Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE ROMANO
32
9 H
34

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MEDULLA THEOLOGICA

EX SACRIS SCRIPTURIS,

Conciliorum, Pontificumque Decretis, & SS. Patrum, ac Doctorum placitis expressa,

In qua quidquid tum ad Fidei Mysteria sane, ac recte intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda, tum ad Sacramenta debite conficienda, & ministranda, tum ad actiones humanas juxta Divinæ Legis normam dirigendas spectare potest, facili, ac compendiaria methodo explicatur.

AUCTORE

LUDOVICO ABELLY

Episcopo Ruthenensi.

Cum opportunis Indicibus, necnon Methodica Catechesi ex ipsius Medullæ Theologicæ effatis concinnata.

PARS PRIMA.

VITTORIA
SEMINARII
IN ROMA

PATAVII, Typis Seminarii, MDCCXXXV.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum Permissu, ac Privilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

JESU CHRISTO
ÆTERNO SACERDOTI,
PRINCIPI PASTORUM,
ANIMARUM EPISCOPO,
DEO VERO,
VERI DEI FILIO.

DIgnus es, Domine, accipere Librum, & aperire ſignacula ejus, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo. *Librum equidem illum æternæ veritatis tuæ arcana continentem, nemo neque in cælo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire, nedum reſpicere dignus erat: Abſcondita erat in myſterio Sapien-*

Digitized by Google

tia ; nec ulli Principum hujus ſæculi pervia , donec veniſti , & viciſti , Librumque de dextera ſedentis in Throno accepiſti , ac illius ſignacula omnia reſeraſti . Cui ergo myſtici illius Libri hoc qualecunque fragmentum offerrem , ac dicarem , quam tibi ? in quo , & ex quo ſunt omnes theſauri Sapientiæ , & ad quem proinde , tanquam ad proprium fontem , Sapientia omnis Angelica , & Humana recurrere debet . Quamvis autem Divinitatis tuæ lucem inacceſſibilem revereatur , & reformidet tam exilis opuſculi tenuitas ; invitat tamen , imo attrahit ſingularis illa tua , & ineffabilis prorſus benignitas , ac humanitas , quæ apparuit omnibus hominibus erudiens illos . Certe ad priſci illius tui tabernaculi fores , non gemmea ſolum , & aurea vaſa , ſed etiam caprarum pili , & alia perexigua munuſcula , rerumque viliſſimarum libamina offerebantur . Nec minuta illa duo in gazophylacium miſſa tibi diſplicuerunt . En igitur , ne vacuus omnino in tuæ Majeſtatis conſpectum appaream , Libellum hunc ſupplex offero , & obnixe precor , ut qui vilia , & contemptibilia eligere conſueviſti , ut fortia quæque confundas , id etiamnum præſtare digneris , meque non in gladio , haſta , aut clypeo , ſed in funda tantum , & lapide contra errorem , ac

pecca-

Digitized by Google

peccatum decertantem, dexteræ tuæ virtute confirmes, omnesque, quibus opusculum istud utcunque usui esse poterit, gratiæ tuæ benedictionibus adeo copiosis prævenias, excites, & adjuves, ut veritatis tuæ lucem agnoscere, & amplecti, illi firmiter inhærere, tibique in sanctitate, & justitia omnibus diebus deservire valeant, ac in ævum confiteri: quoniam dignus es accipere virtutem, & Divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

Digitized by Google

PRÆFATIO

In qua explicatur, quis ſit hujus Operis ſcopus, quodve Auctoris conſilium.

CUm inter plurima, & maxima, quæ propria ſunt Sacerdotis munera, illud in primis recenſeatur, quod (ſicut olim per Prophetam ſancivit Deus Malach. 2.) doctrinam Legis ab illius ore populus requirere debeat, ideoque (ut S. Leo Papa edixit Epiſt. 23.) inſcitia in Sacerdotibus nec excuſatione digna ſit, nec venia, cum illa (ut habetur in Concil. Tolet. IV. cap. 24.) cunctorum errorum mater, imo innumerorum prope malorum in Eccleſia radix ſit, & origo: inde inferri poteſt, qua ratione illi, quos in ſortem ſuam Chriſtus Dominus elegit, & quibus docendi, ducendique alios officium commiſit, ſcientiam illam Divinæ legis non ſolum ſedulo adipiſci, ſed & adeptam ſollicite cuſtodire teneantur.

Quæ cum ita ſe habeant, experientia nihilominus ſatis manifeſte compertum eſt, plurimos ſacrorum Ordinum charactere inſignitos, Divinæ illius ſcientiæ ſtudium vel omnino abjicere, vel, ſi annos aliquot in eo impendunt, illis elapſis, continuo libros, ac ſcripta deponere, & eorum oblivionem paulatim incurrere, quorum cognitionem ſibi non ſine labore comparaverant.

Idcirco quibuſdam ſpectatæ virtutis viris, ac in eo doctrinæ genere verſatiſſimis viſum eſt Ordini Sacerdotali conſultiſſimum fore, ſi ex univerſa Theologia, tam ſpeculativa, ſeu (ut vocant) Scholaſtica, quam practica, ſeu morali, ea potiſſimum ſeligerentur, ac in quoddam veluti compendium redigerentur, quæ ab univerſis Sacerdotibus maxime ſciri oporteret, ut muneri ſuo ſatisfacere, omneſque injuncti ſibi officii partes, ut par eſt, adimplere poſſent. Qua ratione iis aliquo pacto provideretur, qui jam ad Sacerdotium promoti, hujus tamen Divinæ Scientiæ notitiam, temporis in-

ju-

Digitized by Google

juria ; aut rerum ſibi ad id neceſſariarum defectu , aut alia quavis ex cauſa comparare vel neglexerunt , vel nullatenus potuerunt . Ac etiam alii , qui Theologiæ operam navarunt , illiuſque ſtadium aut totum , aut in partem emenſi ſunt , ex plurimis , & variis , quæ in palæſtra Theologica didicerunt , ea potiſſimum ob oculos haberent , quæ maxime ipſis utilia , imo & neceſſaria eſſe cenſentur .

Hinc patet , quiſnam ſit hujus Operis ſcopus , nimirum his , & illis æque conſulere , & ad hoc præcipuas , ac ſcitu maxime neceſſarias veritates ex vaſtiſſimo illo Theologicæ Scientiæ ſinu , veluti pretioſas quaſdam margaritas colligere , ipſiſque in mente recondendas offerre .

Ut vero hunc finem , ac ſcopum Auctor aſſequeretur , ea potiſſimum in hac Theologica Synopſi ſeligere propoſitum illi fuit , quæ tum ad Fidei myſteria ſane , ac recte intelligenda , & a quibuſvis erroribus ſecernenda , tum ad Sacramenta debite conficienda , & miniſtranda , tum ad actiones humanas juxta Divinæ Legis normam dirigendas conducere poſſunt : omiſſis aliis difficilioribus , & ſubtilioribus ipſius Theologiæ quæſtionibus , non quidem ut inutilibus , quippe quæ multum ſplendoris , ac roboris huic Divinæ Scientiæ afferre poſſunt , ideoque a ſapientiſſimis Magiſtris , & Doctoribus cum uberrimo ingeniorum fructu tractantur , ſed ut fini a ſe intento minus neceſſariis .

In hac autem prima hujus Operis Parte , quam exhibet , quæque præcipuarum veritatum ad Fidei myſteria ſpectantium elucidationem complectitur , hunc ſibi majoris facilitatis gratia ordinem præfixit , ut ſcilicet primum explicaret ea , quæ ad ipſius Fidei rationem ſpectant , cum hæc virtus ſit veluti baſis , ac fundamentum non modo rerum ſperandarum (quod dixit Apoſtolus Hebr. 11.) ſed etiam veritatum cognoſcendarum , tum de primario illius Fidei objecto agere , nempe Deo , ſive ut in Eſſentia uno , ſive ut trino in Perſonis , exinde rerum omnium emanationem ab ipſo Deo , & ſic Angelorum naturam , primi Hominis conditionem , ejuſdemque , ac ſimul totius humani generis lapſum exponeret , poſtea de ipſius humani generis per Divini Verbi Incarnationem reparatione , ac demum de præcipuo ipſius Incarnationis fru-

Digitized by Google

ctu, nimirum Gratia Divina, tractaret. Et sic hæc Prima Pars in sex Tractatus divideretur, quorum primus esset de Fide, secundus de Deo, ut in Essentia uno; tertius de eodem, ut trino in Personis; quartus de creatione Angeli, & hominis, & utriusque lapsu; quintus de humani generis reparatione per Verbi Divini Incarnationem; sextus denique, & ultimus de Gratia Divina, ejusque effectibus, nempe justificatione, ac merito.

Hoc etiam in quolibet Tractatu sibi peculiari studio servandum proposuit, ut quantum fieri potest, res veras a falsis, & certas ab incertis discerneret, ac etiam, ut quoties aliquæ veritates probandæ occurrerent, illę præsertim, quæ erroribus ab Ecclesia proscriptis sunt oppositæ, ad earum probationem primo adhiberet Scripturas, tum Conciliorum, aut Pontificum decreta (si quæ sint) exinde Sanctorum Patrum auctoritates, ac demum argumenta aliqua Theologica: servata tamen semper in omnibus ea brevitate, ac facilitate, quam compendii ratio exigit.

Ex quibus intelligi potest, quare Opusculum istud MEDULLÆ THEOLOGICÆ titulo inscriptum sit; quia nimirum sepositis omnibus aliis (ut supra dictum est) quæ mystlicam Theologiæ arborem instar corticis circumvestiunt, aut vice frondium, vel florum exornant, sola hic illius veluti medulla expressa reperitur. Et eo libentius titulus is usurpatus est, quo insolentius eundem ante aliquot annos Pseudotheologus quidam Amstelodamensis libello variis erroribus, & mendaciis consarcinato affixerat; illum videlicet hac ratione ab injusto possessore vindicando, & veræ, ac legitimæ Theologiæ restituendo.

Non deerunt fortassis, qui post tot, & tam nobiles insignium Theologorum elucubrationes, Opusculum istud frustra, & inutiliter in lucem prodire arbitrentur; præsertim cum jam alias, & etiam nuper viri doctissimi in Theologia compendiario modo explicanda operam posuerint, ejusque Synopsim absolutissimam ediderint, ita ut idem iterum attentare, nihil aliud esse videatur, quam actum agere. Verum ex iis, quæ supra dicta sunt, facile quivis intelligere poterit, scopum huic Operi propositum longe diversum esse

ſe ab eo, quem alii ſpectaſſe videntur. Illi ſiquidem hoc præſertim intenderunt, ut ipſius Theologiæ arcana omnia, etiam reconditiſſima, & ſubtiliſſima evolverent, Lectoremque aptum, & idoneum efficerent ad exercitationes in Theologicis palæſtris aſſuetas: at vero in hoc Opuſculo, omiſſis omnibus aliis, neceſſitati ſoli conſultum eſt, idque præſertim intentum, ut illi, qui Ordinibus Sacris adſcripti ſunt, eam (quam ſcientiam ſalutis Propheta vocat) probe teneant; ſicque & ſeipſos, & alios, quos juvare, & inſtituere tenentur, ſalvos facere poſſint.

Cæterum an ſcopum illum ſibi propoſitum Auctor attigerit, pio, atque benevolo Lectori judicandum relinquit: hocque ab illo ſolum enixe precatur, ut ſi quid in hoc qualicumque Opuſculo improbandum occurrat (quod utique fore non diffitetur) id ſibi, tanquam Chriſtiano Chriſtianus, condonet, & ignoſcat; ſi quid utile, aut aptum, illud omne Deo Optimo Maximo, ejuſque gratiæ adſcribat, eique proinde laudem omnem, & gloriam illi ſoli debitam rependat.

NOI

Digitized by Google

NOI RIFORMATORI
Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. F. Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore*, nel Libro intitolato: *Medulla Theologica ex Sacris Scripturis, Conciliorum, Pontificumq; decretis: Auctore Ludovico Abelly Epiſcopo Ruthenenſi*, non vi eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica; e parimente per Atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza a *Gio: Manfrè Stampatore*, che poſſa eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. 19. Aprile 1735.

(Gio: Pietro Paſqualigo Rif.
(Michiel Moroſini Kav. Rif.
(

Agoſtino Gadaldini Segr.

1735. 22. Aprile.
Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſſimo contro la Beſtemmia.

Angelo Legrenzi Segr.

Digitized by Google

APPROBATIO
DOCTORUM.

NOs in ſacra Theologiæ Facultate Pariſienſi Doctores Sorbonici fidem facimus, lectum eſſe, examinatumque a nobis librum, cui titulus eſt: *Medullæ Theologicæ*, &c. *Pars I. Auctore Magiſtro* LUDOVICO ABELLY, *Doctore Theologico, & Sancti Judoci Pariſiis Rectore*, nihilque repertum in eo, quod ſit Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Fidei, ac doctrinæ, boniſque moribus contrarium.

Datum Pariſiis die trigeſima Septembris. anno Domini 1651.

M. GRANDIN.

R. DU. VAL.

IN.

Digitized by Google

INDEX

TRACTATUUM, CAPITUM, ET SECTIONUM

Primæ Partis.

QUÆSTIONES PROEMIALES

De ipsa Theologia.

Quæst. I. *Quid sit Theologia, & quodnam sit ejus objectum.*
II. *Ex quibus locis argumenta Theologica educantur.*
III. *Quænam sit conclusionum Theologicarum certitudo.*
IV. *Quænam dispositiones requirantur in eo, qui investigandis Theologicis veritatibus incumbit.*

TRACTACTUS I.

DE FIDE.

CAPUT I.

De Fidei necessitate.

Sect. I. *Quid sit, & quotuplici modo sumatur Fides.* fol. 2.
II. *An Fides necessaria sit ad salutem nessitate præcepti.* 4.
III. *An Fides necessaria sit ad salutem necessitate medii.* 5
IV. *An ad salutem sit necessarium explicitam mysteriorum aliquorum Fidem habere, & quorum.* 6
V. *An Fides externa sit ad salutem necessaria.* 8

CAPUT II.

De objecto mateteriali Fidei.

Sect. I. *Quinam libri Sacræ Scripturæ sint Canonici.* 11
II. *De variis Sacræ Scripturæ editionibus, & quænam ex illis sit authentica.* 12
III. *Ad quem pertineat definire verum, & legitimum Sacræ Scripturæ sensum.* 14
* IV. *Quænam sit vera Ecclesia, ad quam pertinet verum, & legitimum Scripturę sensum definire, & quibus notis illa dignoscatur.* 16

V. *An*

Digitized by Google

V. *An præter Canonicas Scripturas ſint aliquæ traditiones Fide divina credendæ.* 18
VI. *De Symbolo Fidei.* 19
VII. *An objecta Fidei creverint ſucceſſu temporis.* 20

CAPUT III.

De objecto formali Fidei.

Sect. I. AN *Deus, quatenus eſt ſuprema, & infallibilis veritas revelans, ſit formale objectum Fidei.* 22
II. *An revelatio Divina, ut ſit formale objectum Fidei, debeat eſſe obſcura, & inevidens.* 24
III. *An Divina revelalio debeat eſſe publica, vel privata.* 25
IV. *Unde poſſit dignoſci, an revelatio privata ſit a Deo, ac proinde ſufficiens pro eliciendo actu Fidei.* 27
V. *An Fidei Divinæ poſſit ſubeſſe falſum.* 29
VI. *An ſit aliqua evidentia credibilitatis in iis veritatibus, quæ Fide ſupernaturali credi debent.* 31
VII. *Quibus argumentis, ſeu motivis veritates noſtræ Fidei ſint evidenter credibiles.* 32
VIII. *Quodnam ſit illud, in quod ultimo Fides reſolvitur.* 34
IX. *Quomodo actus Fidei in praxim redigendus.* 36

CAPUT IV.

* De vitiis Fidei oppoſitis.

Sect. I. AN *infidelitas ſit peccatum.* 38
* II. *Quot ſint ſpecies infidelitatis.* 39
* III. *Quid ſit hæreſis.* 40
* IV. *Quanam ratione dignoſci poſſit, an doctrina aliqua, ſeu propoſitio ſit hæretica.* 42
* §. I. *Ad illud dignoſcendum certiſſimam regulam eſſe auctoritatem ſacræ Scripturæ, ac Divinæ traditionis.* 43
* §. II. *Auctoritatem Eccleſiæ ad id quoque neceſſariam eſſe.* 44
* §. III. *Conciliorum univerſalium decreta eſſe quoque medium certiſſimum ad dignoſcendos errores.* 45
* §. IV. *Pontificis Romani auctoritatem in iis, quæ Fidem ſpectant, eſſe etiam medium certiſſimum ad doctrinam Orthodoxam ab hæretica diſcernendam.* 46
* §. V. *Quomodo juxta ea, quæ dicta ſunt, quivis Theologus de doctrina aliqua judicium ferre poſſit.* 48

TRACTATUS II.

DE DEO.

CAPUT I.

De existentia Dei.

Sect. I. QUibus rationibus probari possit, Deum esse. 50
II. Quibus rationibus demonstrari possit, unum esse Deum, & non plures. 52
III. An possit a nobis aliquod nomen Deo imponi, & qualiter nominari debeat. 53

CAPUT II.

De Attributis Divinis.

Sect. I. AN, & quomodo Attributa Dei inter se, & ab ejus essentia distinguantur. 55
II. An Divina Essentia sit omnino simplex. 57
III. An, & qua ratione Divina Essentia in sua simplicitate contineat omnes rerum omnium perfectiones. 58
IV. An Deus sit immutabilis. 59
V. An Deus sit æternus. 60
VI. An, & qua ratione Deus sit ubique præsens. 61
VII. An Deus sit in omni genere perfectionis infinitus. 62

CAPUT III.

De scientia Dei.

Sect. I. AN sit in Deo Scientia, & qualis illa sit. 63
II. Quodnam sit objectum Scientiæ Divinæ, seu quasnam res Deus cognoscat. 65
III. Quomodo Deus cognoscat futura contingentia. 66
IV. An Deus cognoscat futura conditionata. 69
V. An aliquæ rerum creatarum ideæ in Deo sint. 71

CAPUT IV.

De voluntate Dei.

Sect. I. AN sit in Deo Voluntas, & qualis. 72
II. Quænam sint objecta Divinæ Voluntatis. 73
III. An Voluntas Dei sit libera. 75
IV. Quenam sit Divinæ Voluntatis efficacitas. 78
V. An, & qua ratione in Divina Voluntate amor, odium, misericordia, justitia, & similes affectus reperiantur. 79
VI. An sit in Deo providentia, & ad quæ se extendat. 81

CA-

Digitized by Googl

CAPUT V.

De prædeſtinatione.

Sect. I. *Quid prædeſtinationis, quid item reprobationis nomine debeat intelligi.* 83

II. *Quid Fides Catholica de prædeſtinatione, & reprobatione credendum proponat.* 85

* III. *An ſolum peccatum originale ſit cauſa reprobationis poſitivæ tam adultorum, quam infantium.* 88

IV. *An prædeſtinatio ad gloriam ſit ante, vel poſt præviſa merita.* 92

V. *Quid ſuper quæſtione in Sectione præcedenti propoſita ſentiendum videatur.* 94

VI. *Quinam ſint effectus prædeſtinationis, & reprobationis.* 97

VII. *An prædeſtinatio ſit certa, & an a prædeſtinato cognoſci poſſit.* 98

CAPUT VI.

De cognoſcibilitate Dei, ſeu de modo, quo ab intellectu creato Deus clare cognoſci poteſt.

Sect. I. *AN clara Dei cognitio ſit intellectui creato poſſibilis.* 100.

II. *An de facto nunc Beati Eſſentiam Dei clare videant.* 102

* III. *An intellectus creatus indigeat ſpecie aliqua intelligibili ad videndum Deum.* 103

IV. *An ad Deum clare videndum intellectus creatus lumine aliquo ſupernaturali indigeat.* 105

V. *Quid intellectus lumine gloriæ illuſtratus in Divina Eſſentia videat.* 107

VI. *Quæſnam res præter Deum in ſtatu gloriæ Beati cognoſcant.* 109

VII. *An omnes Beati æqualiter Deum videant.* 111

TRACTATUS III.

De Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio.

CAPUT I.

De iis, quæ ſpectant ad myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis in genere.

Sect. 1. *AN myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis naturali ratione cognoſci poſſit.* 113

II. *An ſint plures in Deo Perſonæ.* 114

III. *An ſint aliquæ proceſſiones in Perſonis Divinis, & quot.* 117

IV. *An ſint aliquæ relationes inter Perſonas Divinas, quot, & quales.* 118

V. *An ſint admittendæ aliquæ notiones in Perſonis Divinis, & quæ.* 121

* VI.

Digitized by Google

* VI. *Quot in Divinis ſubſtantiæ, quot exiſtentiæ, quot item ſubſiſtentiæ, & hypoſtaſes admittendæ ſint.* 122

CAPUT II.

De Perſonis Divinis in particulari.

Sect. I. *QUænam nomina primæ in Divinis Perſonæ proprie conveniant.* 124
II. *Quid Fides Catholica de ſecunda ſanctiſſimæ Trinitatis Perſona credendum proponat.* 126
III. *Ob quam rationem Filii proceſſio dicatur, & vere ſit Generatio, Spiritus Sancti vero nec ſit, nec dici poſſit.* 128
IV. *Quo ſenſu ſecunda in Divinis Perſona vocetur Verbum.* 130
V. *Quid Fides Catholica de tertia in Divinis Perſona credendum proponat.* 132
VI. *Quo ſenſu Spiritus Sanctus vocetur Amor.* 134
VII. *Qua ratione Perſona una in Divinis mitti dicatur ab alia.* 136
VIII. *Quomodo de Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio ſit loquendum.* 137

TRACTATUS IV.

De creatione Angeli, & hominis, & de utriuſque lapſu.

CAPUT I.

De Creatione rerum in genere.

Sect. I. *AN Deus ſit cauſa efficiens rerum omnium.* 139
II. *An ſolius Dei proprium ſit creare.* 141
III. *An aliquæ creaturæ fuerint, vel eſſe potuerint ab æterno.* 142

CAPUT II.

De creatione Angelorum, eorumque natura.

Sect. I. *QUandonam Angeli creati ſint.* 144
II. *Ubinam creati ſint Angeli.* 145
III. *An Angeli ſint omnino incorporei.* 146
IV. *Quid de loco, & motu Angelorum ſentiendum ſit.* 148
V. *Quomodo Angeli cognoſcant ſe, vel alias res.* 150
VI. *Quaſnam res Angeli cognoſcant.* 153
VII. *Qualis ſit Angelorum voluntas.* 157
VIII. *Quomodo Angeli inter ſe loquantur.* 159
IX. *Quid de ordinibus Angelorum ſentiendum ſit.* 160

Digitized by Google

CAPUT III.

De bonorum Angelorum merito, ac beatitudine, & malorum peccato, ac damnatione.

Sect. I. *Quodnam fuerit Angelorum bonorum meritum, & malorum peccatum.* 162
II. *Quisnam sit status Angelorum in gloria.* 165
III. *Qualia sint officia Angelorum beatorum erga homines.* 166
IV. *Qualis sit status damnationis reproborum Angelorum.* 168
V. *Quæ sit Dæmonum conditio quoad intellectum, & voluntatem.* 171
VI. *Quomodo a dæmonibus homines impugnentur.* 173

CAPUT IV.

De creatione hominis, ac statu innocentiæ.

Sect. I. *Quid de creatione hominis sentiendum sit, & qualis sit ejus anima, an incorporea, & immortalis.* 174
II. *Qualis fuerit conditio primi hominis quoad intellectum.* 176
III. *Qualis fuerit conditio primi hominis quoad voluntatem, & alias animi potentias.* 178
IV. *An in statu innocentiæ homo fuisset immortalis.* 180

CAPUT V.

De lapsu hominis, & peccato originali.

Sect. I. *Quale fuerit primorum parentum peccatum.* 181
II. *An peccatum primi hominis in ejus posteros traducatur.* 183
III. *Quid sit proprie peccatum originale.* 185
IV. *Quinam sint effectus peccati originalis in hac vita.* 188
V. *Quinam sint effectus peccati originalis in futura vita.* 190

TRACTATUS V.

De Generis humani reparatione per Verbi Divini Incarnationem.

CAPUT I.

De veritate mysterii Incarnationis.

Sect. I. *Quid nomine Incarnationis Verbi Divini intelligendum sit.* 193
II. *Quomodo hujus mysterii veritas contra Ethnicos probari possit.* 194

III. *Quomodo ejuſdem myſterii veritas probari poſſit contra Judæos.* 197
IV. *Quomodo eadem veritas poſſit contra Hæreticos propugnari.* 198
V. *An conveniens fuerit Incarnationis myſterium.* 200
VI. *An Incarnationis myſterium fuerit neceſſarium.* 201
VII. *An ſi homo non peccaſſet, Filius Dei Incarnatus fuiſſet.* 204

CAPUT II.

De modo, quo peractum eſt Incarnationis myſterium.

Sect. I. *Quid ſit unio hypoſtatica.* 207
II. *An ſola Filii Perſona naturam humanam aſſumpſerit.* 208
III. *An poſt duarum in Chriſto naturarum unionem manſerit proprietatum utriuſque naturæ diſtinctio.* 210
IV. *Quænam humanæ naturæ partes a Verbo aſſumptæ ſint.* 211
V. *Quo ordine partes humanæ naturæ a Verbo aſſumptæ ſint.* 213
VI. *An Chriſtus aliquos corporis defectus aſſumpſerit.* 214
VII. *An Chriſtus in anima ſua defectus aliquos habuerit.* 215

CAPUT III.

De modo quo de myſterio Incarnationis loquendum eſt.

Sect. I. *An in Chriſto aliqua communicatio idiomatum admittenda ſit.* 218
II. *Traduntur quædam regulæ in hac communicatione idiomatum enunciandæ obſervandæ.* 219
III. *Obſervationes aliquæ traduntur ſuper regulis ſuperiori Sectione propoſitis.* 220

CAPUT IV.

De Gratia Chriſti.

Sect. I. *Qualis fuerit Gratia Chriſti.* 222
II. *An in Chriſto fuerint virtutes, & dona Spiritus Sancti.* 225

CAPUT V.

De Scientia Chriſti.

Sect. I. *Qualis fuerit ſcientia Chriſti.* 227
II. *Ad quaſnam res Chriſti ſcientia ſe extenderit.* 229

CA-

Digitized by Google

CAPUT VI.

De voluntate, & merito Christi.

Sect. 1. AN *Christi voluntas fuerit libera.* 230
II. *Qua ratióne Christi voluntas libera fuerit.* 232
III. *An, & qua ratione Christi actiones fuerint meritoriæ.* 234
IV. *Quid Christus Dominus sibi, & quid nobis meruerit.* 236
V. *An, & qua ratione Christi merita omnibus hominibus applicentur.* 238
VI. *Quando Christus Deum Patrem oraverit.* 243

CAPUT VII.

De vitæ, ac mortis Christi Domini mysteriis.

Sect. I. DE *Christi Domini ingressu in hunc mundum.* 245
II. *De Circuncisione, & impositione nominis Jesu.* 247
III. *De progressu vitæ Christi Domini in hoc mundo.* 248
IV. *De regressu Christi Domini ex hoc mundo.* 250
V. *De Christi Domini descensu ad Inferos.* 252
VI. *De Christi Domini resurrectione.* 254
VII. *De Christi Domini in Cœlos ascensione, & ad dexteram Patris sessione.* 255
VIII. *De Regia Christi potestate.* 256
IX. *De judiciaria Christi Domini potestate.* 257
X. *De dignitate Capitis, quæ Christo Domino competit respectu tam Angelorum, quam hominum.* 258
XI. *De Sacerdotio Christi.* 261
XII. *De eximio & honorifico Redemptoris, & Mediatoris titulo, qui in Scripturis Christo Domino tribuitur.* 263

CAPUT VIII.

De adoratione Christo Domino debita, nec non de veneratione sanctissimæ Matri ejus, cæterisque Sanctis, ac eorum Reliquiis, & imaginibus exhibenda.

Sect. I. QUænam *adoratio humanitati Christi debeatur.* 266
II. *Quomodo Sancti a nobis colendi sint.* 269
III. *Qualis cultus Sanctissimæ Virgini Deiparæ Mariæ debeatur.* 271
IV. *Qualis veneratio imaginibus, & Reliquiis exhibenda sit.* 276

Digitized by Google

TRACTATUS VI.

De Gratia Divina.

CAPUT I.

De neceſſitate Gratiæ Divinæ.

Sect. I. *QUid nomine Gratiæ intelligatur.* 280
II. *Quinam fuerint errores Pelagianorum circa Gratiæ neceſſitatem.* 282
§. I. *Quid de Pelagianorum erroribus cenſuerint Africana Concilia, Carthaginenſe, ac Milevitanum.* 283
§. II. *Quale judicium fuerit Innocentii Papæ ſuper iiſdem erroribus.* 284
§. III. *Quid contra eoſdem errores in altero Concilio Carthaginenſi ſtatutum fuerit.* 285
§. IV. *Quid ſuper Pelagianorum, & Semipelagianorum erroribus edixerit Cœleſtinus Papa.* 286
§. V. *Quid Gelaſius Papa, quid item Concilium Arauſicanum ſecundum, contra Pelagianorum, & Semipelagianorum reliquias decreverint.* 288
III. *De variis humanæ naturæ ſtatibus.* 290
IV. *An, & qua ratione Gratia, quæ in ſtatu innocentiæ collata fuit, differat ab illa, quæ in ſtatu naturæ lapſæ confertur.* 292
V. *An Gratia neceſſaria ſit ad cognoſcendum quodlibet verum.* 294
VI. *An poſſit homo velle, aut facere bonum aliquod ſine Gratia.* 296
VII. *An poſſit homo ſine Gratia habituali bonum aliquod opus exercere.* 299
VIII. *An ſine Fide poſſit aliquod opus moraliter bonum exerceri.* 301
IX. *An homo juſtus indigeat Gratiæ actualis auxilio ad operandum bonum, & ad finalem perſeverantiam conſequendam.* 303

CAPUT II.

De gratia ſufficienti.

Sect. I. *QUid ſit Gratia præveniens, excitans, & operans.* 305
II. *Quid ſit Gratia adjuvans, cooperans, comitans, & ſubſequens.* 307
III. *An detur aliqua Gratia ſufficiens.* 309

§. I.

§. I. *Gratiam ſufficientem, quæ in ſtatu naturæ lapſæ homini datur, talem eſſe, ut illi reſiſtere poſſit, & de facto aliquando reſiſtat, probatur ex variis Scripturæ locis.* 311
§. II. *Eadem ſententia Conciliorum auctoritate probatur.* 312
§. III. *Probatur eadem ſententia ex ſanctis Patribus.* 313
§. IV. *Solvuntur objectiones.* 314
IV. *An cuilibet homini detur Gratia ſufficiens ad ſalutem.* 316
V. *An Deus velit omnes homines ſalvos fieri.* 318
* VI. *Daturne Gratia ſufficiens ad mandata Dei ſervanda omnibus illis, qui ea ſervare tenentur, & peccant non ſervando.* 320
* VII. *Deturne peccatoribus obduratis auxilium Gratiæ ſufficiens ad converſionem.* 322
* VIII. *An vere dici poſſit, etiam parvulis abſque Baptiſmo decedentibus dari media ad ſalutem ſufficientia.* 325

CAPUT III.

De Gratia efficaci.

Sect. I. *QUid ſit Gratia efficax, & qua ratione a ſufficienti diſtinguatur.* 327
II. *In quo proprie conſiſtat ipſius Gratiæ efficacia.* 329

CAPUT IV.

De Gratiæ effectibus, ac in primis de juſtificatione.

Sect. I. *IN quo proprie, & formaliter conſiſtat hominis juſtificatio.* 331
II. *Quinam ſint effectus Gratiæ habitualis ſanctificantis.* 335
III. *An ſimul cum habituali Gratia aliqui virtutum habitus in animam infundantur.* 337
IV. *An Gratia habitualis a charitate diſtincta ſit.* 339
V. *An aliquæ diſpoſitiones ad juſtificationem requirantur, & quæ* 340
VI. *An Gratia habitualis, ſeu charitas augeri, vel minui, vel amitti poſſit.* 343
VII. *An aliquis certo ſcire poſſit, ſe eſſe juſtificatum.* 344

Digitized by Google

CAPUT V.

De altero Gratiæ effectu, ſeu de merito.

Sect. I. AN poſſit homo aliquid a Deo mereri. 346
II. An meritum recte dividatur in meritum de condigno, & meritum de congruo. 347
III. Quænam conditiones requirantur ad meritum ex parte illius, qui meretur. 348
IV. Quænam conditiones requirantur ex parte actus meritorii. 349
V. Quænam res cadant ſub meritum. 352
VI. An juſtus de condigno mereri vitam æternam poſſit. 355
VII. An unus poſſit alteri mereri primam Gratiam, & alia dona ad ſalutem neceſſaria. 358
Relatio Gallicanorum Epiſcoporum ad Pontificem Max. Innocentium X. 360
Conſtitutio SS. in Chriſto P. ac D. Innocentii Papæ X. qua declarantur, & definiuntur quinque propoſitiones in materia Fidei. 361
Reſcriptum SS. D. N. Innocentii Papæ X. ad univerſos Archiepiſcopos, & Epiſcopos Galliæ. 363
Epiſtola Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliæ in Pariſienſi urbe congregatorum. 364
Alia eorundem Epiſtola. 366
Aliud Reſcriptum SS. D. Innocentii Papæ X. 369
Epiſtola Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliæ in generalibus Cleri Comitiis. 370
Conſtitutio SS. in Chriſto P. ac D. N. D. Alexandri Papæ VII. 372
Alia Epiſtola Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliæ in generalibus Cleri Comitiis. 375
Reſcriptum SS. D. Alexandri Papæ VII.

Digitized by Google

QUÆSTIONES
PRÆOEMIALES
De ipsa Theologia.
QUÆSTIO PRIMA.
Quid sit Theologia, & quodnam sit ejus objectum.

NOmen Theologiæ, si vim, & significationem illius spectemus, pro quacunque de Deo, ac rebus Divinis Doctrina sumi potest, ut docet S. Aug. lib. 8. de Civit. cap. 1. Unde & ipsi Ethnici Scriptores, qui de rebus Divinis tractaverunt, olim Theologi dicti sunt, ut observat idem S. Pater lib. 18. de Civit. c. 14. Si vero illius nominis apud Scriptores Ecclesiasticos communem acceptionem attendamus, Theologiæ nomine eam solum de Deo, ac rebus Divinis Doctrinam significari inveniemus, quæ non solo rationis lumine comparatur, sed Divina præsertim revelatione nititur.

Est autem duplex Doctrina, quæ Divina revelatione innixa est. Una est ipsa Fides, qua res divinitus revelatas intelligimus. Altera est Facultas quædam, qua res ipsas per Fidem intellectas explicare, persuadere, ac contra Hæreticos, & alios ipsius Fidei Adversarios propugnare possumus. De utraque loquitur idem S. Aug. lib. 14. de Trin. c. 1. *Aliud est*, inquit, *scire, quid credere debeamus, quod docet Fides, aliud autem scire, quemadmodum hoc ipsum & piis opituletur, & contra impios defendatur, quod proprio appellare vocabulo Scientiam videtur Apostolus.* Et hæc secunda Doctrinæ species, secundum receptum communiter usum, proprio nomine Theologia vocatur. De qua proinde quæritur, an sit Scientia, an vero ad aliquam aliam virtutem intellectualem pertineat. Pro resolutione

Dicendum 1. Theologiam non esse Scientiam stricte sumptam, eo modo, quo Scientiæ nomen a Philosophis sumi solet.

Ad rationem enim Scientiæ secundum illos requiritur, ut sit cognitio certa, & evidens; quamvis autem Theologia sit certissima, imo Scientias quascunque certitudine antecellat, non est tamen evidens, cum ejus principia, quæ a Fide petuntur, obscura sint, & inevidentia.

Di-

Digitized by Google

Dicendum 2. Theologiam non esse Fidem Divinam ; quamvis eam præsupponat, ipsique innitatur.

Theologica siquidem Doctrina discursiva est, Fides autem nullo utitur discursu, sed in ipsa revelatione Divina simpliciter acquiescit.

Dicendum 3. Theologiam, quamvis nec scientia proprie dicta, nec Fides sit, ex utraque tamen aliquid participare, ex Fide quidem certitudinem cum inevidentia, ex Scientia vero tum certitudinem, tum discurrendi rationem.

Quatenus enim nititur principiis per Divinam revelationem cognitis, ex Fide habet, quod sit certissima, licet inevidens: quatenus vero conclusiones aliquas ex illis principiis per discursum elicit, ex Scientia habet, quod sit discursiva, seu argumentativa, simulque ex illa certitudinem illam accipit, quæ per ipsam discurrendi rationem haberi potest.

Dicendum 4. Theologiam, si alicujus intellectualis Habitus nomine appellanda sit, dici posse Sapientiam.

Proprietates siquidem omnes, quæ sapientiæ communiter tribuuntur, maxime illi conveniunt. Sunt autem quatuor præcipuæ a Philosopho lib. 1. Metaph. cap. 2. enumeratæ.

Prima est, Sapientiam esse cognitionem universalissimam. At nulla Doctrina universalior esse potest ipsa Theologia, quæ Deum ipsum, qui est prima, & universalissima causa, tanquam principale objectum suum, considerat. Unde etiam aliquo modo spectat ad illam agere de omnibus rebus, quatenus a Deo sunt, tanquam a causa prima efficiente, vel ad ipsum, tanquam ad ultimum finem, referuntur.

Secunda Sapientiæ proprietas est, quod sit circa res difficillimas, & maxime a sensibus remotas. Et hoc Theologiæ convenit, cum versetur circa cognitionem rerum supernaturalium, quæ sunt non solum a sensibus, sed etiam ab ipsa ratione humana maxime remotæ, ac proinde difficillimæ, cum ad illarum intelligentiam captivandus sit intellectus in obsequium Fidei.

Tertia Sapientiæ proprietas est, quod sit certissima, & procedat ex principiis certissimis. Et hoc etiam Theologiæ competit, ut ex ante dictis patet.

Quarta denique Sapientiæ proprietas est, ut ad nullam aliam cognitionem ordinetur, sed aliis omnibus præsit, easque dirigat. Et hoc etiam habet Theologia. Ad nullam enim aliam Scientiam superiorem ordinatur, imo aliis scientiis, tanquam ancillis utitur, juxta illud Prov. 9. *Misit ancillas suas vocare ad arcem*, hoc est, quod alias scientias ad altiorem finem dirigit, & ordinat, v. g. Moralis Philosophiæ cognitionem ad assecutionem vitæ æternæ. Sicque Theologia recte dici potest vera, & perfecta hominis Sapientia.

Jam quod spectat ad ipsius Theologiæ objectum,

Dicimus 1. illius objectum materiale, hoc est, id quod primo, & per se

ſe ab ipſa Theologia conſideratur, & in ordine ad illud cætera omnia, eſſe Deum. Cætera enim, de quibus præter ipſum Deum agit Theologia, referuntur, & ordinem dicunt ad illum, vel ut eſt principium, vel ut eſt finis rerum omnium creatarum.

Dicimus 2. objectum formale ipſius Theologiæ eſſe ipſummet Deum, quatenus de illo, aliiſve rebus, quæ ad illum dicunt ordinem, aliquid demonſtrari poteſt per diſcurſum revelationi Divinæ innixum.

Hac enim ratione Theologia diſtinguitur ab omnibus aliis Scientiis, quæ circa Deum quocumque modo verſari poſſunt. Illum enim ſolummodo conſiderant, quatenus ex principiis naturali lumine notis aliquid de ipſo demonſtrari poteſt.

QUÆSTIO II.

Ex quibus locis argumenta Theologica educantur.

PEr locos Theologicos intelligimus ſedes, ac veluti promptuaria, ex quibus ipſi Theologi argumenta ſibi propria deſumunt. Varii autem ſunt illi loci, & varie a Doctoribus recenſentur. Alii ſiquidem plures, alii pauciores enumerant. Probabiliſſime loqui videntur ii, qui proprios locos Theologicos tres præſertim eſſe aſſerunt, ex quibus argumenta Theologica certiſſima educantur.

Primus locus eſt ipſa Sacra Scriptura in Bibliis contenta, quæque ab Eccleſia tanquam canonica proponitur. De cujus auctoritate, interpretatione, aliiſque ad eam ſpectantibus agetur infra, Tract. 1. cap. 2.

Secundus locus eſt Traditio Divina, quæ (ut loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 4. (*ex ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis accepta, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus tradita ad nos uſque pervenit*. Et de hac etiam agetur infra loco proxime citato.

Tertius denique locus eſt auctoritas ipſius Eccleſiæ, ſive per Concilia generalia, ſive per Summos Pontifices loquatur. Cum enim ipſa ſit (ut dicit Apoſtolus) *Columna*, & *firmamentum veritatis*, ejus proinde auctoritas infallibilis eſt, & argumenta illi innixa non poſſunt non eſſe certiſſima.

Ad hos tres Theologicos locos proxime accedit auctoritas ſanctorum Patrum, quæ maximi ſemper ponderis fuit apud Catholicos, & ex qua proinde argumenta Theologica recte deſumi poſſunt. Unde S. Aug. paſſim in libris contra Julianum adhibet auctoritatem SS. Irenæi, Athanaſii, Nazianzeni, Chryſoſtomi, & aliorum ad propugnandas veritates circa materiam Gratiæ, quas Pelagiani Hæretici (quorum anteſignanus erat ille Julianus) impugnabant.

Eſt tamen obſervandum (ſicut recte monet idem S. Auguſtinus lib.

11. contra Faustum cap. 5.) auctoritatem sanctorum Patrum, quamvis maximi faciendam, *nullo modo tamen Canonicæ sacrarum Literarum auctoritati coæquari*, & quod, *quamvis in illorum libris inveniatur eadem veritas, longe tamen est impar auctoritas*, Et Epist. 19. ad S. Hieronymum: *Alios*, inquit, *ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque præpolleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt*. Et Epist. 3. *Neque enim quorumlibet disputationes, velut Scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliud in eorum scriptis improbare, aut recidere*, &c. *Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse item lectores meorum*.

Præter supra dictos locos, argumenta etiam deduci possunt ad confirmationem veritatum Theologicarum ex historia, non solum Ecclesiastica, sed etiam profana, præsertim adversus ipsos Ethnicos, qui nec Scripturas sacras, nec Traditiones, aut Ecclesiæ auctoritatem recipiunt. Idem etiam dicendum est de dogmatibus Philosophicis, & ipsa naturali ratione. Videmus siquidem, multos antiquos Patres variis argumentationibus, & ratiociniis ex Philosophia petitis ad elucidandas nostræ Fidei veritates usos fuisse, quoties adversus Ethnicos agendum illis fuit, ut a S. Justino Martyre, Arnobio, Lactantio, Tertulliano, & aliis factum esse, in eorum scriptis comperimus.

QUÆSTIO III.

Quænam sit Conclusionum Theologicarum certitudo.

NOmine Conclusionis Theologicæ intelligimus propositionem illam, cui assentitur intellectus ratione discursus Theologici, seu ex vi assensus, quem illius præmissis, tanquam ex Fide veris, & certis, præbuit. Hoc prænotato,

Dicendum 1. Conclusionem Theologicam, etiam ex duabus præmissis Fide Divina cognitis deductam, inferioris tamen esse certitudinis, quam sint ipsæ veritates immediate a Deo revelatæ, & per Ecclesiam ad credendum propositæ.

Hæc assertio constat, non solum ex eo, quod (ut dicunt Philosophi) major sit semper certitudo principiorum, quam conclusionis, quæ ex illis deducitur, sed præsertim quia veritates Fidei immediate Divina revelatione innituntur, quæ est omnino infallibilis; at Conclusiones Theologicæ non nisi mediante discursu, qui cum sit operatio intellectus creati, æqualem cum veritatibus Fidei certitudinem habere non potest, cum omnis intellectus creatus in operationibus sibi propriis falli, & decipi possit.

Dicendum 2. Conclusionem Theologicam certiorem semper esse quavis alia Conclusione cujuslibet Scientiæ naturalis.

Id

Id patet ex eo, quod motivum, quo Theologica Concluſio innititur, ſemper eſt certius motivo cujuſcunque concluſionis cujuslibet Scientiæ naturalis, cum hæc ſolo lumine, & ratione naturali, illa vero lumine Fidei, & atteſtatione Divina innitatur.

QUÆSTIO IV.

Quænam diſpoſitiones requirantur in eo, qui inveſtigandis veritatibus Theologicis incumbit.

PRima diſpoſitio ad Theologiæ notitiam rectè capeſſendam eſt ſana Fides. Cum enim (ut diximus) primarium, & præcipuum Theologiæ fundamentum ſit ipſa Fides, niſi ſana ſit & inconcuſſa teneatur, reliquum ipſius Theologiæ ædificium, quod ſuperſtructum fuerit, conſiſtere non poteſt.

Secunda diſpoſitio eſt cordis mundities. Quod ipſe Chriſtus Dominus ſatis aperte innuit, cum dixit Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Unde S. Gregorius Nazianz. orat. 33. adverſus Eunomianos rectè monet, *Non omnium eſſe de Deo diſputare, ſed eorum duntaxat, qui explorati ſunt, ac contemplando longe proceſſerunt, ac prius etiam tam corpus, quam animum repurgarunt, aut ſaltem purgare jam inſtituunt. Impuro enim rem puram attingere fortaſſe ne tutum eſt quidem, quemadmodum nec ægris oculis Solis radios intueri.*

Tertia diſpoſitio eſt ipſius intentionis rectitudo. Cum enim (ut æque ſapienter, ac vere dixit Chriſtus Dominus Matth. 6.) ex oculi, ideſt, intentionis ſimplicitate, ac rectitudine totius corporis, id eſt totius operis claritas, ac perfectio pendeat; quiſquis in hujus cœleſtis Diſciplinæ inveſtigatione proficere deſiderat, is oculum mentis ſimplicem, ac rectum habere debet, qui neque ad lucri emolumenta, neque ad honoris blandimenta reflectatur, ſed recta intentione in ſolum Deum feratur, illiuſque gloriam, tanquam ultimum, ac unicum ſibi finem propoſitum, ſpectet.

His ad Theologiam capeſſendam præcipuis, & maxime neceſſariis diſpoſitionibus breviter explicatis, duo adhuc monita ſubjungenda ſunt.

Primum eſt (quod rectè docuit Theodoretus præfatione in Cantica) ad hoc ut quis Divinas veritates pervidere, & in hujus ultimæ Scientiæ arcana penetrare poſſit, mentem agilem, ac veluti pennis quibuſdam inſtructam requiri, neque ſegniter, aut perfunctorie, ſed totis ingenii viribus, maximaque ſedulitate, ac diligentia ſtudiis Theologicis eſſe incumbendum, alias nullus profectus, imo non leve periculum, ne in illa cœleſti diſciplina vel inſcii, vel ſemidocti (quod non raro evenit) falſum pro vero, dubium pro certo accipiant, ac poſtea

non

Digitized by Google

non ſine Fidei Catholicæ detrimento aliis venditent.

Secundum eſt in diſquiſitionibus veritatum Theologicarum modum quendam eſſe ſervandum, illudque humiliter tenendum, quod præmonuit Apoſtolus Rom. 12. *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: unicuique ſicut Deus diviſit menſuram Fidei. Ut igitur* (ſicut loquitur S. Hilarius lib. 10. de Trinit.) *Sol ita videndus eſt, ut poſſit videri, tantuſque excipiendus lumine eſt, quantus admittitur, ne ſi plus velimus expetere, minus quoque, quam poſſumus, conſequamur: ita & ratio cœleſtis in tantum intelligenda eſt, in quantum ſe permittit intelligi, in tantum expetenda eſt, in quantum apprehendendam ſe dedit, ne ſi contenti indulgentiæ moderatione non ſimus, amittamus indulta.*

ME-

Digitized by Google

MEDULLA THEOLOGICA

EX SACRIS SCRIPTURIS,

Conciliorum, Pontificumque Decretis, & Sanctorum Patrum, ac Doctorum placitis expreſſa.

TRACTATUS I.

DE FIDE.

CUm Fides (ut ait S. Baſilius in Pſal. 115.) *ſit ſacrorum, quæ de Deo ſunt, eloquiorum Dux*, vel (ut S. Bernardus loquitur ſer. 75. in Cant.) ea ſit, quæ *attingit inacceſſa, deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehendit noviſſima, ipſam denique æternitatem ſuo illo vaſtiſſimo ſinu quodam modo circumcludit*; nobis, quibus in hoc veritatum Theologicarum Compendio, de Deo, ejuſque perfectionibus, necnon de Decretis, & Operationibus Divinis, de Donis ſupernaturalibus, de Sacramentis divinitus inſtitutis, aliiſque ſimilibus rebus rationi humanæ inacceſſis, & ignotis, agendum incumbit, hac cœleſti face in primis opus eſſe exiſtimavimus, quæ, depulſis errorum quorumlibet tenebris, veritatis certum, ac ſecurum tramitem oſtendat.

Ut igitur, ſicut propoſitum nobis eſt, compendiaria via procedamus, ex multis, quæ a Theologis diſputari de Fide ſolent, pauca tantum excerpemus, quæ magis neceſſaria viſa ſunt, & ad tria capita revocabimus, in quorum primo videbimus, quæ ſit neceſſitas Fidei: in ſecundo, quodnam ſit ejus objectum materiale: in tertio denique, quodnam ſit ejuſdem objectum formale, ſeu, quod in idem recidit, an ſit ad ſalutem neceſſarium credere, quid oporteat credere, quomodo, & qua ratione oporteat credere; quibus & caput quartum ſubjungemus de vitiis Fidei oppoſitis.

Digitized by Google

DE FIDE.

CAPUT I.

De Fidei neceſſitate.

SECTIO I.

Quid ſit, & quotuplici modo ſumatur Fides.

1. OMiſſis variis, ac multiplicibus modis, quibus paſſim in ſacra Scriptura nomen Fidei accipitur, nos hic per Fidem intelligimus virtutem illam ſupernaturalem, per quam (ut Catechiſmus Romanus loquitur par. 1. cap. 11.) *id ratum habemus, quod a Deo traditum eſſe ſanctiſſimæ Matris Eccleſiæ auctoritas comprobavit.*

* Eo ſenſu accepta Fides communiter a Theologis definitur, *Virtus ſupernaturalis, & Theologica, qua homo firmiter aſſentitur iis, quæ Deus revelavit, & per Eccleſiam credenda propoſuit, ſive ſcripta illa ſint, ſive non ſint.*

Dicitur 1. *virtus ſupernaturalis*, quia naturæ vires excedit, hominemque elevat ad cognitionem earum rerum, ad quas naturali capacitate pertingere non poteſt.

Dicitur 2. *Theologica*, quia Deum immediate pro objecto reſpicit, ut inferius explicabitur.

Dicitur 3. *qua homo firmiter aſſentitur iis, quæ Deus revelavit*, quia cum ratio formalis, qua movetur homo ad aſſentiendum, ſit ſuprema, & infallibilis Dei veritas, ut ſupponimus ex dicendis, hinc ſequitur, aſſenſum illum Fidei debere eſſe ita firmum, ut omnem prorſus dubitationem excludat. Unde D. Bernardus ep. 190. *Abſit*, inquit, *ut putemus, in Fide noſtra eſſe aliquid dubiæ æſtimatione pendulum, & non magis totum, quod in ea eſt, certa, & ſolida veritate ſubnixum.*

Dicitur 4. *& per Eccleſiam credenda propoſuit*, quia ad Eccleſiam pertinet ea definire, & proponere, quæ Fide credenda ſunt: & (ut loquitur S. Hier. in c. 1. ep. ad Galat.) *didicimus ab ea, quæ firmamentum eſt, & columna veritatis, Eccleſia, in illius interpretatione, definitioneque acquieſcere, neque fluctuare, atque omni vento doctrinæ circumferri.*

Dicitur denique, *ſive illa ſcripta ſint, ſive non ſint*, quia ut Conc. Trid. definivit ſeſſ. 5. in Decreto de lib. Canon. *Veritas, & diſciplina Chriſtiana continetur in libris ſcriptis, & ſine ſcripto traditionibus.*

2. Porro Fides multipliciter a Theologis dividi ſolet; quod hic præmittendum eſſe duximus, ut quæ de illius neceſſitate dicenda ſunt, diſtinctius, & clarius poſſint intelligi. Alia ſiquidem eſt Fides habitualis, alia actualis, alia Fides externa, alia interna, alia explicita, alia implicita, alia formata, ſive viva, alia informis, ſive mortua.

Fides habitualis eſt ipſe Fidei habitus, qui cum ſit ſupernaturalis,

non

Digitized by Google

non producitur per actus, ſicut alii habitus naturales, ſed a Deo infunditur in animam. Unde ab Apoſtolo Epheſ. 2. vocatur donum Dei. *Gratia*, inquit, *ſalvati eſtis per Fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt.*

Habitus autem ille Fidei non tantum in intellectu, ſed etiam in voluntate, tanquam in ſubjecto, recipitur, ut docet S. Thom. 2. 2. qu. 4. art. 2. in intellectu quidem, quia aſſenſus Fidei pertinet ad potentiam cognoſcitivam, cum habeat verum pro objecto, in voluntate autem, quia movere debet intellectum ad aſſentiendum, ut libere aſſentiatur, alioquin aſſenſus ille Fidei virtutis actus eſſe non poſſet. Unde Auguſt. lib. de Prædeſt. Sanct. cap. 5. dicit, quod Fides *in credentium voluntate conſiſtit.*

Fides actualis eſt aſſenſus ipſe libere elicitus, quo quis credit actu alicui veritati divinitus revelatæ propter auctoritatem Dei revelantis. Qui quidem aſſenſus eſt ſupernaturalis tum ratione objecti formalis, cui innititur (de quo infra dicendum eſt) tum etiam ratione principii, a quo producitur. Non enim per ſolas naturæ vires produci poteſt, ſed ad hoc ſupernaturali aliquo auxilio opus eſt, ut ſupponimus ex tractatu de Gratia.

3. In illo autem aſſenſu Fidei triplex communiter notatur a Theologis reſpectus circa Deum; quod ab illis ex S. Auguſt. tr. 29. in Jo. deſumptum eſt. Primus eſt circa Deum, tanquam objectum materiale, quod creditur, ſecundus circa Deum, tanquam objectum formale, quo creditur, tertius denique circa Deum, tanquam finem ultimum, in quem aſſenſus Fidei dirigitur. Unde intelligi poteſt, quid ſit credere Deum, credere Deo, & credere in Deum.

Fides interna eſt ille idem aſſenſus Fidei, quatenus in animo ſolo libere concipitur, nec ullis verbis, aut ſignis exterioribus ſe prodit.

Fides vero externa eſt illius aſſenſus interni per verba, aut ſigna exteriora manifeſtatio. De utraque loquitur Apoſt. Rom. 10. dicens: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Fides implicita eſt ea, qua quis in genere aſſentitur iis omnibus veritatibus, quas Deus revelavit, & per Eccleſiam credendas propoſuit, licet nullam illarum in particulari vel cogitet, vel cognoſcat.

Fides vero explicita eſt, qua aſſentitur in particulari veritati alicui a Deo revelatæ, ut cum quis credit, eſſe Deum unum in eſſentia, trinum in Perſonis.

Denique Fides formata, & viva eſt illa, quæ cum Gratia, & Charitate conjuncta eſt, qualis in juſtis reperitur.

Fides vero informis, & mortua eſt, quæ a Gratia, & Charitate ſejuncta eſt, ſine qua cum operationes vitales, ſeu æternæ vitæ meritorias habere non poſſit, recte ab Apoſtolo Jacobo mortua appellatur.

Digitized by Google

SECTIO II.

An Fides neceſſaria ſit ad ſalutem neceſſitate præcepti.

QUæſtio intelligenda eſt de Fide actuali interna (de externa enim agetur poſtea) reſpectu adultorum. Nam ſi de parvulis ſermo ſit, cum ſine actuali Baptiſmi ſuſceptione ſalvi eſſe non poſſint (ut ſupponimus ex tractatu de Sacramentis) & in Baptiſmo ſimul cum Gratia ſanctificante habitus Fidei, aliarumque virtutum ſupernaturalium iis infundantur (ut Concilium Tridentinum expreſſe declarat ſeſſ. 6. c. 7.) certum eſt, illos, cum Fidei actualis incapaces ſint, ſine Fide habituali tamen non poſſe ſalutem conſequi.

1. Notandum autem eſt ad hujus quæſtionis ſolutionem, aliquid duplici modo dici poſſe ad ſalutem neceſſarium, vel neceſſitate medii, vel neceſſitate præcepti. Illud dicitur neceſſarium ad ſalutem neceſſitate medii, quod ſecundum legem ordinariam ita neceſſarium eſt, ut ſine illo ſalus obtineri nullatenus poſſit. Illud autem dicitur neceſſarium neceſſitate præcepti, quod ea ſolum ratione neceſſarium eſt, quia præceptum eſt. Unde quæ priori modo ſunt neceſſaria, licet aliquando in noſtra poteſtate non ſint, eandem tamen ſemper inferunt neceſſitatem: quæ autem poſteriori, ſi poſſibilia eſſe deſinant, deſinunt etiam eſſe neceſſaria. Hac diſtinctione ſuppoſita, ad quæſtionis propoſitæ ſolutionem

2. Dicendum eſt 1. impoſitum eſſe hominibus a Deo præceptum in genere de actu Fidei ſupernaturalis eliciendo.

Hoc conſtat 1. ex his Chriſti verbis, Matth. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui vero non crediderit condemnabitur*. Neque enim damnaretur quis ob alicujus actus omiſſionem, niſi præceptum aliquod de illo eliciendo impoſitum eſſet.

Præterea, cum omnibus hominibus impoſitum ſit præceptum de Deo ex toto corde diligendo, quod quidem Chriſtus Matth. 22. vocat primum, & maximum; ex præcepto illo diligendi recte inferri poteſt præceptum credendi, ſiquidem dilectio ſupernaturalis Dei ejuſdem cognitionem ſupernaturalem neceſſario præſupponit. Unde Apoſtol. Hebr. 11. dicit, *Accedentem ad Deum credere oportet*. Et hac de cauſa (ut recte obſervat S. Th. 2. 2. q. 16. a. 1.) præceptum de credendo in Deum, in primo Decalogi præcepto contineri cenſetur, tanquam fundamentum, ac principium totius Legis Divinæ, & ſine quo cætera religionis, & charitatis officia, quæ Deum ſpectant, impleri nullatenus poſſunt.

3. Dicendum 2. præceptum Fidei duplex eſſe, unum affirmativum, ut credamus ea omnia, quæ a Deo revelata ſunt, & ut talia nobis ab Eccleſia proponuntur, alterum negativum, ut erroneis dogmatibus Divinæ veritati contrariis, & ab Eccleſia proſcriptis fidem non adhibeamus.

Utrunque illud præceptum primis Decalogi verbis inſinuatur, in qui-

Digitized by

quibus una ex parte præcipitur, ut unum Deum per Fidem agnoſcamus, & ex altera prohibetur, ne Diis alienis, & falſis Fides habeatur.

SECTIO III.

An Fides neceſſaria ſit ad ſalutem neceſſitate medii.

1. LIcet quidam Doctores, ut Andreas Vega, & Dominicus a Soto, exiſtimaverint, Fidem eſſe tantum neceſſariam ratione præcepti Divini, ac proinde illos, qui myſteriorum per eam credendorum ignorantia invincibili laborant, ſi tamen aliunde ſecundum rectam rationem vivant, & Deum ut auctorem naturæ cognoſcant, & ament, poſſe nihilominus ſalutem conſequi: contraria tamen ſententia communis eſt inter Theologos, ac proinde ut certa tenenda eſt, prout in ſequenti aſſertione declarabitur.

2. Dicendum eſt igitur, actum Fidei ſupernataralis eſſe ad ſalutem neceſſarium neceſſitate non tantum præcepti, ſed etiam medii, ita ut nullus adultus poſſit ſine tali actu juſtificari.

Prob. 1. ex Apoſt. in Ep. ad Hebr. c. 11. ubi dicit, quod *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo*: quæ verba non niſi de medii neceſſitate intelligi poſſunt, cum omnem poſſibilitatem placendi Deo excludant, niſi per Fidem, tanquam per medium abſolute neceſſarium.

Prob. 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. ubi poſtquam dixit, Baptiſmum eſſe Sacramentum Fidei, addit, *ſine qua nulli unquam contigit juſtificatio*. Et. c. 8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire*: quæ verba Concilium deſumpſit ex S. Auguſt. ſer. 38. de temp. ubi hæc, quæ ſequuntur, addit, *Sine Fide nullus in hoc ſæculo juſtificationis conſequitur gratiam, nec in futuro vitam poſſidebit æternam*.

3. Objicies, multos fuiſſe olim, & hodie adhuc eſſe Infideles in variis mundi partibus, qui de Chriſto, & Evangelio nihil prorſus audierint, omniaque Fidei myſteria invincibiliter ignoraverint, & adhuc ignorent: quibus proinde ad conſequendam ſalutem ſufficere videtur, ut Deum, prout poſſunt, cognoſcant, & ſuper omnia diligant, cum aliud præſtare non poſſint, & ad impoſſibile nemo teneatur.

Reſpondetur, Ignorantiam illam in prædictis Infidelibus vincibilem eſſe, ſi non proxime, & immediate, ſaltem remote, & mediate, in quantum ſcilicet ſufficiens Divinæ Gratiæ auxilium ipſis offertur ad legem naturæ ſervandam, ut ex tractatu de Gratia ſupponimus, cui ſi fideliter cooperentur, ipſamque naturæ legem ſervent, Deus pro ſua ineffabili bonitate uberiora illis Gratiæ ſuæ præſtabit auxilia, & alia media externa neceſſaria præparabit, quibus tandem ad Fidem recipiendam ſufficienter diſponentur.

Id colligi poteſt ex c. 1. Evangelii S. Joannis, ubi dicitur, quod Deus

illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; hoc eſt (ut explicat S. Chryſoſtomus in eum locum) quod Deus, quantum in ipſo eſt, illuminat omnem hominem; ſi qui non illuminantur, ideo non illuminantur, quia lumen oblatum recipere nolunt. Ita etiam ſentit S. Baſil. in Regulis brevioribus, Reg. 224. & S. Thom. q. 14. de verit. ar. 11. ad 1. ubi agit de parvulo infante, qui in mediis ſylvis procul a cœtu, & commercio Chriſtianorum educaretur; dicitque, certiſſime tenendum eſſe, quod ſi rationis naturalis ductum ſequeretur, Deus ei vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ credenda ſunt, vel aliquem Fidei Prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit S. Petrum ad Cornelium.

SECTIO IV.

An ſit ad ſalutem neceſſarium explicitam myſteriorum aliquorum Fidem habere, & quorum.

1. DUo certa ſunt.

Primum eſt, Chriſtianos adultos ad credenda omnia, & ſingula myſteria generaliter Fide implicita obligari. Hoc enim nihil aliud eſt, quam aſſentiri debere huic generali principio, quo aſſeritur, omne, quod Deus Eccleſiæ revelavit, eſſe infallibiliter verum: quod qui negaret, Fidelis, & Chriſtianus dici non poſſet.

Secundum, non omnes Chriſtianos obligari ad habendam Fidem explicitam de omnibus, & ſingulis Fidei dogmatibus: alias non eſſet opus Doctoribus, & fruſtra dixiſſet S. Paulus 1. Cor. 12. alii dari per Spiritum ſermonem ſcientiæ, alii ſermonem ſapientiæ, &c. ſi omnes æque ſcientes, & ſapientes in rebus Fidei eſſe deberent.

Quæſtio eſt igitur, An omnes adulti teneantur aliqua Fidei noſtræ myſteria explicite, & diſtincte credere, & quænam illa ſint. Pro cujus reſolutione.

2. Dicendum 1. omnes adultos obligari ad aliquid credendum explicite, ac in primis, unum eſſe Deum, illumque juſtum remuneratorem decernere præmia juſtis, & ſupplicia improbis, non tantum in hac vita, ſed potiſſimum in futura.

Hæc veritas conſtat manifeſte ex verbis S. Pauli in ep. ad Hebr. c. 11. ubi, poſtquam dixit, quod *impoſſibile eſt ſine Fide placere Deo*, mox declarans, quænam ſit illa Fides, per quam Deo poſſimus placere, ſubjungit, *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*. Qualis autem ſit illa remuneratio declarat Chriſtus S. Matthæi cap. 25. his verbis, *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*.

3. Dicendum 2. omnes adultos teneri ſimiliter ad habendam Fidem explicitam de myſterio SS. Trinitatis. Ita S. Th. 2. 2. q. 2. a. 8.

Conſtat 1. ex verbis Chriſti, qui mittens Apoſtolos, injunxit illis ex-

expreſſe, ut docerent omnes gentes, & baptizarent in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Conſtat 2. ex S. Athanaſio in Symbolo, ubi poſtquam dixit, Fidem Catholicam ab eo tenendam eſſe, qui velit eſſe ſalvus, ſubjungit, *Fides autem Catholica hæc eſt, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur*. Et etiam ex S. Cyrillo lib. 1. in Jo. cap. 16. ubi ſic loquitur: *Non ſufficit nobis cognitio Dei abſque cognitione Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

Conſtat 3. ex ritu S. Eccleſiæ Catholicæ, quæ neminem ad Baptiſmum recipit, quin prius diligenter inquirat, an credat in Deum Patrem? an credat in Jeſum Chriſtum Filium ejus? an credat in Spiritum Sanctum? qua cæremonia ſatis aperte declarat, neminem Gratiæ Baptiſmalis, ac proinde juſtificationis eſſe capacem, qui non explicitam, & diſtinctam de ſanctiſſimæ Trinitatis myſterio Fidem habeat.

4. Dicendum 3. omnes adultos præterea teneri ad habendam Fidem explicitam de myſterio Incarnationis.

Probatur 1. ex variis locis novi Teſtamenti id expreſſe declarantibus, ut S. Jo. c. 1. *Dedit poteſtatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus*, non aliis. Ejuſdem cap. 3. *Qui non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei*. Item c. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti, Jeſum Chriſtum*. Act. cap. 8. S. Philippus Baptiſmum Eunucho poſtulanti conferre noluit, quin prius profeſſus fuiſſet expreſſis verbis: *Credo Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum*. Denique videmus Chriſtum Dominum paſſim in Euangeliis exacte petiiſſe a cæco nato, & pluribus aliis, ut diſtincte, & explicite in ſe crederent.

Probatur 2. ex Symbolo S. Athanaſii ſupra citato, in quo propoſito myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis, adjungit poſtea, *Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem, ut Incarnationem quoque Domini noſtri Jeſu Chriſti fideliter credat*.

Probatur 3. ex Sanctis Patribus. S. Hieron. in cap. 3. Epiſt. ad Epheſ. *Non poſſumus*, inquit, *eſſe filii per adoptionem, niſi prius Fidem Filii Dei, & intelligentiam recipiamus*. Et S. Auguſt. lib. de bono perſeverant. cap. 1. *Nullum*, inquit, *verius initium Chriſtiani hominis, quam credere in Chriſtum*.

Obſervandum eſt autem, ea, quæ diximus, intelligenda eſſe tantum reſpectu temporis conſequentis Chriſti Incarnationem. Alia enim ratio eſt eorum, qui ſive in lege Moyſi, ſive in lege naturæ vixerunt.

Plurimorum enim Theologorum ſententia eſt, Fidem explicitam Trinitatis tunc illis non fuiſſe neceſſariam nec medii, nec præcepti neceſſitate: licet quidam exiſtiment, Pontifices, Sacerdotes, ac Legis Doctores ad illam Fidem fuiſſe obligatos, utpote ſibi ſufficienter in Scripturis propoſitam.

Quod vero ſpectat ad myſterium Incarnationis plurimi exiſtimant,

Digitized by Google

ante Christi adventum fuisse necessariam Fidem aliquam generalem, & implicitam de Mediatore, ac Redemptore futuro, non vero distinctam, & explicitam eo modo, quo nunc ad eam obligamur.

5. Quæres, an præter illa mysteria sint adhuc alia, de quibus explicita Fides ab omnibus adultis habenda sit?

Respondetur, omnes adultos obligari præterea,

Primo ad ea omnia scienda, & credenda, quæ tum in Symbolo Apostolorum, tum in Oratione Dominica continentur. Hoc manifeste colligitur ex Catechismo Concilii Tridentini par. 2. c. 11. ubi dicitur, teneri patrinos ad Symbolum, & Orationem Dominicam eos docendum, quos de fonte levaverint: ergo si illi ad docendum tenentur, ii, qui baptizantur, ad discendum adhuc strictius tenebuntur. Idem expresse declaratur de consecr. dist. 4. c. *vos ante omnia*, ubi hæc verba ex S. August. serm. 6. de Temp. desumpta ad patrinos diriguntur, *Ante omnia Symbolum, & Orationem Dominicam & vos ipsi tenete, & illis, quos de sacro Fonte suscepistis, ostendite.*

Secundo ad ea cognoscenda, & credenda, quæ in Decalogo continentur, cum illorum observatio ad salutem sit necessaria, dicente Christo Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*: servari autem non possunt, si ignorentur.

Tertio ad ea etiam cognoscenda, & credenda, quæ ad eorum Sacramentorum rationem pertinent, quorum susceptio illis est ad salutem necessaria. Cum enim (ut ex tractatu de Sacramentis supponimus) prima dispositio ad Sacramentum aliquod digne suscipiendum in adultis sit Fides respectu Sacramenti illius, quod suscipi debet; sequitur, quod obligatio illius Sacramenti suscipiendi necessario secum inferat obligationem habendæ Fidei explicitæ respectu illius. Quod & similiter dicendum est de his Sacramentis, ad quæ suscipienda non obligatio, sed sola devotio impellit; cum utrobique sit par ratio.

Quarto denique ad ea omnia, & singula explicite credenda, quæ secundum exigentiam peculiarem cujusque status, & conditionis, ad salutem consequendam, juxta Divinæ Legis præscriptum, necessaria sunt. Et ea ratione in Pastoribus, & Doctoribus Ecclesiæ Fides haud dubie magis explicita requiritur, quam in aliis, qui eorum curæ sunt commissi; in Sacerdotibus item magis, quam in Laicis, quia sine Fide illa magis explicita omnibus officii sui partibus digne, ut par est, fungi non possunt.

SECTIO V.

An Fides externa sit ad salutem necessaria.

1. DIcendum est, externam Fidei confessionem esse necessariam ad salutem necessitate præcepti affirmativi.

Prob. 1. ex Christi verbis S. Matth. c. 10. *Qui me negaverit coram homi-*

hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt. Et S. Lucæ 9. *Qui me erubuerit, & ſermones meos, hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua.* Item ex verbis Apoſtoli Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Probatur 2. ex S. Aug. lib. de Fide, & Symbolo. *Fides*, inquit, *a nobis exigit duplex officium, cordis, & linguæ: nec ſalvi eſſe poſſumus, niſi Fidem ore profiteamur, quam corde gerimus.*

Probatur 3. exemplo ſanctorum Martyrum, qui potius elegerunt tormenta omnia, & ipſam mortem ſubire, quam Chriſti Fidem vel ad momentum negare. Quod ſi quis atrocitate tormentorum victus Fidem negaviſſet, aut diſſimulaſſet, ejiciebatur ab Eccleſia, tanquam graviſſimi peccati reus: nec, niſi publica Pœnitentia peracta, in eam recipiebatur, ut conſtat ex Sancto Cypriano lib. de lapſis c. 3. & Ambr. lib. de Pœnitentia.

Hæc autem aſſertio eſt de Fide; cui oppoſita olim fuit hæreſis Elcheſaitarum dicentium, negari poſſe Fidem exterius, inſtante perſecutione, etiam addito juramento; ac ſufficere, ut tunc in animo interius retineretur; ut docet Euſebius lib. 6. c. 31. Quæ quidem Hæreſis damnata fuit in Concilio Romano ſub S. Cornelio Papa, ut colligi poteſt ex iis, quæ habentur apud Baron. ad an. 254. & 255. ubi dicitur in illo Concilio (cujus quidem acta interciderunt) firmo decreto ſtabilitum fuiſſe, non alia ratione iis, qui etiam ore tenus Fidem ejuraverant, veniam eſſe concedendam, niſi poſt gravem pœnitentiam ab illis impletam. Unde ſequitur, Apoſtaſiam, etiam ore tenus factam, tamquam graviſſimum peccatum, damnatam fuiſſe.

Diximus in aſſertione, *præceptum obligans ad externam Fidei confeſſionem eſſe affirmativum:* quæ eſt S. Th. doctrina 2. 2. q. 3. a. 2. ex qua proinde ſequitur, illud non obligare omni tempore, ſed tantum certo, ac determinato. Ut ergo diſtingui poſſit, quo tempore obliget:

2. Dicendum 2. tunc nos obligari ad externam Fidei confeſſionem, quando neceſſaria eſt vel ad honorem Dei, vel ad utilitatem proximi.

Ita S. Thom. loc. cit. quod probat in reſponſ. ad 1. ex eo, quod finis noſtræ Fidei, ſicut & aliarum virtutum, referri debet ad finem charitatis, qui eſt amor Dei, ac proximi; & ideo, quando Dei honor, vel proximi utilitas id requirit, non debet eſſe contentus homo, (ut ait S. Doctor) ut per Fidem ſuam ipſi veritati Divinæ conjungatur, ſed Fidem illam debet exterius profiteri.

Dicendum 3. etſi nunquam liceat ullo modo negare Fidem Chriſti, tamen quando, ſpectatis circumſtantiis, nulla honori Divino irrogatur injuria, nec ullum proximi ſaluti damnum infertur, non ſolum licitum eſſe, ſed etiam aliquando neceſſarium Fidem occultare.

Ita S. Doctor l. c. in reſp. ad 3. ubi dicit, quod, quando ex confeſſione Fidei manifeſta turbatio aliqua Infidelium oriretur, in tali caſu laudabile non eſſet Fidem publice confiteri. Et ad hoc probandum aſſert

fert verba Chriſti dicentis, Matth. 7. *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne converſi dirumpant vos.*

Cum autem occultatio illa Fidei variis modis fieri poſſit, vel fugiendo, vel aliquo ſigno exteriori fidem diſſimulando:

3. Dicendum 4. licitum eſſe homini Chriſtiano tempore perſecutionis fugere.

Hoc permiſit Chriſtus, dicens Matth. 20. *Cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam.*

Hoc tamen limitandum eſt, niſi ex hac fuga damnum aliquod redundet in honorem Dei, vel proximi ſalutem, ut ſi Epiſcopus, aut Paſtor tempore perſecutionis fugiat, cum tunc maxime illius ope ſubditi indigeant. Nam, ut recte dicit Nicolaus Papa cap. *Sciſcitaris* 7. q. 1. *Si gubernator navis in tranquillitate non debet deſerere navim, multo minus in tempeſtate.*

Dicendum 5. licitum quidem eſſe occultare Fidem ſignis, quæ ex ſe ſunt indifferentia, non vero illis, quæ ad profitendam falſam Religionem inſtituta ſint. Eſt communis Doctorum ſententia, præſertim S. Antonini par. 2. tit. 12. c. 6. Alexan. Halenſis par. 2. q. 183, Navar. lib. 5. Conſilior. tit. de Hær. c. 10. & in Manuali c. 11. n. 25, & aliorum.

Prior aſſertionis pars probatur, quia hæc ſigna, cum ſint ex ſe indifferentia, nihil in ſe mali habent, qualia ſunt illa, quibus natio una ab altera ſecernitur, vel ſtatus unus ab altero, militis v. g. a mercatore diſtinguitur, nec lædunt honorem Divinum, nec proximi conſcientiam feriunt. Sic S. Sebaſtianus in aula Diocletiani Imperatoris Ethnica (ut obſervat S. Th. 2. 2. q. 10. a. 10. ad 2.) Fidem ſuam ſub militari ſago, & chlamyde occultabat, ut Chriſtianis commodius opitulari poſſet, eoſque in tormentis confortare.

Poſterior vero pars aſſertionis probatur ex eo, quod qui talibus ſignis uteretur, cenſeretur non ſolum veram Religionem occultare, ſed falſam profiteri: quod omnino illicitum eſt. Unde lib. 2. Machab. c. 6. Eleazarus non tantum porcinas carnes in lege prohibitas, ſed & alias Idolis immolatas manducare noluit: quia illa manducatio, licet ex ſe indifferens (ut dicit S. Auguſt.) tamen inſtituta cenſebatur ad falſam Religionem profitendam. Quæ etiam fuit ratio, cur olim præceperint Apoſtoli, Act. 15. ut omnes ab immolatis Simulacrorum abſtinerent. Et eo ſenſu veſtes Paganorum illicitas eſſe dixit Tertull. lib. de Idol. cap. 18. nempe eas, quibus homo aſtringitur officiis, vel Sacerdotiis Idolorum: quas ideo aſſerit *Profanationis ſuæ maculam habere, & neminem poſſe eſſe mundum, qui tunicam inquinatam induerit.*

CA-

CAPUT II.

De objecto materiali Fidei.

AD clariorem intelligentiam eorum, quæ dicenda ſunt, notandum eſt, nos hic ſumere nomen objecti ſive materialis, ſive formalis, eo ſenſu quo a S. Th. ſumitur 2.2. q.1. a. 10. & quo etiam communiter a Philoſophis, & Theologis ſumi ſolet, ſcilicet per objectum materiale alicujus habitus cognoſcitivi intelligimus id omne, quod cognoſcitur, & per objectum formale id per quod illud cognoſcitur. Unde per objectum materiale Fidei intelligimus ea omnia, quæ Fide Divina creduntur, aut credi debent; per objectum vero formale illud, per quod, ſeu ratione cujus iis omnibus aſſentimur.

Cum igitur quærimus, quodnam ſit objectum materiale Fidei, idem eſt, ac ſi quæramus, quænam ſint ea, quæ nobis a Deo revelata ſunt, ac proinde quæ Fide credenda ſunt.

Hoc autem Conc. Trid. ſeſſ. 4. contineri dixit, partim in Sacris, & Canonicis Scripturis, partim in Traditionibus non ſcriptis, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus traditæ, ad nos uſque pervenerunt. De utriſque proinde in ſequentibus Sectionibus agendum nobis eſt.

SECTIO I.

Quinam Libri ſacræ Scripturæ ſint Canonici.

1. CUm Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. ſupra citata, ſacram Scripturam vocet Canonicam, ejuſque legitimos Libros jam olim appellari conſueviſſe Canonicos teſtetur S. Aug. Epiſt. 19. ad S. Hieronymum cap. 2. obſervandum eſt ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ dicenda ſunt, ſic appellari duabus de cauſis ex duplici vocabuli Canonis ſignificatione deſumptis.

Canon enim ſignificat normam aliquam, ſeu regulam, & præterea catalogum, ſeu numerum aliquarum rerum. Scripturæ ſacræ igitur vocantur Canonicæ, & earum libri Canonici, tum quia continent normam, ſeu regulam, quam in Fide, & moribus ſequi debemus, tum etiam quia, cum Hæretici a primis Chriſtianiſmi temporibus, ut veritati fucum facerent, erroribuſque ſuis patrocinarentur, aliquando falſas Scripturas pro veris ſupponerent, aliquando veras pro libito repudiarent, Eccleſia eorum fraudibus, & impiis conatibus obſiſtere volens, certum Canonem, & catalogum Librorum ſacræ Scripturæ conſtituit, unde Libri illi, quos Eccleſia pro veris, & legitimis agnovit, Canonici dicti ſunt.

Hoc

Digitized by Google

Hoc colligi poteſt ex variis Conciliis, præſertim ex Concilio Carthaginenſi tertio, quod celebratum eſt temporibus Siricii Papæ, circa annum Domini 397. in cujus canone 47. hæc verba leguntur; *Placuit, ut præter Scripturas Canonicas, nihil in Eccleſia legatur ſub nomine Divinarum Scripturarum: ſunt autem Canonicæ Scripturæ Geneſis, Exodus, Leviticus, &c.* Ubi eoſdem libros Canonicos enumerat, qui poſtmodum in Concilio Tridentino ſeſſione ſupra citata recenſiti ſunt.

2. De iis autem libris Canonicis duo ſunt hic obſervanda.

Primum eſt, ad Eccleſiam pertinere veram, & legitimam Scripturam Canonicam populo Chriſtiano, ut talem, proponere, eamque a falſa, & ſuppoſita Scriptura diſcernere.

Hoc conſtat 1. ex uſu ipſius Eccleſiæ ſupra relato, quo illius Scripturæ Canonem conſtituendi jus, atque auctoritatem perpetuo ſibi vindicavit.

Conſtat 2. ex S. Aug. l. contra Epiſt. Fundamenti c. 5. ubi ſic loquitur, *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret auctoritas.* Et paulo poſt loquens de libro Actuum Apoſtolorum, *Cui libro*, inquit, *neceſſe eſt, ut credam, ſi credo Evangelio, quoniam utramque Scripturam ſimiliter mihi Catholica commendat auctoritas.*

Secundum eſt, nihil in Scriptura Canonica contineri, quod non Fide Divina tenendum ſit.

Hoc expreſſe definitum eſt in Concilio Tridentino loc. cit., ubi poſt enumerationem Librorum Canonicorum hæc habentur, *Si quis autem Libros integros, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & Canonicis non ſuſceperit, anathema ſit.*

Unde patet, omnino repudiandum eſſe id, quod Eraſmus dixit in annotationibus ſuper c. 2. & 27. S. Matth. poſſe aliquem errorem levem in ſacris Libris reperiri, & ſanctos Evangeliſtas aliquando memoria lapſos eſſe. Quanto humilius, & ſapientius dixit S. Auguſt. ſcribens ad S. Hieron. Epiſt. ſup. cit. cap. 1. *Ego*, inquit, *fateor charitati tuæ, quod Libris illis Scripturarum, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremque deferre, ut nullum eorum Auctorem ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſime credam: at ſi aliquid in eis Libris offendero, quod contrarium videatur veritati, nihil aliud, quam vel mendoſum codicem, vel interpretem non aſſecutum eſſe, quod dictum eſt, vel me minime intellexiſſe non ambigam.*

SECTIO II.

De variis ſacræ Scripturæ editionibus, & quænam ex illis ſit authentica.

1. NOtandum eſt Sacræ Scripturæ libros variis linguis, & idiomatibus editos fuiſſe.

Ac

by Google

Ac in primis vetus Teſtamentum, licet primum lingua Hebraica a Moyſe, Prophetis, & aliis Auctoribus conſcriptum ſit, variis tamen ex cauſis Chaldaice, Syriace, Græce, & Latine temporum ſucceſſu translatum, & editum fuiſſe.

Quod autem ſpectat ad novum Teſtamentum, conſtat omnes ejus Libros fuiſſe primum Græce conſcriptos, ſi tres tantum excipias, ſcilicet S. Matthæi Evangelium, quod Hebraice primum ab illo ſcriptum fuit, Evangelium S. Marci, quod multi exiſtimant Latina lingua primum ab illo editum fuiſſe, & Epiſtolam ad Hebræos, de qua ambigitur, an primum Hebraice, an vero Græce ſcripta fuerit. De his omnibus agit fuſiſſime Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, c. 1. & ſeq. Hac obſervatione præſuppoſita,

2. Dicendum eſt, ex his omnibus Scripturæ ſacræ editionibus, ſolam vulgatam editionem Latinam, Decreto Concilii Tridentini, & Romani Pontificis auctoritate factam, eſſe veram, legitimam, & authenticam Canonicam ſcripturam.

Hoc expreſſe definitum eſt in Conc. Trid. in decreto ſupra ſæpius cit. ſeſſ. 4. his verbis, *Inſuper eadem ſacroſancta Synodus conſiderans, non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, ſacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat: ſtatuit, & declarat, ut hæc ipſa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot ſæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authentica habeatur.*

Illud idem præterea conſtat ex comparatione ipſius vulgatæ editionis, & aliarum, quæ ſupra memoratæ ſunt.

Hebraicam enim editionem, partim negligentia Librariorum, partim Rabbinorum ignorantia, qui puncta addiderunt, quæ vocalium literarum, quibus carebant Hebræi, ſupplerent vicem, fuiſſe aliquo pacto depravatam, & quoſdam etiam in eam errores irrepſiſſe certum eſt, ut notat Bellarm. loc. cit.

Quod ſpectat ad editionem, vel potius paraphraſim Chaldaicam (ſi paucos libros veteris Teſtamenti excipias, ſcilicet Tobiæ, & Judith, & aliquam Eſdræ, & Danielis partem, qui libri exiſtimantur fuiſſe primum Chaldaice editi) tota illa paraphraſis (quæ Targum a Rabbinis vocatur) nullius umquam momenti fuit in Eccleſia, cum in ea multa reperiantur Chriſtianæ veritati parum conſentanea.

Editio Syriaca (quæ fuit tantum novi Teſtamenti, & quorumdam librorum veteris) licet ab illius linguæ peritis probetur, nunquam tamen ab Eccleſia authentica declarata eſt.

Quod pertinet ad Græcam, cum plures editiones lingua illa prodierint ex variis Auctoribus, ut Aquila, Theodotione, Symmacho, & aliis; editio tamen Græca, quæ a Septuaginta Interpretibus in Ægypto tempore Ptolemæi Philadelphi facta eſt, omnibus aliis Græcis merito ante-

Digitized by Google

anteponenda censetur. Quia tamen etiam illam vitiatam esse, & corruptam multis in locis constat, ut testatur S. Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, & S. Hieronymus Præfatione in libros Paralipomenon, & in Esdram.

3. Restat editio Latina, quæ quidem multoties, & multipliciter etiam facta est, ita, ut ante tempora S. Hieronymi innumerabiles prope reperirentur versiones, & editiones Latinæ, ut testatur S. August. lib. 2. de doctr. Christiana cap. 11. Verum una fuit inter omnes illas, quæ specialem semper in Ecclesia auctoritatem obtinuit; quæ vetus, & vulgata editio dicebatur, ut constat ex S. Greg. præfat. in lib. Moral. c. 5. & ex S. Hieron. in c. 14. & 49. Isaiæ, quam etiam S. August. lib. cit. c. 15. Italam vocat, & omnibus aliis anteponit.

Est autem difficultas inter Doctores, an editio Latina vulgata, quæ nunc in usu est apud Catholicos, sit eadem cum illa editione veteri, an vero diversa ab illa. Quidam contendunt, esse diversam, asserunt-que, editionem hanc nostram vulgatam esse S. Hieronymi: alii contra eandem esse volunt cum illa veteri, solumque a S. Hieronymo fuisse emendatam: alii denique (quod probabilius existimamus) censent, vulgatam hanc nostram editionem mixtam esse ex utraque, & partim eandem esse cum veteri, partim vero esse ex translatione S. Hieronymi. Quod etiam asserit Bellarminus sup. cap. 9. ubi docet, novum Testamentum editionis nostræ vulgatæ esse ex antiqua illa editione, quam S. Hieronymus emendavit; similiter & Psalterium Davidicum ab eodem etiam emendatum, necnon & libros Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum, & reliquos Sanctæ Scripturæ libros nostræ editionis esse ex versione ejusdem S. Hieronymi.

Porro quisquis editionis hujus nostræ vulgatæ Auctor sit, certum est, illam ab Ecclesia universa receptam, & novissime in Concilio Tridentino authenticam esse declaratam; proindeque in illa verum, & legitimum Dei verbum contineri. Unde sequitur, omnia, & singula, quæ in Canonicis Sacræ Scripturæ Libris secundum illam authenticam editionem continentur, pertinere ad Fidei Divinæ objectum & tanquam divinitus revelata, & attestata, ab omnibus esse recipienda, & credenda.

SECTIO III.

Ad quem pertineat definire verum, & legitimum Scripturæ sensum.

ANtequam ad propositam quæstionem respondeamus, supponendum est tanquam certum, multis in locis Sacræ Scripturæ sensum esse maxime reconditum, & abstrusum, unde fit, ut non sine magna difficultate percipi, & intelligi possit.

Hoc constat ex Epist. 2. S. Petri, cap. ult. ubi loquens de Epistolis S. Pauli, dicit, in illis *esse quædam difficilia intellectu, quæ indocti*,

docti, & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem. Et S. Ambroſ. Epiſt. 44. ad Conſtant. *Mare*, inquit, *eſt Scriptura Divina, habens in ſe ſenſus profundos, altitudinem Propheticorum ænigmatum*, &c. Sanctus item Auguſtinus l. 2. de Doctr. c. 7. poſtquam dixit, Scripturam ſacram plenam eſſe multiplicibus obſcuritatibus, & ambiguitatibus, addit hæc verba: *Quod totum proviſum divinitus eſſe non dubito ad edomandam labore ſuperbiam, & intellectum a faſtidio revocandum, cui facile inveſtigata pleruque viluerunt.*

2. Ex quibus patet, quam falſo Hæretici hujus temporis dicant, Scripturas eſſe apertas, & cuivis ad intelligendum facillimas: nempe ut eo prætextu eas ad libitum contorqueant.

Cum igitur Scriptura Sacra obſcura ſit, & interpretatione indigeat, quæritur, unde petenda ſit illa interpretatio, & ad quem pertineat ejus verum, ac legitimum ſenſum definire. Pro cujus quæſtionis reſolutione

3. Dicendum 1. verum, ac legitimum Scripturæ ſenſum petendum non eſſe ab ingenio, ac judicio privato cujuſque hominis.

Probatur ex verbis Jerem. c. 23. *Nolite audire Prophetas, qui loquuntur de corde ſuo.* Et ex Epiſt. 2. S. Petri, c. 1. ubi dicit, quod *Omnis Prophetia divinitus inſpirata propria interpretatione non fit.* Quibus verbis (ut exponit Gloſſa ordinaria ſuper hunc locum) declarat, Scripturæ expoſitionem, & interpretationem petendam non eſſe ex proprio ingenio. Quod confirmatur ex verbis proxime ſequentibus, ex quibus ſic poſſumus argumentari: Eodem ingenio, ac judicio Libri ſacri interpretandi ſunt, quo ſcripti fuerunt; atqui humano ingenio, ac judicio non fuerunt conſcripti; ergo non ſunt ingenio, aut judicio humano explicandi, ſeu interpretandi.

4. Dicendum 2. ad Eccleſiam pertinere de vero, & legitimo ſenſu Scripturarum judicare.

Id conſtat ex Concilio Trident. in Decreto ſæpius jam citato ſeſſ. 4. ubi hæc verba habentur: *Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decernit ſancta Synodus, ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus Fidei, & morum, ad ædificationem Chriſtianæ Doctrinæ pertinentium, ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam contra unanimem, conſenſum Patrum, ipſam Scripturam ſacram intepretari audeat.*

Unde appoſite ad hujus veritatis confirmationem S. Auguſtinus contra Creſconium cap. 33. *Tunc*, inquit, *Scripturarum a nobis tenetur veritas, cum id facimus, quod univerſæ placuit Eccleſiæ, quam ipſa Scripturarum commendat auctoritas.*

SE-

Digitized by Google

SECTIO IV.

* *Quænam ſit vera Eccleſia, ad quam pertineat verum, & legitimum Scripturæ ſenſum definire, & quibus notis illa dignoſcatur.*

1. NOmine Eccleſiæ (ut explicat Bellarm. lib. de Eccl. milit. c. 2. & cum eo communiter Theologi) intelligitur cœtus hominum baptizatorum ejuſdem Fidei profeſſione & eorumdem Sacramentorum communione inter ſe unitorum, ſub regimine legitimorum Paſtorum, ac præcipue unius ſummi Paſtoris, Romani ſcilicet Pontificis, qui in terris Chriſti vices gerit.

Dicitur 1. *Cœtus hominum baptizatorum*, ut excludantur Judæi, Turcæ, Pagani, & alii ejuſmodi Infideles, qui nunquam in Eccleſiam fuerunt per Baptiſmi Sacramentum admiſſi.

Dicitur 2. *ejuſdem Fidei profeſſione, & eorumdem Sacramentorum participatione unitorum*, ut excludantur Hæretici, & Apoſtatæ, qui licet fuerint baptizati, quia tamen a vera Fide exciderunt, & ea de cauſa Sacramentorum communione privati ſunt, ideo ſunt ab Eccleſia alieni.

Dicitur 3. *ſub regimine legitimorum Paſtorum, ac præſertim unius ſummi Paſtoris, Romani ſcilicet Pontificis*, ut excludantur Schiſmatici, qui quidem Fidem habent, & exterius aliquando de Sacramentis participant, ſed quia legitimo Paſtori non ſubduntur, nec ejus vocem audire volunt, ideo cenſentur etiam ab Eccleſia extorres. Et hoc optime expreſſit S. Auguſtinus lib. 1. de vera Relig. cap. 5. ubi dicit, quod *neque in confuſione Paganorum, neque in purgamentis Hæreticorum, neque in languore Schiſmaticorum quærenda eſt vera Religio, ſed apud eos ſolos, qui Chriſtiani, Catholici, & Orthodoxi nominantur.*

2. Huic definitioni Eccleſiæ oppoſiti fuerunt varii Hæreticorum errores. Vuicleffus enim, & Joannes Hus, quibus poſtea ſubſcripſit Calvinus, aſſerebant Eccleſiam militantem in terris eſſe Congregationem Prædeſtinatorum, contendebantque, omnes, & ſolos Prædeſtinatos eſſe de Eccleſia.

Lutherani, & Confeſſioniſtæ ex ſolis juſtis Eccleſiam conſtare dicebant. Anabaptiſtæ vero ex ſolis perfectis, ut fuſius explicat Bellarm. ſup. apud quem etiam Hæreticorum illorum refutatio videri poteſt. Nos hic ſolum breviter adnotabimus, omnes ſupradictos errores manifeſte repugnare ſacris Evangeliis, in quibus paſſim Eccleſia deſignatur ſub variis ſimilitudinibus, ut *Areæ*, in qua triticum cum paleis reperitur, Matth. 3. *Agri*, in quo zizania cum tritico uſque ad meſſem creſcere ſinuntur, Matth. 13. *Convivii nuptialis*, ad quod boni, & mali admittuntur, Matth. 2. *Ovilis*, in quo ſimul cum ovibus hædi habitare permittuntur, Matth. 25. *Sagenæ miſſæ in mare*, in qua piſces boni,

Digitized by Google

boni, & mali simul congregari dicuntur, Matth. 13. *Magne domus*, in qua dicuntur esse vasa aurea, & argentea, lignea quoque, & fictilia, alia quidem in honorem, alia vero in contumeliam, 2. ad Timoth. 2.

Quæ quidem satis aperte significant, in Ecclesia militante reprobatos simul cum prædestinatis, justos cum injustis, perfectos cum imperfectis permixtos reperiri. Unde S. Aug. ser. 1. de conv. S. Pauli dicit, Paulum, quamvis ab æterno prædestinatum, fuisse tamen prius lupum, deinde ovem. Et S. Chrys. hom. 6. in 2. ad Tim. dicit, Paulum fuisse prius vas fictile, sed esse versum postea in vas aureum, & e contra Judam fuisse vas aureum, sed postea propria malitia conversum in fictile.

3. Porro ad dignoscendam illam veram Ecclesiam quatuor præcipuæ notæ assignantur in Symbolo Constantinopolitani Concilii, quo postmodum in sacris Liturgiis usa est ipsa Ecclesia Catholica, quæ quidem ita illi conveniunt, ut nulli alteri Hæreticorum, aut Infidelium Congregationi aptari possint. Hæ autem notæ sunt, quod Ecclesia sit Una, Sancta, Catholica, & Apostolica.

Una, quia unam, & eandem Fidei doctrinam ubique profitemur, & omnes Catholici toto terrarum orbe diffusi, licet moribus, linguis, & vitæ ratione disparati, de omnibus tamen dogmatibus Fidei idem sentiunt. Est etiam una, quia est unum corpus mysticum sub uno capite Christo, & ejus in terris Vicario Pontifice Romano.

Sancta, quia disciplina ejus est sancta, nihilque continet falsum in doctrina Fidei, nihil injustum, aut a vera virtute absonum in doctrina morum. Est sancta, quia Divina lex, quam profitetur, est *immaculata, & convertens animas*, ut Psalmista loquitur. Est etiam sancta, quia in ea verum Sacrificium peragitur, per quod sanctificamur, & vera reperiuntur Sacramenta, ex quibus tanquam ex Salvatoris fontibus hauritur aqua illa munda, & viva, per quam a peccatis emundamur, & ad opera bona fructuose peragenda vires nobis suppeditantur. Unde S. Gregorius lib. 35. Moral. cap. 6. *Sola est*, inquit, *Ecclesia, per quam Sacrificium Dominus libenter acceptat, sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedit, sola, in qua opus bonum fructuose peragitur*.

Catholica, idest universalis, quia a prima Evangelii publicatione, vera Ecclesia per totum orbem diffusa est, & per omnia anteriora sæcula duravit, & omnibus futuris sæculis usque ad finem sæculi duratura est, juxta id, quod Christus Dominus pollicitus est Apostolis, & in eorum persona universæ Ecclesiæ, cum dixit Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Aliæ autem quæcunque Hæreticorum Sectæ alicujus ut plurimum Provinciæ, aut Regni, aut Regionis limitibus concluduntur, & ubi aliquo tempore apparuerunt, continuo evanescunt. Quare, ut recte dixit S. Aug. lib. de vera Religione, cap. 7. *Tenenda est nobis ejus Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solum a suis, verum etiam ab omnibus inimicis*.

Apoſtolica, quia ab Apoſtolis fundata, quibus Epiſcopi in propriis quique Eccleſiis ſucceſſerunt, ac præſertim Romani Pontifices Apoſtolorum Principis ſucceſſores in univerſalis Eccleſiæ regimine. Unde S. Paulus Epheſ. 2. Chriſtianos alloquens, *Jam non eſtis*, inquit, *hoſpites, & advenæ, ſed eſtis cives Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum*, &c.

SECTIO V.

An præter Canonicas Scripturas ſint aliquæ Traditiones Fide Divinæ credendæ.

1. OBſervandum eſt, nos hic ſumere nomen Traditionis, prout communiter ſumi ſolet a Sanctis Patribus, & Doctoribus, nempe pro Doctrina divinitus revelata, & tradita, quæ tamen ſcripta non invenitur in ullo Scripturæ Canonicæ libro.

Unde S. Epiphanius hereſi 61. *Non omnia*, inquit, *a Divina Scriptura poſſunt accipi: quapropter aliqua in ſcriptis, aliqua in Traditione Sancti Apoſtoli tradiderunt*. Hoc ſuppoſito

2. Dicendum eſt, dari aliquas Traditiones Divinas, quę & Apoſtolicę vocantur, quia Apoſtoli eas a Chriſto acceptas ad nos tranſmiſerunt. Quę Traditiones parem cum Scripturis Canonicis auctoritatem habent; quibus proinde eadem Fide, atque illis credendum eſt.

Probatur 1. ex Apoſt. 2. ad Theſſ. c. 2. *Tenete Traditiones, quas didiciſtis ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram* In quem locum ita ſcribit S. Chryſoſtomus. *Hinc patet, quod non omnia per Epiſtolam tradiderit, ſed multa etiam ſine literis*.

Probatur 2. ex Concil. Trident. ſeſſ. 4. in citato decreto de Canonicis Scripturis, ubi dicitur *Veritatem, & diſciplinam Chriſtianam contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto Traditionibus, quæ ex ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu Sancto dictante quaſi per manus traditæ, ad nos uſque pervenerunt*. Eadem veritas antea definita fuerat in Conc. Niceno II. act. 7. ubi hęc verba habentur. *Fatemur unanimiter, nos Eccleſiaſticas Traditiones, ſive ſcripto, ſive conſuetudine valentes, & decretas, retinere velle, quarum e numero eſt Imaginum effiguratio*. Et paulo poſt. *Qui auſus fuerit aliud ſentire, aut docere, aut more impiorum Hæreticorum Eccleſiaſticas Traditiones contaminare, anathema ſit*.

Probatur 3. auctoritate Sanctorum Patrum, S Baſilii lib. de Spiritu Sancto cap. 17. *Dogmata*, inquit, *quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus ex doctrina ſcripto prodita, quædam rurſus ex Apoſtolorum Traditione in myſterio, id eſt in occulto tradita, recipimus: quorum utraque parem vim habent ad pietatem*, S. Epiphanii hæreſi 61. *Oportet autem*, inquit, *& Traditione uti: non enim omnia a Scriptura Divina poſ-*

Digitized by Google

poſſunt accipi, quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in Traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt.

Probatur 4. ex eo, quod multa ſunt, quæ Fide Divina credimus, quæ tamen nuſquam in Scripturis reperiuntur. Ex. gr. credimus in una Divina Eſſentia eſſe tres Perſonas diſtinctas, & tamen nomen Perſonæ in Scripturis ad id ſignificandum expreſſum non reperitur. Credimus, filium eſſe Patri conſubſtantialem, & ita in Concilio primo Nicæno definitum eſt; nec tamen vox Conſubſtantialis habetur in Scriptura. Credimus, Sanctiſſimam Mariam Matrem Dei fuiſſe, & eſſe ſemper Virginem: & Helvidius, Jovinianus, aliique contrarium docentes tanquam Hæretici proſcripti ſunt, ut patet ex S. Epiphanio, hæreſi 48. & ex S. Auguſtino, hæreſi 82. & 84. item ex S. Hieron. in lib. contra præfatos Hæreticos; & tamen nullibi in Scripturis hæc veritas expreſſa invenitur. Credimus ſimiliter ad Baptiſmi validitatem neceſſario proferendas eſſe has voces, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & tamen nuſquam in Scripturis hæc prolatio ore facienda præſcribitur, aut neceſſaria eſſe dicitur. Denique ipſam Scripturam ſacram eſſe a Deo revelante, ac in ea verbum Dei contineri nuſquam niſi ex Traditione ſcimus, & tamen ut articulum Fidei credimus. Ergo multa ſunt, quæ Fide Divina creduntur, licet in Scripturis expreſſa non habeantur.

Obſervandum eſt autem, præter Traditiones illas Apoſtolicas, ſeu Divinas, eſſe quaſdam alias pure Eccleſiaſticas, quæ ipſius Eccleſiæ, ſeu Prælatorum, & Paſtorum vel auctoritate, vel approbatione expreſſa, aut tacita poſt Apoſtolorum tempora introductæ ſunt. Quæ licet parem cum Apoſtolicis auctoritatem non habeant, merito tamen a Chriſtianis ſervandæ ſunt, ſicut & aliæ leges ab Eccleſia ipſis impoſitæ.

SECTIO VI.

De Symbolo Fidei.

1. CUm inter Apoſtolicas Traditiones una ex præcipuis, & populo Chriſtiano maxime neceſſariis ſit Symbolum Fidei, ideo de illo breviter hic agendum eſt. Itaque

Dicendum 1. valde neceſſarium fuiſſe condi Libellum illum, qui dicitur vulgo Symbolum Fidei, quo primaria Catholicæ Fidei capita velut in compendium breviſſimum redigerentur.

Hac enim brevitate (ut docet S. Auguſt. lib. 1. de Symb. ad Catech. cap. 1. conſultum fuit idiotis, ruſticis, & pueris, ut Fidem explicitam de præcipuis myſteriis facilius concipere, & retinere poſſent. Deinde eadem brevitas aptiſſima fuit, ut Fidei unitas, & conformitas toto orbe facilius ſervaretur, omneſque Chriſtiani eſſent unius labii, & unius oris, ut innuit S. Irenæus lib. 1. contra Hæreſes cap. 3.

2. Dicendum 2. Symbolum Fidei Catholicæ ab Apoſtolis fuiſſe conditum.

Hoc tanquam certum tenendum eſt: ac merito temeritatis, & erroris damnandus Eraſmus, qui in præfatione ad ſuas paraphraſes in S. Matth. dubitat de hac veritate; quam tamen indubitatam univerſa ſemper tenuit Eccleſia, quam unanimiter docent ſancti Patres, ut S. Ambroſius in ſerm. de Elia, & jejunio, S. Hieron. Epiſt. 61. S. Leo Epiſt. 13. S. Auguſt. ſer. 2. Dom. in Palmarum Ramis, ubi etiam unicuique Apoſtolorum ſuum articulum tribuit. Et ideo illud Fidei Compendium vocatum eſt Symbolum, quaſi collatio, & mutuum conſilium; quia ſcilicet (ut docet S. Clemens Epiſt. 1. ad Jacobum) Apoſtoli communi conſilio inter ſe habito illud condiderunt, vel quia eſt quaſi indicium, ſeu ſignum, quo Fideles ab infidelibus diſcerni poſſent, ut notat idem S. Clemens ibid.

3. Dicendum 3. alia quoque Fidei Symbola in Eccleſia Catholica edita eſſe variis temporibus occaſione diverſarum Hæreſeon erumpentium: quæ tamen nihil aliud continent, quam pleniorem ipſius Symboli Apoſtolici explicationem. Sunt autem tria præ cæteris in Eccleſia recepta.

Primum eſt illud, quod in I. Concilio Nicæno adverſus hæreſim Arii editum fuit; in quo ea, quæ ad Divinitatem Filii ſpectant (quam impie negabat Arius) fuſius exponuntur.

Secundum Symbolum editum fuit in Concilio Conſtantinopolitano I. contra Macedonium Hæreticum, qui Divinitatem Sancti Spiritus impugnabat: in quo proinde, quæ ad ipſius Spiritus Sancti Divinitatem ſpectant, explicantur. Et illud idem eſt, quo Eccleſia Romana in Miſſæ Sacrificio utitur, uno tantum verbo adverſus errorem Græcorum addito, quo profitetur Eccleſia, Spiritum Sanctum non tantum a Patre, ſed etiam a Filio procedere. Cui Symbolo etiam ipſi Græci in Concilio Florentino ſubſcripſerunt.

Tertium denique Symbolum eſt S. Athanaſii, quod ipſe, cum Arianis perſequentibus Romæ profugus eſſet, compoſuit, & Julio ſummo Pontifici obtulit, illi tanquam Chriſti Vicario Fidei ſuæ rationem reddens: quod poſtea univerſa Eccleſia in tanta veneratione habuit, ut ubique terrarum (ſicut docet Baronius ann. Chriſti 340) variis idiomatibus verſum fuerit, & pro legitima Fidei profeſſione ſuſceptum.

SECTIO VII.

An objecta Fidei creverint ſucceſſu temporis.

1. SEnſus quæſtionis eſt, an plures veritates, tamquam a Deo revelatæ, uno tempore credendæ fuerint, quam alio, v. g. tempore legis Gratiæ, quam legis Moſaicæ, item his poſterioribus ſæculis,

Digitized by Google

lis, poſt tot Conciliorum in materia Fidei definitiones, quam primis Eccleſiæ temporibus, in quibus nulla, vel pauciſſima Concilia habita fuerunt. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. eandem fuiſſe prorſus Fidem, etſi non æqualiter explicatam, in ſanctis Patriarchis ante Chriſtum, quæ poſtea fuit in Apoſtolis, & aliis Chriſtianis poſt ejus adventum.

Probatur 1. ex S. Paulo Ep. 2. ad Cor. c. 4. ubi poſtquam locutus eſt de Fide antiquorum Patriarcharum, hæc verba ſubjicit. *Habentes autem eundem ſpiritum Fidei, credimus, propter quod & loquimur.*

Probatur 2. ex ſanctis Patribus. S. Epiph. l. 1. contra Hæreſes initio ipſius libri, ubi loquens de Fide Patriarcharum, *illa*, inquit, *eadem obtinebat, quæ hodie in ſancta, & Catholica Dei Eccleſia perſeverat Fides.* Et S. Aug. l. 18. de Civ. Dei c. 47. *Unus*, inquit, *Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus in carne venturus, ſic antiquis Sanctis prænuntiabatur, quemadmodum nobis veniſſe nuntiatus eſt: ut una, eademque Fides per ipſum omnes prædeſtinatos perducat ad Deum.*

2. Dicendum 2. nec Concilia, nec ſummos Pontifices, cum aliquam veritatem ad Fidem pertinere definierunt, condidiſſe novos Fidei articulos, ſed illas veritates jam divinitus revelatas, quæ non ita perſpectæ, ac cognitæ Fidelibus erant, vel quæ Hæreſibus obſcuratæ videbantur, ſuæ luci reddidiſſe, ac Fidelibus credendas propoſuiſſe.

Probatur 1. ex Apoſtolo Epiſt. 1. ad Timoh. c. 6. *O Timothee depoſitum cuſtodi.* Quæ Apoſtoli verba explicans Vincentius Lirinenſis l. 1. adverſ. hæreſ. c. 27. *Quid eſt*, inquit, *depoſitum? quod tibi creditum eſt, non quod a te inventum, quod accepiſti, non quod excogitaſti, rem non ingenii, ſed doctrinæ, non uſurpationis privatæ, ſed publicæ traditionis, rem ad te perductam, non a te prolatam: in qua non auctor debes eſſe, ſed cuſtos, non conſtitutor, ſed ſectator, non ducens, ſed ſequens.*

Probat. 2. ex praxi totius Eccleſiæ, etiam in Conciliis Oecumenicis, in quibus, quando aliqua difficultas in materia Fidei ſolvenda erat, diligens ſemper Scripturarum, & Conciliorum, ac ſanctorum Patrum inquiſitio fiebat. Unde S. Baſilius (ut refertur lib. 7. Hiſt. tripartitæ c. 36.) dicebat, Epiſcopos non eſſe inventores alicujus doctrinæ, ſed tantum cuſtodes depoſiti ſibi per Apoſtolos commiſſi.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

CAPUT III.

De objecto formali Fidei.

PEr objectum formale Fidei intelligimus motivum illud, quo intellectus excitatur ad aſſentiendum Divinæ revelationi. Certum eſt autem, objectum illud formale ad Deum, utpote omnis veritatis fontem, referri debere, cum Fides ſit virtus Theologica, quæ Deum ut objectum ſuum immediate attingit. Sed difficultas eſt, ſub qua ratione

Digitized by Google

ad Deum referatur. Cujus difficultatis solutio ex dicendis in Sectionibus sequentibus pendet.

SECTIO I.

An Deus, quatenus est suprema, & infallibilis veritas revelans, sit formale objectum Fidei.

1. NOtandum est, veritatem hoc loco sumi non pro veritate transcendentali (ut loquuntur Philosophi) quæ omnibus rebus inest, in quantum veram habent entitatem, sed pro veracitate, qua quis verax est in dicendo.

Hæc autem veracitas, ut sit perfecta, & infallibilis, duo requirit in eo, qui loquitur. 1. Talem sapientiam, ut perfecte, & infallibiliter cognoscat rem, de qua loquitur, ita ut errare, aut decipi nullo modo possit. 2. Talem bonitatem, ut neque velit eum fallere, cui loquitur, neque etiam illud velle possit. Hoc prænotato pro quæstionis propositæ resolutione

2. Dicendum 1. objectum formale Fidei, seu rationem formalem, qua movetur intellectus ad assentiendum, esse supremam, & infallibilem Dei veritatem. Ita S. Thomas 2. 2. quæst. 1. artic. 1.

Probatur 1. ex Apostolo Ep. 1. ad Corinth. c. 2. *Ut Fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.* Et Epist. 1. ad Thessal. c. 2. *Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed sicut vere est verbum Dei.*

Probatur 2. ex sanctis Patribus. S. Basil. in serm. de Fidei confessione, seu de vera, ac pia Fide in Asceticis, *Est*, inquit, *Fides eorum, quæ dicta sunt, assentiens approbatio sine ulla hæsitatione, cum animi persuasione de veritate eorum, quæ Dei munere sunt prædicata.* Et S. Aug. lib. 11. de Civit. *Ut mens*, inquit, *in Fide fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus, Dei filius, homine assumpto, non Deo consumpto, eandem constituit, ac fundavit Fidem.*

Probatur 3. hac ratione, quam S. Thom. insinuat loco citato. Illud est objectum formale Fidei, propter quod immediate, & formaliter credimus rebus Fidei; atqui non ob aliam formalem, & immediatam rationem illis credimus, nisi quia Dei summe, & infinite veracis auctoritate, & attestatione nituntur; Ergo Deus, quatenus summe, & infinite verax, seu quatenus suprema, & infallibilis veritas, est objectum formale Fidei. Major evidens est. Minor probatur exemplo Fidei humanæ, quæ non alio motivo innititur, quam veracitate attestantis. Nec enim ob aliam rationem credimus alicui, nisi quia veracem arbitramur, & quo magis constat, illum esse veracem, eo etiam firmior Fides ejus attestationi habetur. Unde similiter dicendum est, Fidem Divinam Divina veracitate, quæ perfecta,

facta, & infallibilis eſt, tanquam formali, & immediata ratione, niti.

3. Dicendum 2. actualem revelationem earum rerum, quæ credendæ ſunt, pertinere ad rationem objecti formalis Fidei.

Probatur 1. ex variis Scripturæ locis, in quibus revelatio divinitus facta ponitur, ut baſis, & fundamentum, cui omnis Fides noſtra innititur. S. Matth. 6. cap. *Beatus es Simon Bar-iona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.* Ad Gal. cap. 1. *Notum vobis facio Evangelium meum, quia non eſt ſecundum hominem, neque enim ab homine accepi illud, nec didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.*

Probatur 2. ex S. Athan. orat. (quod unus ſit Chriſtus) ubi de Fide loquens, *Oportet*, inquit, *in ſublimi rationem iſtarum rerum petere, non humi ex ſanguine, & carne conquirere, ſed ex revelatione Divina, & cœleſti.* Et ex S. Iren. l. 4. c. 14. *Deum ſcire nemo poteſt, niſi Deo docente.*

Probatur 3. hac ratione. Fides eſt rerum non apparentium (ut loquitur Apoſtolus) & quæ in cor hominis non aſcendunt; atqui ejuſmodi res ſublimes, minimeque apparentes non poſſunt aliter credi Fide Divina, quam per revelationem Dei. Fides enim illa neceſſario requirit, ut homo cum firmiſſimo aſſenſu, qui omnem penitus dubitationem excludat, rebus illis inhæreat; non poteſt autem, imo nec debet talem aſſenſum præbere, niſi certo ſciat, Deum eſſe, qui res illas revelavit. Ubi enim ſupponit, vere Deum illas revelaſſe, ſtatim videt, ſe debere firmiter, & citra omnem Dubitationem aſſentiri: cum Deus nec falli, nec fallere poſſit.

4. Objicies, conſtare ex Evangelio, multos credidiſſe in Chriſtum non propter revelationem primæ, & infallibilis veritatis, ſed propter miracula ipſius Chriſti.

Reſpondetur, miraculorum patrationem non fuiſſe, proprie loquendo, motivum formale, & immediatum, quo Fides illorum ſupernaturalis innixa eſt, ſed fuiſſe tantum rationem inductivam ad hoc, ut agnoſcerent Divinæ veritati eſſe credendum. Quod ut facilius intelligatur,

Notandum eſt, objectum aliquod materiale Fidei ſupernaturalis poſſe duobus modis fieri credibile. 1. Per miracula, & alia ſimilia motiva (de quibus infra) quæ id tantum evincunt, ut per illa homo agnoſcat, tale objectum prudenter credi poſſe. 2. Per revelationem Primæ, & infallibilis veritatis, quæ, ut talis cognita, facit hominem firmiſſime, & citra omnem dubitationem illud credere.

Unde duplex formari poteſt judicium intellectus circa tale objectum. 1. Quo judicat, tale objectum prudenter, & cum maxima ratione credi poſſe. 2. Quo judicat, illud eſſe infallibiliter verum, ob Divinam revelationem; & ſic firmiſſime, ac indubitanter credi debere. Ex quibus primum eſt naturale, nec pertinet proprie ad rationem Fidei, ſecundum vero eſt verus, ac proprius Fidei ſupernaturalis actus, ſoli veritati Divinæ revelanti innixus.

Digitized by Google

SECTIO II.

An revelatio Divina, quatenus pertinet ad formale objectum Fidei, debeat esse obscura, & inevidens.

1. DUobus modis potest Divina revelatio esse obscura, seu inevidens. 1. ex parte rei revelatæ, quando ipsa non repræsentatur per revelationem evidenter intellectui. 2. ex parte Dei revelantis, quando non constat evidenter ipsam revelationem esse a Deo. Est ergo quæstio, an utroque modo revelatio debeat esse obscura. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. revelationem Divinam, quatenus pertinet ad objectum formale Fidei, debere esse obscuram, & inevidentem ex parte rei revelatæ.

Probatur 1. ex Apost. ad Hebr. 11. *Fides est argumentum non apparentium*. Et Epist. 1. ad Cor. c. 13. loquens de cognitione, quam nunc habemus per Fidem, & comparans illam cum visione beatifica, *Videmus*, inquit, *nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*.

Probatur 2. ex S. Aug. tract. 4. in Jo. *Quid est fides, nisi credere, quod non vides?* Et S. Chrys. hom. 12. in Epist. ad Hebr. *Fides est aspectus eorum, quæ non sunt manifesta*.

Probatur 3. ex eo, quod experientia ipsa constat, nos nullam evidentiam proprie dictam habere de mysteriis, quæ per Fidem credimus. Et, si aliqua sit ipsius Fidei veritas, quam evidenter agnoscamus, prout ita cognoscitur, ad Fidem non pertinet, sed ad aliquod genus cognitionis.

Observandum est, hujus assertionis veritatem talem esse, ut illius oppositum inter Manichæorum Hæreses recensuerit S. Augustinus l. de utilitate credendi, c. 1. ubi ait, illos existimasse, vana superstitione teneri Christianos in eo, quod Fides illis imperaret ante rationem: & hanc fuisse inter Manichæos, & Catholicos differentiam, quod Catholici crederent, ut cognoscerent, Manichæi autem prius vellent cognoscere, ut postea, si liberet, crederent.

Objicies hæc Christi verba Jo. 20. *Quia vidisti me, Thoma, credidisti*, ex quibus infertur, S. Thomam prius vidisse, ac proinde evidentiam habuisse, & postea credidisse.

Respondetur cum S. Greg. hom. 26. in Evang. S. Thom. aliud vidisse, aliud credidisse, vidisse scil. Christi humanitatem, credidisse divinitatem; proindeque evidentiam ejus, quod credidit, non habuisse.

2. Dicendum 2. ad perfectam rationem Fidei necessarium esse, ut revelatio Divina sit etiam obscura, & inevidens ex parte revelantis.

Probatur ex iis omnibus sacræ Scripturæ, & SS. Patrum auctoritatibus, quibus supra ostensum est, revelationem Divinam obscuram esse

Digitized by Google

esse debere ex parte rei revelatæ: quia quidquid cognoscitur evidenter a Deo esse revelatum, eo ipso, quo ut tale cognoscitur, cessat esse obscurum, sed fit aliquo modo evidens intellectui propter infallibilitatem Dei revelantis.

Quod quamvis verum sit: probabilis tamen est eorum sententia, qui existimant, Fidem posse subsistere cum evidentia ex parte Dei revelantis; sed semper verum est, Fidem cum tali evidentia fore in ratione Fidei longe imperfectiorem illa, in cujus assensu nulla prorsus reperiretur evidentia, imo maxima obscuritas tam ex parte rei revelatæ, quam ex parte Dei revelantis.

Ex dictis aliquot consectaria colligi possunt.

3. Primum est, objectum Fidei non posse proprie cognosci sensibus. Unde S. Greg. hom.26. in Euang. *Fides*, inquit, *illarum rerum est, quæ apparere non possunt; quæ enim apparent, jam Fidem non habent.*

Secundum est, nihil, proprie loquendo, sciri posse per Fidem, sed tantum credi: licet diversis mediis ejusdem veritatis duplex notitia in eodem intellectu possit reperiri, una obscura per Fidem, altera evidens per demonstrationem scientificam: quo pacto v. g. & credimus, & scimus, esse unum Deum; credimus, quia Scriptura credendum proponit; scimus, quia naturali ratione demonstrari potest.

Tertium est, inter hæc duo media cognitionis hanc esse differentiam, quod cognitio per scientiam evidens sit, cognitio vero per Fidem, quamvis obscura sit, certitudine tamen, & infallibilitate antecellat, cum maxime certo, & infallibili fundamento nitatur, nempe revelatione, & attestatione divina. Unde S. Th. 2.2.q.4.a.8.ad 2.dicit, hominem esse certiorem de eo, quod audit a Deo, qui falli non potest, quam de eo, quod videt propria ratione, quæ falli potest.

SECTIO III.

An Divina revelatio debeat esse publica, vel privata.

1. NOtandum est, revelationem illam dici publicam, quæ Prophetis, & Apostolis a Deo facta est pro tota Ecclesia, & per totum orbem publicata; privatam vero, quæ alicui personæ privatæ fit.

Hoc prænotato, sensus quæstionis duplex esse potest. 1. An sufficiat revelationem illam Divinam, quę ad objectum formale Fidei pertinet, esse publicam, & toti Ecclesiæ factam, an vero præterea privata aliqua revelatio unicuique credentium facta requiratur. 2. an, si daretur aliqua revelatio privata, illa sola sufficere posset ad formale objectum Fidei supernaturalis. Pro cujus duplicis quæstionis resolutione

2. Dicendum 1. publicam revelationem sufficere ad rationem objecti formalis Fidei, eamq; singulis sufficienter applicari per Evangelii prædicationem, & Ecclesiæ auctoritatem, nec opus esse ulla alia privata.

Hæc

Digitized by Google

Hæc aſſertio de Fide eſt contra Calviniſtas, qui in art. 4. confeſſionis Fidei ſuæ profitentur, ſe libros Scripturæ Canonicos a non Canonicis dignoſcere, non tam communi Eccleſiæ conſenſu, quam interiori teſtimonio, & ſuaſione Spiritus Sancti.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ aſſertionis probatur 1. ex cap. ult. S. Marci, ubi poſtquam Chriſtus Diſcipulis ſuis dixit, *Euntes in mundum univerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ*, ſtatim ſubjungit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur*. Quibus verbis aperte declarat, revelationem factam Apoſtolis, & per prædicationem illorum aliis notificatam, ſufficere ex parte notificationis ipſius objecti ad credendum. Si quid enim aliud requireretur, Chriſtus eos, qui credere nollent, damnationi æternæ non ſubjiceret.

Probatur 2. auctoritate S. Aug. lib. 1. de Doctr. Chriſt. ſtatim initio, ubi agit ex profeſſo contra eos, qui dicunt, ſe accepiſſe divinitus cognitionem Scripturarum; monetque, unumquemque debere ſibi cavere ab illa ſuperbiſſima, & periculoſiſſima tentatione, ut velit edoceri a Deo, & non ab hominibus; quod ibi pluribus exemplis urget.

Probatur 3. ex eo, quod, ut refert Euſebius lib. 5. Hiſtor. Eccleſ. cap. 15. jam a primis Eccleſiæ temporibus Montanus, & Maximilla tanquam hæretici damnati ſunt, quod particulares revelationes prætenderent contra Eccleſiæ conſuetudinem tum traditione, tum ſucceſſione antiquitus ab Apoſtolorum temporibus eo uſque derivatam.

3. Dicendum 2. licet privatæ revelationes valde dubiæ ſint, & ſuſpectæ, ſi tamen alicui perſonæ certo innoteſceret, revelationem ſibi aliquam a Deo eſſe factam, illa ei poſſet ſufficere ad credendum.

Hoc conſtat 1. ex eo, quod in ſacris Literis recenſentur privatæ quædam revelationes a Deo factę, quibus Fides habita eſt, ut Gen. c. 15. refertur, Abrahæ, tanquam privatæ perſonæ, factam fuiſſe revelationem a Deo, quod filius ipſi naſciturus eſſet, quod ipſe credidit. Unde dicitur de illo: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*.

Conſtat 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap 12. & can. 16. ubi docet, & definit, neminem poſſe eſſe certum certitudine fidei de ſua Gratia, & finali perſeverantia, niſi per ſpecialem Dei revelationem. Quibus verbis ſupponit, aſſenſum ſupernaturalem Fidei poſſe ſufficienter inniti revelationi factæ a Deo alicui, tanquam privatæ perſonæ.

Diximus in aſſertione, *ſi revelatio privata tanquam divinitus facta certo innoteſcat*: & in eo præcipua verſatur difficultas, qua ratione ſcilicet poſſit certo innoteſcere, revelationem illam privatam eſſe a Deo. De qua proinde Sectione ſequenti nobis agendum eſt.

Porro notandum eſt, nos in hac Sectione locutos eſſe tantum de iis, quæ requiruntur ex parte objecti ad aliquid credendum ſupernaturaliter. Certum eſt enim, præter publicam revelationem, & externam Euangelii prædicationem, neceſſariam quoque eſſe in ſubjecto Fidei, ſeu

Digitized by Google

ſeu in perſona credente internam Gratiam excitantem, & adjuvantem, ut ſupponimus ex tractatu de Gratia.

SECTIO IV.

Unde poſſit dignoſci, an revelatio privata ſit a Deo, ac proinde ſufficiens pro eliciendo actu Fidei.

1. SIcut nemini dubium eſſe debet, quin aliquando Deus privatis quibuſdam perſonis res aliquas olim revelaverit, & nunc etiam pro ſuo beneplacito revelare poſſit: ſic experientia nimis crebra compertum eſt, plurimas revelationes, quas privatæ perſonæ ſibi factas prætendunt, variis illuſionibus, & erroribus eſſe referras. Unde Syneſius Epiſt. 54. ante duodecim ſæcula conqueſtus eſt, multos tunc temporis privatos homines, & etiam Sacerdotes, finxiſſe ſomnia pro revelationibus.

Ut ergo veritas ab errore, & illuſione in hac materia dignoſci poſſit, aliquas obſervationes ex probatiſſimis Auctoribus collectas hic breviter proponemus, quæ maximam cuivis hac in re lucem afferre poſſunt.

2. Obſervandum igitur 1. qualis ſit perſona, quæ ſibi factam eſſe revelationem aliquam dicit.

Ac primo, num ſit ſana in fide. Quamvis enim Deus infidelium lingua ad enunciandas aliquas veritates uti poſſit, & aliquando etiam uſus ſit: tamen, cum hoc rariſſime fecerit, & e contra dæmon ſæpiſſime talibus illuſerit, & revelationes falſas, aut blaſphemiis, & aliis impietatibus immixtas ipſis ſuggeſſerit, ut teſtantur Annales ſacri in Manete, Montano, & aliis pluribus Hæreſiarchis, merito defectus veræ, & ſanæ Fidei in ea perſona, cui fiunt revelationes, maximam præbet rationem non ſolum dubitandi, an tales revelationes a Deo ſint, ſed etiam illas penitus repudiandi, tanquam a Spiritu erroris, & mendacii ſuggeſtas.

Videndum præterea num Fidei ſinceritatem vitæ, ac morum integritas, virtuteſque commendent, & præſertim humilitas; an e contra vitia, & imperfectiones notabiles illam dehoneſtent. Ideo non credendum ſuperbis, ambitioſis, carnalibus, impatientibus, odia exercentibus, alios diffamantibus, vel pecunias hinc inde corradentibus: nec etiam hypocritis, qui ſingularia quædam affectatæ pietatis, aut pœnitentiæ ſigna per Superiores minime approbata oſtentant. Hoc argumento uſus eſt olim unus ex antiquis Patribus, Apollonius nomine (ut refert Euſeb. l. 5. Hiſt. Eccl. c. 17.) ad convincendum falſitatis revelationes, & Prophetias Maxillæ, & Quintillæ mulierum, quæ in ſecta Montaniſtarum primas partes tenebant, eo quod (ut refert hic Auctor) eſſent pecuniæ cupidæ, fœnus exercentes, teſſeris, & tabulis ludentes, deditæ choreis, & cultui corporis, & ſumptuoſo luxui veſtimentorum. Certe Chriſtus Dominus loquens de falſis Prophetis, & docens,

qua

qua ratione a veris diſcerni poſſent, nihil aliud dixit Matth. 7. niſi, *A fructibus eorum cognoſcetis eos*.

Conſideranda eſt præterea corporis, & animi conſtitutio in tali perſona, an ſit v. gr. parum firma valetudo, quæ præferat redundantiam bilis atræ, an habitus corporis inedia, vel inſomniis plus æquo ſit deformatus, an cerebrum læſum ſit, an imaginatio turbida, &c. Ejuſmodi enim perſonis dæmon facillime illudere, & imponere poteſt, ut experientia ſatis conſtat.

Non eſt etiam negligenda ætatis, & ſexus differentia. Si enim ætas caduca ſit, delirii periculum eſt; ſi puerilis, levitatis, & morbi imaginoſi; quia (ut Medici teſtantur) pueri ſunt cerebro humidiori, & pleni vaporibus, ac proinde facili negotio commoventur.

Quod ſpectat ad ſexum, certum eſt, mulieres eſſe imbecilliores, & abundare paſſionibus admodum acribus, & vehementibus. Quare quod a paſſione natum eſt, id ſæpe a veritate profectum putant. Sunt etiam naturæ humidioris, humidum vero facilius commovetur, & varias impreſſiones recipit. Ideo citius imaginantur. Cumque minus ratione polleant, & minus habeant prudentiæ, facilius eſt dæmonem eas ſimilitudine falſa, & apparente deludere. Ea de cauſa notatur a quibuſdam, paucas admodum in ſacris Paginis reperiri mulieres, quæ Prophetiæ dono præditæ fuerint. Et in Hiſt. Eccleſiaſtica refertur, plures mulieres imaginationibus ſuis, tanquam revelationibus a Deo immiſſis, adhærentes, non ſolum ſe ipſas, ſed & plures alios, & etiam viros quoſdam eruditos in errorem induxiſſe. Teſtis eſt ſui temporis doctiſſimus Tertull. qui dum viſionibus, & revelationibus muliercularum confidit, in Hæreſim, & varias abſurditates turpiſſime delapſus eſt.

Obſervandum 2. qualis ſit ipſa revelatio.

3. Ac primo, an conformis ſit Sapientiæ illi, quæ de cœlo eſt. Talis autem erit, ſi (ut ait Gerſon in tract. de probatione ſpirituum) qualitates a S. Jacobo cap. 3. enumeratas habuerit, ſi nimirum ſit *pudica*, *modeſta*, *ſuaſibilis*, *bonis conſentiens*, *plena miſericordia*, & *fructibus bonis*. Videndum eſt igitur, an in ea revelatione reperiatur aliquid oppoſitum veritati, & doctrinæ Chriſti Domini, an aliquid modeſtiæ, humilitati, charitati, aut aliis virtutibus repugnans, an aliquid curioſum, inutile, aut lucrum aliquod, & commodum temporale tantummodo ſpectans; an reddat perſonam proprio judicio, vel propriæ voluntati magis addictam, quæ Superiorum cenſuram aut refugiat, aut etiam contemnat. Hæc enim indicia, & alia ſimilia ſatis evincunt, talem revelationem a Deo eſſe non poſſe.

Præterea, quando in ejuſmodi revelatione ſuadentur aliqua, quę bona, & pia videntur, diligenter perpendendum eſt, num ſimul alia etiam ſuadeantur, quæ ſint vana, inutilia, improba, aut pietati adverſa. Hæc eſt enim ars, qua frequenter dæmon plures decipit. Unde

de S. Arſenius (ut refert Metaphraſtes in ejus vita) monebat, ut caveremus, ne boni alicujus prætextu dæmon in mala nos impelleret.

Frequentia item nimia revelationum merito illas ſuſpectas reddere debet. Neque enim Deus, niſi maximis, & graviſſimis de cauſis, aliquid revelare ſolet. Et quamvis ante Chriſti adventum eſſent crebriores revelationes, eo quod mundo tenebris errorum operto tunc eſſent neceſſariæ, ut illis quaſi quibuſdam faculis, & luminaribus, in illa nocte cæcitas hominum juvaretur: at nunc exorto Sole veritatis, & diffuſa undequaque Euangelii luce, cum minus neceſſariæ ſint, rarius a Deo fieri ſolent.

Videndi ſunt ſuper hac materia præfatus Joannes Gerſon in dicto tractatu de probatione ſpirituum, S. Vincentius Ferrerius tractatu de vita ſpirituali c. 11. & 12. Martinus Delrio lib. 4. Diſquiſitionum Magicarum c. 1. q. 3. & alii plures, qui de hac re fuſius egerunt.

SECTIO V.

An Fidei Divinæ poſſit ſubeſſe falſum.

1. HUjus quæſtionis, quæ a S. Th. & aliis Theologis communiter proponitur, reſolutio lucem dabit variis difficultatibus, quæ in materia Fidei occurrere poſſunt, ideoque a nobis prætermitti non debuit. Duplex autem ſenſus illius eſſe poteſt. 1. an poſſit Fidei ſubeſſe falſum ex parte primæ veritatis revelantis, hoc eſt, an poſſit fieri, ut aliquid falſum reveletur a Deo. 2. an poſſit Fidei ſubeſſe falſum ex parte ejus, qui credit, hoc eſt, an fieri poſſit, ut quis per actum Fidei ſupernaturalis aliquid bona Fide credat, tanquam verum, quod tamen falſum ſit.

Pro cujus reſolutione in priori ſenſu dicendum eſt, impoſſibile eſſe Deum, ſive per ſe, ſive per alios, aliquid tanquam verum affirmare, credendumque proponere, quod non ſit reipſa verum.

Hoc conſtat ex variis Script. locis. Num. 23. *Non eſt Deus, quaſi homo, ut mentiatur.* Pſ. 144. *Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis.* S. Luc. 21. *Cælum, & Terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.*

Et certe ſi revelationi Divinæ poſſet ſubeſſe falſum, nulla amplius eſſet Fidei certitudo, & tota Scripturarum auctoritas corrueret, ac proinde totius Chriſtianæ Religionis fundamenta everterentur, quia ſemper incertum eſſet, an id, quod credendum proponeretur, foret verum, quod eſt, contra omnem rationem, & dici nullatenus debet. Unde Apoſtolus in Epiſt. ad Heb. c. 6. *Abundantius*, inquit, *volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus.*

2. Objicies 1. in Scripturis ſacris reperiri aliquas propoſitiones contradictorias, quarum eſt conditio, ut ſi una vera eſt, altera ſit falſa: unde ſequi videtur, Deum in uno Scripturæ loco vere locutum eſſe, & in altero veritati contradixiſſe. Re-

Digitized by Google

Reſpondetur, nullam in Scripturis ſacris reperiri contradictionem, ut recte probat S. Aug. in lib. de conſenſu Euangeliſtarum. Si enim aliquid negatur in uno loco, quod in altero affirmetur, hoc fit juxta varios ſenſus. E. g. apud S. Joann. cap. 14. dixit Chriſtus, *Pater major me eſt*, & cap. 10. dixerat: *Ego, & Pater unum ſumus*. Quæ verba licet primo aſpectu ſibi repugnare, & contradicere videantur, optime tamen inter ſe cohærent, & veriſſima ſunt. Prior enim locus intelligendus eſt de Chriſto, ut homine, ſecundus de eodem, ut Dei Filio, & ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, & naturæ.

Objicies 2. Deum in Scripturis multa per ſe, vel per Prophetas prædixiſſe, tanquam eventura, quæ tamen poſtea non evenerunt.

Reſpondetur cum S. Tho. 1. p. q. 19. a. 7. ad 2. & 2. 2. q. 171. a. 6. ad 2. tales Prophetias fuiſſe tantum vel comminatorias, vel conditionales. Interdum enim (ut ait S. Doctor) Deus prædixit aliquid, non quod abſolute, & ſimpliciter futurum erat, ſed tantum ſub certa conditione; quam tamen ob aliquas rationes ſibi notas reticebat, nec cognoſci volebat.

Objicies 3. Deum aliquando in Scripturis movere, & inducere alios, ut decipiant, & falſum aliquid dicant, & denuntient, aut immittere ſpiritum erroris, & cauſam eſſe, cur alii decipiantur.

Reſpondetur, iis omnibus Scripturæ locis, in quibus hæc, & ſimilia dicuntur, ſignificari tantum permiſſivam Dei voluntatem, qua Deus finit iſta evenire. Quæ tamen permiſſiva voluntas aliquando in ſacris Literis explicatur terminis importantibus vel imperium, vel etiam cauſalitatem, ſeu influxum in effectum, ut recte obſervat S. Damaſc. l. 4. de Fide c. 20. *Moris eſt*, inquit, *Divinæ Scripturæ permiſſionem Dei vocare ejus actionem.* Unde S. Aug. l. 13. de Trin. c. 2. *Modus*, inquit, *quo traditus eſt homo in diaboli poteſtatem, non ita intelligendus eſt, quaſi hoc Deus fecerit, aut fieri juſſerit; ſed quod tantum permiſerit.*

3. Quod ſi quæſtio propoſita in 2. ſenſu intelligatur, pro illius reſolutione dicendum eſt, aſſenſum illum, quo quis crederet aliquid falſum, exiſtimans illud eſſe verum, non eſſe Fidei ſupernaturalis.

Hoc conſtat ex eo, quod Concil. Trid. ſeſſ. 6. dicit, *quod nullus ſcire valet certitudine Fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe Gratiam eſſe conſecutum.* Quibus verbis aperte declarat, Fidei ſupernaturalis aſſenſum ita certum eſſe, ut illi nullo modo falſum ſubeſſe poſſit. Unde ſequitur, aſſenſum illum, cui falſum ſubeſt, aut ſubeſſe poteſt, non eſſe Fidei ſupernaturalis.

Objicies, aſſenſum illum, quem quilibet Fidelium elicit, v. g. circa hanc, aut illam Hoſtiam conſecratam in particulari, quod ſcil. Corpus Chriſti realiter ſub illius ſpeciebus ſit, eſſe verum aſſenſum Fidei ſupernaturalis: fieri autem poſſe, ut ibi non ſit Corpus Chriſti, vel defectu intentionis Miniſtri, vel defectu materiæ, ac proinde in illo caſu poſſe Fidei ſupernaturali ſubeſſe falſum.

Re-

Respond. cum S. Th. 2. 2. q. 1. a. 3. ad 4. duplicem hic distinguendum esse assensum, priorem, quo quis in genere credit, Corpus Christi esse vere, & realiter sub speciebus panis rite consecratis, posteriorem, quo credit, has panis species esse rite consecratas, ac proinde Corpus Christi sub illis realiter contineri. Prior ille assensus est Fidei supernaturalis, & Divinæ, cum revelatione Divina innitatur. Posterior vero non item. Neque enim ex revelatione Divina scimus, hunc hominem esse Sacerdotem, aut intentionem debitam in consecratione habuisse, sed tantum habemus moralem quandam certitudinem, & probabilitatem de his omnibus in particulari.

Neque hinc sequitur, species illas panis consecratas non posse absolute, & simpliciter adorari, sed tantum sub conditione, quod rite consecratæ sint. Nam in praxi virtutum moralium (de quarum numero est ipsa Religio, per quam cultus latriæ redditur Sacramento Eucharistiæ) sufficit, ut qui illarum actus exercet, id faciat juxta rectam rationem, & prudens judicium. Unde, cum in præsenti casu judicemus prudenter, species illas in particulari esse rite consecratas, nec ulla subsit causa rationalis dubitandi de consecratione illarum; hinc fit, ut pure, & simpliciter, ac etiam cum merito illas adorare possimus. Neque in eo plus est difficultatis, vel dubitationis, quam in reddenda obedientia iis, quos secundum prudens judicium, & rectam rationem cognoscimus esse nostros Parentes, vel Principes, quos tamen non tales agnoscimus ea certitudine, cui non possit subesse falsum. Ergo, sicut sufficit moralis illa certitudo, quod illi tales sint, ad hoc non tantum ut possimus, sed etiam ut teneamur illis debitam observantiam reddere, quam illis denegare sine peccato non possumus: sic etiam similis certitudo moralis prudenti judicio innixa sufficit, ut non tantum licite possimus; sed etiam ut obligemur ad reddendum latriæ cultum huic Hostiæ consecratæ, sub cujus speciebus Corpus Christi esse prudenter, & secundum rectam rationem judicamus, quem cultum haud dubie, tanquam minime debitum, omittere sine gravi peccato non possumus.

SECTIO VI.

An sit aliqua evidentia credibilitatis in iis veritatibus, quæ Fide supernaturali credi debent.

1. CUm supra dixerimus, objecta Fidei esse obscura, obscureque a Deo revelata, & nihilominus illa esse firmissime, ac secluſa omni dubitatione credenda: inde oritur quæstio, an saltem in iis sit aliqua sufficiens ratio credibilitatis, per quam possit quis agnoscere, & prudenter judicare, se obligari ad assensum illis dandum.

Est autem observandum, hæc duo (*esse verum*, *& esse credibile*) valde inter se distingui: prius enim affirmat simpliciter, rem ita se habere,

Digitized by Google

re, posterius vero asserit tantum, dari aliquod sufficiens argumentum, propter quod res illa prudenter credi possit. His prænotatis, pro quæstionis propositæ resolutione

Dicendum est, veritates nostræ Fidei, licet obscuræ sint, & *in*evidentes, esse tamen evidenter credibiles.

Probatur 1. ex his verbis Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*.

Probatur 2. ex S. Aug. l. de utilitate credendi, cap. 15. & 16. ubi fuse agens de hac evidentia credibilitatis, dicit pertinuisse ad providentiam Dei constituere aliquam auctoritatem, *Qua velut gradu certo innitentes attollamur in Deum, & possimus credere sine temeritate, & periculo errandi*. Et paulo post addit nos duobus modis moveri ad credendum, scilicet miraculis, quæ in confirmationem Fidei facta sunt, & multitudine populorum illam profitentium: quæ etiam repetit, & confirmat in l. cont. Epist. Fundamenti c. 4. his verbis. *Multa sunt, quæ me justissime tenent in Ecclesiæ catholicæ gremio: tenet consensio populorum, & gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata, tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli usque ad præsentem Episcopatum succession Sacerdotum*.

Probatur 3. hac ratione. Veritates nostræ Fidei sunt a Deo revelatæ, & ad credendum propositæ cum talibus circumstantiis, ut assensus Fidei supernaturalis possit circa illas prudenter, & absque ullo levitatis peccato elici; alias, si leviter, & imprudenter eliceretur, non esset actus virtutis; atqui talis assensus elici prudenter non potest circa illas, nisi evidentiam aliquam habeant credibilitatis. Neque enim ille prudens esse censeretur, qui temere, & inconsiderate quidvis sibi propositum crederet, nihil in se perpendens, an dignum sit, quod credatur.

SECTIO VII.

Quibus argumentis, seu motivis veritates Fidei nostræ sint evidenter credibiles.

VAria sunt argumenta, quibus SS. Patres usi sunt ad illam credibilitatis mysteriorum nostræ Fidei evidentiam demonstrandam. Nos ex plurimis illustriora hic seligemus.

Primum ducit S. Augustinus l. de utilitate credendi, c. 14. & contra Epist. Fundam. c. 4. a multitudine, conditione, & auctoritate eorum, qui Fidem Christianam omnibus sæculis amplexi, & professi sunt. Illud enim procul dubio dignum est credi, quod omnes pene Gentium nationes, & in his innumerabiles viri summa auctoritate, summo ingenio, & eximia doctrina præditi firmiter, & secluſa omni dubitatione, crediderunt.

2. Secundum argumentum duci potest ex consideratione Martyrum

tum prope innumerabilium, omnis conditionis, & sexus, & ætatis, qui pro asserenda Fidei veritate mortem oppetere non dubitaverunt, & tormenta atrocissima non solum forti, sed etiam alacri animo pertulerunt. Hoc argumento S. Justinus & ipse martyr Apolog. 1. ad Senat. Rom. testatur, se maxime fuisse permotum ad Fidem Christianam amplectendam.

3. Tertium ducit S. Chrysost. hom. 4. & 5. in 1. ad Cor. a modo, quo Fides, & Religio Christiana propagata est. Quis enim non obstupescat, si attente consideret, qua ratione id factum sit a pauciss imis hominibus, nulla eruditione humana, aut eloquentia instructis, nulla vi, aut potentia armatis, nulla nobilitate claris, nulla opulentia præstantibus, & præterea ejusmodi res docentibus, quæ naturali hominum propensioni essent maxime repugnantes; his tamen non obstantibus, totum ab illis orbem Christo subjugatum esse, & in eo plurimos sapientissimos, eloquentissimos, potentissimos homines ita esse persuasos, ut ultro desertis patriis Religionibus, & abdicatis omnibus naturæ desideriis, Christianæ Religionis jugum subjerint, & illam Fidem, quæ docet abnegare seipsum, crucem ferre, &c. summo studio, & affectu professi fuerint: quis, inquam, hoc considerans non exclamet cum Propheta Psal. 76. *Hæc mutatio dexteræ Excelsi?*

4. Quartum idem S. Chrys. hom. 3. in 2. ad Corinth. ducit a miraculis fere innumeris, quæ in confirmationem Fidei nostræ, variis temporibus, & occasionibus sunt divinitus facta, ut testantur vel ipsi Ethnici. Et hoc argumentum ipsemet Christus Dominus suggessit, cum Apostolis, & Discipulis patrandorum miraculorum in confirmationem Fidei dedit potestatem, apud S. Matth. c. 10. dicens illis, *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite*, &c.

5. Quintum duci potest a Prophetiis, quæ multis sæculis ante Christi adventum editæ sunt, vel ipsis Judæis testibus, qui etiam nunc illas esse veras Prophetias agnoscunt, & testantur, in quibus tamen videmus, omnia vitæ, ac mortis Christi mysteria tam distincte fuisse prædicta, & tam fideliter suo tempore adimpleta, ut ab alio Spiritu procedere non potuerint, nisi ab illo, cui soli omnia nota sunt, & aperta, æque futura, atque præsentia: Ad illas Prophetias mittebat Christus Judæos Jo. 5. ut ex illarum adimpletione moverentur ad credendum in se, *Scrutamini Scripturas; illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me*. Hoc argumento usus est Tertullianus in Apolog. cap. 20. & S. Augustinus lib. 17. de Civ. cap. 15.

6. Sextum argumentum, quo tanquam efficacissimo, & fortissimo usus est S. Justinus martyr in Apolog. 2. ad Antoninum Pium, & Tertull. in Apolog. c. 39. ducitur a rectitudine, & sanctitudine ipsius Doctrinæ Christianæ. Illa enim Doctrina, quæ ex omni parte sanctissima est, merito, & cum summa ratione credenda est niti fundamento veritatis, cum veritas, & sanctitas maxime inter se cohæreant. Atqui-

talis eſt Doctrina Chriſtiana. Nihil enim in ea, niſi rectum, & ſanctum, nihil niſi veræ juſtitiæ, pietati, charitati, aliiſque virtutibus omni ex parte conſentaneum. Unde merito Propheta dixit Pſal. 18. *Lex Domini immaculata, convertens animas*, &c. Ubi e contra omnes aliæ Sectæ a Chriſtiana Religione alienæ variis non ſolum erroribus, & abſurditatibus, ſed etiam vitiis, vanitatibus, obſcœnitatibus, &c. corruptæ, & fœdatæ ſemper extiterunt, ut vel ex ipſorum Ethnicorum hiſtoriis conſtat.

Denique ipſa Chriſti Domini Perſona, tot mirabilibus coruſcans, tanta innocentia, & ſanctitate conſpicua, tam præclaris virtutibus inſignis, tanta humilitate, benignitate, manſuetudine, charitate erga omnes, & etiam acerbiſſimos hoſtes prædita, efficaciſſimum argumentum ſuggerit (ut recte monet S. Bonaventura in ſtimulo Divini Amoris part. 1. c. 6.) quo convincantur animi, illius Doctrinam digniſſimam eſſe, cui credatur, *neque aliud Nomen ſub Cœlo datum eſſe hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*. Act. 4.

SECTIO VIII.

Quodnam ſit illud, in quod ultimo Fides reſolvatur.

SEnſus quæſtionis eſt, in quid Fidei aſſenſus ex parte objecti debeat ultimo reſolvi, ſeu ad quod principium revocari debeat, ultra quod non progrediatur, ſed in eo quieſcat.

Antequam autem ad propoſitam quæſtionem reſpondeatur, unum eſt hic nobis præſupponendum, ſcilicet ad aſſenſum Fidei ſupernaturalis, præter revelationem Dei, requiri, ut veritas credenda proponatur ab ipſa Eccleſia, tanquam a Deo revelata. Quamvis enim hæc propoſitio Eccleſiæ non ſit de formali ratione ipſius objecti Fidei, eſt tamen veluti conditio quædam requiſita, ſine qua Fidei Chriſtianæ aſſenſus ſecundum legem ordinariam elici non debet.

Hoc conſtat ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur ea, quæ Fidei ſunt, ab Eccleſiæ Paſtoribus, & Doctoribus eſſe diſcenda. Jerem. 3. *Dabo vobis Paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia, & doctrina*. Malach. 2. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus*. Ad Epheſ. 4. ubi dicitur, quod Chriſtus dedit *Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum*, &c. *ut non ſimus ſicut parvuli fluctuantes, & non circumferamur omni vento doctrinæ*.

Sancti etiam Patres idem docent. Sanctus Auguſtinus lib. 1. de moribus Eccleſiæ Catholicæ cap. 13. ait, Eccleſiam *eſſe Magiſtratum totius ſapientiæ Chriſtianorum*. Et contr. Epiſt. Fundamenti cap. 3. *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret auctoritas*. Et Sanctus Cyrillus Hieroſolymit. Catech. 9. *Fidem*, inquit, *ſi didiceris, promiſſionem poſſidebis, & obſerva, illam a ſola Eccleſia eſſe traditam, & ex omni Scriptura munitam*.

Dixi-

Diximus *ſecundum legem ordinariam*. Niſi enim Deus ita voluiſſet, illa Eccleſiæ propoſitio neceſſaria non fuiſſet. Sed pro ſua infinita ſapientia, & bonitate ita diſpoſuit ad majorem Fidei noſtræ ſecuritatem, & firmitatem, ut ad ea credenda tantum obligaremur, quæ nobis ab Eccleſia (cujus auctoritas Deo aſſiſtente falli non poteſt) proponerentur: quæ ideo vocatur ab Apoſtolo 1. Timoth. 3. *Columna, & firmamentum veritatis*: quam qui audire noluerit, eſſe nobis debet, *ſicut Ethnicus, & Publicanus*. Matth. 18.

Hoc præſuppoſito, difficile non erit explicare, quomodo reſolutio Fidei noſtræ fieri debeat.

Si enim ex. gr. quærat aliquis, quare credas in una eſſentia Divina Perſonarum Trinitatem, vel alium quemlibet Fidei articulum, diſtinguere debes, utrum inquiſitio fiat de cauſa Fidei ſecundum ſe, cur ſcilicet firmiter, & indubitanter id credas, vel de cauſa, ſeu ratione, ob quam illam Fidem amplexus fueris, & illam profitearis.

Si de primo fiat inquiſitio, ſcilicet cur firmiter, & indubitanter id credas, reſpondebis, te id credere, quia Deus revelavit.

Si inſtet, unde ſcias, Deum revelaſſe, reſpondebis, quia id habetur ex Scripturis, vel ex Divina Traditione.

Si urgeat, cur credas huic Scripturæ, vel Traditioni, ultimo loco reſpondebis, quia Eccleſia talem Scripturam, vel Traditionem ut Divinam agnovit, nobiſq; ut ſic credendam propoſuit. Et in ea Eccleſiæ definitione, & propoſitione Fides noſtra ſiſti debet, nec ultra progredi.

Quod ſi ulterius adhuc quærat, quare credas Eccleſiæ, & unde cognoſcas illam in propoſitionibus ſuis falli non poſſe, reſpondebis, te id Scripturæ ſanctæ teſtimonio cognoſcere. Neque propterea ullus erit circulus vitioſus in eo, quod Scriptura per Eccleſiam, & Eccleſia per Scripturam probetur. Non enim eadem, ſed diverſa ratione fit hæc probatio reciproca. Sicut Legatus a Rege miſſus exhibet primo literas Principis, & declarat, eſſe veras, ſicque earum ſtabilit auctoritatem, poſtea vero eædem literæ jam receptæ viciſſim Legati miſſionem, poteſtatemque ipſi a Rege conceſsam probant, ſed diverſa, ut dictum eſt, ratione. Aliter ſiquidem auctoritas eſt in Legato, & aliter in Regiis literis. In illis enim literis eſt tanquam in ſigno authentico, quo voluntas Regis declaratur, in Legato vero, tanquam in ſubjecto, in quo auctoritas illa recipitur. Sic Eccleſia oſtendit, & profert Scripturas Canonicas, per quas nobis Divina veritas, & voluntas innoteſcit, & viciſſim ab ipſis Scripturis auctoritatem ſuam accipit.

Quod ſi iſta non plene ſatisfaciunt, minime mirum videri debet, cum (ut ſupra dictum eſt) obſcuritas, & inevidentia ſit conditio abſolute neceſſaria in rebus credendis, Fideſque noſtra ſuſtentari, & roborari debeat potius a Gratia interna, quæ nemini deeſt, & per quam Deus lucem, & vires ad credendum ſubminiſtrat, quam ab ulla demonſtratione externa.

3. Si fiat inquisitio de secundo, scilicet de ratione, & causa movente ad credendum, & rogetur quis (cum & Divina revelatio, & Ecclesiæ propositio obscuritatem, & inevidentiam secum semper junctam habeant) quid ipsum impulerit, ut hunc quasi labyrinthum rerum obscurissimarum ingrederetur, & hanc Fidem amplecti, & profiteri vellet: tunc declarabit, & exponet rationes, & argumenta credibilitatis, quibus ipse inductus fuerit, & quivis prudens induci merito possit ad amplectendam, & profitendam hujusmodi Fidem.

SECTIO IX.

Quomodo actus Fidei sit in praxim redigendus.

1. CUm (ut ait S. Th. 1.2.q.55.ar.2.) virtus sit habitus operativus, cujus perfectio in actione consistit; ut nihil hic desit eorum, quæ ad Fidei perfectionem requiruntur, restat adhuc videndum, qua ratione Fides actus suos exercere possit. Pro cujus rei explicatione

Observandum est 1. quod, quamvis Fides ad potentiam cognoscitivam pertineat: ad illius tamen actum (ut initio hujus tractatus dictum est) non solum intellectus, sed etiam voluntas debet concurrere; quia cum actus Fidei sit actus virtutis, ac proinde meritorius, debet esse liber, ita ut qui credit, possit, si velit, non credere, & qui non credit, possit etiam, Divina Gratia adjutus, si velit, credere.

Observandum est 2. concursum illum voluntatis ad actum Fidei in eo consistere, quod ipsa voluntas non tantum applicet intellectum ad considerandа motiva credibilitatis, quæ illum ad credendum inducere possunt, sed etiam, quod efficaciter velit, & imperet, intellectum ea, quæ ab Ecclesia proponuntur, credere propter auctoritatem primæ veritatis, Dei scilicet illa revelantis, & attestantis, ac per Ecclesiam proponentis: & sic captivet ipsum intellectum, quamvis aliquando reluctantem, in obsequium Fidei. His observatis, si quæratur, quid sit actum aliquem Fidei supernaturalis elicere,

Dicendum est, nihil esse aliud, quam libere intellectum applicare ad firmiter assentiendum alicui veritati a Deo revelatæ, & per Ecclesiam nobis propositæ; quia veritas illa est a Deo revelata, & ut talis ab Ecclesia proponitur.

Unde patet, ad actum Fidei supernaturalis quinque requiri conditiones, quarum si vel una deficiat, deficit etiam Fides. Quod est valde notandum iis, quorum est Populum Christianum ad Fidem erudire, ut virtutem adeo necessariam vere, & perfecte in praxim redigere sciat.

Prima est, ut actus sit deliberatus, & a libera voluntatis electione procedat, quod est illi cum aliarum virtutum actibus commune.

Secunda, ut habeat pro objecto veritatem aliquam a Deo revelatam, sive per Scripturam sacram, sive per Divinam Traditionem.

Aliæ

Digitized by Google

Aliæ enim veritates, quæ a Deo revelatæ non ſunt, quantumcunque ad pietatis ſenſum excitandum aptæ videantur, ad objectum tamen Fidei non pertinent; ac proinde actus, qui circa illas verſaretur, Fidei ſupernaturalis dici non poſſet.

Tertia, ut intellectus aſſentiatur veritati a Deo revelatæ propter auctoritatem Dei revelantis. Si enim id faciat ſolummodo ob aliquam rationem credibilitatis, non amplius actum Fidei elicit, cum Fides ſola Dei revelantis auctoritate, non vero ulla ratione innitatur.

Quarta, ut firmiter, & ſecluſa omni dubitatione aſſentiatur. Alias, ſi aliquam dubitationem deliberate admittat, aſſenſus ille non amplius innitetur revelatione Divina; vel ſi innitatur, graviſſimam injuriam Deo inferet, cujus veritatem, & infallibilitatem hoc pacto in dubium revocabit

Quinta denique conditio eſt, ut veritas a Deo revelata per Eccleſiam credenda proponatur. Cujus conditionis defectu fides Hæreticorum non eſt vera fides ſupernaturalis, quia veritates, quas credunt, non ab Eccleſia, ſed a ſenſu proprio, & particulari judicio credentes accipiunt. Et non tantum ex hoc capite deficit illorum fides; ſed etiam ex eo, quod (ut docet S. Th. 2. 2. q. 5. a. 3.) qui vel in uno articulo a fide deficit, totam fidem amittit; & S. Aug. q. 1. in Matth. aſſerit, illum omnino deficere a fide, qui falſa de Deo, vel de aliqua parte Chriſtianæ doctrinæ credit. Unde inferendum eſt, quantumcunque Hæretici plurima Chriſtianæ Religionis myſteria credere videantur, illos tamen non fide ſupernaturali, & Divina; ſed fide tantum, & opinione humana credere.

3. Addunt aliqui & ſextam conditionem, ſcilicet ut aſſenſus Fidei referatur in Deum, tanquam finem ultimum. Et hoc quidem verum eſt, ſi de fide viva, & per charitatem formata ſermo ſit, cujus omnes actus, ſaltem virtualiter, ab ipſa charitate informante in Deum referuntur. Verum, proprie loquendo, tales actus potius actus charitatis, quam fidei vocari debent. Unde S. Auguſt. ſer. 181. de verb. Dom. loquens de Fide illa per charitatem formata, dicit, quod credere in Deum, eſt Deum diligere: & ſer. 6. hanc inter peccatorem, & juſtum ponit differentiam, quod peccator quidem credat Chriſto, & credat Chriſtum, ſed non credat in Chriſtum. Hoc enim ſine charitate, qua privatus eſt, facere non poteſt. Ac proinde credere in Chriſtum ſolius juſti proprium eſt.

CAPUT IV.

De vitiis Fidei oppoſitis.

* DE illis fuſe agit S. Doctor 2.2. q.10. & ſeqq. ac præſertim de Infidelitate in genere, & Hæreſi. Nos circa utranque præcipuas

Digitized by Google

ſolummodo difficultates attingemus, quarum reſolutio veritatibus quibuſdam practicis ſcitu neceſſariis lucem afferre poteſt.

SECTIO I.

An infidelitas ſit peccatum.

1. DUplex eſt Infidelitas in genere, ut docet S. Th. ſup. q. 10. art. 1. Alia ſecundum contrarietatem, quæ eſt eorum, qui aperte repugnant Fidei, vel eam contemnunt. Et certum eſt, ejuſmodi Infidelitatem eſſe peccatum, idque graviſſimum, ut oſtendit S. Auguſtinus tr. 89. in Joan. & poſt illum S. Th art. 3.

Alia, quæ ab eodem S. Doctore dicitur ſecundum negationem, eſtque illorum, qui carent Fide, non quia ipſi Fidei repugnent, ſed quia nihil unquam de illa audiverint. Eſt autem difficultas inter Theologos, an ejuſmodi Infidelitas negativa ſit peccatum, ita ut omnes Infideles eo ipſo, quo non credunt, peccent. Pro cujus reſolutione

2. Dicendum, infidelitatem illam negativam, eorum ſcilicet, qui nihil unquam de Fide audiverunt, & per quos non ſtetit, quominus audirent, nullo modo eſſe peccatum.

Probatur 1. ex his Chriſti Domini verbis Jo. 15. *Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent.* Quo in loco, cum Chriſtus (ut explicat S. Aug. ſup. & poſt illum S. Thomas) loquatur de peccato illo, quod Judæi ejus verbis non credentes commiſerunt, dicatque, quod peccatum illud non commiſiſſent, ſi locutus eis non fuiſſet, ſive per ſe, ſive per Prophetas, & Apoſtolos, ac proinde ſi de illo nihil unquam audiviſſent; hinc ſequitur, illos, qui Fide carent, eo quod nihil unquam de Fide audiverunt, nec audire potuerunt, peccato Infidelitatis non peccare.

Probatur 2. auctoritate S. Auguſt. ſupra cit. tract. 89. in Joannem, ubi explicans eadem illa Chriſti Domini verba dicit, *Infideles illos, ad quos Chriſtus non venit, & quibus non eſt loquutus, habere excuſationem, non quidem de omni peccato ſuo, ſed de hoc, quod in Chriſtum non crediderunt.*

Probatur 3. hac ratione. Nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt; ſed non eſt in poteſtate hominis Infidelitatem negativam vitare, quia illam vitare non poteſt, niſi credendo in Chriſtum. *Quomodo autem credent* (ut loquitur Apoſtolus Rom. 10.) *in eum, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? quomodo vero prædicabunt, niſi mittantur?* ex quo ſequitur, cum non ſit in poteſtate hominis Infidelitatem illam negativam vitare, ut explicatum eſt, illam proinde in eo peccatum non eſſe.

Obſervat autem recte idem S. Doctor cit. art. 1., quamvis infidelitas illa negativa non ſit peccatum, nec illi, qui eo tantum modo

ſunt

ſunt Infideles, id eſt, qui nihil unquam de Fide audierunt, nec audire potuerunt, damnentur ob ejuſmodi Infidelitatem; eos tamen juſte damnari ob alia peccata, quæ committunt, quæ ſine Fide nunquam remittuntur; quæ tamen ſi non commiſiſſent, ſed potius ſecundum legem naturæ recte vixiſſent, haud dubie Deus illi ſuccurriſſet, & auxilia neceſſaria ad Fidem conſequendam tribuiſſet, ſive per ſe immediata aliqua revelatione, ſive per alium hominem, vel Angelum veritates Fidei ipſis declarando, & Gratiam ad aſſenſum illis dandum neceſſariam elargiendo.

3. Quæres, quid de illius Infidelitate ſentiendum ſit, qui quidem non repugnat Fidei, nec aliquid contra Fidem ſentit, ſed tamen per negligentiam omittit audire, & addiſcere ea, quæ ſunt Fidei, quæ proinde non credit, cum Fides ſit ex auditu, vel ſi audivit, negligit attendere ad obligationem credendi, & ſic etiam per negligentiam non credit. Reſpondetur, Infidelitatem illam non eſſe ſecundum negationem eo ſenſu, quo ſupra dictum eſt, ſed ſecundum contrarietatem; quia ſcilicet is, qui eo modo non credit, poſſet credere; ſi vellet, ac proinde cenſetur ſaltem interpretative contemnere Fidem, cum negligentia illa, quam committit, non niſi ex vili æſtimatione ipſius Fidei; ac proinde ex interpretativo aliquo ejus contemptu oriri poſſit: & ex conſequenti talis Infidelitas eſt peccatum, quia per illam, licet non repugnet Fidei, tamen contemnit Fidem, quod juxta mentem ſancti Doctoris pertinet ad Infidelitatem ſecundum contrarietatem, quam aſſerit eſſe peccatum, & quidem ex genere ſuo graviſſimum.

SECTIO II.

Quot ſint ſpecies Infidelitatis.

1. CUm ea, quæ Sectione præcedenti dicta ſunt, non modo de Infidelitate in genere, ſed de unaquaque Infidelitatis ſpecie in particulari intelligenda ſint, neceſſarium videtur hic inquirere, quot illius ſint ſpecies. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. ſi ſpectetur diverſitas errorum particularium cum Fide pugnantium, determinari non poſſe, quot ſint ſpecies Infidelitatis: ſi vero diverſa ſolummodo ratio, qua Infidelitas poteſt adverſari Fidei, tres illius ſpecies a S. Thoma, & communiter ab aliis Doctoribus diſtingui, nempe Paganiſmum, Judaiſmum, & Hæreſim.

Prior pars hujus aſſertionis conſtat ex eo, quod errores, qui cum Fide pugnant, infiniti eſſe poſſint, ut indicat S. Aug. lib. de Hæreſibus.

Poſterior probatur, quia ſi vitium conſideretur, quatenus adverſatur virtuti, tot ex hac parte aſſignari poſſunt ſpecies illius, quot modis contingit, illud virtuti repugnare; ſed Infidelitas tribus præſertim modis repugnare poteſt Fidei, ut docet S. Th. cit. qu. 10. ar. 5. quia aut repu-

Digitized by Google

gnat Fidei Chriſtianæ nondum ſuſceptæ, & talis Infidelitas eſt Paganorum, ſeu Ethnicorum; aut repugnat Fidei Chriſtianæ ſuſceptæ in figura, & hæc eſt infidelitas Judæorum; vel denique repugnat Fidei Chriſtianæ ſuſceptæ in ipſa manifeſtatione veritatis, & hæc eſt Infidelitas Hæreticorum; unde patet, tres prædictas ſpecies Infidelitatis recte diſtingui.

2. Dicendum 2. ex his tribus Infidelitatis ſpeciebus, ſimpliciter loquendo, Infidelitatem Hæreticorum eſſe omnium deterrimam, & Judæorum deteriorem, quam Gentilium, ut docet S. Th. ar. 6. quia ſcilicet peſſimum eſt adverſari Fidei ſuſceptæ in manifeſtatione veritatis, quod faciunt Hæretici, pejus eſt adverſari Fidei ſuſceptæ in figura, quod faciunt Judæi, quam Fidei nullo modo ſuſceptæ, ut Pagani, & Ethnici. Unde S. Petrus ep. 2. cap. 2. (de Judæis, & Hæreticis loquens) *Melius*, inquit, *erat eis non agnoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti*. Qua de re videndus S. Chryſoſtomus hom. 50. ad populum Antioch. ubi multis exaggerat Infidelitatem Judæorum, & S Hieronymus in cap 18. Iſa. ubi aſſerit, Hæreticos impietate ſuperare quoſcumque alios Infideles.

SECTIO III.

Quid ſit Hæreſis.

1. NOmen Hæreſis a verbo Græco αἱρέομαι, quod eligere ſignificat, derivatum eſt, ac ſecundum communem SS. Patrum, & Doctorum uſum ſumitur pro prava, & perverſa electione alicujus dogmatis, quod non modo falſum, & erroneum eſt, ſed etiam fidei Chriſtianæ oppoſitum. In materia ſiquidem fidei (ut recte dixit Tertull. lib. de præſcript.) *nobis nihil ex noſtro arbitrio inducere licet, ſed nec eligere, quod aliquis alius de arbitrio ſuo induxerit. Apoſtolos Domini habemus auctores, qui nec ipſi quidquam, quod ex arbitrio ſuo inducerent, elegerunt, ſed acceptam a Chriſto diſciplinam fideliter nationibus aſſignaverunt.*

Nullum ſane Chriſtiana Religio dogma continet, quod humana electione inventum ſit, nec humano beneplacito ſubeſt illius Fides, ſed ſoli Divinæ revelationi per Eccleſiam propoſitæ innititur, illiuſque veritates omnes ab ipſo Deo aſſertæ, & ab eodem illarum credendarum obligatio hominibus impoſita. Quod optime explicavit S. Bernardus ep. 190. his verbis: *Fides (ut docet Apoſtolus) eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, non inanium phantaſiæ conjecturarum. Audis ſubſtantiam, non licet tibi in Fide putare, vel diſputare pro libito, non hac, illacque vagari per incerta opinionum, per devia errorum: ſubſtantiæ nomine tibi aliquid certum, fixumque præfigitur, certis clauderis finibus, certis limitibus arctaris.*

2. Ex

2. Ex quibus facile eſt ad quæſtionem propoſitam reſpondere. Dicendum enim, Hæreſim eſſe vitium fidei oppoſitum, quo quis fidem in Baptiſmo profeſſus, ſingulare aliquid, & a communi Eccleſiæ Catholicæ fide, ac ſententia alienum ſibi tenendum eligit, eique pertinaciter adhæret.

Dicitur 1. *vitium Fidei oppoſitum*, quod Hæreſi commune eſt cum aliis ſpeciebus infidelitatis, ut ex antedictis patet.

Dicitur 2. *quo quis Fidem in Baptiſmo profeſſus*, quia ſecundum communem Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam, ille dicitur Hæreticus, qui fidem in Baptiſmo profeſſus ab illa avertitur, & ejus veritati contradicit: alias ſi non eſſet baptizatus, tunc non Hæreticus, ſed ſimpliciter Infidelis diceretur. De qua re fuſius agunt Alphonſus a Caſtro l. 1. de punitione Hæreticor. c. 2. Melchior Canus l. 12. de locis Theologicis cap. 8. & alii.

Dicitur 3. quod *aliquid ſingulare, & a communi Eccleſiæ Catholicæ Fide, & ſententia alienum ſibi tenendum eligit*, quia hoc eſt Hæreticorum peculiare, proprio ingenio, ac judicio ſibi eligere, quod credant. Unde S. Doct. q. 11. a. 1. dicit, quod *Hæreticus intendit quidem Chriſto aſſentire* (in quo differt ab Ethnico, & Judæo) *ſed deficit in eligendo ea, quibus Chriſto aſſentiat: quia non eligit ea, quæ vere a Chriſto ſunt tradita, ſed ea, quæ ſibi propria mens ſuggerit.*

Dicitur 4. *eique pertinaciter adhæret*, quia (ut loquitur S. Auguſtin. ep. 162.) *Si qui falſam, & perverſam ſententiam nulla pertinaci animoſitate defendant, & parati ſint corrigi, & tota ſollicitudine quærant veritatem, non ſunt inter Hæreticos deputandi*: e contra (ut idem S. Pater effatur l. 18. de Civ. c. 5.) *Illi, qui in Eccleſia pravum aliquid, morbidumque ſentiunt, ſi correpti, ut ſanum, rectumque ſapiant, reſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt, fiunt Hæretici.*

Eſt autem hic obſervandum, pertinaciam illam, quæ Hæreticum facit, tam temporis diuturnitate, quam prava voluntatis diſpoſitione eſſe æſtimandam, ut recte probat Melchior Canus ſup. c. 9. Nam ſi quis ſciens, ac volens errori alicui ab Eccleſia damnato, tanquam fidei Catholicæ contrario, una ſolummodo hora, aut etiam minori adhuc temporis ſpatio adhæreret, haud dubie Hæreticus cenſendus eſſet.

Porro non modo ille dici debet Hæreticus, qui articulum aliquem fidei impugnat, aut errorem illi contrarium propugnat, ſed etiam qui ſcienter, ac deliberate aliquam fidei veritatem in dubium revocat; quia præterquamquod juxta regulam juris, quæ habetur c. 1. de Hæret. *Dubius in Fide Infidelis eſt*, qui ſcienter, ac deliberate de hujuſmodi veritate dubitat, cenſetur affirmative ſupponere, auctoritatem Eccleſiæ talem veritatem profitentis, ac docentis non eſſe certam, & infallibilem, cui ſuppoſitioni pertinaciter adhærere nullus niſi Hæreticus poteſt.

SECTIO IV.

Quanam ratione dignosci possit, an doctrina aliqua, seu propositio sit Hæretica.

1. HUjus quæstionis resolutio non modo utilis, sed & necessaria visa est ad præcavendas Hæreses, quæ, cum primum exoriri incipiunt sub falso, & ementito vel eruditionis, vel pietatis obtentu, plurimorum animos decipere, ac tandem inficere solent, aut saltem implexos, aut ancipites reddere, ita ut vix apud se statuere audeant, quid tanquam certum, & orthodoxum tenere, quidve tanquam falsum, & heterodoxum debeant respuere: cum tamen maxime ad Theologum pertineat ista dignoscere, facemque aliis ad devitandos quoscumque errorum anfractus, ac certum veritatis tramitem sectandum præferre. In quo tamen sicut nihil temere apud se definire, aut alios docere debet; sic ipsi necessarium est sedulo investigare, qua via, & ratione id, quod sui muneris est, exequi possit.

Ut tamen ea, quæ dicturi sumus, clarius, ac facilius percipiantur, observanda est differentia, quæ reperitur inter varias propositiones in materia Fidei, ac Religionis nocivas, & perniciosas, quibus Ecclesiæ censura inuri solet. Siquidem ex plurimis ipsius Ecclesiæ Decretis, ac Pontificum Diplomatibus constat, alias propositiones damnari absolute, ut Hæreticas, alias vero, ut erroneas, alias item, ut suspectas, alias, ut schismaticas, aut scandalosas, aut piarum aurium offensivas, aut denique, ut injuriosas, & contumelios as.

2. Propositio Hæretica (ut ex antedictis patet) ea censetur, quæ alicui propositioni Fidei contradictoria est, ita ut Hæretica neget, quod illa, quæ est de Fide, affirmat; aut e contra illa affirmet id, quod ista negat.

Propositio erronea ea dicitur, quæ opposita est communi Theologorum doctrinæ, quæ licet non fuerit determinata ab Ecclesia tanquam de fide, per evidentem tamen consequentiam infertur ex ipsius fidei principiis, unde & ad fidem proxime accedit. Ac proinde propositio illi contraria, quæ dicitur erronea, ad Hæresim proxime accedere censetur.

Propositio suspecta ea est, quæ ab Hæreticis ad occultandam Hæresim usurpatur, aut usurpari potest, vel quæ ex circumstantia personæ loquentis, seu scribentis, aut temporis, vel loci, censetur habere adiunctam alicujus Hæresis suspicionem.

Schismatica propositio est ea, quæ continet aliquid, quod unitati, & paci Ecclesiæ, aut obedientiæ Superioribus Ecclesiasticis debitæ adversatur.

Temeraria est, quæ nullo Auctore fide digno, nulla probabili ratio-

tatione innixa, extra communem Theologorum ſenſum vagatur.

Scandaloſa, quæ inducit occaſionem ſcandali, ac ruinæ, hominesque vel a recto fidei tramite, vel a debitis Chriſtianarum virtutum officiis abducere poteſt.

Piarum aurium offenſiva, quæ licet a doctis in aliquo ſenſu vero, & recto intelligi poſſit, illos tamen, qui timoratam habent conſcientiam, offendit in eo ſenſu, quem præ ſe ferre videtur.

Injurioſa denique, ſeu contumelioſa propoſitio ea eſt, quæ alicui ſtatui, aut perſonæ injuriam, aut contumeliam facit.

Sunt & aliæ quædam cenſurarum notæ propoſitionibus quibuſdam pravis inuri ſolitæ, ut quod ſint blaſphemæ, impiæ, ſeditioſæ, & ſimiles, quæ ſatis ex ipſis terminis intelligi poſſunt.

Quamvis autem omnes, & quæcunque propoſitiones, quæ ab Eccleſia quovis modo ut pravæ, & nocivæ damnantur, ab omnibus fidelibus abjici, & repudiari debeant; tamen cum propoſitiones illæ, quæ, ut Hæreticæ, proſcribuntur, ſint omnium perniciosiſſimæ, ideo ad illas dignoſcendas peculiare ſtudium a Theologo adhiberi debet, & nos ea, quæ ad id maxime opportuna, & apta viſa ſunt, in Paragraphis ſequentibus proponemus.

§. I.

Ad dignoſcendum, an Doctrina aliqua, ſeu propoſitio ſit Fidei contraria, ſeu Hæretica, certiſſimam regulam eſſe auctoritatem Sacræ Scripturæ, ac Divinæ Traditionis.

1. CUm juxta doctrinam Conc. Trid. ſeſſ. 4. Veritates fide Divinæ credendæ contineantur *partim in ſacris Scripturæ Libris, partim in Traditionibus non ſcriptis, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus traditæ, ad nos uſque pervenerunt*: hinc recte ſequitur, dogmata quæcunque, de quibus dubitatur, an Catholicæ fidei conſona, vel diſſona ſint, ſecundum illam Divinam amuſſim eſſe dijudicanda: & ſi quidem aliquid continere deprehendantur, quod vel Scripturæ ſacræ eo ſenſu intellectæ, quo ab Eccleſia intelligitur, vel Divinæ Traditioni, quam eadem Eccleſia agnoſcit, & profitetur, ſit contrarium, ea haud dubie tanquam heterodoxa, & Hæretica penitus eſſe repudianda. Et hæc quidem regula, tanquam certiſſima, & omnino infallibilis ſemper habita eſt. Unde illa vox Sanctorum Patrum in Conciliis Œcumenicis frequenter uſurpata, quoties vel aliquis error, tanquam fidei adverſus, anathemate feriendus, vel aliqua fidei veritas declaranda, aut definiemda fuit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, ideſt, *ſecundum antiquam traditionem*, & ſæpius iterata anathemata in eos, qui aliter ſentire auderent, quam ſacra Scriptura, vel Traditio Divina contineat.

2. Et

Digitized by Google

2. Et appoſite Vincentius Lirinenſis lib. adverſ. Hæreſes, c. 1. de ſeipſo loquens, *Sæpe*, inquit, *magno ſtudio, & ſumma attentione perquirens a quamplurimis ſanctitate, & doctrina præſtantibus viris, quonam modo poſſem certa quadam, & quaſi generali, & regulari via, Catholicæ Fidei veritatem ab Hæreticæ pravitatis falſitate diſcernere, hujuſmodi ſemper reſponſum ab omnibus fere retuli. Quod ſive ego, ſive quis alius vellet exurgentium Hæreticorum fraudes deprehendere, laqueoſque vitare, & in Fide ſana ſanus, atque integer permanere, duplici modo munire Fidem ſuam, Domino adjuvante, deberet, primo ſcilicet Divinæ Legis auctoritate, tum deinde Eccleſiæ Catholicæ traditione.*

Verum quoniam graves plerunque difficultates occurrere poſſunt, tum in dijudicando vero, ac legitimo Scripturæ ſenſu, tum etiam in Divinis Traditionibus dignoſcendis; ideo alia adhuc auctoritas, præter auctoritatem Scripturæ, ac Traditionis, inquirenda, & auſcultanda eſt ad dignoſcendos errores fidei Catholicæ adverſos. Et hæc eſt auctoritas Eccleſiæ, de qua in ſequenti Paragrapho agetur.

§. II.

Auctoritatem Eccleſiæ neceſſariam eſſe, ut certo, ac infallibiliter de quavis doctrina, ſeu propoſitione dijudicari poſſit, an Fidei contraria ſit, ac proinde Hæretica.

1. CUm in dignoſcendis fidei veritatibus *nemo* (ut loquitur Concil. Trid. ſeſſ. 4.) *prudentiæ ſuæ inniti debeat*, neque (ut monet Spiritus Sanctus Jerem. c. 13.) Prophetæ illi audiendi ſint, *qui loquuntur de corde ſuo*, hoc eſt, qui ſolo ſpiritu particulari, ac judicio proprio, tanquam certo duce, utuntur in iis, quæ, fidem ſpectant, *tuncque* (ut dixit S. Auguſt. lib. contra Creſconium Grammat. c. 33.) *Scripturarum a nobis teneatur veritas, cum id facimus, quod univerſæ placuit Eccleſiæ, quam ipſa Scripturarum commendat auctoritas:* ideo quotieſcunque difficultas, & controverſia aliqua occurrit circa ea, quæ fidem ſpectant, agiturque de dijudicando vero Scripturæ ſenſu, aut Traditione aliqua Divina dignoſcenda, tunc ſi certam, & infallibilem regulam ſequi volumus, non eſt conſulendus proprius, aut cujuſvis alterius particularis ſenſus, ſed inquirendum, quid Eccleſia ſuper hac re teneat, quid tanquam verum, ac certum agnoſcat, & profiteatur, quidve tanquam erroneum, & a fide alienum repudiet. Ad ipſam quippe Eccleſiam (ut edixit Conc. Trid. ſup.) pertinet *judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum*: ipſa eſt, quæ Traditionis Divinæ a Spiritu Sancto creditum ſibi *depoſitum cuſtodit*. Cumque ab ejus aſſiſtentia nunquam deſitura obtinuerit, ut ſit *columna, & firmamentum veritatis*; hinc fit, ut in iis, quæ tanquam credenda proponit, vel tanquam non credenda proſcribit, neque falli, neque fallere unquam poſſit. Unde ipſe Auguſtinus, licet omnimoda eruditio-

Digitized by Goog

ditione inſtructiſſimus, & ingenio perſpicaciſſimo præditus, dicere tamen non dubitavit lib. cont. Epiſt. Fundamenti cap. 5. *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret auctoritas.*

2. Cum vero ipſa Eccleſia duobus modis nos alloquatur, & inſtruat, ſcilicet vel per Concilia Œcumenica: quæ ipſam univerſalem Eccleſiam repræſentant, vel per proprium Caput viſibile, Romanum ſcilicet Pontificem, cui Chriſtus in perſona Petri vices ſuas demandavit, ideo in ſequentibus Paragraphis videbimus, qua ratione Decreta Conciliorum Œcumenicorum, aut Romanorum Pontificum ſint certiſſimum, ac tutiſſimum medium ad dignoſcendos errores quoſcunque fidei oppoſitos.

§. III.

Conciliorum Univerſalium Decreta eſſe medium certiſſimum ad dignoſcendos errores quoſcunque Fidei oppoſitos.

1. SUpponimus ex dicendis in tractatu de Legibus, quod etiam ſatis conſtat ex perpetuo Eccleſiæ uſu, Concilia Generalia legitime congregata pleniſſimam habere poteſtatem condendi leges, & ſanciendi Decreta pro totius Eccleſiæ regimine, ſive in iis, quæ ad fidem, ſive in aliis, quæ ad morum diſciplinam ſpectant, ipſamque Eccleſiam auctoritate, ac decretis ejuſmodi Conciliorum, tanquam medio certiſſimo, & maxime efficaci, variis temporibus uſam eſſe, tum ad hæreſes validius profligandas, tum ad inſtaurandam Eccleſiaſticam diſciplinam, moreſque Chriſtianorum reformandos. Nullus equidem Catholicus hactenus in dubium revocavit, quin omnes ubique terrarum fideles Conciliorum Univerſalium decreta circa fidem ſincere, ac humiliter recipere, veritateſque in ipſis definitas firmiter credere, ac errores proſcriptos, tanquam fidei contrarios, conſtanter repudiare teneantur.

Sic impia doctrina Arii in Concilio primo Nicæno, tanquam hæretica damnata eſt, & ut talis ab omnibus deinceps ubique terrarum fidelibus proſcripta: ſic aliæ plurimæ Hæreſes variis in Conciliis Oecumenicis anathemate percuſſæ, ut Macedonii in Conſtantinopolitano I. Neſtorii in Epheſino, Eutychetis in Chalcedonenſi, & aliorum in aliis.

Cum vero Conciliorum Oecumenicorum in Eccleſia cogendorum cauſæ non ita frequentes ſint, imo (ut cenſet S. Auguſt. l. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. ult.) rariſſimæ inveniantur Hæreſes, ob quas damnandas neceſſitas exiſtat cogendi ejuſmodi Concilia; nec tamen inimicus homo deſiſtat unquam ſuperſeminare zizania in agro Patris familias, quæ facillime, & quavis data occaſione in medio tritici ſuccreſcant: ideo medium aliud a nobis adhuc inquirendum eſt,

Digitized by Google

eſt, quo zizania illa a tritico ſejungere, & veritatem ab errore diſcernere poſſimus. Et de hoc in paragrapho ſequenti agetur.

§. IV.

Pontificis Romani auctoritatem in iis, quæ Fidem ſpectant, eſſe quoque medium certiſſimum ad doctrinam orthodoxam dignoſcendam, eamque ab heterodoxa, & hæretica ſecernendam.

1. COncilium Florentinum ſeſſ. 25. in decreto Fidei definivit, *Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, & Doctorem exiſtere; & ipſi in B. Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam a Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe.* Ex quo ſequitur, ad illum pertinere de rebus ad Fidem, & Religionem ſpectantibus judicе cognoſcere, majoreſque cauſas, quales ſunt Fidei, ac Religionis, dijudicare, Hæreſes emergentes damnare, veritates Fidei Divinæ credendas definire, ipſique omnes ubique terrarum Fideles in his, quæ Fidem, & Religionem ſpectant, ſubeſſe debere, ac vocem illius, tanquam ſupremi Paſtoris, auſcultare.

Hanc de Romani Pontificis auctoritate doctrinam (quæ aliquanto fuſius in Secunda hujus Operis Parte, tract. de Legibus explicabitur) optime expreſſit S. Bernardus epiſt. 190. ad Innocentium, ubi Pontificem illum ſic alloquitur:

Oportet, inquit, *ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque, & ſcandala emergentia in Regno Dei, & præſertim quæ de Fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potiſſimum reſarciri damna Fidei, ubi non poſſit Fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim aliquando dictum eſt: Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua? Ergo, quod ſequitur, a Petri Succeſſore exigitur, Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Id quidem modo neceſſarium. Tempus enim eſt, ut veſtrum agnoſcatis, Pater amantiſſime, principatum, probetis zelum, miniſterium honoretis. In eo plane Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, ſi veſtra admonitione corda in Fide fluctuantia confirmatis; ſi veſtra auctoritate conteritis Fidei corruptores.*

Ex qua S. Bernardi doctrina, quæ totius Eccleſiæ communis eſt, ſequitur 1. quoties aliqua controverſia in materia Fidei exoritur, quoties aliquod novum dogma exurgit, de quo dubitatur, an Fidei adverſetur, certiſſimum medium ad veritatem dignoſcendam, eamque a quovis errore ſecernendam eſſe ad Sedem Apoſtolicam recurrere, & inde reſponſa petere, ubi Fides non poſſit ſentire defectum. Ita fecit Sanctus Hieronymus in controverſiis quibuſdam circa Fidem Antiochiæ exortis, ſuper quibus judicium Apoſto-

postolicæ Sedis exquirit, ut videre est in Epistola, quam super hac re scripsit ad Damasum Papam.

Idem etiam fecerunt Sancti Episcopi Victricius, & Exuperius, ille Rothomagensis, hic Tolosanus, cum primum nefariam Vigilantii doctrinam in Galliis emergere conspicati sunt, super qua Innocentium Primum consuluerunt, ut videre est apud Baronium tom. 5. ad annum 406. num. 47.

Eodem modo se gessit Alcimus Avitus Episcopus Viennensis, dum Hormisdam Papam super erroribus Græcorum consuluit, ut ex ejus Epistola ad illum Pontificem constat.

Simili ratione Possessor Episcopus Africanus eundem Hormisdam consuluit super doctrina cujusdam libri a Fausto Regiensi Episcopo editi.

Innumera prope exempla aliorum Sanctorum Episcoporum, & Doctorum ex Historia Ecclesiastica afferri possent, qui similibus in casibus, in quibus de Fide agebatur, ad Petri Sedem recurrerunt, ut veritatem ab errore certo dignoscerent.

Sequitur 2. ex eadem doctrina supra allata, quoties aliquid in materia Fidei definitum est a Romano Pontifice ex Cathedra loquente; hoc est quando loquitur, non ut Doctor particularis, sed ut Christi Vicarius, totiusque Ecclesiæ caput, & servata legitimi judicii forma, quoties inquam ab illo ut sic doctrina aliqua, seu propositio declarata est hæretica, & ut talis damnata, vel e contra, quoties veritas aliqua tanquam Fide credenda definita est, teneri Christianos omnes illius judicio assentiri, ac decretis obtemperare, proindeque damnare, quod Sedes illa Apostolica damnat, approbare, quod approbat, &, ut loquitur S. Hieronymus citata Epistola ad Damasum, Cathedræ Petri Fidei communione consociari.

Ita semper in Ecclesia servatum est, quod innumeris prope exemplis probari posset, quæ passim in Annalibus Ecclesiasticis occurrunt. Instar omnium erit illud, quod in Galliis contigit tempore Sancti Leonis Papæ, qui cum Epistolæ decretalis, qua Eutychetis Hæresim damnaverat, simulque veritatem illi oppositam Fide credendam definiverat, exemplar ad Arelatensem Episcopum, & per illius manus ad alios omnes Galliæ Episcopos transmisisset, hoc Judicium Apostolicum ab Episcopis illis tanta reverentia, & animi submissione receptum est, ut ad præfatum S. Leonem gratulatoriam epistolam miserint, in qua profitentur, *Se Apostolica illa scripta tanquam Symbolum Fidei suscepisse, tabulisque cordis ascripsisse, ac tenaci memoriæ commendasse, quo paratiores essent ad confundendos Hæreticorum errores*, &c. Addunt præterea, *Illi Doctrinæ Apostolicæ debere unumquemque Fidelem, quod constanter teneat, quod credebat: debere etiam Infidelem, quod a perfidia sua, agnita veritate, discedere, & Apostolicæ institutionis luce perfusus erroris sui tenebras derelinquere valeat.*

Huic-

Digitized by Google

Huic Epiſtolæ, quæ reperitur inter Epiſtolas S. Leonis poſt quinquageſimam primam, Epiſcopi Galli numero quadraginta quatuor ſubſcripſerunt.

Sequitur 3. ex eadem doctrina, eos, qui Apoſtolicæ Sedis judicio in materia Fidei damnati ſunt, pro Hæreticis habendos eſſe. S. Epiphanius Quartadecimanos a Victore Papa damnatos catalogo Hæreticorum aſcripſit.

Sic Vincentius Lirinenſis rebaptizantes, ſeu Agrippinianos, quorum doctrina a S. Stephano Papa damnata fuerat, Hæreticis adnumerat.

Sic S. Hieronymus in Jovinianum, Vigilantium, alioſque a ſolo Pontifice Romano damnatos, ut Hæreticos invehitur.

Sic S. Auguſtinus poſt damnatam ab Innocentio Primo Pelagii doctrinam, ipſum Pelagium, ejuſque aſſeclas ejuſmodi doctrinam pertinaciter propugnantes, Hæreticos paſſim in libris adverſus eos editis appellat.

Et Poſſidius in vita illius Sancti Patris c. 18. refert, poſt Pelagii errores a Sede Apoſtolica damnatos, Honorium Imperatorem ſuis Legibus conſtituiſſe, ipſum Pelagium, alioſque illi adhærentes pro Hæreticis habendos eſſe.

Ex quibus patet, quam vere Ivo Carnotenſis Epiſcopus epiſt. 8. ad Richerium Senonenſem Archiepiſcopum dixerit, quod *Sedis Apoſtolicæ judiciis, & conſtitutionibus (in materia Fidei) contraire, plane ſit Hæreticæ pravitatis notam incurrere.*

§. V.

Quomodo juxta ea, quæ præcedentibus paragraphis dicta ſunt, quivis Theologus de doctrina aliqua, ſeu propoſitione in materia Fidei judicium ferre poſſit.

1. UT in re tanti momenti Theologus eo. quo convenit, modo procedere noverit, & in ferendo judicio neque temeritatis notam, neque deceptionis periculum incurrat, quoties doctrina aliqua, aut propoſitio occurrit, de qua dubium ipſi ſuboritur, an aliquid quavis ratione Fidei Catholicæ adverſum, aut repugnans contineat;

In primis perſpicere debet, an doctrina illa, ſeu propoſitio contraria ſit iis, quæ habentur in Sacra Scriptura eo ſenſu intellecta, quo Eccleſia illam intelligit.

2. Si nihil manifeſte contrarium in Sacra Scriptura occurrat, tunc inveſtigare debet, an Traditioni Divinæ, ſeu Apoſtolicæ ejuſdem doctrina, aut propoſitio adverſetur, hoc eſt iis dogmatibus, quæ tanquam Fide certa per Traditionem Divinam, ſeu Apoſtolicam Eccleſia accepit, & credenda propoſuit.

3. Ut vero ea, quæ Traditione illa continentur, ipſi innoteſcant, videat, quis ſit communis, & univerſalis ſuper hac re totius Eccleſiæ ſen-

Digitized by Google

ſenſus, vel quid Concilia Generalia, aut Summi Pontifices ſuper eadem re decreverint, an ſcilicet doctrina illa, ſeu propoſitio definitione aliqua, ſeu Conſtitutione Conciliorum, aut Pontificum, tanquam Fidei contraria, damnata ſit; &, ſi id ita factum eſſe comperit, tunc ejuſmodi doctrinam, ſeu propoſitionem, tanquam falſam, & Hæreticam ſine ulla hæſitatione debebit abjicere, illoſque haud dubie pro Hæreticis habere, qui animo contumaci ea, quæ Eccleſia in materia Fidei damnat, propugnare, aut ea, quæ profitetur, & credenda proponit, impugnare auſi fuerint.

Quod ſi doctrina illa, ſeu propoſitio non quidem ut Fidei contraria, ſed ut erronea, impia, blaſphema, aut ut ſuſpecta, ſcandaloſa, vel quavis alia ratione proſcripta ſit, tunc illam, ut talem, repudiare, eoſque, qui pertinaciter ejuſmodi doctrinæ adhærent, non quidem ut Hæreticos, ſed ut Eccleſiæ inobedientes, & in inobedientia pervicaces tenere, ab iiſque ſibi cavere debet.

Neque vero timere debet, ne in tali judicio ferendo tam de doctrina, quam de perſonis, ullum ſubſit periculum aut temere judicandi, aut quovis alio modo peccandi contra charitatem. Imo ſi quis, neſcio quo vano conſcientiæ ſcrupulo, aut fortaſſis humano aliquo reſpectu recuſaret, aut ſubterfugeret damnare ea, quæ Sedes Apoſtolica damnaſſet; aut pro Catholicis, & Orthodoxis habere vellet eos, qui adverſus ejuſdem Sedis auctoritatem contumaces illius decretis in materia Fidei humiliter, ac ſincere ſubeſſe recuſarent: tunc procul dubio longe gravius delinqueret, tum in eo, quod judicium proprium, & particulare Sedis Apoſtolicæ judicio anteferret, quod quidem eſt judicii temerarii genus longe damnabilius; tum etiam, quia ſic recuſando, aut ſubterfugiendo peccaret contra obedientiam Eccleſiæ debitam, & ſimul etiam exponeret ſe periculo peccandi contra Fidem, & fortaſſe contra charitatem ratione ſcandali, quo alios ad ſimilem aliquam pravam diſpoſitionem ſuo exemplo induceret.

Quæres, quomodo ſe gerere debeat Theologus in eo caſu, in quo nova aliqua doctrina exoriretur, quæ ipſi ſuſpecta foret, & de qua tamen nullum adhuc judicium Eccleſia protuliſſet. Reſpondetur, in eo caſu nihil melius ab eo fieri poſſe, quam auſcultare monitum Apoſtoli dicentis: *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt, quia multi Pſeudoprophetæ exierunt in mundum*; & alio in loco: *Videte, ne quis vos decipiat per fallaciam*, &c. Ac proinde ſicut neque leviter credere, neque temere judicare, aut condemnare licet, ſic etiam oportet probare, & quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, perpendere, qualia ſint, quæ in ejuſmodi nova doctrina proponuntur, & an cum iis, quæ habentur ex ſacra Scriptura, aut ex decretis Conciliorum, ſeu Pontificum, aut ex communi Patrum, & Doctorum Eccleſiæ conſenſu concordent: & ſi quidem ratio aliqua dubitandi ſubſit, tutiſſimum erit ſibi a tali doctrina cavere, & novitatem quamcunque

in materia Fidei, & Religionis ſemper ſuſpectam habere, donec Eccleſia judicio ſuo definierit, quid de ejuſmodi doctrina tenendum ſit.
Atque hactenus de Fide; nunc de primario ejus objecto, nempe Deo.

TRACTATUS II.

DE DEO.

POſt tractatum de Fide ſequitur, ut de illius primario, & præcipuo objecto, nempe Deo, loquamur. Cum vero duplici modo ſpectari poſſit a nobis Deus, 1. quatenus eſt unus, & indiviſus in Eſſentia. 2. quatenus eſt trinus in Perſonis, nos hic illum priori modo conſiderabimus; de eodem, ut in Perſonis trino, in ſequenti Tractatu acturi.

Quamvis autem quæ de Deo, utpote infinito in omni genere entis, & perfectionis, dicenda forent, nullis poſſint terminis circumſcribi: nos ex innumeris veritatibus, quæ in illius infinitæ Eſſentiæ cognitione continentur, paucas tantum, easque noſtro captui magis accommodatas, & Fidei noſtræ illuſtrandæ magis neceſſarias excerpemus; eoque ordine proponemus, quem S. Doctor in prol. 2. qu. par. 1. præſcripſit, cum dixit, tria de Deo quæri poſſe: 1. an ſit, 2. qualis ſit, 3. qualiter operetur. Nos igitur illius veſtigiis inhærentes, agemus in 1. capite de exiſtentia Dei, in 2. de illius proprietatibus, ſeu attributis, in 3. 4. & 5. de ejuſdem operationibus, in 6. demum videbimus, qua ratione Divina Eſſentia clare, & perfecte a nobis cognoſci poſſit.

CAPUT I.

De exiſtentia Dei.

SECTIO I.

Quibus rationibus probari poſſit, Deum eſſe.

1. QUamvis hujus quæſtionis propoſitionem pietas interdicere videatur, refugiatque animus vel ſolum cogitare, quod Dei exiſtentia in dubium revocari poſſit: nihilominus, cum non deſint impii, qui (ut teſtatur Propheta Pſ. 52) dicant in corde ſuo, *non eſt Deus*, & cum aliquando etiam pii tentationibus importunis circa ipſam Dei exiſtentiam exagitentur, ideo non erit inutile breviter hic rationes præcipuas adnotare, quibus Theologi Dei exiſtentiam, non quidem a priori, hoc eſt, per cauſam (quod impoſſibile eſt) ſed a poſterio-

ſteriori, hoc eſt per effectus, probare ſolent. Ut enim recte dicit Sapiens c. 13. *A magnitudine ſpeciei, & creaturæ poterit cognoſcibiliter Creator horum videri.* Et Apoſtolus ex creaturarum conſideratione Deum ita evidenter cognoſci poſſe dicit, ut plane aſſerat, eſſe inexcuſabiles eos, qui Deum per illas non cognoverunt, vel cognitum non glorificaverunt.

Sunt autem quinque præcipuæ rationes; quibus Sanctus Doctor, & cum illo communiter Theologi exiſtentiam Dei probant.

Prima ducitur ex motu, ſeu mutatione rerum creatarum. Nam ſenſu patet, aliqua moveri, ſeu mutari. Omne autem, quod movetur, ab alio movetur. Nihil enim movetur, niſi prout eſt in potentia ad id, ad quod movetur; ſicut nihil movet aliquid, niſi ſecundum quod eſt in actu, educendo illud de potentia in actum. Et quia non eſt poſſibile, idem ſimul eſſe in potentia, & in actu ſecundum idem, hinc ſequitur neceſſario, quod oportet aliud eſſe movens, aliud motum. Cum autem non procedatur in infinitum (hoc enim impoſſibile eſt, & nulla ratione concipi poteſt) neceſſe eſt devenire ad aliquem primum Motorem, qui a nullo moveatur, & a quo motus omnis aliorum incipiat. Et hunc dicimus Deum.

Secunda ratio ducitur ex conſideratione cauſæ efficientis. In iſtis enim ſenſibilibus invenitur ordo cauſarum efficientium. Nihil enim poteſt eſſe cauſa ſui ipſius, alioquin eſſet prius ſe ipſo: Nec etiam admitti poteſt progreſſus in infinitum, ut ſupra dictum eſt. Quare neceſſe eſt devenire ad aliquam primam cauſam efficientem, quæ a nulla alia ſuperiori oriatur, & a qua alii omnes effectus procedant. Et hæc prima cauſa eſt *Deus*.

Tertia ratio ducitur ex poſſibili, & neceſſario. Cum enim ea omnia, quæ videmus in rerum natura, poſſint non eſſe, ſi omnia, quæ ſunt, hujus conditionis eſſent, potuiſſent omnia non exiſtere, & ſic aliquando potuiſſet nihil eſſe, & ex conſequenti neque modo aliquid eſſet, cum illud, quod poteſt non eſſe, non potuerit a ſe ipſo incipere eſſe, neque etiam ab alio, ſi totum quod eſt, tale eſt, ut poſſit non eſſe. Quare, ne illud abſurdum ſequatur, admittendum eſt aliquod ens neceſſarium per ſe, quod ſemper, & neceſſario ſit, & quod aliter ſe habere non poſſit, a quo alia omnia poſſibilia ſuum eſſe accipiant. Et hoc eſt, quod vocamus Deum.

Quarta ratio deſumitur, ex variis gradibus, qui in rebus inveniuntur. In illis enim invenitur aliquid magis & minus bonum, verum, perfectum, &c. ſed magis, & minus dicuntur de diverſis, ſecundum quod diverſimode appropinquant ad aliquid, quod maxime eſt, ac proinde, quod eſt optimum, veriſſimum, perfectiſſimum, & ex conſequenti, quod eſt maxime ens. Quod autem dicitur maxime tale in aliquo genere, eſt cauſa omnium, quæ ſunt illius generis. Unde ſequitur, eſſe aliquid quod maxime, optime, veriſſime, & perfectiſ-

ſime ſit, quodque proinde in omnibus entibus ſit cauſa ipſius eſſe, ac totius bonitatis, veritatis, & perfectionis, quæ ipſis ineſt. Et hoc dicimus Deum.

4. Quinta denique ratio ducitur ex gubernatione rerum. Videmus enim, quod aliqua, quæ cognitione carent, nempe corpora naturalia, operantur propter finem aliquem; quod apparet ex hoc, quia ſemper, aut frequentius eodem modo operantur. Unde patet, quod non caſu, ſed ex intentione perveniunt ad finem. Ea vero, quæ cognitione carent, non tendunt in finem, niſi directa ab aliquo cognoſcente, & intelligente. Eſt igitur in rerum natura aliquod perfectiſſimum intelligens, a quo res omnes naturales in ſuos fines diriguntur. Et hoc dicimus Deum.

5. His rationibus ex S. Doct. deſumptis, duas alias magis populares addere poſſumus. Prima eſt, qua utitur S. Athanaſius libro contra Gentiles, ubi Deum eſſe probat ex conflictu perpetuo elementorum inter ſe ob contrarias qualitates, quibus conſtant. Quo quidem conflictu, licet ſe perpetuo infeſtent, & ad mutuam deſtructionem continuo tendant, tamen, illo non obſtante, conſervantur, & perſeverant in omnem temporum longinquitatem. *Atqui fieri non poſſet*, inquit ille S. Pater, *ut iſta omnia invicem confligentia, & contraria durarent, & conſervarentur, niſi ſummus aliquis eſſet moderator, ac Dominus, qui ea ſociaret, cui & elementa ipſa, velut hero famuli, ad nutum obtemperarent.*

Ratione diverſa S. Gregorius Nazianzenus or. 4. ex pulchritudine, ordine, ſitu, diſpoſitione, proportione, &c. rerum omnium hujus Univerſi, ac præſertim, ut cætera taceantur, ex tam conſtanti, tamque mirabili Cœlorum motu, Soliſque acceſſu, & receſſu demonſtrari poſſe exiſtimat, eſſe aliquem ſummum Creatorem, & Conſervatorem, qui hæc omnia tam diverſa regat, ac moderetur. Et S. Chryſoſtomus homilia nona ad Populum Antiochenum ait, creaturas tam clare ſuum Conditorem prædicare, ut neque Scytha, neque Barbarus, neque Indus, neque ulla alia gens ſit, quæ hanc vocem omni tuba clariorem intelligere non poſſit.

SECTIO II.

Quibus rationibus demonſtrari poſſit, unum eſſe Deum, & non plures.

1. HUjus veritatis de unitate Dei demonſtratio ex præcedenti de ejuſdem Dei exiſtentia neceſſario ſequitur. Ut enim dixit Tertullianus lib. 1. contra Marcion. cap. 5. *Deus ſi non unus eſt, non eſt.* & S. Athanaſ. in lib. cont. Gentiles ait, *Deos eſſe multos perinde eſſe, ac nullos dicere.*

Ut tamen hæc veritas adhuc clarius innoteſcat, variæ ſuppetunt ratio-

Digitized by Google

tiones, quas SS. Patres ſcriptis ſuis inſeruerunt; ex quibus aliquot ſeligemus.

Primam ducere poſſumus ex ipſo naturali inſtinctu hominum, qui vel in mediis Gentilitatis erroribus, tamen communi ſermone Deum unicum ſemper agnoverunt. *Nam & cum jurant* (ut ait Lact. l. 2. inſtitut. Chriſt. c. 1.) *& cum gratias agunt, non Jovem, aut Deos multos, ſed Deum nominant. Adeo ipſa veritas, cogente naturâ, etiam ab invitis pectoribus erumpit.*

Secundam rationem deſumit S. Athanaſius ſup. ex ordine, & adminiſtratione hujus mundi. *Non enim*, inquit, *ſi plures eſſent rerum creatarum Principes, ſervari poſſet ejuſmodi univerſitatis ordo, ſed omnia confuſa, & perturbata forent, cum unuſquiſque omnia ad ſuum arbitrium traheret.*

Tertiam adhuc rationem nobis ſuggerit Boetius l. 4. de conſol. proſ. 10. ex eo, quod Deus eſt ſumme bonus, & ſumme perfectus, adeoque ſummum creaturæ bonum. Si enim hæc illi ſumma bonitas, & perfectio deeſſet, jam non eſſet Deus. Omnes enim in eo conveniunt, ut Deum eſſe ſentiant illud, quod optimum, & perfectiſſimum eſt, & quo nihil melius, & perfectius excogitari poteſt. Atqui ſi eſſent e. g. duo Dii, totidemque ſumma bona, unum alterum non eſſet; atque adeo mancum, & defectuoſum eſſet, quia deeſſet illi ſummum bonum, quod eſſet alter Deus, a quo diverſus eſſet. Unde ſequitur, eſſe tantum unum Deum, nec plures eſſe ullo modo poſſe.

SECTIO III.

An poſſit a nobis aliquod nomen Deo imponi, & qualiter nominari debeat.

1. AD priorem quæſtionis propoſitæ partem cum diſtinctione reſpondendum eſt.

Si enim ſermo ſit de nomine, quod Eſſentiam Divinam perfecte, & diſtincte, ſicut eſt, ſignificet; certum eſt (ut docet S. Thomas 1. p. q. 23. art. 1.) nullum tale nomen a nobis, quandiu viatores ſumus, poſſe vel exprimi, vel concipi. Cum enim nomina ſint ſigna, & expreſſiones conceptuum, quos de rebus formamus, eo tantum modo poſſumus res aliquas per nomina exprimere, quo eas concipimus, & cognoſcimus. Atqui Divina eſſentia non poteſt a nobis, quandiu viatores ſumus, perfecte, ut in ſe eſt, percipi, & cognoſci. Ergo nec ullo nomine perfecte, ut in ſe eſt, exprimi, aut explicari. Unde communiter SS. Patres vocant Deum innominabilem, ineffabilem, &c. Et S. Auguſt. in Pſal. 85. *Facilius*, inquit, *dicimus, quid Deus non ſit, quam quid ſit. Terram cogitas, non eſt hoc Deus, omnia cogitas, quæ ſunt in terra, in mari, in cœlo; non eſt hoc Deus. Hoc ſolum poſſum dicere, quid non ſit Deus, non quid ſit.*

Digitized by Google

2. Si quæſtio intelligatur de nomine, quo, licet imperfecte, exprimamus naturam Divinam, aut ejus aliquam perfectionem, prout a nobis in hac vita concipi poteſt, certum eſt eo modo poſſe a nobis Deum nominari. Hinc videmus in Scripturis tot illi nomina tribui, illumque vocari Dominum Deum, Omnipotentem, Æternum, &c. Unde S. Aug. tract. 13. in Joan. *Omnia*, inquit, *poſſunt dici de Deo, nihil digne dicitur de Deo. Nihil latius hac inopia. Quæris congruum, non invenis: quæris quoquo modo dicere, omnia invenis.*

Ad ſecundam quæſtionis propoſitæ partem ut reſpondeatur, multiplici diſtinctione opus eſt.

Eorum enim nominum, quæ Deo tribui poſſunt, alia ſunt negativa, per quæ profitemur, nihil in Deo defectuoſitatis, aut imperfectionis reperiri, ut quando dicimus, illum eſſe increatum, immutabilem, immenſum, &c. alia vero ſunt affirmativa, per quæ aliquam illius perfectionem, prout a nobis concipitur, exprimimus; ut quando dicimus, Deum eſſe ſapientem, juſtum, &c. In quibus nominibus duo debent conſiderari, ut recte monet S. Doctor ſup. ar. 3. ſcilicet id, quod illis nominibus ſignificatur, & modus quo ſignificatur. Quantum ad id, quod ſignificatur, nomina illa Deo proprie competunt, & magis, quam creaturis. Quantum vero ad modum ſignificandi, non proprie dicuntur de Deo, cum habeant modum ſignificandi, qui creaturis magis, quam Deo competit.

Rurſus nomina affirmativa, quæ de Deo dicuntur, alia ſunt abſoluta, ut quando Deus dicitur ſapiens, bonus, &c. Quæ quidem nomina (ut recte notat S. Thomas art. 2.) Deum ſignificant, non prout in ſe eſt, ſed prout a nobis intelligitur in hac vita. Cum enim intellectus noſter ex creaturis Deum cognoſcat, ſic eum cognoſcit, ſicut illum creaturæ repræſentant, per illas nempe perfectiones, quas ab eo participant. Unde, ait S. Doctor, cum dicimus, *Deus eſt bonus*, ſenſus eſt, id, quod bonitatem dicimus in creaturis, præexiſtere in Deo, ſed ſecundum alium longe, imo infinite excellentiorem modum: & ſic de aliis. Alia vero nomina ſunt relativa, qualia ſunt illa, quæ aliquam Dei perfectionem ſignificant cum relatione ad creaturas, vel potius creaturarum ad Deum (creaturæ ſiquidem realem ad Deum, habent relationem, non Deus ad illas) ut quando vocamus illum Creatorem, Redemptorem, Juſtificatorem, &c.

Alia denique ſunt nomina, quæ ſolius Dei ſunt propria, ut quando vocatur æternus, infinitus, immenſus, &c. Hæc enim nomina ſoli Deo competunt, nec ullis creaturis poſſunt communicari. Alia vero, quæ aliquo modo ſunt ipſi cum creaturis communia, ut cum dicitur juſtus, ſapiens, fortis, &c. Hæc enim nomina etiam de creaturis ſuo modo dici poſſunt.

Obſervandum eſt autem, unum eſſe illi præ cæteris maxime proprium, ſcilicet hoc nomen Deus, Quod licet ab aliqua ejus operatione deri-

derivetur, nimirum a contemplatione (ex verbo enim Græco θεάσθαι, quod significat considerare, seu contemplari, formatum est nomen θεὸς, a quo vox Latina Deus) tamen communiter pro ipsa Dei natura significanda usurpatur. Unde dicit Tertullianus contra Hermog. c. 3. *Deus substantiæ ipsius nomen est, ideſt Divinitatis, Dominus vero non substantiæ, sed potestatis.* Et eo sensu dicit S. Doct. art. 9. nomen illud esse incommunicabile creaturis, cum natura Divina illis communicari non possit. Unde, quando in Scripturis aliquibus creaturis tribuitur, ut Psal. 81. *Ego dixi, Dii estis*, hoc tantum improprie, & secundum quandam imperfectam similitudinem, non autem secundum propriam, & formalem ipsius nominis significationem, intelligendum est.

CAPUT II.

De Attributis Divinis.

SECTIO I.

An, & quomodo Attributa Dei inter se, & ab ejus Essentia distinguantur.

1. PEr Attributa Dei nihil aliud intelligimus, quam id, quod per nomina Dei significari supra declaravimus, scilicet prædicata aliqua, quibus vel Divina natura, vel illius perfectiones secundum nostrum concipiendi modum exprimuntur. Unde quæstiones eædem, quæ fiunt de Attributis, etiam de nominibus Dei fieri possunt. Utimur tamen voce Attributorum, tum apud Theologos magis usitata, tum etiam ut magis apta ad illa declaranda, quæ de Divinis perfectionibus dicenda sunt. Sicut enim nomen Dei naturam ejus præsertim designat, sic Attributa ipsius naturæ perfectiones, & proprietates, tanquam ipsi adjunctas, prout a nobis imperfecte concipiuntur, expressius significant.

Hoc igitur supposito, ad quæstionem propositam respondendum est cum distinctione.

Si enim sermo sit de Attributis Divinis, prout sunt reipsa in Deo, dicendum est, illa nec ab Essentia Divina, nec etiam inter se ullo modo esse distincta.

Si vero de iisdem loquamur, prout a nobis in hac vita concipi possunt, dicendum est, illa distincta esse tam ab Essentia Divina, quam inter se, non quidem realiter, sed per rationem.

Ut hæc assertio intelligatur, notandum est, quod, quamvis Deus in se sit maxime simplex, ut Sectione sequenti dicetur, quia tamen in unica illa sua, & simplici Essentia omnes perfectiones, & excellentias possibiles continet, nec possumus secundum nostrum imperfectum

concipiendi modum tantam perfectionum varietatem in uno ſimplici ente concipere; ideo noſter intellectus indiget variis, & diſtinctis conceptibus, quibus illarum Divinarum perfectionum ſpecies aliquas in ſe exprimat, ad inſtar illarum, quas in rebus creatis ineſſe cognoſcit. Et ſic illas Divinas perfectiones per conceptus varios diſtinguit (quod Theologi vocant diſtinguere ratione) licet in ſe nullo modo diſtinguantur, ſed ſint unica, & ſimpliciſſima ipſius Dei perfectio.

2. Hæc aſſertio ſic explicata continet veritatem, quæ medium locum tenet inter duos errores oppoſitos.

Primus eſt Gilberti Porretani, qui (ut refert S. Bern. ſer. 8. in Cant.) dicebat, ſapientiam, juſtitiam, & reliqua Divina Attributa ab ipſo Deo eſſe realiter diſtincta, ac proinde ſapientiam, qua Deus eſt ſapiens, juſtitiam, qua juſtus eſt, imo & Divinitatem, qua Deus eſt, non eſſe Deum, ſed quid ab eo realiter diſtinctum.

Alius error huic oppoſitus fuit Aetii, Eunomii, & aliorum, qui (ut refert S. Epiphanius hær. 76. & S. Baſil. lib. cont. Eunom.) nullam diſtinctionem conceptus, & rationis inter Attributa Divina recipere volebant, ſed permiſcebant, & confundebant omnia, quæ de Perfectionibus Divinis dici, aut cogitari poterant, aſſerentes omnem illam diſtinctionem in ſola nominum prolatione conſiſtere, & cum vocibus diſſolvi, & evaneſcere.

Jam probatur aſſertio, & ſimul errores illi refelluntur. 1. ex eo, quod in Scripturis ſacris Spiritus Sanctus diverſos nobis de Divinis perfectionibus conceptus ſuggerit. Aliter enim de miſericordia, aliter de juſtitia loquitur, aliter de omnipotentia, aliter item de ſapientia, & ſic de aliis: Unde qui iſtos conceptus Scripturæ verbis expreſſos confunderet, & unum pro altero promiſcue acciperet, ſenſum omnem Scripturarum everteret. Ex quo ſequitur, nos recte poſſe variis, & diſtinctis conceptibus Divinas perfectiones exprimere, & enunciare (neque enim aliter nobis de Deo loquendum eſt, ut ait S. Hilarius l. 5. de Trinit., quam ſicut ipſe ad intelligentiam noſtram de ſe loquutus eſt) proindeque Attributa illa Dei ſecundum noſtrum concipiendi modum eſſe aliquo pacto inter ſe diſtincta. Atqui non ſunt diſtincta realiter. Hic enim fuit error Porretani, qui in Concilio Rhemenſi ab Eugenio Papa damnatus eſt. Ergo diſtincta ſunt tantummodo per rationem.

Probatur 2. ex S. Baſilio l. c. ubi dicit, nullum eſſe nomen, quod totam Dei naturam comprehendat, & quantum ſatis eſt, explicet, quare multa eſſe, ac diverſa, quæ ſingula propriam habent ſignificationem. Et ex S. Greg. Nyſſeno, qui l. 1. adverſus eundem Eunomium aſſerit, uniuſcujuſque nominis, quod de Deo dicitur, propriam, ac ſingularem eſſe notionem. Et appoſite S. Cyrillus Theſi 31. contra Eunomianos: *Non poteſt*, inquit, *humana natura majus aliquid, quam ipſa ſit, de Deo dicere. Noſtro enim proprio modo intelligimus, ex iis quæ in no-*

nobis sunt, majorum exempla sumentes, ut qui in parva tabula cœlestem describunt circulum.

An autem præter illam distinctionem rationis inter Attributa Divina aliqua alia distinctio formalis admittenda sit, an item distinctio illa, sive formalis, sive quæcunque alia, fieri debeat cum respectu ad proprietates creaturarum realiter inter se distinctas, non est nostri instituti curiosius inquirere. Sufficit nobis, ut in illorum Dei Attributorum notione sciamus Fide Divina credendum esse, aliquam inter illam reperiri distinctionem, illamque non esse realem: liberum relinquimus cuique illam, sive ut formalem, sive quocumque alio modo concipere, dummodo intra veritatis limites suos conceptus coercere velit.

SECTIO II.

An Divina Essentia sit omnino simplex.

1. SUpponimus, perfectam simplicitatem consistere in exclusione cujuscunque compositionis, divisionis, & potentialitatis, ac proinde dicere summam actualitatem. Hoc breviter supposito

Dicendum est, Essentiam Divinam esse cujuscunque compositionis, divisionis, & potentialitatis prorsus expertem, ac proinde omnino simplicem.

Probatur 1. ex Scriptura, Exod. 3. *Qui est, misit me ad vos*, &c. Quibus verbis Scriptura de Deo, tanquam de Ente maxime simplici, loquitur.

Probatur 2. ex Concil. Lateran. sub Innoc. III. c. 1. ubi definitum est, Deum esse unam substantiam, seu naturam omnino simplicem.

Probatur 3. ex S. August. lib. 11. de Civ. c. 28. ubi dicit, *solam naturam Divinam esse simplicem, quia nihil habet, quod possit amittere, nec in ea aliud est habens, aliud quod habetur.* Et S. Greg. l. 16. Mor. c. 21. *Natura Dei est simplex, nec aliud ipse, aliud dies ejus sunt; Deus enim hoc est, quod habet.*

Probatur 4. ratione, quia cum Deus sit primum Ens in genere perfectionis, omne id, quod perfectius est, debet Deo inesse; atqui, cæteris paribus, perfectius est habere omnem, & quamlibet perfectionem consistentem in una tantum simplici entitate, quam in aliqua entitate composita, consurgente ex conjunctione plurium inter se; ergo, &c.

2. Ex hac veritate sic probata refellitur error Antropomorphitarum, qui (ut refert S. Epiph. hær. 70.) asserebant, Deum habere aliquod corpus. Cujus erroris falsitas præter ea, quæ supra dicta sunt, manifeste convincitur ex his Christi verbis S. Joan. 4. *Spiritus est Deus*: quorum verborum auctoritate utitur S. Epiph. supra, & alii SS. Patres ad illam Hæresim refellendam.

Cum igitur, ut ex dictis patet, Deus sit omnino simplex, hinc sequitur (ut recte docet S. Th. 1. p. q. 3.) illum nullo modo esse compositum,

Digitized by Google

ſitum, ſive ex eſſentia, & exiſtentia, ſive ex genere, & differentia, ſive ex potentia, & actu, ſive ex ſubſtantia, & accidentibus, cum omnes iſti compoſitionis modi ejus perfectiſſimæ ſimplicitati ſupra aſſertæ, & probatæ repugnent, ac proinde illum eſſe actum puriſſimum, & ſimpliciſſimum.

SECTIO III.

An, & qua ratione Divina Eſſentia in ſua ſimplicitate contineat omnes rerum omnium perfectiones.

1. DIcendum primo, omnes rerum omnium perfectiones in Deo contineri. Ita S. Th. 1. p. q. 4. a. 2.

Probatur 1. ex Scriptura, Exod. 3. ubi Deus Moyſi ejus conſpectum deſideranti dicit, *Oſtendam tibi omne bonum*. Pſal. 49. *Pulchritudo agri mecum eſt*. Prov. 8. *Mecum ſunt divitiæ, & gloria, & opes*.

Probatur 2. ex S. Dionyſ. l. de Div. Nom. c. 5. *Cuncta continet Deus ſecundum ſuperextenſam ſimplicem infinitatem ſuam.* Et S. Auguſt. l. 4. de Trin. c. 1. *Unum eſt Dei Verbum, per quod facta ſunt omnia, quod eſt incommutabilis veritas, ubi principaliter, & incommutabiliter ſunt omnia ſimul, non ſolum quæ nunc ſunt in hac univerſa creatura, verum etiam quæ fuerunt, & quæ futura ſunt, ubi nec fuerunt, nec futura ſunt, ſed tantummodo ſunt, & omnia vita ſunt, & omnia unum ſunt.*

Probatur 3. hac ratione, qua utitur S. Th. loc. cit. Quidquid perfectionis eſt in effectu, oportet inveniri in cauſa effectiva. Quidquid enim habet effectus, illud habet a ſua cauſa efficiente, & nemo dat, quod non habet. Cur ergo Deus ſit prima cauſa effectiva rerum omnium, oportet, omnium rerum perfectiones in illo præexiſtere.

2. Dicendum 2. rerum creatarum perfectiones, licet omnes in Deo ſint, non uno tamen, eodemque modo eſſe, ſed quaſdam eſſe in ipſo formaliter, alias vero ſolum eminenter.

Quod ut melius intelligatur, notandum eſt, perfectiones, quæ in rebus creatis reperiuntur, duplicis eſſe generis.

Quædam enim (ut obſervat S. Anſelm. in Monol. c. 14. & ex eo Theologi) dicuntur perfectiones ſimpliciter ſimplices, quæ ſcilicet tales ſunt, ut nullam ſecum imperfectionem habeant adjunctam, nec cum ulla alia perfectione majori, vel æquali ſint in eodem ente incompoſſibiles, quales ſunt ſapientia, juſtitia, &c. Et hæ perfectiones ſunt formaliter in Deo.

Aliæ vero dicuntur perfectiones ſecundum quid, quæ, licet ſint quædam entis perfectiones, aliquam tamen imperfectionem habent ſibi admixtam, vel repugnantiam, & incompatibilitatem in eodem ente cum alia majori, vel æquali perfectione, ut ſunt qualitates, & perfectiones rerum corporearum. Hæ autem perfectiones, cum vere in Deo ſint, ut ſupra probatum eſt, & formaliter, hoc eſt ſecundum

dum propriam rationem, in eo esse non possint, ut per se patet; sequitur, ut sint eminenter, hoc est, modo quodam infinite meliori, & excellentiori, quam sint in ipsis creaturis.

Quamvis vero totius entis creati perfectio in Deo sit alterutro ex his duobus modis; non tamen propterea creatura quælibet potest dici Deus. Ipsa enim semper in se remanet infinite a Deo distans, ac proinde omnino distincta. Quod hic observamus contra quoddam Vvicleffi delirium, qui, ut notat Thomas Valdensis l. 1. doct. Fid. c. 1. asserebat, propter illud esse, quod habent creaturæ in Deo, quamlibet creaturam esse, & posse dici Deum. Quod ipse ibidem refellit, tanquam non solum a veritate nostræ Fidei, sed etiam a ratione naturali prorsus alienum.

Hinc etiam similiter refellitur Servetus, qui eo usque insaniæ progressus est, ut in Ep. 6. ad Calvin. diceret, Deum in lapide vere, & proprie esse lapidem, in trunco truncum, & sic in aliis, oblitus nimirum, *Quanto bis Dominator eorum speciosior est*. Sap. 13.

SECTIO IV.

An Deus sit immutabilis.

1. CAtholica Fide tenendum est, Deum esse omnino immutabilem, idest omnis mutationis omnino expertem.

Probatur 1. ex Scriptura. Num. 23. *Non est Deus, sicut filius hominis, ut mutetur*. Malach. 3. *Ego Dominus, & non mutor*. S. Jac. 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*.

Probatur 2. ex S. Aug. in illa verba Psal. 89. *A sæculo, & usque in sæculum tu es Deus*, ubi sic loquitur: *Non dicit Propheta, a sæculo tu fuisti, & usque in sæculum tu eris, sed præsentis significationis verbum posuit, insinuans Dei substantiam omni modo incommutabilem, ubi non est (Fuit, aut Erit) sed tantummodo (Est)*. Ad quæ verba appositè S. Bernardus ser. 31. in Cant. *Tolle (Fuit, & Erit,) unde jam transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio?*

Probatur 3. ratione, quia (ut ait Augustt.) omnis mutatio aut in pejus, aut in melius; atqui Deus neque in pejus, neque in melius mutari potest; ergo omnino mutari non potest.

2. Objicies, multa reperiri in Scripturis, quæ mutationem aliquam in Deo significare videntur. Gen. 6. dicit Deus: *Pœnitet me fecisse hominem*. Jerem. 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi*.

Respondetur, omnes istas, & similes locutiones debere accipi figurate, & metaphorice, in hisque Deum se nostro imperfecto concipiendi modo accommodare, ut significet, ita se exterius gerere, ac si vere sententiam mutaret, cum tamen revera in se immutabilis perseveret, ac semper eodem modo se habeat. Et hæc facilius intelli-

telligi poterunt, fientque evidentiora ex iis, quæ dicentur, cum de operationibus ad intellectum, & voluntatem Dei pertinentibus agetur.

SECTIO V.

An Deus ſit æternus.

ÆTernitas communiter a Theologis definitur, interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio: quæ definitio deſumitur ex Boetio lib. 5. de conſol. Proſ. 6. & ante Boetium hanc attigit S. Auguſt. in Pſ. 101. ubi dicit, quod *in æternitate nihil eſt præteritum, quaſi jam non ſit, nihil futurum, quaſi nondum ſit, ſed non eſt ibi, niſi* (*Eſt*) Et l. 11. Conf. c. 11. *Quis tenebit illud*, (cor ſcilicet hominis) *& affiget illud, ut paululum ſtet, & paululum rapiat ſplendorem ſemper ſtantis æternitatis, & videat eſſe incomparabilem: & videat, longum tempus nonniſi ex multis prætereuntibus motibus, qui ſimul extendi non poſſunt, longum fieri, non tamen præterire quidquam in æterno, ſed totum eſſe præſens?*

Ex quibus colligitur differentia duplex inter æternitatem, & tempus. Prima, quod tempus principio, & fine clauditur, æternitas vero nec principium, nec finem habet. Secunda, quod tempus eſt in perpetuo fluxu, æternitas autem tota ſimul eſt, nec ullam patitur ſucceſſionem. Hoc breviter prænotato, ad quæſtionem propoſitam

Dicendum eſt, Deum eſſe æternum, æternitatemque ſolius Dei eſſe propriam. Ita S. Thom. 1. p. q. 20. a. 2. & 3.

Hæc veritas, quæ de Fide eſt, conſtat 1. ex Scripturis. Deuter. 32. *Vivo ego in æternum, dicit Dominus.* Dan. 6. *Ipſe eſt Deus vivens æternus in ſæcula.* 1. Tim. 6. *Solus habet immortalitatem.*

Conſtat 2. ex Conc. Lateran. ſub. Innoc. III. c. 1. ubi ſtatuitur, firma Fide credendum eſſe, quod ſolus Deus ſit æternus.

Eadem veritas a SS. Patribus aſſeritur, inter quos Iſidorus Peluſiota l. 2. ep. 149. hanc optime explicat his verbis: *Æternitas velut ſempiterna vitalitas eſt. Ideo, de ſola ea natura, quæ initii eſt expers, & eodem modo ſe habet, uſurpari conſuevit. Etenim Immortale de eo quoque, quod cum ortum habuerit, minime tamen morietur, hoc eſt, Angelo, & animæ, pronunciari poteſt: atque item Incorruptibile de iis, quæ facta ſunt, ſed corruptione ſunt omni potiora. At Æternum proprie Divinæ ſoli Eſſentiæ convenit.*

Ex dictis colligitur, non tantum Deum eſſe æternum, æternitatemque illius ſolius eſſe propriam, ſed etiam omnia illi in æternitate ſua eſſe præſentia. Quod melius explicare non poſſumus, quam verbis Petri Damiani Opuſc. 36. c. 8. ubi ſic loquitur: *Omnipotenti itaque Deo non eſt heri, vel cras, ſed hodie ſempiternum, cui nihil defuit, nihil accidit, cui nihil eſt varium, nihil a ſe diverſum. Illud hodie æternitas eſt incommutabilis, indefectiva, inacceſſibilis, cui videlicet nihil*

Eſt addi, nihil valet imminui. Et omnia, quæ apud nos elabendo diſcurrunt, aut per temporum viciſſitudines ſe variant, apud illud hodie ſtant, & immobiliter perſeverant. In illo ſcilicet hodie dies ille adhuc immobilis eſt, in quo mundus iſte ſumpſit originem: in illo etiam ille nihilo minus eſt, quo judicaturus eſt per æterni judicii æquitatem.

SECTIO VI.

An, & qua ratione Deus ſit ubique præſens.

1. CUm duo ſint, quæ rem quamlibet exiſtentem neceſſario conſequantur, ſcilicet duratio, & locus, & quidquid eſt, aliquando, & alicubi eſſe oporteat, illudque nihil eſſe dicatur, quod nunquam, & nuſquam exiſtit: ideo poſt conſiderationem æternitatis, quam ad inſtar durationis in Deo concipimus, agendum eſt de perfectione illa, per quam ipſe rebus creatis præſens eſſe concipitur, quæ quidam a Theologis immenſitas vocatur.

Dicendum eſt igitur, Deum per illam ſuam immenſitatem ubique realiter præſentem eſſe. Eſt de Fide.

Et probatur 1. ex Scripturis. Jerem. 23. *Cœlum, & terram ego impleo.* Pſ. 138. *Si aſcendero in Cœlum, tu illic es, ſi deſcendero in Infernum, ades.* Act. 17. *Non longe eſt ab unoquoque noſtrum; in ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus.*

Probatur 2. ex S. Athan. in Symb. *Immenſus Pater, immenſus Filius, immenſus Spiritus Sanctus*, & S. Auguſtino lib. 5. de Trinit. c. 1. *Deus ubique eſt, ſine ullo ſitu præſens, ſine habitu omnia continens; ſine loco ubique totus.*

Probatur 3. quia ſi Deus realiter ubique non eſſet, ſed ab aliquibus locis abeſſet (ut quidam Hæretici dixerunt) ſequeretur, eum non eſſe in omni genere perfectionis infinitum. Deeſſet enim illi præſentia in aliquo loco, quæ eſt quædam perfectio. Sequeretur præterea, eum moveri poſſe de loco in locum, quod eſt abſurdum, & ejus immutabilitati repugnans.

2. Jam quod ſpectat ad modum, quo Deus ubique eſſe concipitur, cum res creatæ duobus tantum modis dici poſſint eſſe alicubi, vel circumſcriptive, cum ſcilicet totum toti loco, & partes totius loci partibus reſpondent; vel definitive, cum totum in toto loco eſt, & totum in qualibet parte loci; ſicut in corpore hominis ineſt anima; Deus neutro ex his duobus modis dici poteſt rebus creatis eſſe præſens.

Non circunſcriptive, cum non conſtet partibus, quæ dividi, aut extendi poſſint. Unde S. Auguſt. Epiſt. 57. ad Dardanum, *In ipſo*, inquit, *quod dicitur Deus ubique diffuſus, carnali reſiſtendum eſt cogitationi, ac mens a corporis ſenſibus avocanda, ne quaſi ſpatioſa magnitudine opinemur Deum per cuncta diffundi.*

Nec

Nec etiam definitive, cum ejus præsentia nullo definiatur loco, ita ut dicendum potius sit (ut notat Boetius lib. de Trinit.) quod Deo locus omnis sit præsens, quam quod Deus sit in ullo loco.

Cum igitur neutro ex his duobus modis Deus præsens sit, & tamen vere, ac realiter ubique sit, restat, ut alio quodam longe perfectiori modo, licet inexplicabili, illum ubique esse concipiamus.

De illo autem Divinæ immensitatis inexplicabili modo varie loquuntur SS. Patres. S. Gregor. l. 16. Moral. c. 5. dicit, quod *incircunscriptus Dei Spiritus omnia intra semetipsum habet; quæ tamen & implendo circundat, & circundando implet, & sustinendo transcendit, & transcendendo sustinet.* S. Joann. Damasc. l. 1. de Fide c. 8. vocat Divinitatem, *Implentem omnia, & a nullo comprehensam, sed potius amplectentem omnia, & continentem, & supraeminentem, & sine ulla inquinatione substantiis omnibus insistentem, & ultra omnia.* Petrus Damianus Opusc. 36. *Ipse Deus*, inquit, *manet super omnia, ipse intra omnia, ipse infra omnia, ipse extra omnia, superior per potentiam, inferior per sustentationem, interior per subtilitatem, exterior per magnitudinem.*

Quærunt hic aliqui, an Deus sit extra hujus mundi ambitum in spatiis imaginariis, quæ illic esse concipiuntur.

Respondetur breviter, Deum non esse in illis spatiis, tanquam in locis realibus, cum ibi nulla sit substantia, nullum accidens, sed merum inane, nec etiam hujus mundi terminis ejus immensitatem definiri. Ac proinde concipere debemus, Deum extra mundum eodem modo esse, quo fuit, antequam ipsum e nihilo crearet mundum. *Ubi erat Deus* (inquit S. Bernardus l. 5. de consid. c. 6.) *antequam Mundus fieret? ubi nunc est. Non est, quod quæras ultra, ubi erat; præter ipsum nihil erat, ergo in seipso erat.*

SECTIO VII.

An Deus sit in omni genere perfectionis infinitus.

1. QUoniam Divinarum perfectionum nec numerus, nec finis est, omnia, quæ de illis dici possunt, uno verbo concludemus, si dixerimus, Deum esse in omni genere entis, & perfectionis infinitum.

Est de Fide, & ut sic definitum est in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. I.

Præterea probari potest ex Scripturis. Psal. 144. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis.* Baruc. 3. *Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus.*

Probatur 3. ex S. Dionysio lib. de Div. Nom. cap. 6. *Magnus est Deus, supra omnem magnitudinem, & omnem transiliens infinitatem.* Et S. Damasceno l. 1. de Fide cap. 4. *Deus infinitus est, & incompreben-*

Digitized by Google

prehenſibilis, & hoc unum poteſt de illo comprehendi, quod ſit incomprehenſibilis, & infinitus.

Illud præterea conſtat ex eo, quod Deus omnes, & quaſcumque perfectiones habet a ſe, & independenter a quovis alio, unde ſequitur, quod nullam in illis limitationem habeat, cum limitatio effectuum a voluntate, aut impotentia cauſarum, a quibus procedunt, oriatur.

Confirmari etiam poteſt ex eo, quod, cum Deus ſit eſſentialiter ens primum non modo in eſſendo, ſed etiam in cauſando; hinc ſequitur, debere in illo contineri omnes, & quaſcunque perfectiones, illarumque omnes, & quoſcunque gradus, qui in infinitum multiplicari poſſunt.

CAPUT III.

De Scientia Dei.

SECTIO I.

An ſit in Deo Scientia, & qualis illa ſit.

1. NOmine Scientiæ hic non intelligimus illam, quæ vulgo a Philoſophis definitur cognitio rei per cauſas, ſed in genere perfectam, certam, & claram cognitionem cujuslibet veritatis, ſeu cujuslibet rei cognoſcibilis. Et eo ſenſu de Fide eſt, in Deo eſſe Scientiam.

Hoc manifeſte pluribus in locis Scriptura teſtatur. Eſther 14. *Domine, qui habes omnem ſcientiam.* Ad Rom. 11. *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei!*

Non hic opus plura Scripturæ, vel Sanctorum Patrum proferre teſtimonia, in aſſerenda tam clara, & perſpicua veritate, cum nulli dubium ſit, quin Deus maxima, & perfectiſſima intelligentia, & ſcientia præditus ſit.

Reſtat igitur videndum, qualis ſit illa Dei Scientia. Quod ut a nobis utcunque intelligatur, obſervandum eſt, Scientiam illam Divinam ab humana longe diverſam eſſe. Unde per Iſaiam c. 55. dixit Deus, *Non ſunt cogitationes meæ cogitationes veſtræ*, &c. Et S. Auguſtinus l. 2. ad Simplicianum, c. 2. *Cum dempſero*, inquit, *ab humana ſcientia mutabilitatem, & tranſitus quoſdam a cognitione in cognitionem*, &c. *Cum hæc cuncta detraxero, & reliquero ſolam vivacitatem certæ, atque inconcuſſæ veritatis, una atque æterna contemplatione cuncta colluſtrantis, imo non reliquero (non enim hoc habet humana ſcientia) ſed pro viribus cogitavero: inſinuatur mihi utcunque Scientia Dei.*

2. Cum autem in humana ſcientia tres præſertim defectus reperiantur. 1. quod ſit accidentalis. 2. quod ab objecto ſuo pendeat, & a rebus ipſis hauriatur. 3. quod varia ſit, & multiplex, cum multis rationibus, demonſtrationibus & argumentis conſtet, ac

præ-

Digitized by Google

præterea pro varietate objectorum cognitorum etiam inter se varietur; dicendum est nullum horum defectuum in Scientia Dei reperiri, imo perfectiones oppositas illi inesse.

Primo enim Scientia Dei non est accidentalis, sed est ipsa Dei substantia. Cum enim (ut ex antedictis constat) nulla in Deo compositio esse possit, nihilque in eo sit, nisi simplicissima, & perfectissima substantia, & aliunde certum sit, in illo scientiam, & intelligentiam reperiri; inde sequitur scientiam, & intelligentiam Dei non esse aliud, quam ipsam Dei substantiam. Unde Synesius lib. de insomniis, *Deo*, inquit, *sola ad cognoscendum natura satis est*.

Secundo Scientia Dei non hauritur a rebus, quas cognoscit, sed ipse Deus omnia in sese, & in natura sua cognoscit. Unde S. Ambros. tr. in Symbolum cap. 1. *Licet*, inquit, *omnia cœlestia, & terrestria, ac minima quæque perspiciat Deus, nihil tamen extra se intelligere, sed singula in se intueri dicitur*. Et S. Dionysius, lib. de Divinis Nom. c. 7. *Non ex iis, quæ sunt*, inquit, *ea, quæ sunt, addiscens novit Divina Mens, sed seipsa, & in seipsa secundum eam scientiam, quæ omnium causa*, &c. *non secundum exemplar intenta singulis, sed secundum unicam causæ præstantiam omnia cognoscens*. Unde S. Thom. 1. p. q. 14 art. 6. ex eo, quod Deus perfecte comprehendit suam Essentiam, tanquam primam, & necessariam omnium rerum creatarum causam, concludit, Deum in ea sic cognita cognoscere omnes creaturas, cum ad perfectam comprehensionem alicujus causæ requiratur, ut in ea sic cognita omnes ejus effectus cognoscantur.

Tertio denique Scientia Dei non est multiplex, nec varia, aut mutabilis, sed una, & simplicissima, Deusque unico, & simplicissimo intuitu omnia ab æterno cognoscit, & eodem semper, ac invariabili modo cognoscit. Cum enim scientia Dei (ut dictum est) sit ejus substantia, & illa sit unica, & simplicissima, ac in se omnino immutabilis; sequitur, ut & de scientia ejus idem omnino dici debeat. Unde S. Aug. l. 11. de Civ. c. 10. explicans, quo sensu in Scriptura Spiritus Divinæ intelligentiæ dicatur multiplex, *Cæterum*, inquit, *dictus est in Scripturis sanctis Spiritus Sapientiæ multiplex, eo quod multa in se habeat. Sed quæ habet, hæc & est, & ea omnia unus est. Neque enim multa, sed una sapientia est, in qua immensi quidem sunt, atque infiniti rerum intelligibilium thesauri*. Et Petrus Damianus Opusc. 36. c. 7. *Deo*, inquit, *nec novum aliquid ab eo per temporis momenta recedit. Sed nec diversis obtutibus diversa considerat, ut cum intendit præteritis, vacet a præsentibus, vel futuris, vel rursus cum præsentia, sive futura considerat, oculos a præteritis avertat; sed uno duntaxat, ac simplici præsentissimæ majestatis intuitu simul omnia comprehendit, neque hoc confuse, atque inexplicite, sed omnia discernit, ac juxta proprietatem suam quæque distinguit*.

SE-

SECTIO II.

Quodnam ſit objectum Scientiæ Divinæ, ſeu quaſnam res Deus cognoſcat.

1. CErtum eſt 1. Deum ſe per ſuam Eſſentiam perfectiſſime intelligere, & cognoſcere.

Quæ ſunt Dei (inquit Apoſt. 1. Cor. 2.) *nemo novit, niſi Spiritus Dei, qui in ipſo eſt*. Et certe, ſi Deus aliquid intelligit, & cognoſcit, ut certiſſimum eſt; nullum excellentius, nec dignius habere poteſt objectum intelligentiæ, ac cognitionis ſuæ, quam ſeipſum, ut per ſe patet. Certum eſt 2. Deum ſe non ſolum perfectiſſime intelligere, ſed etiam comprehendere.

Id patet ex citato Apoſtoli loco, ubi dicitur, quod *Spiritus Dei ſcrutatur omnia etiam profunda Dei*. Id etiam probat S. Th. 1. p. q. 14. a. 3. ex eo, quod Deus tam perfecte cognoſcit ſeipſum, quam eſt in ſe cognoſcibilis; quia tanta eſt virtus Dei in cognoſcendo, quanta eſt ejus actualitas in exiſtendo. Unde ſequitur, quod ſe comprehendit. Rem enim aliquam comprehendere nihil eſt aliud, quam illam tam perfecte cognoſcere, quam eſt cognoſcibilis.

2. Certum eſt 3. Deum cognoſcere omnes alias res a ſe diſtinctas, non tantum univerſim, & in genere, ſed etiam ſingillatim, & in particulari.

Hoc evidenter conſtat ex Scriptura. Job 28. *Ipſe fines mundi intuetur, & omnia, quæ ſub cælo ſunt reſpicit*. Pſal. 49. *Meæ ſunt omnes feræ ſylvarum, jumenta in montibus, & boves; cognovi omnia volatilia cæli*. Præſertim vero teſtantur Scripturæ, Deum diſtincte cognoſcere actiones, verba, & cogitationes uniuſcujuſque hominum. Pſ. 138. *Domine, probaſti me, & cognoviſti me*, &c. *Intellexiſti cogitationes meas de longe*. Job 31. *Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat?* Hebr. 4. *Pertingens uſque ad diviſionem animæ, & Spiritus*, &c. *Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus*, &c.

Prob. inſuper eadem veritas ex eo, quod nihil eſt omnino in rebus creatis, ad cujus productionem, & conſervationem Deus, ut cauſa prima, concurrere non debeat. Unde ſequitur, nihil eſſe omnino, quod Deus perfecte non cognoſcat. Ut enim ait S. Aug. l. 5. de Gen. ad lit. c. 15. *Sufficere debet, ut quiſque noverit, vel inconcuſſe credat, quod Deus hæc omnia fecerit. Non enim opinor, eum eſſe tam excordem, ut Deum, quæ non noverat, feciſſe arbitretur*.

Et quamvis ea ratio non probet, Deum cognoſcere peccata, cum ſint privationes potius, quam entia, nec ad ea, ut formaliter peccata ſunt, Deus ullo modo concurrat, conſtat tamen ex variis Scripturæ locis, illa diſtincte a Deo cognoſci, quocunque tandem modo illa

Digitized by Google

cognoſcat. Pſ. 68. *Delicta mea a te non ſunt abſcondita*. Et Pſal. 50. *Malum coram te feci*. Pſ. 138. *Imperfectum meum viderunt oculi tui.*

3. Certum eſt 4. Deum res omnes cognoſcere, non tantum, cum ſunt actu exiſtentes, ſed etiam antequam exiſtant: Daniel. 13. *Deus æterne, qui noſti omnia, antequam fiant*. Eccli. 42. *Deus novit omnem ſcientiam, annuntians quæ præterierunt; & quæ ſuper ventura ſunt.* Unde S. Auguſt. optime dixit lib. 5. de Civ. cap. 9. *Confiteri eſſe Deum, & negare præſcium futurorum, apertiſſima inſania eſt*.

Certum eſt 5. cognitionem Dei extendere ſe ad illas etiam res, quæ nunquam exiſtent, & quæ ſunt pure poſſibiles.

Cum enim ſe perfecte comprehendat, ut dictum eſt, nec poſſit cauſa aliqua perfecte comprehendi, quin cognoſcantur effectus omnes ab illa producibiles, hinc ſequitur Deum cognoſcere omnia, quæ ab omnipotentia ſua, tanquam a cauſa effectrice, dimanare poſſunt. Unde dicitur Rom. 8. quod *vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt*.

Cum igitur hæc certa ſint, & indubitata Fide tenenda, duo ſunt, quæ aliquam difficultatem pariunt. Primum eſt, quomodo Deus cognoſcat futura contingentia: Secundum, an etiam cognoſcat futura conditionata. Et de his in ſequentibus Sectionibus agetur.

SECTIO III.

Quomodo Deus cognoſcat futura contingentia.

1. QUæſtio præſertim intelligenda eſt de actionibus liberis creaturarum rationabilium, quæ ideo dicuntur futuræ contingentes, quod non pendeant a cauſis neceſſariis, ſed liberis, & indeterminatis, & pro illarum libito poſſint eſſe, vel non eſſe.

Hujus autem quæſtionis difficultas in duobus conſiſtit. Primum eſt, quomodo infallibilitas, & certitudo Divinæ cognitionis cum illarum rerum contingentia ſubſiſtere valeat: Secundum, quomodo libertas, & indifferentia creaturarum rationabilium, a quibus pendent ejuſmodi effectus contingentes, cum infallibilitate, & certitudine Divinæ præſcientiæ poſſit concordari. Pro quorum reſolutione

Dicendum 1. Deum cognoſcere omnia futura contingentia libera. Hæc veritas de Fide eſt.

Et plurimis Scripturæ teſtimoniis probari poteſt; ut ex iis, in quibus Chriſtus Dominus dicitur præſciviſſe, & prædixiſſe multa, quæ futura erant, & quæ tamen a cauſis liberis, & indeterminatis pendebant, qualis eſt trina Petri negatio, Judæ proditio, &c. item ex iis, in quibus res ejuſmodi futuræ contingentes a Prophetis divinitus inſpiratis prædictæ referuntur. Ut enim recte dixit Tertull. lib. 2. contra Marcionem, cap. 5. *Divina præſcientia tot habet teſtes, quot fecit Prophetas*.

Dicendum 2. cognitionem illam, quam Deus habet de futuris contin-

Digitized by Google

tingentibus liberis, esse certissimam, & omnino infallibilem.

Hoc probari potest 1. ex illis omnibus Scripturæ locis, in quibus veritas, tanquam perfectio quædam essentialis, Deo tribuitur, imo & ipse veritas appellatur. Hæc enim Divina perfectio talis est, ut prorsus impossibile sit, Deum vel falli posse in cognoscendo, vel fallere in dicendo. Unde sequitur, omnem cognitionem, quam habet de quocunque objecto cognoscibili, esse verissimam, certissimam, & omnimode infallibilem.

Probari 2. potest ex eo, quod (ut superius dictum est) Sancti Patres communiter docent, Deo futura omnia esse ab æterno præsentia, ac proinde illum æque certo ea cognoscere, licet futura, & contingentia, atque cognoscit ea, quæ actu existunt. Unde S. Greg. l. 20. Moral. c. 23. *Ante Dei oculos*, inquit, *prætrita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt, quippe quia omne, quod nobis fuit, & erit, in Dei prospectu præsto est.* Et S. August. l. 15. de Trin. c. 7. *Quis hominum*, inquit, *potest istam capere sapientiam, qua Deus novit omnia, ita ut nec ea, quæ dicuntur futura, quasi desint, expectentur, ut veniant, sed & præterita, & futura cum præsentibus sint cuncta præsentia?*

3. Dicendum 3. præscientiam illam futurorum contingentium liberorum nullo modo libertati humanæ repugnare.

Huic veritati, quæ de Fide est, oppositus est error Vvicleffi qui docebat, quæ a Deo præscita sunt, ex absoluta necessitate evenire.

Refellitur hic error (qui cum plurimis aliis in Concil. Constantiensi sess. 8. damnatus est) & veritas assertionis nostræ probatur 1. ex eo, quod in Scripturis ex una habetur, Deum præscire certissime omnia, quæ libere ab hominibus fiunt, antequam fiant, ut ex antedictis constat: ex altera vero etiam habetur, ea, quæ ab hominibus fiunt, ab eorum libera electione pendere, esse in eorum libera potestate, & ab illis ita libere fieri, ut possint, si velint, ea non facere. Quod ex plurimis Scripturæ locis probari potest, ut Gen. 4. ubi Deus sic alloquitur, & admonet Cain, cum fratris sui cædem meditaretur: *Nonne si bene egeris, mercedem recipies, sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? sed sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Et Eccl. 15. dicitur, quod *Deus reliquit hominem in manu consilii sui*, &c. *Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* 1. Cor. 7. *Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis*, &c.

Probatur 2. ex S. Hieron. in cap. 26. Jerem. ubi explicans hæc verba Prophetæ, *Noli subtrahere verbum, si forte audiant*, sic loquitur. *Nostro Dominus loquitur affectu, ut liberum homini servetur arbitrium, nec ex præscientia ejus, quasi ex necessitate, vel facere quid, vel non facere cogatur. Non enim ex eo, quod Deus scit futurum ali-*

quid, ideo futurum eſt, ſed quia futurum eſt, Deus novit, quaſi præſcius futurorum. Et S. Auguſt. l. 5. de Civ. c. 10. *Quocirca nullo modo cogimur aut retenta præſcientia Dei tollere voluntatis arbitrium, aut retento voluntatis arbitrio, Deum (quod nefas eſt) negare præſcium futurorum, ſed utrumque amplectimur, utrumque fideliter, & veraciter confitemur.* Et lib. 3. de lib. arb. c. 4. *Sicut*, inquit, *tu memoria tua non cogis facta eſſe, quæ præterierunt, ſic Deus præſentia ſua non cogit facienda, quæ futura ſunt.*

Probatur 3. ratione, qua utitur S. Aug. lib. cit. cap. 3. quæ ſic proponi poteſt. Futura contingentia illa eodem modo reipſa futura ſunt, quo a Deo per præſcientiam futura cognoſcuntur; atqui cognoſcuntur futura libere; neque enim præſcientia Dei deſtruit voluntatis noſtræ naturam, quæ (ut ait S. ille Doct.) *voluntas non eſſet, niſi eſſet in noſtra poteſtate*; ergo libere futura ſunt. *Non igitur*, inquit ille, *per Dei præſcientiam mihi poteſtas adimitur, quæ præterea mihi certior aderit, quia ille, cujus præſcientia non fallitur, adfuturam mihi eſſe præſcivit.*

Confirmatur ex eo, quod (ut ait S. Chryſoſt. hom. 60. in Matth. explicans illud: *Neceſſe eſt, ut veniant ſcandala*) non ideo futura eveniunt, quia Deus eventura præſcivit, ſed quia eventura erant, ideo illa præſcivit.

4. Neque dicas, hinc ſequi cognitionem Dei ſuam ab objecto certitudinem accipere. Hæc enim cognitionis Divinæ certitudo non ab objecto, ſed ab infinita vi, & perfectione intellectus Divini derivatur, quamvis veritas objecti ab illo cogniti ſit conditio, ſine qua ab illo non cognoſceretur.

Objicies. Quidquid Deus præſcivit faciendum, illud neceſſario fiet, alias præſcientia Dei certa non eſſet: atqui præſcivit Deus, v. g. Antichriſtum peccaturum, ergo neceſſario peccabit Antichriſtus.

Ad hujus objectionis ſolutionem duplex diſtinguenda eſt neceſſitas. Alia enim eſt antecedens, alia conſequens. Antecedens eſt illa, quæ oritur ex cauſa antecedente, & neceſſario operante. Poſita enim tali cauſa, neceſſario ſequitur effectus. Conſequens vero neceſſitas eſt illa, quæ oritur ex ſola poſitione effectus, etſi a cauſa libera proveniat.

Hoc poſito, ad majorem objectionis declarationem reſpondetur cum diſtinctione. Cum enim in ea dicitur, illud, quod Deus præſcivit faciendum a cauſa libera, fieri neceſſario debere; ſi de neceſſitate antecedente ſermo ſit, negatur, ſi de conſequente, conceditur. Verum hæc neceſſitas (ut per ſe patet) nullo modo libertati præjudicat, cum ideo tantum aliquid faciendum neceſſario dicatur, quia revera fiet, licet libere fiat, ſicut de eo, quod jam factum eſt, poteſt dici, quod neceſſario factum eſt, hoc eſt, quod fieri non poteſt, quin factum ſit, quamvis libere factum ſit.

SE-

Digitized by Google

SECTIO IV.

An Deus cognoſcat futura conditionata.

1. ILla dicuntur conditionata, quæ reipſa nunquam exiſtent, ſed tamen libere exiſterent, ideſt ab aliqua cauſa libera fierent, ſi certa aliqua conditio poneretur. Et, de talibus quæritur, an Deus futura illa conditionata cognoſcat.

Ut autem ea, quæ dicenda ſunt, clarius intelligantur, ſupponendum eſt, quod licet ſcientia Dei ſit in ſe ſimpliciſſima, & maximè una; nihilominus ſecundum diverſam habitudinem, quam concipimus habere ad ſua objecta, communiter a Theologis dividi ſolet in eam, quæ dicitur ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & eam, quæ ſcientia viſionis appellatur.

Scientia viſionis dicitur ea, qua Deus cognoſcit res, quæ in aliqua differentia temporis exiſtentiam habent, vel habuerunt, aut habituræ ſunt.

Scientia vero ſimplicis intelligentiæ eſt, qua cognoſcit res omnes, quoquo modo eſſe poſſint, ſive reipſa aliquando futuræ ſint, ſive non.

Hæc utraque ſcientia aliis nominibus aliquando appellatur. Scientia enim ſimplicis intelligentiæ dicitur ſcientia neceſſaria, quia fieri non poteſt, quin creaturæ omnes reſpectu Divinæ omnipotentiæ ſint poſſibiles, proinde neceſſarium eſt, illas a Deo ut tales cognoſci. Scientia vero viſionis vocatur ſcientia libera, eo quod ſupponit in Deo decretum liberum producendi creaturas, & ad illarum exiſtentiam, & operationes concurrendi.

2. Præter hanc duplicem ſcientiam Dei, alteram adhuc Theologi plerique aſſignant, quam vocant mediam, qua Deus cognoſcit res illas contingentes, & liberas, quæ quidem nunquam futuræ ſunt; ſed tamen, ſi certa aliqua conditio poneretur, eſſent futuræ. Et de hoc quidem tertio genere ſcientiæ maxima eſt inter Theologos controverſia, aliis pro parte affirmativa magno ardore certantibus, aliis non minori conatu eam oppugnantibus. Nos hic, prout propoſitum nobis eſt, & ratio compendii poſtulat, ea tantum proponemus, quæ tanquam certa, & indubitata tenenda ſunt, reliquis omnibus, quæ inter Theologos controvertuntur, cujuſque judicio, & arbitrio permiſſis.

Dicendum eſt igitur, Deum certo, & infallibiliter cognoſcere omnia illa futura contingentia conditionata, ſeu (quod idem eſt) Deum ab æterno prævidiſſe, quid Angeli, vel homines libere facturi eſſent, ſi in tali, vel in tali rerum ordine, cum his, aut illis circumſtantiis, collocarentur.

Prob. 1. ex auctoritate Scripturæ, quæ variis in locis teſtatur, Deum prædixiſſe res quaſdam eventuras eſſe, ſi aliqua conditio ponere-

Digitized by Google

tur, quæ tamen cum posita non fuerit, res illæ non evenerunt. Unde sequitur, Deum certo, & infallibiliter cognovisse ejusmodi res, quæ non extiterunt, vere futuras fuisse, si talis conditio posita fuisset. Ita habetur in lib. 1. Reg. cap. 23. ubi duo futura conditionata fuerunt divinitus Davidi revelata, nempe quod, si maneret in urbe Ceila Saul Rex descensurus esset ad obsidendam Urbem, & quod, si Saul Urbem illam obsideret, incolæ illius traditurі essent ipsum Davidem in manus Saulis. Quorum tamen neutrum evenit, quia conditio defuit. David enim ibi non remansit, sed accepto Divino illo Oraculo inde sine mora discessit. Idem patet ex S. Matth. c. 11. ubi Christus testatur, Tyrios, & Sidonios pœnitentiam fuisse acturos, si apud eos ea miracula edidisset, quæ in Judæa patraverat.

Probatur 2. ex S. Aug. lib. de corrept. & gratia, c. 8. ubi ex his verbis Sap. 4. *Placens Deo factus est dilectus; & vivens inter peccatores translatus est, raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, &c. colligit prædestinatos singulari Dei beneficio ex hac vita morte immatura subtrahi, quos, si diutius viverent, in peccatum lapsuros, & exinde gratia, & salute privandos fore præscivit. Unde sequitur, Deo notum fuisse id, quod revera non contigit, contigisset autem certissime, si vita illorum longius producta fuisset. S. item Gregorius Nissenus in orat. de infantibus qui præmatura morte rapiuntur, sic loquitur. *Consentaneum est, ab illo, qui peræque futurum novit, ac præteritum, prohiberi parvuli progressionem ad perfectam ætatem, ne malum illud, quod præsciens illa vis, & facultas cognoverit, in eo, qui victurus esset, ita perficiatur, eique materia nequitiæ vita fiat.*

Probat 3. ratione. Nam scientia Dei non esset undequaque perfecta, nisi omne verum attingeret; at non attingeret omne verum, nisi futura conditionata cognosceret; cum hæc non minus vera sint, quam quæ absolute futura sunt, imo prius secundum rationem futurum contingens sit verum conditionate, quam absolute. Nam si verum est, quod Petrus positus in talibus circunstantiis peccat, certe, antequam in his positus esset verum erat, quod si in iis poneretur, peccaret.

3. Quod autem spectat ad id, quod aliqui Theologi dicunt, nihil esse futurum sive absolute sive sub conditione, nisi dependenter a decreto aliquo ipsius Dei, quo efficaciter vult prędeterminare creaturam quamcunque etiam liberam, ad agendum, & per quod proinde cognoscit futura sub conditione, atque ita hanc cognitionem non spectare ad scientiam illam conditionatam, seu mediam, sed potius ad scientiam liberam, certe magnam id recipere videtur difficultatem. Si enim hoc verum esset, sequeretur Deum fore causam peccati, v. g. in illa prędictione supra ex l. 1. Reg. relata, sensus illius esset, Deum efficaciter decrevisse, aut decreturum fuisse, ut Saul contra jus, falsque ad necem Davidem quæreret, & eo animo urbem, in quam confugerat, obsideret. Præterea exprobratio Christi supra relata contra Judæos per compa-

ra-

Digitized by Google

rationem Tyriorum, & Sidoniorum cum ipſis, videretur parum rationi conſentanea. Potuiſſent ſiquidem Judæi reſpondere, non mirum eſſe, quod Tyrii in occaſione ibi declarata eſſent convertendi, quia vi decreti alicujus Divini auxilia quædam efficacia, & ineluctabilia erant accepturi, quibus ipſi carere debebant, & ſine quibus pœnitentiam agere non poterant. Quæ omnia, & plura alia ſimilia, quæ hic in utramque partem dicenda forent ex iis, quæ in tractatu de Gratia explicanda ſunt, planius intelligentur.

SECTIO V.

An aliquæ rerum creatarum Ideæ in Deo ſint.

1. SUpponendum eſt nomen Ideæ nihil aliud ſignificare, quam formam illam, ſeu ſpeciem intelligibilem exiſtentem in intellectu artificis, ad quam ille reſpiciens operatur. Unde & derivatur a verbo εἰδέναι, quod eſt videre, quia ſcilicet idea eſt veluti exemplar, quod artifex in agendo reſpicit, & intuetur, ut ſimilem ei effectum exprimat. Hoc ſuppoſito,

Dicendum eſt 1. in Mente Divina eſſe ideas omnium creaturarum.

Probatur 1. ex Scriptura ad Hebr. 11. *Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula Verbo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent*, hoc eſt, ut juxta inviſibile exemplar, quod eſt in mente Dei, fierent hæc viſibilia. Ita hunc locum explicat Hugo Card. & alii. S. Jo. c. 1. *Quod factum eſt, in ipſo vita erat*, hoc eſt, ut explicat S. Aug. tract. 1. in S. Jo. quod factum eſt extra Deum, erat vivens in Deo, ſecundum rationem, & ideam ipſius in Divina Mente ab æterno exiſtentem.

Probatur 2. ex eodem S. Aug. l. 12. de Civit. c. 20. ubi poſtquam dixit, in ſapientia Divina eſſe inviſibiles, atque incommutabiles rationes rerum, etiam viſibilium, & mutabilium, quæ per illam factæ ſunt, hanc affert dicti ſui rationem, *Quoniam Deus non aliquid neſciens fecit, quod nec de quolibet homine artifice recte dici poteſt. Porro, ſi ſciens fecit omnia, ea utique, quæ fecit, noverat*, &c.

2. Dicendum 2. ideas Divinas non eſſe aliquid diſtinctum ab Eſſentia Dei, ſed eſſe ipſammet Eſſentiam Divinam, ut cognitam ab ipſo Deo, tanquam eminenter in ſe rerum omnium perfectiones continentem, ac proinde tanquam id, ad cujus imitationem res omnes ab ipſo produci poſſunt. Ita S. Thomas 1. par. q. 15. art. 2.

Ratio eſt, quia, cum ex antedictis conſtet, Eſſentiam Divinam eſſe ſimpliciſſimam, & nihilominus in ea rerum omnium perfectiones eminenter contineri, hinc ſequitur, ideas non eſſe aliquid diſtinctum ab eſſentia Divina, illamque Eſſentiam poſſe optime, & perfectiſſime tenere rationem ideæ in Mente Divina ad productionem cujuslibet creaturæ quantuncunque perfectæ; cum in ea cujuslibet perfectionis exemplar abſolutiſſimum reperiatur.

Digitized by Google

CAPUT IV.

De voluntate Dei.

SECTIO I.

An ſit in Deo voluntas, & qualis.

1. Dicendum 1. in Deo vere, & proprie eſſe voluntatem. Hoc evidenter conſtat ex Scriptura, S. Matth. 6. *Fiat voluntas tua.* Rom. 9. *Voluntati ejus quis reſiſtit?*

Dicendum 2. Voluntatem in Deo non eſſe, ſicut in nobis, per modum potentiæ, ſed actum puriſſimum, & ſimpliciſſimum, ſeu ipſam actualem volitionem Divinam.

Hoc evidenter conſtat ex iis, quæ ſupra dicta ſunt de ſimplicitate Dei, ubi probatum eſt, in Deo nullam dari poſſe compoſitionem, daretur autem, ſi voluntas in eo eſſet per modum potentiæ.

Dicendum 3. voluntatem Dei, quamvis in ſe unica, & ſimpliciſſima ſit, eſſe tamen virtute, & ſecundum noſtrum concipiendi modum multiplicem ſecundum varios reſpectus ad creaturas, & diverſa circa illas decreta.

Hinc eſt, quod aliquando Scriptura in plurali numero de voluntatibus Divinis loquatur, ut Pſ. 102. *Notas fecit filiis Iſrael voluntates ſuas.* Eo ſenſu multiplex apud Doctores reperitur Divinæ voluntatis diviſio.

Primo enim dividitur in voluntatem ſigni, & voluntatem beneplaciti. Voluntas beneplaciti eſt ea, qua Deus vult aliquid, quia ita placet ipſi. Voluntas vero ſigni eſt ipſius Divinæ voluntatis declaratio per aliqua ſigna externa, quæ communiter a Theologis quinque numerantur, ſcilicet præceptum, prohibitio, conſilium, permiſſio, & operatio. Quando enim Deus aliquid jubet, ſignum eſt, quod velit illud fieri, & e contra, quando prohibet, quod nolit: ſimili modo, cum aliquod conſilium dat, ſignum eſt, id quod conſulitur, illi placere; quando vero aliquid permittit, ſignum eſt, nolle impedire, cum poſſet, ſi vellet: denique quando operatur, ſive per ſe ſolum, ſive cum cauſa ſecunda, ſignum eſt, velle id, quod ipſe agit, alias ſi nollet, non ageret. Unde S. Anſelmus dixit in libello de voluntate Dei, *Appellari Dei voluntatem, quidquid in nobis ipſe miſericorditer operatur.* Et S. Aug. in Ench. c. 9. *Nihil fit, quod Omnipotens non velit, vel ſinendo ut fiat, vel faciendo.*

Secundo dividitur in voluntatem antecedentem, & conſequentem, quæ diviſio deſumitur ex Sancto Damaſceno lib. 2. de Fide c. 29. ubi per voluntatem antecedentem intelligit eam, qua Deus vult ex ſe aliquid, nulla ad id volendum ratione inductus ex parte creaturæ, & de hac voluntate intelligit illud dictum Ap. 1. Tim. 2. *Deus vult*

Digitized by Google

vult omnes homines ſalvos fieri: per conſequentem vero intelligit eam voluntatem, qua Deus vult aliquid aliqua ratione ad id volendum inductus ex parte creaturæ. Et hac voluntate dicit Deum velle punire peccatores propter ipſorum peccata.

Tertio dividitur in voluntatem abſolutam, & conditionatam. Voluntas abſoluta eſt ea, quæ ſemper impletur, ideo vocatur etiam efficax. De ea intelligitur illud Eſther 13. *Non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati*. Conditionata vero eſt, quæ ad hoc ut impleatur, aliquam conditionem adjunctam habet: unde non ſemper eſt efficax, cum non ſemper ponatur ea conditio. Talis eſt ea voluntas v. g. qua Deus vult peccatores ad pœnitentiam reverti, cum hac conditione tamen, ſi & ipſi Gratiæ ſuæ cooperari velint. Quo ſenſu dixit Chriſtus Dominus Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos*, &c. *& noluiſti*.

4. Dices, inde ſequi, aliquam voluntatem otioſam, & imperfectam in Deo reperiri, hanc v. g. qua vult, omnes homines ſalvos fieri, cum hac conditione ſcilicet ſi & ipſi velint, & media convenientia ad ſalutem amplectantur. Illa enim voluntas reſpectu reproborum otioſa eſt, cum effectum ſuum nunquam habitura ſit. Eſt etiam imperfecta, quia ſic potius dicenda eſſet velleitas, quam voluntas: hæc autem velleitas dicit impotentiam, & defectum in voluntate.

Reſpondetur, voluntatem conditionatam, illam v. g. qua Deus vult, omnes homines ſalvos fieri, nec otioſam, nec imperfectam dici poſſe: non otioſam, cum ex ea ſequatur præparatio mediorum, & auxiliorum, quæ dantur omnibus hominibus, ut ſalvi fiant, quod ſupponimus ex tractatu de Gratia: neque etiam imperfectam, cum non ſit velleitas, ſed vera voluntas. Non enim dicit Apoſtolus, quod Deus vellet, ſed quod vult omnes homines ſalvos fieri. Et in eo vera eſſe oſtenditur, quod per eam vere Deus movetur ad illorum mediorum, & auxiliorum præparationem.

SECTIO II.

Quænam ſint objecta Divinæ voluntatis.

1. NOn hic agimus de primario, & præcipuo Divinæ voluntatis objecto, quod eſt ipſe Deus. Certum eſt enim, naturaliter, & neceſſario Deum velle, & amare ſeipſum, cum ſit ſui ipſius ſummum bonum, nec ullam hæc veritas difficultatem recipit. Quæſtio eſt igitur de objectis externis, & ſecundariis Divinæ voluntatis. De quibus

Dicendum 1. Deum amare omnes creaturas, quæ exiſtunt in aliqua differentia temporis.

Hoc manifeſte conſtat ex Script. Sap. 11. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti*. Deinde, quia, ſicut ſe habet intellectus Divinus ad verum, ita voluntas Divina ad bonum; ſed Divinus intel-

Digitized by Google

intellectus fertur in omne verum, non ſolum increatum, ſed etiam creatum, ut ſupra oſtenſum eſt, ergo & voluntas Divina in omne bonum, non tantum increatum, ſed etiam creatum, quale eſt omne ens a Deo productum, juxta illud Gen. 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*.

Dicendum 2. Deum velle, & amare omnes creaturas in ordine ad ſe propter ſeipſum.

Hæc veritas conſtat ex Script. Prov. 16. *Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*. Iſa. 43. *Omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum*. Deinde ex eo, quod, cum Deus ſit omnium rerum ultimus finis, hinc ſequitur, res omnes naturaliter in illum referri, & ordinari debere; alioquin eſſet ordo inverſus, & præpoſterus.

Quando autem dicitur, Deum creaviſſe omnia propter ſe, hoc intelligi non debet, quod Deus iis indigeat; vere enim Pſaltes Regius Pſal. 15. *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*; ſed ut in iis ſapientiæ, bonitatis, ac potentiæ ſuæ opes oſtendat; gloriamque ſuam clariorem, & illuſtriorem reddat.

Dicendum 3. Deum velle malum pœnæ, non præciſe, ut malum eſt: *Nemo enim*, ut ait S. Dionyſ. de Div. Nom. c. 4. *intendens malum operatur*, ſed quatenus bonum aliquod adjunctum habet.

Hoc conſtat ex Scriptura. Iſ. 45. *Ego Deus faciens pacem, & creans malum*. Jerem. 26. *Adducam ſuper eos omne malum, quod locutus ſum*. Denique certum eſt, & experientia nimis compertum, Deum velle omnes pœnalitates hujus vitæ, & mortem ipſam, ratione peccati originalis, & etiam aliorum peccatorum actualium, tum quia ipſius juſtitiæ Divinæ ordo id exigit, tum etiam, quia aliquando ipſius hominis bonum ſpirituale id requirit.

3. Dicendum 4. Deum nullo modo velle malum culpæ, neque per ſe, neque per accidens.

Hæc veritas eſt de Fide, cui oppoſitus eſt error Hæreticorum noſtri temporis, qui eo impietatis devenerunt, ut dicerent, Deum non modo permittere, ſed poſitive velle peccatum, ut in eo puniendo juſtitiam ſuam oſtendat, & proditionem Judæ æque fuiſſe opus Dei, ac S. Pauli converſionem. Ita etiam olim ſenſerunt Hæretici, ut teſtatur Vincentius Lirinenſis lib. 1. adverſus Hæreſes c. 34. & Euſebius lib. 5. Hiſtor. c. 20.

Refellitur hic error, & veritas aſſertionis noſtræ probatur, 1. ex Scriptura. Pſal. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es*. S. Jac. cap. 1. *Deus intentator malorum eſt*.

Probatur 2. ex S. Ambr. l. de Cain, & Abel c. 9. *Quanto gravius*, inquit, *peccato ipſo ad Deum referre, quod feceris, & reatus tui invidiam transfundere in Auctorem non criminis, ſed innocentiæ*. Et S. Auguſt. Epiſt. 105. ad Sixtum, *iniquitatem, quam rectiſſima veritas improbat, damnare novit Deus, non facere*. S. Fulgent. l. 1. ad Monimum cap. 13.

In

In Sanctis coronat Deus juſtitiam, quam eis gratis ipſe tribuit, gratis ſervavit, gratiſque perfecit: iniquos autem condemnabit, pro impietate, vel injuſtitia, quam in eis ipſe non fecit.

Probatur 3. ratione, qua utitur S. Anſelm. in lib. de lib. arb. c. 8. quia juſta voluntas hominis eſt ea, qua vult id, quod Deus vult eam velle; injuſta vero e contrario eſt ea, qua vult id, quod non vult Deus eam velle. Unde ſequitur, quod ſi Deus vellet hominem peccare, homo peccando non peccaret, ſimulque voluntas ejus juſta, re injuſta foret: juſta, inquantum conformis eſſet Divinæ voluntati, qua Deus vellet illum peccare, injuſta, inquantum eidem voluntati repugnaret, quæ prohibet peccare.

Confirmatur ex eo, quod (ut dicit S. Ambr. l. 1. Examer. c. 8.) non alium ob finem Filius Dei in mundum venit, niſi ut tollat peccata mundi, & diſſolvat opera diaboli; qua ratione igitur fieri poteſt, ut opera illa diaboli velit aſtruere, & ad peccata impellere, & incitare?

4. Multa ex Scriptura ſolent objicere Hæretici, v. g. quod in ea dicatur, Deum velle, ut fiant aliqua mala opera, & ad ea impellere, hominesque excæcare, & eorum corda indurare, ut nec poſſint bene agere.

Reſpondetur, iis omnibus, & ſimilibus aliis loquendi modis, qui in Scriptura occurrunt, ſignificari tantum, vel Deum velle permittere peccata, quod ſapientiſſime, & cum ſummis rationibus facere poteſt, vel juſto judicio ſuo velle ſubtrahere interdum hominibus peculiarem Gratiæ ſuæ protectionem, unde ſequitur eorum lapſus in peccata.

Plura ſuper hac re videri poſſunt apud Bellarm. tom. 4. t. 2. de amiſſione Gratiæ, & ſtatu peccati c. 11. & ſeqq. Et univerſim ad has, & ſimiles diſſolvendas objectiones e Scripturis petitas recurrendum eſt ad illud principium, de quo ſupra in Tract. de Fide, nempe veram, & certam Scripturæ interpretationem non a ſenſu particulari, ſed ab auctoritate ipſius Eccleſiæ, & unanimi Patrum conſenſu eſſe petendam: & ſic, cum objicitur aliquis Scripturæ locus, videndum eſt, non quid illius verba præ ſe ferre videantur, ſed quo ſenſu a SS. Patribus, & ab univerſa Eccleſia intelligantur.

SECTIO III.

An voluntas Dei ſit libera.

1. AD clariorem hujus quæſtionis reſolutionem explicandum eſt breviter, quid ſit libertas, & in quo vere, & proprie conſiſtat. Id autem melius, & certius diſcere non poſſumus, quam a S. Bern. in lib. de gratia, & lib. arb. ubi dicit, triplicem eſſe libertatem, de qua promiſcue mentio fit tum in Scripturis, tum apud SS. Patres: 1. eſt, quam vocat libertatem naturæ, 2 gratiæ, 3. denique gloriæ. Per primam dicit, nos liberari a coactione, & neceſſitate, per ſecundam a

Digitized by Google

peccato, per tertiam denique a morte, & aliis hujus vitæ miſeriis. In eo autem præſertim differunt, quod ſecunda, & tertia libertatis ſpecies ſtatum quendam, & conditionem hominis proprie reſpiciunt; prima vero reſpicit actiones ab ejus voluntate elicitas. Per ſecundam, & tertiam ideo liberi ſumus, quia liberati a ſtatu ſubjectionis tum peccati, tum mortis: per primam vero ideo ſumus liberi, quia in eliciendis voluntatis noſtræ actibus minime ſumus coacti, aut neceſſitate adacti.

De hoc igitur primo genere libertatis, ſeu de libertate naturæ quærimus hic, in quo illa conſiſtat, ut evidentius fiat, qua ratione Divina voluntas proprie libera dici poſſit. Certum eſt enim, ac per ſe evidens, non ideo dici liberam, quod ſit liberata a peccato, vel a morte, ſed quia eſt ex ſe, & natura ſua libera; & jam vidimus, ſecundum mentem S. Bernardi, in eo conſiſtere libertatem naturæ, quod voluntatis in actibus ſuis eliciendis non ſolum a coactione, ſed etiam a neceſſitate libera ſit. Si enim eo modo libera non eſſet, *jam*, inquit, *voluntas non eſſet. Ubi quippe neceſſitas, ibi non eſt voluntas.*

2. Dicendum eſt igitur (ſecundum illius S. Patris ſententiam, quam fuſius ibidem explicat, & probat) libertatem naturæ, ſeu liberum voluntatis arbitrium vere, & proprie in eo conſiſtere, quod voluntati nulla neque coactio, neque neceſſitas inferatur, ſed quod relinquatur libera, & indifferens ad agendum, vel non agendum, & ad hoc, vel illud agendum, ſeu tam quoad exercitium, quam quoad ſpecificationem actuum ſuorum.

Et hæc eſt etiam communis aliorum SS. Patrum ſententia, ut S. Hieron. l. 2. cont. Jovin. ubi ſic loquitur: *Liberi arbitrii nos Deus condidit: nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahimur: alioquin ubi neceſſitas eſt, nec damnatio, nec corona eſt.* S. Ambr. l. 2. in Luc. *Non potes dicere, quia noluit te bonum facere, ante quem poſuit bonum, & malum, ut non ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.* S. Auguſt. denique, qui pluribus in locis agens de libero voluntatis arbit. dicit, in eo conſiſtere, quod homo poſſit agere vel non agere, & hoc, vel illud agere, ut in hom. 12. ex quinquaginta: *Rogo*, inquit, *vos, fratres chariſſimi, quare Satanas ſeducit ad peccandum, cum Deus poſuerit hominem in poteſtate non conſentire Satanæ?* &c. *Dat quidem Diabolus conſilium, ſed, Deo auxiliante, noſtrum eſt eligere, vel repudiare, quod ſuggerit.* Et lib. de ſpiritu, & litera c. 24. *In omnibus miſericordia ejus prævenit nos, conſentire autem vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, propriæ voluntatis eſt.* Et lib. 22. contra Fauſtum Manichæum c. 77. expreſſe dicit, ex illa indifferentia voluntatis, & poteſtate ejus ad agendum, vel non agendum oriri rationem meriti, vel demeriti.

His breviter circa propriam, & veram libertatis notitiam delibatis, ad quæſtionem initio Sectionis propoſitam

3. Dicendum eſt 1. Deum non libere, ſed neceſſario ſuam ipſius bonita-

nitatem velle, & amare, tam quoad ſpecificationem, quam quoad exercitium actus. Ita S.Th.2. p.q.19. a.3. Hoc conſtat ex antedictis.

Quod enim Deus neceſſario ſuam bonitatem velit, & amet quoad ſpecificationem actus, patet, quia Deus illam odiſſe non poteſt, cum in ea nulla vel minima mali umbra eſſe poſſit, imo cum in ea omnes boni rationes tam in genere entis, quam in genere moris reperiantur.

Quod autem eandem bonitatem ſuam neceſſario velit, & amet quoad exercitium actus, patet, tum quia Deus non poteſt non eſſe perfecte beatus; ad perfectam autem beatitudinem requiritur actualis amor ſummi boni, tum etiam, quia actus ille Divinæ voluntatis, quo Deus bonitatem ſuam vult, & amat, eſt actus immanens, & eſſentialis, imo eſt ipſe Deus, ac proinde qui deſinere non poteſt. Sicut autem Deus neceſſario ſuam bonitatem vult, & amat: ita e contrario peccatum, quod eſt illi oppoſitum, ex neceſſitate non vult, & odio proſequitur. Et hanc S. Auguſt. vocat l. 1. cont. Julianum, *Beatam neceſſitatem, qua Deus injuſtus eſſe non poteſt*.

Dicendum 2. Deum quidquid extra ſe vult, & amat, libere, & ſine ulla neceſſitate velle, & amare.

Probatur 1. ex Scriptura. Pſal. 134. *Omnia, quæcumque voluit, Dominus fecit in cœlo, & in terra*. Ad Epheſ. 1. *Operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*.

Probatur 2. ex S. Ambr. l. 2. Exameron, c. 2. ubi contra quoſdam Philoſophos, qui Deum omnia fato quodam, & neceſſitate feciſſe dicebant, expreſſe aſſerit, Deum multa potuiſſe facere, quæ tamen facere noluit, ac proinde voluntate ſua elegiſſe ex illis omnibus, quæ facere potuit, ea, quæ reipſa fecit. Et l. 2. de Fide c. 3. *Omnia*, inquit, *operatur unus, atque idem Spiritus, dividens ſingulis, prout vult, hoc eſt, pro liberæ voluntatis arbitrio, non pro neceſſitatis obſequio*. Et ex S. Bern. lib. cit. de gratia, & lib. arbit. ubi ſic loquitur: *Verum libertas a neceſſitate æque, & indifferenter Deo, univerſæque tam malæ, quam bonæ rationali convenit creaturæ; nec peccato, nec miſeria amittitur, vel minuitur, nec major in juſto eſt, quam in peccatore, nec plenior in Angelo, quam in homine*, &c.

Probatur 3. hac ratione. Illud agens cenſetur liberum, quod poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, poteſt adhuc ex ſe agere, vel non agere, & a nulla re ſibi extrinſeca determinatur neceſſario ad agendum, vel non agendum; atqui Deus eo modo ſe habet reſpectu eorum, quæ extra ſe operatur: poſita enim cognitione eorum omnium, quæ ſunt poſſibilia, poteſt ex illis producere aliqua, vel non producere, & nihil eſt, quod eum ad id agendum, vel non agendum neceſſitet; ergo Deus habet voluntatem plene, & perfecte liberam, reſpectu eorum omnium, quæ extra ſe operatur.

Supereſt hic una difficultas explicanda, in quo ſcilicet conſiſtat illud velle liberum Dei, & qua ratione in eo ſit aliquis actus liber, quo

poſſit

poſſit velle, aut nolle, ſine ulla ſui mutatione. Pro cujus reſolutione

5. Dicendum 3. liberam Dei volitionem non eſſe denominationem extrinſecam, aut reſpectum rationis, aut perfectionem aliquam realiter ab ipſa Eſſentia Divina diſtinctam, ſed eſſe ipſammet volitionem neceſſariam, qua Deus ſeipſum vult, & amat, quatenus tamen hæc extenditur, ſeu terminatur ad creaturas, ad quas poſſet non extendi, & terminari, ſeu prout efficacitate ſua illas infert, & efficit, cum poſſet non inferre, & efficere, ſeu denique quatenus indifferens eſt, ut ſine ulla ſui mutatione eas efficiat, aut non efficiat.

Quod non ſit denominatio extrinſeca, patet, quia Dei volitio libera eſt in Deo ab æterno, denominatio vero extrinſeca oritur a productione creaturarum, quæ eſt temporalis.

Quod non ſit reſpectus rationis, patet, quia cum ſit ab æterno in Deo, eſt ante omnem operationem intellectus, qui poſſit talem reſpectum rationis fingere. Quod etiam non ſit aliquid diſtinctum realiter ab Eſſentia Divina, conſtat, quia id ejus omnimodæ ſimplicitati repugnat.

Reſtat igitur, ut dicamus, aut nullum actum liberum in Deo eſſe admittendum, quod eſſet contra Fidem, aut ſi quis admittendus eſt, non alium admittendum eſſe, quam ipſum actum immanentem Divinæ volitionis ſub ea ratione, quam ſupra explicavimus.

SECTIO IV.

Quænam ſit Divinæ voluntatis efficacitas.

1. DIcendum 1. talem eſſe Divinæ voluntatis efficacitatem, ſeu vim ad efficiendum, ut per illam ſolam Deus immediate efficiat, quidquid extra ſe in ratione primæ cauſæ efficit.

Ita communiter docent SS. Patres. S. Cyril. l. 3. cont. Julianum dicit, Deum *ſola voluntate eſſe perfectorem operum*. Et Clemens Alex. in Protreptico, *Sola*, inquit, *Deus voluntate molitur, & ſolum ejus velle factum eſſe conſequitur*. Et eo ſenſu S. Aug. l. 3. de Trinit. c. 4. docet, voluntatem Dei eſſe primam, & ſummam cauſam omnium corporalium ſpecierum, atque motionum. Huc etiam ſpectat dictum Pſalmiſtæ Pſal. 148. *Dixit, & facta ſunt, mandavit, & creata ſunt*.

Dicendum 2. efficacitatem illam, & vim effectricem Divinæ voluntatis extendere ſe ad omnia poſſibilia, ſeu (quod idem eſt) Divinam voluntatem eſſe omnipotentem, Deumque poſſe, quidquid voluerit efficere.

Hoc conſtat manifeſte ex innumeris Scripturæ locis. Job 42. *Scio, Domine, quia omnia potes*. S. Matth. 19. *Apud Deum omnia poſſibilia ſunt*. Et hanc veritatem adeo manifeſtam exiſtimavit S. Aug. ut ſer. 139. de Tempore ſic loquatur. *Non dico, da mihi Chriſtianum, da mihi Judæum, ſed da mihi Paganum, Idolorum cultorem, Dæmonum*

num ſervum, qui non dicat, Deum eſſe omnipotentem. Negare Chriſtum poteſt, negare Deum omnipotentem non poteſt.

2. Quæres, an ſit defectus poteſtatis in Deo non poſſe mori, non poſſe peccare, non poſſe rem factam infectam reddere.

Reſpondetur, nullam eſſe in Deo impotentiam, ſed potius maximam omnipotentiæ ſuæ perfectionem.

Poſſe enim mori, aut aliquid pati, non eſt potentia, ſed defectus potentiæ. Unde recte dicit S. Aug. l. 5. de Civ. c. 10. *Omnipotens eſt Deus faciendo, quidquid vult, non patiendo, quod non vult.*

Poſſe item peccare non eſt argumentum potentiæ, ſed potius infirmitatis. Recte enim Petrus Damian. Opuſc. 36. de Omnipotentia Dei cap. 10. *Quod malum eſt*, inquit, *potius nihil debet dici, quam aliquid, atque ideo nihil præjudicat, ſi dicamus, Deum omnia poſſe, licet mala non poſſit, cum mala non intra omnia, ſed potius extra omnia debeant ſupputari.*

Denique quod Deus non poſſit id, quod ſemel factum eſt, infectum reddere, non ex imbecillitate provenit, ſed potius ex Divinæ veritatis perfectione. Ut enim recte dixit S. Aug. l. 26. contra Fauſt. Manich. c. 5. *Quiſquis dicit, Si omnipotens eſt Deus, faciat, ut quæ facta ſunt, facta non fuerint, non videt hoc ſe dicere, ſi omnipotens eſt, faciat, ut ea, quæ vera ſunt, eo ipſo, quo vera ſunt, falſa ſint.* Inde patet, cur communiter Theologi dicant, Deum illa non poſſe, quæ involvunt contradictionem.

SECTIO V.

An, & qua ratione in Divina voluntate amor, & odium, miſericordia, & juſtitia, & ſimiles affectus reperiantur.

1. CErtum eſt, hos & ſimiles affectus, ſi conſiderentur, prout ſecum inferunt aliquam mutationem, ſive corporalem, ſive ſpiritualem, nullo modo in Divina voluntate reperiri, cum ſit omnis prorſus mutationis expers, ut ex ante dictis conſtat. Quæſtio igitur propoſita de iis intelligenda eſt, prout habent ſimpliciter rationem actus, ſine ulla imperfectione adjuncta. Et in hoc ſenſu

Dicendum eſt 1. in Divina voluntate eſſe verum amorem, non tantum erga ſe, ſed etiam erga creaturas.

Hoc patet ex iis, quæ dicta ſunt Sectione ſecunda. Et confirmari poteſt, quantum ſpectat ad amorem, quem Deus habet erga creaturas, ex eo quod quidquid entitatis, & bonitatis habent creaturæ, id totum habent, quia Deus vult eas habere. Amare enim aliquem nihil eſt aliud, quam ei bonum velle. Ita S. Th. 1. p. q. 20. a. 2. ubi recte obſervat differentiam amoris Divini, & humani. Homo enim ſupponit in objecto amato bonitatem, at vero Deus amando infundit bonitatem, atque ideo facit id, quod amat, bonum, ac proinde amabile.

2. Di-

Digitized by Google

2. Dicendum 2. Deum non æqualiter omnes creaturas diligere. Certum eſt enim, ut docet S. Th. ſup. art. 4. meliores ſemper magis amari a Deo, quatenus meliores. Eo enim meliores ſunt, quo majus bonum a Divina voluntate accipiunt; majus autem bonum a Deo accipere eſt magis ab eo amari. Eſt autem notanda doctrina S. Doctoris in reſponſione ad tertium, ubi docet præſumptuoſum eſſe velle dijudicare, an aliquis Sanctorum ſit altero ſanctior, & Deo charior. Nam (ut dicitur Prov. 16.) *Spirituum ponderator eſt Dominus*.

Sicut autem amor, ſic etiam contrariam ob cauſam in Divina voluntate reperitur odium, tam reſpectu peccati, quam peccatoris, quatenus peccator eſt. Sap. 14. *Similiter odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*. Et hoc ſatis manifeſte conſtat ex eo, quod Deus peccatoribus vult malum vindictæ, ac pœnæ æternæ. Eſt autem proprius odii actus velle malum, ſicut amoris velle bonum.

3. Dicendum 3. in Deo eſſe juſtitiam.

Patet ex innumeris Scripturæ locis. Pſ. 118. *Juſtitia tua juſtitia in æternum*. Rom. 1. *Juſtitia Dei in eo revelabitur ex Fide*. Cum autem duplex ſit juſtitia, nempe commutativa, & diſtributiva,

Prior, quæ conſiſtit in eo, ut tantum reddatur, quantum acceptum fuerit, non eſt proprie in Deo, ut recte docet S. Th. q. 21. a. 1. juxta illud ad Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Nihil enim a nobis Deus accipere poteſt, quin prius illud ipſe nobis dederit. Unde cum maxima ratione Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. ſic loquitur. *Abſit, ut Chriſtianus homo in ſeipſo vel confidat, vel glorietur, & non in Domino, cujus tanta eſt erga omnes homines bonitas, ut eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona*.

Poſterior vero juſtitia, quæ conſiſtit in diſtributione bonorum communium juxta proportionem meritorum cujuſque, ſi ſtricte ſumatur, non eſt etiam proprie in Deo, quia nullum creaturæ meritum omnia Dei dona præcedere poteſt, cum omne meritum ab aliquo gratuito Dei dono, hoc eſt ab ejus Gratia initium ſumat, ut ſupponimus ex tract. de Gratia; deinde quia Deus erga creaturas nullius rei debitor eſt.

Quare dicere debemus, juſtitiam in Deo reperiri modo longe perfectiori, & eminentiori, conſiderando illam, prout abſtrahit ab omnibus humanæ juſtitiæ conditionibus, quæ Deo minime conveniunt, & dicit aliquam in Deo perfectionem, quæ ſecundum noſtrum concipiendi modum voluntatem ejus dirigit tum in diſtributione præmiorum, ſuppoſito creaturæ per ipſius Dei Gratiam merito, tum in inflictione pœnarum, ſuppoſito ejuſdem creaturę per propriam voluntatem peccato.

4. Dicendum 4. in Deo eſſe miſericordiam.

Hoc patet ſimiliter ex Scripturis, quæ ubique Divinam prædicant miſericordiam. Pſal. 88. *Miſericordias Domini in æternum cantabo*. Thren. 3. *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti*. Et hæc proprie in Deo invenitur, ut docet S. Th. ſup. a. 3. non quidem ſecundum

paſ-

Digitized by Google

passionis affectum, sed secundum effectū. Unde S. Ansel. in Prosol. c. 10. *Misericors es, non quia tu sentis affectum, sed quia nos sentimus effectum.*

Observat autem recte Sanctus Doctor sup. art. 4. in omnibus Dei operibus misericordiam ejus, & justitiam simul inveniri. Unde dicit in resp. ad 1. etiam in damnatis reperiri aliquam Dei misericordiam, non quidem totaliter relaxantem, sed aliqualiter sublevantem, hoc est, quod cum Deus juste possit acerbioribus adhuc pœnis eos affligere, id tamen ex misericordia non facit, sed eos semper citra condignum punit.

SECTIO VI.

An sit in Deo providentia, & ad quæ se extendat.

1. NOmine providentiæ intelligimus hic actum aliquem tum intellectus, tum voluntatis Dei, quo ipse ordinat, & dirigit res creatas in suos fines particulares, ac præsertim in finem omnium ultimum, qui est ipse Deus. Hoc suppositio

Dicendum est 1. in Deo esse providentiam respectu omnium rerum creatarum. Est de Fide.

Prob. 1. ex pluribus Scripturæ locis. Sap. 8. *Attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.* Et cap. 14. *Tua, Pater, providentia cuncta gubernat.* S. Matth. 6. *Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Considerate lilia agri*, &c.

Prob. 2. ex S. Cypriano lib. de Idolorum vanitate, *Mundi unus est Rector, qui universa, quæcunque sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat.* Et ex S. Damasc. lib. 1. de Fide c. 2. *Quod Deus bonus sit justus rerum omnium conditarum architectus, quod vim omnem, imperiumque habeat, omnia inspectet, omnibus prospiciat, omnia in potestate habeat, hæc, inquam, omnia scimus, & confitemur.*

Probatur 3. ratione, qua utitur S. Th. 1. p. q. 21. a. 2. quia, cum Deus sit causa efficiens prima, & perfectissima omnium rerum, quæ ab illa pendent, non tantum in fieri, sed etiam in conservari, hoc est, quod creaturæ omnes indigeant, non tantum ut initium sui esse a Deo accipiant, sed etiam ejusmodi conservationem, & perfectionem; hinc sequitur, ad illum etiam pertinere res omnes, quas creavit, in suos fines dirigere, cum inde potissimum earum & conservatio, & perfectio pendeat.

Tertullianus in libello de animæ testimonio hanc veritatem manifestam esse dicit ex communi consensu omnium Gentium, & Nationum, inter quas nulla fuit adeo barbara, quæ non senserit, esse aliquod Numem supremum, quod res humanas cognoscat, & gubernet, & ad quod in periculis, & afflictionibus sit confugiendum, & a quo præmia pro recte factis, supplicia pro sceleribus sint expectanda.

Digitized by Google

2. Dicendum 2. providentiam Divinam ad omnes prorſus res creatas, etiam minimas, ſe extendere. Eſt de Fide.

Probatur 1. ex Scriptura. Sap. 6. *Puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus.* S. Luc. 12. *Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo? ſed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt.*

Probatur 2. ex S. Iren. lib. 2. cap. 4. *Nihil omnino eorum, quæ facta ſunt, & fiunt vel fient, Deum fugit: ſed per illius providentiam unumquodque & habitum, & ordinem, & numerum, & quantitatem accipit propriam.* Et S. Hier. Ep. 3. *Creatorem non tantum in Cœlo miramur, & Terra, & Sole, & Oceano, elephantibus, camelis, &c. ſed & in minutis quoque animalibus, formica, culice, muſcis, vermiculis, & iſtiuſmodi, quorum magis ſcimus corpora, quam nomina, eandemque in cunctis veneramur ſolertiam.* Videndus S. Ambroſ. lib. 1. de offic. cap. 14. & 15. S. Greg. lib. 4. moral. c. 16. S. Auguſt. lib. 12. de Gen. ad lit. c. 21. & alii.

3. Verum contra hanc de providentia doctrinam duæ potiſſimum fieri ſolent objectiones.

Prima eſt, quod non videatur decere Dei majeſtatem, ut ejus providentia minimis rebus ſe immiſceat, juxta illud Apoſt. 1. Cor. c. 9. *Nunquid de bobus cura eſt Deo?*

Secunda, quod ſi Deus humanas res regeret, & gubernaret, multi in ejus gubernatione, & regimine defectus reperirentur, cum boni, & juſti variis plerunque conflictentur adverſis, mali contra, & peccatores bonis, ac voluptatibus affluant.

Ad primam reſpondetur cum S. Ambroſ. lib. 1. de offic. *Si non eſt Injuria, & probrum Dei minutiſſimas quaſque res feciſſe, multo minus probrum illius eſſe eas factas regere.* Apoſtolus autem loco citato non omnino negat, Deo curam eſſe de animantibus rationis expertibus, ſed non talem, nec tam ſpecialem, quam de hominibus, ac præſertim de iis, qui ſe totos ejus obſequio, & cultui mancipant, de quibus illic loquitur.

Ad ſecundam vero dicendum eſt, Deum cum ſumma ſapientia permittere, imo velle, ut in hac vita interdum juſti affligantur, mali vero proſpere agant. Cum enim nulli adeo mali ſint, quin aliquando boni aliquid agant, Deus illos in peccatis morituros, ob idque damnandos prævidens, illorum opera utcunque bona proſperitate aliqua temporali præmiatur; juſtos autem afflictionibus variis exerceri vult, tum ad probandam eorum fidem, tum ad pleniorem pro peccatis ſatisfactionem, tum etiam ad meritorum cumulum augendum. Quare optime S. Aug. in Enchir. c. 11. *Deus cum ſumme bonus ſit, nullo modo ſineret, mali aliquid eſſe in operibus ſuis, niſi uſque adeo eſſet omnipotens, & bonus, ut etiam de malo bene faceret.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT V.

De Prædeſtinatione.

QUod olim Ezechieli Prophetæ, hoc cuilibet Catholico in omnibus Fidei myſteriis, ſed, præſertim in illis, quæ Divinæ prædeſtinationis arcana ſpectant, humiliter profitendum eſt, hujus torrentis aquas ita profundas, & altas eſſe, ut tranſvadari omnino non poſſint. Unde merito exclamat Apoſt. Rom. 11. *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus!* &c. Ideo juxta conſilium ejuſdem Apoſt. 1. Cor. 10. noſmetipſos nobis ipſis metientes, in hoc prædeſtinationis negotio procedemus ſecundum menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, ideſt earum præſertim veritatum notitiam hic inquiremus, quas Deus ipſe revelarei, & per Eccleſiam proponere voluit, cætera omnia ejus inſcrutabili ſapientiæ, & incomprehenſibilibus judiciis relinquentes, memores illius effati a Salomone Prov. 25. prolati: *Quoniam qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria.*

SECTIO I.

Quid prædeſtinationis, quid item reprobationis nomine debeat intelligi.

1. PRædeſtinatio, ſi vim nominis ſpectes, idem eſt ac præcedens deſtinatio. Deſtinare autem eſt vel aliquid omnino apud ſe ſtatuere, vel (ut dicit S. Thom. 1. p. q. 23. art. 1,) aliquid in finem deſignare, aut tranſmittere.

Hujus autem vocis ſic intellectæ apud SS. Patres duplex acceptio invenitur. Una lata, & minus propria, pro ordinatione rationalis creaturæ facta a Deo in quemlibet finem, ſive in beatitudinem, ſive in damnationem. Quo ſenſu dicit S. Auguſt. lib. 15. de Civ. cap. 1. Civitatem Dei eſſe prædeſtinatam ad gloriam, civitatem vero diaboli ad ignem æternum eſſe prædeſtinatam. Altera ſtricta, & propria pro ſola ordinatione rationalis creaturæ ad beatitudinem, & vitam æternam. Et eo ſenſu communiter tum in Scripturis, tum apud SS. Patres ſumi ſolet, ut ex dicendis patebit.

Cum autem hæc Divina ordinatio ſit ab æterno, ac proinde omne tempus præcedat, ideo præordinatio, & prædeſtinatio dicitur, ita ut particula (præ) nihil aliud ſignificet, quam anteceſſionem durationis, ſeu æternitatis ad tempus, ut docet Alenſis 1. p. q. 28. mem. 8. Gamachæus 1. p. q. 25. c. 1. Iſambert. ad eandem qu. diſp. 1. & alii communiter. Unde dicit eo ſenſu Apoſt. Eph. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi*

Digitized by Google

conſtitutionem, & Rom. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit*, ubi ſimul jungit, & in eodem ſenſu accipit præſcientiam, & prædeſtinationem. Eſt autem evidens, particulam (præ) in verbo (præſcivit) ſignificare tantum anteceſſionem ipſius ſcientiæ Divinæ ſecundum durationem, id eſt, Deum ſcire res, antequam exiſtant. Unde ſequitur, illam particulam in voce prædeſtinationis eodem modo eſſe accipiendam.

Et ſic dicendum eſt, quod prædeſtinatio nihil aliud eſt, quam æterna, & omne tempus præcedens deſtinatio, qua Deus ante mundi conſtitutionem creaturas aliquas ad gloriam, & beatitudinem cœleſtem elegit, & deſtinavit.

Quæres, an prædeſtinatio ſit proprie actus intellectus, an voluntatis Dei.

Reſpondetur, eſſe utriuſque, intellectus quidem, cum in Scriptura explicetur terminis ſignificantibus actum intellectus, ut Rom. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſcivit*, ideſt, quam prædeſtinavit; ut explicat S. Auguſt. lib. de bono perſev. voluntatis autem, cum in eadem Scriptura ſæpe vocetur electio, propoſitum, beneplacitum, &c. ut Rom. 8. Epheſ. 1. & aliis in locis. Et hunc utrunque actum conjungit S. Aug. lib. de bono perſever. cum dicit, quod prædeſtinatio eſt *præſcientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur*. Præſcientia ſiquidem ad intellectum Divinum proprie ſpectat, præparatio vero beneficiorum ad voluntatem, cum ſit actus amoris, & benevolentiæ.

2. Ex his autem verbis S. Auguſtini colligitur, ad completam rationem prædeſtinationis, prout ab illo, & aliis SS. Patribus ſumitur, debere per eam intelligi non tantum electionem, & deſtinationem ad gloriam, & beatitudinem, ſed etiam præparationem omnium mediorum ad illam conſequendam, propoſitumque, ac voluntatem media illa tribuendi, ita ut prædeſtinatio non tantum reſpiciat gloriam conferendam, ſed etiam ſimul omnia Gratiæ dona, quibus ad illam gloriam homines perducuntur.

Quod autem ſpectat ad Reprobationem, dicendum eſt, per illam nihil aliud intelligi, quam actum illum tum intellectus, tum voluntatis Dei, quo ab æterno præſcivit, aliquos Gratiæ ſuæ donis male uſuros, & in peccata mortalia lapſuros, in iiſque morituros, & propterea decrevit eos a gloria excludere, ac illis ſecundum peccatorum meritum damnationis æternæ pœnas infligere.

3. Quomodo autem iſta debeant intelligi, & qua ratione prædeſtinatio, ac reprobatio inter ſe differant, evidens fiet ex dicendis.

S E-

Digitized by Google

SECTIO II.

Quid Fides Catholica de prædeſtinatione, & reprobatione credendum proponat.

1. PRæcipuas hic veritates circa prædeſtinationem, & reprobationem Fide Catholica credendas, cum erroribus oppoſitis ab Eccleſia proſcriptis, & damnatis, breviter proponemus, reliqua vero, quæ ad eandem materiam ſpectant, in ſequentibus Sectionibus explicabimus.

Dicendum igitur 1. Fide Catholica credendum eſſe, in Deo prædeſtinationem, ac reprobationem vere reperiri, ſeu Deum aliquos de facto prædeſtinaſſe, alios vero reprobaſſe.

Hæc veritas expreſſe habetur in Scripturis. Epheſ. 1. *Prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum*. In eodem cap. *In quo ſumus prædeſtinati, ſecundum propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*. Sap. 9. *Noli me reprobare a pueris ſuis.* Hebr. 12. *Eſau reprobatus eſt; non enim invenit pœnitentiæ locum*.

Eadem veritas etiam aſſeritur a SS. Patribus, præſertimque a S. Aug. in toto lib. de prædeſtin. Sanctorum, & alibi paſſim.

Ratio etiam ſuffragatur, quia cum Fide Divina certum ſit, quoſdam homines æternam ſalutem per Chriſti Gratiam conſequi, certum etiam eſſe debet, Deum iis gratiam, & glotiam illam ab æterno præparaſſe, cum Deus nihil in tempore faciat, quod ab æterno facere non decreverit. E contra cum certum ſit, multos huic Gratiæ deeſſe, idcoque gloriam illam non conſequi, certum eſt etiam, Deum ob peccata illorum præviſa decreviſſe ab æterno eos a gloria excludere.

2. Dicendum 2. Fide Catholica credendum eſſe, ex parte prædeſtinati nullam omnino dari cauſam prædeſtinationis, ſi ſumatur prædeſtinatio, prout comprehendit non tantum electionem ad gloriam, ſed etiam præparationem omnium gratiarum, ſeu decretum conferendi omnia gratiæ auxilia, ac proinde etiam primam gratiam, qua Deus ipſum prædeſtinatum prævenire, & excitare decrevit.

Huic veritati oppoſiti ſunt varii errores.

Primus fuit Origenis, qui aſſerit lib. 1. Periarchon, cap. 8. Deum ad prædeſtinationis Gratiam homini conferendam moveri propter bona opera, quæ anima, antequam ejus corpori uniretur, exercuit. Exiſtimabat enim, animas omnes ante hunc mundum corporeum ſimul fuiſſe creatas

Hunc errorem refellit S. Th. q. 23. a. 5. auctoritate Apoſt. ad Rom. 9. ubi Jacob electum, & Eſau reprobatum dicit: *Cum nondum nati eſſent, aut quidquam boni, vel mali egiſſent*. Quod autem dicit, animas ante mundum corporeum fuiſſe creatas, hoc ab Eccleſia damnatum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ſeſſ. 8.

3. Secundus error fuit Pelagianorum qui aſſerebant, hominē operibus

Digitized by Google

bonis per ſolas naturales arbitrii ſui vires factis Gratiam prædeſtinationis poſſe promereri. Hanc illorum Hæreticorum ſententiam explicat S. Aug. de prædeſt. Sanct. c. 18. his verbis: *Præſciebat Deus* (ait Pelagianus) *qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideo eos omnes ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, qua tales futuros eſſe præſcivit, elegit.* Et quamvis interdum Pelagius, ut veritati fucum faceret, & Eccleſiæ damnationem effugeret, verbis magnificis Gratiam commendaverit, nunquam tamen ex animo priſtinum errorem retractavit, ſed illum variis verborum involucris obtegere ſemper conatus eſt, ut patet ex S. Aug. toto fere l. de Gratia Chriſti, ac præſertim ex c. 3. 4. 6. 9. 41. & 42. Quod in tractatu de Gratia fuſius explicabitur, ubi oſtendetur, hunc errorem a Summis Pontificibus Innocentio, Zoſimo, Cœleſtino, & a Conciliis Milevitano, Carthaginenſi, & aliis damnatum fuiſſe.

Ejus certe falſitas manifeſte revincitur ab eodem S. Auguſt. lib. cit. de prædeſt. Sanct. cap. 18. ex illis Apoſtoli verbis ad Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati.* Ex quibus concludit. *Non ergo, quia futuri eramus, ſed ut eſſemus ſancti, ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipſe prædeſtinans, ut tales per Gratiam ejus eſſemus.*

Errori Pelagianorum affinis fuit error Semipelagianorum, & Maſſilienſium, qui licet faterentur, nos ſine Gratia Chriſti non poſſe ſalutem æternam conſequi (in quo a Pelagianis diſſidebant) exiſtimabant tamen, Deum hanc nobis conferre Gratiam ab æterno decreviſſe, intuitu & occaſione alicujus boni operis, vel ſaltem alicujus boni deſiderii, ſeu conatus noſtræ voluntatis per naturæ vires eliciti. Unde Caſſianus hujus ſententiæ præcipuus aſſertor lib. 2. de inſtitutis renunciantium cap. 14. dicebat: *Dei miſericordiam pręſto eſſe, occaſione tantummodo bonę voluntatis a nobis oblata.* Et collatione 3. c. 13. *Ob id ſolum Deum exigere, vel expectare ad ſuam Gratiam tribuendam quoſdam bonæ voluntatis conatus, ne penitus dormientibus, aut inerti otio diſſolutis ſua videatur dona conferre.*

Refelluntur hi errores, & ſimul noſtrę Fidei veritas probatur 1. auctoritate Scripturæ 2. ad Tim. c. 1. *Vocavit nos vocatione ſua ſancta, non ſecundum opera, ſed ſecundum propoſitum ſuum.* 1. Cor. 4. *Quis te diſcernit? quid habes quod non accepiſti;* 2. ad Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.*

Prob. 2. auctoritate Concilii Arauſicani II. can. 2. in quo anathema profertur in eos, qui dixerint, *Deum expectare noſtram voluntatem, qua velimus a peccato purgari, non autem per Spiritus Sancti inſpirationem fieri, ut etiam purgari velimus.* Et can. 25. *Hoc etiã profitemur, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per miſericordiam Dei adjuvamur, ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus meritis fidem, & amorem*

ſui

sui inspirat. Ex quibus Concilii, & Scripturæ verbis, cum constet, nos primam Gratiam promereri non posse, constat etiam, prædestinationem, prout illam primam Gratiam complectitur, ex nostris meritis nunquam provenire.

Confirmatur 1. ab exemplo prædestinationis parvulorum, qui ab hac vita statim post susceptum Baptismum rapiuntur. Sicut enim nulla ex parte illorum datur causa illius prædestinationis, quia nulla dantur merita, quibus se disponere potuerint ad percipiendam Baptismi Gratiam, quæ ex sola gratuita Dei misericordia ipsis confertur: sic etiam de aliorum adultorum prædestinatione dicendum est, nullam dari illius causam ex parte ipsorum, quia nulla dantur merita, quibus se disponere potuerint ad primam Gratiam accipiendam, ut fusius infra suo loco probabitur.

Quod autem aliqui ex illis Hæreticis dicebant, parvulos illos a Deo prædestinatos esse propter bona opera, quæ facturos illos, si diutius vixissent, ipse præviderat, repugnat veritati Catholicæ, & refellitur a S. Augustino libro de prædest. SS. c. 12. ubi recte docet, omnes homines judicandos *secundum propria corporis* (ut loquitur Apostolus 2. ad Cor. 5.) id est prout in hac vita corporali se de facto gesserint, non autem, prout se gessissent, si diutius vixissent, vel in aliis occasionibus bene, vel male acturi fuissent.

Confirmatur 2. ab exemplo Christi, qui sicut est caput, ita etiam est omnium prædestinatorum exemplar, quos (ut ait Apostolus) ipse Deus *prædestinavit conformes fieri imagini Filii sui*. Sicut enim Christus ut homo prædestinatus est, nullis præcedentibus meritis, ut per unionem hypostaticam cum Verbo esset Filius Dei naturalis: ita etiam nos sine ullis præcedentibus meritis prædestinamur, ut simus Filii Dei adoptivi per Gratiam. Hanc rationem eleganter tractat S. Aug. de bono persev. c. ultimo, & aliis in locis.

Dicendum 3. Fide Catholica credendum esse, neminem a Deo reprobari, & ad pœnam æternam damnationis deputari, nisi ratione prævisorum demeritorum.

Huic veritati oppositus est error Calvini, qui lib. 3. Inst. cap. 21. paragr. 5. post antiquiores quosdam Hæreticos (quos refert, & refutat Valdensis lib. 1. doctrinalis Fidei) asserit, Deum ante prævisionem cujuscunque peccati non tantum excluisse aliquos a cœlesti Gratia, sed etiam efficaci voluntate eos ad pœnam deputasse. Unde capite 23. par. 9. ait, Deum, ut ipsi reprobi efficaciter ad hunc finem a se intentum perveniant, non tantum eos Gratiis ad salutem necessariis privare, sed etiam injicere iis peccandi necessitatem, quam evadere non possint.

Hæc blasphemia refellitur, & veritas nostræ Fidei probatur 1. auctoritate Scripturæ variis in locis, in quibus testatur Deus, se nolle, ut ullus pereat, sed ut omnes peccatores ad pœnitentiam convertantur,

& ſic vitam æternam conſequantur. Ezech. 18. *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat?* Et c. 33. *Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius a via ſua, & vivat.* S. Matth. 18. *Non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, ut pereat unus de puſillis iſtis.* 2. S. Petri 3. *Deus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.*

Prob. 2. ex Conciliis Arauſicano can. 25. & Trid. ſeſſ. 6. can. 17. in quibus anathema dicitur iis, qui aſſeruerint, aliquos Divina poteſtate ad malum eſſe prædeſtinatos. Item ex Concil Valen. c. 3. ubi dicitur, *In electione ſalvandorum miſericordiam prævenire, in damnatione autem perituroruni meritum malum præcedere juſtum judicium.*

Probatur 3. auctoritate S. Auguſt. lib. 3. cont. Julianum cap. 18. *Bonus eſt Deus*, inquit, *juſtus eſt Deus: poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt, non poteſt quemquam ſine malis meritis damnare, quia juſtus eſt.* Et S. Proſp. lib. 1. reſponſ. ad capitula Gallorum, ad capitulum 7. ubi ſic loquitur. *Gratia Dei non prius eos* (reprobos ſcilicet) *deſeruit, quam ab iis deſereretur, & quia hoc ipſo voluntaria defectione facturos prævidit, ideo in prædeſtinationis electione illos non habuit.*

Probatur 4. ratione, quia ſicut pœna neceſſario peccatum præſupponit, cum ſit illius punitio, ita deſtinatio ad pœnam præſupponit etiam peccatum in eo, qui ad illam deſtinatur, & peccati cognitionem in eo, qui deſtinat. Alias judicium ejus nec juſtum, nec determinatum eſſe poſſet, cum nec cauſam legitimam puniendi haberet, ubi nullum eſſet peccatum, nec rationem ullam determinandi pœnam ad certum gradum intenſionis, vel extenſionis, cum hoc ex cognitione gravitatis, aut levitatis peccati pendeat. Pro menſura enim delicti debet eſſe plagarum modus.

SECTIO III.

An ſolum peccatum originale ſit cauſa reprobationis poſitivæ tam adultorum, quam infantium.

SEnſus quæſtionis eſt, an illi, qui reprobati ſunt, fuerint a Deo reprobati, & æternis ſuppliciis addicti ante prævisionem cujuſcunque peccati actualis, & ob ſolum peccatum originale prævisum. Pro cujus reſolutione

Dicendum primo, falſum eſſe dicere, Deum ob ſolum peccatum originale ab æterno reprobaſſe poſitive, & pœnis æternis addixiſſe omnes, & quoſcunque homines, qui ab ipſo reprobati ſunt.

Probatur 1. ex his Apoſtoli verbis ad Rom. 8. *Nihil damnationis eſt iis, qui renati ſunt in Chriſto Jeſu*, quæ quidem verba Concil. Tridentin. ſeſſ. 5. can. 5. intelligit de omnibus, qui Baptiſmum ſuſceperunt, & per

& per illius Gratiam juſtificati ſunt, ac inter membra Chriſti connumerati, ipſique tanquam capiti inſerti; inter quos tamen certum eſt, quamplurimos reperiri reprobatos, qui ſi ob ſolum peccatum originale reprobati eſſent, dici non poſſet, *nihil damnationis in illis reperiri* poſt Baptiſmum, cum ſemper in eis remaneret cauſa damnationis, nempe quod in peccato originali fuiſſent concepti.

Probatur 2. auctoritate ejuſdem Concilii l. c. ubi hæc habentur. *Si quis per Jeſu Chriſti Gratiam, quæ in Baptiſmo confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit, non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet*, &c. *anathema ſit. In renatis enim nihil odit Deus*, &c.

Hæc autem Concilii doctrina vera non eſſet, ſi illi, qui inter baptizatos reprobati ſunt, ante prævisionem cujuſcunque peccati actualis, ob ſolum peccatum originale prævisum, eſſent a Deo reprobati; quia dici non poſſet, reatum originalis peccati per Gratiam in Baptiſmo collatam vere ipſis remiſſum fuiſſe, aut ſublatum fuiſſe id totum, quod veram, & propriam peccati rationem habet; cum ob ipſummet peccatum originale damnandi, & æternis cruciatibus plectendi forent. Deus enim neminem damnat, aut æternis cruciatibus plectit ob peccatum, quod vere, & proprie remiſſum eſt. Falſum præterea eſſet dicere, quod in iis, qui per Baptiſmum renati eſſent, nihil odiſſet Deus; quia ſemper in illis odio haberet id, ob quod eos a ſe reprobatos, & damnatos conſpiceret.

Probatur 3. ex pluribus aliis falſis, & abſurdis, quæ ſequerentur ex ſententia illa, quam impugnamus. Si enim Deus ob ſolum originale peccatum reprobat, hinc ſequitur, verum non eſſe, quod dixit Apoſtolus 1. ad Tim. 2. *Deum velle, omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Nam e contrario dicendum eſſet, Deum velle longe majorem partem hominum poſitive a ſalute excludere, & æternis pœnis plectere.

Sequitur etiam, falſum eſſe id, quod ſimiliter dixit Apoſt. Princeps Ep. 2. c. 3. *Deum nolle aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti*. Nam poſita illa ſententia, vult e contrario voluntate antecedenti, omnes illos perire, quos poſitive ob peccatum originale reprobavit, nec proinde vult, ut agant pœnitentiam, & in ſtatu Gratiæ decedant, cum id ejus decreto antecedenti, & voluntati efficaci e diametro repugnet.

Sequitur inſuper ex eadem ſententia, falſum eſſe, quod definitum eſt in Conc. Arauſicano II. can. 25. his verbis: *Hoc etiam ſecundum Fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptiſmum Gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere*.

Et quod dicitur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 13. *Omnes juſtificatos in Dei auxilio ſpem firmiſſimam collocare, & reponere debere, Deumque niſi ipſi ejus Gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, ita & illud perfecturum eſſe*:

se: Sequitur, inquam, Conciliorum illorum doctrinam falsam esse, quia posita illa sententia, quicunque inter baptizatos reprobati sunt, quamvis per Baptismum gratiam acceperint, tamen neque auxilium Dei ad perseverandum in Gratia unquam accipient, neque auxilio illo destituti poterunt unquam, quantumcunque laboraverint, ea, quæ ad salutem consequendam necessaria sunt, adimplere. Cum vero hæc omnia, quæ ex illa sententia sequuntur, absurda sint, & absona ab omni veritate, hinc concludere oportet, eam tanquam falsam penitus repudiandam, & abjiciendam esse.

Dicendum 2. Nullum adultum positive a Deo reprobatum esse, & æternæ damnationis suppliciis addictum, nisi ob aliquod peccatum mortale actuale, & finalem in eo impœnitentiam ab æterno prævisam.

Hæc assertio sequitur manifeste ex probatione præcedentis. Si enim nullus eorum, qui baptizati sunt, ob solum originale peccatum positive reprobatus est, consequens est, quod quisquis inter baptizatos reprobatus est, ob aliquod actuale peccatum ab æterno prævisum reprobatus sit. Idem vero dici debet etiam de reprobatis adultis non baptizatis, cum quoad reprobationem par sit utrorumque ratio, & argumenta, ac rationes, quibus utuntur assertores sententiæ, quam impugnamus, æque probent de his, atque de illis, ut ex solutione objectionum constabit, nullamque inter reprobos adultos constituant differentiam, sed omnes sive baptizatos, sive non baptizatos in eadem *perditionis massa*, ut loquuntur, involutos esse contendant, idque ob solum prævisum peccatum originale.

Probari præterea potest hæc 2. assertio ex his Christi Domini verbis Matth. 25. quibus formam futuri Judicii repræsentat: *Ite maledicti in ignem æternum*, &c. *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare.* In quibus notanda est particula causalis, *enim*, quæ aperte significat rationem, ob quam igni æterno addicentur, scilicet ob transgressionem Divinæ Legis. Est autem ibi sermo non de executione duntaxat, sed etiam de ipso æterno decreto, quo æternis sunt suppliciis ob prævisa eorum peccata actualia adjudicati, sicut in eadem Divini Judicis sententia exprimitur, Regnum cœleste non modo dandum esse electis ob eorum bona opera, sed etiam ab æterno illis paratum fuisse ob illa eadem opera, de qua re agetur Sectione sequenti.

Dicendum 3. Infantes absque Baptismo decedentes a Regno cœlesti excluſos fuisse æterno Dei decreto, idque ob prævisam eorum mortem in peccato originali, nusquam vero ob illud solum peccatum originale pœnis, & suppliciis fuisse addictos.

Prima pars hujus assertionis est in confesso apud omnes Catholicos, & manifeste constat ex his Christi Dom. verbis Jo. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.*

Secunda pars ejusdem assertionis plenius intelligetur ex dicendis Tr. 4. c. de lapsu hominis sect. 5. & interim probatur auctoritate S.

Doct.

Doct. variis in locis, ac præsertim q. 5. de malo, ar. 2. & in 2. dist. 33. qu. 2. ar. 1. ubi asserit, & probat, peccato originali non deberi pœnam sensus, sed tantum pœnam damni, hoc est carentiam visionis beatificæ.

Verum contra ea, quæ assertione prima dicta sunt, objicitur auctoritas S. Augustini, qui variis in locis loquitur de quadam massa perditionis, & damnationis, in qua omnes homines ob peccatum originale involutos esse censet, & proinde ob solum peccatum originale ab æterno reprobatos, exceptis iis, quos Deus ex illa massa secrevit, & ex mero beneplacito prædestinavit.

Ut non excedamus hic limites compendii, expendendo singula loca, quæ ex D. Augustino allegari solent, duo breviter respondemus.

Primum est, quod, quamvis concederetur, hanc fuisse D. Augustini sententiam, minime tamen teneremur illi adhærere, quia ejusmodi sententia nullius unquam Concilii, vel Pontificis Romani judicio, vel auctoritate firmata est. Imo Cœlestinus Papa in Epistola ad Episcopos Galliæ, in qua expresse declaravit, quid in doctrina S. Augustini tenendum esset circa controversias Gratiæ, occasione Semipelagianorum tunc denuo exortas, nullam prorsus illius sententiæ mentionem facit, quamvis illud præsertim caput in doctrina S. Augustini tunc a multis impeteretur. Et in Conciliis Diospolitano, Milevitano, Carthaginensi, Arausicano, & aliis, quæ habita sunt contra errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, non modo altum invenitur silentium de illa reprobatione generali ob solum peccatum originale, sed etiam plura in illis reperiuntur, quæ ejusmodi sententiæ omnino repugnant. Unde sequitur, Ecclesiam vel nusquam agnovisse hanc fuisse D. Augustini sententiam, vel si agnovit, illam approbare noluisse.

Secundum est, D. Augustinum circa ea, quæ mysterium prædestinationis, & reprobationis spectant, mentem suam nusquam aperte declarasse, aut explicasse. Ex quo factum est, ut de illa inter Doctores Catholicos nunquam plane constiterit, cum ab ipsis in diversos, & contrarios sensus accipiatur. Quam ob causam Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis non dubitavit dicere lib. 1. sent. dist. 41. B. *Augustinum tam varie, & obscure de prædestinatione locutum fuisse, ut, quid intelligere voluerit, ignoretur*. Eandemque ob causam Claudius de Xaintes Episcopus Ebroicensis in libro Atheismorum Calvini, tract. 7. asseruit, D. Augustinum non eandem semper sententiam, sed plures, ac plane diversas circa mysterium prædestinationis tenuisse, nec unquam satis mentem suam aperuisse, quod ibi fusius declarat. Quæ cum ita se habeant, non est quod quis corrogatis, & truncatis aliquot D. Augustini testimoniis, & contra illius mentem haud dubie intellectis, stabilire velit, & propugnare sententiam tam aperte Scripturis sacris, & Conciliis repugnantem.

SE-

Digitized by Google

SECTIO IV.

An Prædeſtinatio ad gloriam ſit ante, vel poſt prævisa merita.

1. SUmitur hic nomen Prædeſtinationis, non prout comprehendit præparationem mediorum, ſeu Gratiarum ad ſalutem æternam conſequendam, ſed prout ſignificat tantum electionem ad gloriam. Et in eo ſenſu quæritur, an Deus omnes ſalvandos ita prædeſtinaverit, ut eos abſoluta, & efficaci voluntate elegerit ad gloriam, certumque gloriæ gradum, priuſquam, ſecundum noſtrum concipiendi modum, ulla eorum merita præviderit, an contra electio illa efficax ad gloriam facta ſit propter præviſa bona illorum opera, & finalem in Gratia perſeverantiam.

Duæ ſunt ſuper hac quæſtione oppoſitæ Theologorum ſententiæ.

Prima eſt eorum, qui exiſtimant electionem ſalvandorum ad gloriam a Deo factam eſſe abſoluta, & efficaci voluntate ante ulla præviſa eorum merita, & virtute illius electionis a Deo præparata, & decreta eſſe omnia illa gratiæ ſupernaturalis auxilia, quibus electi ad opera bona illius gloriæ de condigno meritoria efficaciter excitarentur, & adjuvarentur.

Ita Scotus in 1. diſt. 41. q. 1. Sot. in c. 9. ep. ad Rom. Bellar. l. 2. de Grat. & lib. arbit. c. 15. Suar. l. 3. de auxil. c. 16. & plures alii.

Probatur hæc ſententia ab illis, 1. ex Scriptura, quæ aliquibus in locis videtur ſignificare, Deum gratuito ex mera benevolentia prædeſtinaſſe ad gloriam, ut S. Luc. 12. *Nolite timere, puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis Regnum.* Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna.* Act. 13. *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti. Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit*, &c.

Probatur 2. auctoritate S. Auguſtini, quem illi Auctores maxime pro ſua ſententia ſtare contendunt, cujus hic citationes ab illis factas recenſere (cum in eorum ſcriptis videri poſſint) minime neceſſarium exiſtimavimus.

Probatur 3. ratione, quia Deus ordinatiſſime in ſuis conſiliis, & decretis procedit, ergo prius intendit finem, quam media; atqui gloria ſe habet per modum finis, merita autem, & bona opera ſunt media ad illam; ergo prius intendit abſolute illam gloriam electis conferendam, tum iis poſtea de mediis ad illam conſequendam per Gratiæ ſuæ auxilia providere decernit.

2. Secunda ſententia eſt eorum, qui exiſtimant, electionem abſolutam, & efficacem prædeſtinatorum ad gloriam factam non eſſe, niſi poſt prævisionem meritorum, ac finalis in Gratia perſeverantiæ.

Huic ſententiæ ſubſcribunt Alexander Alenſis 1. p. q. 28. n. 3. ar. 3. S. Bo-

Bonav. in 1. dist. 41. q. 2. n. 15. & plurimi alii celeberrimi Doctores tam veteres, quam recentiores, quos citat, & sequitur Lessius in opusc. de prædestin. & reprobat. sect. 2. quibus addere possumus Philipp. Gammachæum in 1. par. S. Th. q. 25. c. 6. & Nicolaum Isambertum ad eandem quæst. disp. 4. art. 2.

Probatur ab illis Auctoribus hęc sententia 1. ex Scriptura. Matth. 20. ubi Christus dicit: *Sedere ad dexteram meam, vel ad sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo*, quibus verbis (ut SS. Patres docent) Christus innuit, non favori, & gratię, sed laboribus, & meritis paratam esse sessionem in Regno suo. Ita hunc locum explicant S. Epiph. hæres. 69. S. Cyrill. l. 10. thesauri c. 16. & S. Hier. l. contr. Jovin. ubi ait, ideo Christum Dominum ibi dicere, *Non est meum dare vobis*, ut noverit unusquisque mansionem sibi in cęlo non ex sola Christi largitate, sed etiam ex propriis operibus esse præparandam. Item S. Matth. 25. *Venite, benedicti, possidere paratum vobis Regnum*, &c. *esurivi enim*, &c. quibus verbis aperte insinuatur, Regnum Cœlorum ab æterno esse justis præparatum ob prævisa eorum bona opera, quod patet tum ex particula causali, *Enim*, tum ex eo, quod similiter dicitur reprobis: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo*, &c. Atqui hic ignis non est paratus diabolo, nisi ob prævisa demerita. Ergo nec Regnum est justis præparatum, nisi ob prævisa eorum merita.

Probatur 2. ex S. Hieron. Ep. ad Hedibiam, q. 10. *Deus*, inquit, *vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam suam, non irrationabiliter salvat & absque veritate, sed causis præcedentibus, quia alii non susceperunt Filium Dei, alii autem recipere sua sponte voluerunt*. Ex quo ostenditur, non gentes eligi, sed hominum voluntates. S. Ambros. l. 5. de Fide c. 3. *Quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit*.

* Honor. Augustodun. in dial. de prædest. to. 19. Bibliot. Pat. postquam dixit, *prædestinationem esse pro meritis cujusque æternam Dei præparationem vel ad gloriam, vel ad pœnam*, hæc addit. *Porro qui prævisi sunt in bonis permansuri, ad gloriam sunt prædestinati: qui vero præsciti in malo vitam finituri, ad pœnam sunt utique præordinati. Ergo quos Deus præscivit in Filium suum credituros, & mandata ejus voluntarie servaturos, hoc ante sæcula prædestinavit*, &c. *quos autem id minime facturos præscivit, hos a Regno gloriæ reprobavit*.

Sanctus etiam August. licet contrariæ sententiæ aliquibus in locis favere videatur, in aliis tamen satis aperte asserit, electionem ad gloriam supponere bona opera, & merita electorum, ut l. 1. ad Simplic. q. 2. *Non præcedit electio justificationem, sed electionem justificatio. Nemo enim eligitur, nisi jam distans ab illo, qui rejicitur*. Et serm. 7. de ver. Dom. paulo post med. *Quos voluit, hos Deus elegit, elegit autem (sicut dicit Apostolus) & secundum suam gratiam, & secundum illorum justitiam*.

His SS. Patribus merito adjungi potest beatæ memoriæ Franciscus Salesius olim Gebennensium Episcopus, qui in opusculo de Amore

Dei

Dei l. 3. c. 5. id expreſſe docet, & probat ex verbis cujuſdam Collectæ, in qua Eccleſia Deum alloquens dicit, *illum miſereri omnium, quos ſuos fide, & opere futuros eſſe prænoſcit*. Quibus verbis (ut ille dicit) fatetur Eccleſia gloriam iis eſſe deſtinatam, quos divina ſapientia prævidit Gratiæ ſuæ vocationis obtemperaturos, & per illam ad Fidem vivam, quæ per charitatem operatur, eſſe perventuros.

* Ibidemque ad majorem veritatis illius elucidationem, ordinem Gratiarum, & donorum in Divina, & æterna prædeſtinatione ſic explicat.

Voluit ab æterno Deus vero, & ſincero voluntatis affectu, etiam poſt præviſum Adæ peccatum, ut omnes homines ſalvarentur, idque mediis illorum naturæ arbitrio libero præditæ convenientibus. Hoc eſt, quod omnium illorum ſalutem voluit, qui auxiliis, & gratiis, quas ipſis ad hunc finem præpararet, offerret, & conferret, conſenſum voluntatis ſuæ præbere vellent.

Inter illas autem gratias voluit, vocationem primum locum tenere, talemque illam, & ita noſtræ eſſe libertati contemperatam, ut libere illam vel acceptare, vel abjicere poſſemus. Iis vero, quos Gratiam illam vocationis acceptaturos prævidit, motus internos pœnitentiæ conferre voluit, & rurſum iis, qui internis illis motibus aſſentirentur, charitatis donum tribuere, & illis, qui charitate prædîti eſſent, auxilia ad perſeverandum neceſſaria conferre, & demum iis, qui auxiliis illis fideliter cooperarentur, ipſam finalem perſeverantiam; ac tandem beatam æterni amoris gloriam largiri decrevit.

SECTIO V.

Quid ſuper quæſtione in Sectione præcedenti propoſita ſentiendum videatur.

1. UT in quæſtione difficili, & obſcura lucem aliquam afferamus, neque tamen limites nobis propoſitos excedamus, tria hic breviter pro illius reſolutione dicenda ſunt.

Primum eſt, nihil adhuc ab Eccleſia definitum eſſe ſuper illa quæſtione, ac proinde liberum eſſe unicuique illud tenere, quod ſibi probabilius videbitur.

Et quamvis (ut ſincere loquamur) verum ſit, S. Auguſtinum magis propendere in eam ſententiam, quæ dicit, electionem ad gloriam factam eſſe ante præviſa merita; ejus tamen auctoritas, licet maximi facienda, nullam ſecum Fidei obligationem invehit, ut ſatis evidens eſt, tum ex eo, quod tot maximi nominis Doctores; & maxime Catholici, qui Sectione præcedenti citati ſunt, non ſolum ab hac, ſed & ab aliis plurimis S. Auguſtini ſententiis aperte diſſideant; tum etiam ex iis, quæ idem S. Auguſtinus pro ſingulari ſua, & prorſus admirabili modeſtia, & humilitate de ſeipſo, ac ſcriptis ſuis dixit variis in locis, & præſertim epiſt. 7. ad Marcellinum, & in

Digitized by Google

& in prologo ſuarum Retractationum. Quandiu enim ſuper aliqua quæſtione nihil ab Eccleſia definitum eſt, unicuique ſine cujuſquam præjudicio in ſuo ſenſu abundare permiſſum eſt.

Secundum eſt, licet utraque ſententia non ſolum ſit pietati conſentanea, ſed plurimis tum rationibus, tum auctoritatibus fulciatur; illam tamen, quæ aſſerit, electionem abſolutam, & efficacem ad gloriam, nonniſi ratione præviſorum meritorum, a Deo factam eſſe, videri longe probabiliorem.

* Tum ob auctoritates, & rationes Sectione præcedenti allatas, tum maxime, quia ſententia illa communis fuit omnium SS. Patrum, qui præceſſerunt S. Auguſtinum, ut fatetur S. Proſper ejus diſcipulus Ep. ad eundem S. Aug. quæ ejus l. de præd. Sanct. præfixa eſt, ubi expreſſe dicit, quod omnium illorum antiquorum Patrum *par invenitur, & una ſententia, qua propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiam receperunt, ut ob hoc Deus alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem uniuſcujuſque præviderit, & ſub ipſo gratiæ adjutorio, in qua futurus eſſet voluntate, & actione, præſciverit.*

3. Eadem etiam ſententia communis fuit quamplurimorum SS. Patrum, & Doctorum Græcorum, & Latinorum, qui poſt S. Auguſtinum ſcripſerunt, ut videre eſt apud Leſſ. Opuſc. de prædeſt. & reprobat. ſect. 2. Communis autem ille Patrum, & Doctorum conſenſus maximi ponderis apud quemcunque Theologum eſſe debet ad probandam alicujus ſententiæ veritatem.

Quæ autem pro ſententia oppoſita allata ſunt, facile diſſolvi poſſunt.

Ad primum enim locum Scripturæ reſpondendum eſt, Chriſtum Dominum loqui de complacentia dandi Regnum, non abſoluta, ſed conditionata, ſicut & promiſſio dandi ejuſdem Regni non abſoluta, ſed conditionata eſt, ut expreſſe definivit Conc. Trid. ſeſs. 6. can. 20. Ad ſecundum, vitam æternam dici ab Apoſtolo Gratiam Dei, non quia gratis abſolute decreta ſit, ſed quia per Gratiam Dei obtinenda ſit: & præterea, quia cum talis, & tanta ſit, tamen pro valde exiguis operibus ex gratuito Dei beneplacito ſit tanquam merces conſtituta.

Ad tertium dicendum eſt, præordinationem illam intelligendam eſſe non ad gloriam, ſed ad Fidem. *Juſtus enim*, ut ait Apoſt. Rom. 1. *ex Fide vivit*; & (ut loquitur Chriſtus) *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti, Jeſum Chriſtum*, ideſt, hæc eſt quædam inchoatio vitæ æternæ, ut cognoſcant Deum per Fidem, quem cognituri ſunt poſtea per viſionem beatificam.

Vel reſpondendum eſt, illos dici præordinatos ad vitam æternam, qui in illa Apoſtolorum concione (de qua eo in loco mentio fit) donum Fidei acceperunt, ut oſtendatur, donum illud Fidei, quod tunc illis collatum fuit, & per quod Deus illos ad vitam æternam ordinavit, ac diſpoſuit, omnia illorum merita præceſſiſſe, ſicque illos præordinatos, hoc eſt, ante ulla merita ordinatos fuiſſe,

ſeu aptos, & idoneos redditos per Fidem gratis acceptam ad vitam æternam per bona opera promerendam.

* Certe ſi locus iſte Actorum intelligi deberet ſecundum mentem illorum, qui ex eo probare volunt, prædeſtinationem efficacem ad gloriam præcedere præviſionem meritorum; ex illo ſimiliter probaretur, vocationem ad Fidem ſupponere præordinationem ad vitam æternam. Unde ſequeretur, nullos, niſi prædeſtinatos, Fidem habere, & proinde omnes, & quoſcunque Fidem habentes eſſe prædeſtinatos; quod tamen manifeſte repugnat Scripturæ, & damnatur a Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 9. Et e contra ſequeretur, eos, qui præordinati, ſeu prædeſtinati non ſunt ad gloriam, nunquam credere, aut Fidem habere, quod æque falſum eſt.

Ad quartum, verum eſſe, eos, qui a Deo per gratiam vocantur, ut ex peccatoribus fiant juſti, & ſancti, vocari ad illam gratiam, non ex meritis, ſed ex gratuito Dei propoſito, ut ex antedictis patet; verba autem, quæ ſequuntur (*quos præſcivit, & prædeſtinavit*) ſic intelligenda eſſe, *quos præſcivit, per vocationem gratiæ ſuæ fidem, & charitatem habituros, eos prædeſtinavit, ut eſſent conformes Filio ſuo; itaque ſicut Filio tribulationes cooperatæ ſunt in bonum, ita & illis cooperabuntur*. Ita S. Cyril. apud Oecumenium in hunc locum, S. Ambr. l. 5. de Fide, c. 3. S. Chryſoſt. hom. 15. in Ep. ad Rom. & alii.

Ad rationem denique reſpondetur, eum intendere gloriæ collationem, non ſimpliciter, nec tanquam purum, & gratuitum donum, ſed tanquam mercedem, & præmium bonorum operum, & meritorum ut manifeſte teſtatur Scriptura, quæ variis in locis ſub nomine mercedis gloriam æternam deſignat. Unde ſequitur, quod Deus nullum ad eam ab æterno efficaciter elegerit, niſi quem bonis operibus, & finali perſeverantia illam promeriturum eſſe prævidit.

4. Tertium denique eſt, hanc ſecundam ſententiam, quam probabiliorem eſſe diximus, nullo modo derogare (quod aliqui ſine ratione inficiantur) ſummæ, & omnimodæ illi dependentiæ, quam homo in ſe agnoſcere, & profiteri debet, reſpectu Divinæ potentiæ, & miſericordiæ, in negotio ſalutis.

Cum illa ſiquidem ſtat ſemper inconcuſſa veritas illa, quam ut baſim, & fundamentum totius Chriſtianæ pietatis ſæpius ingerit S. Aug. nimirum nihil in ſe habere hominem, unde coram Deo gloriari poſſit, nihil ex ſe poſſe in ſalute ſibi procuranda, quod acceptum Deo referre non debeat, nullum ex ſe meritum proferre, quod Gratiæ Chriſti adſcribere non teneatur. Decrevit quidem Deus ab æterno gloriam homini ob merita conferre, ſed quid ex ſe mereri poteſt, qui ne aliquid quidem boni cogitare ex ſe ſufficiens eſt? Unde cum ſine Gratiæ Divinę auxilio nihil omnino poſſit, Gratia autem illa ſit ei prorſus indebita, & ex pura tantum Dei miſericordia concedatur, ſequitur, ut & merita omnia, & gloriæ ipſius prędmia tanquam Gratię

mune-

munera, & Divinæ misericordiæ dona debeat agnoscere. Cum autem Gratiam illam Deus non æqualiter, & uniformiter omnibus, sed unicuique, prout vult, largiatur, & uni quidem majorem, alteri minorem, huic efficacem tribuat, illi non item, istum modo speciali ad se trahat, alium simili auxilio non juvet: vere, ac merito cum Apostolo dicere semper debemus: *O altitudo divitiarum sapientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* (&) *Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?*

SECTIO VI.

Quinam sint effectus prædestinationis, & reprobationis.

1. QUamvis (ut recte docet S. Tho. 1. p. q. 23. a. 2.) prædestinatio formaliter non sit in prædestinato, sed in Deo prædestinante; nihilominus, in quantum executioni mandatur, aliquos effectus producit in ipso prædestinato: de quibus quæstio proposita intelligenda est. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. duos esse in genere effectus prædestinationis, Gratiam scilicet, & Gloriam. Porro, quia Gratia duplex est, una actualis, quæ dicitur Gratia vocationis, altera habitualis, quæ vocatur Gratia justificationis: hinc factum est, ut primus ille effectus nomine Gratiæ comprehensus in duos subdividatur, & sic tres præcipui effectus prædestinationis numerentur, nempe vocatio, justificatio, & glorificatio, juxta Apost. Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit.*

Est autem observandum, ad Gratiam vocationis reduci omnia auxilia, & adjumenta non solum interna, sed etiam externa, quæ ad justificationem suo modo simul cum internis concurrunt, ut sunt externa Euangelii prædicatio, a parentibus Christianis ortus, & educatio, occasionum peccandi remotio, cum piis, & bonis conversatio, fraterna correctio, & alia similia: ad Gratiam quoque justificationis pertinere omnes alios habitus supernaturales, qui simul cum ipsa Gratia habituali infunduntur, ut habitus Fidei, Spei, Charitatis, & aliarum virtutum supernaturalium, item dona Spiritus Sancti, Gratias Sacramentales, ac donum finalis perseverantiæ: ad glorificationem denique pertinere non solum ipsam visionem beatificam, & amorem beatificum, sed etiam alia dona gloriæ accidentalis, quæ animam, vel corpus respiciunt. Quæ omnia, & similia inter effectus prædestinationis computari debent, tanquam ab illa benevolentia, & charitate provenientia, qua Deus ab æterno prædestinatos ob Christi merita dilexit, & per quam illis tot, & tanta suæ largitatis dona præparavit.

Digitized by Google

2. Dicendum 2. duos esse tantum effectus reprobationis. Primus est permissio peccati. Unde dicit Apost. Rom. 9. *Quod Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum*. Et ad hunc effectum reducitur obduratio, seu excæcatio reprobi, cum nihil aliud sit, quam ipsa peccandi permissio, quatenus Deus permittendo peccatum, simul justa aliqua ex causa subtrahit reprobo peculiare aliquod Gratiæ suæ auxilium, quo ejus cor emolliretur, vel illuminaretur intellectus. Secundus vero effectus reprobationis est æterna ipsius reprobi punitio. Patet ex illis Christi verbis, Matth. 25. *Discedite a me maledicti in ignem æternum*.

Quæres, an etiam peccata ipsius reprobi dici debeant effectus reprobationis?

Respondetur negative, quia effectus reprobationis sunt a Deo reprobante ut a causa; atqui Deus peccatorum causa nec est, nec dici debet, ut jam alia occasione probatum est; & fusius probabitur in Tractatu de Peccatis.

SECTIO VII.

An prædestinatio sit certa, & an a prædestinato cognosci possit.

1. QUæstionis propositæ, quoad primam illius partem, sensus est, an prædestinatio certo, & infallibiliter effectum suum consecutura sit. Cum autem duplex certitudo distingui possit, una cognitionis, qua Deus certo cognoscit, effectum illius futurum; altera medii, & causalitatis, quatenus medium illius prædestinationis exequendæ tale est, ut eo posito, effectus certo, & infallibiliter futurus sit,

Dicendum 1. prædestinationem electorum ad gloriam esse Deo certissimam certitudine cognitionis.

Probatur ex Apost. 2. ad Timoth. cap. 1. *Firmum fundamentum stat, habens signaculum hoc, Cognovit Dominus, qui sunt ejus*. Id etiam præterea constat ex iis, quæ supra dicta sunt de certitudine, & infallibilitate scientiæ Dei.

Dicendum 2. prædestinationem electorum ad gloriam esse etiam certissimam certitudine medii, & causalitatis. Ita S. Tho. in quæstionibus disputatis de veritate, q. 6. a. 3.

Prob. 1. ex c. 10. S. Joan. ubi Christus de prædestinatis sic loquitur: *Non peribunt in æternum, & nemo rapiet eos de manu mea*.

Prob. 2. ex S. Aug. l. 5. cont. Jul. c. 5. ubi loquens de prædestinatis, *Ex his*, inquit, *nemo perit, quacunque ætate moriatur. Absit enim, ut prædestinatis ad vitam sine Sacramento Mediatoris finire permittatur hanc vitam*. Et l. de bono persev. c. 14. dicit, quod *prædestinatio est præparatio beneficiorum, quibus certissime liberantur quicunque liberantur*.

Quoad secundam quæstionis partem,

2. Di-

2. Dicendum 3. neminem posse certo scire, se esse de numero prædestinatorum absque speciali aliqua Dei revelatione.

Hæc propositio est de Fide contra Calvinum lib. 3. Instit. c. 24. §. 8. asserentem, unumquenque Fidelem certa Fide credere debere, se esse prædestinatum.

Refellitur hic error, & veritas nostræ Fidei probatur 1. ex illis verbis Eccl. 9. *Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum reservantur dubia, & incerta.* Unde merito admonet Apost. 1. Cor. c. 10. *Qui se existimat stare, videat, ne cadat.* Et ad Philipp. 2. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.*

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. can. 15. & 16. ubi anathema profertur in eum, qui citra specialem revelationem absoluta, & infallibili certitudine crediderit, aut dixerit, se esse de numero prædestinatorum, vel se donum finalis perseverantiæ habiturum.

Probatur 3. ex S. August. lib. de correpț. & Gratia cap. 13. *Quis ex multitudine Fidelium, quandiu in hac mortalitate vivitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat?*

Probatur 4. ratione, quia cum prædestinatio ad gloriam pendeat a finali perseverantia, & ab eo statu, in quo quis futurus est in exitu vitæ, evidens est, neminem certo scire posse, qualis tunc futurus sit, cum ea, quæ futura sunt contingenter, quale est illud, de quo loquimur, nullus naturaliter certo præscire possit.

Quærunt hic aliqui, quomodo certitudo illa, & infallibilitas prædestinationis cum humani arbitrii libertate concordare possit.

Respondetur breviter, cum in prædestinatione duo considerari possint, scilicet præscientia Dei, & decretum conferendi Gratiæ auxilia ad gloriam promerendam; certum esse, decretum illud non magis arbitrii libertatem lædere, quam ipsam Gratiam, quæ illius vi confertur, & qua liberum arbitrium non cogitur, nec necessitatur, sed tantum excitatur, & adjuvatur, ut supponimus ex tractatu de Gratia. Quod autem spectat ad præscientiam Divinam, jam supra ostendimus, cum ageremus de scientia Dei, quomodo nullum libertati humanæ afferat prejudicium, sed illam intactam, & illibatam omnino relinquat. Quare diutius non est in hac quæstione immorandum.

CAPUT VI.

De cognoscibilitate Dei, seu de modo, quo ab intellectu creato Deus clare cognosci potest.

HActenus de Deo egimus, prout a nobis in statu viæ secundum nostrum imperfectum concipiendi modum per Fidem cognosci potest; supereſt nunc, ut eundem consideremus, prout a Beatis in statu gloriæ clare cernitur.

Digitized by Google

SECTIO I.

An clara Dei cognitio ſit intellectui creato poſſibilis.

1. QUæſtio intelligenda eſt non de potentia naturali. Certum eſt enim, nullum intellectum humanum poſſe naturaliter ad illam claram Eſſentiæ Divinæ cognitionem pertingere. Unde merito ab Eccleſia proſcripti ſunt Ætius, & Eunomius, & illorum diſcipuli Anomæi, qui (ut refert S. Epiphanius hær. 76.) non minus impie, quam ſtolide, & perfecte, & clare Dei Eſſentiam in hac vita ſe videre, & cognoſcere jactabant.

Propoſita igitur quæſtio intelligi debet de potentia obedientiali, ſeu an intellectus creatus auxilio aliquo, & lumine ſupernaturali poſſit ita confortari, & elevari, ut ad claram, & intuitivam Eſſentiæ Divinæ cognitionem pertingere queat. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, claram, & intuitivam Divinæ Eſſentiæ cognitionem intellectui creato eſſe poſſibilem, modo ſupra explicato.

2. Huic veritati, quæ de Fide eſt, oppoſitus eſt error cujuſdam Gregorii Palamæ (de quo frequens mentio eſt in hiſtoria Joannis Cantacuzeni, præſertim l. 2. c. 40.) & aliorum illius aſſeclarum, nec non & Armenorum quorundam, de quibus agit Richardus Radulphus Archiepiſcopus Armacanus lib. 14. de quæſt. Armenorum cap. 1. qui omnes tam Græci, quam Armeni negabant, ab ullo intellectu creato Divinam Eſſentiam, prout in ſe eſt, clare cognoſci poſſe.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ Fidei probatur 1. auctoritate Scripturæ. S. Matth. cap. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* & cap. 18. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt.* S. Joan. cap. 3. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem; nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.*

Probatur 2. auctoritate Concilii Florentini in decreto unionis, in quo definitum eſt, animas juſtorum in cœlo clara Dei trini, & uniuſ viſione & fruitione eſſe beatas.

Probatur 3. ex S. Gregor. Papa lib. 18. moral. cap. 28. ubi ſic loquitur: *Sciendum vero eſt, quod fuerunt nonnulli, qui Deum dicerent, etiam in illa regione beatitudinis in claritate quidem ſua conſpici, ſed in natura minime videri;* poſtea Sanctus ille Pater varia Scripturæ loca citat, quibus hunc errorem refellit, & Deum in ſua Eſſentia videri a Beatis probat. Ex S. Iren. lib. 4. cap. 27. *Deus incomprehenſibilis viſibilem ſe, & comprehenſibilem, & capacem hominibus præſtat, ut vivificet percipientes, & videntes ſe.* & paulo poſt. *Homines igitur videbunt Deum, & vivent per viſionem immortales facti, & pertingentes uſque ad Deum.* Ex S. Bern. ſer. 4. in feſto omnium Sanctorum

In

In hoc erit vita æterna, ut cognoſcamus Patrem, & Filium, cum Spiritu Sancto, & videamus Deum, ſicuti eſt, non modo ſicuti eſt, id eſt, non modo ſicut ineſt, nobis videlicet, aut cęteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſemetipſo.

Prob.4. duplici ratione, qua utitur S.Th. 1.p. q.12. a.1. Prima, quod vel dicendum eſt, in Deo repoſitam non eſſe beatitudinem noſtram, quod falſum eſt, & Fidei repugnat, vel ſi in Deo repoſita eſt, debet eſſe in actu perfectiſſimo circa Deum ut objectum, qui actus alius eſſe non poteſt, quam clara ejus viſio. Secunda ratio eſt, quod naturale deſiderium clare Deum videndi nobis inditum ſit; cum enim homo intuetur effectum, naturaliter appetit videre cauſam; at ſi clara Dei viſio non eſſet poſſibilis, ſequeretur, Deum fruſtra, & ſine ratione deſiderium illud naturæ noſtræ indidiſſe, quod omnino dici non debet.

Objiciebant Armeni 1. Apoſtolum dixiſſe 1. ad Timoth. c. 1. Deum eſſe inviſibilem; & cap. 6. habitare lucem inacceſſibilem, nullumque hominem eum videre poſſe.

Reſpondetur (ex mente S. Auguſtini epiſt. 12. ad Paulinam, ubi hæc Apoſtoli verba fuſe explicat) illa eſſe intelligenda de ſtatu Viatorum, non vero Beatorum, hoc eſt, Deum ab hominibus, quamdiu in hac mortali vita degunt, ſecundum legem ordinariam, per ſolas naturæ viresclare videri non poſſe, juxta illud Exodi 33. *Non videbit me homo, & vivet.*

3. Objiciebant 2. auctoritatem multorum SS. Patrum, præſertim S. Joannis Chryſoſtomi, Theodoreti, Theophilacti, Euthimii, quorum verba refert Sixtus Senenſis lib. 5. Biblioth. ſanctæ ann. 183. qui denegare videntur, Deum ab ullo intellectu creato clare, ut in ſe eſt, videri poſſe.

Reſpondetur cum eodem Sixto Senenſi, verba illorum Patrum intelligenda eſſe vel de viſione Dei per oculum corporeum, quam fatemur eſſe impoſſibilem, vel de clara Dei viſione ex ſolis naturæ viribus, & ſecundum legem ordinariam, in hac vita, vel de eadem clara Dei viſione, etiam in altera vita, quatenus ipſius Eſſentiæ Divinæ comprehenſionem ſignificat, quæ haud dubie cuicunque intellectui creato eſt omnino impoſſibilis.

Objiciebant 3. nullam eſſe proportionem inter Deum, ut clare videndum, & potentiam creatam intellectivam, cum hæc ſit finita, ille vero infinitus; unde ſequitur, Deum ab intellectu creato clare videri non poſſe.

Reſpondetur ex mente S. Doctoris ſupra, reſp. ad 6. verum eſſe, nullam inter finitum, & infinitum reperiri proportionem, ſi proportionis nomine intelligatur habitudo certa quantitatis unius ad alteram: at poſſe aliquam eſſe proportionem, ſi per illam quælibet unius ad alterum habitudo intelligatur, qualis eſt effectus ad cauſam, potentię ad objectum. Et ſic poteſt eſſe proportio creaturæ ad Deum, in quantum

Digitized by Google

ſe habet ad illum, ut effectus ad cauſam ſuam, velut potentia ad objectum ſuum. Si enim inter potentiam, & objectum finita aliqua, & determinata proportio eſſe deberet, ſequeretur, ne voluntatem quidem creatam poſſe ferri in Deum per actum charitatis ſupernaturalis, quod tamen evidenter falſum eſt.

SECTIO II.

An de facto nunc Beati Eſſentiam Dei clare videant.

SEnſus quæſtionis eſt, an Sanctorum animę, quę hinc diſcedunt ab omni peccati rum macula, tum pœna perfecte purgatæ, ſtatim atque a corporibus ſolutæ ſunt, clara Dei viſione fruantur, an vero hęc viſio poſt corporum reſurrectionem, aut in aliud tempus differatur.

Partem negantem ſecuti ſunt Millenarii, ſic dicti, quod prave intelligentes aliqua verba libri Apocalypſeos aſſererent, Chriſtum Dominum poſt communem reſurrectionem cum Sanctis regnaturum ſuper terram mille annis, antequam ad cœleſtem beatitudinem, ac Divinę Eſſentię fruitionem illos deducat. Videri poteſt Lactant. l. 7. Inſtitutionum Divin. cap. 29. & S. Hieron. lib. de Scriptor. Eccleſ. cap. 28. ubi etiam Tertullianum in eo errore fuiſſe dicit necnon & Vigilantium, in eo libro, quem contra eum edidit. Calvinus etiam non niſi poſt communem reſurrectionem Beatos in cœlo Dei viſione fruituros exiſtimat, lib. 4. Inſtit. c. 20.

2. Pars vero affirmans, quę Sanctorum animas nunc in cœlo clara Dei viſione frui aſſerit, de Fide eſt.

Et probatur, ac ſimul error oppoſitus refellitur. 1. ex Scriptura S. Luc. 23. ubi Chriſtus dixit Latroni ſecum crucifixo: *Hodie mecum eris in Paradiſo*, in quibus verbis nomine Paradiſi SS. Patres ipſam gloriam, & viſionem beatificam intelligunt. Ita S. Ambroſ. ſuper hunc locum, S. Hieron. in c. 9. Zach. & S. Auguſt ep. 57. ubi verba illa eo ſenſu intelligenda eſſe exiſtimat, ut a Chriſto dicta ſint, non in quantum homo erat, ſed in quantum Deus, cum quo futurus erat latro per viſionem claram ipſius, quod eſt eſſe in Paradiſo, id eſt Paradiſi gloria & beatitudine frui. Item ex 2. ad Corinth. c. 5. ubi Apoſtolus ſic loquitur: *Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum*, hoc eſt, ut Deum ipſum intuitive, & facie ad faciem videamus, quo in ſenſu hæc Apoſtoli verba intelligit S. Auguſt. lib. 15. de Trin. cap. 2.

Probatur 2. auctoritate Concilii Florentini in decreto ſupra citato, ubi id expreſſe definitum habetur.

Probatur 3. ex S. Cypr. l. de exhortatione ad martyrium, ubi ſic loquitur. *Quanta eſt dignitas, & quanta ſecuritas exire hinc lætum, exire inter anguſtias, & preſſuras glorioſum, claudere in momento oculos, quibus*

bus homines videbantur, & mundus, & aperire eosdem statim, ut Deus videatur, & Christus. S. Aug. l. 12. de Genesi c. 34. ubi dicit, animas Sanctorum esse in Paradiso, sive in tertio Cœlo, quo raptus fuit S. Paulus, easque in illo Cœlo Dei substantiam, Verbumque Deum, per quod facta sunt omnia, infallibiliter videre. Et in l. Medit. c. 22. *Felix anima*, inquit, *quæ terreno resoluta corpore libera cœlum petit; secura est, & tranquilla, non timet hostem, neque mortem. Habet enim præsentem, cernitque desinenter pulcherrimum Dominum, cui servivit, quem dilexit, & ad quem tandem læta, & gloriosa pervenit.*

Probatur 4. ratione, Deus, cujus natura bonitas, cujus opus misericordia est, pronior est haud dubie ad remunerandum, quam ad puniendum. Atqui animabus impiorum, statim atque decedunt e corporibus, pœnam æternam tam damni, quam sensus infligit, ut patet de divite Epulone S. Luc. 16. cujus anima statim atque a corpore soluta est, in infernum est delata, ibique pœnis, & cruciatibus affecta. Ergo multo magis credendum est, illam beatitudinem æternam, quæ in clara Essentiæ suæ visione consistit, animabus Sanctorum, & justorum concedere statim atque ex hac vita perfecte a peccatis purgatæ migraverint.

Objicies. S. Matth. c. 20. & 25. in parabola operariorum, mercedem nonnisi in fine diei omnibus simul operariis solvi; & Apocal. 6. animas Sanctorum visas esse sub altari, Divinumque responsum accepisse, ut expectarent adhuc modicum tempus, donec compleretur numerus fratrum suorum. Ex quibus locis videtur sequi, visionis beatificæ fruitionem simul omnibus electis concedendam usque in diem Judicii differri.

Respondetur, hæc, & similia Scripturæ loca intelligenda esse de beatitudine totali, & completa, quæ non animæ solum, sed etiam corporis gloriam requirit, quæ quidem ut sic, post corporum resurrectionem in ultimum Judicium secundum legem ordinariam reservatur.

SECTIO III.

* *An intellectus creatus indigeat specie aliqua intelligibili ad videndum Deum.*

SUpponimus de duplici specie quæstionem intelligi posse, de expressa scilicet, aut de impressa. Species expressa est ipsamet conceptio intellectus, per quam sibi ipsi exprimit id quod intelligit, & dicitur etiam verbum mentis, quia per illam speciem expressam intellectus veluti sibi ipsi loquitur. Species impressa est, quæ objectum intellectui repræsentat, ut ab eo cognosci possit. Hoc præsuppositio

Dicendum est primo, in cognitione intuitiva, seu visione beatifica Divinæ Essentiæ necessariam esse speciem expressam, seu verbum men-

Digitized by Google

tis Eſſentiam Divinam, prout in ſe eſt, intellectui creato repræſentans.

Probatur ex eo, quod (ut docet S. Th. 1. p. q. 27. a. 1.) *quicunque intelligit, ex hoc ipſo, quod intelligit, producit aliquid intra ſeipſum, quod eſt conceptio rei intellectæ ex vi intellectiva proveniens, quæ conceptio dicitur verbum cordis.* Cum igitur cognitio, ſeu viſio Dei fiat per intellectionem, ſequitur ex mente S. Doct. quod intellectio illa non aliter formari poſſit, quam per verbum internum, ſeu ſpeciem expreſſam.

Dicendum 2. in viſione beatifica Divinæ Eſſentiæ non dari ſpeciem impreſſam, ſeu Beatos ad videndum Deum non indigere ulla ſpecie impreſſa, quæ ipſis Divinam Eſſentiam repræſentet.

Probatur hac ratione Non eſt neceſſaria ſpecies impreſſa ad repræſentandum objectum, quando ipſummet objectum per ſe ipſum poteſt ſe inſtar ſpeciei intellectui repræſentare: atqui eſſentia divina poteſt inſtar ſpeciei ſe repræſentare intellectui Beatorum; ergo &c.

Probatur major, quia quoties admittuntur impreſſæ ſpecies toties, & ideo admittuntur, quia objecta non poſſunt ſeipſa inſtar ſpeciei repræſentare, vel ob defectum proportionis cum facultate cognoſcente, quomodo ſe habent res materiales cum intellectu comparatæ, vel ob defectum unionis cum facultate cognoſcente, quando v. g. ab illa facultate ſunt diſtantia, unde in Angelis nullæ a Theologis admittuntur ſpecies impreſſæ ad cognoſcendam propriam ſubſtantiam, quia hæc ſeipſam ſufficienter repræſentare poteſt, utpote eorum intellectui maxime proportionata, & intime præſens.

Minor probatur, nimirum, quod Eſſentia Divina poteſt ſe inſtar ſpeciei repræſentare intellectui Beatorum, quia ipſi tribui poſſunt ea, quæ neceſſaria videntur, ut aliquod objectum inſtar ſpeciei ad ſui cognitionem concurrat. Eſt enim intime præſens ipſi intellectui Beatorum, & præterea eſt objectum maxime accommodatum, & proportionatum eidem intellectui, non quidem quoad virtutem naturalem ipſius, ſed quoad obedientialem, ratione cujus fit, ut quo objectum illud eſt præſtantius, eo magis ſit ipſi intellectui accommodatum, & proportionatum, utpote quod eo aptius ſit ad ejus ſupplendam inſufficientiam, & infirmitatem adjuvandam.

Dicendum 3 quamvis non detur de facto ſpecies intelligibilis impreſſa in viſione beatifica, quæ Divinam Eſſentiam, prout in ſe eſt, repræſentet, poſſibilem tamen eſſe ejuſmodi ſpeciem.

Probatur, quia in viſione beatifica datur de facto ſpecies expreſſa (ut ſupra dictum eſt) quæ eſt actualis repræſentatio Divinæ Eſſentiæ; ergo etiam dari poteſt ſpecies impreſſa, quæ eandem Eſſentiam repræſentet. Quamvis enim hæ duæ ſpecies in multis differant, in eo tamen conveniunt, quod utraque repræſentet rem intellectam; unde quoad hoc par eſt ratio utriuſque. Quare ſi ſpecies expreſſa poſſibilis eſt, erit etiam impreſſa.

Dices. Eſſentia Divina eſt infinita; ergo non poteſt, prout in ſe eſt, re-

repræſentari per ſpeciem finitam, cum finiti ad infinitum nulla ſit proportio. Reſpondetur negando conſequentiam, quia ſi Eſſentia Divina poteſt, ut in ſe eſt, repræſentari per ſpeciem expreſſam, quæ finita eſt, poterit etiam per ſpeciem impreſſam finitam. Eſt enim par utriuſque ratio. Quamvis autem Eſſentia Divina infinita ſit, poteſt tamen finito modo repræſentari per ſpeciem finitam ſicut eadem Eſſentia, licet in ſe infinita ſit, finito tamen modo cognoſcitur per viſionem beatificam.

SECTIO IV.

An ad Deum clare videndum intellectus creatus lumine aliquo ſupernaturali indigeat.

1. DIcendum 1. intellectum creatum auxilio aliquo ſupernaturali indigere, quo confortetur, & elevetur ad claram Dei viſionem eliciendam, quod quidem auxilium ſupernaturale communiter a Theologis Lumen Gloriæ vocatur.

Probatur 1. ex Pſal. 35. *Apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Apoc. 21. *Claritas Dei illuminabit eam*, ſcilicet ſocietatem Beatorum videntium Deum, ut explicat S. Thom. q. 12. a. 5. ubi ex his duobus Scripturæ locis probat neceſſitatem Luminis gloriæ.

Probatur 2. ex Concilio Viennenſi ſub Clemente V. in quo inter alios errores Begardorum, & Beguinarum, iſte quinto loco recenſetur, quod *anima non indiget lumine gloriæ elevante illam ad Deum videndum, & eo beate fruendum*: & hoc ibidem tanquam hæreticum damnatur, ut etiam refertur Clementina *Ad noſtrum*. tit. de Hæret.

Probatur 3. ex S. Auguſt. lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſione, c. 19. ubi loquitur: *Veruntamen, ſi percepto Baptiſmate ex hac vita emigraverit ſoluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum juſtificatos præſentia Creatoris illuminat*.

Probatur 4. hac ratione. Si intellectus ad eliciendum actum Fidei ſupernaturalis in hac vita indiget auxilio aliquo ſupernaturali, multo magis indigebit ad eliciendum actum viſionis beatificæ, cum longe ſit perfectior, ac multo magis ſuperemineat naturali facultate ipſius intellectus; atqui certum eſt, intellectum non poſſe ſine auxilio aliquo ſupernaturali actum Fidei elicere, ut definitum eſt in Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 2. & 3. & antea definitum fuit in Conciliis contra Pelagium congregatis, ergo a fortiori idem intellectus ad eliciendum actum viſionis beatificæ indigebit auxilio aliquo ſupernaturali. Et illud eſt, quod a Theologis vocatur Lumen gloriæ.

2. Dicendum 2. Lumen illud gloriæ eſſe qualitatem habitualem intellectui creato ab ipſo Deo infuſam, illique inhærentem. Ita communiter Theologi, aliquibus exceptis, qui aliter illius Luminis naturam explicant.

Pro-

Probatur assertio hac ratione, quia scilicet per Lumen gloriæ intelligitur donum aliquod, quo intellectus creatus elevatur permanenter, & modo sibi connaturali ad Deum clare videndum. Cum enim status beatitudinis sit permanens, debet etiam habere modum sibi convenientissimum, quo intellectus perficiatur permanenter, ac reddatur capax per aliquid sibi inhærens ad visionem illam eliciendam, in qua essentialis ejus beatitudo consistit.

Confirmatur ex eo, quod ad actum Fidei eliciendum ipsa Fides habitualis, tanquam lux aliqua subobscura intellectui infunditur, illique inhæret eo fine, ut compleat, & perficiat ejus vim ex se insufficientem ad credendum in Deum. Ergo a pari, imo a fortiori dicendum est, Lumen gloriæ habitualiter inhærere intellectui creato, ut compleat, & perficiat ejus vim debilem, & insufficientem ad clare videndum Deum.

Observandum est autem hic, quod quamvis de Fide sit, intellectum creatum indigere aliquo auxilio, seu Lumine supernaturali ad claram Dei visionem eliciendam; ut patet ex Concilio Viennensi supra relato; non est tamen expresse definitum, quid proprie sit illud Lumen, an sit qualitas habitualis inhærens, vel aliquid aliud, quamvis longe probabilius sit id, quod diximus; & oppositum, licet non sit hæreticum, videatur tamen aliquibus Theologis erroneum, ut docet Isambertus ad qu. 12. disp. 2. art. 3.

3. * Quæres 1. in quem usum necessarium sit Lumen illud gloriæ, quod Beatis datur.

Respondetur, ad hoc esse necessarium, & in eum finem dari, ut compleat, & perficiat inchoatam, & debilem vim intellectus ad videndum Deum, & cum eodem intellectu effective concurrat ad visionem beatificam.

Hæc enim visio duo habet, nimirum quod sit actio quædam vitalis, & quod sit supernaturalis. Ad primum necessarius est intellectus, qui est talis facultas: ad secundum aliqua est in eo necessaria potentia major naturali, quæ ad sola naturalia se extendit, ac proinde virtus aliqua supernaturalis, quæ ipsius intellectus naturali potentiæ superadditæ compleat, & perficiat ejus insufficientiam; & hæc est, quæ a Theologis vocatur Lumen gloriæ.

4. Quæres 2. an Lumen illud gloriæ tale sit, vel esse possit, ut non tantum creatum intellectum, sed etiam oculum corporeum elevare queat ad visionem claram Divinæ Essentiæ, seu an oculus corporeus lumine aliquo elevari possit ad Essentiam ipsius Dei videndam.

Respondetur, id fieri omnino non posse. Ita S. August. Ep. 111. & 112. ubi ex professo illud variis tum Scripturæ, tum SS. Patrum Athanasii, Greg. Nazianz. Ambros. & Hieron. auctoritatibus probat. Ratio ejus rei est, quia nulla potentia sua vitali actione extra limites objecti sui versari potest; unde si impossibile est per facultatem corpoream visivam percipere saporem, vel sonum, multo magis percipere

rem

rem pure ſpiritualem, qualis eſt Deus. Deinde, ſi Deus viſu corporeo, prout in ſe eſt, videri poſſet, magis adhuc poſſet ſenſu interno; unde ſequeretur, ipſa bruta animalia capacia fore beatitudinis, quæ in viſione Dei conſiſtit, quod abſurdum eſt, & dici non debet.

5. Objicies, Job dixiſſe cap. 19. *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum*. & alio in loco: *Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te*.

Ad primum locum reſpondetur cum S. Auguſt. lib. 22. de Civ. c. 19. Job non dicere, ſe carne, aut per carnem, id eſt, oculis carneis viſurum Deum, ſed in carne, hoc eſt, poſt reſurrectionem reſumpto corpore. Quod autem addit poſtea, *Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt*, vel de oculis mentis accipiendum eſt, vel de viſione humanitatis Chriſti, quem in ſpiritu tunc prævidebat, & Redemptorem vocabat. Ad ſecundum locum reſpondetur cum S. Thom. art. 3. de oculo mentis intelligendum eſſe, vel potius (ut alii interpretantur) de effectu Divinæ providentiæ erga homines, quem tunc ait ſe fuiſſe expertum evidenter, & quaſi ad oculum cognoviſſe, cum antea non niſi auditu, & ex aliorum relatione agnoviſſet.

SECTIO V.

Quid intellectus Lumine gloriæ illuſtratus in Divina Eſſentia videat.

1. Dicendum 1. intellectum Lumine gloriæ illuſtratum videre Dei Eſſentiam, & ſimul tres Perſonas Divinas, ac omnes perfectiones formaliter in Deo exiſtentes.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. S. Jo. 3. *Videbimus eum, ſicuti eſt*; quæ verba unanimiter SS. Patres intelligunt de viſione beatifica, qua videtur Deus, ſicuti eſt in ſeipſo. Atqui Deus in ſeipſo eſt unus in Eſſentia, trinus in Perſonis, habetque formaliter in ſe omnes perfectiones: ergo, &c.

Probatur 2. ex Concilio Florentino in decreto unionis, ubi definitum eſt, animas juſtorum recipi in Cœlum, & intueri clare Deum unum, & trinum, ſicuti eſt; unde ſequitur, ſecundum mentem Concilii omnes etiam Divinas perfectiones a Beatis videri, cum non minus Deo conveniat eſſe, v. g. ſapientem, juſtum, &c. quam eſſe unum in Eſſentia, & trinum in Perſonis.

Probatur 3. hac ratione. Impoſſibile eſt aliquid, quod eſt omnino ſimplex, & indiviſibile, clare, & perfecte videri, quin ſimul videantur omnia, quæ illi inſunt, & cum quibus realiter idem eſt; atqui Eſſentia Divina eſt ſimpliciſſima, & omnino indiviſibilis, & præterea eſt idem realiter cum Perſonis Divinis, & cum omnibus perfectionibus formaliter in Deo exiſtentibus; ergo viſa Eſſentia Divina neceſſario videntur etiam & Perſonæ Divinæ, & omnes perfectiones formaliter in Deo exiſtentes.

Di-

Digitized by Google

Dices, inde conſequens fore, Deum a Beatis comprehendi.

Reſpondetur, id non ſequi. Ad comprehenſionem enim Dei, præter cognitionem omnium perfectionum, quæ formaliter in eo exiſtunt, requiritur præterea, ut cognoſcantur ea omnia, quæ in illo ſunt eminenter, ſeu quæ ab illo extra ſe produci poſſunt, atque inſuper, ut ipſa Divina Eſſentia cum illis omnibus, quæ formaliter, vel eminenter in ſe continet, tam perfecte cognoſcatur, quam in ſe cognoſcibilis eſt. Quod cum ſolius Dei proprium ſit, ſequitur illam a nullo intellectu creato poſſe comprehendi.

2. Dicendum 2. intellectum Lumine gloriæ illuſtratum, videndo clare Divinam Eſſentiam videre ſimul etiam in ea multas alias res præter ipſum Deum. Ita S. Th. 1. p. q. 12. art. 9. & q. 58. art. 6. & cum illo communiter omnes Theologi.

Ad hujus autem aſſertionis clariorem intelligentiam, notandum eſt ex S. Doct. Animas beatas duplicem in cœlo habere creatarum rerum cognitionem, unam per proprias illarum ſpecies, quas initio beatitudinis a Deo acceperunt, vel per aliquas revelationes, quas de novo accipiunt; alteram vero in Eſſentia Divina, ſeu in Verbo Divino. Hæc doctrina ſic explicata probatur ex S. Aug. l. 11. de Civ. Dei c. 7. ubi ſic loquitur. *Cognitio creaturæ in ſeipſa (ut ita dicam) decoloratior eſt, quam cum in Dei ſapientia cognoſcitur, velut in arte, per quam facta eſt.* Et c. 29. *Illi* (Beati ſcilicet) *non per verba ſonantia Deum diſcunt, ſed per ipſam præſentiam immutabilis veritatis*, &c. *Ipſam quoque creaturam melius ibi, hoc eſt, in ſapientia Dei, tanquam in arte, qua facta eſt, quam in ea ipſa, ſciunt.* Et paulo poſt enumeratis variis creaturarum cœleſtium, & terreſtrium ſpeciebus adjungit. *Omnia hæc aliter in Verbo Dei cognoſcuntur a Beatis, ubi habent cauſas, rationeſque ſuas, ſecundum quas facta ſunt, incommutabiliter permanentes, aliter in ſeipſis, illic clariore, hic obſcuriore cognitione.* Sic etiam Bernardus paucis verbis id optime explicat l. 5. de conſid. c. 1. *Vident* (Beati ſcilicet) *Verbum, & in Verbo facta per Verbum*, &c. *Optimum videndi genus, ſi nullius egueris ad omne, quod noſſe libuerit.*

Probatur etiam hac ratione. Viſio beatifica Sanctorum eſt quædam participatio viſionis illius increatæ, qua Deus in eſſentia ſua videt creaturas ſecundum eſſe proprium, quod habent, aut habere poſſunt in ſeipſis; ergo & Sanctos eodem modo creaturas aliquas in Eſſentia Divina videre poſſe cenſendum eſt.

3. * Objicies. Si aliquæ creaturæ videntur in Deo, omnes neceſſario videbuntur, quia non potior ratio unius, quam alterius, cum omnes æque in Eſſentia Divina eminenter contineantur, & hæc æque omnes in actu primo repræſentet.

Reſpondetur, iſtud conſequens non eſſe; fierique poſſe, ut vi beatificæ viſionis videantur aliquæ tantum creaturæ in Eſſentia Divina, imo fieri poſſe, ut ipſa Eſſentia Divina clare ab aliquo Beato videretur,

tur, abſque eo, quod ulla particularis creatura in ea videretur. Unde autem hæc viſionis beatificæ differentia proveniat, varie explicant Theologi. Quidam enim aſſerunt, id provenire ex ipſa Eſſentia Divina, quæ eſt ſpeculum voluntarium has, aut illas creaturas, prout ipſi Deo placuerit, unicuique Beatorum repræſentans: alii ex voluntate ipſius Dei ad has potius, quam alias videndas ſpeciali influxu concurrere volentis, prout ſtatus, vel meritum cujuſque Beati exigit: alii denique ex differentia ſive ſpecifica, ſive individuali ipſius Luminis Gloriæ, ratione cujus Deus intellectui beato repræſentatur, ut auctor aliquarum creaturarum, & harum potius, quam aliarum.

SECTIO VI.

Quaſnam res, præter Deum, in ſtatu gloriæ Beati cognoſcant.

1. CUm certum ſit (ut in Sectione præcedenti dictum eſt) Beatos non tantum Deum, ſed etiam alia multa præter ipſum, ſive in ejus Eſſentia, ſive per ſpeciales revelationes, aut alio quovis modo cognoſcere; quæritur, quænam ſint illæ res, quorum cognitio illis in ſtatu gloriæ competat. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. Beatos non cognoſcere omnia futura contingentia, nec omnes aliorum liberas cogitationes.

Ita communiter Theologi, eſtque ſententia S. Dionyſii, & aliorum SS. Patrum aſſerentium, Angelos inferiores a ſuperioribus illuminari, & aliquarum rerum neſcientia purgari. Et colligitur ex capite 10. Danielis, ubi refertur, unum Angelum beatum per tres hebdomadas reſtitiſſe alteri item beato, utroque illorum pro utilitate populi ſibi commiſſi contendente, & quid Deus fieri vellet, neſciente. Et S. Matth. 24. ubi Chriſtus dicit, beatos Angelos judicii extremi neque diem, neque horam ſcire.

2. Dicendum 2. quemlibet Beatum perfecte, & clare cognoſcere omnia Fidei noſtræ myſteria.

Probatur ex Apoſtolo 1. Cor. c. 13. ubi loquens de Fidei myſteriis dicit. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Probatur 2. ex S. Greg. l. 18. Moral. c. ult. in fine. *Hæc viſio nunc Fide inchoatur, ſed tunc in ſpecie perficietur, quando cœternam Dei ſapientiam, quam modo per ora prædicantium quaſi per decurrentia flumina ſumimus, in ipſo ſuo fonte bibemus.* Et S. Aug. l. 20. de Civit. c. 1. *Quid videbimus, niſi Deum, & omnia illa, quæ nunc non videmus credentes? &c. hic credimus, illic videbimus.*

Probatur 3. ex eo, quod præmium debet reſpondere merito; atqui Fidei meritum in eo præſertim conſiſtit, quod firmiter propter auctoritatem Dei revelantis credantur illa, quæ obſcura ſunt, & inevi-

inevidentia; ergo Fidei præmium in eo consistere debet, ut eadem illa evidenter, & clare cognoscenda proponantur.

3. Dicendum 3. quemlibet Beatum omnes rerum species, & genera, omniaque scientiarum naturalium objecta cognoscere, seu ea omnia perfecte scire, quæ ab homine, vel Angelo naturaliter sciri possunt. Ita S. Thomas art. 8. in resp. ad 4.

Hoc constat tum ex eo, quod non minus credibile sit, cuilibet Beatorum Deum perfectam rerum omnium scientiam communicaturum, quam communicaverat Adamo in statu innocentiæ, ut docet S. Th. q. 94. art. 3. cum status gloriæ longe sublimior, & perfectior sit: tum etiam ex eo, quod cum beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus, requirit, ut intellectus Beati ea omnia cognoscat, quæ requiri possunt ad naturalem sui perfectionem, & ad explendum appetitum sciendi rectæ rationi consentaneum, qui ipsi naturaliter inest. Atqui talis est rerum omnium naturalium cognitio. Ergo, &c.

4. Dicendum 4. quemlibet Beatum ea omnia cognoscere, quæ ad illum speciali modo spectant, v. gr. Angelos hominum custodes scire perfecte ea omnia, quæ ad eorum gubernationem conducere quocunque modo possunt; item quemlibet Sanctum cognoscere omnes orationes, quæ ad illum diriguntur, & omnia, quæ ab hominibus viatoribus in ejusdem honorem fiunt.

Probatur ex illis S. Petri verbis Ep. 2. c. 1. *Dabo operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis*, quibus significat curam, & sollicitudinem, quam servaturum se dicit in statu gloriæ pro salute Fidelium. Unde sequitur, eum in illo statu cognoscere omnia, quæ ad eorum salutem spectare possunt. Hæc enim cognitio ipsi, utpote primo, & summo totius Ecclesiæ post Christum Pastori maxime competit.

Probatur 2. ex Concilio Senonensi in decretis Fidei cap. 13. ubi damnantur Hæretici, qui dicunt, nostras orationes a Sanctis non cognosci, eosque proinde a nobis non debere orari, dicitur-que, *eum facile intellecturum, quam id falsum sit, qui non ignorat, Sanctis pervium esse omniforme Divinitatis speculum, in quo, quidquid eorum interfit, illucescat.*

Hinc sequitur (quod notandum est) fieri posse, ut aliquis Beatus, qui meritis, ac proinde gloria minor est, plura in statu beatitudinis sciat, & cognoscat, quam alius, qui gradum sanctitatis, & gloriæ superiorem obtinet, quia scilicet illius specialis conditio hanc cognitionem exigit, hujus vero minime. Nec propterea quidquam hujus gloriæ, & felicitati detrahitur: siquidem, ut recte dixit S. Augustinus lib. 5. de Confess. cap. 4. Deum alloquens. *Beatus est, qui te novit, etsi alia nesciat; qui vero te, & alia novit, non propter illa beatior, sed propter te solum.*

SE-

Digitized by Google

SECTIO VII.

An omnes Beati æqualiter Deum videant.

1. CUm (ut ait S. Aug. l. 1. de Trin. c. 9. & 15.) in visione claræ Dei sit tota merces, visioque illa sit summum nostrum bonum, unde communiter Theologi essentialem hominis beatitudinem in ipsa Dei visione constituunt, hinc intelligi potest, cum quæritur, an Beati æqualiter Deum videant, idem esse, ac si quæratur, an omnes Beati æqualem gloriæ gradum obtineant.

Dicendum est igitur 1. Sanctos in cœlo non æquali modo videre Deum, nec æqualiter esse beatos.

Huic veritati, quæ de Fide est, oppositus est error Joviniani, qui (ut testatur S. Hier. l. 2. cont. Jovin.) asserebat, nullam esse inter Beatos, sive in ratione meriti, sive in statu gloriæ, inæqualitatem.

Refellitur hic error, & veritas nostræ Fidei probatur. 1. ex Scriptura S. Joan. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* 1. ad Cor. c. 15. *Stella enim a stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum.* Et c. 3. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Et 2. ad Cor. 9. *Qui parce seminat, parce & metet.*

Probatur 2. ex communi consensu totius Ecclesiæ, quæ sanctissimam Dei Matrem super omnes choros Angelorum in cœlestibus Regnis exaltatam esse prædicat.

Probatur 3. ex S. Greg. l. 4. Moral. c. 31. *Quia in hac vita discretio est operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum.*

2. Objiciebat Jovinianus parabolam operariorum S. Matth. 10. quibus licet inæquali tempore, & labore operantibus, æqualis merces unius denarii reddita est.

Respondetur cum S. Aug. ser. 59. de verb. Dom. c. 4. per æqualitatem denarii cuique operariorum soluti intelligendam esse æqualitatem durationis in beatitudine; hæc enim in omnibus æterna futura est; vel cum S. Th. 1. 2. q. 5. a. 2. per denarium intelligi objectum beatitudinis, quod in se unum, idemque est pro unoquoque Beatorum, scilicet Essentia Divina, quæ eadem ab omnibus clare videbitur. Quæ tamen æqualitas durationis, vel objecti non impedit æqualitatem visionis, & fruitionis ipsius objecti pro ratione inæqualium meritorum cujuslibet Beati. Etenim, ut recte docet S. Th. 1. p. q. 12. a. 6. ille, qui plus habuerit de charitate, plus participabit de Lumine gloriæ, ex cujus proinde majori, vel minori intensione secundum mentem S. Doctoris provenit major, vel minor perfectio visionis beatificæ.

* 3. Dicendum 2. licet aliqui Beati Deum perfectius, quam alii videant, nullum tamen illorum altiorem gloriæ gradum desiderare, sed omnes gradu sibi concesso esse contentos.

Id

Id conſtat tum ex eo, quod Propheta dixit, Pſalm. 16. *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*, tum etiam ex ratione ipſius beatitudinis, quę cum in unoquoque Beato, licet inęqualis, ſit tamen ſuo modo perfecta, requirit, ut ipſe Beatus ſit contentus, & ſatiatus; alias non eſſet vere, & perfecte beatus, ſi aliquod bonum ipſi deeſſet, quod aſſequi optaret.

Unde autem proveniat, ut unuſquiſque Beatus, licet minori gloria donatus, majorem non requirat, nec deſideret, licet varię rationes ab aliquibus Theologis afferantur, probabiliſſime nobis loqui videntur ii, qui id potiſſimum provenire aſſerunt ab ipſo amore beatifico, quo cum ipſi Beati longe plus diligant Deum, quam ſeipſos, & ſua propria bona, & commoda, hinc fit, ut magis optent id, quod Deo gratum, & acceptum eſſe ſciunt, quam quod ſibi; cum vero concordes ſint Dei voluntati, ut prędmium reſpondeat merito, hinc fit, ut nihil amplius optent, quam id, quod meritis ſuis Deus attribuere voluit.

Quęres, quęnam pręter Divinam voluntatem, & merita cujuſque ſit proxima cauſa inęqualitatis, qua Beatorum alii perfectius Deum vident?

Reſpondetur, cauſam illam proximam aliam non eſſe, quam majorem, vel minorem intenſionem Luminis glorię. Ratio eſt, quia licet intellectus concurrat active ad viſionem Dei, nihil tamen ex ſe poteſt, niſi quatenus, & quantum elevatur per Lumen glorię; unde ſequitur ex illo ſolo Lumine inęqualitatem beatificę viſionis eſſe petendam. Actus enim in ſua entitate, & ſubſtantia ſupernaturales excedere non poſſunt virtutem ſupernaturalem, a qua producuntur.

TRACTATUS III.

DE SANCTISSIMÆ TRINITATIS MYSTERIO.

CUm ex omnibus Chriſtianę Fidei myſteriis nullum ſit, quod aut violentius dœmon jam ab initio naſcentis Eccleſię impugnaverit, myſterio Sanctiſſimę Trinitatis, aut in cujus impugnatione pertinacius perſeveraverit, ut ſatis evincunt Arianorum, Sabellianorum, Patropaſſianorum, Macedonianorum hęreſes, & alię ſimiles peſtes ex abyſſi puteo emiſſę, quę tot in Eccleſia ſtrages edi-

de-

Digitized by Google

derunt; ideo maximi intereſt Fidem ſanam, & perfectam de tam ſublimi, & ineffabili myſterio concipere, & ſervare, ita ut illius face prælucente verum a falſo, certum ab incerto in re tanti momenti ſecernere valeamus, præſertim cum, ut recte dixit S. Auguſt. lib. 1. de Trin. cap. 3. *Nec ullibi periculoſius erretur, nec aliquid laborioſius quæratur, nec quidquam fructuoſius inveniatur.*

Et quoniam non humanæ ſolum, ſed etiam Angelicæ mentis captum longe ſuperat, idcirco ad explicandas tam ardui myſterii difficultates non tam humana ratione, quam Fidei auctoritate utendum eſt.

Atque ut ordine aliquo procedamus, omnia, quæ de adorando illo myſterio dicenda ſunt, ad duo capita revocabimus, in quorum 1. agetur de iis, quæ myſterium illud ſpectant in genere, in 2. de iis, quæ ad ſingulas Divinas Perſonas pertinent in particulari.

CAPUT I.

De iis, quæ ſpectant ad myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis in genere.

SECTIO I.

An myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis naturali ratione cognoſci poſſit.

1. QUamvis myſterium Trinitatis ſit ſupra rationem naturalem, certum eſt tamen non eſſe contra illam. *Etenim verum vero repugnare non poteſt* (ut dicitur in Concilio Lateranenſi V. ſeſſ. 8.) nullumque argumentum a ratione naturali contra illius veritatem peti poteſt, quod non ſit ſolubile. Cum igitur hoc myſterium contra rationem non ſit, quæritur, an etiam aliqua ratione naturali cognoſci poſſit. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, Perſonarum Trinitatem in unitate Divinæ Eſſentiæ nulla ratione naturali poſſe demonſtrari.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, opponitur error Raymundi Lulli, qui (ut refert Nicolaus Emericus in directorio Inquiſitorum p. 2. qu. 9. art. 96.) aſſerebat, omnes articulos Fidei, proindeque Sanctiſſimæ Trinitatis myſterium, probari poſſe per rationes neceſſarias, demonſtrativas, & evidentes.

2. Refellitur hic error, & veritas noſtræ aſſertionis probatur 1. ex Scriptura, S. Matth. 11. ubi Chriſtus dicit, quod *nemo novit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Et cap. 16. cum S. Petrus Chriſtum alloquens dixiſſet, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, reſpondit ipſe Chriſtus, *Beatus es Simon Bar-iona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus*, &c.

Probatur 2. auctoritate Gregorii undecimi Summi Pontificis, qui ſupradicti Lulli opinionem damnavit, ut refertur in Præfato Directorio loco citato.

Digitized by Google

Prob. 3. ex S. Hilario lib. 1. de Trinit. ubi ſic loquitur. *Non putet homo, ſua intelligentia ſe conſequi poſſe myſterium Divinæ generationis.* Et S. Auguſt. lib. 8. de Trinit. c. 5. ubi de hoc myſterio loquens, *Prius*, inquit, *credere debemus, quam intelligere.*

Prob. 4. hac ratione. Omnis cognitio naturalis, quam de Deo habemus, aut habere poſſumus, ducitur ſolum ex creaturis a poſteriori, & per effectus; atqui nullus eſt effectus, qui referat nobis, Deum eſſe unum in Eſſentia, & trinum in Perſonis, ſiquidem omnia opera Dei ad extra tribus perſonis Divinis communia ſunt, & omnino indiviſa, nec Deus ad extra operatur ut trinus, ſed quatenus unus; ergo Dei opera ad extra nos ad trium Divinarum Perſonarum notitiam perducere nequeunt, nec ulla proinde ratio ex iis peti poteſt, quæ Deum eſſe unum in Eſſentia, & ſimul trinum in Perſonis, demonſtret.

Objicies 1. Philoſophos quoſdam Ethnicos, ut Triſmegiſtum, Platonem, Plotinum, & alios ita locutos fuiſſe in libris, quos ediderunt, ut videantur aliquam hujus myſterii notitiam habuiſſe.

Reſpondetur, Philoſophos illos vel tantum locutos fuiſſe de diverſis Eſſentiæ Divinæ proprietatibus, & perfectionibus, non vero de diſtinctis in una Eſſentia Divina Perſonis, vel ſi aliquam Perſonarum Divinarum notitiam habuerunt, illam non ex naturali luce, aut proprii ingenii viribus obtinuiſſe, ſed ex libris Moſaicis accepiſſe, ſicut de Platone aſſerit S. Auguſt. lib. 8. de Civit. Dei cap. 12.

Objicies 2. hominem creatum eſſe ad imaginem Dei, ut dicitur Gen. 1. & in omnibus creaturis reperiri veſtigium aliquod SS. Trinitatis, ut docet S. Aug. lib. 7. de Trin. cap. 10. Atqui ex imagine cognoſci naturaliter poteſt prototypus, ſicut animal ex veſtigio.

Reſpondetur 1. hanc imaginem in eo conſiſtere, quod homo ſit naturæ intelligentis, ſicut Deus; unde ex hoc nihil poteſt colligi, nec demonſtrative concludi de Trinitate Perſonarum in Deo, ac multo minus ex aliis creaturis, in quibus nihil invenitur, quod ad hujus myſterii notitiam eos ducat, qui illud ignorant.

Reſpondetur 2. nos ne ſcire quidem poſſe, vel in nobis imaginem Dei, vel in aliis creaturis veſtigium Trinitatis inveniri, niſi Fides Divina illud revelaret, cum Deus non cernatur in creaturis ut trinus, ſed ſolum ut unus, ſicut ex antedictis conſtat.

SECTIO II.

An ſint plures in Deo Perſonæ.

1. AD clariorem intelligentiam eorum, quæ tum in hac Sectione, tum in ſequentibus de myſterio Trinitatis dicenda ſunt; obſervandum eſt, nos hic ſumere nomen Perſonæ in ea ſignificatione, in qua communiter a ſanctis Patribus ſumitur, ſcilicet (ut loquitur Boe-

Boetius lib. de duabus naturis, & post illum S. Th. 1. p. q. 29. ar. 1.) pro rationalis, seu intellectualis naturæ individua, & incommunicabili substantia, quo etiam in sensu sumitur nomen Hypostasis. Quamvis enim pluries in Ecclesia olim disceptatum fuerit de propria significatione harum vocum, *hypostasis*, & *substantia*, utrum idem essent cum persona, & essentia, ut constat ex S. Greg. Nazianz. orat. 21. & S. Hieron. Epist. 37. ad Damas. aliquibus affirmantibus, in Deo tres esse hypostases, & unam essentiam, aliis id admittere renuentibus; nihilominus tamen eo res hæc tandem devenit, ut ex communi Ecclesiæ consensu nomen essentiæ, & substantiæ in Divinis pro ipsa natura, & Deitate tribus Personis communi sumeretur, nomen vero hypostasis significaret Personam, seu id, quod unicuique Personæ est proprium. Unde in pluribus Concilils, Chalced. act. 5. & Constant. II. coll. 8. can. 4. quando de unione Verbi Divini cum humanitate agitur, illa unio dicitur facta esse secundum hypostasim, hoc est in Persona Verbi, & negatur in Christo esse duas hypostases, hoc est Personas. Hac observatione præmissa, pro quæstionis propositæ resolutione

2. Dicendum 1. plures esse in Deo Personas realiter a se invicem distinctas.

Huic veritati, quæ de Fide est, variæ Hæreses olim oppositæ fuerunt, ut Sabellianorum, & aliorum, qui Personas Divinas solis nominibus distingui voluerunt, & unam esse in Deitate Personam, quæ pro diversis officiis diversa nomina sortiretur, sicque Patrem revera pro nobis in Cruce passum, unde & dicti sunt Patropassiani, ut fusius refert S. Epiph. Hæres. 62. & S. Augst in lib. de Hær. cap. 41.

Hæc Hæresis refellitur, & Fidei nostræ veritas probatur. 1. ex Scriptura, in qua fit variis in locis mentio plurium Divinarum Personarum, ut Gen. 1. *Dixit, Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, ubi sermo fit in plurali numero, & ab ipso loquente ordinatur ad Personas distinctas, quæ simul cum illo ad creationem hominis operentur. Atqui non possunt aliæ Personæ, quæ ibi colloquuntur, intelligi, quam Divinæ, cum agatur de creatione, quæ solius Dei propria est. Atque ita hunc locum intellexerunt S. Hilar. lib. 5. de Trinit. S. Athanas. orat. contra idola, S. Basil. hom. 10. in Exameron. S. Aug. lib. 12. de Trinit. cap. 6. & alii plures.

3. Dicendum 2. tres esse in Deo Personas, nec plures, nec pauciores, scilicet Patrem, Filium, & Spiritum sanctum. Hæc propositio de Fide est.

Probatur 1. ex his Christi verbis S. Joann. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis*, quem locum S. Athanasius orat. contra gregales Sabellii pulchre urget: *Cum*, inquit, *Christus de se loquitur, dicit, Ego: cum de Patre dicit, Ille: Cum de Spiritu Sancto, subjungit, Alium. Nonne igitur manifestæ pertinaciæ est negare tres?* Item

Ep. 1. S. Jo. c. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Tres ſunt (inquit Apoſtolus) non Dii, qui plures eſſe non poſſunt, non Angeli, aut aliæ creaturæ; ibi enim loquitur de Deo, ſeu de ipſius Dei teſtimonio, ut ex verbis ſequentibus patet; ergo de tribus Perſonis intelligi debent, quæ licet inter ſe diſtinctæ ſint, tamen unum ſunt, hoc eſt, unam naturam, & eſſentiam habent. Denique S. Matth. cap. 28. apertiſſime dixit Chriſtus Dominus, baptizandos eſſe Fideles *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Prob. 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. in decreto Fidei cap. 1. ubi hæc verba habentur. *Firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quod unus ſolus, & verus Deus, & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, tres quidem Perſonæ, ſed una eſſentia, & ſubſtantia, ſeu natura omnino ſimplex.*

Probatur 3. ex S. Ambroſ. l. 2. de Fide ad Gratianum c. 4. ubi explicat triſagium ex Iſa. cap. 6. *Quid ſibi vult*, inquit, *ſub uno nomine trina ſanctitatis repetitio?* &c. *Non dixit ſemel, ne Filium ſequeſtraret, non bis, ne Spiritum Sanctum præteriret, non quater, ne creaturas adjungeret. Et, ut oſtenderet, unam eſſe Trinitatis Deitatem, cum tertio dixiſſet* (*Sanctus, Sanctus, Sanctus*) *addit ſingulariter* (*Dominus Deus Sabaoth.*) Et S. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 4. *Omnes*, inquit, *quos legere potui, qui ante me de Trinitate ſcripſerunt, hoc intenderunt ſecundum Scripturas docere, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus unius, ejuſdemque ſubſtantiæ inſeparabili æqualitate divinam inſinuent unitatem, ideoque non ſunt tres Dii, ſed unus Deus, quamvis Pater Filium genuerit, & ideo Filius non ſit, qui Pater eſt, Filiuſque a Patre ſit genitus, & ideo non ſit Pater, qui Filius eſt, Spirituſque Sanctus nec Pater ſit, nec Filius, ſed Patris, & Filii Spiritus, Patri & Filio etiam ipſe coæqualis.*

Prob. 4. hac ratione, qua S. Athanaſ. ſupra, & Tertull. lib. contra Praxeam utuntur. Qui accipit eſſe ab alio, realiter ab eo diſtinguitur, quia nihil ſeipſum producere poteſt; atqui ex variis Scripturæ teſtimoniis infra citandis conſtat, in una Divinitatis ſubſtantia eſſe tres Perſonas, quarum ſecunda producitur a prima, & tertia, nempe Spiritus ſanctus, a Patre, & Filio; igitur Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus in una, eademque Divinitatis ſubſtantia realiter a ſe invicem diſtinguuntur, ſicque tres dantur in Deo Perſonæ.

4. Objicies. Si plures eſſent in Deo Perſonæ, quæ realiter eſſent inter ſe diſtinctæ, ſequeretur quamlibet illarum non c[illegible]inere omnem perfectionem, proindeque non eſſe infinite perfectam.

Reſpondetur, diſtinctionem illam realem Divinarum Perſonarum ſe tenere tantum ex parte relationum, ut poſtea dicetur, non vero ex parte naturæ, & eſſentiæ. Unde, etiam ſi Perſona una relative non ſit altera, eſt tamen idem prorſus cum illa eſſentialiter.

Et

Digitized by Googl

Et hoc modo quidquid eſt perfectionis in una, eſt etiam in altera, propter ſummam, ac ſimpliciſſimam Eſſentiæ Divinæ unitatem. Unde S. Greg. Nazianz. optime dixit Orat. 37. n. 21. *Quamvis Pater non ſit Filius, tamen eſt id, quod Filius.*

Cæterum cum hoc Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium adeo ſublime ſit, ut vix ab humano ingenio concipi poſſit; merito S Aug. l. 3. cont. Maxim. Arianum, poſtquam illud explicaſſet, ſubjunxit, quod & nos hic apponere poſſumus: *Qui poteſt capere, capiat, qui autem non poteſt, credat, & oret, ut quod credit, intelligat.*

SECTIO IV.

An ſint aliquæ proceſſiones in Perſonis Divinis, & quot.

1. SEnſus quæſtionis eſt (ſuppoſita illa veritate, quæ ſectione præcedenti probata eſt, nempe tres eſſe in Deo Perſonas) an inter illas aliquis ordo proceſſionis reperiatur, ſeu an una procedat ab altera. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. in Perſonis Divinis reperiri veram aliquam, & proprie dictam proceſſionem. Hæc propoſitio eſt de Fide.

Prob. 1. ex Scriptura. S. Joan. 16. ubi Chriſtus Dominus de ſe loquens dicit: *Exivi a Patre, & veni in mundum*, quo loco prior pars denotat ejus æternam emanationem a Patre. Si enim de ſola Incarnatione locutus fuiſſet (ut recte obſervat S. Auguſt. tr. 42. in S. Joan.) ſatis fuiſſet dicere, *Veni in mundum*. Item Mich. c. 5. *Egreſſus ejus ab initio, a diebus æternitatis*. Item S. Joan. c. 15 dicitur de Spiritu Sancto, *qui a Patre procedit*.

Probatur 2. ex Symbolo Nicæno, quo utitur Sancta Romana Eccleſia, in quo dicitur, Filium ex Patre natum eſſe ante omnia ſæcula, & Spiritum ſanctum ex Patre, Filioque procedere, item ex Symbolo S. Athanaſii, ubi dicitur Filius a Patre genitus, & Spiritus ſanctus a Patre, & Filio procedens.

Probatur 3. ex SS. Patribus infra citandis, cum in particulari de ſecundæ, ac tertiæ Perſonæ Divinæ proceſſione agetur.

2. Dicendum 2. duas eſſe in Divinis proceſſiones, nec plures, nec pauciores, ſcilicet Filii a Patre, & Spiritus ſancti a Patre, & Filio. Eſt de Fide, &

Probatur 1. quia in Scriptura duarum illarum proceſſionum ſolum mentio fit, ut conſtat ex dictis, & plenius conſtabit ex dicendis.

Probatur 2. hac ratione, qua utitur S. Th. q. 27. ar. 5. quia Divinæ proceſſiones non accipiuntur, niſi ſecundum operationes immanentes; atqui in natura intellectuali, qualis eſt Divina, ſunt duæ tantum operationes immanentes, nempe intelligere, & velle; ergo ſunt duæ tantum proceſſiones.

Objic. Proceſſionem quamcunque Divinæ Perſonæ minime con-

Digitized by Google

venire, tum quia Persona procedens necessario est ab alio, & non a se, cum tamen repugnet Deum esse, & a se non esse: tum quia quod procedit, producitur, produci autem dicit imperfectionem.

Respondetur, non repugnare Deum esse ab alio, qui sit idem numero Deus. Tunc enim Natura Divina, cum sit eadem in producente, & in producto, non producitur, sed solum communicatur per productionem Personę. Et hoc nullam dicit imperfectionem, imo summam, & infinitam indicat ipsius Divinę Naturę in se ipsa fœcunditatem.

3. Quęrunt hic Doctores, an principium immediatum Divinarum illarum processionum sit Naturę Divinæ fœcunditas, an vero ejus intellectus, & voluntas.

Durandus existimat, principium illud esse ipsam Naturam Divinam, quatenus infinite fœcunda est, non vero quatenus intelligens, & volens. Verum hanc sententiam communiter Doctores rejiciunt, non solum ut minus probabilem, sed etiam ut errori proximam, ac in Fide periculosam, asseruntque unanimiter, Divinas processiones esse per intellectum, & voluntatem. Ita S. Tho. q. 27. art. 1: & S. Bonav. 1. sent. &c

Et constat ex iis Scripturę locis, in quibus secunda Persona dicitur Verbum ut S. Jo. 1. Ap. 16. &c. Verbum enim in natura spirituali nihil est aliud, quam completa notitia intellectus. Item ex iis, in quibus vocatur Sapientia, ut Prov. 8. Ezech. 24. Sapientia enim ad solum intellectum pertinet. Item Hebr. 1. ubi vocatur Imago Patris. Ratio enim imaginis proprie intellectui competit, quia cognitio intellectus fit per assimilationem cognoscentis cum objecto, & speciem vitalem expressam. Constat etiam ex aliis Scripturę locis, in quibus Spiritus sanctus vocatur Amor, & Charitas Dei, quę quidem spectant ad voluntatem.

Pręterea, nisi dicamus, Filium produci per intellectum, & Spiritum sanctum per voluntatem, non posset explicari, cur productio Filii esset vera generatio, Spiritus sancti non item, ut ex infra dicendis plenius constabit.

SECTIO V.

An sint aliquę relationes inter Personas Divinas, quot, & quales.

DIcendum 1. aliquas esse relationes reales inter Personas Divinas. Hæc propositio est de Fide.

Probatur 1. ex Scriptura, quę pluribus in locis Personas Divinas nominibus relativis Patris, & Filii, & Spiritus sancti exprimit, & appellat, ut constat ex ante dictis. Pater enim, & Filius sunt correlativa, quia Pater est alicujus Filii Pater, & Filius alicujus Patris Filius, similiter Spiritus sanctus est ab aliquo spirante, cumque (sicut dictum est)

eſt) per modum amoris procedat, relationem neceſſario dicit ad principium, quia omnis amor eſt alicujus amantis.

Probatur 2. ex Concilio Toletano undecimo in confeſſione Fidei, ubi expreſſe dicitur, Perſonas Divinas referri relationibus: & Concilio Florentino ſeſſ. 18. ubi Joannes Theologus agens partes Latinorum ait, apud omnes Doctores conſtare, ſolam in Divinis relationem multiplicare perſonas.

Probatur 3. ex S. Aug. lib. 5. de Trin. c. 5. ubi dicit, Patrem, & Filium non appellari ſecundum ſubſtantiam, id eſt, ſecundum eſſe abſolutum, ſed ſecundum eſſe relativum, nec Patrem dici ad ſe, ſed ad Filium, nec Filium ad ſe, ſed ad Patrem.

Probatur 4. hac ratione. Divinæ Perſonæ diſtinguuntur inter ſe realiter, ut de Fide eſſe ſupra dictum eſt; atqui non diſtinguuntur per Eſſentiam, cum hæc una, eademque ſit in tribus Perſonis; ergo per reales relationes, cum nullum aliud diſtinctionis fundamentum in illis reperiri poſſit.

2. Dicendum 2. eſſe quatuor relationes reales in Divinis, nec plures, nec pauciores, ſcilicet Paternitatem, & Filiationem, Spirationem activam, & ſpirationem paſſivam. Ita S. Tho. qu. 28. ar. 4. & communiter omnes cum eo Theologi.

Probatur hac ratione, qua utitur S. Thom. Omnis origo, & proceſſio realis unius ab altero exigit neceſſario duos reſpectus oppoſitos, quorum unus ſit procedentis ad principium, a quo procedit, alter ipſius principii ad id, quod ab illo procedit; ergo, cum in Divinis duæ ſint proceſſiones (ut Sectione præcedenti dictum eſt) ſequitur, eſſe quoque quatuor relationes reales, unam, quæ eſt Patris ad Filium, & vocatur Paternitas, alteram, quæ eſt Filii ad Patrem, & vocatur Filiatio, tertiam, quæ eſt Patris, & Filii, tanquam unius principii ad Spiritum ſanctum, & vocatur ſpiratio activa, quartam denique, quæ eſt Spiritus ſancti ad Patrem, & Filium, & vocatur ſpiratio paſſiva.

3. Dicendum 3. relationes in Divinis diſtingui inter ſe realiter. Ita S. Th. ar. 3.

Probatur 1. ex Concilio Toletano undecimo in confeſſione Fidei, ubi dicitur, in relatione cerni numerum Perſonarum, hoc eſt, ideo tres perſonas in Divinis realiter inter ſe diſtingui, quia inter ipſas relationes aliquæ reales inveniuntur. Unde infertur, etiam relationes ipſas realiter inter ſe diſtingui, cum quidquid realiter diſtinguit unum ab alio, debeat eſſe realiter diſtinctum a reali diſtinctivo illius.

Probatur 2. ex eo, quod dicit Boetius lib. de Trin. quod ſubſtantia in Divinis continet unitatem, relatio vero multiplicat Trinitatem; unde ſequitur, quod ſi relationes illæ non diſtinguerentur ab invicem realiter, non eſſet in Divinis Trinitas realis, ſed rationis tan-

tum, seu per solam mentis operationem, quod Sabellianam Hæresim redoleret.

Probatur insuper ex eo, quod dicit S. Thom. l. c. Ea distinguuntur inter se realiter, inter quæ realis oppositio invenitur: atqui inter relationes Divinas talis oppositio invenitur, cum de ratione relationis cujuslibet sit, ut inter terminos relativos sit oppositio relativa, alioquin nec esset relatio; ergo relationes Divinæ inter se realiter distinguuntur.

Observandum est tamen, spirationem activam, quamvis realiter a spiratione passiva distinguatur, nullo modo distingui a paternitate, aut filiatione, tum quia secundum axioma commune Theologorum, in Divinis omnia unum sunt, nisi ubi obviat oppositio relativa, tum etiam, quia (ut definitum est in Concilio Lateranensi, c. *Damnamus*, sub Innocentio III.) in Divinis non est quaternitas rerum; esset autem, si activa spiratio a Paternitate, & Filiatione realiter distingueretur.

Dicendum 4. relationes Divinas non distingui realiter ab Essentia Divina.

4. Huic veritati, quæ de Fide est, oppositus fuit error Gilberti Porretani, qui, (ut constat ex Concilio Rhemensi sub Eugenio III. & ex S. Bernardo ser. 80. in Cant.) asserebat, relationes Divinas ab Essentia Divina distingui realiter, esseque illi velut assistentes, & affixas, quod etiam testatur S. Thom. sup. ar. 2.

Refellitur hic error, & veritas nostræ Fidei probatur 1. auctoritate ipsius Concilii Rhemensis, in quo ut refert Baronius to. 12. ad annum 1148. præfatus error, præsente, & præsidente ipso Eugenio Summo Pontifice, damnatus est, & in confessione Fidei art. 3. expresse definitum est, nullas in Deo esse relationes, quæ non sint ipse Deus.

Probatur 2. auctoritate SS. Patrum, quos Magister sententiarum fuse citat. l. 1. dist. 8. ar. 31. & præsertim S. Bernardi, qui ex professo in loco supra citato veritatem hujus assertionis, tanquam Fide Divina credendam, contra præfati Gilberti errorem propugnat.

Probatur 3. hac ratione. Si aliqua esset inter Essentiam Divinam, & relationes distinctio, sequeretur, aliquam esse in Deo compositionem, cum in eo plures inter se realiter distinctæ res reperirentur, quod omnimodæ ejus simplicitati absolute repugnat.

5. Dices, inde sequi relationes illas inter se realiter non distingui. Quæ enim sunt eadem uni tertio, sunt eadem & inter se, ut refert axioma Philosophorum; atqui relationes illæ sunt idem realiter cum Essentia Divina, ergo etiam inter se.

Respondetur, dictum axioma verum esse in rebus creatis, & finitis, falsum in præsenti mysterio, quod nec Aristoteles novit, nec ullus Ethnicorum Philosophorum cognoscere naturaliter potuit; proindeque illo non obstante, verum esse id, quod Fides docet, Deum esse

vere

vere unum in Eſſentia, trinum in Perſonis, Divinamque Eſſentiam ob infinitatem ſuam identificare ſibi omnia, cum quibus nullam habet oppoſitionem, ac proinde omnes Divinas relationes, cum tamen hæ ſibi mutuo identificari nequeant ob realem, quam ad invicem habent, oppoſitionem.

SECTIO V.

An ſint admittendæ aliquæ notiones in Perſonis Divinis, & quæ.

1. PEr notiones hic intelligimus proprietates quaſdam Perſonales, & veluti notas, quibus Perſonæ Divinæ inter ſe diſtinguuntur in ordine ad noſtrum intellectum. Circa quæſtionem igitur propoſitam

Dicendum 1. aliquas notiones in Divinis eſſe admittendas. Ita S. Thom. q. 23. ar. 2. & poſt illum communiter omnes Theologi.

Conſtat 1. ex S. Auguſt. l. 7. de Trin. c. 6. ubi ait, aliam eſſe notionem, qua Pater æternus intelligitur ut genitor, aliam, qua dicitur ingenitus, prioremque ei competere relative ad Filium, poſteriorem vero abſolute in ordine ad ſeipſum. Et ex S. Baſil. ep. 43. ubi vocat notionem, propriam Perſonæ formam, & notam, vel characterem, ſeu ſignum diſtinctivum, & dicit, illas notiones eſſe neceſſarias, ut de Trinitatis myſterio inconfuſa cognitio habeatur.

Conſt. 2. ex eo quod (ut recte obſervat S. Doct. ſupra) neceſſarium fuit notiones illas excogitare, & admittere ad juvandam intellectus noſtri imbecillitatem, ut ſcilicet pro noſtro captu, ac modulo per inadæquatos conceptus de Perſonis Divinis loqui, myſteriumque Trinitatis apte, & diſtincte explicare poſſemus, ut ex ſequentibus patebit.

2. Dicendum 2. quinque tantum notiones admittendas eſſe in Divinis, ſcilicet Innaſcibilitatem, Paternitatem, Filiationem, Spirationem activam, & Spirationem paſſivam.

Ita S. Thomas ſupra art. 3. & communiter omnes Theologi, qui ſic illas probant ſimul, & explicant. Tot dantur notiones in Divinis, quot haberi poſſunt ex his duobus reſpectibus (*a quo alius, & qui ab alio*) quia penes eos eſt omnis diſtinctio Divinarum Perſonarum; atqui hi duo reſpectus ſolummodo nobis ſuggerunt quinque notiones nunc enumeratas, quod conſtat inductione facta per modos, quibus perſonæ Divinæ innoteſcunt.

Pater enim tripliciter innoteſcit. 1. ex eo, quod a nullo eſt, cum ſit ipſe principium ſine principio, unde exiſtit Innaſcibilitas. 2. ex eo, quod alius eſt ab eo per generationem, unde exiſtit Paternitas. 3. ex eo, quod alius eſt ab eo per ſpirationem, unde exiſtit communis ſpiratio activa.

Similiter Filius dupliciter innoteſcit. 1. ex eo, quod ipſe eſt ab alio per generationem, unde exiſtit Filiatio. 2. ex eo, quod ab ipſo eſt alius

per

per ſpirationem, unde exiſtit activa ſpiratio, quæ illi communis eſt, imo formaliter eadem, ac in Patre. Ac proinde ſupra numeratæ notiones ſunt tantum quatuor.

Reſtat Spiritus ſanctus, qui non innoteſcit per hoc, quod alius ſit ab ipſo, cum nullam producat Perſonam, ſed tantum per hoc, quod ipſe, eſt ab alio, idque per ſpirationem, unde exiſtit propria ipſius notio, nempe Spiratio paſſiva. Ex quibus facile eſt colligere ſupradictas quinque notiones.

3. Obſervandum eſt autem, ex illis quinque notionibus quatuor eſſe relationes, ſcilicet Paternitatem, Filiationem, Spirationem activam, & Proceſſionem, ſeu ſpirationem paſſivam: nam Innaſcibilitas non eſt relatio, ſed potius negatio relationis, ſeu productionis paſſivæ ab altero: eandem vero rem poſſe ſimul dici & relationem, & notionem; relationem, quatenus eſt ratio referendi unam perſonam ad aliam; notionem, quatenus eſt ratio dignoſcendi unam perſonam ab alia.

Quæres, cur non ponatur ſexta notio, qua deſignetur, nullam Perſonam a Spiritu ſancto produci, ſicut in Patre ponitur Innaſcibilitas, ut oſtendatur, illum ab alia Perſona non produci.

Reſpondetur, talem notionem non eſſe in Spiritu ſancto neceſſariam. Non enim quælibet negatio debet inter notiones numerari, ſed ea ſolum, quæ aliquam perfectionem, vel dignitatem exhibeat, cujuſmodi eſt innaſcibilitas in Patre, quatenus ſignificat, Patrem eſſe principium totius Deitatis, nec ab alio ullo produci. Ex qua tamen Patris notione non ſequitur, quod Pater ſit aliis Perſonis excellentior. Summe enim in omnibus ac perfectiſſime æqualis eſt, propter ſimplicitatem Eſſentiæ Divinæ, quæ tribus Perſonis communis eſt, ſecumque illas prorſus identificat. Plura ſuper hac re videri poſſunt apud Magiſtrum ſententiarum l. 1. diſt. 27. & 28. ubi & varias ſanctorum Patrum ſententias fuſius refert.

SECTIO VI.

* *Quot in Divinis Subſtantiæ, quot Exiſtentiæ, quot item Subſiſtentiæ, ſeu Hypoſtaſes admittendæ ſint.*

DE his nominibus variæ inter Sanctos Patres controverſiæ olim fuerunt ob varias illorum acceptiones, de quibus non conveniebant; quamvis de eadem veritate Fidei inter ſe convenirent. Nunc vero, cum poſt priſcarum illarum controverſiarum elucidationem in diverſis Conciliis factam, de propria nominum illorum ſignificatione inter Doctores Catholicos certo conſtet, non erit difficile ad quæſtionem propoſitam reſpondere.

Atque in primis, quod ſpectat ad nomen Subſtantiæ, cum tripliciter ſumi poſſit, vel pro eſſentia cujuſque rei, vel pro eo, quod ſubſtat acci-

Digitized by Google

cidentibus, vel denique pro eo, quod per ſe, & non in alio tanquam in ſubjecto exiſtit:

Dicendum eſt, ſi nomen ſubſtantiæ ſumatur primo modo pro eſſentia, dici non debere in Deo eſſe tres ſubſtantias, ſed unam. Unde Sanctus Hieron. Epiſt. ad Damaſum dicendum aſſerit, *in Deo tres Perſonas eſſe, & unam ſubſtantiam.*

Si ſecundo modo ſumatur pro eo, quod ſubſtat accidentibus, cum in Deo nulla ſint accidentia, ſic etiam eo ſenſu dici non debere, in Deo eſſe ſubſtantiam, ſeu aliquid, quod ſubſtet accidentibus.

Si denique tertio modo ſumatur pro eo, quod per ſe exiſtit, & non in alio tanquam in ſubjecto, eo ſenſu dici poſſe tres Perſonas Divinas eſſe tres ſubſtantias, ut etiam admittit S. Auguſtinus lib. 7. de Trin. cap. 6. cum unaquæque Perſona per ſe exiſtat, & non in alio tanquam in ſubjecto. Quamvis hic loquendi modus, cum ſit minime uſitatus, uſurpari non debeat, præſertim in Catechiſmis, & inſtructionibus publicis, ne locus aliquis errori detur.

Quod ſpectat denique ad nomen Exiſtentiæ, cum exiſtere nihil aliud ſit, quam eſſe actu in rerum natura, dicendum eſt, admittendam eſſe unam Exiſtentiam abſolutam communem tribus Divinis Perſonis, qua ipſa Divinitas exiſtit, nullas vero Exiſtentias relativas admitti debere. Quod admittenda ſit Exiſtentia abſoluta in Deo manifeſtum eſt, cum Exiſtentia actualis ſit de conceptu eſſentiali Divinæ Naturæ. Quod autem præter Exiſtentiam abſolutam nullæ aliæ Exiſtentiæ relativæ in Deo admittendæ ſint, quamvis aliqui Theologi contrarium ſentiant, probari nihilominus poteſt 1. auctoritate Sancti Doctoris, qui 3. par. qu. 17. ar. 2. ait, tres Perſonas Divinas habere *unum eſſe, ſeu exiſtere*, & q. 8. de potentia a. 2. ad 11. aperte docet, *Deo non convenire niſi eſſe abſolutum, quo etiam relationes exiſtunt, neque illis convenire aliquod eſſe, ſeu exiſtere relativum.*

Probatur 2. hac ratione, quod ſi in Deo præter Exiſtentiam unam abſolutam eſſent præterea tres Exiſtentiæ relativæ, eſſent quoque præter æternitatem unam abſolutam tres quoque æternitates relativæ, ſimiliter præter immenſitatem unam abſolutam tres quoque immenſitates relativæ, & ſic de aliis ſimilibus attributis; quod tamen a communi SS. Patrum, & Doctorum Catholicorum loquendi modo abhorret.

Quod ſpectat denique ad Subſiſtentiam, ſeu Hypoſtaſim, obſervandum eſt, ſecundum communem ſentiendi, & loquendi modum Conciliorum, & Patrum, idem eſſe ſubſiſtentiam Latine, quod eſt Hypoſtaſis Græce, & proinde non Eſſentiam, aut ſubſtantiam, ſed ſuppoſitum, ſeu Perſonam ſignificare, cum hac tamen differentia, quod ſecundum uſitatam nunc Theologorum acceptionem nomen Hypoſtaſis ſumatur pro ſuppoſito, ſeu Perſona in concreto, nomen vero ſubſiſtentiæ pro forma illa, a qua ſuppoſitum denominatur.

Hac obſervatione ſuppoſita, dicendum eſt, tres eſſe in Divinis Hypo-

poſtaſes, tres item Subſiſtentias relativas, nullam vero Subſiſtentiam abſolutam, quæ tribus Perſonis communis ſit.

Quod ſint tres in Divinis Hypoſtaſes, manifeſtum eſt, cum ſint tres Perſonæ, & nomina Hypoſtaſis, & Perſonæ pro eodem ſumantur.

Quod ſint tres Subſiſtentiæ relativæ, non vero una abſoluta, hinc patet, quod Subſiſtentia eſt ultimus terminus naturæ conſtituens Perſonam; ſed in Deo non datur una Perſona abſoluta, ſed tres relativæ; ergo nec dari debet una Subſiſtentia abſoluta, ſed tres Subſiſtentiæ relativæ.

Dicet aliquis. Eſſentia Divina etiam ut præciſa a Perſonis, cum ſit infinite perfecta, debet habere omnem perfectionem; ergo & Subſiſtentiam. Reſpondetur, Eſſentiam Divinam, ut Eſſentia eſt, quamvis in omni genere perfectionis infinita ſit, non requirere aliam perfectionem infinitam, quam in ratione Eſſentiæ, quam etiam habet eo ipſo, quo identificat ſibi realiter omnia attributa, & omnes perfectiones tam abſolutas, quam relativas, non vero requirere, ut in conceptu ſuo formali includat Subſiſtentiam, quæ Perſonæ convenit, & non Eſſentiæ.

CAPUT II.

De Perſonis Divinis in particulari.

SECTIO I.

Quænam nomina primæ in Divinis Perſonæ proprie conveniant.

1. EX variis nominibus, quæ primæ in Divinis Perſonæ convenire poſſunt, tria ſunt præcipua, de quibus hic nobis agendum eſt.

Primum eſt nomen Ingeniti. Cum enim propria primæ Perſonæ notio (ut ex ante dictis conſtat) ſit Innaſcibilitas, ex illa derivatum eſt nomen Innaſcibilis, ſive Ingeniti, quod apud Sanctos Patres ad primam Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonam deſignandam adhibetur. Quo quidem nomine non aliud ſignificare voluerunt, quam primam illam Perſonam a nullo alio principio eſſe productam; in quo diſtinguitur a duabus aliis, quæ aliquod ſuæ productionis principium agnoſcunt. Unde S. Baſilius lib. 4. contra Eunomium ex hac appellatione Ingeniti argumentum ducit ad probandum, ſecundam Trinitatis Perſonam non eſſe factam, aut creatam, ſed eſſe genitam, quia ſcilicet fruſtra alioquin Pater ingenitus appellaretur, ſi nulla eſſet Perſona genita, cum qua comparatus dici poſſet Ingenitus; ac potius Increatus, quam Ingenitus dici deberet.

2. Secundum eſt nomen Patris, quod quidem Patris nomen, Si ſumatur in ordine ad creaturas, non eſt Perſonæ nomen, ſed Eſſentiæ; proindeque non ſolum primæ, ſed etiam aliis duabus Perſonis convenit. Eo namque ſenſu Paternitas in Deo ſignificat ejus bonitatem,

Digitized by Google

tatem, & providentiam erga creaturas, præſertim rationales, quatenus illas creat, conſervat, gubernat, &c. quæ actiones creandi, conſervandi, gubernandi, &c. communes ſunt toti Trinitati; cum ſint actiones ad extra. Deus autem ad extra non operatur ut trinus, ſed quatenus unus eſt. Unde Chriſtus Dominus S. Matth. 23. dicit, *Unus eſt Pater veſter, qui in cœlis eſt*. Et c. 6. jubet nos ita orare, *Pater noſter, qui es in Cœlis*, ubi nimirum dictio, *Pater*, ex communiori Theologorum ſententia ſumitur eſſentialiter, ſimulque refertur ad tres Perſonas, non autem ad ſolum Patrem.

Si vero nomen Patris ſumatur in ordine ad internam generationem, tunc ſoli primæ Perſonæ competit. Quod patet ex variis Scripturæ locis ſupra citatis, & adhuc infra citandis, & ex omnibus Fidei Symbolis, in quibus Eccleſia profitetur, primam in Divinis Perſonam vere, & proprie eſſe, & dici Patrem, nullique alteri Perſonæ hoc nomen eo ſenſu acceptum competere. Unde S. Athanaſius in Symbolo ſuo dicit, *Unus ergo Pater, non tres Patres*. Et S. Cyrill. Alexandr. l. 11. in Jo. explicans illa verba S. Jo. c. 17. *Pater, manifeſtavi nomen tuum hominibus*, ſic loquitur: *Manifeſtavit nomen Patris Filius, quatenus in eam notionem, ac ſinceram contemplationem nos induxit, ut intelligeremus, non ſolum Deum illum eſſe revera*; (*id enim & ante Chriſti adventum vulgo prædicabatur per Scripturam Divinam*) *ſed hoc inſuper, præterquam quod Deus eſt, eundem quoque eſſe non ementita appellatione Patrem, qui in ſeipſo proprium habet Fœtum cum natura ſua concurrentem, atque æternum*. Et paulo poſt ſubjungit, nomen Patris magis illi convenire, quam nomen Dei. *Hoc enim dignitatis*, inquit, *illud ſubſtantiæ proprietatis notionem continet*.

3. Tertium eſt nomen Principii, quod quidem duplici modo poteſt ſimiliter conſiderari, vel ad extra, & ſecundum reſpectum ad creaturas, vel ad intra, & ſecundum actiones immanentes. Priori modo eſt nomen eſſentiale tribus Perſonis conveniens eodem modo, quo ſupra de nomine Patris dictum eſt. Poſteriori vero eſt notionale, quod primæ, & ſecundæ Perſonæ convenit, ſed præſertim primæ. Et quidem, quod Patri, & Filio conveniat, patet ex Concilio Florentino ſeſſ. ult. & ex Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. cap. unico de ſumma Trinitate, ubi vocabulum Principii dicitur commune Patri, & Filio ad intra, quatenus ambo ſimul producunt Spiritum Sanctum. Quod autem præſertim, ac potiſſimum Perſonæ Patris hoc nomen Principii conveniat, ex eo patet, quod ſolus Pater ſit principium ſine principio, ſolus ſimul producens, & improductus, & a S. Aug. l. 4. de Trinitate c. 20. & S. Athan. orat. contr. Gregales Sabellii, vocatur *Principium totius Deitatis*, non quod ipſa Deitas ab ipſo procedat, hoc enim dicere eſt hæreticum, & damnatum in Concilio Lateranenſi ſub Innocent. III. cap. 2. ſed quia eſt principium aliarum Perſonarum, in quibus eſt tota

Dei-

Deitas; & quibus totam Deitatem ipſe communicat.

4. Quæres, an ſicut Pater dicitur principium, ſic etiam poſſit dici cauſa Filii, & Spiritus Sancti: item, an poſſit dici auctor ipſius Filii, & Spiritus Sancti.

Reſpondetur, quod ſpectat ad nomen cauſæ, apud Latinos uſum illius nominis non eſſe admittendum, quamvis apud Græcos Patres nonnunquam nomen cauſæ, & principii in Divinis indifferenter ſumptum reperiatur.

Ratio eſt, quia hoc nomen cauſæ ſecundum communem acceptionem importat diverſitatem ſubſtantiæ, & dependentiam unius ab altero, ac proinde quandam prioritatem, & poſterioritatem naturæ, præſertim ſi ſermo ſit de cauſa efficiente, qualis eſſet Pater reſpectu aliarum Perſonarum, cum nec cauſæ materialis, nec formalis, nec finalis rationem habere poſſit.

Quod autem ſpectat ad nomen auctoris, reſpondet S. Aug. l. 3. cont. Maximin. cap. 4. *Si propterea Deum Patrem Deo Filio dicis auctorem, quia ille genuit, iſte genitus eſt, quia iſte de illo eſt, non ille de iſto, fateor, & concedo: ſi autem per nomen auctoris minorem vis facere Filium, Patremque majorem, nec ejuſdem ſubſtantiæ Filium, cujus eſt Pater, deteſtabor, & reſpuam.*

SECTIO II.

Quid Fides Catholica de ſecunda Sanctiſſimæ Trinitatis Perſona credendum proponat.

1. LOquimur hic tantum de iis, quæ ad rectam, & veram Sanctiſſimæ Trinitatis notitiam pertinent, de Myſterio Incarnationis ſuo poſtea loco acturi.

De ſecunda igitur Sanctiſſimæ Trinitatis Perſona Catholica Fides quinque præſertim veritates docet credendas. Prima eſt, eſſe verum, & naturalem Dei Patris Filium; ſecunda, eſſe Patri conſubſtantialem, tertia, eſſe Patri coæternum, quarta, eſſe Patri per omnia æqualem, quinta, eſſe vere, ac proprie unum cum Patre Deum.

His quinque veritatibus oppoſita fuit olim Hæreſis Arii, qui (ut conſtat ex S. Athanaſio variis in locis, ac præſertim in libro de Synodis, & ex quodam opuſculo, quod ipſe Arius edidit, inſcripſitque *Thalia*) dicebat, Filium Dei nec Deum eſſe, nec genitum ex ſubſtantia Patris, nec proinde ipſi conſubſtantialem, ſed eſſe creaturam non ab æterno, ſed in tempore, ante alias tamen creaturas productam.

2. Hi errores, ſeu potius blaſphemiæ refutantur, & veritates noſtræ Fidei probantur ſingillatim eo ordine, quo ſupra propoſitæ ſunt.

Prima quidem, quod ſcilicet ſecunda Perſona ſit verus & naturalis Dei Filius, probatur manifeſte ex Scriptura, Pſal. 2. ubi Deus Pater Filium alloquens, *Filius meus es tu*, inquit, *ego hodie genui te*. S. Matth.

S. Matth. 3. *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; quæ verba ſic explicat S. Leo Papa hom. de Transfiguratione: *Hic eſt Filius meus non adoptivus, ſed proprius, non aliunde creatus, ſed ex me genitus*. S. Jo. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Quod ſi non eſſet naturalis, ſed adoptivus, Unigenitus dici non poſſet, cum plurimi alii ſint per adoptionem Filii.

3. Secunda veritas, nempe quod ſit Patri conſubſtantialis, hoc eſt, ejuſdem naturæ, & ſubſtantiæ cum ipſo, probatur ex his Chriſti Domini verbis, S. Jo. 10. *Ego, & Pater unum ſumus*. Quo quidem teſtimonio (ut recte dixit S. Aug. tract. 36. in S. Jo.) ſimul liberamur ab erroribus Arii, & Sabellii, tanquam a Scylla, & Charybdi. Quod enim dicit, *unum*, ſignificat unitatem eſſentiæ, & naturæ, ac proinde conſubſtantialitatem, quam negabat Arius. Quod autem addit, *ſumus*, diſtinctionem indicat Perſonarum, quam Sabellius inficiabatur. Hoc eodem teſtimonio uſus eſt S. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos, & S. Hilarius l. 7. de Trinit.

Eadem veritas expreſſe definita eſt in Concil. Nicæno primo adverſus Arium, ubi ex decreto Concilii vox *conſubſtantialis* in Symbolo appoſita eſt; quod quidem Symbolum in aliis poſtea Conciliis unanimi Patrum conſenſu receptum eſt.

4. Tertia veritas, quod ſit Patri coæternus, probatur Mich. 5. *Egreſſus ejus ab initio a diebus æternitatis*: quæ verba S. Hieron. in illum locum, & communiter alii Sancti Patres de generatione Filii Dei interpretantur. Item S. Joan. 1. *In principio erat Verbum*, quo teſtimonio S. Aug. in illum locum, & alii Sancti Patres uſi ſunt ad probandam contra Arianos Verbi Divini æternitatem.

5. Quarta veritas, ſcilicet quod ſit Patri per omnia æqualis, probatur ex Apoſtolo ad Philipp. 2. ubi de Filio Dei loquens dicit, quod *cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo*, hoc eſt (ut explicant S. Chryſ. & S. Ambr. in hunc locum) cum eſſet ejuſdem naturæ, & ſubſtantiæ cum Deo Patre, nihil ſibi arrogavit indebitum, cum ſe exiſtimavit ipſi Deo Patri per omnia æqualem. Unde recte S. Aug. in Pſ. 126. c. 14. *Quare*, inquit, *non eſt rapina? quia eſt natura*. Et lib. cont. Maximinum Arianum, occurrens objectioni Arianorum dicentium, Filium eſſe minorem Patre, quia totum, quod erat, a Patre acceperat: *Non poteſt*, inquit, *is, qui accepit, ei, qui dedit, eſſe inæqualis, quia & hoc accepit, ut eſſet æqualis. Nihil enim Patre minus habet ille, qui dicit, Omnia, quæ habet Pater, mea ſunt*.

6. Quinta denique veritas, nimirum quod Filius Dei ſit vere, & proprie unus cum Patre Deus, præterquam quod ex ante dictis evidenter ſequitur, probari inſuper poteſt ex variis Scripturæ locis, in quibus Filius Dei vere, & proprie Deus vocatur. Iſa. 35. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum*, &c. S. Jo. 20. *Reſpondit Thomas, & dixit, Dominus meus, & Deus meus*. Ad

Rom.

Digitized by Google

Rom. 9. *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* 1. S. Jo. 5. *Ut ſimus in vero Filio ejus; hic eſt verus Deus.* Ex quibus locis, & aliis ſimilibus, cum conſtet, Filium Dei eſſe verum Deum; ſequitur, ut ſit unus, & idem cum Patre Deus, cum plures Dii nec ſint, nec eſſe poſſint.

Objiciebant Ariani. Quando Filius genitus eſt, vel erat, vel non erat, ſi erat, quare genitus eſt? ſi non erat, ergo aliquando non fuit; ac proinde nec æternus, nec Deus eſt.

Reſpondetur cum S. Baſilio, non erat, antequam gigneretur, ſed erat, cum gigneretur, ſemper autem genitus, ſemper igitur fuit. Unde S. Aug. ep. 34. ad Paſcentium, *Semper gignit Pater, & ſemper naſcitur Filius.* Ratio eſt, quia Filius gignitur in æternitate, quæ eſt indiviſibilis, immutabilis, infinita, coexiſtens omnibus partibus noſtri temporis; cum ergo non poſſimus illam explicare, niſi per reſpectum ad noſtrum tempus, coexiſtat autem toti noſtro tempori, fit, ut recte dicamus, Filium ſemper genitum eſſe, & ſemper gigni: Quamvis (ut recte obſervat S. Aug. l. 83. qq. q. 37.) aptius dicatur, ſemper genitum eſſe, quam ſemper gigni. Nam licet ſemper duret Divinæ generationis actus, tamen ſemper etiam perfectus eſt, & conſummatus. Et hæc eſt ratio, quare Chriſtus Dominus Divinam ſuam generationem explicat per verbum præteriti temporis. S. Joan. 8. *Ego ex Deo proceſſi*, & nos in Symbolo credimus genitum, non factum.

SECTIO III.

Ob quam rationem Filii proceſſio dicatur, & vere ſit generatio, Spiritus Sancti vero nec ſit, nec dici poſſit.

1. CUm certiſſimum ſit ex ante dictis, Filii proceſſionem eſſe veram, & proprie dictam generationem, ſiquidem ipſe procedens eſt verus, & proprie dictus Dei Filius ex Deo Patre vere genitus, ut pluribus in locis ſacræ Scripturæ dicitur, Spiritus Sancti vero proceſſionem nec eſſe, nec dici poſſe generationem, cum Filius Dei nec ſit, nec dici poſſit; quærunt Theologi, quæ ſit hujus differentiæ ratio.

Communis reſponſio ea eſt, quam affert S. Th. 1. p. q. 27. a. 2. & l. 4. cont. Gentes, c. 10. ſcilicet, quod generatio proprie dicta eſt origo, ſeu proceſſio viventis a vivente principio conjuncto ſecundum ſimilitudinem naturæ: proceſſio autem Filii talis eſt.

In primis enim eſt proceſſio, ſeu origo viventis, quia Filius non ſolum eſt vivens, ſed eſt ipſa vita. Unde 1. S. Jo. c. 1. vocatur *Verbum vitæ, & vita æterna, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Deinde eſt a principio vivente, quia Pater, qui per intellectionem notionalem eſt ejus principium, vita intellectuali perfectiſſima vivit. Unde S. Jo. 5. dicitur, quod *Pater habet vitam in ſemetipſo.* & S. Matth. 16. dicitur *Filius*

Digitized by Google

lius Dei vivi. Est etiam a principio conjuncto. Filius enim producitur ex substantia Patris, & cum illo unum est, ut ex dictis Sectione præcedenti constat. Denique est secundum similitudinem naturæ, quia Filius est perfecta, & expressa imago Patris. Unde vocatur ab Apostolo Heb. 1. *Splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus*, & Coloss. 1. vocatur *Imago Dei invisibilis*.

Verum ista non solvunt difficultatem initio Sectionis propositam. Processio enim Spiritus sancti æque, ac Filii, est origo viventis a vivente, ut per se patet; est etiam in similitudinem naturæ, quia per omnia & Patri, & Filio æqualis est, & cum illis unus Deus.

Multum laboraverunt sancti Patres in hac difficultate solvenda, & varias excogitarunt rationes, cur Filii processio sit vera, & proprie dicta generatio, Spiritus sancti non sit.

Omnium optima est, quam affert S. August. lib. 9. de Trin. c. 12. ubi dicit, ideo Filium Dei vocari, & esse proprie genitum, seu vere, & proprie generari, quod procedat per intellectionem, Spiritum sanctum vero minime, quod procedat per voluntatem. Quæ ratio ut intelligatur,

3. Observandum est, quod quando intelligens seipsum intelligit, illud, quod procedit per intellectionem, ex vi suæ processionis procedit formaliter simile intelligenti, cum intellectio habeat pro termino Verbum internum, quod est species, seu similitudo, vel imago expressa rei intellectæ. Quod autem procedit per volitionem, non est formaliter vi suæ processionis simile volenti, etsi volens se ipsum velit, cum volitio sit voluntatis actio, quæ per se non exprimit ullam similitudinem sed est potius propensio, & inclinatio quædam erga rem volitam, & amatam, juxta illud S. August.

Amor meus, pondus meum, illo feror, quocunque feror.

Unde fit, ut, cum Filius procedat a Patre per intellectionem qua Pater seipsum intelligit, vi processionis illius formaliter sit in natura similis Patri, cum sit Verbum, seu species, & imago expressa ipsius Patris, ideoque processio ejus sit vera, & proprie dicta generatio. Cum autem Spiritus sanctus per volitionem, & amorem procedat, inde fit, ut non sit formaliter vi suæ processionis similis in natura principio, a quo procedit, sed tantum materialiter, id est, quatenus terminus ille productus per amorem Patris, & Filii, identificatur cum Essentia Divina, quæ ob infinitatem suam identificat sibi omnia, quæ in Deo sunt.

Cæterum, quamvis ea ratione utcunque explicetur differentia initio sectionis proposita, certior tamen distinguendi ratio non aliunde petenda est, quam ex eo, quod ipsa Fides nobis aperte declarat, unicum, & unigenitum esse in Divinis Filium, illiusque productionem proinde vere, & proprie dici generationem, Spiritus sancti vero productionem nec esse, nec dici posse generationem, cum ex ea-

dem Fide certum ſit, illum nec eſſe, nec dici poſſe Patris, & Filii Filium, nec ab illis generari, ſed procedere. Quod conſtat tum ex Scripturis ante relatis, tum ex omnibus Fidei Symbolis, quibus Eccleſia Catholica utitur. Quare humiliter profiteri quiſque merito poteſt cum S. Damaſc. l. 1. de Fide c. 10. *Generationem a proceſſione differre, compertum habemus, ſed quis ſit differentiæ modus. ignoramus.* Et cum S. Auguſt. l. 3. cont. Maximin. c. 14. *Quid interſit inter naſci, & procedere, inter illam generationem, & hanc proceſſionem, diſtinguere neſcio, non valeo, non ſufficio; generationem illam quis enarrabit? & proceſſionem hanc quis enarrabit.*

SECTIO IV.

Quo ſenſu ſecunda in Divinis Perſona vocetur Verbum.

1. INter plura nomina, quæ præter ipſum nomen Filii, ſecundæ in Divinis Perſonæ variis in locis Scripturæ tribuuntur, unum eſt, quod aliquam explicationem requirere videtur, ſcilicet nomen Verbi. Circa quod quæri in primis poteſt, an Verbum in Divinis ſit nomen perſonale proprium Filii. Verum antequam reſpondeatur,

Obſervandum eſt 1. Verbum hic accipi pro conceptu intellectus, de cujus ratione eſt, quod ab alio procedat.

Obſervandum eſt 2. magnum eſſe diſcrimen inter intelligere, & dicere in rebus ſpiritualibus. Intelligere enim importat ſolam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, at vero dicere importat principaliter habitudinem ad Verbum conceptum, ſeu ad terminum ipſius intellectionis, in quo nulla importatur originis ratio, in iſto vero maxime. His obſervatis

Dicendum eſt, Verbum in Divinis, proprie, & ſtricte loquendo, eſſe nomen perſonale proprium Filii.

Probatur 1. ex Scriptura. S. J. 1. *Verbum caro factum eſt*, & aliis in locis.

Probatur 2. ex S. Auguſt. lib. 6. de Trin. cap. 2. *Verbum ſolum Filius accipitur*, & lib. de Hæreſ. cap. 11. Alogianos recenſet inter Hæreticos, quod & facit S. Epiphan. Hæreſ. 5. eo quod negarent, Verbum in Deo eſſe proprium Filium Dei.

Probatur 3. quia Verbum in Divinis, proprie, & ſtricte loquendo, non eſt ipſum intelligere, ſed eſt aliquid productum intelligendo, tanquam imago, & expreſſio rei intellectæ; at in Divinis producere, ſeu produci ab aliquo pertinet ad rationem nominum perſonalium, cum Perſonæ Divinæ ſecundum originem diſtinguantur. Ideoque, licet tota ſanctiſſima Trinitas vere ſit intelligens, & intellecta, una tamen Perſona ſola eſt dicens, quæ profert Verbum, nempe Pater, & una ſola, ut Verbum, dicta, nempe Filius. Ut autem clarius hoc intelligatur,

2. No-

2. Notandum eſt, duplex eſſe Verbum unum exterius, quod ore profertur, & de illo hic non agimus, alterum interius, quod mente concipitur, eſtque ipſius rei intellectæ expreſſa ſimilitudo. Ut enim docet S. Th. 1. p. q. 7. a. 1. *Quicumque intelligit, ex hoc ipſo, quod intelligit, producit aliquid intra ſe ipſum, quod eſt conceptio rei intellectæ ex vi intellectiva proveniens, & ex ejus notitia procedens, quam quidem conceptionem vox ſignificat, & dicitur Verbum cordis, ſignificatum verbo vocis*. Sicut autem res alias, ſic etiam ſeipſam mens rationalis intelligere poteſt. Tunc producit in ſe quandam ſui ipſius expreſſam imaginem ex ſe natam, & in ſe immanentem.

Et eo modo, quanto poſſumus, concipere debemus, Deum Patrem ab æterno ſeipſum intelligere, & cognoſcere, ſeque intelligendo, & cognoſcendo ſui ipſius imaginem expreſſam intra ſe producere, non quidem accidentalem, ut in nobis fit, ſed ſibi conſubſtantialem, quæ imago Verbum ejus eſt. Sicque ſecunda in Trinitate Perſona vere, & proprie Verbum eſt, & dici debet.

Quæres, ex quarum rerum cognitione Verbum Divinum procedat. Antequam reſpondeatur,

Obſervandum eſt, unicam numero in Deo eſſe cognitionem rerum omnium, nempe Divinæ Eſſentiæ, Divinarum Perſonarum, & creaturarum ſpectatarum tam quoad eſſentiam, quam quoad exiſtentiam actualem, per eamque Verbum Divinum procedere. Sed cum hæc cognitio, ex qua Verbum procedit, ad illa omnia objecta terminetur, quæſtio eſt, utrum ad hoc ut procedat, neceſſe ſit, per ſe, & formaliter prædictam cognitionem ad illa omnia terminari, an potius ſit ſatis ad aliqua ſolum terminari, reliquis, ad quæ terminatur, mere per accidens, & pure concomitanter ſe habentibus. Hac obſervatione ſuppoſita,

Reſpondetur breviter, ex variis ſuper hac re Doctorum ſententiis, illam videri probabiliorem, quæ aſſerit, Verbum Divinum procedere ex notitia illa, qua Deus Pater ſeipſum, Eſſentiamque Divinam omneſque ejus perfectiones, necnon Divinas Perſonas, ac denique omnes creaturas poſſibiles cognoſcit.

Quod conſtat ex eo, quod Verbum Divinum procedit ex notitia Patris nobiliſſima, ac perfectiſſima, qualis eſt ſola comprehenſiva notitia Eſſentiæ Divinæ; atqui comprehenſio Eſſentiæ Divinæ eſt cognitio eorum omnium, quæ tum formaliter, tum eminenter in ipſa continentur, cujuſmodi ſunt ea, quæ ſupra enumeravimus; ergo Verbum Divinum ex præfata illorum omnium cognitione procedit. Unde recte S. Auguſt. lib. 15. de Trinit. cap. 14. *Deus Pater*, inquit, *non integre, perfecteque ſeipſum dixiſſet, ſi aliquid eſſet minus in Verbo, quam in ſeipſo.*

Digitized by Google

SECTIO V.

Quid Fides Catholica de tertia in Divinis Perſona credendum proponat.

1. OBſervandum eſt, hoc nomen, Spiritus ſanctus, duobus modis conſiderari poſſe. 1. ſecundum vim ſuæ ſignificationis, ut eſt nomen compoſitum ex duabus dictionibus, & ſic eſt nomen eſſentiale, commune omnibus Perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis, quia Pater eſt vere Spiritus, & vere Sanctus, ſimiliter & Filius. 2. prout ex communi uſu, & accommodatione Eccleſiæ, ſanctorumque Patrum, eſt unicum nomen ex illis duobus conflatum, & tunc eſt proprium tertiæ Perſonæ. Quod conſtat ex communi uſu loquendi tum in Scripturis, tum in Conciliis, & apud SS. Patres, ubi cum enumerantur Divinæ Perſonæ, tertia illarum nomine Spiritus ſancti deſignatur.

Quod ſi quæras, cur tertia illa Perſona ſic vocetur, hanc rationem reddit S. Auguſt. lib. 15. de Trin. c. 19. *Quia Spiritus ſanctus eſt communis ambobus, Patri ſcilicet, & Filio, ideo id vocatur ipſe proprie, quod ambo communiter.* Accedit, & alia ratio, quia ſcilicet procedit per actionem voluntatis; atqui ſanctitas proprie ad voluntatem ſpectat. Nec enim dicitur quis Sanctus ab operatione intellectus, ſed ſolum voluntatis. Pari modo ſpirare, & ſpiratus ſunt voces ſpecialiter ad voluntates pertinentes, quatenus ſpirare aliquando ſignificat vehementer amare, aut ardenter deſiderare, ut cum vulgo dicimus, aliquem ſpirare vindictam, aut cædes, contra vero ſanctos viros ſpirare charitatem, pietatem, &c. Et ſic peculiari jure, ac titulo tertia in Divinis Perſona recte nuncupatur Spiritus ſanctus, quia per operationem voluntatis procedit.

2. Hac obſervatione ſuppoſita, de tertia illa Perſona ſeu de Spiritu ſancto, tres præſertim veritates Fides Catholica credendas proponit: prima eſt, illum eſſe verum Deum, Patri, & Filio conſubſtantialem, & per omnia æqualem, ſecunda a Patre & Filio procedere, tertia denique, procedere a Patre, & Filio, tanquam ab unico principio.

Primæ veritati oppoſitus fuit error Macedonii, & ejus aſſeclarum, qui (ut refert Sozomenus lib. 4. cap. 26.) aſſerebant, Spiritum ſanctum non eſſe Deum, ſed aliquam ſubſtantiam ſpiritalem, ſuperiorem omnibus Angelis, creatam a Patre per Filium. Qui error fuit etiam Arrii, qui ſicut Filium, ita etiam Spiritum ſanctum creaturam dicebat, teſte S. Epiph. Hær. 69.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ Fidei probatur, 1. auctoritate Scripturæ. 1. S. Jo. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Quæ verba clariſſime indicant unitatem ſubſtantiæ, & Divinitatis in Spiritu ſancto, &

aliis

aliis Perſonis Diviniſ. S. Matth. c. ult. Chriſtus præcipit, credentes, baptizari in nomine Patris & Filii, & Spiritus ſancti; Sacramenta autem conferri non debent, niſi nomine, & auctoritate veri Dei qui ſolus eſt Auctor, & largitor Gratiæ. S. Marc. 3. ubi dicitur cætera peccata hominibus dimitti, peccata autem in Spiritum Sanctum non remitti neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Denique Act. 5. S. Petrus increpans Ananiam, quod mentitus eſſet Spiritui ſancto, addit poſtea, illum non eſſe mentitum hominibus, ſed Deo.

Prob. 2. auctoritate univerſalis Eccleſiæ, quæ in Symbolo Apoſtolorum profitetur, ſe credere in Spritum ſanctum æque, ac in Patrem, & Filium. Et in Concilio Conſtantinopolitano, in quo Macedonii Hæreſis proſcripta fuit, in Symbolo Fidei dicitur, *Credo in Spiritum Sanctum Dominum, qui cum Patre, & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur.* Et in Symbolo S. Athanaſii dicitur, *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, & Patris, & Filii, & Spiritus Sancti una eſt Divinitas, æqualis gloria*, &c.

Probatur 3. ex unanimi conſenſu SS. Patrum, qui libris integris Spiritus ſancti Divinitatem contra Hæreticorum blaſphemias propugnaverunt, ut Sanctus Baſilius, Sanctus Ambroſius, & Sanctus Auguſtinus paſſim in libris de Trinitate, præſertim lib. 1. cap. 6. & alii communiter omnes.

3. Secundæ veritati oppoſitus eſt error Græcorum aſſerentium, Spiritum ſanctum a ſolo Patre procedere.

Refellitur, & veritas noſtræ Fidei (ſcil. quod Spiritus ſanctus non tantum a Patre, ſed etiam a Filio procedat) probatur 1. auctoritate Scripturæ in qua variis in locis dicitur Spiritus ſanctus mitti, & dari a Filio, ut S. Jo. 15. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre*, atqui miſſio in Divinis Perſonis denotat proceſſionem, ut explicant Sancti Patres. S. Greg. hom. 26. in Evang. *Miſſio* inquit, *Spiritus Sancti eſt ejus proceſſio de Patre, & Filio*, & S. Hilar. l. 8. de Trin. *Spiritus Sanctus mittitur a Filio, quia eſſe ab illo accipit*. Et cap. 16. S. Joan. Chriſtus Dominus loquens de eodem Spiritu ſancto, *Ille*, inquit, *me clarificabit, quia de meo accipiet;* quem locum de Spiritus ſancti proceſſione intellexit S. Ambroſius lib. 2. de Spiritu ſancto, & S. Auguſtinus tract. 99. in S. Joan. cap. 12.

Prob. 2. ex Concil. Epheſino, in quo lecta, & recepta fuit Epiſt. S. Cyrilli ad Neſtorium, tom. 1. c. 14. In ea autem Epiſt. manifeſte dicitur, Spiritum ſanctum a Patre, & Filio procedere; & ex Conc. Chalced. act. 5. in qua eadem Epiſt. S. Cyril. recipitur, & confirmatur; ac denique ex Conc. Florent. ſeſſ. 7. & 22. in quo eadem veritas ſimpliciter, & abſolute definita fuit, conſentientibus ſimul Latinis, & Græcis, tametſi poſtea infeliciter Græci ab hac Fide defecerint.

Probari poteſt ex SS. Patribus, ut S. Baſil. lib. 3. cont. Eunomium, S. Chryſoſt. ho. 4. de Symb. S. Greg. Niſſ. Epiſt. ad Alabium, & pluribus

ribus aliis, qui unanimiter id docent, & quorum doctrina fuse in præfato Concilio Florentino declaratur.

Tertia denique veritas, scilicet quod Spiritus sanctus a Patre, & Filio, tanquam ab unico principio, procedat,

Probatur 1. auctoritate Conc. generalis Lugdunensis c. unico de summa Trinitate, & Fide Catholica, ubi expresse definitum est, Spiritum sanctum esse a Patre, & Filio, non tanquam duobus principiis, sed tanquam unico principio, nec duabus spirationibus, sed una: item Concilii Florentini sess. ultima in litteris unionis, ubi dicitur, Spiritum sanctum a Patre, & Filio, tanquam uno principio, & unica spiratione procedere.

Probatur 2. ex S. Aug. l. 5. de Trin. cap. 14. ubi sic loquitur, *Sicut Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus Creator, & unus Dominus, ita Pater, & Filius sunt unicum Spiritus Sancti principium, non duo principia*. Eodem etiam modo loquitur S. Hilar. l. 4. de Trinit. & S. Anselmus libro de processione Spiritus sancti c. 10.

Probatur 3. ratione, siquidem in Divinis omnia unum sunt, ubi non obstat oppositio relativa, atqui inter Patrem, & Filium, quatenus spirant, nulla est ejusmodi relativa oppositio, ut per se patet; ergo &c.

Observandum est, quod, quamvis recte dici possit, Spiritum sanctum procedere a duobus vim spirandi habentibus, ac proinde esse duos spirantes, quia scilicet procedit a duabus distinctis Personis, Patre scilicet, & Filio non tamen ideo dici potest, esse duos spiratores.

Ratio hujus discriminis est, quod adjectiva nomina plurali numero efferri possunt, quoties diversa sunt suppositа, quamvis non sint diversæ formæ, substantiva vero multiplicari non debent, nisi & forma, quam significant, multiplicetur. Itaque recte dicimus duos habentes vim spirandi, vel duos spirantes adjective, quia sunt duæ Personæ, sed non dicimus duo principia, nec duos spiratores substantive, quia unica est veluti forma, & una virtus, per quam spirant.

Dices, S. Hilarium l. 1. de Trin. vocare Patrem, & Filium auctores Spiritus sancti, proindeque eodem modo dici posse spiratores.

Respondetur, apud SS. Patres, quibusdam in locis sensum potius illorum attendi debere, quam verba. Quamvis enim nonnunquam nomina substantiva pro adjectivis usurpentur ad hoc mysterium explicandum, nihilominus substantiva illa modo adjectivo intelligi debent, ut de S. Hilario docet S. Th. p. 1. q. 36. art. 4. ad 7.

SECTIO VI.

Quo sensu Spiritus Sanctus vocetur amor.

1 AD uberiorem cognitionem eorum, quæ de Spiritus sancti processione dicta sunt, conferre potest explicatio hujus nominis; quod

quod passim in Scripturis, & apud SS. Patres reperitur, quo Spiritus sanctus vocatur Amor. Quod ut distinctius intelligatur,

Prænotandum est, hoc nomen *Amor* in Divinis duplici modo sumi posse, 1. essentialiter pro illo amore, quo tres Personæ Divinæ diligunt se. 2. notionaliter, idque vel active, scilicet pro amore notionali productivo, quo Pater, & Filius producunt Spiritum sanctum, vel passive pro amore notionali producto, & tunc est nomen personale solius Spiritus sancti proprium.

Quoniam vero ea, quæ ad voluntatem spectant, in Divinis magis adhuc nos latent, quam quæ ad intellectum, ideo juvabit ea, quæ ad amorem illum Divinum productum pertinent, ex analogia productionis Verbi Divini paucis hic explicare.

Sicut igitur, dum Pater seipsum in Essentia contemplatur, Verbum mentis exprimit, & sic Filium generat, ita dum Pater, & Filius se in unitate Essentiæ diligunt, affectus voluntatis, qui est utriusque amor, simul ab utroque exprimitur, sicque Spiritus sanctus producitur.

Item sicut intelligere convenit Filio non secus, ac Patri, sed conceptum efformare, seu Verbum dicere soli Patri, ita amare Spiritui sancto convenit non secus, ac Patri, & Filio, sed affectum exprimere, & amorem spirare soli Patri, & Filio.

2. Item sicut Verbum Divinum, seu Filius ex cognitione Essentiæ Divinæ, ejusque perfectionum omnium, nec non trium Personarum Divinarum, ac denique creaturarum possibilium procedit, sic Amor Divinus, seu Spiritus sanctus ex ejusdem Essentiæ Divinæ, perfectionum, Personarum, creaturarumque omnium possibilium dilectione procedit. Nec enim minus perfecte debet esse actio amandi, per quam producitur Spiritus sanctus, quam actio intelligendi, per quam gignitur Filius. Quare sicut ista (ut superius dictum est) ad omnia intelligenda, sic & illa ad omnia diligibilia extendi debet.

Ex his patet, quo sensu intelligi debeat id, quod docet S. Th. q. 37. a. 2. cum dicit, Patrem, & Filium diligere se Spiritu sancto. Hoc enim vere, & proprie dicitur, si verbum *diligere* sumatur notionaliter, prout significat spirare amorem, quia scilicet Pater, & Filius relative notionaliter diligunt se invicem Spiritu sancto, tanquam dilectionis suæ termino, & amore producto. Unde S. Aug. l. 6. de Trin. c. 51. dicit, quod Spiritus sanctus est, *quo Genitus a Generante diligitur, Genitoremque suum diligit*. Et eodem sensu Synesius hymn. 4. vocat Spiritum sanctum, *Centrum Genitoris, & Geniti*. Et appositè S. Bernardus serm. 8. in Cant. super illa verba, *Osculetur me osculo oris sui, Si*, inquit, *recte Pater osculans, Filius osculatus accipitur, non erit absque Spiritum Sanctum osculum intelligi, utpote qui Patris & Filii imperturbabilis pax sit, glutem firmum, individuus amor, indivisibilis unitas*.

SECTIO VII.

Qua ratione Persona una in Divinis mitti dicatur ab alia.

1. CErtum est ex Scripturis, secundam, & tertiam Sanctissimæ Trinitatis Personam mitti. Et quidem de Filio constat ex S. Mat. c. 15. *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel*, & S. Jo. 6. *Misit me vivens Pater*, &c.

De Spiritu sancto etiam S. Jo. 14. *Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo*, & c. 15. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis.*

Cum igitur hoc verum sit, quæritur, qua ratione Persona Divina dici possit mitti ab alia.

Pro cujus resolutione nihil aptius afferri potest, quam id quod docet S. Tho. 1. p. q. 43. ubi Divinæ missionis rationem sic explicat. Duo in ratione missionis importantur, quorum unum est habitudo missi ad principium, a quo mittitur, aliud est habitudo missi ad terminum, ad quem mittitur. Est autem habitudo missi ad eum, a quo mittitur, quædam ab ipso processio, idque vel per imperium, ut cum servus a Domino mittitur, vel per consilium, ut si Rex dicatur mitti a Consiliariis ad ineundum bellum, vel secundum originem, ut cum flos emittitur ab arbore. Habitudo vero missi ad terminum, ad quem mittitur, est, ut aliquo modo ibi esse incipiat, ita ut vel absolute ibi incipiat esse, quia nempe ibi antea omnino non erat, vel incipiat ibi aliquo modo esse, quo prius non erat. Missio igitur Divinæ Personæ convenire potest, tum quatenus importat ex una parte processionem originis a mittente, tum secundum quod importat ex alia parte novum modum existendi in alio. Sic Filius dicitur a Patre missus in mundum, quia ab ipso Patre procedens incepit in mundo esse per carnem assumptam, quamvis antea in mundo esset, juxta illud S. Jo. *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est*, non tamen eo modo, quo cœpit esse per Incarnationem.

2. Ex dictis intelligi potest, 1. licet inter creaturas missio aliquam importet minorationem in eo, qui mittitur ab alio, proindeque tollat æqualitatem perfectionis inter utrunque, in Divinis tamen nullam inferre inæqualitatem inter Personam missam, & mittentem, quia fit solum secundum processionem originis absque ulla prioritate, aut posterioritate durationis, vel causæ.

Ubi obiter observandum est, quod cum novus ille modus, quo Divina Persona missa dicitur esse, ubi antea non erat, sit secundum aliquam operationem ad extra, qua aliquid efficit in creatura, nihil autem in creatura operetur, nisi per entitatem suæ naturæ, quam accepit a Persona mittente, seu producente; hinc fit, ut habeat ab ipsa, quod aliquid efficiat in creatura; & sic, cum novo modo incipit esse, ubi non erat,

Digitized by Google

erat, jure, ac merito illuc a Persona producente mitti censeatur.

Intelligi potest 2. quod, quamvis omnes Divinæ Personæ dici possint venire ad nos juxta illud S Joan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, non tamen omnes, aut quælibet illarum a qualibet mitti potest.

Cum enim (ut supra dictum est) missio proprie dicta sit indissolubiliter annexa processioni, & eatenus Persona una mitti ab alia dicatur, quatenus ab ipsa procedit, & per processionem accipit virtutem operandi in aliqua creatura, ut sit aliquo modo in ea, quo antea non erat, hinc sequitur, Personam Divinam non posse mitti, nisi ab aliqua procedat, nec ab aliqua posse mitti, nisi ab illa procedat. Unde fit, ut Filius, & Spiritus sanctus solum mitti dicantur; Filius a solo Patre, a quo solo procedit, Spiritus sanctus vero a Patre, & Filio, eo quod ab utroque procedat.

Quæres, ad quosnam effectus Divina Persona mitti dicatur?

Respondetur, primario, & præcipue mitti ad conferendam gratiam sanctificantem: unde quando Scriptura loquitur de missione alicujus Personæ Divinæ, illum effectum communiter adjungit, ut S. Joan. 3. *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant*, & ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis:* secundario vero ad omnes alios effectus, quos Persona Divina missa potest varie, & multipliciter in creatura operari. Quo fit, ut missio Divinæ Personæ esse possit vel invisibilis, cum fit solum per productionem interioris Gratiæ, sive gratum facientis, sive gratis datæ: vel visibilis, cum aliquid præterea exterius in creatura operatur. Observat autem S. Thomas art. 3. nunquam visibiliter mitti Personam Divinam, quin simul etiam mittatur invisibiliter secundum aliquod Gratiæ donum.

SECTIO VIII.

Quomodo de Sanctissimæ Trinitatis Mysterio sit loquendum.

1. QUod Apostolus charissimum sibi Discipulum alloquens dixit 2. Tim. 1. *Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti*, hoc merito quisque attendere debet in omnibus Fidei mysteriis, sed præsertim in Sanctissimæ Trinitatis mysterio, quod sicut aliis sublimius, sic etiam difficilius est, proindeque, quoties de illo loquendum est, cautela major adhiberi debet, ne defectu aut scientiæ, aut advertentiæ verbis minus sanis, aut aptis tanti mysterii veritas, vel sanctitas obscuretur. Hac igitur de causa breviter hic aliquot proponemus regulas communiter ab omnibus Theologis receptas, quibus utile, imo necessarium videtur in hac materia attendere.

Cum autem in qualibet enunciatione duo termini reperiantur, prædica-

dicatum ſcilicet, & ſubjectum, videndum eſt, quoties de hoc myſterio loquendum erit, qua ratione uterque propoſitionis terminus rectæ Fidei conſonus, & conformis eſſe poſſit.

Prima regula. Nomina concreta ſubſtantiva, eſſentialia, id eſt quibus Eſſentia Divina, vel aliquod ejus attributum abſolutum exprimitur, de tribus Perſonis Divinis in numero ſingulari prædicari debent. Ita S. Th. 1. p. q. 59. a. 3. Ex. gr. nomen iſtud, *Deus*, quod eſt ſubſtantivum eſſentiale, prædicari non debet in plurali de tribus Perſonis, ſed tantum in ſingulari. Unde S. Athan. in Symb. inquit, *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus, non tamen tres Dii, ſed unus eſt Deus. Ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus ſanctus, non tamen tres Domini, ſed unus eſt Dominus.*

Secunda regula. Nomina adjectiva eſſentialia, quamvis de Perſonis Divinis in plurali numero prædicari poſſint, ut docet S. Thom. l. c. communiter tamen in ſingulari numero enunciari debent, quia ſcilicet ſubſtantivo potius modo, quam adjectivo ſolent uſurpari. Hinc eſt, quod licet ad rigorem dici poſſit, eſſe in Trinitate tres omnipotentes, tres æternos, tres increatos, tamen, ut in Symbolo S. Athanaſii habetur, conveniat magis dicere, quod Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, *non ſunt tres omnipotentes, ſed unus omnipotens, ſicut non tres æterni, aut increati, ſed unus æternus, & increatus.*

2. Tertia regula. Nomina concreta, ſubſtantiva, eſſentialia (ut plurimum) pro ipſa Divina Eſſentia, prout per ſe in tribus Perſonis ſubſiſtit, aliquando etiam pro qualibet illarum Perſonarum ſupponere poſſunt. Ita S. Thom. art. 4. Ex. gr. in illa propoſitione Gen. 1. *Creavit Deus cælum, & terram*, nomen *Deus* ſignificat ipſam Divinam Eſſentiam in tribus Perſonis ſubſiſtentem. In hac vero S. Joan. 3. *Miſit Deus Filium ſuum in mundum*, idem nomen *Deus* ſumitur pro prima Trinitatis Perſona. Rurſus in hac alia Pſ. 109. *Dixit Dominus Domino meo*, nomen *Dominus* tam pro prima, quam pro ſecunda in Divinis Perſona ſumitur.

Quarta regula. Nomina eſſentialia in abſtracto nunquam ſupponere poſſunt pro Divinis Perſonis. Ita S. Tho. art. 5. Unde in Conc. Lateran. ſub Innoc. III. c. *Dominus* reprobantur iſtæ propoſitiones, tanquam falſæ, *Eſſentia generat*, & *Eſſentia generatur*. Qua ratione ſimiliter dici non debet, quod Divinitas generet, vel quod Pater producat Divinitatem. Quamvis enim Deus, & Divinitas, ſeu Eſſentia Divina ſit idem ſecundum rem, ſeu in ſenſu identico; non tamen eſt idem modus ſignificandi utrobique, ſeu non ſunt idem in ſenſu formali. Hoc enim nomen *Deus*, cum ſignificet Divinam Eſſentiam, ut in habente illam, ex modo ſuæ ſignificationis poteſt ſupponere pro Perſona; at vero hoc nomen *Divinitas*, ſeu *Divina Eſſentia*, cum ſignificet Eſſentiam Divinam, ut formam abſtractam, ideo ex modo ſuæ ſignificationis pro Perſona ſupponere non poteſt. Porro (ut recte notat S. Do-

Doctor) ad veritatem locutionum considerare oportet non solum res significatas, sed etiam modum significandi.

Observandum est tamen, aliquando apud Sanctos Patres nomina quædam essentialia in abstracto poni pro Divinis Personis, quæ, ut idem S. Th. monet ar. 5. ad 2. intelligi, & exponi debent per concreta, vel per personalia. V. g. cum apud aliquos legitur, in Divinis sapientiam de sapientia procedere, sensus est, Filium, qui est Sapientia Divina, procedere a Patre, cui hæc Divina perfectio æque, ac Filio competit. Aliquando etiam nomina illa essentialia abstracta Personis Divinis tribuuntur per quandam appropriationem, quod fuse explicat idem S. Doct. ar. 8. Et sic v. g. communiter Potentia tribuitur Patri, Sapientia Filio, Bonitas Spiritui sancto, non quod illa, & similia nomina non sint toti Trinitati communia, sed id fit ad juvandam utcunque intellectus humani imbecillitatem, ut sic facilius veram, & realem distinctionem Personarum Divinarum in perfectissima, & simplicissima Essentiæ Divinæ unitate concipere possit.

TRACTATUS IV.

DE CREATIONE ANGELI, ET HOMINIS

AC UTRIUSQUE LAPSU.

OMnia, quæ in hoc tractatu explicanda sunt, ad quinque capita revocabuntur, in quorum 1. agetur de creatione rerum in genere, in 2. de creatione Angelorum, eorumque natura, in 3. de Angelorum bonorum merito, & beatitudine, malorumque lapsu, atque damnatione, in 4. de creatione Hominis, ac innocentiæ, seu justitiæ originalis statu, in 5. denique de lapsu hominis, ac peccato originali.

CAPUT I.

De Creatione rerum in genere.

SECTIO I.

An Deus sit causa efficiens rerum omnium.

1. SEnsus quæstionis est, an omnes res aliæ ab ipso Deo sint ab illo, tanquam a causa efficiente, sive per creationem, sive alie

alio quocunque modo producantur. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. Deum esse rerum omnium auctorem, seu primam causam efficientem.

Huic veritati, quæ de Fide est, oppositi fuerunt olim varii Hæreticorum errores. Alii siquidem dixerunt, mundum hunc, non a Deo, sed ab Angelis conditum fuisse, ut Simon Magus, Menander, & alii apud S. Iren. t. 1. c. 21. & seq. adverss. Hæres. Marcion, teste Tertull. lib. 5. adverss. eund. opinatus est, materiam primam ex se esse proindeque a Deo non esse productam. Manichæi etiam existimaverunt, res omnes corporeas non a Deo bono, sed a Deo malo esse productas, ut refert S. August. Her. 26. quod etiam asseruerunt Hæretici Albigenses, ut testatur S. Antoninus 3. p. hist. tit. 19. ar. 1.

2. Refelluntur hi, & similes errores, & veritas nostræ Fidei probatur 1. ex Scriptura Ps. 145. *Qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt*. S. Jo. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*. Et Rom. 11. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*.

Prob. 2. ex omnibus Symbolis, quæ in Conciliis generalibus edita sunt, in quibus universalis Ecclesia semper professa est, se credere *in unum Deum factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & invisibilium*.

Probatur 3. auctoritate SS. Patrum, Irenæi, Epiphanii, Augustini, & aliorum, qui in libris suis ex professo illos errores proscripserunt, & Fidei nostræ veritatem propugnaverunt. Unus instar omnium hic nobis erit Augustinus, qui lib. 1. de Genesi ad literam c. 14. sic alloquitur, *Catholica Fides præscribit, & certissima ratio docet, nullam naturarum materiam esse potuisse, nisi ab omnium rerum non modo formatarum, sed etiam formabilium inchoatore Deo, atque creatore*.

Probatur 4. hac ratione, quæ est S. Doctoris 1. p. q 44. a. 1. Id omne, quod habet esse per participationem, est ab eo, quod habet esse per essentiam, cum quidquid in aliquo genere per participationem est tale, sit ab eo, quod in eodem genere est maxime, & perfectissime tale; atqui res omnes extra Deum habent esse per participationem, cum ex seipsis non sint, solus autem Deus per essentiam, cum a seipso sit; ergo omnia, quæ sunt extra Deum, sunt ab ipso tanquam a prima causa sui efficiente.

3. Dicendum 2. non tantum id, quod per creationem productum est, sed etiam id omne, quod per causas secundas continue efficitur, immediate a Deo, tanquam causa prima simul concurrente, produci.

Probatur 1. ex Scriptura Ps. 146. *Qui producit in montibus fœnum, & herbam servituti hominum*. Isa. 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis Dominus*. 1. Cor. 12. *Operatur omnia in omnibus*.

Probatur 2. ex S. Aug. Epist. 146. ad Consentium, *Quomodo*, inquit, *negare poterimus Deum etiam nunc operari cuncta, quæ creantur, cum Dominus dicat, Pater meus usque nunc operatur?* Et paucis interjectis, *Si Deus nunc ista format, quomodo legitur, Priusquam te formarem in utero, novi te?*

Pro-

Probatur 3. hac ratione: quia non aliter aliquid immediate a Deo fieri concipitur, niſi quia Deus immediate illud cognoſcit, & immediate vult eſſe; Deus enim, cum ſit puriſſimus ſpiritus, non aliter agit, quam intellectu, & voluntate; atqui Deus iſto modo ſe habet etiam reſpectu eorum, quæ nunc fiunt interventu cauſarum ſecundarum, cum illa ſint entia vera, & bona, proindeque non minus immediate ab ipſo ſolo cognita, & volita, quam ea, quæ ab ipſo ſolo in principio mundi creata ſunt.

4. Quæres, per quam actionem Deus effectum aliquem cum cauſa ſecunda immediate producat, an ſcilicet id faciat per eandem actionem cauſæ ſecundæ, an per diſtinctam.

Reſpondetur, ſi de actione immanente Dei ſermo ſit, effectum illum produci vi, & efficacia Divinæ volitionis, prout explicatum eſt in tractatu ſecundo, cum de voluntate Dei ageretur: ſi autem quæſtio ſit de actione Dei tranſeunte, reſpondetur actionem Dei, & cauſæ ſecundæ eandem eſſe realiter, ſed tamen formaliter diſtinctam. Eſt eadem cum illa realiter; utraque enim unum eundemque ſimplicem terminum habet, nempe effectum productum, qui totus eſt a cauſa prima, & totus a cauſa ſecunda. Eſt diſtincta formaliter, quia actio illa creaturæ, ut ſit dependenter a Deo, dicitur concurſus, & operatio Dei, ſeu cauſæ primæ, ut vero eſt a creatura dicitur concurſus cauſæ ſecundæ.

SECTIO II.

An ſolius Dei proprium ſit creare.

1. NOtandum eſt, verbum creandi duobus modis accipi poſſe, 1. late, prout ſignificat quamcunque rei effectionem, ſeu productionem, 2. ſtricte, & proprie, prout ſignificat productionem totius alicujus entis ex nihilo, hoc eſt ex nullo ſubjecto præſuppoſito. Et eo ſenſu intelligi debet quæſtio propoſita, an ſcilicet ſolius Dei proprium ſit aliquid ex nihilo producere. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. Fide Catholica credendum eſſe, res omnes, quæ de facto per creationem productæ ſunt, aut producuntur, a ſolo Deo fuiſſe creatas, aut de novo creari.

Hæc veritas conſtat tum ex iis, quæ Sectione præcedenti dicta ſunt, tum ex eo, quod in Scripturis paſſim Deus vocatur *Creator omnium*, ut Eccl. 24. & Mach. 1. dicitur, *Creaſſe omnia*, ut Epheſ. 3. Apoc. 4. *feciſſe cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt*, ut Pſalm. 145. Et habetur expreſſe definitum in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. c. 1. Idipſum etiam probant Sancti Patres contra Hæreticos Sectione præcedenti citatos, S. Baſil. l. 4. cont. Eunomium, S. Athan. ſerm. 3. contra Arianos. S. Aug. l. 3. de Trinit. c. 8. & alii.

2. Dicendum 2. ſolius Dei proprium eſſe creare, itaut nulla creatura

tura id præſtare poſſit, ſaltem tanquam cauſa principalis.

Probatur 1. ex Scriptura. Eccl. 1. *Unus eſt altiſſimus Creator omnipotens.* Sap. 13. *A magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit Creator horum videri.* Jerem. 32. *Domine Deus, ecce tu feciſti cœlum, & terram in fortitudine tua magna.*

Probatur 2. ex SS. Patribus, S. Athan. ſerm. 3. contr. Arianos, *Adminiſtrare ſervorum eſt, creare autem ſolius Dei Verbi, & Sapientiæ.* S. Aug. l. 9. de Gen. ad lit. *Creare naturam aliquam tam nullus poteſt Angelus, quam nec ſe ipſum.* S. Cyrill. Alexand. l. 2. in Julianum: *Ea ſunt naturæ inacceſſa, quæ propria ſunt ſolius ſummæ ſubſtantiæ, quorum unum eſſe dicimus efficaciter operari poſſe ut creatorem, & producere res, quæ aliquando non erant.*

Probatur 3. ratione, qua utitur S. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. nimirum quod effectus debet eſſe a cauſa eo magis univerſa, quo ipſe eſt magis univerſus; atqui totum eſſe, quod per creationem producitur, eſt effectus univerſaliſſimus; ergo non poteſt eſſe niſi a cauſa univerſaliſſima, quæ eſt Deus.

Porro quamvis hæc ratio, ſicut & aliæ, quæ communiter afferuntur a Theologis ad id probandum, plane non convincant, junctæ tamen auctoritatibus ſupra citatis ſententiam in aſſertione poſitam ſi non omnino certam, ſaltem probabiliſſimam eſſe oſtendunt.

3. Quæres, an ſaltem creatura, tanquam cauſa inſtrumentalis, poſſit ſimul cum Deo concurrere ad creationem alicujus rei.

Reſpondetur, probabile videri hoc fieri poſſe, tum quia nulla videtur in hoc reperiri contradictio, tum quia de facto verba prolata a Sacerdote concurrunt inſtrumentaliter phyſice (ut ſupponimus ex tractatu de Sacramentis) ad conſecrationem Hoſtiæ, ſeu ad productionem Corporis Chriſti in Hoſtia, quæ quidem productio, ut docet Concilium Tridentinum, fit per converſionem totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam Corporis Chriſti, ad quam converſionem non minor potentia requiritur, quam ad creationem.

SECTIO III.

An aliquæ creaturæ fuerint, vel eſſe potuerint ab æterno.

1. QUod ſpectat ad primam propoſitæ quæſtionis partem, dicendum eſt, Fide Catholica credendum eſſe, neque mundum, neque ullam creaturam fuiſſe ab æterno, ſed omnia, quæ ſunt, vel fuerunt, durationis ſuæ initium habuiſſe.

Probatur 1. ex Scriptura. Gen. 1. *In principio creavit Deus cœlum, & terram*, quo loco per hanc vocem *In principio*, S. Ambroſ. in Examer. l. 1. c. 3. & S. Aug. l. 11. de Civ. c. 6. & alii communiter intelligunt initium temporis Prov. 8. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret.* S. Jo. 17. *Clarifica me, Pater, clari-*

claritate, quam habui apud temetipſum, priuſquam mundus fieret.

Probatur 2. auctoritate Concilii Lateranenſis ſub Innocent. III. c. 1. ubi expreſſe definitur, quod *Deus ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritalem, & corporalem.*

Porro quamvis hæc veritas certiſſima ſit, nec de illa dubitare ulli Catholico liceat, eſt tamen id verum (quod recte docuit S. Th. q. 46. a. 2.) nulla ratione naturali probari poſſe demonſtrative, mundum hunc aliquo in tempore habuiſſe initium, noſque id non niſi ex Divina revelatione cognoſcere certo poſſe.

2. Jam quod ſpectat ad ſecundam quæſtionis propoſitæ partem, an ſcilicet mundus, aut aliqua creatura ab æterno produci potuerit, variæ ſunt ſuper hac re Theologorum ſententiæ. Quidam enim abſolute id negant, alii contra omnino affirmant, alii autem media via incedentes exiſtimant, eas res, quæ habent eſſe permanens, & fixum, potuiſſe ab æterno produci, quæ vero ſucceſſivum, & fluens, non potuiſſe: alii denique omnium probabiliſſime opinantur (quod & S. Doctor innuere videtur ſupra in reſp. ad 8.) nullam implicare contradictionem, ac proinde potuiſſe ab æterno mundum produci quoad res, cum quarum æterna duratione non ſit conjunctum infinitum actu, quoad alias vero non potuiſſe, eo quod infinitum actu in creatis rebus eſſe non poſſit, ſecumque involvat contradictionem.

CAPUT II.

De creatione Angelorum, eorumque natura.

1. ANgelos, hoc eſt, ſubſtantias quaſdam ſpirituales exiſtere, non modo Fides Catholica docet, Scripturæque Sacræ innumeris prope in locis teſtantur, ut infra dicendis patebit, ſed etiam ipſa ratio naturalis ſuggerit.

Siquidem multi ex Philoſophis Ethnicis, licet nulla Fidei luce illuſtrati, ſolo tamen rationis ductu id agnoverunt. Unde Tertullianus in Apolog. c. 22. & Cyprianus lib. de Idolorum vanitate, Socratem, & Platonem ita exiſtimaſſe aſſerunt, quod & S. Aug. l. 2. de Civit. c. 14. de Labeone, & aliis Ethnicis teſtatur. Certe Ariſtot. l. 8. Phyſ. & 12. Metaphyſ. id ipſum argumentando colligit, præſertim ex orbium cœleſtium motu, & agitatione, quorum converſionibus ad perpetuitatem concitandis, & gubernandis neceſſarium exiſtimavit aliquas præeſſe ſubſtantias ſpiritales ab omni corporum concretione abſtractas, & ſeparatas.

Unde mirum eſt, Sadducæos, ut Actorum 23. refertur, in illam Hæreſim, vel potius cæcitatem incidiſſe, ut neque Angelum, neque Spiritum eſſe crederent, præſertim cum aliunde quinque libros Moyſis tanquam Canonicos reciperent, in quibus tamen tam crebra, & manifeſta ſit Angelorum mentio.

2. Ce-

2. Cæterum nomen Angeli, quod a Greco verbo ἀγγέλλειν, id-eſt, nunciare, derivatur, communi uſu tum Patrum, tum Eccleſiæ aſſumitur ad ſignificandas creaturas illas ſpiritales, quæ idcirco tali nomine nuncupantur, quod ſæpiſſime a Deo mitti dicantur ad mandata Divina hominibus ſignificanda. Quo etiam ſenſu per quandam ſimilitudinem Sacerdotes in aliquibus Scripturæ locis Angeli appellantur, eo quod illorum officium præſertim ſit Dei voluntatem hominibus nunciare, & declarare.

SECTIO I.

Quandonam Angeli creati ſint.

1. SUpponimus 1. tanquam Fide Catholica certiſſimum, Angelos a Deo creatos eſſe.

Id patet ex Scriptura. Pſ. 138. ubi, poſtquam David Angelos, aliaſque creaturas ad laudandum Deum invitavit, de illis omnibus pariter ſubjungit: *Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt*; quo Pſalmiſtæ teſtimonio hanc veritatem probat S. Auguſt. l. 11. de Civ. c. 9. & Coloſſ. 1. *In ipſo condita ſunt univerſa in cœlo, & in terra, viſibilia, & inviſibilia ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt.*

Supponimus 2. eadem Fide certum eſſe, Angelos non fuiſſe creatos ab æterno.

Cum nulla omnino creatura fuerit ab æterno, ut ſupra probatum eſt, & probari inſuper poteſt ex eo, quod SS. Patres diſputantes contra Arianos communiter inferebant, Filium Dei eſſe verum Deum, quia Scripturæ manifeſte dicunt, illum eſſe ab æterno, ſupponentes proinde tanquam certum, & indubitatum, ſolum Deum eſſe ab æterno.

His præſuppoſitis, quæritur, quandonam Angeli creati ſint?

Reſpondetur, tres eſſe diverſas ſuper hac re Sanctorum Patrum ſententias. Quidam enim ex illis exiſtimaverunt, Angelos ante mundum corporeum fuiſſe creatos, ut S. Baſilius hom. 1. & 2. in Hexameron. S. Hieron. in c. 1. ad Titum, & alii, quos refert Sixtus Senenſis l. 5. Biblioth. annot. 5. Quidam vero opinati ſunt, illos fuiſſe creatos poſt mundum corporeum, ſicut anima primi hominis creata fuit poſt ejus corpus; ita Gennadius, & Acacius, (ut refert Lipomanus in catena ſua in Geneſ. Alii denique aſſeruerunt, creatos illos fuiſſe ſimul cum mundo corporeo, ut S. Epiphanius Hær. 65. S. Aug. l. 11. de Civ. c. 9. S. Greg. l. 32. Moral. c. 10. & communiter omnes Doctores cum Magiſtro ſententiarum in 2 diſt. 2. & nominatim S. Th. 1. p. q. 61. art. 4. cum quibus proinde

1. Dicendum, Angelos non ab æterno, ſed initio temporis ſimul cum hoc

Digitized by Google

hoc mundo corporeo, primos tamen omnium, & ante quamcunque aliam ipsius mundi corporei partem fuisse creatos.

Prima hujus assertionis pars, nempe quod Angeli non ab æterno, sed initio temporis simul cum mundo corporeo creati sint,

Prob. 1. ex Scriptura. Gen. 1. *In principio creavit Deus Cœlum, & terram*, &c. *Et dixit Deus, Fiat lux*, ubi cœli, ac lucis nomine plerique Patres Angelos intelligunt, ut S. Augustinus supra, S. Gregor. l. 27. Moral. cap. 25. Exod. 20. ubi dicitur, quod *Deus sex diebus fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt*; Angeli autem in cœlis sunt; proindeque inter omnia illa, quæ sex diebus facta esse dicuntur, sunt numerandi.

Prob. 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. ubi dicitur, quod *Deus simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritalem, & corporalem, Angelicam, & mundanam*.

Secunda assertionis pars, scilicet quod primi omnium, & ante quamcunque aliam ipsius mundi corporei partem creati sint, constat tum ex eo, quod, ut supra dictum est, creatio Angelorum secundum mentem sanctorum Patrum intelligatur in Scriptura per creationem cœli, quod quidem, ut dicitur cap. 1. Genes. in principio, & ante aliam quamcunque mundi corporei partem creatum fuit: tum etiam ex eo, quod id Angelicæ naturæ dignitati maxime congruit, ut sit primum Dei opus ad extra, & *Initium viarum Domini*, ut loquitur Propheta de primo Angelorum loquens.

3. Quæres, an hæc sententia, asserens Angelos simul cum mundo corporeo fuisse creatos, sit de Fide.

Quidam Doctores ita esse existimant, ut Gregorius Ariminensis in 2. sent. dist. 2. & Ferrariensis lib. 2. contra Gentes cap. 83. Melius tamen alii negant cum S. Thom. sup. art. 2. ad 2. & in opusculo, in quo Later. Conc. decretum supra relatum exponit, dicitque, decretum hoc a Conc. Later. editum fuisse contra Origenis errorem, qui spiritales creaturas solas, ac per se ab initio conditas asserebat, corporeas vero ex accidenti, ut in iis, velut in quodam carcere Spirituum quorundam delicta plecterentur. Contra quem errorem Concilium definivit, utramque simul, hoc est, pari consilio, conditam fuisse creaturam, spiritalem & corporalem, idque ab initio temporis, hoc est, non ab omni æternitate.

SECTIO II.

Ubinam creati sint Angeli.

1. CUm super hac quæstione nihil aperte dicat Scriptura, nec Ecclesia quidquam definierit, ideo variæ sunt Theologorum sententiæ. Quidam enim Angelos in hoc aere creatos fuisse existimant, alii in inferioribus cœlis.

Digitized by Google

Omnium probabiliſſime S. Thom. ſupra art. 4. exiſtimat, in cœlo Empyreo fuiſſe creatos, idque etiam docuit Strabo in c. 1. Gen. Beda hom. 2. Hexameron, & fere omnes reliqui ſcriptores poſt Bedam.

Prob. 1. ex eo, quod Iſa. 14. dicitur, *Cecidiſſe de cœlo Luciferum*. & Apoc. 12. *Factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli ejus præliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli ejus, & non prævaluerunt, neque locus inventus eſt eorum amplius in cœlo*.

Probatur 2. ex eo, quod (ut dicit Sanctus Thom. ſupra) Angeli creati ſunt, ut præſideant creaturæ corporeæ; unde conveniens fuit, ut in ſupremo loco corporali producerentur, cujuſmodi eſt illud cœlum Empyreum.

2. Quæres, an de Fide ſit, cœlum illud, quod communiter vocatur Empyreum, exiſtere.

Reſpondetur, quod, quamvis ſuper hac re nihil expreſſe ab Eccleſia definitum ſit, quia tamen plurimi, ex SS. Patribus tale cœlum exiſtere docuerunt, ut S. Baſil. ho. 2. in Hexamer. S. Joa. Dam. l. 2. de Fide c. 6. S. Amb. l. 2. Hexameron. c. 3. Beda ſup. S. Th. 1. p. q. 66. a. 3. & communiter omnes hodie Doctores docent, ideo valde temerarium videretur illius cœli Empyrei exiſtentiam negare.

SECTIO III.

An Angeli omnino ſint incorporei.

1. SEnſus quæſtionis eſt, an Angeli ſint ſubſtantiæ pure, ac ſimpliciter ſpirituales, an vero in ſua entitate aliquid corporeum, & materiale habeant.

S. Auguſtinus lib. 8. de Civit. c. 14. & 15. refert, Platonicos exiſtimaſſe, Angelos corpora valde ſubtilia naturaliter ſibi unita habere. Ita etiam ſenſit Origenes l. 2. Periarchon c. 2. & 3. Tertullianus lib. de carne Chriſti, & aliqui alii veteres, qui quidem Angelis corpora non ejuſdem rationis attribuunt. Nam aliis cœleſtia, aliis ignea, aliis aerea ineſſe cenſebant.

Vera nihilominus ſententia, quæ ut certa tenenda eſt, aſſerit, Angelos eſſe omnino corporis expertes, atque adeo eſſe creaturas pure, & ſimpliciter ſpirituales, ac intellectuales. Ita S. Th. q. 51. ar. 1.

Probatur 1. ex iis Scripturæ locis, in quibus Angeli vocantur Spiritus. Ad Hebr. 1 *Omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus*. Apocalipſ. 1. fit mentio ſeptem Spirituum, qui in conſpectu throni Dei ſunt. Et in Evangeliis communiter dæmones vocantur immundi ſpiritus. Nomen autem Spiritus in Scripturis, cum ſubſtantiæ intelligenti tribuitur, non niſi rem incorpoream ſignificare ſolet, quo ſenſu S. Joan. c. 3. dicitur, *Spiritus eſt Deus*.

Prob. 2. ex verbis Conc. Lateran. ſup. cit. quibus Angeli ſignifi-

can-

cantur nomine creaturæ ſpiritualis, prout opponitur corporali.

Prob. 3. ex Sanctis Patribus. S. Ignatius in epiſt. ad Trallianos, Angelos vocat *Incorporeas naturas*. S. Greg. Niſſenus lib. 12. contra Eunomium, *Incorporeas creaturas*. S. Greg. Nazianz. orat. 24. *Intelligibiles, & incorporeas ſubſtantias*. S. Dionyſ. de Div. Nomin. c. 4. *Incorporales, intelligibiles, ſpiritualeſque ſubſtantias, omni materia carentes*. S. Joannes Damaſcenus lib. 2. de Fide c. 3. *Subſtantias intelligentes, materiæ, atque corporis expertes*.

Probatur 4. hac ratione, qua utitur S. Thomas ſupra, quia ſcilicet univerſi perfectio requirit, ut in omni genere, in quo eſt aliquid imperfectum, ſit aliquid perfectum; ergo in genere rerum pure ſpiritualium, cum animæ noſtræ ſint aliquo modo imperfectæ, utpote ſubſtantiæ incompletæ, quæ corporibus uniri naturaliter exigunt, convenit eſſe alias ſubſtantias completas pure ſpirituales, & a corporibus omnino independentes.

2. Objicies, in ſeptima Synodo generali actione 5. recitari, & approbari librum Joannis Epiſcopi Theſſalonicenſis, in quo dicitur, Angelos eſſe tenui, & aereo corpore præditos.

Reſpondetur, hoc Concilium congregatum fuiſſe contra Iconoclaſtas, in eoque quæſitum fuiſſe, non de natura Angelorum, an corporei eſſent, vel pure ſpiritales, ſed an imagines Sanctorum, & Angelorum recte in Eccleſia pingi poſſent. Unde ibi approbatum eſt a Patribus Concilii, non quod ſcripſerat ille Joannes de corporibus Angelorum, ſed quod ex ejus verbis intulerat Taraſius Patriarcha. ſcil. Angelos ſpecie corporali pingi poſſe, cum in tali ſpecie aliquando apparuiſſent.

Porro, quamvis (ut docet S. Th. q. 16. de malo, ar. 1.) hæc ſententia, quæ affirmat, Angelos eſſe ſubſtantias pure ſpirituales, talis non ſit, ut oppoſita cenſeri debeat hæretica; (etenim Lateranenſe Concil. ſup. cit. hanc quæſtionem ex inſtituto non definivit, ut obſervat S. Doct. ſed hoc unum intendit, ut utriuſque naturæ eadem ratione conditorem Deum contra Origeniſtas, & Manichæos aſſereret) eſt tamen adeo certa, ut contrarium aſſerere valde temerarium eſſet, utpote communi omnium Doctorum ſenſui repugnans.

3. Quæres, quid de apparitionibus Angelorum in forma corporea exiſtimandum ſit.

Aliqui dixerunt (ut refert S. Th. q. 51. a. 2.) omnes illas Angelorum apparitiones, quæ in Scriptura memorantur, contigiſſe tantum ſecundum imaginationem, nec Angelos unquam corpora ulla, in quibus apparerent, aſſumpſiſſe. Nihilominus pro certo tenendum eſt id, quod docet S. Aug. l. 15. de Civ. c. 23. *apparuiſſe hominibus Angelos in talibus corporibus, quæ non ſolum videri, verum etiam tangi poſſent*. Ibidemque dicit, id in Scripturis tam aperte aſſeri, totque experientiis eſſe confirmatum, *ut hoc negare impudentiæ eſſe videatur*.

Cum igitur hoc certum ſit, dubium eſt, qua ratione Angeli cor-

Digitized by Google

pora illa assumant, in quibus se præbeant visibiles.

Tertullianus libro de carne Christi sentire videtur, ita corpus ab Angelo assumi, sicut assumptum fuit corpus humanum a Verbo Divino. Sed illius opinio communiter ab omnibus, tanquam absurda rejicitur; sicut & alia, quæ est Aureoli asserentis, Angelum uniri corpori, sicut formam materiæ. Impossibile est enim, ut id, quod est ex se substantia completa, alterius substantiæ compositionem per modum formæ ingrediatur.

4. Vera igitur sententia, quæ est communis Theologorum, asserit, Angelum corpus assumere, ipsique uniri, tanquam motorem mobili. Quod quidem corpus non ex nihilo (ut falso dixit Tertull. sup.) sed ex aere circumstante format, illum ita condensando, & temperando, quantum necesse est ad suscipiendos varios colores, & figuras, sicut patet in nubibus; ita ut aptus sit ad corporis assumendi formationem.

Ex dictis colliges, Angelos, cum sint substantiæ pure spirituales, esse etiam natura sua incorruptibiles, & immortales, ita ut quamvis possint a Deo annihilari, cum eorum existentia a Deo eam libere conservante pendeat, nulla tamen vi ullius agentis creati possint destrui, & annihilari, cum nulla materia constent, quæ est principium corruptionis nihilque in se habeant, aut extra se recipere possint, quod eorum substantiam pure spiritalem corrumpere, aut destruere possit. Huic veritati, quæ in sexta Synodo gener. act. 11. & in Epist. Sophronii approbata est, subscribunt communiter SS. Patres. S. Dionys. de Div. Nom. S. August. lib. 12. de Civ. c. 15. S. Damasc. l. 2. de Fide c. 3. Et certe, si Concil. Later. sub Leone X. sess. 8. definivit, animam rationalem, quia pure spiritualis est, esse immortalem, & incorruptibilem, a fortiori idem de Angelis sentiendum est, cum sint naturæ, & conditionis longe perfectioris, quam sit ipsa anima rationalis.

SECTIO IV.

Quid de loco, & motu Angelorum sentiendum sit.

1. DIcendum 1. certum esse, Angelos vere esse in loco, quocunque modo in illo sint, & ita esse in uno loco, ut simul alibi, & multo minus ubique esse dici non possint. Ita S. Thom. q. 52.

Et id constat ex variis Scripturæ locis, in quibus Angeli dicuntur esse, aut non esse alicubi. S. Matth. 18. *Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei*. Apoc. 12. de Angelis malis dicitur, quod *locus eorum non est amplius inventus in cœlo*.

Observandum est autem cum S. Doct. q. 52. ar. 1. Angelos non esse in loco ad instar corporum, quorum partes partibus loci correspondent, quod Theologi vocant esse in loco circumscriptive, sed alio modo, qui substantiarum spiritualium proprius est, quem vocant esse in loco

loco definitive, hoc eſt eſſe totum in toto loco, & totum in qualibet parte loci, ita tamen, ut ſimul extra illum locum naturaliter eſſe non poſſint. Quod rectè explicat S. Damaſc. l. de Fide Orthod. c 3. his verbis. *Cum autem Intelligentiæ ſint etiam intelligibilibus in locis, ſunt non corporum more circumſcriptæ: non enim ut corpora ſecundum naturam figurantur, neque triplici dimenſione conſtant, ſed eo ipſo in loco, quod intelligibiliter præſentes ſint, & agant, ubicumque eſſe juſſi ſunt, nec poſſint eodem momento ſimul hic eſſe, & illic.*

Quod ſi quæras, quænam ſit formalis ratio, per quam Angelus in loco aliquo eſſe dicatur,

Variæ ſunt ſuper hac re Theologorum ſententiæ. Quidam enim exiſtimant, Angelos eſſe in loco formaliter per ſuam ſubſtantiam, alii per operationem aliquam ſive tranſeuntem, ſive immanentem, alii per ſuæ virtutis applicationem, alii per modum aliquem realem ipſis intrinſecum, alii denique omnibus his modis ſimul junctis. Nos in re incerta, & obſcura, quæ magis ad Philoſophiam, quam ad Theologiam pertinere videtur, liberum unicuique relinquimus illud, quod magis arridebit, amplecti.

2. Dicendum 2. certum eſſe, Angelos moveri localiter. Ita S. Thom. qu. 13. art. 1.

Et conſtat ex innumeris Scripturæ locis, quæ hic recenſere ſuperfluum eſt, in quibus Angeli ſive boni, ſive mali dicuntur ire, venire, ingredi, exire, diſcedere, aſcendere, deſcendere, &c. Et S. Ambroſius lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 10. dicit, Spiritum ſanctum non moveri, quia eſt infinitus, & ubique exiſtit, at vero alios Spiritus moveri a loco in locum, quia ſunt finiti, & creati.

Cum autem dicitur, Angelum poſſe moveri, illud intelligendum eſt (ut docet S. Th. ar. 2.) tam de motu continuo, quo ſcilicet locus aliquis deſeritur, & alius acquiritur ſucceſſive, & per partes, quomodo moverunt ſe Angeli illi, qui corporibus aſſumptis ſimul cum hominibus, quibus apparebant, ambulaſſe in Scripturis referuntur, quam de motu diſcreto, quo ſcilicet de loco in locum movere ſe poteſt, non tranſeundo per medium. Quamvis enim corpus eo modo moveri non poſſit, quia commenſuratur, & continetur ſub loco, unde (ut ait S. Doctor) oportet, quod ſequatur leges loci in ſuo motu; cum tamen Angeli ſubſtantia non ſit ſubdita loco, ut contenta, ſed ſuperior eo ſit, ut aliquo modo continens, inde fit, ut in poteſtate ejus ſit ſe loco applicare, prout vult, vel per medium, vel ſine medio.

3. Quæres, an Angelus poſſit movere localiter res alias a ſe. Reſpondetur poſſe.

Et quidem, quod poſſit movere res corporales, conſtat ex pluribus Scripturæ locis. Exod. 14. dicitur, Angelum, qui in columna nubis per mare rubrum Iſraelitas educebat, tonitrua, & fulmina in Pharaonis exercitum ejaculaſſe, & rotas curruum ſubvertiſſe. Dan. 14. di-

Digitized by Google

citur, Angelum tranſtuliſſe Prophetam Habacuc e Judæa in Babylonem, & Act. 8. Angelum tranſtuliſſe S. Philippum e Gaza in Azotum. Ratio etiam id evincit, quia omnis creatura cognitione intellectuali, vel ſenſibili prædita, quæ ſeipſam loco movere poteſt, poteſt etiam alia ſuæ potentiæ motrici inferiora movere, ut patet inductione, ergo a pari Angeli cum ſe movere poſſint, poterunt etiam corpora potentiæ ſuæ inferiora movere.

Quod autem ſpectat ad alias ſubſtantias ſpirituales, dicendum eſt, ſimiliter illas facultati motrici Angelorum ſubeſſe, ſi eorum naturali perfectioni ſubſint, hoc eſt, unum Angelum poſſe alium inferiorem movere, ſicut & animam a corpore ſeparatam. Et quidem de anima ſeparata conſtat ex c. 16. S. Luc. ubi dicitur, animam Lazari in ſinum Abrahæ eſſe delatam ab Angelis. De Angelo vero patet ex eo, quod dicitur Tob. c. 8. Raphaelem Angelum apprehendiſſe dæmonem Aſmodæum, illumque alligaſſe in deſerto ſuperioris Ægypti.

SECTIO V.

Quomodo Angeli cognoſcant ſe, vel alias res.

1. CUm Angeli ſint creaturæ ſpirituales, & intellectuales, certum eſt, illos eſſe etiam maxime capaces intellectionis, & cognitionis. Sed difficultas eſt, qualis ſit eorum cognitio, & ad quæ objecta ſe extendat. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. Angelos præditos eſſe facultate intellectiva ab eorum ſubſtantia realiter diſtincta. Ita S. Thom. q. 54.

Prob. 1. ex S. Dionyſio lib. de cœleſti Hierar. cap. 11. ubi tria in Angelis diſtinguit, ſcilicet *ſubſtantiam*, *virtutem*, & *operationem*, quod & S. Anſelmus docet lib. de Conceptu Virginis.

Prob. 2. ex eo, quod principia, quæ ad diverſos actus proprios per ſe ordinantur, reipſa inter ſe diſtinguuntur; ſed eſſentia, & potentia alicujus creaturæ ad diverſos actus per ſe ordinantur, nempe eſſentia ad exiſtentiam, potentia vero ad operationem, qui ſunt plane diverſi actus; unde ſequitur, in Angelis potentiam cognoſcitivam eſſe ab eorum eſſentia, ſeu ſubſtantia realiter diſtinctam.

2. Dicendum 2. Angelum ſeipſum cognoſcere per ſuammet ipſius ſubſtantiam, non vero per ullam aliam ſpeciem intelligibilem. Ita S. Th. quæſt. 56. art. 1.

Prob. 1. ex S. Aug. lib. 9. de Trin. cap. 9. ubi dicit, *mentem, dum ſeipſam intelligit, ipſam ſolam eſſe parentem notitiæ ſuæ.*

Prob. 2. ex eo, quod ſubſtantia Angeli ſit ejus intellectui maxime proportionata, & intime unita; unde fruſtra in tali cognitione adhiberetur ſpecies, quæ ideo tantum in intellectione requiritur, quia objectum quod intelligitur, diſtans eſt, vel facultati intellectivæ minime pro-

Digitized by Google

proportionatum, ut ſic illam ejus diſtantiam, aut diſproportionem ſuppleat.

3. Dicendum 3. Angelos ad res alias a ſe naturaliter intelligendas aliquibus ſpeciebus impreſſis indigere.

Probatur 1. ex S. Dion. cap. 4. & 7. de Divin. nom. ubi ait, Angelos plenos eſſe formis, & rationibus omnium rerum. Et ex S. Auguſt. lib. 2. de Gen. ad literam c. 8. ubi dicit, res corporeas prius creatas fuiſſe in cognitione Angelorum, quam in ſeipſis. Hæc autem productio rerum in mente Angelica aliter intelligi non poteſt, quam ſecundum eſſe objectivum per quaſdam ſimilitudines, & ſpecies ipſis Angelis ab initio inditas, & concreatas. Unde & ipſe dicit, res illas productas fuiſſe in intellectu Angelico ſecundum creatam in illis ſapientiam.

Probatur 2. hac ratione, quia neceſſe eſt, objectum cognoſcibile ita eſſe unitum, & conjunctum potentiæ cognoſcitivæ, ut illam determinet ad ſui cognitionem; atqui res omnes, quas cognoſcit Angelus, non ſunt ita conjunctæ, & unitæ cum ejus intellectu, ut patet ex eo, quod res cognovit, antequam exiſterent, ſicut ex S. Auguſt. ſupra diximus, ergo neceſſe eſt, ut per aliquam ſui ſimilitudinem intellectui Angelico uniantur. Illa autem ſimilitudo non eſt ipſa Angeli ſubſtantia, neque enim tam perfecta eſt, ut poſſit rerum omnium rationes exprimere, quod ſoli Eſſentiæ Divinæ competit; neceſſe eſt igitur, ut illa ſimilitudo in intellectu Angelico ſit ſpecies aliqua intelligibilis.

4. Dicendum 4. ſpecies illas, per quas Angeli cognoſcunt, non eſſe ab objectis acceptas, ſed ipſis a primo inſtanti ſuæ creationis fuiſſe a Deo infuſas, & inditas. Ita S. Thom. q. 55. art. 2.

Probatur 1. ex c. 28. Ezech. ubi primus Angelus dicitur fuiſſe plenus ſapientia, & perfectus ab illo die, in quo conditus eſt: (ea enim, quæ dicuntur in illo capite, intelligenda eſſe potius de Lucifero, quam de Rege Tyri cenſent S. Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 24. S. Greg. l. 32. Moral. c. 24. & 25. S. Ambroſ. lib. 1. de Paradiſo c. 2. S. Epiphanius Hæreſ. 64. & plures alii ex SS. Patribus) ille autem Angelus non fuiſſet plenus ſapientia, & perfectus a primo die, quo creatus eſt, ſi ſpecies intelligibiles rerum omnium, quarum cognitio illi competebat, a Deo non accepiſſet, ſed paulatim, ac diverſo tempore eas acquirere, & a rebus ipſis haurire opus habuiſſet.

Probatur 2. ex loco ſupra citato S. Aug. ſcilicet 2. de Gen. ad lit. c. 8. & 30. ubi ex iis, quæ ſupra retulimus, ſequitur ſecundum mentem illius Sancti Patris, Angelos cognoviſſe res, antequam exiſterent, ac proinde illarum ſpecies non ab ipſis rebus, ſed a Deo, in inſtanti ſuæ creationis, accepiſſe.

Probat. 3. hac ratione. Si Angeli paulatim, & ſucceſſive ſpecies acquirerent, eaſque peterent ab objectis, oporteret, id fieri alterutro ex his duobus modis, ſcilicet vel quod ipſi Angeli eas producerent ad præſentiam objectorum, vel quod objecta ipſa eas producerent, &

tranſmitterent ad potentiam Angelorum intellectivam; at neutrum dici poteſt.

Non primum, quia antequam Angeli ſpecies illas in intellectu habeant, ullo modo res externas cognoſcunt, nec proinde poſſunt earum ſimilitudines in ſe producere. Nec ſufficit externa earum rerum præſentia; quia hæc quoque præſentia ab ipſis cognoſci non poteſt, niſi ſuppoſitis ſpeciebus, quæ determinent eorum intellectum ad cognoſcendum. Non enim hic par eſt ratio intellectus Angelici, ac humani; ſiquidem homo, cum ſit corporeus, facile moveri, & affici poteſt ab objectis corporeis præſentibus, quæ cum ſpecies ſuas diffundant per medium uſque ad ſenſus externos, mediantibus illis ſenſibus externis, necnon internis movent intellectum humanum, ut a phantaſmatibus corporeis abſtrahat ſpecies intellectuales; in Angelis autem, cum ſint omnino incorporei, nihil tale fieri poteſt.

Neque etiam ſecundum dici poteſt; quia objecta illa externa ſunt ut plurimum materialia, & corporea, quæ nonniſi ſpecies materiales, & ſenſibiles producere poſſunt, quæ proinde ad uſum intellectus Angelici ineptæ ſunt, illique inhærere nullatenus valent. Ergo cum Angeli ſpecies illas neque producere, neque ab objectis accipere poſſint, ſequitur, ut illas a Deo in inſtanti ſuæ creationis acceperint.

Porro ad pleniorem Angelicæ cognitionis intelligentiam tres hic quæſtiunculæ breviter explicandæ ſuperſunt.

1. Prima eſt, an omnes Angeli per ſpecies æque perfectas intelligant.

Reſpondetur, Angelos, quo ſunt in natura perfectiores, eo etiam perfectiores, ac proinde univerſaliores a Deo ſpecies accepiſſe. Ita S. Th. ſup. a. 3. quod probat tum ex S. Dionyſ. l. de cœl. Hier. c. 12. ubi ait, ſuperiores Angelos habere ſcientiam magis univerſalem, & l. de Div. nom. c. 13. ubi dicit omnia magis unita, & collecta eſſe in ſuperioribus Angelis, prout magis ad Deum accedunt; tum etiam ex eo, quod Angeli, quo perfectiores ſunt in natura intellectuali, eo ſunt ſimiliores Deo in intelligendo; ſed Deus in intelligendo maxime excellit in eo, quod per unicam, & ſimpliciſſimam Eſſentiam ſuam res omnes intelligit; unde ſequitur, quo Angeli perfectiores ſunt, illos per ſpecies eo ſimpliciores, & univerſaliores, adeoque perfectiores intelligere.

Secunda eſt, an Angelus ſemper actu cognoſcat ea, quæ cognoſcit.

Reſpondetur, duas eſſe cognitiones, reſpectu quarum intellectus Angelicus eſt ſemper in actu ſecundo.

6. Una eſt cognitio ſupernaturalis beatifica. Nam Angeli beati ſemper ſunt actualiter beati, ac proinde ſemper eſt in illis actualiter beatitudo, quæ in actuali intuitiva cognitione Divinæ Eſſentiæ conſiſtit.

Altera eſt cognitio naturalis, qua Angelus ſeipſum cognoſcit. Sicut enim corpora viventia ſemper ſunt in actu ſecundo reſpectu cujuſdam operationis vitalis, puta reſpectu nutritionis, ita conſentaneum eſt exiſtimare, ſubſtantias pure ſpirituales, quales ſunt Angeli, ſemper

per actu habere aliquam operationem vitalem naturaliter; nulla autem videtur esse ipsis magis naturalis, quam sui ipsius cognitio.

Quod autem spectat ad aliarum rerum cognitiones, recte docet S. Thomas qu. 58. art. 1. intellectum Angelicum non semper in actu secundo esse, cum nulla ratio id evincat. Et præterea cum species intelligibiles rerum aliarum in ipsis sint per modum habituum, credibile est, eos posse illis uti, aut non uti, prout ipsis libitum fuerit.

Tertia, an Angeli aliquo discursu utantur.

Respondetur cum S. Doct. Angelos nullo uti discursu in sua cognitione, sed simplici intuitu, & apprehensione ea omnia cognoscere, ad quæ vis eorum cognoscitiva pertingere potest, sicque eodem simplici actu conclusiones in principiis, & effectus in causis inspicere.

Cujus rei ratio est, quia ex imperfectione intellectus humani provenit, quod discursus ipsi necessarius sit, ut in alicujus veritatis notitiam deveniat: cum autem intellectus Angelicus humano longe præstet, ac superemineat, utpote multo perfectiori lumine naturali præditus, hinc fit, ut ipsi modus intelligendi nobilior debeatur; est autem eo nobilior, quo simplicior, quia sic propius ad Divinum intelligendi modum accedit, unde sequitur, conveniens esse, ut Angeli uno simplici intuitu, non vero per discursum, id est successive, & quasi per partes ea omnia cognoscant, quæ intra limites potentiæ eorum cognoscitivæ continentur.

SECTIO VI.

Quasnam res Angeli cognoscant.

11. QUatuor hic certa sunt. Certum est 1. Angelum naturaliter cognoscere seipsum, idque per suammet substantiam intellectui suo ad instar speciei impressæ unitam, ut ex supra dictis patet.

Certum est 2. Angelum beatum clare, & intuitive cognoscere Deum per lumen gloriæ, & secluso statu beatitudinis, eundem naturaliter cognoscere posse, non quidem clare, & intuitive, sed eo modo, quo naturaliter causa in effectu, & prototypus in imagine cognoscitur.

Angelus enim eo ipso, quod perfecte substantiam suam agnoscit, eam ut effectum, & ut imaginem Dei cognoscit, proindeque per illam sic cognitam Deum ipsum cognoscere potest.

Certum est 3. Angelos se invicem naturaliter cognoscere per species proprias sibi a Deo inditas.

Hoc enim ex pluribus Scripturæ locis constat, in quibus multa passim de Angelis sive bonis, sive malis dicuntur, unde mutua illorum cognitio necessario infertur, ut Isa. 6. *Duo Seraphim clamabant alter ad alterum*. & Dan. 10. Angelus custos Judæorum dicit, Angelum custodem Persarum viginti, & uno diebus sibi restitisse, Michaelemque Archangelum sibi in adjutorium venisse. Deinde nisi Angeli mutuo

se

ſe cognoſcerent, nulla inter eos ſocietas, nullus ordo ſtare poſſet.

Certum eſt 4. Angelos res corporeas cognoſcere non tantum in univerſali, ſed etiam in particulari.

Hoc ſimiliter patet ex variis Scripturæ locis. Niſi enim Angeli unumquenque hominum in particulari cognoſcerent, neque boni illum cuſtodire, neque mali per tentationes illum impugnare poſſent; quod utrumque tamen fieri ex Fide certum eſt.

Cum hæc certa ſint, tria ſunt, de quibus eſt aliqua difficultas, primum, an cognoſcant res futuras, ſecundum, an occultas cordis cogitationes, tertium, an res etiam ſupernaturales.

2. Quod ad primum ſpectat, S. Th. q. 57. art. 3. utitur diſtinctione. Vel enim quæſtio eſt de futuris, quæ neceſſario ex cauſis ſuis ſequuntur, v. g. quod eclipſis Solis tali die, & hora futura ſit, & manifeſtum eſt, ejuſmodi futura naturaliter cognoſci ab Angelis, cum etiam ab ipſis hominibus cognoſci poſſint: vel de futuris contingentibus, quæ a libero Dei, vel hominis arbitrio pendent, & de illis dicendum eſt, non poſſe naturaliter ab Angelis certo cognoſci.

Atque hæc doctrina ex Fide certa eſt, cum Scriptura ſacra manifeſte dicat, ejuſmodi futurorum cognitionem ſolius Dei propriam eſſe. Iſa. 41. *Annunciate nobis, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos*. Et S. Pet. Ep. 1. cap. 1. *Non humana voluntate allata eſt prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirante locuti ſunt ſancti Dei homines*.

Id etiam conſtat ex Sanct. Patribus. S. Chryſoſt. hom. 18. in S. Jo. *Certa*, inquit, *prædictio futurorum immortalis duntaxat Dei opus eſt*. Tertul. in apolog. cap. 20. dicit, *Idoneum Divinitatis teſtimonium eſſe veritatem divinationis*. Et paſſim SS. Patres ex eo probant, Fidei noſtræ myſteria vera eſſe, & a Deo teſtata, quia fuerunt ante prædicta. Ita Juſtinus in apologia 2. ad Antoninum, S. Auguſtinus lib. de catechizandis rudibus c. 26. & plures alii.

Objicies, Dæmones aliquando futura contingentia prædixiſſe.

Reſpond. in eis etiam ſæpiſſime hallucinatos, ac mentitos fuiſſe, ſæpe etiam obſcure, & ambigue locutos, ut fraudem, & ignorantiam ſuam occultarent. Quod ſi aliquando ea, quæ ab ipſis ſunt prædicta, ea venerunt, hoc non ideo factum eſt, quod illa certo ſcirent, ſed quia per aliquas conjecturas id cognoſcerent. Quod & homines aliquando faciunt, longe tamen perfectius dæmones, idque tum propter diuturnum uſum, & continuam rerum experientiam, tum propter perſpicacitatem ingenii, qua vident circunſtantias omnes ad cujuſvis ſtatum pertinentes, naturales item diſpoſitiones uniuſcujuſque, ita ut, quo quiſque ingenio, quibus moribus præditus ſit, quæ indoles ejus, & propenſio naturalis, perfectiſſime cognoſcant. Adde, quod aliquando ea prædicunt, quæ ipſis a Deo certas ob cauſas interdum revelantur, vel quæ ipſi, Deo permittente, facturi ſunt. Sic potuit Satan futuram calamitatem B. Job prænunciare, ſtatim atque ipſi facultas eam infligendi a Deo conceſſa

ceſſa eſt. Quo prædictionis genere ſæpenumero Gentiles deluſi ſunt.

3. Quæres, cur Angeli potius præterita cognoſcant, quam futura, cum illa non magis, quam iſta exiſtant, ac proinde ſpecies ipſis inditæ non magis videantur poſſe illa repræſentare, quam iſta.

Reſpondetur, ſpeciem intelligibilem Angeli modificari, & quaſi determinari per actualem exiſtentiam rei præſentis, ut poſſit deinceps illam etiam præteritam repræſentare. Quod ſi hæc reſponſio non ſatisfacit, nihil dicendum ſupereſt, niſi voluiſſe Deum, ſpecies illas, quas Angelis impreſſit, ejus eſſe conditionis, ut non poſſent res futuras mere contingentes, quandiu futuræ ſunt, repræſentare, ſed tantum præſentes, vel præteritas.

Quod ad ſecundum ſpectat, dicendum eſt, Angelos naturaliter non poſſe certo cognoſcere cogitationes illas, quæ libere a nobis in mente concipiuntur, nec etiam actus internos libere a voluntate elicitos. Ita S. Thom. q. 57. ar. 4.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ hanc cognitionem ſoli Deo tribuit. 2. Paral. c. 6. *Tu ſolus noſti corda filiorum hominum*. Jerem. 17. *Pravum cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? ego Dominus*. Hebr. 4. *Diſcretor cogitationum, & intentionum cordis*.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui id unanimiter docent. S. Hilar. in Pſal. 139. *Cogitationes cordis noſſe non noſtrum eſt, ſed ejus, de quo dictum eſt: Scrutans corda, & renes Deus*. S. Chryſ. hom. 24. in S. Joan. *Quæ in corde hominum inſunt, noſſe ſolius eſt Dei, qui ſingillatim corda finxit*. D. Cyr. Alex. l. 2. in S. Jo. loquens de Nathanaele, qui Chriſtum Dei Filium confeſſus eſt, *Noverat*, inquit, *ſolum Deum ſcrutatorem eſſe cordium, nec ulli alteri mentem hominis patere*. S. Aug. ſer. 234. de temp. loquens de Job Patriarcha, *Colebat*, inquit, *Deum, faciebat eleemoſynas, & quo corde faciebat, nemo ſciebat, nec ipſe diabolus, ſed ſolus Deus*. S. Hier. in Pſ. 16. verſ. 10. *Diabolus*, inquit, *neſcit, quid intrinſecus in anima cogitet homo, niſi per exteriores motus intelligat*.

Probatur 3. ratione quam ducit S. Doctor ex præſtantia, & nobilitate mentis humanæ, quæ ſoli Deo ſubjacet, tanquam primæ cauſæ efficienti, & ultimæ finali; unde conſentaneum eſt, ut cogitationes, & affectiones, quæ ex libero ipſius arbitrio pendent, non niſi Deo ſoli pateant, aliis autem creaturis eatenus ſolum, quatenus ipſa mens humana eas ab illis cognoſci velit, ita ut hic voluntatis conſenſus ſit veluti conditio quædam, ſine qua non poſſit cogitatio, vel affectio interna mentis intellectui Angelico repræſentari.

Neque dicas, Angelum naturaliter harum cogitationum, & affectionum ſpecies habere ſibi inditas; ergo dum exiſtunt, poſſe naturaliter illas cognoſcere.

In primis enim probabile eſt, quod aliqui Theologi aſſerunt, non habere Angelos cogitationum illarum, & affectionum ſpecies ſibi ab initio creationis inditas, ſed illas a Deo accipere tunc, quando cogitatio-

tationes illæ, vel affectiones ad eos diriguntur. Deinde quamvis concederetur, ejuſmodi ſpecies Angelis eſſe inditas, & concreatas, dicendum nihilominus eſſet, eos illis uti non poſſe ad tales cogitationes, aut affectiones cognoſcendas, niſi accedat voluntas, & conſenſus hominis, cujus illæ ſunt. Deus enim, ob ſuavem ſuæ providentiæ diſpoſitionem, in gubernatione creaturarum rationabilium, voluit illas ſuarum cogitationum, & affectionum plenum, & abſolutum habere dominium, ita ut poſſent illas pro libito vel occultas tenere, vel aliis detegere, proindeque ſpecies illarum Angelis inditas voluit eſſe tales, ut non poſſent Angelis repræſentare ejuſmodi actus internos liberos, invita rationali creatura, cujus ſunt, ſed tantum, cum ad eos ab ipſa dirigerentur.

4. Objicies, variis experientiis compertum eſſe, dęmones cognoſcere cogitationes, & affectiones internas, ex. gr. dæmones aliquando in corporibus obſeſſis aliorum cogitationes pure internas, etiam ipſis invitis, enunciare.

Reſpondetur, verum eſſe, tales actus internos aliquando cognoſci a dæmonibus, non quidem in ſeipſis, ſed in aliquo ſuo effectu; quando ſcilicet aliquo ſigno produntur, vel exterius ex motu corporis, mutatione vultus, & aliis ſimilibus, per quæ etiam homines varios animi motus aliorum dignoſcunt, vel interius ex iis, quæ in phantaſia, & ſenſibus internis deprehendunt, in quibus ordinarie, ob arctiſſimam illorum ſenſuum internorum cum intellectu, & voluntate connexionem, cogitationum, & affectionum noſtrarum imagines ſenſibiliter efformantur, & ſic dæmonum cognitioni patent, non quidem ut voluntati, & rationi ſubſunt, ſed, ut ita loquamur, quaſi materialiter, prout in illis motuum ſenſitivorum ſignis deprehenduntur.

Notandum eſt autem, totam illam cognitionem, quæ ex illis ſignis ſenſibilibus internis, vel externis a dæmonibus hauritur, non eſſe certam, ſed tantum conjecturalem, cum ſemper arcanum voluntatis occultum ipſis ſit, nec dignoſcere queant, qualiter ipſa ſe habeat erga ſigna illa ſenſibilia, quę nullam ejus actibus inferunt neceſſitatem, liberamque relinquunt, ut ipſis conſenſum præbeat, vel diſſenſum. Videndus S. Aug. l. de divinat. dæmon. c. 5. & Caſſian. collat. 7. c. 15.

Quod ad tertium denique ſpectat, ſi Angeli conſiderentur ſecundum ſtatum naturæ, ſeu ſecundum naturales ipſorum vires, quæ etiam in dæmonibus remanſerunt, dicendum eſt, res in entitate ſupernaturales, ſeu quarum cognitio intellectus creati vim naturalem ſupergreditur, non poſſe ab ipſis naturaliter cognoſci. Ita S. Th. q. 54. a. 5. Unde ſequitur, dęmones cognoſcere non potuiſſe myſterium Incarnationis, nec certo ſcire, an Chriſtus eſſet vere Deus.

Hoc manifeſte conſtat ex verbis Apoſt. 1. Cor. 2. *Loquimur*, inquit, *Dei ſapientiam in myſterio, quam nemo Principum hujus ſæculi cognovit*, ubi per Principes hujus ſęculi S. Anſ. & S. Th. in commentariis ſuper

hunc

hunc locum, dęmones intelligunt. *Si enim* (ut ait S. Leo ſer. 11. de Paſſione) *crudelis, & ſuperbus inimicus conſilium miſericordiæ Dei noſſe potuiſſet, Judæorum animos manſuetudine potius temperare, quam injuſtis odiis ſtuduiſſet accendere, ne omnium captivorum amitteret ſervitutem, dum nihil ſibi debentis perſequitur libertatem.*

5. Objicies. S. Luc. c. 4. dici, *quod exibant dæmonia clamantia, quia tu es Filius Dei, & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant, ipſum eſſe Chriſtum.*

Reſpondetur 1. Dæmones iſtis verbis uſos fuiſſe ficte, & adulatorie, vel ut veritatem ex ipſius ore Chriſti elicerent, vel ut illi aliquam elationis, & ſuperbiæ occaſionem darent. Ita S. Hieron. in c. 8. S. Matth. & Hugo Cardin. in locum S. Lucæ.

Reſpondetur 2. Si dæmones aliquam hujus myſterii cognitionem habuerunt, illam fuiſſe tantum conjecturalem, & abſtractivam, non vero evidentem, & intuitivam, de qua ſolum hic quæſtio eſt. Ita enim docet S. Leo ſer. 4. in Quadrag. S. Hilar. can. 7. in S. Matth. S. Hieron. in c. 4. S. Matth. S. Aug. l. 9. de Civ. c. 21. & plures alii.

Quod ſi Angeli conſiderentur in ſtatu Gratiæ, dum erant in ſtatu viæ, dicendum eſt, aliqua myſteria ſibi divinitus revelata cognoviſſe, puta myſterium SS. Trinitatis.

Non enim erant in eo ſtatu nobis deteriores, nec ad minorem beatitudinem ordinabantur. Quare nec minorem hujus myſterii cognitionem, quam nos, habere debuerunt. S. Th. ſupra exiſtimat, etiam revelatum ipſis tunc fuiſſe myſterium Incarnationis, quod etiam docet S. Aug. l. 5. de Gen. c. 19. & ſimiliter probabile eſt, plures alias veritates ſupernaturales in eo ſtatu fuiſſe ipſis divinitus revelatas, prout ad illius perfectionem requiri poterat.

Quod ſi denique conſiderentur ſecundum ſtatum gloriæ, dicendum eſt, omnia myſteria, quæ vel ad eorum majorem felicitatem, vel ad Eccleſiæ militantis, animarumque ipſorum Angelorum cuſtodiæ creditarum directionem, & ſalutem conferre poſſunt, ipſis vel in Verbo Divino, vel extra illius viſionem beatificam, fuiſſe divinitus revelata, & patefacta.

Cum credibile non ſit, in illo ſtatu ullam ipſis earum rerum cognitionem denegari, quæ ad majus ipſorum, vel Eccleſiæ bonum neceſſariæ ſunt, aut utiles.

SECTIO VII.

Qualis ſit Angelorum voluntas.

1. CErtum eſt, in Angelis eſſe voluntatem, eamque libero arbitrio præditam. Quod ipſorum caſus, & ruina ſatis evidenter demonſtrat. Unde S. Baſil. l. de Spiritu Sancto, c. 16. *Impiorum*, inquit, *& adverſariorum ſpirituum defectio id, quod dicimus, approbat,*

bat, scilicet juris sui, ac libertatis esse invisibiles Virtutes. Et hæc est etiam doctrina S. Th. 59. q. a. 3. cujus hæc est ratio. Ubicunque reperitur judicium indeterminatum, seu indifferens ad hoc, vel ad illud agendum, ibi reperitur voluntas libere, seu liberum arbitrium: sicut e contra ubicunque non reperitur tale judicium indifferens, ibi nec liberum arbitrium reperitur, ut patet experientia; atqui in omnibus habentibus intellectum inest ejusmodi judicium indeterminatum, eo quod per intellectum possunt percipere rationem ipsam universalem boni, sub qua possunt hoc, & illud cum quadam indifferentia sibi agendum proponere: hæc enim indifferentia judicii, & rationis circa bonum est quasi radix libertatis; quare cum Angeli nobilissimo intellectu sint prædiri, concludendum est, in ipsis esse liberum arbitrium, idque excellentius, quam in homine, sicut ipse intellectus Angelicus humanum longe antecellit.

Porro non est necesse ad electionem liberam in Angelo, quod præcedat consilium, seu inquisitio quædam mediorum, qualis requiritur in libera hominis electione. Non enim cognoscunt inquirendo, cum hoc pertineat ad discursum rationis, qui in Angelis non reperitur, ut Sectione 5. ostendimus, sed electio in Angelis fit per subitam acceptionem cognitæ veritatis, sine ulla inquisitiva deliberatione.

2. Quæres, an liberum illud arbitrium Angeli sit naturaliter inflexibile in electione semel facta.

Respondetur, duas esse oppositas super hac quæstione Doctorum sententias.

Quidam enim existimant, arbitrium Angeli naturaliter flexibile, ac mobile esse, perinde atque arbitrium hominis.

Ita S. Bonav. in 2. dist. 7. par. 1. a. 1. & plures alii. Atque hæc esse videtur sententia S. Damasceni l. 2. de Fide c. 3. ubi dicit, Angelos esse naturas ratione, intelligentia, & libertate præditas, ac proposito, & sententia mutabiles, idque ex se, & sua sponte. Et S. Fulgentii l. de Fide ad Petrum, ubi dicit, Angelos bonos non habere natura sua immutabilitatem ex bono in malum, sed sola Gratia.

Alii e contra censent, Angelos arbitrio ita inflexibili præditos esse, ut nequeant id aversari, quod semel libere elegerunt, neque id eligere, quod semel repudiarunt. Ita S. Th. 1. p. q. 64. a. 2. Cujus ratio hæc est, quod Angeli apprehensio ab apprehensione hominis multum differat. Angelus enim apprehendit immobiliter per intellectum, sicut & nos immobiliter apprehendimus prima principia, quorum est intellectus: homo vero per rationem apprehendit mobiliter discurrendo de uno ad alterum, potestque ad alterutrum oppositorum probabiliter procedere. Hinc fit, ut voluntas hominis adhæreat alicui mobiliter, ita ut possit ab ipso discedere, & contrario adhærere, at vero voluntas Angeli fixe, & immobiliter adhæreat. Ex quo patet, liberum arbitrium hominis flexibile esse

ad

ad oppoſita ante, & poſt electionem, liberum autem arbitrium Angeli ad utrumlibet ante electionem flecti poſſe, ſed poſt electionem ſemel factam eſſe inflexibile.

Liberum cuique eſt, quam voluerit, ſententiam ex his duabus amplecti, cum utraque ſit probabilis; quamvis propter Sancti Doctoris auctoritatem, & allatam rationem ſecunda videatur eſſe probabilior.

SECTIO VIII.

Quomodo Angeli inter ſe loquantur.

1. CErtum eſt 1. Angelos inter ſe loqui, & ſibi invicem cogitationes, & conceptus ſuos manifeſtare.

Hoc manifeſte conſtat ex Scripturis. Iſa. 6. *Duo Seraphin clamabant alter ad alterum*. Et Apocal. 7. *Clamavit unus Angelus ad alios quatuor Angelos*.

Certum eſt 2. poſſe quidem Angelos loqui ſive nobiſcum, ſive inter ſe vocibus corporeis, quæ ſint ſimiles noſtris, quomodo eos ſæpe cum hominibus locutos eſſe Scripturæ teſtantur, ſed alio quoque modo poſſe ipſos inter ſe colloqui, nempe ſpiritali, & ſine ullo adminiculo corporeæ vocis.

Conſtat ex his Apoſtoli verbis 1. Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum*, &c. quibus cum Angelorum linguæ ab humanis diſtinguantur, ſignificatur, Angelos aliquo inter ſe modo colloqui poſſe, quo non poſſunt homines, qui proinde alius non eſt, quam ſpiritalis. Quem Apoſtoli locum eo ſenſu exponens Theophyl. in 1. ad Cor. c. 10. *Angelis*, inquit, *lingua eſt intellectiva, vis nimirum illa, qua ſibi mutuo Divinarum rerum intellectum, ac divinas cogitationes impertiunt*. Et S. Damaſcen. l. 2. de Fide c. 3. de Angelis loquens, *Non lingua*, inquit, *neque auribus opus habent, verum citra ſermonis adminiculum cogitationes ſuas, atque conſilia inter ſe communicant*.

Cum igitur hæc certa ſint, quæſtionis propoſitæ difficultas conſiſtit præſertim in explicando modo, quo Angeli inter ſe colloquuntur. De qua quidem re cum in Scripturis nihil reperiatur, ideo maxime inter ſe variant Theologorum ſententiæ, quas hic fuſius explicare minime neceſſarium duximus, cum nihil ad Fidem pertineant. Ut tamen in re, quæ per ſe obſcuriſſima eſt, & a ſenſibus humanis remotiſſima, lucem aliquam afferamus, breviter hic proponemus id, quod in hac quæſtione probabiliſſimum nobis videtur.

2. Dicimus igitur, Angelum alteri Angelo loqui, dirigendo, & ordinando conceptum ſuum ad illum per operationem voluntatis, id eſt, volendo, ut alter Angelus conceptum illum ſuum cognoſcat, ſicque locutionem Angeli nihil aliud eſſe, quam conceptum illius libere ordinatum, & directum ad alterum, directionem vero illam voluntariam, & liberam eſſe veluti linguam, ſeu conditionem, ſine

y Google

ne qua Angeli unius cogitatio, seu conceptus alteri innotescere non potest. Quia tamen illa directio, licet necessaria, minime tamen sufficiens aliquibus Doctoribus videtur ad exprimendum illum locutionis Angelicæ modum, quantum a nobis exprimi potest; addunt, virtute illius directionis vel novam speciem produci in intellectu Angeli, ad quem conceptus alterius dirigitur, vel si species hujus conceptus ab initio creationis ipsi indita est, illam tunc novam modificationem, & veluti lucem quandam de novo recipere, ut per eam Angelus percipere possit id, quod eum ante latebat, & quod per alterum illi tunc manifestatur.

Porro ea, quæ de locutione Angelorum dicta sunt, debent similiter intelligi de eorum illuminatione, cum hac tamen differentia, quod locutio latius patet, quam illuminatio. Omnis enim illuminatio est locutio, cum Angelus unus non aliter Angelum alterum illuminet, nisi ei loquendo: at vero non omnis locutio est illuminatio, quia Angelus unus alterum illuminare dicitur, non quoties eum alloquitur, sed tunc solum, cum aliquam veritatem sibi divinitus revelatam alteri de novo aperit, & declarat, quod non fit, nisi per Angelos superiores respectu inferiorum, ut fuse docet, & explicat S. Dionysius de Cœl. Hier. c. 3. 4. & 8. Et S. Th. 1. p. q. 106.

SECTIO IX.

Quid de Ordinibus Angelorum sentiendum sit.

1. SUpponendum est, esse plures Angelos numero distinctos. Hoc variis in locis manifeste testatur Scriptura. Daniel. 7. *Millia millium ministrabant ei*. Apoc. c. 5. *Audivi vocem Angelorum multorum, & erat numerus eorum millia millium*. Ex quibus Scripturæ verbis colligitur, non tantum plures esse Angelos, sed etiam maximam esse illorum multitudinem. Quam tantam esse asserit S. Doctor 1. p. q. 50. a. 3. ut omnem rerum materialium multitudinem excedat. Unde S. Dion. lib. de Cœl. Hier. c. 14. *Multi*, inquit, *sunt supernarum Mentium beati exercitus, qui imbecillam, & contractam eorum, qui in materia cernuntur, & in usu nostro sunt, numerorum rationem excedunt*. In quo elucet omnipotentia simul, & magnificentia supremi rerum Conditoris, qui unico temporis momento tot, & tam nobiles, & perfectas creaturas solo verbo e nihilo produxit.

An autem sicut numero, sic etiam specie inter se Angeli distinguantur, nihil certo definiri potest, cum in Scripturis nihil super hac quæstione reperiatur. Imo S. Aug. lib. contra Priscillianistas c. 11. expresse profitetur, *se hanc Angelorum differentiam ignorare, nec tamen in ista ignorantia periclitari, cum res ad Fidem non pertineat*. Quare omissis, quæ super hac quæstione in utramque partem a Theologis dicuntur, quidquid sit de illa differentia specifica,

2. Sa-

2. Sacræ Scripturæ, & SS. Patres aliam declarant esse inter Angelos differentiam, scilicet Ordinum, quos novem esse docet S. Dionysius l. de Cœlest. Hier. cap. 6. & 7. & S. Greg. Hom. 34. in Euang.

Hoc ex Scripturis explicat, & probat his verbis. *Novem esse Angelorum ordines diximus, quia videlicet, testante sacro eloquio, scimus, esse Angelos, Archangelos, Virtutes, Principatus, Potestates, Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim. Esse namque Angelos, & Archangelos pene omnes sacri eloquii paginæ testantur. Cherubim vero, ac Seraphim sæpe, ut notum est, libri Prophetarum loquuntur. Quatuor quoque Ordinum nomina Paulus Apostolus ad Ephesios enumerat dicens, Supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem. Qui rursus ad Colossenses scribens, ait, Sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates,* &c. *Dum ergo illis quatuor, quæ ad Ephesios dixit, conjunguntur Throni, quinque sunt Ordines, qui specialiter exprimuntur. Quibus dum Angeli, & Archangeli, Cherubim quoque, & Seraphim junguntur, procul dubio novem esse Angelorum Ordines inveniuntur.*

Hos autem novem Angelorum Ordines in tres Hierarchias distributos esse testatur S. Dionysius supra, & in prima quidem, ac suprema Seraphim, Cherubim, ac Thronos collocatos esse, in secunda, & media Dominationes, Virtutes, & Potestates, in tertia denique, & infima Principatus, Archangelos, & Angelos.

3. Docet autem S. Th. q. 108. distinctionem illam Hierarchiarum, & Ordinum inter Angelos esse partim ab ipsorum natura, partim a Gratia illis concessa; a natura quidem dispositive, a Gratia autem completive, ac talem distinctionem remansuram post diem Judicii, tam quoad differentiam graduum, quam quoad executionem officiorum, non quidem omnium, sed eorum tantum, quæ statui gloriæ conveniunt, hominesque beatos assumendos esse pro meritis ad Ordines beatorum Angelorum, hoc est, illos per Christi Gratiam tantam Gloriam posse promereri, ut in illa Angelis secundum singulos Ordinis gradus æquentur. Et quæstione sequenti declarat idem S. Doctor, ordinem, & prælationem illam etiam inter Angelos reprobos post lapsum remansisse, non quidem quoad dona Gratiæ, quibus spoliati sunt, sed quoad ea tantum, quæ sunt naturæ illorum propria, quæ integra in eis remanserunt, ut infra dicetur.

Porro quidnam illa Ordinum nomina significent, qualiave sint illorum beatorum Spirituum officia, ac ministeria, fuse explicant S. Dionysius, S. Gregor. supra, & S. Antoninus 1. p. tit. 31. c. 6. Certe Deus Optimus Maximus in his Angelorum choris magnificentiam, ac excellentiam perfectionum suarum clare ostendit. Amat siquidem in Seraphinis, ut charitas, contemplatur in Cherubinis, ut veritas, sedet in Thronis, ut æquitas, imperat in Dominationibus, ut majestas, regit in Principatibus, tuetur in Virtutibus, corroborat in

Poteſtatibus, revelat in Archangelis, aſſiſtit in Angelis. Vide S. Thomam citata quæſt. 108. ubi de his fuſiſſime agit.

CAPUT III.

De Angelorum bonorum merito, ac beatitudine, & malorum peccato, ac damnatione.

SECTIO I.

Quodnam fuerit Angelorum bonorum meritum, & malorum peccatum.

1. SUpponimus tanquam certum, Angelos non fuiſſe creatos in ſtatu beatitudinis ſupernaturalis, quæ in clara Dei viſione conſiſtit.

Quia ſi in tali ſtatu creati eſſent, in eo peccare non potuiſſent, conſtat autem, plures illorum peccaſſe.

Supponimus deinde, omnes Angelos fuiſſe conditos in Gratia, juxta Doctrinam S. Thomæ 1. p. qu. 62. ar. 3. quæ eſt communis Theologorum.

Conſtat ex Chriſti Dom. verbis, S. Jo. 6. quibus dicit, Diabolum non ſtetiſſe in veritate. Nomine enim veritatis ibi ſanctitas intelligitur, prout S. Chryſoſt. & alii SS. Patres hunc locum interpretantur, præſertim S. Cyrillus lib. 6. in S. Jo. c. 6. *In veritate*, inquit, *non ſtetit, quia prolapſus eſt a veritate, nec manere voluit in ſua originis ſanctitate*. Et S. Judas in Epiſtola ſua Canonica dicit, reprobos Angelos *non ſervaſſe ſuum principatum*. Ille autem principatus non poteſt intelligi de principatu naturæ, quia, ut infra dicetur, naturalia omnia integra in Dæmonibus remanſerunt; ergo debet intelligi de principatu Gratiæ ſanctificantis, quam in creatione acceperunt, & ex qua exciderunt. Accedit auctoritas Sanctorum Patrum, qui hoc aſſerunt, ut S. Baſilii in Pſal. 32. ubi dicit, Angelos *in prima conſtitutione ſubſtantiæ ſuæ ſimul infuſam habuiſſe ſanctitatem*, & S. Auguſtini lib. 12. de Civ. cap. 9. ubi ait, Angelos fuiſſe a Deo creatos *cum bona voluntate, & caſto amore*. & paucis interjectis, *Erat Deus ſimul condens naturam Angelorum & largiens Gratiam*. His præſuppoſitis

2. Dicendum 1. quoſdam Angelos in Gratia accepta perſeveraſſe, & per actus aliquos bonos ex Gratia ſimul cum liberi arbitrii cooperatione beatitudinem æternam fuiſſe promeritos, alios autem ab illa Gratia per ſuam voluntatis pravitatem excidiſſe, ſicque damnationem æternam incurriſſe.

Quod quidam Angeli ſint beati, conſtat ex Scriptura S. Matth. 18. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei*.

Quod vero quidam ſint damnati, conſtat etiam ex S. Matth. 25. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus*.

Quod

Digitized by Google

Quod autem Angeli beati ſuam beatitudinem per aliquos actus bonos ex auxilio Gratiæ fuerint promeriti, aſſerit S. Th. ſup. ar. 4. Et hæc eſt doctrina SS. Patrum, ut S. Auguſt. l. 4. de Gen. ad lit. c. 24. ubi dicit, *Angelos beatitudinem conſecutos, quia omnia ſua ad Dei gloriam retulerunt*. Sancti item Gregorii hom. 7. in Ezech. ubi dicit, *Malis Angelis in ſuperbiam prolapſis bonos in humilitate perſtitiſſe*.

Quod denique Angeli reprobi peccaverint, & per peccatum a Gratia exciderint, damnationemque incurrerint, conſtat manifeſte ex Scriptura, Job. 4. *In Angelis ſuis reperit pravitatem*. Et S. Petri 2. *Deus peccantibus Angelis non pepercit, ſed rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos*.

Dicendum 2. peccatum reproborum Angelorum fuiſſe peccatum ſuperbiæ.

3. Prob. 1. ex Script. Iſai. 14. *Detracta eſt ad Inferos ſuperbia tua, qui dicebas, In cœlum conſcendam, ſimilis ero Altiſſimo*, quem Prophetæ locum de Diaboli peccato intelligit S. Aug. l. 3. de Doctrina Chriſt. c. 37. S. Greg. hom. 34. in Evang. & S. Bern. ſer. 38. in Cantica. Ezechielis 28. *Elevatum eſt cor tuum in decore tuo, Deus ego ſum*, quæ verba ſimiliter intelliguntur de Lucifero a SS. Patribus, S. Ambr. lib. de Paradiſo c. 2. S. Hieron. in illum Ezechielis locum, & aliis.

Probatur 2. ex Sanctis Patribus, S. Chryſoſtomo homil. 3. de verbis Iſaiæ, *Angelus per ſuperbiam factus eſt Diabolus*, S. Ambr. Ep. 84. ubi dicit, *In lapſu Diaboli, & hominis prævaricatione initium peccati fuiſſe ſuperbiam*.

Ad pleniorem autem eorum, quæ ſupra dicta ſunt, intelligentiam

Quæres 1. quinam Angeli, & quot peccaverint.

Reſpondetur 1. non ex uno ſolo ordine, ſed ex pluribus fuiſſe eos, qui peccaverunt.

Apoſtolus ſiquidem ad Epheſ. 6. tribuit Dæmonibus nomina quorundam ordinum, ut Principatuum, & Poteſtatum: ac proinde probabile eſt (ut docet S. Th. q. 61. art. 9. ad 3.) ex quovis ordine Angelorum aliquos peccaſſe, ſicut & veriſimile eſt, ad quemlibet ordinem Angelorum homines beatos aſſumendos eſſe ad inſtaurandas ruinas eorum, qui ceciderunt.

Reſpondetur 2. quod communis eſt SS. Patrum opinio, ſupremum ex illis, qui peccaverunt, fuiſſe omnium Angelorum ſupremum, id eſt primum ex ordine Seraphinorum. Ita S. Th. ſupra a. 7. Conſtat ex cap. 40. Job, ubi vocatur *Initium viarum Domini*, non quia fuerit ante alios, & primo creatus, cum omnes Angeli ſimul creati fuerint, ſed quia (ut explicant S. Hier. & S. Greg. in illum locum) primus fuit dignitate, & excellentia. Id etiam aſſerit S. Aug. l. 11. de Civit. c. 15. & S. Baſilius l. 4. contra Eunomium, & alii communiter.

Reſpondetur 3. quod docet S. Thomas citato art. 9. pauciores fuiſſe eos, qui peccaverunt, quam qui perſtiterunt in bono.

Quod colligi posse videtur ex eo, quod Apoc. 13. dicitur, Draconem secum traxisse tertiam duntaxat stellarum partem.

Quæres 2. in quo posita fuerit Angelorum superbia.

4. Respondetur, varias esse super hac re Theologorum sententias. Quidam enim existimant, Angelos in sua naturali perfectione inordinatam habuisse complacentiam, & in illa, tanquam in fine suo ultimo, conquievisse. Alii dicunt, inordinate appetiisse beatitudinem supernaturalem, tanquam propriis viribus, & sine ullo Divinæ Gratiæ auxilio consequendam. Asserunt alii, peccasse Angelos in eo, quod accepta divinitus revelatione de hypostatica unione Verbi Divini aliquando facienda cum natura humana, hanc unionem sibi ex superbia expetierint, & Christo Domino, adeoque toti generi humano illam inviderint. Alii denique omnium probabiliſſime docent, peccatum superbiæ Angelorum in eo positum fuisse, quod Deo subjecti esse noluerint, sed independentiam ab ejus imperio appetierint, eoque modo similitudinem cum Deo, qui ab omni subjectione, & imperio est independens, affectaverint.

Ita S. Augustinus lib. 11. de Civit. c. 13. ubi de Diabolo dicit, quod *Recusavit suo subditus esse Creatori, & superbia sua, velut auctoritate privata, elatus est*. Et S. Greg. lib. 34. Moral. c. 13. *Ei, a quo conditus fuerat, subesse despexit. Ita enim Deus super omnia est, ut ipse sub nullo sit. Leviathan vero iste ejus celsitudinis culmen aspiciens jus perversæ libertatis appetiit.*

Quæres 3. quanto tempore Angeli fuerint in via, seu quanta fuerit duratio temporis illius, in quo potuerint mereri, aut demereri.

5. Respondetur. 1. dubitandum non esse, quin aliqua mora interceſſerit inter creationem Angelorum, & ipsorum beatitudinem, vel damnationem, ita ut mora ista potuerit coexistere alicui parti nostri temporis.

Quod colligi potest ex eo, quod Angeli boni non potuerint simul esse beati, & simul mereri, cum actiones meritoriæ secundum legem communem simul cum visione beatifica stare non possint; similiter Angeli reprobati prius peccaverint, quam fuerint damnati.

Respondetur 2. constare inter Theologos, moram illam, & durationem viæ Angelorum fuisse breviſſimam.

Etenim dicitur S. Joan. c. 8. Diabolum *fuisse homicidam ab initio, & in veritate non stetisse*; unde sequitur, illum statim post creationem peccavisse. Et revera jam peccaverat, antequam accederet ad primos parentes, ut eos in peccatum pertraheret. Accedit etiam, quod Angeli propter summam intelligendi sagacitatem, & perfectionem omnia celerrime exequuntur.

Quare dicendum videtur, saltem tria instantia temporis in illa duratione viæ Angelorum esse distinguenda. Primum, in quo omnes tam electi, quam reprobi in Gratia creati sunt, secundum, in

in quo boni bene operati ſun,t & ſic promeruerunt beatitudinem ; mali contra peccaverunt , & ſic damnationis reatum incurrerunt , tertium denique , in quo illi præmium virtutis , id eſt beatitudinem acceperunt , iſti e contrario in peccati vindictam damnationis pœna mulctati fuerunt.

SECTIO II.

Quiſnam ſit ſtatus Angelorum in Gloria.

1. TRia ſunt , quæ S. Thomas tribus poſtremis articulis quæſtionis 62. quærit circa beatitudinem Angelorum , quæ hic breviter explicanda ſunt.

Primum eſt , utrum in Angelis beatis remaneat cognitio , ac volitio naturalis.

Reſpondet S. Doctor affirmative. Cujus ratio eſt , quia beatitudo naturam non deſtruit , ſed perficit ; ergo in beatis Angelis non tollit operationes , quæ illis ratione naturæ ſuæ conveniunt.

Secundum eſt , an Angeli beati peccare poſſint.

Reſpondet S. Doctor negative. Conſtat enim ex ſacris Literis , beatitudinem electorum , ſive Angelorum , ſive hominum , æternam fore ; at æterna non eſſet , ſi per peccatum ab illa excidere poſſent. Unde S. Fulgentius l. de Fide ad Petrum c. 131. ſic loquitur. *Firmiſſime tene , & nullatenus dubites , omnem creaturam naturaliter mutabilem a Deo incommutabili factam eſſe , nec tamen poſſe quemlibet ſanctorum Angelorum in deterius mutari , quia ſic acceperunt æternam beatitudinem , qua Deo ſtabiliter perfruuntur , ut ea carere non poſſint.* Accedit ratio , qua utitur S. Doctor , quia ſcillicet Angeli beati in Deo clare viſo vident omnem rationem boni diligibilis ; ergo ab illo nullatenus averti poteſt eorum voluntas , cum illud bonum , utpote infinitum , omnem illorum capacitatem repleat.

Tertium eſt , an Angeli beati poſſint in beatitudine proficere.

Reſpondet S. Doctor cum diſtinctione.

Si enim ſermo ſit de beatitudine eſſentiali , quæ conſiſtit in clara Dei viſione , certum eſt , Angelos nullum illius incrementum unquam accepturos eſſe , aut promerituros , tum quia illa eſt terminus , & finis omnium meritorum , tum quia eodem modo ſe habet beatitudo in Angelis , atque in hominibus , juxta quod dicitur Apoc. 22. eandem eſſe hominis , & Angeli menſuram , hoc eſt rationem meriti ; atqui homines beati ſecundum legem ordinariam in beatitudine proficere non poſſunt , juxta illud Eccleſ. 11. *Sive ad Auſtrum , ſive ad Aquilonem ceciderit lignum , ibi erit* , quod Sancti Patres interpretantur de immutabilitate quadam hominis in eo termino ſive beatitudinis , ſive damnationis , ad quem poſt hanc vitam pervenerit ; ergo idem de Angelis beatis dicendum eſt.

2. Si vero de beatitudine accidentali quæſtio intelligatur , reſpondet

S. Doct. Angelos beatos posse in illa proficere, tum quia possunt nova subinde gaudia experiri, juxta illud S. Luc. 15. *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente*, tum quia possunt novas revelationes, & mentis illustrationes divinitus accipere, ut docet S. Dion. c. 7. de Coelesti Hier. & S. August. lib. de Gen. ad lit. c. 17. Hæ autem novæ revelationes sicut & alia gaudia, ad beatitudinis accidentalis augmentum conferre possunt.

Observandum est autem, quod quamvis Angeli beati gloriæ accidentalis incrementum aliquod accipere possint; non possunt tamen illud de novo mereri, ut docet S. Th. art. 9. ad 3. quia secundum communem Theologorum sententiam in termino viæ nullus amplius superest merito locus.

SECTIO III.

Qualia sint officia Angelorum beatorum erga homines.

1. Dicendum est 1. Angelos interdum ad homines divinitus mitti, velut Divinæ voluntatis internuncios, ac Divinorum consiliorum executores, & ministros.

Id manifeste constat ex Script. Exod. 23. *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te.* S. Luc. 1. *Missus est Gabriel a Deo in Civitatem Galilææ, ad Virginem*, &c. Act. 12. *Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis.*

An autem omnes omnino Angeli mittantur, &, si non omnes, quinam ex illis, controversum est apud Theologos.

S. Thom. q. 112. a. 3. existimat, Dominationes, cæterosque superiores beatorum Spirituum ordines nunquam mitti, sed tantum reliquos ipsis inferiores.

Magister sententiarum in dist. 10. dicit, ordinarie quidem quatuor illos ordines superiores mitti non solere, sed tantum inferiores, extraordinarie tamen etiam superiores illos mitti. Et S. Greg. ho. 34. in Evang. videtur asserere, S. Gabrielem fuisse supremum Ordinis Seraphinorum. Quod etiam confirmari potest ex eo, quod S. Paulus Hebr. 1. loquens de omnibus illis beatis Spiritibus dicit: *Omnes sunt administratorii Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Ubi observandum est, Apostolum loqui de omnibus beatis Spiritibus sine ulla exceptione, cum ibi de illis agat, prout Christo Dom. sunt inferiores, quod ad omnes spectare manifestum est. Et Isa. 6. dicit Propheta, ad se unum ex Seraphinis volasse.

Utraque sententia probabilis est, secunda tamen probabilior videtur, quia magis ad sensum Scripturæ videtur accedere.

2. Dicendum 2. Angelos mitti, & a Deo destinari ad custodiam hominum, non tantum in genere, sed & in particulari, ita, ut cuique homini suus adsit Angelus tutelaris.

Huic

Digitized by Google

Huic veritati, quæ de Fide eſt, oppoſitus eſt error Calvini, qui ſuper illa verba Pſalmi 90. *Angelis ſuis Deus mandavit de te*, ait cuſtodiam illam Angelorum eſſe falſum commentum.

Refellitur hic error, & noſtræ aſſertionis veritas probatur, 1. ex Scriptura. Gen. 48. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis*. Judith. 13. *Cuſtodivit me Angelus ejus & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem*. S. Matth. 18. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt*.

Probatur 2. ex S. Baſilio l. 3. contra Eunomium initio. *Quod adſit*, inquit, *ſingulis credentibus Angelus tanquam pædagogus, & paſtor viam dirigens, nemo contradicet, qui memor fuerit verborum Domini, ubi dicit, Ne contemnatis unum de puſillis iſtis, quia Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei*. Et Pſal. 33. *Aderit Angelus in circuitu timentium eum*. Et S. Hieronymus in c. 18. S. Matth. *Magna eſt dignitas animarum, ut unaquæque ab ortu nativitatis habeat in cuſtodiam ſui Angelum delegatum*.

Probatur 3. ex communi conſenſu totius Eccleſiæ, quæ ſemper ita eſſe ſenſit. Quod colligitur ex Act. 12. ubi, cum S. Petrus a carcere Divina virtute liberatus pulſaret januam domus, in qua Fideles congregati erant, & ipſi miraculum factum ignorarent, unanimi conſenſu omnes dixerunt, *Angelus ejus eſt*. Idem etiam colligi poteſt ex feſto S. Angeli Cuſtodis, quod a Summo Pontifice inſtitutum, & approbatum ſummo omnium conſenſu ubique receptum eſt.

Porro S. Thom. art. 5. docet, Angelum cuſtodem unicuique homini adeſſe, & erga illum ſuo munere fungi ab ejus ex utero matris nativitate, & non ante, uſque ad ejuſdem mortem, & non poſt, eo, quod ante nativitatem infans cenſeatur eſſe quaſi pars quædam matris, & velut fructus adhuc in arbore pendens, unde tunc per Angelum cuſtodem ipſius matris cuſtodiri cenſetur; poſt mortem vero non amplius egeat homo Angelica cuſtodia, cum ſit in termino viæ, nec ullus ſuperſit merito, vel demerito locus.

3. Obſervandum eſt autem (ſicut docet S. Dionyſ. de Cœleſti Hierar. c. 9.) non ſolum hominibus ſingulis, ſed præterea populis, regnis, provinciis, civitatibus ſuos peculiares Angelos, ſeu Archangelos eſſe a Deo præpoſitos. Quod etiam conſtat ex Scriptura Dan. 10. ubi dicitur, Principem regni Perſarum reſtitiſſe Gabrieli a Deo Judaici populi liberationem poſtulanti. Ille enim Perſarum Princeps non alius fuit, quam bonus Angelus hujus Populi cuſtos, ac tutelaris, ut exponit S. Hier. in eum locum, & S. Greg. lib. 17. Moral. c. 8. Et apud eundem Daniel. c. 8. S. Michael dicitur ſtare pro filiis Iſrael, quia nempe olim fuit cuſtos Synagogæ, ſicut nunc Eccleſiæ, teſte S. Greg. l. c. Et S. Epiph. Hæreſ. 15. Angelos illos quatuor, de quibus mentio eſt Apocal. cap. 9. totidem populorum præſides, & cuſtodes interpretatur, ſcilicet Aſſyriorum, Babyloniorum, Medorum, atque Perſarum.

Præterea ſingulis etiam rerum generibus, atque ſpeciebus præfici Angelos docet S. Auguſt. lib. 83. quæſt. q. 79. Unde Apocal. 14. unus Angelus dicitur habere poteſtatem ſuper ignem, & c. 16. alius vocatur *Angelus Aquarum*. Neque id mirari debemus. Si enim Deus ipſe rerum omnium curam habere dignatur, & in Scripturis dicitur, eſcam dare pullis corvorum, & fœnum jumentis, ac veſtire lilia agri; quidni harum etiam rerum cuſtodiam Angelis commiſerit?

Unde non ſine ratione quidam Doctores exiſtimant, ita exponi poſſe Scripturas, ut, dum alloquuntur creaturas rationis expertes, ignem, aquam, fontes, volucres, beſtias, eaſque ad laudandum, & benedicendum Deum invitant, verba illa referantur ad Angelos cuſtodes, quos rogamus, ut has omnes creaturas ſibi commiſſas ad Dei gloriam dirigant.

Monet etiam S. Th. art. 4. ad 1. quod, quamvis cuilibet hominum Angelus aliquis ad cuſtodiam deputetur, Chriſtus Dom. tamen nullum habuit Angelum cuſtodem, eo quod non indigeret tali cuſtodia, cum eſſet impeccabilis, & ipſe potius Angelorum cuſtos dici deberet.

Innumera vero ſunt beatorum illorum Spirituum erga animas cuſtodiæ ſuæ concreditas officia. Arcent dæmones Tob. 8. Increpant peccatores Judic. 2. Docent, & inſtruunt Dan. 9. Conſolantur in afflictionibus Tob. 5. Addunt animum, & ſubminiſtrant vires 3. Reg. 19. Offerunt preces Apoc. 8. Denique animas juſtorum e corpore migrantes ad Beatorum Sedem deferunt Luc. 16.

Cum igitur tot, & tanta ſint Angelorum beatorum in homines beneficia, ſic viciſſim hominum erga illos officia aliqua merito requiruntur; quæ paucis verbis complectitur S. Bernardus ſer. 13. in Pſ. 90. ubi explicans hæc verba, *Angelis ſuis Deus mandavit de te: Quantam*, inquit, *debet tibi hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam! reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia*. Verum de his fuſius in tractatu ſequenti, cum de Sanctorum veneratione, & invocatione agemus.

SECTIO IV.

Qualis ſit ſtatus damnationis reproborum Angelorum.

1. CErtum eſt 1. Angelos prævaricatores ſtatim poſt peccatum ſuum e cœlo eſſe deturbatos, Apoc. 12. *Neque locus inventus eſt eorum amplius in Cœlo*, & in Infernum detruſos, ut conſtat ex Epiſt. 2. Petri cap. 2. *Deus peccantibus Angelis non pepercit, ſed rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos*.

Quod quamvis ita ſit, nihilominus dæmones non ſemper in Inferno detineri, ſed aliquando Dei permiſſu inter homines ſuper terram vagari, conſtat ex variis Scripturæ locis, ut S. Luc. 8. ubi plurimi dæmones a Chriſto ex unius hominis corpore ejecti rogaverunt eum, ne illis imperaret, ut in abyſſum irent, ſed in porcos ingredi permitteret.

Unde

Unde S. Thom. q. 94. art. 4. recte docet, duplicem locum pœnalem dæmonibus a Deo assignatum esse, unum quidem ratione culpæ suæ, & hic est Infernus, alium vero ratione exercitationis humanæ, & hic est aer caliginosus terræ vicinus, in quo permissum est eis vagari, & tentare, ut sic exercere possint homines. Cum autem usque ad extremum Judicii diem exercitatio illa durare debeat, ideo ad illud usque tempus (ut ait S. Doctor) & Angeli mali nobiscum hic versantur, ut impugnent, & boni, ut subsidio sint; post illum vero diem omnes mali, tam Angeli, quam homines, in Inferno per æternitatem detinebuntur, boni vero in Cœlo manebunt.

Certum est 2. ut docet S. Thomas art. 3. dæmones esse doloris capaces, & susceptibiles, non quidem illius doloris, qui est passio appetitus sensitivi, & percipitur organo corporeo, sed doloris pure spritualis, qui (ut explicat idem S. Doctor) est quidam simplex actus voluntatis, quo refugit, & aversatur aliquid, tanquam sibi contrarium, & nocivum, ut mox explicabitur.

Cum hæc igitur certa sint, difficultas est, an dæmones ab igne inferni torqueantur. Pro cujus resolutione

2. Dicendum est 1. ignem Inferni, qui corporeus est, ac materialis, a Divina justitia tanquam instrumentum assumi ad puniendos dæmones, hosque proinde illo igne torqueri.

Quod ignis ille corporeus sit, ac materialis, in dubium revocare non licet; & Scripturæ, & Patres hoc expresse asserunt. Unde S. Greg. Papa lib. 4. dialog. c. 29. hoc tanquam certum proponit, & de quo nulli ambigere liceat. Et S. Aug. lib. 2. de Civit. cap. 10. hoc tanquam certum affirmat. Et huic veritati communiter subscribunt SS. Patres.

Quod autem ab illo igne Dæmones torqueantur, constat ex Scriptura. S. Matth. 25. ubi Christus Dominus dicit, ignem Inferni paratum esse diabolo, & Angelis ejus. Et Apoc. 10. dicitur Diabolus in stagnum ignis missus, ubi cum Bestia, & Pseudopropheta in æternum cruciandus est. Constat ex S. Gregorio, & S. Augustino locis supra citatis, in quibus asserunt, non tantum corpora reproborum hominum, sed & illorum animas ab Inferorum igne torqueri; eadem autem est ratio dæmonum.

Quæres, quomodo ille ignis, cum sit corporeus, in dæmones, qui puri Spiritus sunt, agere possit, illosque torquere.

Variæ sunt super hac re Theologorum sententiæ. Alii siquidem existimant, Dæmones ab igne torqueri, in quantum ab illo detinentur, illique Divina virtute sunt alligati. Unde a S. Juda in Ep. Canonica dicuntur dæmones *vinculis æternis sub caligine reservari*. Alii dicunt, eos ab igne torqueri, non tantum quia detinentur, & alligantur, sed præterea ex eo, quod illum, tanquam sibi maxime disconvenientem, & nocivum apprehendunt, dum se ab illo in æternum detinendos continuo cogitant, nec ab illa cogitatione desistere possunt.

ſunt. Alii arbitrantur, ex illa detentione in iis (Deo ita volente) oriri triſtitiam, & moleſtiam ei ſimilem, quam hominis animus ex actuali ſui corporis combuſtione experiretur. Alii docent, ipſum ignem per qualitatem aliquam ſupernaturalem ipſi a Deo inditam realiter agere in dæmones, ipſiſque dolorem cruciatuum incutere.

Verum, quamvis hæc omnia probabiliter dici poſſint, certiſſima tamen omnium videtur eſſe ſententia illa, quæ nihil certi hac in re definiri poſſe aſſerit S. Auguſtinus loco ſupra citato, poſt multa ſuper hac quæſtione ſubtiliſſime diſputata, tandem ſapientiſſime concludit; *Spiritus illos incorporeos pœna corporalis ignis afficit, veris quidem, ſed tamen miris, & ineffabilibus modis.*

3. Dicendum 2. pœnas dæmonum, ſicut & damnatorum hominum fore æternas.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, oppoſitus olim fuit error Origenis, qui (ut refert Nicephorus lib. 17. hiſt. Eccl. cap. 27. & 28.) exiſtimavit, hominum damnatorum, ipſorumque etiam dæmonum tormenta finem aliquando eſſe habitura.

Refellitur hic error, & noſtræ aſſertionis veritas probatur 1. ex Scriptura S. Matth. c. 25. ubi Chriſtus Dominus refert hæc verba, quæ in extremo judicio adverſus reprobos prolaturus eſt, *Diſcedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus*, ex quibus verbis cum conſtet, ignem illum eſſe æternum, ſequitur, illius pœnam fore quoque æternam, juxta id, quod ſubjungit, *Ibunt hi in ſupplicium æternum*. Et 2. ad Theſſal. 1. de reprobis dicitur, quod *pœnas dabunt in interitu æternas*. Et S. Jud. in ep. Canon. dicit, Angelos reprobos *vinculis æternis ſub caligine reſervari*. Et Apoc. 19. dicitur, quod *Diabolus miſſus eſt in ſtagnum ignis ardentis ſulphure, ubi cruciabitur in ſæcula ſæculorum*.

Probatur 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 1. de Fide Catholica, in quo expreſſe definitum eſt, reprobos, & malos cum diabolo pœnam perpetuam ſubituros eſſe.

Probatur 3. ex S. Aug. lib. de Fide, & operibus, cap. 5. ubi de reproborum damnatione loquens, *Erit*, inquit, *æterna eorum combuſtio, ſicut & ignis æternus*. Et S. Ambr. l. 7. in Luc. ubi hæc verba Iſa. 66. (*Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*) de æternis damnatorum ſuppliciis exponit.

4. Quæres, qua ratione pœna æterna dæmonibus juſte infligatur, cum illorum peccatum fuerit momentaneum.

Reſpondetur, id juſtiſſime fieri tam reſpectu dæmonum, quam etiam hominum reproborum.

1. Quia (ut ait S. Auguſt. lib. 21. de Civit. cap. 12.) *Ille dignus eſt æterno malo, qui hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternum*.

2. Quia (ut dicit S. Thom. in ſuppl. qu. 99. art. 1.) pœna peccati taxatur ſecundum dignitatem ejus, in quem peccatur, unde majori pœna

dignus

dignus esset, qui percuteret alapa Principem, aut Regem, quam si cuicunque alteri privato hanc injuriam irrogaret, atqui sive diabolus, sive homo mortaliter peccans, contra Deum infinitæ majestatis, & excellentiæ peccat, ejusque honori summam (quantum in ipso est) infert injuriam, dum in creatura per peccatum finem ultimum constituit; ergo infinita pœna dignus est. Cum autem creatura, quæ in se finita est, pœnam secundum intensionem acerbitatis infinitæ ferre non possit, pœna secundum durationem temporis infinita illi subeunda est; quæ proinde juste a Deo illi infligitur.

3. Quia (ut ait S. Greg. l. 4. Dial. c. 44.) *Ad magnam judicantis justitiam pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato*. Qui enim in peccatum mortale propria voluntate labitur, se in eum statum injustitiæ redigit, ex quo propriis viribus erui nunquam in æternum poterit; unde ex hoc ipso, quod vult peccare, vult consequenter in peccato per totam æternitatem manere. Quare juste a Deo peccator non solum ob actionem peccati, sed præsertim ob voluntatem in peccato permanendi, quæ (sicut dictum est) in æternum protenditur, pœna interminabili, & æterna plectitur.

SECTIO V.

Quæ sit Dæmonum conditio quoad intellectum, & voluntatem.

1. QUæstionis propositæ sensus est, an intellectus dæmonum ita sit obcæcatus, ut nullam amplius habeat veritatis cognitionem: an item eorum voluntas omnino sit obstinata in malo, & quæ sit illius obstinationis causa.

Quod spectat ad intellectum, observandum est, duplicem esse cognitionem veritatis, unam speculativam, alteram practicam, & utramque rursus esse vel naturalem, vel supernaturalem. Hac observatione suppositâ

Dicendum 1. cognitionem speculativam naturalem integram in dæmonibus post peccatum mansisse, neque ullo modo fuisse diminutam. Ita S. Th. 1. p. q. 64. a. 1. quia in dæmonibus post lapsum dona omnia naturalia integra remanserunt, ut docet S. Dion. de Divin. nomin. c. 4. & S. Aug. l. 2. de Gen. ad lit. c. 17.

Dicendum 2. cognitionem speculativam supernaturalem non esse in dæmonibus totaliter ablatam, sed valde diminutam, ut docet S. Th. supra.

Quia scilicet de rebus supernaturalibus aliqua iis cognitio interdum conceditur, vel mediantibus Angelis, vel aliquibus aliis modis, quamquam proprie loquendo hęc cognitio in eis supernaturalis non nisi materialiter dici debeat, ut recte observant aliqui Theologi, in quantum scilicet est de aliquibus rebus supernaturalibus, non vero, quod procedat

ab

ab ullo habitu ſupernaturali Fidei, quo propter peccatum ſunt ſpoliati, neque ex ullo motivo ſupernaturali, cujus in ſtatu damnationis ſunt incapaces.

2. Dicendum 3. cognitionem practicam de rebus bene agendis circa res morales, ſive ſit ordinis naturalis, ſive ſupernaturalis, fuiſſe Dæmonibus ratione peccati detractam.

Probatur 1. ex Scriptura, in cujus variis locis Dæmon vocatur homicida mendax, ut S. Jo. 8. *Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur*. Item aliis in locis Dæmones vocantur ſpirituales nequitiæ; Principes, & Poteſtates tenebrarum. Et Ezech. 28. de primo Angelorum dicitur, *Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo*.

Probatur 2. ex S. Aug. in Enchirid. ad Laurentium c. 24. & 25. ubi dicit, ignorantiam rerum agendarum, & concupiſcentiam nocivarum eſſe mala hominibus, & Dæmonibus communia.

Probatur 3. hac ratione, quia veritas, & rectitudo judicii practici deſumitur ex recta ordinatione affectus, & voluntatis erga bonum morale, ut docet in Ethicis Philoſophus; ſed Dæmones nec habent, nec habere poſſunt ullum affectum erga ullum morale bonum; ergo nec etiam judicium practicum verum, & rectum.

3. Quod ſpectat ad voluntatem, dicendum eſt, voluntatem Dæmonum ita eſſe in malo obſtinatam, ut nunquam poſſit flecti, & converti in bonum. Ita S. Th. ſup. a. 2. Eſt de Fide contra Origenem, qui ideo cenſebat, tormenta dæmonum finem aliquando eſſe habitura, quia (ut refert S. Hier. Epiſt. 61. adverſus Jo. Hieroſolymitanum) exiſtimabat, ipſos dæmones pœnitentiam aliquando eſſe acturos.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ Fidei probatur ex eo, quod (ut docet S. Cyprianus in fine libri contra Demetrium) *Quando iſtinc exceſſum fuerit, nullus jam pœnitentiæ, nullus ſatisfactionis effectus erit*; quod & Scriptura figurate declarat Eccl. 11. *Ubi ceciderit lignum, ibi erit*; quod autem homini mors, hoc dæmoni caſus fuit. Et Eccl. 9. dicitur, quod *Nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia eſt apud Inferos*. Et Job 10. quod ibi *Nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. Unde S. Fulgentius l. de Fide ad Petrum c. 3. dicit, *In igne Inferni omnes Angelos prævaricatores nec mala voluntate poſſe carere, nec pœna*. Et infra, *ſic bonam amiſiſſe voluntatem, ut amiſſam reſumere nequeant*. Et S. Proſper l. 3. de vita contemplativa recte obſervat, damnatos mitti in tenebras ligatis manibus, & pedibus, ut dicitur Matth. 22. eo quod deinceps non poſſint bona ulla opera exercere.

Ratio autem, cur nullus ſit dæmonibus, & damnatis pœnitentiæ locus, eſt, quia nullus eſt Gratiæ. Sicut enim hominibus in peccato mortali decedentibus nullam amplius Gratiam dare decrevit Deus, qua voluntates eorum ad pœnitentiam excitentur: ſic nec Angelis poſt lapſum. Sine Gratia autem nec hominis, nec Angeli voluntas ad veram pœnitentiam converti poteſt, ut ſupponimus ex dicendis in tractatu de Gratia.

SE-

SECTIO VI.

Quomodo a Dæmonibus homines impugnentur.

1. CErtum eſt ex Fide, Dæmones ex Dei permiſſu homines impugnare, eoſque ad malum incitare, idque ipſos aliquando, imo ſæpiſſime facere.

Id conſtat ex variis Scripturæ locis, ut Geneſ. 3. ubi refertur, primos parentes ad peccatum fuiſſe a Dæmone inductos. Et Epiſtola prima S. Petri c. 5. *Adverſarius veſter Diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens, quem devoret.* Et Ephſ. 6. *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus Principes, & Poteſtates, adverſus mundi Rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*, &c.

Faciunt autem hoc Dæmones, Deo non quidem jubente, ſed tamen permittente, illorumque perverſos conatus in electorum ſuorum bonum ordinante.

Unde S. Thomas quæſt. 114. art. 1. dicit, impugnationem hominum a Dæmonibus ex ipſorum Dæmonum malitia procedere, ordinem vero impugnationis eſſe a Deo, qui novit malis bene uti, eaque ad bonum ordinare.

Sicut autem Deus homines a Dæmonibus impugnari permittit, ſic & ipſis, cum impugnantur, Gratiæ ſuæ auxilia ſubminiſtrat, quibus ſi velint, qualibet tentatione ſuperiores poſſunt evadere.

Unde S. Paulus 1. Cor. 10. dicit. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Et 2. Cor. 12. *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet a me, & dixit mihi; Sufficit tibi Gratia mea.*

2. Quæres, quomodo fiat illa hominis impugnatio per Dæmonem.

Reſpondetur, duobus præſertim modis fieri poſſe, Dæmone ſcilicet aliquid vel intra hominem, vel extra ipſum operante.

Primo enim modo tentare poteſt, vel commovendo ſpiritus vitales, in quibus ſpecies ſenſibiles continentur, & eas potentiis cognoſcitivis objiciendo, ſicque pravam aliquam imaginationem efformando, vel commovendo humores, & ſpiritus in organo corporeo appetitus ſenſitivi, ſicque indirecte voluntatem ad malum aliquod excitando.

Secundo autem modo (hoc eſt aliquid extra hominem operando) ipſum tentare poteſt, cum aliquid verum, vel apparens ſenſibus externis objicit, unde occaſio alicujus peccati perpetrandi ipſi homini ſuggeratur. Ita S. Thomas quæſt. 111. art. 1. 2. 3. & 4. ubi fuſe explicat, qua ratione tam boni, quam mali Angeli interius, vel exterius in homines agere poſſint.

DE

DE CREATIONE HOMINIS.

CAPUT IV.

De Creatione Hominis, ac ſtatu Innocentiæ.

SECTIO I.

Quid de creatione Hominis ſentiendum ſit, & qualis ſit ejus anima, an incorporea, & immortalis.

1. POſt creationem cæterarum omnium rerum, quæ ad mundi conſtitutionem, & ornatum ſpectant, ſex diebus factam, ipſomet ſexto die hominem a Deo creatum fuiſſe ſacræ Literæ teſtantur, Gen. c. 2. & in primis quidem corpus ipſius hominis virtute Divina e limo terræ formatum fuiſſe, tum animam rationis capacem, & expertem corruptionis eadem virtute Divina creatam, & corpori inditam fuiſſe docent his verbis. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem.*

Sunt autem hic aliqua circa hominis creationem obſervanda.

Primum eſt, non ſolum primi hominis, ſed etiam omnium aliorum animas ſingulas immediate a Deo creari, & corporibus infundi, ac proinde falſum eſſe, & erroneum id, quod cenſuit Tertullianus (ut refert S. Hier. in Epiſt. ad Marcellinum, & Anapſychiam) ſcilicet animas generari ab animabus parentum, ſicut corpora a corporibus, & ſimul cum ſemine traduci.

Probatur 1. hæc veritas ex Scriptura. Pſal. 32. *Qui finxit ſingillatim corda eorum.* Zachar. 12. *Fingens ſpiritum hominis in eo.*

Quibus locis ad hanc veritatem probandam utitur S. Hier. Ep. ad Pammachium adverſus errores Joannis Hieroſolymitani.

Probatur 2. auctoritate S. Leonis Papæ Ep. 93. ad Turibium c. 10. ubi expreſſe dicit, *animas corporibus uniri non ab alio, niſi ab opifice Deo, qui ipſarum eſt creator.* Ibidem etiam damnat errorem Origenis aſſerentis, animas diu ante corporum productionem fuiſſe creatas; definitque, animas hominum non eſſe, priuſquam corporibus a Deo inſpirentur. Et S. Hilar. l. 10. de Trin. ante medium, *Animæ*, inquit, *opus eſt Dei, carnis vero generatio ſemper ex carne eſt.*

Nota, quod S. Thom. q. 118. art. 2. abſolute pronunciat, hæreticum eſſe dicere, animam intellectivam traduci cum ſemine.

2. Secundum eſt, animam hominis eſſe ſubſtantiam pure ſpiritualem.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua, ut plurimum, anima humana vocatur ſpiritus. Eccl. 12. *Revertatur pulvis in terram ſuam, unde erat, & ſpi-*

& ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. S. Luc. 23. *In manus tuas commendo ſpiritum meum*. Gal. 5. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*.

Probatur 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. c. 1. ubi definitum eſt, *utramque creaturam, ſpiritualem, & corporalem, conditam eſſe a Deo, Angelicam ſcilicet, & mundanam, deinde humanam quaſi communem ſpiritu, & corpore conſtitutam*.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui paſſim pro certo affirmant, animam hominis eſſe ſpiritum incorporeum; maxime S. Aug. qui variis in locis contrariam ſententiam refutat, ut lib. de Hæreſibus, Hæreſi 86. & l. 10. de Gen. ad lit. c. 24. & ſeqq. ubi errorem Tertulliani animam corpoream aſſerentis confutat, & Ep. 28. ad S. Hier. ubi ſic loquitur: *Incorpoream eſſe animam mihi fateor eſſe perſuaſum*. & paucis interjectis, *Neque hæc perinde loquor, ut te, quæ tibi nota ſunt, doceam, ſed ut aperiam, quid firmiſſime de anima teneam*. Eandem veritatem probat S. Hier in c. 12. S. Matth. ex illis Chriſti Domini verbis. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere*. In eadem etiam ſententia ſunt S. Gregorius Papa l. 21. Moral. c. 2. S. Gregorius Nazianzenus Apologetico 1. non longe ab initio, S. Ambroſius lib. de Noe, & Arca cap. 25. & lib. de bono mortis cap. 9. & communiter omnes alii.

3. Tertium eſt, animam humanam, cum ſit ſpiritualis, eſſe quoque a corpore independentem, ac proinde immortalem.

Conſtat 1. ex Scriptura, quæ innumeris prope in locis id aſſerit, ut Sap. 2. *Nec judicaverunt honorem animarum Sanctarum, quoniam creavit Deus hominem inexterminabilem*. Et cap. 3. *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis*. 2. Cor. 5. *Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum*.

Conſtat 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Leone, in quo id expreſſe definitum eſt his verbis. *Damnamus, & reprobamus omnes aſſerentes, animam intellectivam mortalem eſſe, aut unicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes*.

Conſtat 3. ex S. Dionyſio c. 4. de Div. nom. ubi dicit, *Animas humanas eſſe intellectuales, & habere ſubſtantialem vitam inconſumptibilem*. Et S. Ambr. citato lib. de bono mortis c. 9. & communiter alii SS. Patres ex eo, quod anima ſpiritualis ſit, inferunt, & probant, illam eſſe quoque incorruptibilem, & immortalem.

Conſtat 4. rationibus, quibus hęc veritas a Philoſophis, & Theologis probari ſolet. Quæ rationes petuntur 1. ex ipſius animæ, potentiarumque ejus præſtantia, ac vi operatrice illimitata, quæ in omnes res exiſtentes & poſſibiles, tanquam in objecta ſibi propria, ferri poteſt; quod quidem formis materialibus nuſquam competit, ut inductione conſtat. 2. ex naturali appetitu beatitudinis ipſi animæ indito, qui fruſtra eſſe dici non debet, nec tamen ullis bonis creatis in hac vita expleri poteſt,

poteſt, ut experientia ſatis eſt compertum. 3. ex operationibus quibuſdam ipſius animæ a corpore omnino independentibus, quales ſunt plurimæ cognitiones rerum univerſalium, aut pure ſpiritualium. Si enim anima operari poteſt independenter a corpore, poterit etiam eſſe independenter ab eodem, cum, juxta receptum axioma Philoſophorum, modus operandi ſequatur modum eſſendi. 4. denique ex conſideratione Divinæ juſtitiæ. Cum enim plurima opera mala ab hominibus committantur, ob quæ nullam in hac vita pœnam luunt, multa etiam opera bona exerceantur a juſtis, ob quæ nullam a Deo videantur recipere mercedem; hinc ſequitur aliam eſſe vitam, in qua a Deo ſumme juſto & malis ſupplicium debitum, & bonis præmium meritum retribuatur. Hoc argumento uſus eſt S.Chryſ. ſer. 8. de providentia. *Si*, inquit, *nihil eſt poſt hanc vitam, ne Deus quidem eſt, ſi Deus eſt, juſtus eſt, quod ſi juſtus ſit, pro dignitate unicuique retribuet.*

4. Quartum denique in creatione hominis obſervandum eſt, qua ratione dicatur, factum illum eſſe ad imaginem, & ſimilitudinem Dei.

S.Aug.tract. 3.in S. Jo. exiſtimat, id eſſe, quia mente rationis capaci præditus eſt. S. Hier. Ep. 146. quia voluntatem habet liberam, quam in utramvis partem flectere poteſt. S. Ambroſ. lib. de bono mortis c. 5. hanc Dei ſimilitudinem, & imaginem in virtute conſtituit. *Fuga malorum*, inquit, *ſimilitudo Dei eſt, & virtutibus imago Dei acquiritur*. S. Jo. Chryſ. ho. 10. in Gen. in imperio,& dominatu, quem homo ſuper animantes, aliaſque creaturas ſibi inferiores a Deo accepit.

Poſſunt convenientiſſimæ hæ, & aliæ ſimiles SS. Patrum ſententiæ ſimul jungi, ita, ut ad perfectam imaginis, & ſimilitudinis cum Deo in anima humana complendam rationem ſingulæ aliquid conferre cenſeantur, atque ita homo dicatur eſſe ad imaginem, & ſimilitudinem Dei factus, in quantum eſt rationis capax, arbitrii libertate præditus, imperio, & dominatu in creaturas ſibi inferiores a Deo donatus, & virtutum, ac ſanctitatis decore ornatus.

SECTIO II.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad intellectum.

1. QUæſtio hæc, ſicut & illa, quæ Sectione ſequenti proponetur, intelligenda eſt de homine in ſtatu illo, in quo primum a Deo creatus fuit, qui communiter vocatur ſtatus innocentiæ, ſeu juſtitiæ originalis. De homine igitur in illo ſtatu quæritur, qualis fuerit illius conditio quoad intellectum. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. Adamum in creatione accepiſſe a Deo perfectiſſimam ſcientiam, & cognitionem rerum omnium naturalium. Ita S. Thom. 1. p. qu. 94. art. 3.

Conſtat tum ex eo, quod Eccli. 17.de primis parentibus dicitur,quod Deus *diſciplina intellectus replevit illos, creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu*

ſenſu implevit cor illorum, tum etiam ex eo, quod Gen. 2. Adamus Dei juſſu cunctis animantibus nomina propria impoſuit, unde ſequitur, illorum omnium animantium naturas callere debuiſſe. Nomina enim, quæ vera & propria ſunt, debent naturis rerum congruere. Hoc argumento ad probandum, perfectam rerum omnium in Adamo fuiſſe ſcientiam, utitur S. Chryſoſt. ho. 14. in Gen. & poſt illum S. Th. ſup.

Dicendum 2. quamvis Adamus clare, & intuitive Divinam Eſſentiam non cognoverit, illum tamen longe altiorem, & perfectiorem Dei cognitionem habuiſſe, quam nos modo habeamus. Ita S. Thom. ſup. art. 1.

Quod claram Eſſentiæ Divinæ viſionem non habuerit, recte probat S. Doctor ex eo, quod ſi eam habuiſſet, a Deo per peccatum averti non potuiſſet, ſicut nec poſſunt nunc Beati in cœlo.

Quod autem cognitio illa, quam de Deo habuit, altior, & perfectior fuerit ea, quam nunc habemus, conſtat ex eo, quod cum non haberet corpus tale, quod (ut ait Sapiens c. 9.) aggravaret animam, & ſenſum deprimeret, cumque (ut poſtea dicetur) inferiores animæ potentiæ in illo ita eſſent ordinatæ, ut perfecte ſuperioribus ſubderentur, nec eas ullo modo impedirent, hinc fiebat (ut ait S. Doctor) quod homo non impediebatur per res exteriores a clara, & firma contemplatione rerum intelligibilium, quarum cognitionem per primæ veritatis irradiationem facilius percipiebat. Additque ex S. Auguſt. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 33. probabiliter dici poſſe, Deum tunc primis hominibus locutum fuiſſe, ſicut loqui ſolet Angelis, ipſa incommutabili veritate illuſtrans mentes eorum, etſi non cum tanta participatione Divinæ lucis.

2. Dicendum 3. Adamo ante peccatum myſteria aliqua ſupernaturalia divinitus fuiſſe revelata, ea ſcilicet, quorum cognitio in primo illo inſtanti fuit ipſi neceſſaria. Ita S. Thom. ar. 3.

Unde S. Epiphan. initio Panarii adverſus 80. Hæreſes dicit, myſterium SS. Trinitatis fuiſſe ab Adamo cognitum. Et S. Doct. 2. 2. q. 2. ar. 7. aſſerit, eidem Adamo divinitus innotuiſſe myſterium Incarnationis, non quidem ut fuit inſtitutum ad liberandum humanum genus a peccato, ſed ut ordinatum erat ad beatificandos homines, ſeu ipſos ad claram Dei viſionem perducendos, quam ipſi propriis viribus nec mereri, nec aſſequi unquam potuiſſent. Sunt etiam aliqui Theologi, qui probabile eſſe exiſtimant, Adamum cognoviſſe bonorum Angelorum meritum, & beatitudinem, ſimulque malorum caſum, & damnationem, tum ad ejus conſolationem, cum intelligeret, nonnullos homines ex ipſo oriundos in eorum locum aſciſcendos eſſe, tum etiam ad propriam cautelam. Cætera vero, quæ neque ex principiis naturalibus ſciri poſſunt, nec ad homines recte gubernandos in ordine ad finem ſupernaturalem pertinent, recte a S. Thom. ſupra Adamum latuiſſe dicuntur.

Digitized by Google

SECTIO III.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad voluntatem, & alias animæ potentias.

1. DIcendum 1. Adamum in creatione Gratiam ſanctificantem a Deo accepiſſe, ſive eam poſt creationem a Deo acceperit, ſive (quod probabilius videtur) in ea creatus fuerit.

Prob. 1. ex Scriptura. Eccl. 7. *Deus fecit hominem rectum*; atqui non potuiſſet eſſe rectus ſine Gratia; quia paſſim in Scriptura rectitudinis nomine denotatur Gratia, & Sanctitas. Job. 1. *Erat vir ſimplex, & rectus*. Pſal. 7. *Salvos facit rectos corde*. Item Epheſ. 7. *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate*, quibus verbis ſignificat Apoſtolus, nos per Chriſti Domini merita renovari ad eam juſtitiam, & ſanctitatem, in qua initio conditi ſumus.

Prob. 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 5. ubi anathema dicitur *ei, qui non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim juſtitiam, & ſanctitatem, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe*.

Prob. 3. ex SS. Patribus. Idipſum enim docent S. Baſil. hom. 10. Hexamer. & S. Aug. lib. 14. de Civ. c. 11. & 27.

Dicendum 2. primum hominem ſimul cum Gratia ſanctificante accepiſſe reliquas virtutes, & dona Spiritus Sancti, quæ ipſius Gratiæ infuſionem comitantur.

Coſtat 1. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. ubi docet, nos in Baptiſmo accipere veram, & Chriſtianam juſtitiam, & ſanctitatem, quam Adamus ſua inobedientia ſibi, & nobis perdidit. Et initio ejuſdem capitis dicit, illam juſtitiam, & ſanctitatem conſiſtere in ſuſceptione Gratiæ, & donorum. Quod ſi eam juſtitiam ſibi Adamus perdidit; ergo eam prius habuit.

Conſtat 2. ex S. Damaſc. l. 2. de Fide c. 12. ubi dicit, quod *creavit Deus hominem innocentem, rectum, probum, omni virtutum genere exornatum*.

2. Dicendum 3. præter ſupra dicta, primum hominem accepiſſe a Deo aliud inſigne donum, cujus beneficio appetitus ſenſitivus, tum concupiſcibilis, tum iraſcibilis, ita erat parti ſuperiori animæ, ac rationi ſubjectus, ut nunquam niſi ex illius præſcripto & imperio moveretur, nihilque ſaltem inordinatum poſſet, præveniendo rationem, appetere.

Conſtat 1. ex Conc. Trident. ſeſſ. 5. can. ult. ubi explicans verba Apoſtoli Rom. 7. ſenſualitatem peccatum appellantis, ait, hanc ſenſualitatem, id eſt appetitum ſentientem, motibus ſuis inordinatis rationem prævenientem dici peccatum, quia a peccato eſt, & ad peccatum

Digitized by Google

tum inclinat. Quod ſi a peccato eſt, ergo ante peccatum non erat.

Conſtat 2. ex S. Auguſt. lib. 3. de peccato originali contra Pelagium cap. 35. ubi dicit, in ſtatu innocentiæ motus ſenſualitatis futuros fuiſſe obedientes *imperio tranquilliſſimæ charitatis*.

3. Dicendum 4. donum illud perfectæ ſubjectionis appetitus ſenſitivi ſub imperio rationis fuiſſe gratuitum, & naturæ hominis minime debitum, ac proinde ſupernaturale.

Prob. tum ex eo, quod inter articulos Michaelis Baji a Pio V. & Greg. XIII. damnatos hic erat, *Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed debita ejus conditio*, tum etiam quia ex communi Theologorum conſenſu poſt peccatum omnia naturalia in homine integra remanſerunt, quia peccatum, quatenus præciſe peccatum eſt, nulli perfectioni pure naturali repugnat; atqui certum eſt, in hominibus prædictam illam ſubjectionem amplius non reperiri; ergo hæc ipſis naturalis eſſe dici non poteſt.

Porro ad illud donum ſubjectionis ſupra explicatum accedit aliud non minus excellens, dominium ſcilicet, quod homini in omnia animalia in ſtatu innocentiæ perfecte competebat, ut conſtat ex 1. Gen. Quamvis autem hoc dominium naturaliter homini convenire videatur, multo perfectius tamen illud Divino munere habuiſſet, ſi in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet. Tunc enim (ut recte obſervat Cajet. ad q. 96. a. 1.) non ſolum ſubjecta, ſed etiam ſubdita, & obtemperantia ſibi homo habuiſſet animalia; nunc autem, etſi naturaliter homini ſubjecta ſint, illi tamen nec ſubduntur, nec obediunt, ut ſatis experientia conſtat.

Dicendum eſt 5. probabiliſſimum eſſe, juſtitiam originalem, in qua primus homo conditus eſt, non fuiſſe unum aliquem ſimplicem habitum, quo totus homo rectus, & perfectus evaderet, ſed potius fuiſſe quandam aptiſſimam plurimorum habituum ſupernaturalium complexionem, quorum alii in intellectu, alii in voluntate, alii denique in inferiori animæ parte reſiderent, quibus proinde totus homo ſecundum omnes facultates ſuas perficiebatur in ordine ad finem, ad quem creatus eſt. Ita Pererius lib. 5. in Gen. n. 88. Salianus in Annal. veter. teſtam. ad diem 7. creationis n. 78. & plures alii.

Ratio eſt, quia unus, & ſimplex habitus non potuiſſet tam multiplices, & varios effectus producere, & tam diverſas facultates regere, ac movere, ac in ſubjectis adeo differentibus reſidere.

4. Dicendum 6. primum parentem non ſibi ſoli juſtitiam originalem a Deo accepiſſe, ſed etiam ſuis poſteris, id eſt illam ab ipſo, ſi non peccaſſet, in poſteros fuiſſe transfundendam.

Id ex Fide certum eſt, ut patet ex doctrina, & definitione Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 6. aſſerentis, Adamum per ſuam inobedientiam ſibi, & nobis perdidiſſe juſtitiam illam, quam a Deo acceperat, & ſeſſ. 5. can. 2. anathema dicitur ei, qui aſſeruerit, Adæ prævaricationem ſibi ſoli, & non ejus propagini nocuiſſe, & acceptam a Deo ſanctitatem, &

juſtitiam illum ſibi ſoli, & non etiam nobis, perdidiſſe; hanc autem ille nobis perdere non potuiſſet, niſi eam in nobis transfundendam accepiſſet.

SECTIO IV.

An in ſtatu innocentiæ homo fuiſſet immortalis.

1. DUplex eſt immortalitas, ut notat Magiſter in 2. diſt. 19. una, qua quis poteſt non mori, altera, qua non poteſt mori. De priore tantum quæſtio intelligenda eſt. Certum eſt enim, ſecundum immortalitatis genus proprium eſſe tantum ſtatus gloriæ poſt reſurrectionem. Hac diſtinctione ſuppoſita,

Dicendum eſt, hominem in ſtatu innocentiæ futurum fuiſſe immortalem priori modo, hoc eſt, quod ſi non peccaſſet, potuiſſet non mori.

Hæc veritas, quæ de Fide eſt, conſtat 1. ex Scriptura. Sap. 1. c. 1. *Deus mortem non fecit*, &c. 2. *Deus creavit hominem inexterminabilem, invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum*.

Conſtat 2. ex Conciliis, Milevitano can. 1. & Tridentino ſeſſ. 5. ubi hæc veritas tanquam Fide certa definita eſt.

Quæres, quanam ratione fieri potuiſſet, ut homo in illo ſtatu immortalis extitiſſet, ſiquidem corpus ejus, utpote ex quatuor elementis compactum, natura ſua fuiſſet diſſolubile.

Reſpondetur, immortalitatem hominis in ſtatu illo cauſandam fuiſſe tum ex providentia Dei ſpeciali, qua fuiſſet ab omni læſione agentium externorum præſervatus, tum etiam ex eſu fructuum arboris vitæ, quibus, præter id, quod illis cum aliarum arborum fructibus commune erat, nempe alere, & nutrire hominem, duplex adhuc inerat vis, una reparandi humoris radicalis, illiuſque in primigeniam puritatem reſtituendi, altera caloris nativi corroborandi, ipſiuſque vigorem priſtinum reſtaurandi.

Ita S. Th. q. 97. ar. 4. & conſtat præterea ex S. Auguſt. l. 14. de Civ. c. 26. ubi etiam docet, hominem in ſtatu innocentiæ non ſolum immortalem futurum fuiſſe, ſed & impaſſibilem, hoc eſt expertem omnis læſionis, & immutationis corruptivæ, quæ mortem, aut morbos induceret. Quod & probat S. Doct ar. 2. ex eo, quod ſi paſſibilis fuiſſet, etiam corruptibilis, ac proinde mortalis fuiſſet. Quod enim pati poteſt aliquid naturæ ſuæ contrarium, poteſt etiam corrumpi.

Obſervandum eſt autem 1. ex S. Doctore cit. ar. 2. lignum illud vitæ virtutem habuiſſe conferendi immortalitatem, non abſolute, & ſimpliciter, ita ut qui ſemel de illius fructu comediſſet, mori amplius non potuiſſet, ſed tantum uſque ad certum aliquod, & determinatum tempus, quo elapſo, vel homo ad ſtatum gloriæ translatus fuiſſet, vel illius eſu iterum uti debuiſſet.

2. Ob-

Digitized by Google

2. Obſervandum 2. ex eodem S. Doctore q. 102. ar. 1. Paradiſum illum, in cujus medio dicitur Gen. 3. lignum vitæ plantatum fuiſſe, & in quem primus homo poſt creationem a Deo translatus eſt, fuiſſe verum, & corporeum locum in partibus Orientis ſitum, & maxima aeris temperie præditum.

Conſtat 1. ex cap. 2. Gen. ubi locus, & arbores, & flumina Paradiſi adeo accurate commemorantur, ut manifeſte appareat, ea narratione non aliquid myſtice, & figurate ſignificari, ut Philo, & Origenes falſo exiſtimaverunt, ſed hiſtoriam veram proponi, ut recte probat S. Chryſoſt. ho. 13. in Geneſ.

Conſtat 2. ex traditione Eccleſiæ, cujus teſtis eſt ſexta Synodus generalis act. 13. ubi approbatur Epiſt. Sophronii, quæ act. 11. recitata fuerat, in qua Epiſtola Origeniſtæ damnantur ex eo, quod præter plurimos alios errores, etiam *contra paternam, & Apoſtolicam Traditionem Paradiſi plantationem projecerint*.

Quæres, an adhuc extet ille Paradiſus, an vero aquis diluvii, vel aliquo alio modo fuerit deſtructus.

Reſpondetur, S. Irenæum lib. 5. cont. Hær. c. 5. S. Athanaſ. in Epiſt. de Nicæna Synodo c. 3. & quoſdam alios SS. Patres exiſtimare, Paradiſum illum adhuc extare, in eumque Henoch, & Eliam fuiſſe translatos, ibique etiamnum vivere. Sunt e contra quidam alii, qui illum non amplius extare ſentiunt. Alii denique media via incedentes, regionem illam, in qua Paradiſus erectus fuit, adhuc extare quidem arbitrantur, ipſas tamen loci delicias, arbores, fontes, aliaque ornamenta, Deo volente, ita exoleviſſe, ut mirum non ſit, certa ejus aliqua veſtigia nuſquam gentium reperiri.

DE LAPSU HOMINIS.

CAPUT V.

De lapſu hominis, & peccato originali.

SECTIO I.

Quale fuerit primorum parentum peccatum.

1. SUpponimus 1. (ſicut docet ſacra Scriptura, Gen. 3.) Divinæ ſapientiæ viſum fuiſſe, hominem a ſe recenter conditum impoſito præcepto ſibi declarare ſubjectum. Cæteris enim arboribus Paradiſi ad eſum conceſſis, unius tantum excepta eſt, a cujus fructibus, Deo ita jubente, abſtinere deberet.

Quod quidem præceptum (ut obſervat S. Chryſoſt. ho. 14. in Gen.) probandæ obedientiæ convenientiſſimum fuit, quippe quod datum eſt,

non de malo aliquo vitando, aut bono faciendo quod naturæ lex, aut recta ratio vitandum, aut faciendum dictaret, sed quod ex sola jubentis voluntate penderet, ac sola Dei auctoritate niteretur.

Supponimus 2. ex eodem cap. 3. Genes. primos parentes, Deo ita permittente, fuisse a dæmone tentatos: *Neque enim*, ut ait S. August. lib. de Gen. c. 4. *magna laus illis fuisset, si propterea bene viverent, quia nemo male vivere suaderet.*

Quamvis autem Cajet. & aliqui alii existiment, narrationem tentationis illius, quæ in illo Geneseos loco habetur, esse mysticam, & figuratam, nec ullum serpentem exterius interveniisse, sed diabolum, qui sæpe in Scripturis serpentis nomine designatur, per suggestionem mere internam primos parentes impugnasse; illa tamen opinio merito ab omnibus rejicitur, communisque, & receptissima Doctorum sententia est, dæmonem in hac tentatione veri serpentis organo usum fuisse, eaque omnia, quæ in illo cap. 3. referuntur, non figurate, sed proprie, & literaliter intelligenda esse, ut de facto intellexerunt S. August. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 17. & S. Chrysost. hom. 16. in Gen. & communiter alii omnes.

His præsuppositis, quæritur, quale fuerit peccatum, quod primi parentes commiserunt, cum tentationi dæmonis consenserunt, & de fructu vetito comederunt. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. non unum, sed multiplex fuisse illorum peccatum. Ita S. Doct. opusc. 2. c. 190. ubi docet, quinque modis Evam peccasse. *Primo enim*, inquit, *peccavit peccato superbiæ, qua inordinate excellentiam appetiit. 2. curiositatis, qua scientiam ultra terminos sibi præfixos concupivit. 3. gulæ, qua suavitate cibi permota est ad edendum. 4. infidelitatis, per falsam æstimationem de Deo, dum credidit verbis diaboli contra Deum loquentis. 5. inobedientiæ, præceptum Dei transgrediendo.* Addi potest & sextum, scandali scilicet, quia fuit in lapidem offensionis, & in petram scandali viro suo, & per ipsum omni generi humano. Postquam enim ipsa peccavit, virum quoque suum ad peccatum induxit. Qui quidem præter alia supra dicta peccata, quæ ipsi cum uxore communia fuerunt, peccavit insuper (ut notat S. August. sup. c. 42.) peccato inordinati erga uxorem amoris, eligens potius Deo displicere, quam uxorem contristare.

3. Dicendum 2. inter illa primorum parentum peccata, primum, & præcipuum fuisse peccatum superbiæ. Ita S. Doct. 2.2.q. 163. ar. 1.

Constat 1. ex eo, quod Eccl. c. 10. dicitur, *Initium omnis peccati superbia.* Et Tob. 4. *In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.*

Constat 2. ex S. Greg. l. 4. Mor. c. 9. *Duas*, inquit, *ad intelligendum se creaturas fecerat Deus, Angelicam scilicet, & humanam, utramque vero superbia perculit.* Eaque est communis SS. Patrum sententia, ac præsertim S. Aug. l. 14. de Civ. cap. 13. & 15. S. Fulgent. lib. 2. de Incar. & Gratia Christi, cap. 22. & S. Ber. ser. 1. de Adventu.

Con-

Conſtat 3. ea ratione, qua utitur S. Doctor ſupra. Cum enim in ſtatu innocentiæ pars inferior animæ ſuperiori perfecte ſubdita eſſet, prima inordinatio appetitus humani non potuit eſſe circa bonum aliquod ſenſibile; unde ſequitur, quod fuerit circa bonum aliquod ſpirituale, quod appetiit ſupra menſuram ſibi ex Divina regula præſtitutam. Et hoc ſuperbiæ proprium eſt.

Quæres, in quo poſitum fuerit peccatum illud ſuperbiæ primorum parentum.

Reſpondetur, in eo poſitum fuiſſe, quod uterque illorum inordinate Divinam ſimilitudinem appetiit, idque duobus modis (ut docet S. Th. ſup. art. 2.) primo quantum ad ſcientiam boni, & mali, ut ſcilicet per virtutem propriæ naturæ determinaret ſibi, quid eſſet bonum, & quid eſſet malum ad agendum, vel etiam ut per ſeipſum præcognoſceret, quid ſibi boni, vel mali eſſet eventurum, ſecundo quantum ad poteſtatem operandi, ut ſcilicet virtute propriæ naturæ operaretur ad beatitudinem conſequendam. Unde S. Auguſt. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 30. dicit, quod *menti mulieris ineraat amor propriæ poteſtatis, & quædam de ſe ſuperba præſumptio*. Et in Enchir. c. 45. de peccato primi hominis loquens dicit, quod per *ſuperbiam homo in ſua potius eſſe, quam Dei poteſtate dilexit*.

SECTIO II.

An peccatum primi hominis in ejus poſteros traducatur.

1. CErtum eſt, Adamum per ſuam prævaricationem non tantum ſibi nocuiſſe, ſed etiam poſteris ſuis (ut expreſſe definitum habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 2.) ipſoſque proinde ſimul cum illo per primum ejus peccatum amiſiſſe originalem juſtitiam, ejuſque dotes omnes, mortemque, ac ærumnas varias corporis, & animæ incurriſſe.

Sed ex omnibus malis, quæ primi hominis prævaricatio ſecum invexit, nullum gravius, & acerbius eſt macula illa, & fœditate originali, quam in ipſo conceptu contrahunt omnes, qui de vitiata illius propagatione oriuntur. De qua nunc quæritur, an veram, & propriam peccati rationem habeat, ſeu an poſteri Adami proprie dictum peccatum ab ipſo contrahant. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, peccatum primi hominis in ejus poſteros traduci, illoſque in primo conceptionis momento, quo anima corpori organizato infunditur, contrahere ab ipſo peccatum originale.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, opponitur error Pelagianorum, qui (ut refert S. Aug. lib. 3. de peccat. meritis, ac remiſſione c. 6. & lib. de Hær. hæreſi 88.) aſſerebant, pueros nullum ex primo parente peccatum contrahere, mortem, & alios ejuſmodi defectus fuiſſe ipſis in prima creatione naturales, hominesque tales poſt Adami peccatum naſci, quales ante ipſius peccatum nati fuiſſent, adeoque peccatum illud Adami humano generi obfuiſſe, non propagatione, ſed exemplo,

quatenus imitati sunt eum omnes, qui postea peccaverunt. Huic Pelagianorum errori postea subscripserunt Albigenses, Anabaptistæ, & alii, qui videri possunt apud Bellarminum tom. 4. lib. 4. cap. 2.

Refellitur hic error, & opposita veritas probatur 1. ex Script. Ps. 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*, quæ verba de peccato originali explicat S. Augustinus enarratione in ipsum Psal. Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*, &c. *in quo omnes peccaverunt*.

Probatur 2. auctoritate Conc. Arausi. secundi can. 2. & Conc. Trid. sess. 5. can. 2. in quibus definitum est, per primi hominis inobedientiam non tantum mortem, & pœnas corporis, sed etiam peccatum (quod est mors animæ) in omne genus humanum transiisse.

Probatur 3. ex S. Cyp. l. 3. Ep. 8. ad Fidum. *Infans*, inquit, *recens natus nil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit*. Et S. Ambr. l. de Apologia David c. 11. *Antequam nascamur*, inquit, *maculamur contagio, antequam usurâ lucis originis ipsius excipimus injuriam, in iniquitate concipimur*.

Probatur 4. ex eo quod Baptismus ex Christi institutione, & præcepto necessarius est non solum adultis, sed etiam infantibus, ut e potestate Dæmonis eripiantur, & remissionem peccati percipiant, ut patet ex orationibus, quas Baptismi Sacramento Ecclesia præmittit; at Baptismus non confertur infantibus in remissionem peccatorum actualium, quæ committere non potuerunt, & ob quæ in potestate dæmonis esse dici non possunt; ergo Baptismus datur illis in remissionem alicujus peccati, quod a primo parente contraxerunt.

Observandum 1. peccatum illud originis traduci in posteros ex Adami persona. Unde dicit Ap. 1. Cor. 15. quod *in Adam omnes moriuntur*. Et in Conc. Trid. supra dicitur, Adamum non sibi soli, sed etiam posteris Gratiam perdidisse. Ex quo sequitur, quod, si Eva peccante, Adamus non peccasset, ejus posteri nullum in origine peccatum contraxissent.

Observand. 2. non solum aliquos Adami posteros, sed omnes omnino, qui ab eo via ordinaria propagantur, peccatum originale contrahere, ut manifeste constat ex antedictis. Quod quamvis verum sit, Doctores tamen ab hac generali regula sanctissimam Virginem Dei Genitricem Mariam excipiunt. *De qua propter honorem Domini* (ut loquitur S. Aug. lib. de natura, & Gratia c. 36.) *nullam prorsus, cum de peccatis agitur, oportet habere quæstionem*. Et quamvis super hac re nihil adhuc ab Ecclesia definitum fuerit, imo Xystus V. in extravaganti, *Grave nimis*, de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, prohibuerit, ne quis affirmantem, aut negantem partem hæreticam esse censeat, ea tamen sententia, quæ asserit, sanctissimam illam Virginem ab omni originalis peccati labe fuisse prorsus immunem, adeo unanimi Doct. Catholicorum zelo propugnatur, ut Paulus V. Pontif. Max. decreto suo prohibuerit, ne quis in concionibus, lectionibus, aut quibuscunque

que actibus publicis contrarium auderet asserere. Quam prohibitionem Greg. XV. ejus successor ad privata etiam colloquia extendit. Et inter decreta nobilissimæ Scholæ Sorbonicæ illud observatu dignum est, quod Immaculatam Deiparæ Conceptionem impugnari a suis prohibuit, imo potius ab illis quacunque data occasione propugnari, & stabiliri voluit, & ad illius decreti observationem eos jurejurando peculiari obstrinxit. In quo & suam in tuenda Virginis Immaculatæ dignitate pietatem ostendit, & omnibus aliis facem prætulit ad id præstandum.

SECTIO III.

Quid sit proprie peccatum originale.

1. OBscura, & difficilis est hæc quæstio, siquidem, ut recte dixit S. Aug. lib. 1. de moribus Ecclesiæ, c. 22. *Nihil est peccato originali ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius.* Et certe antiquorum Patrum vestigiis inhærere melius fuisset, qui (ut refert idem S. Doct. l. 3. de pec. mer. & remis. c. 6.) simpliciter credebant, Adami posteros peccatum vere incurrere, & esse natura filios iræ, ut loquitur Apost. nec ulterius, quid esset illud peccatum originale, inquirebant. Verum, cum hujus temporis Hæretici super hac re varia dogmata prava, & erronea protulerint, multum interest in hac quæstione saltem agnoscere, quid a veritate Catholica sit alienum, ac proinde, quid repudiandum, ut postea, quid tuto teneri possit, facilius innotescat.

Duæ sunt igitur præcipuæ Hæreticorum hujus temporis super hac quæstione sententiæ, quæ breviter hic a nobis refutandæ sunt.

Prima est Matthiæ Illyrici, qui variis in libellis a se editis asseruit, vel potius somniavit, originale peccatum esse substantiam quandam a dæmone factam, quæ sit ipsius dæmonis viva, & essentialis imago, quæ per peccatum primi hominis rationali animæ cujusque posterorum ejus ita impressa sit, ut illam totam substantialiter corruperit, & in imaginem diaboli transformaverit.

Refellitur hic error in primis ex eo, quod peccatum non est substantia, sed potius privatio, & defectus, ut supponimus ex tractatu de peccatis. Deinde ex eo, quod dicitur Gen. 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, cap. autem 1. Jo. dicitur, *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Cum igitur omne id, quod aliquam existentiam realem habet, a Deo factum sit, & quidquid a Deo factum est, valde bonum sit, hinc manifeste sequitur, peccatum, quod est essentialiter malum, non posse esse aliquid, quod existentiam realem habeat, nec proinde esse substantialem aliquam diaboli imaginem.

2. Secunda sententia est Lutheri a. 2. de concupiscentia remanente in baptizatis, & Calvini l. 1. Inst. c. 1. §. 8. qui asserunt, peccatum originale nihil aliud esse, quam concupiscentiam, seu inordinationem potentiarum inferiorum animæ, quam vocant hæreditariam naturæ nostræ corruptionem, seu pravitatem, quæ reos nos facit damnationis.

Re-

Refellitur hic error 1. auctoritate Scripturæ. Rom. 8. *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu*, per Baptiſmum ſcilicet, ut explicat Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. c. 5. atqui in baptizatis remanet concupiſcentia, & inordinatio illa inferioris appetitus, juxta illud Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Et ad Gal. 5. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum*: ergo, &c. Et in Ep. Canonica S. Jac. c. 1. *Concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum*, quem locum explicans S. Aug. l. 6. c. 15. adverſus Julianum, *Profecto*, inquit, *in his verbis partus a pariente diſcernitur, pariens eſt concupiſcentia, partus peccatum, ſed concupiſcentia non parit, niſi conceperit, non concipit, niſi illexerit, hoc eſt ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis aſſenſum*. Ex quibus verbis Apoſtoli ſic explicatis patet, concupiſcentiam non eſſe peccatum, ſed cauſam peccati, ut in tractatu de peccatis fuſius dicetur.

Refellitur 2. auctoritate Concilii Trident. ſeſſ. 5. c. 5. *Si quis per Jeſu Chriſti Gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut aſſerit, non tolli totum id, quod verum, & proprium peccati rationem habet, anathema ſit*, &c. *Manere autem in baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem, hæc ſancta Synodus fatetur, & ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Jeſu Chriſti Gratiam repugnantibus, non valet, quinimo, qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, S. Synodus declarat, Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quod vere, & proprie peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.*

Refellitur 3. auctoritate SS. Patrum S. Joan. Chryſ. hom. 13. in Ep. ad Rom. *Ipſæ*, inquit, *paſſiones in ſe peccatum non ſunt, effrænata vero ipſarum immoderantia peccatum operata eſt*. S. Aug. l. 1. de nupt. & concup. c. 23. *Concupiſcentia*, inquit, *in renatis jam non eſt peccatum, ſi ei ad illicita opera non conſentitur*. Et l. 6. cont. Julian. c. 7. *Percipitur in Baptiſmo perfecta novitas, & perfecta ſanitas ab iis malis noſtris, quibus eramus rei, non ab iis, cum quibus conſligendum eſt, ne ſimus rei.*

3. His igitur erroribus refutatis, reſtat ut breviter videamus, quid de propoſita quæſtione ſentiendum ſit, & quid proprie ſit peccatum originale.

Omiſſis autem variis Theologorum ſententiis (quas hic referre noſtri inſtituti non eſt) omnium probabiliſſima eſſe videtur ea, quæ aſſerit, peccatum originale formaliter nihil aliud eſſe, quam privationem ipſius juſtitiæ originalis, quatenus per illam hominis anima ſanctificabatur, & perfecte Deo ſubjiciebatur, non vero quatenus pars inferior animæ perfecte ſubdita per ipſam reddebatur ſuperiori, corpuſque a corruptione omni, ac læſione eximebatur. Ita S. Th. 1. 2. q. 82.

Ratio eſt, quia peccatum originale in eo formaliter conſiſtit, quod

per

per Baptiſmi Sacramentum tollitur privatio illa juſtitiæ originalis ſuperius explicata, cum per illud Gratia infundatur, quæ animam ſanctificat, eamque habitualiter perfecte Deo ſubjicit, tum per ſe, tum per alios habitus ſupernaturales, quos ſecum in illam invehit, non tollitur autem per Baptiſmum inordinatio appetitus inferioris, ſicut nec ſubjectio ad mortem,& alia hujus vitæ incommoda. Ergo in illa ſola juſtitiæ originalis privatione ſuperius explicata conſiſtit peccatum originale.

4. Quæres 1. quomodo hæc privatio juſtitiæ originalis, veram, & propriam in Adæ poſteris peccati rationem habeat.

Reſpondetur, id provenire ex eo, quod inerat illis obligatio, ac debitum naſcendi cum illa juſtitia originali, prout animam ſanctificabat, & perfecte Deo ſubdebat, idque virtute præcepti divinitus ipſi Adamo impoſiti, tanquam totius generis humani capiti, quo obligabatur non tantum ſibi juſtitiam illam, & ſanctitatem obedientia ſua ſervare, ſed etiam in poſteros ſuos tranſmittere. Unde S. Anſel. l. de conceptu Virginali, c. 26. *Hoc peccatum*, inquit, *quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipſis infantibus, niſi ipſam, quam ſupra poſui, factam per inobedientiam Adæ juſtitiæ debitæ nuditatem, per quam omnes ſunt filii iræ.*

Quæres 2. unde conſtet, præceptum illud obedientiæ datum fuiſſe Adamo, ut principi, & capiti totius generis humani, non vero, ut privatæ perſonæ.

Reſpondetur, id conſtare ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur, omnes Adami poſteros in ipſo per ejus inobedientiam peccaſſe, per illamque peccatores fuiſſe conſtitutos, ut Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, in quo omnes peccaverunt:* & rurſus ibidem, *Per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi.* Neque enim melius explicari poteſt, quomodo id factum fuerit, quam quia præceptum illud Adamo impoſitum ſit, ut Principi, & Capiti totius humani generis, in cujus ſic ſpectati voluntate omnes omnium ejus poſterorum voluntates quodammodo continebantur, non ſecus ac ſubditorum voluntates in principis voluntate, & motus omnes membrorum voluntarii in ipſa animæ voluntate.

5. Quæres 3. cur Deus voluerit Adamo, ut capiti totius humani generis, non vero tantum ut privatæ perſonæ illud obedientiæ præceptum imponere, quod tamen prævidebat ab ipſo eſſe infringendum.

Reſpondetur, non eſſe noſtrum id curioſius inveſtigare, ſed ſatius eſſe humiliter agnoſcere, & confiteri, id juſtiſſimo, licet occultiſſimo Dei judicio, factum eſſe, ut fatetur S. Aug. in libris cont. Julianum, & S. Ber. ſerm. 1. de Dom. 1. poſt Epiph. Unde Apoſt. poſtquam dixit Rom. 11. quod *concluſit Deus omnia in incredulitate, ut omnium miſereatur*, exclamat, *Quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! quis enim cognovit ſenſum Domini?*

Quæres 4. quomodo fieri poſſit, ut anima cujuſque hominis peccatum

tum illud originale ab Adamo contrahat, cum ab illo non oriatur per generationem, ſed a Deo immediate creetur, & corpori infundatur.

Reſpondetur, peccatum illud contrahi, quatenus anima rationalis a Deo creata unitur corpori, quod ab Adamo per generationem ordinariam derivatur, & per hanc unionem fit pars hominis ab Adamo ortum habentis, qui deberet primo ſuæ generationis inſtanti habere ſanctitatem, & juſtitiam in ea ſui parte, quæ illius habendæ capax eſt, quam cum non habeat primo illo momento, invenitur proinde privatus juſtitia, ac ſanctitate debita, & ex conſequenti inquinatus originali peccato, quod (ut dictum eſt) in illius juſtitiæ, ac ſanctitatis privatione formaliter conſiſtit. Quod ſi cui hæc ſolutio plene non ſatisfacit in hac quæſtione, quæ vel ipſi S. Aug. ſemper difficillima viſa eſt, videat ipſum S. Doctorem Ep. 29. ad S. Hier. ubi dicit, *ſufficere nobis debere, ut ſciamus modum, quo ab originali peccato liberari poſſumus, etiamſi neſciamus modum, quo in illud inciderimus.*

SECTIO IV.

Quinam ſint effectus peccati originalis in hac vita.

1. CUm (ut ſupra dictum eſt) originale peccatum conſiſtat formaliter in privatione ſanctitatis, & Gratiæ, quæ per juſtitiam originalem homini collata fuiſſet, ſequitur privationem omnium aliorum donorum, quæ juſtitia originalis in ſe complectebatur (ut c. preced. ſect. 3. diximus) eſſe effectum ipſius peccati originalis. Ex hac privatione autem ſecuta eſt ipſius naturæ humanæ debilitatio, & in deterius commutatio, ac corruptio, de qua loquitur Conc. Araſ. II. can. 1. ubi dicitur, *Totum Adam per illam prævaricationis offenſam ſecundum corpus, & animam in deterius commutatum fuiſſe.*

Hunc vero peccati effectum plenius explicans S. Th. 1.2. q. 86. ar. 1. dicit, per peccatum originale hominem fuiſſe ſpoliatum gratuitis, & vulneratum in naturalibus. Et art. 3. enumerat quatuor vulnera animæ potentiis per peccatum originale inflicta, ſcilicet in intellectu ignorantiam, in voluntate malitiam, in iraſcibili infirmitatem, & in concupiſcibili concupiſcentiam, ſeu habitualem illam inclinationem, vel proclivitatem ad bonum ſenſibile, rectæ rationi repugnans, quæ alio nomine communiter Fomes peccati dicitur.

Porro hæc naturæ humanæ per peccatum originale vulneratio, ac corruptio non ita intelligenda eſt (ut recte docet Philippus Gamachæus in 1.2. q. 85. c. 1. Nicolaus Iſambertus ad 1.2. q. 83. diſp. 6. art. 1. & alii Doctores communiter) quod per peccatum originale natura humana corrupta ſit, aut quod ulla ejus propria, & intrinſeca perfectio deperierit, ut dicunt Hæretici aſſerentes, liberum arbitrium fuiſſe in homine extinctum, ideſt per peccatum originale ſublatam fuiſſe, & deſtructam voluntatis humanæ indifferentiam ad oppoſita, in qua ejus

jus naturalis libertas proprie consistit. Calvinus enim l. 2. Instit. c. 2. ideo tantum negat liberum hominis arbitrium post peccatum, quod homo post illud non habeat boni, vel mali electionem, ac quicquid bene, vel male operatur, illud necessario, quamvis non coacte, sed sponte operetur, quia in hominibus æque, ac in Angelis, post peccatum naturalia omnia integra remanserunt, ut ex S. Dionys. c. 4. de Div. nom. docet S. Th. 1. p.q. 95. a. 1. & cum eo communiter omnes Theologi.

2. Sed ideo dicitur natura humana per peccatum corrupta, quia per illud privata est justitia, & sanctitate originali, quæ ipsi, tanquam forma quædam supernaturalis inerat, qua perficiebatur in ordine ad Deum. Omnis enim destructio formæ est quædam corruptio subjecti, cui inest, quodque per illam perficiebatur.

Dicitur etiam vulnerata ob imperfectiones, quæ privationem illam justitiæ originalis consecutæ sunt. Quæ quidem imperfectiones vulnera dicuntur, non quod homo in puris naturalibus constitutus iis obnoxius non fuisset, sed quia tunc non habuissent rationem pœnæ, nec ex aliquo reatu ortum habuissent, sed ex conditione ipsius naturæ.

Quare in puræ naturæ statu dicerentur defectus; in statu vero naturæ lapsæ dicuntur vulnera, quia supposito peccato, jam habent pœnæ, ac vindictæ rationem.

Unde quando S. Aug. l. 3. de lib. arb. c. 18. dicit, *Concupiscentiam non esse naturam hominis instituti, sed pœnam damnati*, sensus est, hominem in prima sui institutione, in qua creatus est a Deo sanctus, & rectus, non habuisse hanc imperfectionem, sed per peccatum illam contraxisse. Ibi enim non loquitur S. Aug. de creatione, & constitutione hominis in statu puræ naturæ, sed in statu justitiæ originalis, ut ex ejus contextu manifestum est.

Dices: si defectus illi essent homini naturales, sequeretur, malitiam voluntatis esse quoque illi naturalem, quod tamen falsum esse videtur.

Respondetur, malitiam duplici modo sumi posse, 1. pro vitioso aliquo habitu, sive actu, in qua significatione sumitur a S. Th. 1. 2. q. 78. a. 1. ad 3. & eo sensu non est illa homini naturalis. 2. pro defectu, & privatione bonitatis alicujus, quæ in justitia originali reperiebatur, & per quam voluntas hominis speciali modo ad Deum ordinabatur, & eo sensu malitia illa dici potest homini naturalis, quia scilicet illa bonitas, & rectitudo non erat ejus naturæ debita, sed ex gratuita Dei beneficentia procedebat, ut præcedenti capite dictum est.

Observandum est autem, quod licet defectus illi, qui ab originali peccato causantur, sint homini naturales, nihilominus verum est, illos cum per actualia peccata, tum per vitiosos habitus, qui per peccata illa contrahuntur, maxime augeri. Unde fit ut homo per peccata illa actualia, quæ committit, & per vitiosos habitus, quos ratione illorum contrahit, longe majorem obscurationem in intellectu, & malitiam in voluntate, atque adeo longe acriores sti-

mulos

mulos concupiſcentiæ, & majorem ad illos reprimendos debilitatem experiatur, quam alioquin naturaliter haberet, ſi nulla actualia peccata commiſiſſet, aut nullos habitus vitioſos contraxiſſet.

Jam quod ſpectat ad corpus, breviter dicendum eſt, dolores omnes, & pœnas, necnon innumera morborum genera, quibus homines in hac vita ſubjacent, ac denique mortem ipſam, eſſe peccati originalis effectus.

Hoc manifeſte conſtat ex Scriptura. Gen. 1. *Quocunque die comederis ex eo, morte morieris.* Et c. 3. *Multiplicabo ærumnas tuas*, &c. *In ſudore vultus tui veſceris pane.* Et Rom. 6. *Stipendia peccati mors.* Unde S. Aug. de verbis Domini, ſerm. 21. c. *Quis neſcit*, inquit, *quia peccati pœna eſt, neceſſe eſſe ut moriamur? & quod gravius eſt, quando neſcimus: pœna certa eſt, hora incerta.*

SECTIO V.

Quinam ſint effectus peccati originalis in futura vita.

1. QUæſtionis hujus præcipua difficultas eſt de parvulis ſine Baptiſmo ex hac vita decedentibus, ac proinde in originali peccato morientibus, an ſcilicet ratione illius peccati originalis, cum quo ſolo decedunt, pœna aliqua afficiantur, & quęnam illa ſit. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, parvulos cum originali peccato ex hac vita decedentes, nunquam perventuros eſſe ad fruitionem gloriæ cœleſtis, ſed ea in æternum privandos eſſe.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, opponitur error Pelagianorum, qui, (ut refert S. Aug. de hæreſ. c.88.) parvulis, etiamſi non baptizarentur, æternam, & beatam vitam promittebant. Ad quem errorem proxime accedere videtur Hieronymus Savonarola l. de triumpho Crucis, ubi dicit, infantes in peccato originali morientes futuros poſt ultimum Judicium beatos naturali beatitudine, & in quodam velut Paradiſo terreſtri perpetuo, feliciterque victuros, plenos ſapientia, & virtutibus, Deum toto corde diligentes, imo & Angelorum conſortio, & revelationibus ſępe fruentes.

Refellitur hic error, & noſtræ Fidei veritas probatur 1. ex Scriptura, Rom. 5. ubi dicit, *Per unius delictum in omnes homines in condemnationem*; ergo ex illius mente rei ſunt damnationis, quicunque illo originali delicto implicantur. Et S. Jo. 3. ubi dicitur, quod *qui incredulus eſt Filio, non videbit vitam*; parvuli autem cum peccato originali decedentes neque actu, neque habitu credunt in Chriſtum.

Probatur 2. quia, ſi verum eſſet, parvulos in peccato originali decedentes fruituros eſſe Beatitudine illa ſupra memorata, ſequeretur, illos meliores eſſe conditionis, quia peccaverunt in Adamo, quam ſi in puris naturalibus deceſſiſſent, neque enim tanta felici-

tas

tas deberetur infantibus in ſtatu puræ naturæ decedentibus; unde conſequens foret, illos præmium ex peccato Adami eſſe conſecuturos, quod eſt manifeſte contra Scripturam.

Cum igitur certum ſit, infantes cum originali peccato decedentes, gloria, & beatitudine in æternum privandos eſſe, ac proinde ſubituros æternam damnationem, quatenus in illa privatione conſiſtit; controverſum eſt inter Theologos, an in illo ſtatu privationis aliquibus pœnis afficiantur. De qua re tres eſſe inter illos ſententias refert Bellarm. to. 4. l. 6. de amiſſione Gratiæ cap. 1.

Prima eſt eorum, qui exiſtimant, parvulos propter ſolum originale peccatum, cum quo deceſſerunt, pœna ignis in æternum eſſe cruciandos. Ubi monet Bellarm. Hæreticos noſtri tenporis, qui ſententiis extremis maxime delectantur, hanc ideo libenter ſententiam amplecti.

Secunda eſt eorum, qui parvulos quidem ignis cruciatu liberant, ſed tamen aſſerunt, eos interno quodam dolore propter amiſſionem cœleſtis Beatitudinis affici.

Tertia denique ſententia eſt eorum, qui aſſerunt, parvulos cum ſolo originali peccato decedentes, ita ob illud damnari, ac viſione Dei, & cœleſtis gloriæ fruitione privari, ut tamen nullum inde dolorem, neque internum, neque externum patiantur.

Hæc tertia ſententia, ut aliis duabus minor, ſic etiam probabilior videtur, maxime propter auctoritatem S. Gregor. Nazianz. orat. de. Baptiſmo, ubi loquens de parvulis ſine Baptiſmo decedentibus, *Exiſtimo*, inquit, *illos neque gloria donandos, neque pœna multandos eſſe, ut qui Baptiſmi quidem characterem non habeant, ſed improbitate quoque non laborent, verum & ipſi damnum potius paſſi fuerint, quam injuriam fecerint.*

Huic S. Patri ſubſcribunt S. Th. p. 5. de malo a. 1. 2. & 3. & S. Bonav. in 3. ſent. diſt. 33. quibus in locis varias afferunt rationes, ob quas recte dici poteſt, parvulos illos dolorem nullum ex amiſſione beatitudinis percepturos, quia ſcilicet ignorabunt omnino, ſe illam amiſiſſe, cum id ſcire niſi per Fidem non poſſint, Fidem autem nunquam habuerint, nec in illo ſtatu habituri ſint; vel quia, quamvis agnoſcant, ſe illam beatitudinem amiſiſſe, tamén agnoſcent etiam ſimul ſe aliorum damnatorum pœnas evaſiſſe, quę poſterior cognitio tale gaudium in illis cauſabit, ut dolorem omnem, quem ex priori concipere poſſent, auferat, & ſic in quodam ſtatu medio inter gaudium, & dolorem ipſos perpetuo detineat; vel denique, quia quamvis videant ſe a gloria excluſos, ſimul etiam intelligent, nullam ſe unquam proportionem ad illam habuiſſe, cum nec uſum liberi arbitrii, nec ullum Gratiæ ſupernaturalis auxilium unquam habuerint. Unde fiet, ut nulla inde triſtitia afficiantur, ſicut non triſtantur infimæ conditionis homines, quod ad Regnum aliquod, vel imperium non pervenerint, quamvis ſe Regia, aut Imperatoria dignitate carere videant, nec

ad

ad illam unquam ſe perventuros ſperent.

Objicies. S. Aug. ſer. 14. de verb. Apoſt. & S. Fulgent. lib. de Fid. ad Pet. c. 26. dicere, parvulos non baptizatos in ignem æternum ituros.

Reſpondetur, ignis æterni nomine duo poſſe intelligi. 1. locum inferni, in quo eſt ignis æternus. 2. pœnam ſenſibilem, quæ ab illo igne infligitur, & juxta priorem ſenſum Patres illos intelligendos eſſe, ita ut velint ſolum, parvulos illos ad aliquam inferni partem deſcenſuros, ibique perpetuo moraturos, ut & communiter Doctores docent, ubi tamen aliqua animi, & corporis pace, & quiete perfruentur, ita ut ſemper verum ſit, nullam illos pœnam ſenſibilem externam, aut internam ſubituros eſſe.

Unde & ipſe D. Aug. l. 3. de lib. arb. c. 23 agens contra Manichæos negantes peccatum originale, & quærentes, quid infanti fieret, qui non percepto Baptimo mortuus eſſet, ſic loquitur: *Non enim metuendum eſt, ne vita potuerit eſſe media inter rectè factum, & peccatum, & ſententia Judicis media eſſe non poſſit inter præmium, atque ſupplicium.*

TRACTATUS V.

DE GENERIS HUMANI REPARATIONE PER DIVINI VERBI INCARNATIONEM.

POſt conſiderationem lapſus primi hominis, ac ruinæ totius generis humani, videndum eſt nunc, qua ratione *Deus, qui dives eſt in miſericordia* (ut ait Apoſt. Eph. 2.) *propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto*, &c. *ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias Gratiæ ſuæ.* Cum igitur præcipuus hujus myſterii fructus ad nos ejus cognitione, & Fide derivetur, atque, ut ipſe hominum Salvator Chriſtus Dominus Patrem ſuum cœleſtem alloquens dixit S. Jo. 17. *Hæc ſit vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti, Jeſum Chriſtum*; ea de cauſa in hoc tractatu præcipuas veritates ad illius myſterii Fidem pertinentes peculiari ſtudio collegimus, ut qui voluerint, præ oculis habere poſſint, non tantum quid de illo tanquam certum credere, quidque tanquam erroneum abjicere debeant, ſed etiam quibus terminis, & loquendi modis ſapientiam illam in myſterio abſconditam aliis revelare, & explicare apte & convenienter poſſint.

CA-

CAPUT I.

De veritate myſterii Incarnationis.

SECTIO I.

Quid nomine Incarnationis Verbi Divini intelligendum ſit.

1. PEr Incarnationem Divini Verbi nihil aliud intelligunt SS. Patres, & Doctores (ut ex infra dicendis conſtabit) quam duplicis in Chriſto naturæ, Divinæ ſcil. ac humanæ conjunctionem, vel (ut brevius loquamur) Verbi Divini cum carne humana unionem, ita ut in illa duarum naturarum unione Divina quidem natura per propriam Hypoſtaſim ipſius Verbi Divini ſubſiſtat, humana vero natura non per propriam, (ut fit in aliis hominibus ſed per alienam, nempe Divinam, terminetur. Unde unio hæc appellatur Hypoſtatica, ſeu perſonalis, eo quod duæ admodum diſpares naturæ, Divina ſcilicet, & humana, in una eademque Hypoſtaſi, ſeu Perſona Divina uniantur, & ſubſiſtant, non confuſione unius in alteram, ſed (ut loquitur S. Athanaſius in Symbolo) aſſumptione humanitatis in Deum.

Quare iſto Incarnationis vocabulo per nomen carnis non ea ſola humanæ naturæ pars ſignificatur, quæ vocatur corpus, ſed ipſa tota natura humana ex carne, ſeu corpore organico, & anima rationali conſtans; qua in ſignificatione frequenter in ſacris Scripturis ſumptum reperitur. Gen. 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam*. S. Luc. 3. *Videbit omnis caro ſalutare Dei*.

2. Quamvis autem myſterium iſtud variis nominibus, & vocabulis apud SS. Patres expreſſum reperiatur, & aliquando dicatur *Divini Verbi corporatio*, ut a S. Hilar. in prol. ſup. Pſal. aliquando *Contemperatio Divinitatis cum humanitate*, ut a S. Greg. Niſſ. orat. catechiſt. c. 11. aliquando *inhumanatio*, *œconomia*, &c. ut a S. Damaſc. lib. 1. de Fid. c. 13. & aliis, uſus tamen communiter invaluit, ut Incarnationis vocabulum tanquam omnium aptiſſimum ad illud ſignificandum cæteris omnibus præferretur. Unde antiquiſſimi Eccleſiæ Patres illo uſi ſunt, ut S. Cypr. lib. 2. cont. Judæos, S. Ambr. in c. 2. S. Luc. S. Hieron. in c. 1. S. Marci, S. Aug. l. 10. de Civ. Dei c. 24. & plures alii. Qui videntur illud deſumpſiſſe ex eo loquendi modo, quo S. Jo. c. 1. myſterium iſtud expreſſit, dicens, *Et verbum caro factum eſt*. Et certe vocabulum iſtud Incarnationis omnium optime ineffabilem Dei erga nos charitatem exprimere videtur, qui propter nos viles, & abjectos homunciones eo uſque majeſtatem ſuam demittere dignatus eſt, ut (ſicut dicit Apoſtolus Hebr. 1.) carni communicaverit, & ſanguini, illudque nobiſcum commune habere voluerit, quod cum viliſſimis, & abjectiſſimis animalculis nobis commune eſt.

Digitized by Google

SECTIO II.

Quomodo hujus myſterii veritas contra Ethnicos probari poſſit.

1. CUm (ut Apoſtolorum Princeps dixit epiſt. 1. c. 3.) debeamus eſſe *parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti nos rationem de ea, quæ in nobis eſt, ſpe*, poſſintque variæ occurrere occaſiones, in quibus neceſſitas aliqua, vel ſaltem utilitas audientium id a nobis exigere videatur, idcirco quod alii fuſius, nos hic breviter, & quantum compendii ratio ferre poteſt, exequemur, oſtendemuſque, quibus argumentis contra ipſos Ethnicos & Paganos hoc Dominicæ Incarnationis myſterium demonſtrari poſſit. Ad illius autem veritatem demonſtrandam duo præſertim hic nobis probanda ſunt, 1. quod unio illa naturæ Divinæ cum humana ſit poſſibilis, 2. quod reipſa in Perſona Chriſti facta ſit.

Quod ad primum ſpectat, hoc argumento uti poſſumus. Illud recta ratione naturali, & prudentum arbitrio poſſibile merito judicatur, quod nullis argumentis contrariis poteſt ſufficienter refelli, nec abſurdum, atque impoſſibile demonſtrari; atqui Incarnatio Verbi Divini eſt ejuſmodi; ergo merito poſſibilis exiſtimari debet. Major propoſitio hujus argumenti conſtat ex eo, quod natura ipſa docet, viros prudentes nihil debere ſine recta ratione affirmare, aut negare; ergo nec aliquid impoſſibile aſſerere, quando argumenta contraria probabiliter ſolvi poſſunt. Minoris vero propoſitionis veritas conſtabit ex ſolutione argumentorum, quæ in contrarium afferri poſſunt, quorum præcipua ſunt hæc, quæ ſequuntur.

Primum eſt, indignum videri Deo, ut dicatur paſſus, crucifixus, mortuus, &c.

Reſpondetur, in Chriſto Domino duas fuiſſe naturas, Divinam, & humanam; Divinam quidem omnis interitus, & mutationis expertem ſemper fuiſſe: non eſſe autem indignum Deo, imo ejus charitate, & miſericordia infinita digniſſimum, ut ſecundum naturam humanam, quam aſſumpſit, pati, & mori voluerit iis de cauſis, quibus paſſum, & mortuum eſſe credimus.

2. Secundum eſt, Deum non poſſe naturam humanam aſſumere, quin mutetur; hoc enim poſito, aliter ſe haberet, quam antea, nempe eſſet verus homo, cum antea non fuiſſet.

Reſpondetur, mutationem illam totam ſe tenere ex parte naturæ aſſumptæ, non vero Perſonæ aſſumentis, quæ in iſto naturæ humanæ acceſſu nullo modo immutatur, cum natura humana, neque ut aliquid eſſentiale, neque ut aliquid accidentale Divinæ illi Perſonæ acceſſerit, nihilque reale in ipſam agere, aut influere poſſit. Confirmatur hæc reſponſio ex eo, quod Deus per Incarnationem non acquirit, aut amittit ullam perfectionem ſibi intrinſecam. Quamvis enim

fiat

Digitized by Google

fiat homo, humanitas non fit intrinseca ejus Divinitati, sed solum illi unitur sine ulla intrinseca ipsius Dei mutatione. Unde quamvis ex eo quod dicitur Deum factum esse hominem, recte colligatur, mutationem aliquam esse factam, non tamen necesse est, factam esse in Deo, sed sufficit, quod facta sit in humanitate.

3. Tertium est, ea, quæ inter se nullam habent proportionem, non posse invicem uniri, ita ut ex eis fiat unica substantia, inter Deum vero, & naturam creatam, cum infinite inter se distent, nullam posse proportionem reperiri.

Respondetur, duplicem esse proportionem, unam geometricam, per quam dicimus, rem aliquam esse altera duplo, quadruplo, vel centuplo majorem, vel minorem, aliam vero, quæ dicitur habitudinis, seu ordinis alicujus inter unum, aut alterum, qualis est inter potentiam, & objectum, inter causam, & effectum. Quamvis autem inter Deum, & naturam creatam nulla geometrica proportio sit, aut esse possit, est tamen proportio habitudinis. Nam Persona Divina, & natura humana sunt inter se tales, ut hæc ab illa possit assumi, & tanquam a termino, & ultimo suo complemento pendere, & hanc illa possit sustentare, ac terminare.

Quartum est, Christum Deum, & hominem fore tantum per accidens, non per se. Illud enim dicitur a Philosophis ens per accidens, quod fit ex duobus entibus completis,& actu existentibus; atqui natura Divina, & humana in Christo sunt duo entia existentia, & completa. Respondetur, verum esse, ex duobus entibus in actu, quorum utrumlibet sit in suo genere perfecte completum, & terminatum, non posse fieri unum per se. At vero natura humana singularis, qua ratione est assumpta a Verbo, non est proprie ens in actu completo, siquidem est in potentia ad personalitatem, tanquam ad terminum substantialem. Quare ex illa, & personalitate Verbi constare potest unum ens per se, id est una substantia ultimo completa, seu Persona.

Jam quod spectat ad secundum, variis argumentis probari potest, peractum esse Incarnationis mysterium, ac illa, quæ de Christo Domino credenda proponuntur, esse Fide dignissima. Aliquot hic magis popularia proponemus.

4. Primum sumi potest ex Christi miraculis, quorum testis est orbis universus, quæque extant non solum in Euangeliis, quibus Fidem non adhibent Ethnici, sed etiam in propriis ipsorum Historiis. Ejusmodi fuit silentium falsorum Deorum oraculis Christo adveniente impositum, cujus mentio fit apud Plutarchum, & alios. Item eclipsis illa stupenda, quæ præter omnem naturæ ordinem in morte Christi accidit, cujus meminit Plegon Chronologus Ethnicus, Adriani Imperatoris libertus lib. 13. de temporibus ut refert Origenes l. 2. contra Celsum, & Eusebius in Chronico, illiusque etiam in Archivis Romanorum factam fuisse mentionem asserit Tertull. in apolog. adver-

ſus Gentes. Iiſdem miraculis addi poſſunt prodigia, quæ noſtro etiam tempore fiunt ad invocationem nominis Chriſti variis in locis circa ægrotos, & debiles, præſertimque circa energumenos. Quæ omnia cum ipſius naturæ vires longe ſuperent, a ſolo Deo fieri potuiſſe manifeſtum eſt. Atqui Deus non poteſt falſum approbare. Cum igitur hæc miracula ad teſtandam Chriſti Divinitatem, eorumque omnium, quæ de illo credimus, veritatem facta ſint, ſequitur, illa omnia eſſe veriſſima, ac fide digniſſima.

Secundum argumentum duci poteſt ex modo, quo totius mundi ad Chriſti Fidem converſio facta eſt. Hæc enim non eſt facta vi, aut armis, nec per ſapientes, aut potentes ſæculi, ſed per duodecim piſcatores, Philoſophiæ, ac litterarum humaniorum imperitos, idque non blanditiis, aut honoribus propoſitis, imo potius ſuppliciis, & carceribus, quin etiam ſuadendo relinquere amicos, parentes, conſanguineos, calcare voluptates, colere humilitatem, caſtitatem, paupertatem, pati illatas injurias, inimicis benefacere, peccata omnia devitare, ſicut & Plinius auctor Ethnicus teſtatur lib. 10. Epiſt. 97. ad Trajanum Imperatorem. Hoc enim revera omnem humanam induſtriam prorſus exſuperat, ſoliuſque Divinæ potentiæ proprium eſt talibus mediis, tam arduis, imo tam contrariis, & paradoxis, non unam ſolum civitatem, aut gentem, ſed totum mundum ad Chriſti Fidem adduxiſſe, nec ſolos pauperes, ſed etiam divites, & Imperatores, nec ſolos idiotas, ſed Philoſophos, & Sapientes, idque tam brevi tempore, neque tantum ad Fidem Chriſti adduxiſſe, ſed etiam ad martyrium pro ipſo perferendum animaſſe.

5. Tertium argumentum duci poteſt ex iis, quæ a Chriſto prædicta ſunt, & prænunciata, ut Hieroſolymitanæ urbis vaſtatio, templi deſtructio, Judæorum diſperſio, & captivitas, ac innumeræ calamitates, quibus a Chriſti morte attriti ſunt, Evangelii per univerſum orbem prædicatio, Eccleſiæ Catholicæ contra omnes Tyrannorum perſecutiones, & Hæreticorum machinationes victoria, & triumphus, & alia multa ſimilia, quæ partim adimpleta eſſe cognoſcimus, partim etiamnum adhuc hoc tempore adimpleri cernimus. Quæ omnia tam clare, & diſtincte prænunciata, tam certo, & manifeſte adimpleta, non ab alio, quam ab ipſo Deo præſciri, & prænunciari potuerunt.

Quartum denique argumentum deſumi poteſt tum ex infinito prope Martyrum numero omnis ætatis, ſexus, conditionis; inter quos plurimi ſapientia, & ingenii præſtantia fuerunt celeberrimi, ut eorum ſcripta teſtantur, qui tamen omnes pro Fidei Chriſti confeſſione mortem conſtantiſſime ſubierunt: tum etiam ex puritate, & ſanctitate doctrinæ ipſius Chriſti, quæ vel ex ſe ſola videtur ſufficere ad convincendos, imo & perſuadendos animos, illius auctorem alium non eſſe, quam Deum omnis ſanctitatis fontem, ac proinde vera eſſe omnia, quæ in ejus doctrina continentur.

S E-

Digitized by

SECTIO III.

Quomodo ejuſdem myſterii veritas probari poſſit contra Judæos.

1. CUm Judæi veteris teſtamenti Scripturas admittant, ex ipſarum auctoritate contra illos hujus myſterii veritas probanda eſt. Quod ut diſtinctius, ac melius fiat, duo præſertim hic a nobis demonſtranda ſunt. Primum eſt, Meſſiam in lege promiſſum non eſſe purum hominem, ſed verum, & naturalem Dei Filium, atque adeo verum Deum. Secundum eſt, Meſſiam illum jam veniſſe, & opus humanæ redemptionis peregiſſe.

Quod ſpectat ad primum, ex innumeris prope Scripturæ teſtimoniis, quibus Divinitas Meſſiæ, ſeu Chriſti in lege promiſſi probari poteſt, duo tantum hic ſeligemus.

Primum deſumitur ex his Pſalmi 109. verbis quibus ipſemet Chriſtus ad id probandum uſus eſt, *Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis*. Etenim Dominus ille, cui dicitur, *ſede a dextris meis*, eſt ipſe Meſſias in lege promiſſus, ut ſentiunt, & explicant ipſimet Rabbini Judæorum, quos refert, & citat Galatinus lib. 3. de arcanis cap. 5. & lib. 8. c. 24. Atqui idem ille Dominus eſt etiam verus Deus, alias nec deberet, nec poſſet ſedere ad dextram Dei, quod eſt æqualitatis cum ipſo ſymbolum, nec etiam dici poſſet *ex utero*, id eſt ex ſubſtantia Dei, *& ante Luciferum*, id eſt ab æterno genitus, quod nulli puro homini convenire poteſt.

Secundum teſtimonium petitur ex his verbis Iſa. cap. 9. *Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & vocabitur nomen ejus Deus fortis*, &c. quibus verbis, quæ de Meſſia intelligunt ipſi Judæi, ut notat idem Galatinus l. 3. de arcanis c. 18. & 19. ejus Divinitas manifeſtiſſime declaratur.

2. Quod ad 2. attinet, ex pluribus Scripturæ teſtimoniis, quibus Meſſiam in lege promiſſum jam veniſſe probari poteſt, duo tantum proferemus, quæ ipſi Judæorum Rabbini de Meſſia interpretantur, ut videre eſt apud eundem Galatinum l. 4. c. 49. & ſeqq.

Primum deſumitur ex Gen. c. 49. ubi hæc verba ab ipſo Patriarcha Jacob morti proximo proferuntur, *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium*, hoc eſt non deerunt Reges, Duces, Legislatores de tribu Juda, donec veniat Chriſtus. Atqui jampridem videmus nullos amplius Reges, nullos Duces, nullos Legislatores de tribu Juda, imo nec de ulla alia tribu inter Judæos, ſed omnes penitus defeciſſe, idque ab annis mille ſexcentis, & amplius, quibus Judæi per orbem vagantur, & aliarum gentium quaſi perpetuæ ſervituti mancipati ſunt. Conſtat præterea (quod etiam maxime obſervandum eſt) Chriſtum Dominum

natum esse circa illud tempus, quo Regia potestas a Judæis ablata est, cum Herodes alienigena Judaici Regni sceptrum invasit.

Secundum testimonium ex Dan. c. 9. petitur, ubi Angelus Gabriel prædicit, Christum post septuaginta hebdomadas esse venturum, & a Judæis occidendum, & exinde civitatem Hierusalem evertendam, & populum Judæorum dissipandum, & vastitatem ejus, ac desolationem duraturam usque in sæculi finem, quæ omnia completa esse manifestum est. Hebdomadæ enim illæ intelliguntur, non dierum, sed annorum, quod apud Judæos consuetum fuisse ex Levit. cap. 25. colligitur. Illas autem fuisse completas eo tempore, quo Christus occisus est, fuse probant Scripturæ Interpretes super illum Danielis locum. Vastitatem autem civitatis, & Templi, & Judæorum dissipationem ab illo tempore per tot sæcula durasse, satis compertum est.

SECTIO IV.

Quomodo eadem veritas possit contra Hæreticos propugnari.

1. INter plurimas Hæreses, quæ Incarnationis Dominicæ veritatem impugnarunt, duæ præcipuæ extiterunt, ad quas reliquæ omnes aliquo modo possunt revocari, ac proinde in quarum refutatione cæterarum falsitas facile poterit agnosci.

Prima fuit Eutychetis, qui asserebat, post Incarnationem Verbi Divini unam tantum in Christo remansisse naturam, eamque factam esse ex Divinitate, & carne per conversionem ipsius Divinitatis in carnem, aut per commixtionem utriusque. Asserebat præterea, Divinitatem Verbi eo modo dici posse, ac revera fuisse passam, mortuam, ac sepultam. Hunc Hæreticum ita sensisse colligitur ex variis Epistolis S. Leonis Papæ, præsertim vero ex Epist. 9. 10. 52. & 97. item ex Evagrio lib. 2. hist. cap. 18.

Catholica Fides duas veritates huic Hæresi oppositas confitetur. Prima est, in Christo post Incarnationem duas integras, veras, & perfectas naturas remansisse, Divinam scilicet, & humanam, quæ sine ulla confusione, aut permixtione in Persona Verbi subsistunt. Secunda est, Divinam Christi naturam neque passam, neque mortuam fuisse, aut dici posse, sed impassibilem, & immutabilem semper remansisse.

2. Hæ veritates Catholicæ probantur, & simul errores oppositi refelluntur. 1. ex Scriptura in qua duæ in Christo naturæ manifeste distinguuntur pluribus in locis, præsertim cap. 2. Ep. ad Philip. ubi Apost. distincte declarat, *Christum Jesum, cum in forma Dei esset, formam servi accepisse*. Quæ verba explicans S. Vigilius Papa l. 2. contra Eutychetem, *Mirum est*, inquit, *cur timeant quidam dicere duas* Christi *naturas, cum Paulus dicat duas formas*. Deinde evidenter dicitur, Christum non secundum naturam Divinam, sed secundum humanam passum

ſum eſſe in Epiſt. 1. S. Petri cap. 2. *Chriſtus peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*. & cap. 4. *Chriſto igitur paſſo in carne*.

Probatur 2. ex Concilio Chalcedonenſi generali, quod fuit celebratum contra Eutychetem, in cujus actione 1. anathema profertur in ipſum Eutychetem dicentem, in Chriſto eſſe unam naturam ex Divina, & humana factam. & actione 5. profitentur Patres Concilii, ſe credere *Chriſtum Dominum eundem perfectum in Deitate, eundem perfectum in humanitate, Deum vere, & hominem vere*, &c.

Probatur 3. ex S. Juſtino martyre in expoſitione Fidei. *Filius Dei*, inquit, *cum unus ſit, duæ in eo naturæ ſunt, altera, quæ Divina eſt, edit miracula, altera, quæ humana eſt, humilia excipit. Qua enim ex parte Deus eſt, res admirandas operatur, qua vero ex Virgine eſt homo, crucem, paſſionem, & conſimilia voluntate ſua naturaliter perfert*. Et ex S. Leone Papa, ſerm. 17. de Paſſione Domini, cap. 1. *Manente*, inquit, *in ſua proprietate utraque ſubſtantia, nec Deus reliquit ſui corporis paſſionem, nec Deum fecit caro paſſibilem, quia Divinitas, quæ erat in dolente, non erat in dolore*.

3. Altera Hæreſis fuit Neſtorii, qui (ut refert Evagrius l. 2. & ſeq.) aſſerebat, Beatam Virginem purum hominem peperiſſe, qui non ſolum naturam, ſed & perſonam humanam haberet, proindeque illam Dei genitricem dici non debere. Addebat autem, Perſonam Divinam Verbi unitam poſtea fuiſſe Filio Mariæ, non quidem ſubſtantialiter communicando hypoſtaſim, ſed accidentaliter, in quantum ſcilicet Verbum Divinum illi nomen, & dignitatem ſuam impertivit, ut nimirum Deus, ac Dei Filius diceretur, & ab omnibus adoraretur. Sicque dicebat in Chriſto non ſolum duas naturas, ſed etiam duas Perſonas eo, quo explicavimus, modo, inter ſe unitas.

Catholica veritas huic Hæreſi oppoſita docet, unam eſſe tantum in Chriſto, Perſonam, eamque Divinam, proindeque Chriſtum Dominum, qui ſecundum carnem de Virgine natus eſt, eſſe verum Deum, ac verum hominem, ſanctiſſimamque Virginem vere, ac proprie Dei Matrem eſſe, ac dici debere.

Hæc veritas ſic explicata probatur, & oppoſitus error ſimul refellitur. 1. ex Scriptura. S. Luc. 1. *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*. S. Matth. 16. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*. S. Jo. 20. *Hæc ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei*.

Probatur 2. ex Conc. Epheſino, in quo Hæreſis illa damnata eſt, ipſeque Neſtorius depoſitus, ac in exilium miſſus, ubi miſere interiit, lingua ejus, qua in Chriſtum Dominum, ejuſque Sanctiſſimam Matrem tam impie blaſphemaverat, a vermibus penitus corroſa, ut refert Evagrius loco ſup. cit. Item ex Conc. Conſtantinop. II. can. 5. *Si quis introducere conatur in myſterio Chriſti duas ſubſtantias, ſeu duas perſonas, anathema ſit*. & can. 6. *Si quis abuſive Dei genitricem eſſe dicit gloriosam ſemper Virginem Mariam, anathema ſit*.

Digitized by Google

Probatur 3. ex S. Leone Papa Epiſt. 97. ad Leonem Auguſtum, ubi ſic loquitur. *Anathematizetur ergo Neſtorius, qui Beatam Virginem Mariam non Dei, ſed hominis tantummodo credidit Genitricem, ut aliam Perſonam carnis, aliam faceret Divinitatis.* Et S. Greg. Papa l. 28. c. 27. *Quamvis*, inquit, *ipſe Chriſtus aliud ex Patre, & aliud ex Matre, non tamen alius ex Patre, & alius ex Matre, ſed ipſe eſt æternus ex Patre, ipſe temporalis ex Matre, ipſe qui fecit, qui factus eſt, ipſe auctor operis, ipſe opus auctoris, manens unus ex utraque, & in utraque natura, nec naturarum copulatione confuſus, nec naturarum diſtinctione geminatus.*

Optime denique Vincentius Lirinenſis lib. adverſ. Hæreſ. c. 19. *In Deo*, inquit, *una ſubſtantia, ſed tres Perſonæ, in Chriſto duæ ſubſtantiæ, ſed una Perſona, in Trinitate alius, atque alius, non aliud, atque aliud, in Salvatore aliud, atque aliud, non alius, atque alius.*

SECTIO V.

An conveniens fuerit Incarnationis myſterium.

1. PRopoſita quæſtio triplici modo poteſt intelligi. 1. an conveniens fuerit, Perſonam Divinam aliquam incarnari. 2. an ſecundam potius, quam alteram. 3. an tali tempore, & non citius, nec tardius. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. convenientiſſimum fuiſſe, ut aliqua Perſona Divina incarnaretur, ſeu naturam humanam hypoſtatice ſibi uniret. Ita S. Th. 3. p. q. 1. art. 1.

Ratio, qua id probat, hæc eſt. Unicuique rei conveniens eſt illud, quod ſibi competit ſecundum propriæ naturæ rationem; atqui natura Dei eſt ipſamet eſſentia bonitatis, ex S. Dion. c. 1. de Div. nom. unde quidquid pertinet ad rationem boni, conveniens eſt Deo. Ad rationem autem boni pertinet, ut ſe alii communicet, ex eodem S. Dion. c. 4. Quare ad rationem ſummi boni pertinet, quod modo ſummo ſe communicet. Et id maxime fit per unionem hypoſtaticam, per quam Deus ſummo, & præſtantiſſimo, quo fieri poteſt, modo, ſe creaturæ humanæ communicat, quæ per illam communicationem ad tantum dignitatis, & excellentiæ gradum evecta eſt, ut (teſte S. Aug. lib. de prædeſt. Sanctor. c. 15.) *quo altius aſcenderet, non haberet.*

Dicend. 2. convenientiſſimum fuiſſe, ut Perſona Filii potius, quam Patris, ac Spiritus ſancti naturam humanã aſſumeret. Ita S. Th. q. 3. a. 8.

Cujus rei licet præcipua, & ſumma ratio ſit, quod ita Divinæ Sapientiæ viſum fuerit, præter illam tamen quædam aliæ a SS. Patribus afferuntur. Unam, aut alteram hic delibare nobis ſufficiet.

2. Prima igitur ea eſt, quam profert S. Baſil. hom. de principio Euangelii S. Joan. & S. Aug. l. 15. de Trin. cap. 11. quia ſcilicet maxime decuit, ut illa Perſona jungeretur naturæ humanæ, per quam homines, qui

qui in tenebris erroris, ac ignorantiæ per peccatum jacebant, peculiari quadam ratione illuminarentur, ac instruerentur; ea vero Persona est Verbum Divinum, juxta illud Sap. 1. *Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis*. Ita enim a Patre cœlesti sumus per Verbum suum edocti, ut ait S. Tho. supra, sicut discipulus docetur verbo magistri.

Aliam rationem affert S. Athan. lib. de Incarn. quia scilicet scopus Incarnationis fuit instauratio Divinæ imaginis, quæ per peccatum fuerat in nobis obliterata, unde decuit, ut naturæ nostræ ille uniretur, qui (ut ait Apost. Coloss. 2. & Hebr. 1.) est *Imago Dei invisibilis*, *splendor Patris*, *& figura substantiæ ejus*, ut sic imago illa in nobis, quasi impressione sigilli Divini, repararetur, ut loquitur S. Clem. Alexandr. in orat. exhortatoria ad Gentes.

Dicendum 3. convenientissimum fuisse, ut hoc mysterium non statim ab initio mundi conditi, nec omnino sub finem, sed in medio quasi tempore perageretur.

Non quidem statim ab initio, ut homines diuturnioribus malis conflictari melius agnoscerent naturæ suæ infirmitatem, majorique affectu Divinæ Gratiæ optarent, ac quærerent auxilium, & ob diuturnam expectationem pluris æstimarent Divinæ misericordiæ beneficium. Neque etiam conveniens fuit, differri usque ad mundi finem, ne Dei cognitio prorsus in hominibus extingueretur, neve generis humani strages, ac ruinæ nimium augerentur. Unde consequens est, convenientissimum fuisse tempus illud, quod ad exequendum istud Mysterium Deus elegit.

SECTIO VI.

An Incarnationis mysterium fuerit necessarium.

1. CErtum est in primis, Verbi Divini incarnationem non fuisse ullo modo necessariam, sed prorsus liberam respectu Dei, cum ipsa etiam mundi creatio, & quælibet alia operatio ad extra Deo sit omnino libera.

Certum est deinde, neque etiam supposito lapsu generis humani fuisse absolute, & simpliciter necessarium ad illius reparationem Filium Dei incarnari.

Constat ex eo, quod Scriptura variis in locis generis humani reparationem eo modo, quo facta est, tribuit charitati, ac misericordiæ Divinæ. Ad Tit. 3. *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit*. S. Jo. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*. Beneficium autem ex charitate, & misericordia collatum supponit in benefactore conferendi libertatem.

Præterea SS. Patres docent, potuisse Deum multis aliis modis humanum genus liberare. *Poterat* (inquit S. Athan. ser. 3. cont. Arianos) *sine ullo adventu Christi solummodo loqui Deus, & solvere maledictionem.*

tionem. Et S. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 10. dicit, *non alium modum poſſibilem Deo defuiſſe, cujus poteſtati cuncta æqualiter ſubjacent, ſed ſanandæ noſtræ miſeriæ convenientiorem alium modum non fuiſſe.*

Quæſtio igitur intelligenda eſt præſuppoſita hypotheſi, quod Deus non aliter genus humanum reparare voluerit, niſi per condignam pro peccato exhibitam ſibi ſatisfactionem, an ſcilicet ea ſuppoſitione facta neceſſarium fuerit, Perſonam Divinam incarnari, ut condignam illam ſatisfactionem pro peccatis noſtris exſolveret, an vero aliquis purus homo, qui non eſſet Deo hypoſtatice unitus, id efficere potuerit. Pro cujus reſolutione

2. Dicendum eſt, ad reparationem generis humani per condignam, & æquivalentem pro peccatis hominum ſatisfactionem abſolute, & ſimpliciter neceſſarium fuiſſe Perſonam Divinam incarnari.

Hujus aſſertionis veritas ex duobus principiis pendet, quæ hic a nobis probanda ſunt.

Primum eſt, nullum purum hominem, quibuſcunque Gratiæ donis ornatum, potuiſſe condignam, & æquivalentem ſatisfactionem Deo pro peccatis aliorum hominum exhibere.

Secundum eſt, Chriſtum Dominum Deum, & hominem id perficere potuiſſe, & reipſa perfeciſſe.

Quod purus homo id non potuerit, probatur 1. ex his verbis Pſ. 48. *Frater non redimit, redimet homo, non dabit Deo placationem ſuam, & pretium redemptionis animæ ſuæ.* Quæ verba explicans S. Baſil. in hunc locum, ſic ait: *Ne igitur fratrem quære in redemptionem, ſed eum, qui excepit naturam tuam, neque hominem nudum, ſed hominem Deum Jeſum Chriſtum, qui ſolus placationem Deo dare poteſt pro omnibus nobis.*

Probat. 2. ex S. Leone Papa ſerm. 1. de Nativ. ubi loquens de Chriſto, *Niſi*, inquit, *eſſet Deus, non afferret remedium, niſi eſſet homo, non præberet exemplum.* Et S. Aug. in Ench. c. 108. *Neque*, inquit, *per ipſum liberaremur mediatorem Chriſtum, niſi eſſet Deus.* Et S. Fulgent. l. de Incarn. c. 4. *Nullatenus*, inquit, *humana natura ad auferendum peccatum mundi ſufficiens, atque idonea fieret, niſi unione Verbi Dei.*

Probatur 3. ea ratione, qua utitur S. Anſelmus lib. 1. cur Deus homo, cap. 2. & S. Tho. quæſt. 1. art. 2. ad 2. quia ſcilicet in omni peccato mortali reperitur ſemper offenſa, & injuria objective infinita, quatenus eſt contra infinitam Dei bonitatem, & excellentiam; at vero omnis ſatisfactio puri hominis non poteſt eſſe niſi finita, quamvis ex Gratia Dei procedat. Quælibet enim Gratia creaturæ collata ſemper eſt finita, ipſique ſolum confert dignitatem finitam. Inde ſequitur, ex illa nullam actionem procedere poſſe, quæ illatæ injuriæ, & offenſæ commiſſæ ſit æqualis, ac ſufficiat ad perfectam, & æquivalentem ſatisfactionem.

Confirmatur ex eo, quod gravitas peccati deſumitur ex dignitate, & excellentia illius, qui offenditur, quantitas vero, & magnitudo ſatisfactio-

ctionis ex dignitate perſonæ, quæ ſatisfacit; at in omni peccato mortali is qui offenditur, ſemper eſt infinitus, nempe Deus, in ſatisfactione autem puri hominis is, qui ſatisfacit, ſemper eſt finitus; ergo impoſſibile eſt, in ejus ſatisfactione, quantumvis magna, poſſe reperiri æqualitatem cum offenſa in Deum commiſſa.

3. Jam vero quod Chriſtus Dominus Deus, & homo potuerit de condigno, & æquivalenter pro peccatis hominum ſatisfacere, & reipſa ſatisfecerit, probatur 1. ex duobus locis Apoſtoli.

Primus locus habetur c. 10. Ep. ad Hebr. ubi Apoſt. conferens Sacerdotes antiquæ legis, eorumque ſacrificia cum Chriſto, ejuſque ſacrificio in Cruce pro nobis oblato, ſic loquitur. *Et omnis quidem Sacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata: hic autem* (Chriſtus ſcilicet) *unam pro peccatis offerens hoſtiam, una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. Quibus verbis Apoſtolus hoc diſcrimen conſtituit, quod cum illi Sacerdotes ſacrificiis illis toties repetitis peccata auferre non poſſent, Chriſtus id unica ſui oblatione perfecerit, quod diſcrimen nullum eſſet, ſi Chriſti oblatio condigna, & æquivalens non fuiſſet.

Si enim tantum ex quadam congruitate remiſſionem peccatorum nobis Chriſtus impetravit, hoc etiam haud dubie illis antiquis ſacrificiis fieri potuit, cum eſſent actus Religionis ex ſe boni, & divinitus ad Deum placandum inſtituti.

4. Secundus locus habetur c. 5. Ep. ad Rom. in quo ſic loquitur Apoſt. *Sed non ſicut delictum, ita & donum. Si enim unius delicto multi mortui ſunt, multo magis Gratia Dei, & donum in Gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit*. Quibus verbis Apoſtolus Chriſti meritum ad ſalvandum præfert Adami demerito ad perdendum. Cum igitur Adami peccatum tale fuerit, ut per illud juſte, & condigne univerſum genus humanum Gratia privatum ſit, & damnationis æternæ reatum incurrerit; ſequitur ex Apoſtoli mente, multo magis in Chriſti merito fuiſſe vim, ac virtutem condigne redimendi, ac reparandi genus humanum, & perfecte, ac æquivalenter pro ejus reatu ſatisfaciendi.

Probatur 2. ex Agapito Papa Ep. 5. ad Anthimum, ubi eandem comparationem inter Chriſtum, & Adamum faciens dicit, *validius fuiſſe donum libertatis, quam debitum ſervitutis*. Et S. Chryſoſt. hom. 10. in c. 5. Ep. ad Rom. ubi dicit, Chriſtum pro reatu primi parentis, ac totius generis humani ſatisfeciſſe: quemadmodum ſi quis aliquem decem obolos debentem, & ob id carcere cum uxore, & liberis detentum ab illo carcere liberet, non tantum ſolvendo decem illos obolos, ſed & innumera auri talenta largiendo. Unde paulo poſt ſubdit, Chriſtum multo plus, quam deberemus, ſolviſſe pro nobis, tantoque plura, quanto guttulam exiguam pelagus excedit immenſum, peccataque, pro quibus ſatisfecit, fuiſſe *tanquam ſcintillam, ſatisfactione, quam exhibuit, tanquam ſupereffuſo mari ſolutam, & extinctam*.

Pro-

Probatur 3. hac ratione, quia Chriſti ſatisfactio fuit ſimpliciter valoris infiniti; ergo æquivalens, & condigna fuit. Quod autem fuerit infiniti valoris, colligitur tum ex infinita dignitate Perſonæ ſatisfacientis, tum ex valore infinito rei in ſatisfactionem oblatæ. Chriſtus enim non aliam hoſtiam obtulit, quam ſeipſum.

Objicies 1. Chriſtus non ſatisfecit, ut Deus, ſed ſolum, quatenus homo; atqui ut homo, non fuit infinitæ dignitatis; ergo nec potuit in actiones ſuas ſatisfactorias valorem infinitum transfundere.

Reſpondetur, Chriſtum ſatisfeciſſe, in quantum fuit homo Deus, id eſt, in quantum ejus humanitas in Perſona Divina ſubſiſtebat, ſeu per actiones humanitatis in Perſona divina ſubſiſtentis, quæ actiones ut ſic erant infiniti valoris, cum a Perſona infinite digna procederent.

Objicies 2. Chriſtus Dominus pro remiſſione peccatorum nobis impetranda Patrem ſuum oravit; ergo ad æqualitatem pro ipſis non ſatisfecit. Si enim tali modo ſatisfeciſſe ſe cognoviſſet, fruſtra pro ipſa remiſſione Patrem oraſſet.

Reſpondetur, Chriſtum Dominum oraſſe, non ut precibus ſuis ſuppleret aliquid, quod ſatisfactioni ſuæ deeſſet, ſed quia ex ordinatione Divina una ex actionibus quibus Chriſtus nos a peccatis redimere, & pro illis ſatisfacere debebat Divinæ Juſtitiæ, erat oratio. Unde Iſa. 53. inter alias actiones, quæ a Propheta enumerantur, quibus Chriſtus pro peccatis hominum ſatisfacere debebat, ponitur oratio, quam Deo Patri obtulit pro tranſgreſſoribus. *Ideo diſpertiam ei plurimos, & fortium dividet ſpolia, pro eo quod tradidit in morte animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit.*

SECTIO VII.

An ſi homo non peccaſſet, Filius Dei incarnatus fuiſſet.

1. SEnſus quæſtionis eſt, an vi illius Decreti, quo ſtatuit Deus, ut Verbum Divinum carnem aſſumeret, quodque per Scripturas ſacras nobis innotuit, facta fuiſſet Incarnatio, etſi primus homo non peccaſſet.

Duæ autem ſunt ſuper hac re Theologorum ſententiæ, ambæ maxime probabiles, & pietati conſentaneæ. Utranque hic breviter explicabimus, ut cuique liberum ſit (cum nihil ſuper hac re ab Eccleſia definitum fuerit) eam, quæ magis arriſerit, amplecti.

Prima ſententia eſt eorum, qui negant, Adamo non peccante, Filium Dei fuiſſe incarnandum.

Prob. 1. auctoritate Scripturæ, quæ variis in locis nullum alium finem proponit, cur Filius Dei ſit incarnatus, quam generis humani redemptionem. S. Luc. 19. *Venit Filius hominis quærere, & ſalvum facere, quod perierat*. S. Jo. 10. *Ego veni in hunc mundum, ut vitam habeant, & abun-*

abundantius habeant. 1. ad Timoth. 1. *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere*.

Probatur 2. auctoritate SS Patrum, S. Leonis ser. 3. in Pentec. *Si homo ad imaginem Dei factus in suæ honore naturæ mansisset, nec diabolica fraude deceptus a lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, Creator mundi creatura non fieret*. S. Iren. l. 5. adv. Hæ. c. 14. *Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum caro factum esset*. S. Greg. in l 4. Reg. c. 1. *Si Adam non peccasset, Redemptorem nostrum carnem subire non oporteret*. S. Aug. ser. 8. de verb. Apost. *Si homo non periisset, Dei Filius non venisset*.

2. Secunda sententia est eorum, qui asserunt, Verbi Divini Incarnationem, tanquam maximum, nobilissimum, & perfectissimum Divinæ Sapientiæ opus, a Deo intentam, ac decretam fuisse, ante quamcunque puram creaturam in particulari consideratam, ac proinde ante prævisionem peccati primi hominis ut determinate futuri, secundum nostrum concipiendi modum.

Probatur 1. ex c. 8. Prov. *Dominus possedit me in initio viarum suarum*, vel (ut Septuaginta Interpretes vertunt) *Dominus creavit me initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio*, ubi de se loquitur Sapientia Incarnata, seu Christus secundum humanitatem, ut docet S. Ambr. l. 1. de Fide c. 7. & probat ex illa voce *Dominus*. Nam Christus secundum Divinitatem non potest Deum appellare Dominum suum, sed Patrem: cum ergo ibi appellet eum Dominum, sequitur, quod de se loquatur secundum humanitatem. Quod etiam docent alii SS. Patres. Nam cum Ariani ex hoc loco probare conarentur, Christum esse creaturam, respondebant SS. Patres, locum illum intelligi debere de Christo secundum humanitatem. Ita S. Athan. ser. 3. & 4. contra Arianos, S. Cyrill. Alex. l. 4. Thesauri c. 4. 6. & 8. S. August. l. 1. de Trinit. c. 12. Si ergo Christus secundum humanitatem est initium viarum, idest operum Dei, cum id non possit intelligi de ordine temporis, sed de ordine Divinæ intentionis, & æternæ prædestinationis, hinc sequitur, Christum secundum humanitatem fuisse intentum ante omnes alias creaturas, atque adeo ante prævisionem peccati primi hominis.

3. Confirmari potest 1. ex eo, quod idem Christus Dominus ab Apost. ad Colos. c. 1. vocatur *Primogenitus omnis creaturæ:* loquitur autem de Christo secundum humanitatem, ut exponunt ibi S. Hier. & S. Ansel. Unde S. Cyril. l. 10. Thesa. c. 4. dicit, Christum vocari primogenitum, quatenus homo est, unigenitum vero, quatenus Deus est.

Confirmari potest 2. ex his Apost. verbis 1. Corinth. 3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*. Quibus verbis Apost. dicere intendit, quod sicut omnes aliæ creaturę propter hominem factæ sunt, & ex consequenti ipse homo a Deo ante illas est intentus, ut finis illarum, sic ipsi homines, omnesque aliæ creaturæ propter Christum factæ sunt, & ex consequenti Christus ipse prior ipsis a Deo intentus est.

Pro-

Probatur 2. ex S. Aug. l. 1. de nuptiis, & concupiſc. c. 21. ubi dicit, illud, quod de Sacramento Matrimonii habetur apud Apoſt. Epheſ. 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*, implendum fuiſſe in ſtatu innocentiæ, ſi homo in illo perſeveraſſet, unde ſequitur ſecundum illius mentem, etiam Adamo non peccante, Chriſtum incarnandum fuiſſe. In eadem ſententia ſunt multi alii SS. Patres, ut S. Cyrill. Alexandr. l. 5. Theſauri c. 3. & 13. S. Anſelmus l. 1. cur Deus homo, Rupertus lib. de gloria, & honore Filii hominis, ubi ex profeſſo illud probat. His merito annumerare poſſumus beatæ memoriæ Franciſcum Saleſium olim Epiſcopum Genevenſem, qui in ſuo Theotimo, ſeu tractatu de Divino amore l. 2. c. 4. eandem ſententiam clariſſime pro more ſuo explicat, & tuetur, eamque dicit ſe collegiſſe ex attenta conſideratione Scripturarum, ac doctrinæ SS. Patrum.

Probatur 3. hac ratione. Qui ordinate vult, is poſt intentum finem prius vult media propinquiora fini, quam remotiora. At Deus ordinare vult id, quod vult, & ultimus finis, quem intendit, eſt bonitatis, ac gloriæ ſuæ manifeſtatio, propter quam omnia alia extra ſe vult, & operatur. Unde ſequitur, quod poſt hunc finem intentum prius velit media illi propinquiora, quam remotiora. Atqui Incarnatio eſt medium propinquius Divinæ gloriæ, quam humani generis redemptio, eſtque in ſe longe excellentius, & ad divinam gloriam manifeſtandam aptius, cum Chriſtus ſolus, quatenus Deus, & homo majorem gloriam Deo reddere poſſit, quam univerſi Angeli, & homines, qui creati, aut redempti fuerunt, imo qui ſunt poſſibiles. Ergo Deus prius ipſius Chriſti Incarnationem voluit, quam generis humani redemptionem, ac proinde ipſum Chriſtum non propter homines primo, & principaliter, ſed potius & homines, & Angelos, & quaſcunque alias creaturas propter ipſum Chriſtum eſſe voluit.

Utraque ſententia probabilis eſt, ut diximus; ſecunda tamen videtur probabilior, tum ob ea, quæ in ejus probationem allata ſunt, tum etiam, quia auctoritates Scripturæ, & SS. Patrum, quæ in probationem prioris citatæ ſunt, facile poſſunt explicari.

Quod enim ſpectat ad ea Scripturæ loca, in quibus dicitur, Chriſtum veniſſe ad peccatores ſalvandos, fatemur, illud eſſe veriſſimum. Quamvis enim primo, & principaliter ante cujuslibet peccati prævi-ſionem a Deo Chriſti Incarnatio intenta fuerit, hoc tamen non obſtat, quin prævi-ſo poſtea Adami peccato, totiuſque generis humani lapſu eadem Incarnatio quaſi ſecundario, & minus principaliter ad illius reſtaurationem divinitus ordinata fuerit. Et ſic utrunque verum eſt, & Chriſtum veniſſe ad ſalvandos homines, & nihilominus ante quamcunque creaturam a Deo intentum fuiſſe.

Ad illud autem, quod aliqui SS. Patres dicunt, Adamo non peccante Chriſtum non fuiſſe venturum, dicendum eſt, hoc verum eſſe,

by Google

esse, si intelligatur, Christum non fuisse venturum eo modo, quo venit, hoc est, in carne passibili, neque ea facturum fuisse, aut passurum, quæ humanæ salutis causa fecit, & passus est.

CAPUT II.

De modo, quo peractum est Incarnationis mysterium.

SECTIO I.

Quid sit unio hypostatica.

1. EXplicatis iis, quæ ad veritatem hujus mysterii pertinent, doctrinæ ordo postulat, ut videamus qua ratione illud peractum sit. Cum autem (ut constat ex ante dictis) Incarnatio facta fuerit per unionem naturæ humanæ cum Divina in ipsius Verbi Persona, videndum est in primis, quid sit illa unio. Quod ut melius intelligatur,

Supponendum est ex Philosophia, subsistentiam, seu personalitatem nihil aliud esse, quam modum aliquem realem, & substantialem, quo natura rationalis ultimo perficitur, & completur, ita ut per se, & independenter ab omni alio subsistat, & cuivis alteri ut sic incommunicabilis existat. Et ita ex natura substantiali rationali, & subsistentia illa, seu personalitate fit una singularis persona. Hoc præsupposito, ut quæstioni propositæ satisfiat,

Notandum est, unionem hypostaticam duplici modo sumi posse.

Primo pro actione, qua Deus univit, seu conjunxit humanam naturam cum Hypostasi, seu Persona Divini Verbi, quo sensu vocari potest unitio; & hæc actio, seu unitio est a tota SS. Trinitate, sicut omnes aliæ actiones ad extra, ut definitum est in Conc. Lateranensi sub Innocentio III. c. 1. & in Conc. Toletano sexto c. 1.

Secundo pro termino proximo, & immediato illius actionis, qui quidem secundum probabiliorem Doctorum sententiam non est alius, quam modus quidam, quo Humanitas Christi formaliter manet unita cum Persona Verbi.

Hic autem modus non accidentalis, sed substantialis est, ut docet S. Th. q. 2. a. 6. cum sit de intrinseco, & essentiali conceptu alicujus substantiæ, nempe Christi, prout est quoddam substantiale suppositum in Divina, humanaque natura subsistens. Unde Martinus I. in Concilio Lateran. conf. 5. can. 8. damnat eum, *qui non confitetur proprie, & secundum veritatem in eodem Christo naturarum substantialem unionem indivise, & inconfuse.*

Porro modus ille substantialis unionis e duabus unionibus partialibus conflatus est, quarum altera est in corpore, altera in anima Christi. Nam & corpus per se unitum est Verbo, similiter & anima eidem Verbo per se unita est. Quod manifeste apparuit in

tri-

triduo mortis Chriſti. Tunc enim anima fuit a corpore ſeparata, & tamen utrumque ſeorſum manſit unitum cum Verbo. Unde ſequitur, quod in utroque reperiatur unio partialis, materialis quidem in corpore, ſpiritualis autem in anima, cum utriuſque conditio id exigat.

Eſt etiam modus ille unionis relativus, ſaltem relatione tranſcendentali, cum dicat eſſentialem reſpectum partim ad humanitatem, tanquam ad ſubjectum, quod modificat, & tanquam ad terminum, quem unit, partim ad ipſum Verbum Divinum, tanquam ad alium terminum, quem cum ipſa humanitate connectit.

2. Quæres, an unio illa, quæ inter Perſonam Verbi, & inter Humanitatem intercedit, ſit omnium aliarum unionum, quæ in creaturis reperiuntur, maxima, & arctiſſima.

Reſpondetur affirmative. Ratio eſt, quia illarum rerum unio maxima, & arctiſſima eſt, quæ magis accedunt ad indiviſionem, & indiſtinctionem; atqui natura Divina, & humana in Chriſto, quatenus ambæ in eadem Verbi Divini ſubſiſtentia uniuntur, maxime accedunt ad indiviſionem, & indiſtinctionem, eo quod arctiſſimum ordinem habent ad invicem, utpote qui fit per aliquod, quod eſt ſimpliciſſimum, & maxime unum, ſcilicet per Verbi Divini ſubſiſtentiam. Unde S. Bernard. l. 5. de conſid. c. 8. *Inter omnia*, inquit, *quæ recte unum dicuntur, arcem tenet unitas Trinitatis, qua tres Perſonæ una ſubſtantia ſunt, ſecundo loco illa præcellit, qua e converſo tres ſubſtantiæ, ſcilicet Verbum, Anima, & Corpus, una in Chriſto perſona ſunt.*

Hinc ſequitur, illam unionem, ſicut eſt arctiſſima, ſic etiam eſſe maxime indiſſolubilem. Unde S. Leo ſerm. 17. de Paſſione, *In tantam*, inquit, *unitatem Dei, & hominis natura convenit, ut nec ſupplicio dirimi potuerit, nec morte disjungi.*

SECTIO II.

An ſola Filii Perſona naturam humanam aſsumpſerit.

1. SEnſus quæſtionis eſt, an natura humana ita cum Perſona Filii fuerit unita, ut ſolus Filius vere, & proprie incarnatus, atque homo factus ſit, non item Pater, aut Spiritus Sanctus. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, certum eſſe ex Fide, ſoli Perſonæ Filii naturam humanam fuiſſe unitam, atque adeo ſolum Filium non vero Patrem, & Spiritum Sanctum, naturam humanam aſſumpſiſſe, & hominem factum eſſe.

Hæc veritas aperte conſtat ex quamplurimis Scripturæ locis, ut S. Jo. 1 *Verbum caro factum eſt* & c. 3., *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*. Id etiam expreſſe definitum eſt in variis

Con-

Conciliis, ut in Conc. Chalcedon. act. 5. Constantinop. II. c. 5. & continetur in omnibus Symbolis, quibus Ecclesia Catholica utitur.

Verum difficultas est, cum in Divinis omnia opera ad extra sint indivisa, & tribus Personis communia, quomodo unio illa in solâ Persona Filii, non item Patris, ac Spiritus Sancti fieri potuerit. Quæ difficultas ut facilius solvatur

Observandum est id, quod docet S. Th. 1. p. q. 40. ar. 2. & communiter cum eo Theologi, Personas Divinas constare Essentia Divina tanquam aliquo communi, & suis proprietatibus personalibus, tanquam ratione constitutiva, & distinctiva aliarum.

Hac observatione suppositâ, ad propositam difficultatem respondetur.

Si per unionem, & assumptionem humanæ naturæ intelligatur actio illa, qua cum Persona Verbi conjuncta fuit, illam esse communem toti Trinitati, ut supra dictum est.

Quod si per unionem intelligatur terminus immediatus illius actionis, quæraturque, quomodo Persona Filii potius, quam Patris, aut Spiritus sancti immediate terminet, & sustentet ipsam naturam humanam, dicendum est, id fieri, quia illam terminat, ipsique unitur, non per aliquid absolutum, & essentiale, sed per aliquid relativum, & personale sibi proprium.

Hoc expresse definitum, & explicatum habetur in Concilio Toletano VI. cap. 1. in professione Fidei his verbis: *Cum tota cooperata sit Trinitas cooperationem suscepti hominis, quoniam sunt inseparabilia opera Trinitatis, solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate Personæ, non in unitate naturæ, id est in eo, quod proprium est Filii, non quod commune Trinitatis.*

Dices, apud SS. Patres aliquando reperiri, quod natura Divina humanam assumpsit, unde sequitur, cum illa Patri, & Spiritui sancto, sicut & Filio communis sit, æque dici posse, Patrem, aut Spiritum sanctum incarnatum esse, ac Filium.

Respondetur, cum dicunt Patres, naturam Dei incarnatam fuisse, sensum esse (ut recte explicat S. Th. 3. p. qu. 2.) Personam Filii primario, & propriissime naturam humanam assumpsisse, & sic fuisse incarnatam, consequenter autem, & secundario Divinam naturam, quæ cum ipsa Filii Persona identificatur, naturam illam humanam assumpsisse, adeoque fuisse carni unitam, atque eatenus esse, & dici posse incarnatam.

Porro, quamvis eo sensu modus ille loquendi verus sit, communiter tamen usurpari non debet, quin proprius, & legitimus ejus sensus explicetur. Unde S. Damascenus lib. 3. de Fide cap. 6. licet eo utatur, de illo tamen postea dubitat, an verus, & proprius sit, & an debeat usurpari.

SECTIO III.

An post duarum in Christo naturarum unionem manserit proprietatum utriusque naturæ distinctio.

1. CAtholica Fides docet (ut ex ante dictis satis constat) ita factam esse naturæ Divinæ, & humanæ in Persona Verbi unionem, ut tamen manserit semper omnimoda proprietatum cujusque naturæ distinctio.

Huic autem veritati præter Hæreses capite præcedenti relatas, & refutatas, opposita est nova Hæresis Ubiquistarum, qui asserunt, humanam naturam Verbo Divino hypostatice hoc ipso unitam esse, quod omnis plenitudo, & energia Divinitatis Verbi sit illi realiter communicata, & ita in eam transfusa, ut Christus etiam secundum humanitatem, atque adeo quatenus homo, verissime dicatur esse Deus, omnipotens, æternus, infinitus, ubique præsens, unde & Ubiquistarum appellationem sortiti sunt.

Refellitur hæc Hæresis, & nostræ Fidei veritas probatur 1. ex Scripturis, quæ utriusque naturæ proprietates in Christo distinguunt. 1. Cor. 13. *Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* 1. Pet. 4. *Christo igitur passo in carne pro nobis.* S. Jo. 20. Christus Dominus de se loquens, *Ascendo*, inquit, *ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.*

Probatur 2. ex Conc. Chalcedonensi Act. 5. ubi definitum est, *Unum, & eundem Jesum Christum Unigenitum in duabus naturis inconfusibiliter cognoscendum esse, nulla naturarum differentia sublata propter unionem, sed magis utriusque naturæ proprietate in unam Personam, & in unam subsistentiam concurrente.* Et ex Conc. Later. I. sub Martino I. c. 9. *Si quis non confitetur proprie, & vere naturales proprietates Deitatis Christi, & humanitatis indiminute in eo, & sine defectione salvatas*, &c. *sit condemnatus.* Et in Epist. Agathonis Papæ, quæ in sexta Synodo generali act. 4. lecta, & recepta est, dicitur, *unamquamque naturam Christi proprietatem naturalem retinere, & habere Divinam omnia, quæ Divina sunt.*

Probatur 3. ex S. Greg. Nazianz. in orat. de Filio, *Uno capitulo*, inquit, *moneo, ut altiora adscribas Divinitati, humiliora autem naturæ humanæ attribuas.* Et S. Jo. Dam. lib. 2. de Fide c. 4. *Divinitatem*, inquit, *dicentes, non nominamus ea, quæ sunt propria humanitatis, neque de carne prædicamus ea, quæ sunt Divinitatis propria.*

Probatur 4. ex absurdis, quæ posita illa Hæresi consequuntur. Si enim Christo secundum humanitatem proprietates Divinæ vere competerent, sequeretur, ipsum Christum secundum humanitatem suam esse auctorem suæ humanitatis, & secundum animam suam esse creatorem suæ animæ, item secundum humanitatem suam extitisse, antequam

quam ipſa humanitas exiſteret : ſimiliter ſecundum humanitatem ſuam neque pati, neque mori potuiſſe, atque adeo neque paſſum, neque mortuum fuiſſe. Quæ omnia quam abſurda ſint, nemo non videt.

Obſervandum eſt autem, Doctores Catholicos non negare, imo ultro fateri, omnem plenitudinem Divinitatis, atque adeo Divinas omnes perfectiones naturæ humanæ Chriſti fuiſſe communicatas, non tamen eo ſenſu, quo illi Hæretici volunt, quaſi vero illæ Divinæ perfectiones naturæ humanæ attribui poſſint, aut de illa prædicari, ſeu de Chriſto ſecundum ipſam, ſed ſolum iſto ſenſu, qui veriſſimus eſt, quatenus nimirum natura humana in ipſa Verbi Perſona ſubſiſtit per ipſam Verbi ſubſtantiam, cum qua ipſius Verbi Divini, ejuſque perfectiones identificantur.

SECTIO IV.

Quænam humanæ naturæ partes a Verbo aſſumptæ ſint.

1. Dicendum 1. Filium Dei verum, & naturale corpus, ejuſdemque rationis cum noſtris corporibus aſſumpſiſſe.

Eſt de Fide contra Manichæos, & Cerdonianos, qui (ut refert S. Auguſt. lib. de Hæreſ. c. 41. & 66.) aſſerebant, Chriſtum Dominum non habuiſſe verum, & naturale corpus, ſed phantaſticum, & apparens.

Refellitur hic error, & veritas oppoſita probatur iiſdem auctoritatibus Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, quibus ſupra probatum eſt Chriſtum Dominum veram naturam humanam aſſumpſiſſe, verumque Deum, ac verum hominem eſſe. Niſi enim verum, & naturale corpus aſſumpſiſſet, non poſſet dici verus homo, nec vere humanam naturam aſſumpſiſſe. Unde S. Aug. lib. 83. qq. qu. 14. *Si*, inquit, *phantaſticum fuit corpus Chriſti, fefellit Chriſtus, & ſi fefellit, veritas non eſt; eſt autem veritas Chriſtus: non igitur phantaſma fuit corpus Chriſti.*

2. Dicendum 2. Filium Dei ſicut verum corpus, ſic etiam veram animam rationalem intellectu, ac voluntate præditam, ac ejuſdem naturæ cum animabus cæterorum hominum aſſumpſiſſe.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, oppoſitus fuit olim error Apollinaris, qui (ut refert S. Aug. lib. de Hæreſ. cap. 55.) aſſerebat, Verbum Divinum aſſumpſiſſe carnem ſine anima; ipſumque Verbum fuiſſe inſtar animæ rationalis in carne aſſumpta.

Refellitur hic error, ac noſtræ Fidei veritas probatur 1. iiſdem teſtimoniis, quibus ſupra conſtare diximus, Chriſtum eſſe ſicut verum Deum, ſic etiam verum hominem; quod dici non poſſet, ſi animam humanam non aſſumpſiſſet, cum anima ſit pars eſſentialis hominis.

Probatur 2. eadem veritas ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur, Chriſtum Dominum veram animam habuiſſe. S. Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. S. Jo. 20. *Poteſtatem habeo ponendi animam*

meam, & iterum ſumendi eam. Quibus in locis animam proprie accipi pro anima humana docet S. Auguſt. lib. 83. qq. q. 8.

Probatur 3. ex Concilio Epheſino c. 13. ubi expreſſe aſſeritur, *Dei Filium carnem animatam anima rationali ſibi copulaſſe*. Et ex Symbolo S. Athanaſii, ubi habetur, *Perfectus* Deus, *perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens*.

Ex quibus ſequitur, falſum & erroneum quoque eſſe id, quod aliqui Apollinaris diſcipuli dixerunt, qui cum Evangelii teſtimoniis convicti, Filium Dei animam aſſumpſiſſe faterentur, illam tamen mente, ac intellectu privatam fuiſſe ajebant; ejuſque defectum a Verbo Divino ſuppletum fuiſſe; cum intellectus ad veritatem humanæ naturæ abſolute pertineat, nec anima humana perfecta eſſe poſſit ſine intelligendi facultate, neque poſſibile ſit, ut Divinitas in Chriſto ſuppleat rationem alicujus partis, vel facultatis, cum omnis pars ſit ens imperfectum, & incompletum comparatione totius. Unde & hæc opinio a S. Leone Papa ſer. 8. de nativ. Chriſti omnino reprobata eſt.

Dicendum 3. totum ſanguinem, qui fuit in Corpore Chriſti, fuiſſe ipſi Verbo hypoſtatice unitum.

Probatur 1. ex Scriptura Hebr. 10. ubi Filius Dei dicitur *participaſſe carni, & ſanguini*, ſicut reliqui homines, ubi Apoſtolus eodem modo de ſanguine, ac de carne loquitur; unde ſequitur, Verbum Divinum eodem modo ſanguinem, atque carnem aſſumpſiſſe. Item ex omnibus aliis Scripturæ locis, quæ peccatorum remiſſionem, & hominum redemptionem attribuunt Sanguini Chriſti, ut ad Eph. 1. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus*. & Ep. 1. S. Jo. c. 1. *Sanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato*.

Probatur 2. ex Concilio Epheſino in Epiſt. ad Neſtorium, ubi dicitur, *Verbum factum eſſe hominem aſſumptione carnis, & ſanguinis*. Et ex Concilio Chalced. I. ubi lecta, & approbata eſt quædam Epiſt. S. Cyrilli ad Acacium, in qua ipſe ait, *Verbum caro factum eſt, ideſt carnem, & ſanguinem aſſumpſit*.

Probatur 3. auctoritate Clementis VI. in Extravag. *Unigenitus*, de pœniten. & remiſſion. ubi affirmat, *modicam guttam Sanguinis Chriſti propter unionem cum Verbo Divino ſufficiſſe ad redemptionem totius humani generis*.

Probatur 4. hac ratione. Omne id, quod ad veritatem humanæ naturæ pertinet, a Verbo Divino aſſumptum fuit, ut conſtat ex ante dictis, cum fuerit verus homo; atqui ſanguis pertinet ad veritatem humanæ naturæ. Sive enim informetur ab anima rationali, ut plerique ſentiunt, ſive habeat formam diſtinctam, ſemper tamen eſt pars omnino neceſſaria ad conſervationem corporis humani, qua ſublata, tota hominis natura corruit, neque homo ipſe operari, neque ſubſiſtere ad momentum poteſt. Unde concludendum, eſt, illum a Verbo Divino fuiſſe aſſumptum.

3. Obji-

3. Objicies illud vulgatũ axioma S. Damasc. *Quod Verbum assumpſit, nunquam dimiſit*. Atqui in triduo mortis Chriſtus dimiſit ſanguinem, cum ab ipſius corpore ſeparatus fuerit.

Reſpondetur, quod etſi ſanguis Chriſti totus effuſus fuerit, non tamen fuit a Verbo ſeparatus, neque fuit corruptus, ſed divinitus aſſervatus, ſuam partialem formam ſanguinis retinuit, ac poſt triduum denuo a Chriſto reſurgente reſumptus fuit. Et hoc conſtat, tum ex communi Doctorum conſenſu, tum etiam ex eo, quod refertur in Directorio Inquiſitorum par. 2. q. 10. n. 1. a Clemente VI. damnatum fuiſſe id, quod quidam Concionator publice in Eccleſia Barcinonenſi dixerat, ſanguinem Chriſti fuiſſe in ejus morte a Divinitate ſeparatum. Quam doctrinam Inquiſitor Fidei ut hæreticam redarguit, ad eamque publice retractandam, illius Summi Pontificis auctoritate, Concionatorem illum adegit.

Quod ad alios tres humores ſpectat, cum ad integritatem, & veritatem humanæ naturę pertineant, valde probabile eſt, illos fuiſſe a Verbo aſſumptos, ſicut & dentes, & capillos, & ungues, quos aliqui probabiliter exiſtimant eſſe animatos, & quamvis non eſſent, ita tamen ad complementum corporis humani pertinent, ut S. Aug. in Enchir. cap 88. & lib. 12. de Civ. cap. 19. exiſtimet, illos reperiendos eſſe in corporibus Beatorum poſt reſurrectionem.

SECTIO V.

Quo ordine partes humanæ naturæ a Verbo aſſumptæ ſint.

1. SI ſpectetur ordo temporis, dicendum eſt, nec corpus, nec animam Chriſti fuiſſe ante unionem hypoſtaticam cum Verbo Divino, ſed omnes humanæ naturæ partes eodem temporis momento, quo eſſe inceperunt, ſimul a Verbo aſſumptas fuiſſe. Ita S. Th. q 6. a. 4.

Hæc propoſitio de Fide eſt, ut conſtat ex 6. Synodo generali, ubi act. 11. lecta eſt Epiſtola Sophronii, & act. 13. approbata, in qua hæc verba habentur: *Simul quippe caro, ſimul Dei Verbi caro, ſimul caro animata rationalis, ſimul Dei Verbi caro animata rationalis*. Et in quinta Synodo generali apud Nicephorum l. 17. hiſt. cap. 28. hic canon tertius legitur: *Si quis dixerit, prius formatum corpus Chriſti in utero Sanctæ Virginis, & deinceps unitum ei Verbum eſſe, anathema ſit.*

Hanc etiam veritatem tanquam de Fide docent SS. Patres. S. Hier. Apolog. cont. Rufinum lib. 2. S. Leo Papa Epiſt. 11. ad Julianum. S. Fulgent. lib. de Fide ad Pet. c. 18. & S. Damasc. lib. 3. de Fide c. 11.

Probari inſuper poteſt hac ratione: quia ſi aliquo temporis momento partes humanitatis Chriſti prius conceptæ fuiſſent, ac poſitæ in rerum natura, quam Verbo unirentur, ſequeretur, beatiſſimam Virginem non concepiſſe Deum, ſed tantum hominem, qui poſtea

futurus erat Deus, quod ſapit hæreſim Neſtorii, & in Concilio Epheſino c. 3. damnatum eſt.

2. Quod ſi ſpectetur ordo naturæ, & rationis docet S. Th. qu. 6. ar. 1. & ſeq. animam prius natura fuiſſe Verbo unitam, quam corpus, & ſpiritum, ſeu mentem, vel intellectum prius, quam animam, ipſamque animam intellectu mediante, & corpus mediante anima fuiſſe a Verbo aſſumptum.

Ita S. Aug. lib. de Agone Chriſtiano c. 18. *Immortalis Veritas per ſpiritum animam, & per animam corpus ſuſcipiens, toto homine aſſumpto, eum ab infirmitatibus ſuis liberavit*. Et in 6. Synodo generali act. 18. in edicto Fidei Conſtantini Pogonati Imperatoris dicitur, *Verbum ſibi compaginaſſe corpus, & animam per Spiritum ex ſancta, & immaculata Virgine, & carnem quoque mediante anima rationali*. Quod quidem edictum ab ipſo Concilio, & a Summo Pontifice Leone II. approbatum fuit, ut patet ex ipſius Leonis Epiſt. ad dictam Synodum.

SECTIO VI.

An Filius Dei aliquos defectus corporis aſſumpſerit.

1. OBſervandum eſt, corporales defectus in duplici eſſe differentia: Alii enim communes ſunt omnibus hominibus, & totam naturam conſequuntur, ut ſunt mors, fames, ſitis, dolor, &c. Alii vero ex cauſis quibuſdam particularibus proveniunt, ſuntque tantum in aliquibus hominibus, ut ſunt lepra, febris, & alia id genus. Hac diſtinctione ſuppoſita

Dicendum 1. Filium Dei, aſſumendo corpus humanum, ſimul etiam aſſumpſiſſe omnes illos defectus, qui ſunt communes toti naturæ humanæ, atque ita aſſumpſiſſe corpus paſſibile, & obnoxium fami, ſiti, æſtui, frigori, dolori, morti, & ſimilibus, atque reipſa hæc omnia perpeſſum fuiſſe.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, oppoſitus fuit olim error Severianorum, qui (ut refert Nicephorus lib. 7. c. 29.) aſſerebant, corpus Chriſti non fuiſſe vere, & proprie paſſibile, & cum ſenſu doloris vulnerabile, quem errorem ſecuti ſunt Armenii quidam, ut refert Euthimius in ſua Panoplia p. 2. tit. 10.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ Fidei probatur ex Scriptura. Iſa. 53. *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit, vulneratus eſt propter iniquitates noſtras*, ubi hæc particula *vere* notanda eſt. S. Luc. 24. *Oportebat Chriſtum pati*.

Probatur 2. ex variis Conciliis, Epheſino, anathematiſmo 12. Chalcedon. act. 5. Lateran. ſub Martino I. conſult. 5. can. 4. iſtam veritatem definientibus.

Prob. 3. ex S. Cyril. Hieroſol. catech. 13. *Paſſus eſt*, inquit, *Jeſus*

pro

pro hominibus vere. Non enim apparentia est crux, neque opinio redemptio, non imaginaria mors, & fabulatoria salus: vere crucifixus est, & non confundimur, neque negamus, sed potius in eo gloriamur. Hanc veritatem, tanquam Fide certam, profitentur communiter SS. Patres. S. Ambros. lib. 2. de Fide cap. 4. S. Augustin. epist. 146. S. Leo Papa epist. 10. S. Damasc. lib. 3. de Fide cap. 28. & reliqui omnes.

Dicendum 2. Filium Dei non assumpsisse defectus illos, qui ex causis particularibus consequuntur, v. g. deformitatem, morbos, & similes. Ita S. Thom. qu. 14. art. 14. & cum eo communiter omnes.

Ratio est, quia ibi tantum reperiuntur defectus illi, ubi eorum causæ, & radices locum habent. Atqui defectuum illorum causæ, aut radices non fuerunt in Christo. Oriuntur enim vel ex culpa, seu vitio, aut ignorantia hominis, vel ex defectu, & imbecillitate virtutis formatricis, quæ est in parentibus. Nulla autem culpa in Christo fuit, aut esse potuit, nullum vitium, nulla ignorantia, aut inconsideratio: neque virtus illa, qua ejus corpus formatum fuit, imbecillis, aut infirma fuit, cum de Spiritu-sancto conceptus fuerit. Imo opera, quæ miraculose a Deo facta sunt, semper perfectissima fuerunt: proinde cum Christi corpus fuerit miraculose per Spiritus sancti virtutem formatum, dicendum est, illud fuisse perfectissimum, pulcherrimum, optimo temperamento præditum, & omnibus partibus suis absolutissimum.

SECTIO VII.

An Christus in anima sua defectus aliquos habuerit.

1. DE quatuor præsertim defectibus difficultas aliqua esse potest, scilicet de peccato, de fomite peccati, de ignorantia, & de passionibus, seu motibus appetitus inferioris; de quibus hic singillatim, breviter tamen agendum nobis est.

Dicendum igitur 1. Christum Dominum nullum unquam contraxisse peccatum originale, nec ullum actuale etiam levissimum commisisse.

Probatur ex Scriptura. 1. S. Petri 2. ubi de Christo dicitur, quod *peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Heb. 4. *Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato.* Et cap. 7. vocatur *Sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus.* Eadem veritas definita est in Concilio Ephesino can. 10. & Later. sub Martino I. Consult. 5. can. 5. & ab omnibus SS. Patribus unanimiter tanquam certissima ex Fide asseritur.

Quæres, quo sensu debeant intelligi hæc verba Ps. 21. *Deus Deus meus, quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum,* quæ communiter a SS. Patribus Christo patienti adaptantur.

Omissa impia, & blasphema cujusdam Hæretici explicatione, qui

Digitized by Google

(ut refert Cardinalis Hosius lib. 1. de Hæresib. nostri temporis) hæc verba Christi desperantis esse asseruit, respondetur, duplicem illorum verborum a SS Patribus expositionem afferri.

Prima est, Christum ibi non in sua, sed in membrorum suorum, hoc est, omnium hominum persona, de illorum peccatis, non de suis loqui. Ita S. Leo Papa serm. 16. & 17. de passione, S. Gregor. Nazianz. orat. 36. quæ est quarta de Theologia, S. Damasc. lib. 4. de Fide cap. 19. & S. Thom. q. 15. art. 1. ad 1.

Secunda expositio est, verba illa esse quidem Christi loquentis in sua Persona, illumque delicta appellasse sua, quæ nostra erant, & a nobis commissa, eo quod pro illis sponsorem se præstitisset, Divinæque justitiæ satisfacere ad rigorem deberet. Ita S. Ambr. l. de Incarnationis Dominicæ Sacramento, c. 5. S. Hieron. in illum Psal. 21. S. August. in 2. enarratione ejusdem Psalmi.

2. Dicendum 2. Christum Dominum non modo nullum peccatum commisisse, sed nec committere potuisse, ac proinde fuisse prorsus impeccabilem.

Ita communiter SS. Patres. S. Athanas. lib. de incarnatione Christi post medium, *Verbi*, inquit, *incarnatio secundum naturam Dei facta nostrorum vitiorum susceptibilis non fuit*. S. Cyrill. Alex. libro contra Anthropomorphitas cap. 23. vocat illos *stolidos prorsus*, *ac dementes*, *qui Christum nescio quo pacto peccare posse affirmant*.

Ratio autem illius impeccabilitatis in Christo ex triplici potissimum capite desumitur.

Primo ex unione humanitatis ejus cum Divinitate, quæ quidem Divinitas cum sit infinita simpliciter in omni genere sanctitatis, humanitatem Christi Domini ita sanctificat, (sicut infra dicetur) ut quemadmodum ipsa Divinitate nulla major, aut altioris ordinis sanctitas esse, aut excogitari potest, ita humanitatis Christi sanctificatione nulla major, aut altioris ordinis esse, aut excogitari queat, cum qua sanctificatione proinde nullum peccatum stare potest, cum illi absolute, & omnimode sit oppositum. Unde S. Greg. Naz. citat. orat. 36. de Christo Domino loquens, *Quia*, inquit, *illius voluntas tota deificata est*, *Deo procul dubio non adversatur*.

Secundo ex visione beatifica Essentiæ Divinæ, qua Christi anima frui a primo instanti suæ conceptionis incepit, ut infra dicetur; hæc autem visio ex se est cum omni peccato incompossibilis.

Tertio denique ex Gratia consummata, qua ejus anima prædita est, quæ quidem cum longe major extiterit, quam in omnibus Sanctis, & Angelis fuerit, aut futura sit, ejus voluntatem ita in bono stabilire potuit, ut vel ex hoc capite etiam impeccabilis dici potuerit.

Dicendum 3. in Christo peccati fomitem nullo modo fuisse. Ita S. Thom. q. 15. art. 2.

Pro-

Próbatur ex eo, quod fomes peccati ex peccato originali provenit; atqui in Chriſto peccatum originale nec fuit, nec eſſe potuit; ergo nec fomes peccati. Sublata enim cauſa, tollitur effectus. Præterea eædem rationes, quæ probant, in Chriſto peccatum eſſe non potuiſſe, probant etiam, in illo peccati fomitem non fuiſſe, cum idem prorſus ſit habere in ſe fomitem peccati, ac habere in ſe inordinatam inclinationem ad peccatum, ac proinde eſſe peccabilem, quod tamen de Chriſto nullatenus dici poſſe ſupra probatum eſt.

Dicendum 4. in anima Chriſti nullam fuiſſe ignorantiam. Ita Sanctus Thomas art. 3.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. dicitur, Chriſtum Dominum fuiſſe *plenum Gratiæ, & veritatis*. & cap. 21. dixit illi S. Petrus, *Domine tu omnia noſti*. & Coloſſ. 2. dicit Apoſtolus, quod *in illo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei*.

Probatur 2. ex 6. Synodo act. 13. ubi approbata eſt Epiſtola Sophronii, in qua damnatur Hæreſis Agnoitarum, qui aſſerebant, Chriſtum Dominum ignoraſſe diem Judicii extremi.

Objicies, in Euangelio dici, quod puer Jeſus proficiebat ætate, & ſapientia; ergo aliquid illius ſapientiæ deerat, ſi in ea proficiebat.

Reſpondetur cum S. Gregor. Naz. in orat. in S. Baſilium, Jeſum dici profeciſſe ſapientia, *non quod incrementum aliquod acceperit, cum ab initio ſapientia plenus eſſet, ſed quod ſapientiam ſuam hominibus paulatim magis, ac magis detegeret*.

3. Dicendum 5. animam Chriſti Domini vere fuiſſe paſſibilem, id eſt, potuiſſe moveri affectibus illis, qui paſſiones dicuntur. Ita S. Thom. ar. 4. & ſeq.

Conſtat manifeſte ex Scripturis, Chriſtum multos ejuſmodi affectus re ipſa habuiſſe, ut triſtitiam, S. Matth. 29. timorem, ſeu pavorem, S. Mar. 14. iram, ejuſdem S. Mar. 3.

Hæ tamen paſſiones longe diverſæ fuerunt in Chriſto ab illis, quæ in nobis ſolent oriri; in illo ſiquidem (ut dicit S. Auguſt. lib. 14. de Civ. c.8.) fuerunt ordinatiſſimæ. Quocirca S. Th. l. c. triplex diſcrimen aſſignat inter paſſiones, quæ in Chriſto fuerunt, & illas, quæ in nobis.

Primum ex parte principii, quia in Chriſto ſequebantur ſemper rationis deliberationem, in nobis illam ſæpe antevertunt.

Secundum ex parte objecti, quia Chriſti paſſiones habuerunt ſemper objectum rectæ rationi conſentaneum, noſtræ vero ſæpiſſime feruntur in objectum ipſi rationi repugnans.

Tertium denique ex parte effectus. In Chriſto enim ratio nullo modo ab ejus paſſionibus impedita eſt, in nobis vero paſſiones ipſam rationem vel impediunt, vel etiam aliquando prorſus obruunt.

Quibus de cauſis aliquibus SS. Patribus viſum eſt, hujuſmodi motus, & affectus in Chriſto non paſſiones, ſed propaſſiones dici debere.

CAPUT III.

De modo, quo de myſterio Incarnationis loquendum eſt.

PRæcipuæ difficultates, quæ in modis loquendi de myſterio Incarnationis occurrere poſſunt, oriuntur præſertim ex ipſa communicatione idiomatum, ſeu proprietatum utriuſque naturæ, Divinæ ſcilicet, & humanæ, in una Chriſti Perſona. Idcirco de illa idiomatum communicatione agendum nobis eſt.

SECTIO I.

An in Chriſto aliqua communicatio idiomatum admittenda ſit.

1. CUm per unionem hypoſtaticam (ut ex ante dictis conſtat) duæ ſint naturæ in Perſona Verbi unitæ, & in illa ſubſiſtentes, Divina ſcilicet, quæ ipſius Verbi propria eſt, & humana, quam aſſumpſit; hinc oritur duplex communicatio reſpectu illius Divinæ Perſonæ, unæ ipſarum duarum naturarum, altera proprietatum, ſeu attributorum cujuſque naturæ. Prior in eo conſiſtit, quod duæ naturæ prædicentur in concreto de Perſona Verbi: poſterior, quod etiam attributa, & proprietates utriuſque naturæ in concreto de eadem Perſona ſimiliter prædicentur. Juxta priorem recte dicimus, *Filius Dei eſt Deus*, vel *Filius Dei eſt homo*: juxta poſteriorem, *Filius Dei eſt æternus*, *infinitus*, *impaſſibilis*, *Filius Dei eſt temporalis*, *finitus*, *paſſibilis*. Quod ſic intelligendum eſt, *Eſt æternus ſecundum Divinitatem*, *temporalis ſecundum humanitatem*, & ſic de aliis. Hac obſervatione ſuppoſita

2. Dicendum eſt, aliquam idiomatum, ſeu proprietatum communicationem vere, & proprie in Chriſto eſſe admittendam. Eſt de Fide.

Probatur in primis ex iis Scripturæ locis, in quibus ea Chriſto Domino tribuuntur, quæ naturæ tum Divinæ tum humanæ propria ſunt, ut S. Jo. 3. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo*. S. Luc. 1. *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*. S. Jo. 8. *Antequam Abraham fieret, ego ſum*.

Probatur 2. ex Concilio Epheſino in anathematiſmis S. Cyrilli, in quibus damnantur Neſtoriani, qui communicationem idiomatum negabant, afferiturque, Chriſtum ſecundum veritatem eſſe, & dici verum Deum, & verum hominem.

Probat. 3. ex S Leone Pap Ep. ad Palæſtinos. *Non intereſt*, inquit, *ea qua ſubſtantia Chriſtus nominetur, cum inſeparabiliter manente unitate Perſonæ idem ſit & totus hominis filius propter carnẽ, & totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem.* Et S. Damaſc. l. 3. de Fide c. 3. *Verbũ*, inquit, *ea, quæ humanitati conveniunt, ſibi vindicat, ac viciſſim carni, quæ*

quæ ſua ſunt, impertit, communicationis videlicet ratione, ob mutuam partium inter ſe communicationem, ac perſonalem unionem.

Hinc intelligitur, quo ſenſu accipienda ſint ea, quæ ipſe Chriſtus de ſe aliquando dixit, in quibus aliqua contradictio eſſe videtur, ut cum dixit, *Pater major me eſt*, S. Jo. 14. *Ego, & Pater unum ſumus*. S. Jo. 10. Hæc enim, quamvis in ſpecie ſibi contradicere videantur, ſunt tamen veriſſime dicta, ſiquidem in priori loco Chriſtus de ſe ſecundum humanam naturam loquitur, in poſteriori vero ſecundum Divinam.

SECTIO II.

Traduntur quædam regulæ in hac communicatione idiomatum enunciandæ obſervandæ.

1. PRima eſt. De omnibus nominibus poſitis pro Perſona Chriſti, ſeu pro Suppoſito Verbi Divini poſſunt in concreto prædicari nomina omnia, quæ naturam Divinam, vel humanam, aut illorum proprietates, ſeu attributa ſignificant. Ita S. Th. q. 16. a 4. Hæc etiam expreſſa eſt doctrina S. Damaſceni l. 3. de Fide c. 4. ſic loquentis. *Cum de Perſona Filii*, inquit, *verba facimus, ſive ab utraque natura ſimul, ſive ab altera duntaxat eam appellamus, utriuſque naturæ proprietates ipſi imponimus. Etenim Chriſtus (quæ vox utrumque complectitur) Deus, & homo dicitur, creatus, & increatus, paſſibilis, & impaſſibilis.*

Ratio hujus regulæ eſt, quia, cum nomina in concreto ſignificent id, quod habet formam per ipſa ſignificatam, ſenſus illarum propoſitionum erit, Verbum Divinum habere naturam Divinam, aut humanam, vel proprietates Divinas ratione naturæ Divinæ, aut humanas ratione humanæ, quod quidem ſuppoſita veritate Incarnationis ipſius Verbi veriſſimum eſt. Unde quocunque nomine vocetur Chriſtus, ſive dicatur Verbum, ſive Filius Dei, ſive Filius hominis (ut ſeipſum perſæpe vocat in Euangeliis) ſive alio quocunque vocabulo deſignetur, dummodo per illud Perſona ipſius Chriſti, ſeu Suppoſitum Verbi Divini ſignificetur, vere, & proprie de illo natura Divina, & humana, & utriuſque proprietates in concreto prædicari poterunt. Ex. gr. demonſtrato Chriſto, verum erit dicere, quod Ap. Petrus dixit, *Hic eſt omnium Dominus:* verum etiam erit dicere, quod idem dixit, *Hic paſſus eſt pro nobis, & peccata noſtra pertulit in corpore ſuo per lignum.*

Secunda regula: De nominibus, quæ pro Chriſti Perſona ponuntur, non poſſunt in abſtracto prædicari nomina pertinentia ad humanam ejus naturam, dicendo v. g. *Verbum Divinum eſt humanitas*, ac multo minus illius naturæ proprietates. Neque etiam ulla nomina unius naturæ poſſunt in abſtracto prædicari de nominibus alterius naturæ, dicendo v. gr. *Divinitas eſt humanitas*, aut *Divinitas eſt mortua*. Ita S. Thom. ar. 1.

Cujus

Cujus ratio hæc eſt, quia ſignificaretur tunc identitas Perſonæ cum natura humana, aut ejus proprietatibus, aut identitas ipſius Divinitatis cum humanitate, quod eſſet prorſus a veritate alienum.

Poſſunt tamen nomina Divinæ naturæ propria prædicari etiam in abſtracto de nominibus poſitis pro ipſa Divini Verbi Perſona. Unde Apoſt. 1.Cor. 1. vocat Chriſtum *Dei virtutem, & Dei ſapientiam*.

Ratio hujus differentiæ eſt, quia proprietates Divinæ cum ipſa Verbi Perſona identificantur, unde fit, ut de illa etiam in abſtracto prædicari poſſint, quod de humanæ naturæ proprietatibus dici non debet.

2. Tertia regula: Nulla naturæ humanæ proprietas, etiam in concreto, poteſt de Chriſti Perſona prædicari cum reduplicatione Deitatis, neque proprietas ulla naturæ Divinæ cum reduplicatione humanitatis. Ex. gr. dici non debet, quod Chriſtus, quatenus Deus, paſſus, aut mortuus fuit, & e contra, quod quatenus homo, ſit omnipotens, æternus, &c.

Ratio eſt, quia inde ſequeretur, per unionem hypoſtaticam confuſas eſſe in Chriſto naturas, aut illarum proprietates, quod eſt contra hujus myſterii veritatem, ut ſupra demonſtratum eſt. Unde quando in aliqua propoſitione affirmatur, vel negatur aliquid de Chriſto cum reduplicatione alicujus naturæ, videndum eſt, ut hoc illi conveniat, vel diſconveniat ſecundum naturam illam: alias propoſitio falſa eſſet.

Quarta regula; Nullum prædicatum, quod formaliter includit perſonam humanam, aut excludit Divinam, debet attribui Chriſto. E.g. dici non debet, quod Chriſtus eſt purus homo, quod eſt alius a Deo.

Ratio eſt, quia hæ, & ſimiles propoſitiones ſignificant vel Chriſti Perſonam non eſſe Divinam, vel duas eſſe in illo Perſonas, quod a veritate prorſus alienum eſt.

SECTIO III.

Obſervationes aliquæ traduntur ſuper regulis priori Sectione propoſitis.

1. QUamvis regulæ ſuperius traditæ veriſſimæ, ac certiſſimæ ſint, nihilominus, ut in modis loquendi de myſterio Incarnationis nihil excidat, quod vel minimum ab illius veritate diſcordet, aliqua hic obſervanda ſuperſunt.

Primum eſt, cavendos eſſe certos loquendi modos, quibus quamvis ad rigorem ſecundum ſupra dictas regulas uti licitum ſit, quia tamen ab aliquibus Hæreticis uſurpati ſunt ad aliquos errores contra hujus myſterii veritatem invehendos, vel quia ipſi erroribus favere aliquo pacto videntur, ideo ab illis abſtinere tutius eſt. Unde S. Th. a. 8. recte dicit, quod *ne nomina quidem debemus habere cum hæreticis communia*.

Hanc ob cauſam, quamvis hę propoſitiones, *Chriſtus eſt creatura*, vel *Chriſtus incepit eſſe*, in aliquo ſenſu veræ ſint, & ita uſurpatæ reperiantur

tur a quibuſdam SS. Patribus; quia tamen Ariani illis uſi ſunt, ut ipſius Filii Dei Divinitatem impugnarent, tutius eſt vel abſolute ab illis abſtinere, ut monet idem S. Doctor, vel non niſi cum reduplicatione ipſius naturæ humanæ iis uti.

Ob eandem rationem hæc alia propoſitio, *Chriſtus eſt Dei ſervus*, communiter uſurpari non debet, quia ſcilicet tum Ariani, tum etiam Neſtoriani hoc loquendi modo utebantur, illi, ut Chriſtum Deum eſſe negarent, iſti, ut perſonam humanam in eo aſſererent. Unde in Concilio Epheſino in Ep. ad Neſtorium hic loquendi modus rejectus eſt, ſicut in Ep. Adriani I. ad Epiſcopos Galatiæ, & Hiſpaniæ, & in Concilio Francofordienſi adverſus Elipandum Archiepiſcopum Toletanum, qui hac formula loquendi abutebatur.

Eadem ratione Chriſtus Filius Dei adoptivus dici non debet, ut obſervat S. Th. q. 2. a. 4. ſiquidem nomine Filii adoptivi connotatur, ſeu ſignificatur ille, qui eſt extraneus, ac proinde qui non eſt Filius Dei naturalis. Unde S. Hilar. l. 3. de Trin. *Hic eſt*, inquit, *verus*, & *proprius Filius origine*, *non adoptione*, *veritate*, *non nuncupatione*.

Secundum eſt, quoties de hoc myſterio ad populum verba facienda ſunt, abſtinendum eſſe ab iis omnibus loquendi modis, qui licet ſint veri, poſſunt tamen aliquo pacto eſſe piarum aurium offenſivi. Omnia enim, quæ dicuntur, ad ædificationem audientium dici debere monet Apoſt. 1. Cor. 14. Unde quoties de Chriſto Domino loquendum eſt, videndum, ne aliquid excidat, quod vel reverentiæ ipſi debitæ, vel hujus myſterii veritati quocunque modo repugnare videatur.

Ex. gr. quamvis propoſitiones illæ, quibus diceretur Chriſtus minus ſapiens, aut minus potens, quam Pater, aut Angelis inferior, veræ ſint, ſi de illo præciſe ſecundum naturam humanam intelligantur, cum & ipſe Chriſtus eo ſenſu de ſe dixerit, Patrem majorem ſe eſſe, & Apoſtolus eundem dicat modico, quam Angelos minoratum; quia tamen hæ, & ſimiles propoſitiones in animas audientium aliquam poſſunt ingenerare cogitationem hujus myſterii veritati, aut reverentiæ Chriſto debitæ parum conſentaneam, ideo ab illis abſtinendum eſt.

3. Tertium eſt, ab omnibus quoque loquendi modis minus aptis, de quibus aliqua inter ipſos Theologos controverſia eſt, tutius eſſe omnino abſtinere, quam ad oſtentationem ingenii, vel doctrinæ iis uti, aut eos, præſertim coram laicis, propugnare velle.

Talis eſt iſta propoſitio, *Chriſtus eſt homo Divinus*, quæ quamvis aliquo ſenſu poſſit ſuſtineri, cum etiam Verbum ipſum dicatur Verbum Divinum, nihilominus cum aliquam difficultatem hæc denominatio patiatur, videaturque ſignificare, hominem illum, de quo prædicatur, non eſſe Deum, ſed accidentalem tantum habere cum Deo conjunctionem, idcirco melius eſt ab illa abſtinere. Unde S.

Da-

Digitized by

Damaſcenus l. 3. de Fide c. 12. ob eandem rationem negat, Chriſtum dici debere hominem Deiferum.

Talis eſt etiam hæc alia propoſitio, *Homo factus eſt Deus*, quæ licet aliquo ſenſu poſſit eſſe vera, nimirum, ſi per illam intelligatur factum eſſe, ut homo ſit Deus, in ſenſu tamen proprio, & genuino falſa eſt, ut docet S. Th. ſup. ar. 7. ſignificat enim prius hominem extitiſſe, poſtea factum eſſe Deum, quod eſt prorſus a veritate alienum.

Quartum denique, & ultimum hic obſervandum eſt, SS. Patres non ſemper ſecundum rigorem Logicum, ſed interdum Oratorio more de hoc myſterio locutos fuiſſe, proindeque a regulis præcedenti Sectione traditis aliquando receſſiſſe, & nomina abſtracta pro concretis, & concreta pro abſtractis quandoque uſurpaſſe. Unde apud illos propoſitiones quædam reperiuntur, quæ non tam ſecundum propriam verborum ſignificationem accipiendæ ſunt, quam ſecundum ſenſum ab illis intentum, qui ſemper verus, & orthodoxus fuit.

Quare, cum ex. gr. legitur apud quoſdam, carnem Chriſti fuiſſe deificatam, ſenſus eſt, quod cum homo carne conſtans vere ſit Deus, ejus caro etiam vere eſt caro Dei, & eo ſenſu dici poteſt caro Deificata. Cum autem dicunt, Filium Dei aſſumpſiſſe hominem, ſenſus illorum eſt, Filium Dei humanam naturam, non vero humanam Perſonam aſſumpſiſſe. Et ſic dicendum eſt de quibuſdam aliis propoſitionibus, quæ paſſim apud illos occurrere poſſunt.

CAPUT IV.

De Gratia Chriſti.

SECTIO I.

Qualis fuerit Gratia Chriſti.

1. NOmine Gratiæ hic intelligimus in genere illud, per quod aliquis Deo gratus, & dilectus efficitur, ac proinde juſtus, & ſanctus. Cum autem certum ſit, Chriſtum Dominum non ſolum ſecundum Divinitatem, ſed etiam ſecundum humanitatem fuiſſe Deo gratum, ac dilectum, quod & teſtimonio cœlitus miſſo tum in ejus Baptiſmo, tum in Transfiguratione declaratum eſt) ac proinde juſtum, & ſanctum, ut ſæpe in Scripturis vocatur; quæſtio eſt, qua ratione fuerit in quantum homo Deo gratus, ac dilectus, ſeu per quid humanitas fuerit formaliter ſanctificata. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. Chriſti humanitatem ſanctificatam fuiſſe per Gratiam habitualem ejus animæ infuſam.

Probatur 1. ex c. 11. Iſaiæ, ubi de Chriſto dicitur, quod *Requieſcet*

ſcet ſuper eum Spiritus Domini, quo loco per Spiritum Domini Gratiam habitualem ſanctificantem intelligi docet S. Th. q. 7. a. 1. item ex c. 1. S. Jo. ubi Verbum Incarnatum dicitur *plenum Gratiæ, & veritatis*, &, *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*. Unde ſic argumentari licet: Chriſtus plenus fuit illa Gratia, quæ ex eo tanquam fonte in nos effluit, & per quam ſanctificamur, ut ſupponimus ex tractatu de Gratia; ergo Chriſtus fuit prædituſ, imo plenus Gratia illa habituali ſanctificante.

Probatur 2. ex S. Athanaſio ſer. 2. contra Arianos, ubi de Chriſto ſic loquitur: *Quia ipſe ut homo Gratiam accepit, inde etiam factum eſt, ut nos etiam acceperimus*.

Probatur 3. ratione ducta ex his Apoſtoli verbis Rom. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui*. Ubi enim conformitas ſanctitatis eſt, ibi eadem forma ſanctificans debet reperiri; unde ſequitur, quod cum inter Chriſtum, & alios juſtos conformitas illa ſecundum Apoſtoli mentem reperiri debeat, ſicuti juſti per Gratiam habitualem ſanctificantur, ſic etiam Chriſtus per eandem dici debeat ſanctificatus.

2. Dicendum 2. Chriſti humanitatem præterea fuiſſe quoque ſanctificatam per ipſammet Divinitatem, cui unita fuit in Perſona Verbi.

Probatur 1. ex cap. 10. Actor. ubi S. Petrus dicit, Chriſtum fuiſſe unctum Spiritu Sancto, quo loco per unctionem S. Aug. l. 15. de Trin. c. 26. intelligit ſanctificationem, quaſi dicat S. Petrus, Chriſtum ideo fuiſſe Sanctum, quia ipſamet Divinitate unctus, & ſanctificatus fuit.

Probatur 2. ex 6. Synodo generali act. 17. ubi dicitur, voluntatem Chriſti ideo nihil contrarium Deo velle, quia deificata eſt, ideſt ſanctificata per Divinitatem, cui unita eſt.

Probatur 3. ex S. Gregorio Nazianz. orat. 36. n. 93. & 94. ubi dicit, Chriſtum ut hominem eſſe Divinitate ipſa unctum, id eſt ſanctificatum, nec illam unctionem fieri per aliquam operationem, ut in aliis, qui ſanctificantur, ſed totius Divinitatis ungentis præſentia. Et S. Damaſc. l. 3. de Fide c. 3. ubi ſic loquitur: *Ipſe Chriſtus ſeipſum unxit, ungens ut Deus, unctus autem ut homo, unctio autem humanitatis eſt Divinitas*.

Probatur 4. ex eo, quod actiones humanitatis Chriſti fuerint infiniti valoris, ut dicetur c. 6. unde ſequitur, ipſius ſanctitatem fuiſſe infinitam, quia valor moralis, & meritum actionum fundatur præſertim in ſanctitate perſonæ operantis, ut ſupponimus ex tractatu de Gratia: non poteſt autem intelligi, quomodo Chriſtus ſecundum humanitatem fuerit infinite ſanctus, niſi in quantum humanitas per ipſammet Divinitatem fuit ſanctificata.

3. Dicendum 3. humanitatem Chriſti a primo inſtanti ſuæ conceptionis fuiſſe duobus ſupra dictis modis ſanctificatam.

Fuit

Fuit enim a primo illo inſtanti Verbo Divino unita, ut ex antedictis conſtat: unionis autem illius excellentia hoc poſtulabat, ut anima Chriſti Gratia illa, & ſanctitate habituali donaretur, cum ratione illius unionis a primo illo inſtanti digniſſima eſſet, cui Gratia illa conferretur.

Quæres 1. an ſicut Chriſtus habuit Gratiam habitualem ſanctificantem, ſic etiam Gratiam actualem excitantem, & adjuvantem acceperit ad actus ſupernaturales eliciendos, ſicut & cæteri homines ex ejus meritis eam accipiunt.

Reſpondetur negative. Sicut enim Beati in cœlo Gratia illa excitante, & adjuvante non indigent, quia clara Dei viſio, & ejus perfectus, ac beatificus amor illius ſufficiunt ad actus virtutum ſupernaturalium eliciendos, qui eorum ſtatui conveniunt: ſic, cum anima Chriſti fuerit a primo inſtanti conceptionis excellentiſſimo lumine gloriæ prædita, proindeque clara Eſſentiæ Divinæ viſione, ejuſdemque amore beatifico dotata, nulla actuali Gratia indiguit ad quoſvis virtutum actus exercendos.

Quæres 2. an Gratiæ illæ, quæ gratis datæ vocantur, Chriſto collatæ fuerint.

Reſpondetur affirmative. Ratio eſt, quia hæ Gratiæ maxime aptæ fuerunt ad ea opera exercenda, per quæ ipſe Chriſtus generis humani redemptionem perfecit; unde convenientiſſimum fuit, ut in gradu perfectiſſimo illi conferrentur.

Quæres 3. an Gratia habitualis Chriſti aliquod incrementum acceperit.

Reſpondetur negative. Ratio eſt, quia Gratia collata fuit Chriſto a primo inſtanti conceptionis, intuitu unionis hypoſtaticæ, ut ſupra dictum eſt; illius autem unionis dignitas, & excellentia requirebat, ut in Chriſto talis gloriæ plenitudo ineſſet, quæ nullum poſtea incrementum acciperet. Id etiam præterea conſtat ex eo, quod Gratia non augetur in ſtatu viæ ſecundum legem Dei ordinariam, niſi per merita; atqui Chriſtus nihil ſibi meruit quoad animam, & perfectiones illi inexiſtentes, ut infra dicetur. Unde S. Greg. Nazianz. Ep. 1. ad Cledonium paulo poſt initium exponens illi Fidem Catholicam, ſic loquitur, *Si quis Chriſtum ex operibus perfectum eſſe dixerit, anathema ſit*, ex quo loquendi modo patet, hanc veritatem, ut Fide Divina credendam, ab illo propoſitam fuiſſe.

Nec his obſtat, quod S. Luc. c. 2. dicit, puerum Jeſum profeciſſe Gratia, & ſapientia apud Deum, & homines. Ut enim docet S. Th. q. 7. a. 12. ad 3. particulis iſtis *Sapientia*, & *Gratia*, non intelliguntur habitus, ſed ipſa opera *Sapientiæ*, & *Gratiæ*, ſenſuſque eſt, Chriſtum pro ætatis ſuæ progreſſu, perfectiora opera ſapientiæ, & Gratiæ exercuiſſe. Solet enim Scriptura (ut monet S. Doctor) opera virtutum nuncupare ipſomet nomine virtutum.

SE-

Digitized by Google

SECTIO II.

An in Chriſto fuerint virtutes, & dona Spiritus ſancti.

1. QUæſtio intelligenda eſt non de virtutibus intellectualibus, ut ſapientia, ſcientia, de quibus poſtea, ſed de virtutibus proprie dictis, ſive moralibus, ſive Theologicis. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. in Chriſto fuiſſe omnes virtutes, quæ nullam ſecum imperfectionem includunt ejus beatitudini repugnantem.

Hoc conſtat ex eo, quod (ut docet S. Th. q. 7. a. 2.) virtutes ab ipſa Gratia tanquam a proprio fonte derivantur; unde cum in Chriſto fuerit Gratia perfectiſſima, ſequitur, quod ex illa perfectiſſimæ etiam virtutes proceſſerint.

Diximus in aſſertione, *virtutes illas in Chriſto fuiſſe, quæ nullam includunt imperfectionem ejus beatitudini repugnantem*. Supponimus enim (ſicut ex dicendis in ſequenti capite conſtabit) animam Chriſti fuiſſe a primo inſtanti ſuæ creationis beatam, ideſt clara, & intuitiva Dei viſione præditam. Ex dictis

Sequitur 1. in Chriſto non fuiſſe Fidem. Virtus enim illa nullo modo poteſt cum viſione beatifica conſiſtere, ut docet S. Th. ar. 3.

Sequitur 2. in Chriſto non fuiſſe ſpem. Primarium enim illius virtutis objectum eſt animæ beatitudo nondum obtenta, ut docet S. Th. ar. 4. At Chriſti anima (ut dictum eſt) a primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit beata.

Dices, videri Chriſtum utranque virtutem habuiſſe. De illo enim dixit Iſaias c. 11. *Erit Fides cinctorium renum ejus*. & in ejuſdem Perſona David dixit Pſal. 30. *In te Domine ſperavi*.

Quod attinet ad Fidem, reſpondetur, Iſaiam Prophetam Fidei nomine intelligere fidelitatem in verbis, & promiſſis, ut explicat S. Hieron. in eum locum.

Quod attinet ad Spem, reſpondetur, Chriſtum habuiſſe quidem actum ſpei reſpectu gloriæ corporis, quæ eſt objectum ſpei ſecundarium, non tamen ipſam ſpei virtutem, ſeu habitum, cum nullum actum circa primarium ejus objectum elicere potuerit. Unde & probabiliter aliqui Theologi dicunt, actum illum ſpei reſpectu gloriæ corporis non proceſſiſſe ab ullo virtutis habitu, ſed fuiſſe actum ſimpliciter elicitum ab ipſa Chriſti voluntate in ſtatu beatitudinis jam poſita, talemque actum nobiliorem fuiſſe, quam ſi proceſſiſſet ab anima Chriſti habitu ſpei prædita, ſed extra ſtatum beatitudinis poſita.

Sequitur 3. in Chriſto non fuiſſe virtutem pœnitentiæ, ſi per illam intelligatur virtus illa ſpecialis, cujus proprius actus ſit dolere de peccato a ſe commiſſo, Deoque pro illo ſatisfacere, cum (ut ex ante dictis conſtat) Chriſtus nullum unquam peccatum commiſe-

rit, vel committere potuerit. Si vero per pœnitentiam intelligatur virtus aliqua, cujus actus sit detestari peccatum, a quocunque commissum sit, velleque pro illo satisfacere, ac Divinam offensam compensare, certum est, talem virtutem in Christo fuisse, cum pro peccatis omnium hominum Divinæ Justitiæ satisfecerit, illaque summo odio, & horrore prosecutus fuerit.

2. Dicendum 2. in Christo fuisse dona Spiritus sancti. Ita S. Tho. supra ar. 5.

Probatur 1. ex Isa. 11. ubi de Christo dicitur, quod *requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ, & intellectus*, &c.

Probatur 2. ex eo, quod (ut dicit S. Doct.) per dona Spiritus sancti intelliguntur habitus quidam supernaturales divinitus infusi hominem ad hoc disponentes, ut facillime a Spiritu sancto moveatur ad heroicas quasdam, seu præstantissimas virtutum actiones; constat autem, quod anima Christi facillime, ac perfectissime a Spiritu sancto ad quælibet excellentissima opera movebatur, juxta illud S. Luc. 4. *Jesus autem plenus Spiritu sancto, egressus est a Jordane, & agebatur a Spiritu in desertum.*

Dices 1. hæc dona in Beatis non amplius reperiri, neque enim in cœlo fortitudine opus est ad res arduas, & difficiles, quæ illic nullæ sunt, neque consilio etiam opus est, nec timore. Ergo cum Christus a primo instanti conceptionis suæ beatus fuerit, sequitur, quod dona illa non habuerit.

Respondetur 1. Christum non solum beatum, ac comprehensorem fuisse, sed etiam simul viatorem, ac peregrinum, ut docet S. Tho. q. 15. art. 10. ac proinde simul secundum partem superiorem animæ Divina visione, ac fruitione præditum fuisse, simul etiam secundum inferiorem ejusdem animæ portionem iis omnibus difficultatibus, sive externis, sive internis (si peccatum, ignorantiam. & alios defectus, de quibus supra dictum est, excipias) obnoxium fuisse, quibus alii homines viatores subjacent; proindeque dona illa Spiritus sancti in eo non fuisse inutilia.

Respondetur 2. quamvis hęc dona non maneant in Beatis quoad passiones inferioris partis reprimendas, vel dirigendas, manere tamen in illis quoad ornatum animæ, ac rectitudinem voluntatis, quæ perfectam aptitudinem, ac dispositionem semper retinet ad hoc, ut facillime a Spiritu sancto moveri possit ad quidlibet illi placitum fuerit, ac proinde ea etiam ratione dona illa potuisse in Christo Domino reperiri.

3. Dices 2. donum timoris versari circa malum culpæ, vel pœnæ propter admissam culpam; atqui Christus nullo modo peccare potuit.

Respondetur cum S. Th. q. 7. ar. 6. fuisse in Christo timorem Dei, non quidem servilem, qui animam affligeret, sed filialem, qui charitatem accenderet; isque est, quem S. Aug. lib. 14. de Civ. c. 9. vocat timorem castum, quo quis peccatum horret, *non sollicitudine necessita-*

tis,

tis, ſed tranquillitate charitatis. Unde (ut recte explicat S. Doctor) in Chriſto fuit timor Dei, non prout reſpicit malum ſeparationis a Deo per culpam, aut malum punitionis pro culpa, ſed ſecundum quod reſpicit ipſam Divinæ majeſtatis eminentiam, prout ſcilicet anima Chriſti a Spiritu ſancto movebatur in Deum affectu quodam ſingularis reverentiæ. Hunc enim effectum reverentiæ ad Deum Chriſtus, quatenus homo, præ cæteris habuit pleniorem; ideoque attribuit ei Scriptura Iſai. 11. plenitudinem timoris Domini.

CAPUT V.

De Scientia Chriſti.

SECTIO I.

Qualis fuerit Scientia Chriſti.

1. SUpponimus tanquam certum, Chriſtum Dominum præter ſcientiam increatam, & Divinam, quæ illi competebat, in quantum eſt Deus, habuiſſe etiam ſcientiam creatam, in quantum eſt homo, cum habuerit animam potentia intellectiva præditam, ſicut cæteri homines.

Conſtat 1. ex Scriptura Iſa. 11. *Requieſcet ſuper eum Spiritus ſcientiæ, & intellectus*. S. Jo. 13. *Sciens Jeſus, quia venit hora ejus*.

Conſtat 2. ex eo, quod in 6. Synodo generali definitum eſt adverſus Monothelitas, omnia in Chriſto fuiſſe duplicia, & ſicut duas naturas, ſic etiam in eo cujuſque naturæ operationes proprias fuiſſe. Et in Concil. Later. ſub Martino I. c. 9. definitum eſt, Chriſtum aſſumpſiſſe animam rationalem cum omnibus proprietatibus, ac per omnia cæteris animabus hominum ſimilem, dempto peccato. Hoc præſuppoſito,

Dicendum eſt 1. in Chriſto fuiſſe Scientiam beatificam, ideſt, Chriſti intellectum illuſtratum fuiſſe lumine gloriæ, ac per illud clare Divinam Eſſentiam, pluresque alias res cognoviſſe. Ita S. Th. q. 9. ar. 2.

Prob. 1. ex Script. S. Jo. 1. Verbum incarnatum dicitur fuiſſe *plenum gratiæ, & veritatis*. Si enim Chriſtus habuit plenitudinem veritatis, ſicut & gratiæ, ſequitur, quod ſicut in Gratia ſuper omnes Angelos beatos in hac vita excelluit, ſic etiam in cognitione, & ſcientia; non excelluiſſet autem, ſi viſionem beatificam non habuiſſet. Item ex c. 17. S. Jo. *Volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum, ut videant claritatem meam*, quibus verbis Chriſtus Patrem ſuum pro Diſcipulis ſuis orat, poſtulatque, ut ejuſdem gloriæ, qua tunc fruebatur, illos participes reddat; alia autem gloria intelligi non poteſt, niſi ea, quæ in viſione clara Divinæ Eſſentiæ conſiſtit, quam proinde tunc Chriſtus habuit.

Probatur 2. ex S. Damaſc. orat. de Transfiguratione, ubi dicit, il-

Digitized by Google

lam Chriſti Transfigurationem fuiſſe quandam manifeſtationem gloriæ, quæ in ejus anima erat.

3. Prob. 3. hac ratione, qua utitur S. Thom. ſupra: Chriſtus ut homo fuit auctor ſalutis, ac beatitudinis aliorum (ſicut vocat eum Apoſt. ad Hebr. 2.) ergo cum cauſa effectus ſui perfectionem continere debeat, Chriſtus illam beatitudinem habere in ſe debuit.

Porro ea, quę diximus ad probandum, Chriſtum in ſtatu vię ſcientiam beatificam habuiſſe, probant etiam, illam habuiſſe a primo inſtanti conceptionis, proindeque illum ab eo inſtanti fuiſſe beatum. Siquidem jam ab eo inſtanti fuit plenus gratiæ, & veritatis, fuit etiam auctor ſalutis cæterorum hominum; & ſicut ratione unionis hypoſtaticę Patris ęterni naturalis filius fuit, ſic etiam hęres univerſę gloriæ illius, (ut vocat eum Apoſt. Hebr. 1.) ac proinde poſſeſſor.

Quamvis autem hæc veritas non ſit abſolute de Fide (ut recte obſervat Iſambertus ad qu. 9. diſp. 2. ar. 6.) quia tamen pluribus Scripturæ locis, communique Doctorum conſenſu innixa eſt, ideo ſententia oppoſita tanquam temeraria cenſenda eſt, ac omnino repudianda.

Dicendum 2. pręter ſcientiam beatificam, duplicem aliam præterea fuiſſe in Chriſto ſcientiam, infuſam ſcilicet, & acquiſitam. Ita S. Th. ſup. art. 3. & 4.

De ſcientia infuſa conſtat 1. ex Script. S. Jo. 7. *Mirabantur Judæi, dicentes, quomodo hic literas ſcit, cum non didicerit?* Coloſſen. 2. *In quo* (Chriſto ſcil.) *ſunt omnes theſauri Sapientiæ, & Scientiæ abſconditi.* Conſtat 2. ex eo, quod ſi ſcientiam infuſam Chriſtus non habuiſſet, caruiſſet aliqua perfectione, qua beati Angeli prædiți ſunt: illi ſiquidem (ut docet S. Aug. l. 11. de Civ. cap. 7.) duplicem habent de rebus cognitionem, unam, quam vocat matutinam, ideſt beatificam, alteram, quam veſpertinam, ideſt infuſam, & per proprias ſpecies. Ergo idem de Chriſto Domino dicendum eſt.

De ſcientia acquiſita conſtat 1. ex Scriptura. Iſai. 7. *Ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum*, quod tanquam de Chriſto prædictum Patres omnes interpretantur. Heb. 5. *Cum eſſet Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam.* Conſtat 2. hac ratione, qua utitur S. Th. ar. 4. Nihil eorum, quæ naturæ noſtræ per ſe competunt, defuit humanitati a Verbo Divino aſſumptæ; atqui naturæ humanæ per ſe competit in ipſa rationali anima intellectus agens, ſicut & patiens, ſeu paſſibilis, ut communiter docent Philoſophi; ergo Chriſtus aſſumpſit animam intellectu tum patiente, tum agente prædităm; atqui fruſtra Chriſtus intellectum agentem aſſumpſiſſet, niſi per ipſum aliquid operatus fuiſſet, operatio autem propria intellectus agentis eſt ſpecies a phantaſmatibus abſtrahere, & ſic cognitionem, & ſcientiam per illas ſpecies ſic abſtractas comparare, quæ ſcientia dicitur acquiſita. Unde ſequitur, ſcientiam illam acquiſitam in Chriſto fuiſſe.

SE-

Digitized by

SECTIO II.

Ad quaſnam res Chriſti Scientia ſe extenderit.

1. SEnſus quæſtionis eſt, quaſnam res Chriſtus Dominus in ſtatu viæ cognoverit per triplicem illam ſcientiam, quam diximus illum habuiſſe. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt 1. Chriſtum Dominum per ſcientiam beatificam perfectius, & clarius vidiſſe Divinam Eſſentiam, quam quælibet alia creatura videre poſſit, atque ideo ſcientia illa cæteris omnibus beatis, ſive Angelis, ſive hominibus longe præcelluiſſe, non tamen Divinam Eſſentiam comprehendiſſe, nec comprehendere potuiſſe.

Prima hujus aſſertionis pars conſtat ex eo, quod dicit Apoſtolus Epheſ. 1. Chriſtum a Deo Patre conſtitutum *ad illius dexteram in cœleſtibus, ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro.*

Secunda aſſertionis pars ex eo conſtat, quod univerſim SS. Patres aſſerunt, nullum intellectum creatum poſſe Divinam Eſſentiam comprehendere, ut S. Baſilius lib. 1. contra Eunom. S. Aug. Epiſt. 112. & plures alii, quod proinde intelligendum eſt etiam de humano Chriſti intellectu. Cujus rei ratio eſt, quia nullus intellectus creatus cognoſcere poteſt omnes effectus poſſibiles Divinæ omnipotentiæ, cum ſint infiniti, nullus etiam intellectus creatus cognoſcere poteſt ipſam Divinam Eſſentiam eo perfectionis gradu, quo eſt a ſeipſa cognoſcibilis.

2. Dicendum 2. Chriſtum Dominum per illam ſcientiam beatificam cognoviſſe omnia, quæcunque Deus cognoſcit ſcientia, ut vocant, viſionis; hoc eſt, omnia quæcunque actu ſunt, fuerunt, vel futura ſunt, ac proinde omnes, & ſingulos homines, ac ſingulas cujuſque actiones, cogitationes, volitiones, cum omnibus circumſtantiis. Ita S. Thom. q. 10. ar. 2.

Quod probat ex eo, quod unuſquiſque Beatus in Eſſentia Divina clare viſa cognoſcat omnia, quæ ad ipſum ſpectant; ad Chriſtum autem, & ad ejus dignitatem, quodammodo ſpectant omnia, in quantum omnia ſunt ei ſubjecta, & præterea, quia in quantum homo conſtitutus eſt a Deo omnium judex; eſt autem proprium judicis ea cognoſcere, de quibus ferre judicium debet.

Objicies, Chriſtum diem extremi Judicii non cognoviſſe, ut ipſemet teſtatur S. Mar. 13. n. 32.

Reſpondetur, SS. Patres duplicem illius loci afferre explicationem. Quidam enim (ut S. Athan. orat. contra Arianos, S. Greg. Nazianz. orat. 4. de Theologia) explicant, Chriſtum Dominum, quatenus homo erat, naturali cognitione diem judicii neſciſſe, alii

(ut S. Basilius lib. 1. contra Eunomium, S. Ambros. lib. 5. ad Gratian. c.8. S. August. lib. 1. de Trin. c.12. S. Hieron. in c.24 S. Matth. & S. Greg. l. 1. Regist. Ep. 42.) volunt, Christum dixisse, nescire se illum diem, subintelligendo, ut Apostolis declararet.

3. Dicendum 3. Christum Dominum per scientiam infusam perfecte cognovisse omnia, sive naturalia, sive supernaturalia, quæ ab homine, vel ab Angelo cognosci possunt, ac proinde omnia mysteria, omnes scientias tam speculativas, quam morales, omnia denique naturaliter, vel supernaturaliter scibilia.

Hoc constat tum ex verbis Apostoli dicentis, in eo reconditos esse thesauros omnes sapientiæ, ac scientiæ, tum etiam ex eo, quod omnimoda illa scientia competebat Christo, in quantum caput erat tam hominum, quam Angelorum, ut infra dicetur; in capite siquidem præ cæteris membris vigere debent omnes sensus.

Dicendum 4 Christum Dominum per scientiam acquisitam ea omnia cognovisse, quæ ab homine naturaliter per lumen intellectus agentis cognosci possunt. Ita S. Thom. q. 12. a. 1.

Quod probatur ex eo, quod nihil imperfectum fuit in Christo quantum ad animam; fuisset autem imperfecta hæc ejus scientia, si secundum eam non sciviſſet omnia, quæ per illam sciri possunt.

Observandum est autem, Christum Dominum hanc scientiam acquisitam non habuisse ab instanti conceptionis, ut docet S. Doct. ar. 2. sed illam acquisivisse brevissimo aliquo temporis spatio, idque ob admirabilem ingenii præstantiam, illum tamen (ut recte monet idem S. Doct. a. 3.) nihil unquam ab ullo vel homine, vel Angelo didicisse, sed per proprii ingenii virtutem scientiam illam ex rebus ipsis hausisse. Cum enim & hominum, & Angelorum caput esset, ejus dignitati non congruebat, ut quidquam ab aliis addisceret.

Objicies, constare ex Evangeliis, quod Christus Dominus homines aliquando interrogavit, & multa ab iis quæsivit.

Respondit S. Doct. a. 3. ad 1. Christum Dom. homines aliquando interrogasse, non ut aliquid addisceret, sed ut interrogatos erudiret.

CAPUT VI.

De voluntate, & merito Christi.

SECTIO I.

An Christi voluntas fuerit libera.

1. SUpponimus, in Christo Domino fuisse non solum Divinam, sed humanam voluntatem; sive nomen voluntatis sumatur pro facultate volendi, sive pro ipso actu volendi.

Pri-

Digitized by Google

Primum enim conſtat ex eo, quod in Chriſto D. fuit natura integra, & perfecta. Eſt autem de integritate, & perfectione naturæ humanæ, cum intellectualis ſit, ut volendi facultate prædita ſit.

Secundum etiam patet ex eo, quod de ratione ipſius facultatis volendi ſit, ut actus ſibi proprios, & connaturales elicere queat.

Utrunque autem tanquam Fide certum definitum fuit contra Monothelitas, unam tantum in Chriſto voluntatem (Divinam ſcilicet) admittentes, & humanam negantes, in 6. Concilio Generali, act. 4. & 8. in Epiſt. Agathonis Papæ ibidem lecta, & recepta, & in Concilio Lateran. ſub Martino I. conſult. 5.

2. Hac igitur veritate ſuppoſita, quæritur, an voluntas humana Chriſti fuerit libera. De Divina enim jam egimus tract. 2. c. 4. ſect. 3. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, Chriſti Domini voluntatem fuiſſe vere, & perfecte liberam. Eſt de Fide, & conſtat 1. ex Scripturis. Iſa. 7. prædicit Propheta de Chriſto, quod *ſciet reprobare malum, & eligere bonum*; atqui electio eſt actus proprius liberæ voluntatis, ut docet S. Tho. 3. p. q. 18. art. 4. ubi hunc locum Iſaiæ ad probationem hujus veritatis adhibet. Item c. 53. ejuſdem Prophetæ dicitur de Chriſto, quod *oblatus eſt, quia ipſe voluit*. Et ipſe Chriſtus Dominus dicit S. Jo. 10. *Nemo tollit animam meam a me, ſed ego pono eam a me ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam*.

Probatur 2. hac ratione. Chriſtus Dominus præſertim per obedientiam ſuam perfecit opus noſtræ redemptionis, Rom. 5. ubi Apoſtolus dicit, per Chriſti obedientiam homines eſſe juſtificatos; atqui perfecta obedientia ſine voluntatis libertate eſſe non poteſt, juxta quod dicit S. Aug. Ep. 46. *Nullam poſſe ſine arbitrio libero eſſe obedientiam*, unde ſequitur, Chriſti voluntatem fuiſſe perfecte liberam.

Objicies, Chriſtum Dom. ut ſupra diximus, non potuiſſe peccare, ex quo ſequitur, illum in exequendis iis quæ ſibi a Patre imperata fuerunt, liberum non fuiſſe. Si enim liber fuiſſet, potuiſſet illa non facere, ac non faciendo peccare. Hæc objectio gravem continet difficultatem, an ſcilicet, & qua ratione Chriſti libertas cum ejus impeccabilitate conciliari poſſit.

3. Omiſſis autem variis Theologorum ad hanc objectionem reſponſionibus, omnium probabiliſſime loqui videntur illi, qui dicunt, quod, quamvis Chriſtus Dominus ratione ſuæ impeccabilitatis liber non fuerit ad obſervanda, vel non obſervanda in genere præcepta ſibi a Deo Patre impoſita, e. g. præceptum illud affirmativum, quo ad genus humanum per mortem ſuam redimendum obligabatur; liber tamen fuit ad illud obſervandum, vel non obſervandum, in ſpecie, vel in individuo: id eſt, quod quamvis mandato illo divinitus accepto liberum illi non fuerit in genere mortem acceptare, vel non acceptare, liberum tamen illi fuit mortem acceptare tali hora, vel

Digitized by Google

momento temporis ſerius, vel citius, liberum item ei fuit illam acceptare cum tali charitatis ardore, vel intenſione majori, vel minori, item ex motivo talis virtutis, v.g. religionis, obedientiæ, patientiæ, fortitudinis, & ſimilium. Unde ſequitur, illam mortis acceptationem Chriſto Domino fuiſſe ſimpliciter & abſolute liberam, non ſolum quoad ejus circunſtantias, ſed etiam quoad ipſius actus ſubſtantiam, non modo numericam, ſed etiam ſpecificam. Non enim eſt idem numero ſecundum ſubſtantiam voluntatis actus intenſus, ac remiſſus, multoque minus actus elicitus ex proprio motivo alicujus virtutis, & ex proprio alterius diverſæ ſpeciei; cum utriuſque actus entitas ſeu ſubſtantia non modo numerice, ſed etiam ſpecifice diverſa ſit. Et quamvis externa mortis, & tormentorum perpeſſio ſit eadem ſecundum phyſicam ſuam entitatem, quocunque ex actu voluntatis, ſive intenſo, ſive remiſſo, & quocunque ex formali motivo acceptetur; nihilominus in genere moris diverſa prorſus eſt pro diverſitate actus voluntatis, per quam acceptatur, nec quidquam bonitatis moralis, aut meriti habet, niſi dependenter ab interno voluntatis actu. Unde ſequitur, acceptationem, ac perpeſſionem mortis in Chriſto fuiſſe illi omnino liberam, quæ tamen libertas nullam cum ejus impeccabilitate repugnantiam habuit. Et ſic dicendum eſt de aliis ejus actibus.

SECTIO II.

Qua ratione Chriſti voluntas libera fuerit.

1. NOn eſt opus hic ea repetere, quæ tractatu 2. cap. 4. ſect. 3. dicta ſunt, ubi obſervavimus, de triplici libertate apud ſanctos Patres fieri mentionem, nempe de libertate Naturæ, Gratiæ, & Gloriæ. Quæſtio autem propoſita intelligenda non eſt de libertate Gratiæ. Conſtat enim ex antedictis, Chriſtum Dominum a peccato fuiſſe perfecte liberum. Nec de libertate Gloriæ, cum a primo inſtanti conceptionis ipſam acceperit, quamvis illa quoad corpus, & partem animæ inferiorem in hac vita fruitus non fuerit. Quærimus igitur hic ſolum de libertate naturæ, qua ratione Chriſti voluntas perfecta naturæ libertate prædita fuerit. Quod ut evidentius fiat,

Supponimus id, quod loco citato a nobis dictum eſt, libertatem ſcilicet naturæ in eo conſiſtere, quod voluntati non ſolum nulla coactio, ſed neque etiam ulla neceſſitas inferatur, ac ipſa voluntas libera prorſus, & indifferens relinquatur tam quoad exercitium, quam quoad ſpecificationem ſui actus. Quamvis autem hoc ibi a nobis auctoritate SS. Ambr. Hieronymi, Auguſt. & Bernardi obiter probatum ſit, quia tamen hæc veritas maximi momenti eſſe cenſetur, & ex illa tanquam ex certo principio plurimæ aliæ Theologicæ concluſiones dependent, idcirco illam hic denuo

2. Probamus 1. auctoritate Scripturæ, 1. Cor. 7. n. 37. ubi Apoſtolus lo-

loquens de ſervanda virginitate, expreſſis verbis dicit, hominem *non habere neceſſitatem, ſed poteſtatem habere ſuæ voluntatis*, ubi poteſtatem volendi opponit neceſſitati volendi. Eccleſ.15.n.15. ubi dicitur, *Deum reliquiſſe hominem in manu conſilii ſui, appoſuiſſe illi ignem, & aquam, vitam, & mortem, bonum, & malum, ut ad quod voluerit, porrigat manũ ſuam, & quod placuerit ei, detur illi*. Quem locum Patres Conc. Senonenſis tractarunt anno Dom. 1528. adverſus hujus temporis Hæreſ. tunc exortas congregati in decreto Fidei de homine in ſtatu naturæ lapſæ, & per Chriſtum reparatæ, ubi expreſſe contra præfatos Hæretic. definiunt, *Liberum in utramvis partem eſſe hominis arbitrium*.

Probamus 2. auctoritate Concilii Tridentini ſeſſ.6. c.5. ubi dicitur, quod tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, is qui recipit inſpirationem, poſſit eam abjicere, ſi velit. & can.4. definitur, hominem Gratiæ poſſe diſſentire, ſi velit. Ex quibus Concilii verbis Guillelmus Eſtius in diſt. 24. §. 1. Gabriel Pennotus lib.1.c.6. & alii Doctores efficaciter probant, non ſolum coactionem, ſed etiam neceſſitatem libertati naturali hominis eſſe contrariam. Et certe, quando idem Concilium can. 5. anathema dicit in eos, qui aſſerunt, per peccatum Adæ liberum hominis arbitrium fuiſſe amiſſum, & extinctum, non alios haud dubie intelligit, quam Lutherum, Calvinum, & eorum aſſeclas, in quos ille canon directus eſt, qui tamen non aliter liberum hominis arbitrium amiſſum, & extinctum eſſe dicunt, niſi quia cum in creatione homo accepiſſet indifferentem ad utrumlibet arbitrii facultatem, illam per peccatum amiſit, ita ut quamvis in hoc ſtatu, in quo nunc eſt, non agat coacte, neceſſario tamen agat.

Probamus 3. auctoritate Summorum Pontificum Pii V. & Gregorii XIII. qui in Bulla contra Michaelem Bajum edita has ejus propoſit. damnarunt: *Quod voluntarie fit, etiamſi neceſſario fiat, libere tamen fit*: & *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali*. & *Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod neceſſario facit*. Quæ quidem Bulla denuo Urbani VIII. auctoritate confirmata, & publicata eſt.

Probamus 4. auctoritate almæ Facultatis Sorbonicæ, quæ in decreto ſuo anno Dom. 1560. edito, has, quæ ſequuntur, propoſitiones tanquam falſas, & hæreticas damnavit: *Liberum hominis arbitrium non habet poteſtatem ad oppoſita*. & *Libertas, & neceſſitas eidem conveniunt reſpectu ejuſdem*. item *Liberum arbitrium libere vult id, quod neceſſario vult*. & *Homo neceſſario peccat etiam damnabiliter in aliqua ſpecie peccati*.

3. Probamus 5. auctoritate S. Th. in quæſt. diſputatis de Malo q. 6. art.1. ubi ſic loquitur. *Dicendum, quod quidam poſuerunt, quod voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogeretur. Non enim omne neceſſarium eſt violentum, ſed ſolum cujus principium eſt extra. Hæc autem opinio eſt hæretica. Tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus*.

Ex quibus cum evidenter conſtet, libertatem naturalem hominis re-

requirere non ſolum exemptionem a coactione, ſed etiam a neceſſitate, in eoque conſiſtere, ut poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, homo ſemper maneat indifferens ad agendum, vel non agendum, ad hoc, vel illud agendum; conſequenter dicendum eſt, cum Chriſtus Dominus naturam humanam omnibus ſuis facultatibus, ac proprietatibus inſtructam aſſumpſerit, proindeque voluntatem ejuſdem conditionis cum cæteris hominibus, illius libertatem naturalem in eo fitam fuiſſe, quod ab omni non ſolum coactione, ſed etiam neceſſitate fuerit exemptus, potueritque pro libito agere, vel non agere, hoc, vel illud agere. Quod tamen intelligendum eſt reſpectu actionum bonarum. Libertas enim illa, quæ nobis eſt ad faciendum malum repudiato bono, in Chriſto non fuit propter ejus impeccabilitatem; quod tamen non obſtat, quin vere, & perfecte liber fuerit. Ut enim recte dicit S. Th. in q. diſp. de verit. q. 22. ar. 6. *Velle malum non eſt libertas, nec pars libertatis, quamvis ſit quoddam ſignum libertatis.*

SECTIO III.

An, & qua ratione Chriſti actiones fuerint meritoriæ.

1. DIcendum 1. Chriſti Domini actiones humanas vere, & proprie fuiſſe meritorias. Ita S. Th. q. 19. art. 3. Eſt de Fide.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua dicitur, redemptionem noſtram, ac peccatorum noſtrorum remiſſionem ex Chriſti ſanguine, hoc eſt, ex paſſionis ejus, ac mortis merito procedere. Ad Coloſſ. 1. *In quo habemus redemptionem, & remiſſionem peccatorum.* Apoc. 5. *Redemiſti nos Deo in ſanguine tuo.*

Prob. 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. ubi dicitur, *Noſtræ juſtificationis cauſam meritoriam eſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui, cum eſſemus inimici, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, ſua ſanctiſſima Paſſione in ligno Crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit.*

Probatur 3. hac ratione. Omnes conditiones ad meritum requiſitæ in actionibus Chriſti Domini reperiuntur; ergo fuerunt meritoriæ. Probatur antecedens, quia conditiones ad meritum requiſitæ (ut ſupponimus ex tractatu de Grat.) ſunt hæ, quæ ſequuntur: prima, ut actio ſit libera, ſecunda, ut ſit honeſta, ſeu bona moraliter, tertia, ut ſit a perſona grata Deo, & juſta, quarta, ut exerceatur in ſtatu viæ, quinta denique ut pactum intercedat ex parte Dei de præmio reddendo pro tali actione. Atqui hæ conditiones in actionibus Chriſti reperiuntur. Fuerunt enim liberæ, ut præcedenti Sectione probatum eſt, fuerunt honeſtæ, & bonæ, quod Chriſtus ipſe declaravit S. Jo. 8. *Ego, quæ placita ſunt ei, facio ſemper*, fuerunt a perſona Deo grata, quod & ipſe Deus Pater in Baptiſmo, & Transfiguratione Chriſti teſtatus eſt, fuerunt factę in ſtatu viæ,

viæ, cum Chriſtus fuerit ſimul viator, & comprehenſor; pactum denique interceſſit ex parte Dei Patris, juxta illud Iſa. 53. *Si poſueris pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.*

2. Dicendum 2. Chriſti Domini actiones fuiſſe infiniti valoris ad merendum.

Probatur 1. ex dictis ſupra c. 1. ſect. 6. ubi probavimus, Chriſti Domini actiones fuiſſe valoris infiniti ad ſatisfaciendum. Rationes enim, quæ probant de uno, probant etiam de altero.

Probatur 2. auctoritate Clementis VI. Summi Pontificis in Extravagante, quæ incipit *Unigenitus*, de pœnitentia, & remiſſionibus, ubi dicit, *Chriſtum Dominum acquiſiviſſe Eccleſiæ theſaurum infinitum, conſtantem ſuis meritis, & operibus ſatisfactoriis*, &c. *& non eſſe aliquatenus formidandum de corruptione, ſeu imminutione hujus theſauri, propter infinita ejus merita.*

Quæres, quando meritum Chriſti Domini inceperit, quanto tempore duraverit, & quando deſierit.

Reſpondetur 1. Chriſti meritum incepiſſe a primo inſtanti ſuæ conceptionis. Ita S. Thom. qu. 34. a. 3.

Conſtat ex c. 10. ad Hebr. ubi refert Apoſtolus, Chriſtum ingredientem in hunc mundum dixiſſe, *Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam:* & poſtea ſubjungit, *in qua voluntate ſanctificati ſumus.* Ex quo ſic poſſumus argumentari: Ille actus Chriſti eſt meritorius, in quo ſumus ſanctificati; atqui in primo inſtanti conceptionis (tunc enim in hunc mundum ingreſſus eſt, ut explicat S. Th. in illum locū Apoſtoli) actum ſubmiſſionis, & obedientiæ erga Deum Patrem elicuit, in quo ſanctificati ſumus; ergo a primo inſtanti conceptionis mereri incepit.

Reſpondetur 2. Chriſtum Dominum toto vitæ ſuæ tempore, continuo, & ſine ulla intermiſſione omnibus actionibus ſuis meruiſſe.

Conſtat ex ſupra relatis Chriſti verbis, quibus dixit, ſe, quæ placita erant Patri ſuo, feciſſe ſemper, deinde ex eo, quod Chriſtus Dominus potuit quovis tempore tam ſomni, quam vigiliæ mereri per actus internos elicitos independenter a ſenſibus, ratione ſcientiæ infuſæ, ſi autem potuit, cum ejus charitas eſſet perfectiſſima, non eſt dubitandum, quin fecerit. Unde SS. Patres illum etiam ipſius infantiæ tempore meruiſſe aſſerunt, ut S. Ambr. l. in S. Luc. *Me*, inquit, *illius infantiæ vagientis abluunt fletus, mea lacrymæ illæ delicta laverunt.*

Reſpondetur 3. Chriſtum Dominum a momento ſuæ mortis mereri deſiiſſe. Ita S. Th. q. 19. a. 3. ad 1. ubi dicit, ex quo Chriſtus viator eſſe deſiit, illum non amplius fuiſſe in ſtatu merendi.

Ratio eſt, quia Chriſtus per paſſionem in Cruce merita ſua omnia conſummavit, ut ipſemet teſtatus eſt, cum antequam ultimum ſpiritum emitteret, dixit, *Conſummatum eſt.*

3. Objicies 1. fruſtra fieri per plura, quod poteſt per pauciora; atqui Chri-

Digitized by Google

Chriſtus per unicam actionem potuit nobis peccatorum remiſſionem, & ſalutem promereri; ergo fruſtra videntur tot ejus merita fuiſſe multiplicata.

Reſpondetur, veriſſimum eſſe unicam Chriſti actionem ad univerſum genus humanum redimendum fuiſſe ſufficientiſſimam, cum fuerit infiniti valoris, ac meriti; illum tamen non fruſtra pro nobis tot, & tanta facere, ac pati voluiſſe, tum ut exceſſum infinitum ſuæ erga nos charitatis oſtenderet, tum ut magis, ac magis Patrem ſuum meritis ſuis glorificaret, tum ut præceptum ſibi a Patre de redimendis hominibus impoſitum quam perfectiſſime adimpleret.

4. Obſervandum tamen eſt, quamvis Chriſtus quacunque actione ſua nobis vere, ac de facto meruerit omnia, & ſingula Gratiæ, & Gloriæ dona, nihilominus non meruiſſe, niſi reſpective ad mortem crucis, ita ut ſingula ejus merita per mortem compleri, & conſummari deberent: non ſane, quod aliter fieri non poſſet, cum vel minima Chriſti actio propter infinitam Divini Suppoſiti dignitatem per ſe ad redimendos mille mundos pluſquam ſufficeret; ſed quia ab æterno definitum fuerat, ut redemptio noſtra non aliter compleretur, quam per Chriſti mortem, ac paſſionem. Unde Iſ. c.53. de illo prædixerat, *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum*. Et ipſe Chriſtus ſæpe in Evangelio de paſſione ſua, tanquam de re prædefinita divinitus ad generis humani redemptionem locutus eſt, ut Marc. 8. *Cœpit docere eos, quoniam oportet, Filium hominis pati multa, & occidi*. & S. Joan. 12. de paſſione, ac morte ſua loquens (ut explicat S. Aug. tract. 31. in S. Jo.) *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert*.

Objicies 2. Chriſtum Dominum per vulnus illud, quod poſt mortem accepit, meruiſſe, cum plures Sancti Patres doceant, ex ipſius latere Sacramenta Eccleſiæ fluxiſſe.

Reſpondetur, vulnus illud fuiſſe meritorium, non pro illo inſtanti, quo inflictum eſt, ſed ratione temporis præcedentis, quo Chriſtus adhuc vivens illud præviderat, & ultro, ac ſponte acceptaverat, imo etiam Deo Patri pro noſtra ſalute obtulerat.

CAPUT IV.

Quid Chriſtus Dominus ſibi, & quid nobis meruerit.

1. DIcendum 1. Chriſtum Dominum ſibi gloriam corporis, & nominis exaltationem promeruiſſe. Ita S.Th.q.9.a.3. Conſtat ex Script.S.Luc.24.*Oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam*. Phil.2. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem*, &c. *propter quod & Deus exaltavit illum*. In quem locum S.Chryſ. *Extremam*, inquit, *Chriſtus præſtitit obedientiam, & propterea accepit ſupremum hono-*

honorem. & S. Aug. tract. 10. in S. Jo. *Humilitas claritatis est meritum, & claritas humilitatis est præmium*.

Dicendum 2. Christum Dominum nec Gratiam, nec visionem beatificam, nec unionem hypostaticam sibi meruisse. Ita S. Th. loc. cit.

Quod probat ex eo, quod meritum non sit, nisi ejus, quod nondum habetur; unde si Christus ista meruisset, sequeretur, quod aliquando iis caruisset, quod tamen falsum est, ut ex ante dictis constat.

Dicendum 3. Christum nobis meruisse salutem æternam per media convenientia consequendam, & omnia illa media, quæ ad illam consequendam aut necessaria sunt, aut utilia.

Probatur universim ex his Apostoli verbis ad Ephes. 1. ubi dicit, quod *Deus benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo*.

In particulari autem Christum nobis meruisse vitam æternam, constat Rom. 6. *Gratia Dei Vita æterna in Christo Jesu Domino nostro*. Et S. Jo. 3. dicitur, Deum dedisse Filium suum; *ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam*.

2. Quod autem spectat ad media, cum illa plura, & diversa sint, ex ordine per singula discurremus.

In primis Christus nobis meruit Gratias omnes actuales, quæ peccatorum remissionem antecedunt, & per quas ad illam disponimur, ut constat ex Conc. Trid. sess. 6. c. 5. ubi declarat. *Justificationis exordium in adultis a Deo per Jesum Christum præveniente Gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur*.

Præterea Christus meruit nobis remissionem omnium, & quorumcunque peccatorum, tam actualium, mortalium, & venialium, quam originalis. Hoc constat ex Scriptura. 1. S. Jo. 1. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato*. Et ex Conc. Trid. supra c. 7. ubi dicitur, neminem justificari posse, nisi per merita passionis Christi Domini. Ubi observandum est (quod Concilium fuse explicat) Christum Dominum eatenus nobis remissionem peccatorum meruisse, quatenus Sacramenta, & alia media, quibus illam remissionem consequimur, nobis promeritus est.

Eodem etiam sensu dicere debemus, Christum Dominum remissionem pœnarum omnium nostris peccatis debitarum nobis promeruisse, quatenus nobis media omnia promeruit, per quæ pœnarum illarum indulgentiam, ac remissionem accipimus, aut pro illis satisfacimus. Unde Con. Trid. sess. 14. c. 8. dicit, omnem nostram sufficientiam ad satisfaciendum esse a Christo, nos in illo satisfacere, & facere fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent.

3. Ipsam præterea animæ sanctitatem, quæ formaliter consistit in Gratia habituali nobis inhærente, ac ejus quodcunque augmentum, vim etiam illam, & virtutem merendi, quæ per illam Gratiam operibus nostris inest; dona item Spiritus sancti, virtutes infusas, & omnia

alia

Digitized by Google

alia quæcunque Gratiarum genera, & Divinæ largitatis munera tam interna, quam externa, quæ ad æternam ſalutem conducunt, finalem denique perſeverantiam, Chriſti Domini meritis adſcribere debemus. Hoc conſtat ex Scriptura, Rom. 8. ubi dicitur, Deum nobis omnia cum Chriſto donaſſe. Huc etiam pertinet id, quod Chriſtus dixit S. Jo. 15. *Ego ſum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia ſine me nihil poteſtis facere.* Quæ verba expendens Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. dicit, *Chriſtum Dominum tanquam caput in membra, & tanquam vitem in palmites, in ipſos juſtificatos jugiter virtutem inſluere, quæ virtus bona illorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur.*

Denique Chriſtus Dom. ipſam nobis prædeſtinationem promeruit, ut conſtat ex eo, quod dicit Ap. Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti;* & eod. cap. *Prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum.* Et certe cum Chriſtus prędeſtinatis meruerit omnia dona ſupernaturalia a prima vocationis Gratia uſque ad ultimam Gloriæ conſummationem, ut ſupra dictum eſt, Deuſque dona illa omnia, non niſi intuitu meritorum ipſius Chriſti, ab æterno illis præparaverit; ex conſequenti dici debet, prædeſtinationem ipſam ex ejus meritis eſſe, cum juxta S. Aug. lib. de bono perſev. c. 14. prædeſtinatio nihil ſit aliud, quam *Præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur.*

4. Quæres, an Chriſtus etiam Angelis Gratiæ, ac Gloriæ donæ promeritus ſit.

Reſpondetur affirmative. Quamvis enim id aliqui Doctores negent, probabilius tamen eſt, quod meritorum Chriſti virtus, & efficacia etiam ad beatos illos Spiritus ſe extendat. Et hoc conſtare videtur ex Ap. ad Epheſ. 1. ubi dicit, Chriſtum Dominum eſſe caput ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, & Virtutem, & Dominationem, & adimplere omnia in omnibus: unde ſequitur, omnes Gratias, & omnia dona ſupernaturalia ab ipſo, tanquam a capite, non ſolum in univerſam hominum Eccleſiam, ſed etiam in omnes beatorum illorum Spirituum Hierarchias derivari. Accedit auctoritas S. Bern. ſer. 22. in Cant. ubi dicit, quod *ille* (Chriſtus ſcilicet) *qui hominem lapſum erexit, Angelo ſtanti, ne laberetur, dedit, ſic illum ex captivitate eruens, ſicut hunc a captivitate defendens, & hac ratione fuit utrique redemptor, ſolvens illum, & ſervans iſtum.*

SECTIO V.

An, & qua ratione Chriſti merita omnibus hominibus applicentur.

1. NOtandum eſt 1. meritum Chriſti, & ejus applicationem diſtingui inter ſe, ut recte obſervat Iſambertus ad q. 1. diſp. 6. art. ult. ſicut pretium depoſitum ad emendam domum ſufficiens, & ejus

& ejus emptio, ſeu illius pretii ſolutio differunt. Meritum enim Chriſti ſe habet ut pretium ſufficiens ad homines redimendos, applicatio vero ut illius pretii ſolutio.

Notandum 2. applicationem meritorum Chriſti duplici modo poſſe conſiderari, active ſcilicet, & paſſive, ſeu prout ſe tenet ex parte ipſius Chriſti, in quantum ipſe per aliquos actus ſuæ voluntatis merita ſua ordinavit, & applicavit ad ſalutem hominum procurandam: vel prout ſe tenet ex parte ipſorum hominum, quatenus merita Chriſti de facto ipſis communicantur, & eorum effectus ab ipſis reipſa percipiuntur. His prænotatis, pro quæſtionis propoſitæ reſolutione

Dicendum 1. Chriſti Domini merita non tantum ex ſe ſufficientia, & condigna fuiſſe ad totius generis humani redemptionem, ſed ab ipſo ad hunc finem fuiſſe Deo Patri oblata, ſicque Chriſtum Dominum vere pro omnibus hominibus redimendis mortuum eſſe, ac vere ipſis, quantum ex ſe fuit, merita paſſionis, ac mortis ſuæ applicaviſſe.

Probatur 1. ex Scriptura. ad Tim. 2. *Unus mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus.* Et c. 4. *Speramus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maxime Fidelium.* 2. Cor. 5. *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt.* Epheſ. 5. *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo.* 1. Jo. 2. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi.*

Probatur 2. ex Conc. Arelatenſi, in quo approbata eſt Epiſt. Fauſti adhuc nomen Catholicum profitentis, ubi anathema profertur in eum, qui dixerit, quod Chriſtus non ſit mortuus pro omnibus. Et ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. ubi Concilium expreſſis verbis dicit, Chriſtum Dominum pro omnibus mortuum eſſe, quamvis non omnes beneficium mortis ejus recipiant.

2. Probatur 3. ex SS. Patribus, qui id ipſum unanimi conſenſu aſſerunt. S. Baſil. in Pſ. 48. *Inventum eſt unum pro omnibus ſimul hominibus dignum pretium, nempe ſanctus, & omni pretio ſuperior pretioſus ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem pro nobis omnibus effudit.* S. Greg. Nazianz. orat. 2. in Paſcha, vocat Chriſti Domini paſſionem, & mortem, *non exiguæ cujuſdam partis orbis terrarum, ſed totius mundi expiationem nunquam intermorituram.* S. Chryſ. ho. 7. in 1. Ep. ad Tim. explicans hæc Apoſt. verba ſup. cit. *Qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Quid ergo,* inquit, *& pro Gentilibus? ita Chriſtus etiam pro Gentilibus mortuus eſt. Et quo pacto, inquies? illi non crediderunt, quia noluerunt, quod erat partium ipſius, impletum eſt.* S. Cyril. l. 4. in S. Jo. explicans illa Chriſti verba, *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: Crucifixus eſt,* inquit, *Chriſtus pro omnibus, & propter omnes, ut uno pro omnibus mortuo, omnes in ipſo vivamus.* S. Ambr. in Pſ. 118. explicans hunc verſiculum, *Miſeri-*

ſericordia Domini plena eſt terra: *Sol*, inquit, *juſtitiæ omnibus ortus eſt, omnibus venit, omnibus paſſus eſt, omnibus reſurrexit. Si quis autem non credit in Chriſtum, generali beneficio ipſe ſe fraudat, ut ſi quis clauſis feneſtris radios Solis excludat; non enim ideo Sol non eſt ortus omnibus, quia calore ejus ſe fraudavit.* S. Hier. Ep. 38. ad Oceanum, *Mentitur*, inquit, *Joannes Baptiſta digito Chriſtum, & voce demonſtrans, ac dicens, Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, ſi ſunt adhuc in ſæculo, quorum peccata Chriſtus non ſuſtulerit.* S. Aug. in Pſ. 56. *Vendere ſe potuerunt homines, ſed redimere non potuerunt, venit Redemptor, & dedit pretium, fudit ſanguinem ſuum, & emit orbem terrarum. Quæritis, quid emerit? videte, quid dederit, & invenietis, quid emerit. Sanguis Chriſti pretium eſt. Tanti quid valet? quid, niſi totus orbis? quid, niſi omnes gentes?* S. Leo Papa ſer. 1. de Nativ. *Chriſtus, ſicut nullum a reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit.* S. Bern. in Pſal. *Qui habitat*: *Sicut poſſunt omnia dicere Chriſto, Creator meus es tu, ſic poſſunt omnes homines eidem dicere, Redemptor meus es tu.* His addimus beatæ memoriæ Franciſcum Saleſium Genevenſem Epiſcopum, in tractatu de Amore Divino lib. 5. c. 5. ubi fuſe eandem veritatem docet, & probat.

Obſervandum eſt autem, in iis Scripturæ, & SS. Patrum teſtimoniis duo præſertim dici. Primum eſt, Chriſtum Dominum ſemetipſum dediſſe, tradidiſſe, obtuliſſe, &c. quæ verba ſignificant actum voluntatis, quo Chriſtus Dominus, quantum ex ipſo fuit, paſſionis, ac mortis ſuæ merita applicavit. Secundum eſt, hanc traditionem, & oblationem factam fuiſſe pro omnibus hominibus, pro peccatis totius mundi, quod nihil aliud ſignificat, quam Chriſtum Dominum meritorum ſuorum valorem, quantum in ipſo fuit, applicaſſe non ſolum prædeſtinatis, ſed generatim omnibus omnino hominibus ſive prædeſtinatis, ſive reprobis, ſine ulla exceptione.

3. Probatur 4. hac ratione. Pro iis omnibus mortuus eſt Chriſtus, qui per Adami peccatum perierunt, & mortui ſunt; atqui omnes homines per Adami peccatum mortui ſunt; ergo pro omnibus hominibus mortuus eſt Chriſtus. Minor certa eſt. Major probatur ex eo, quod dicit Apoſt. 2. Cor. 5. *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*, ubi infert, omnes per Adæ peccatum mortuos eſſe, ac periiſſe, quia Chriſtus pro omnibus mortuus eſt. Quo etiam argumento utitur S. Aug. l. 6. cont. Julian. c. 11. ubi probat, omnes etiam parvulos per peccatum originale mortuos eſſe, ex eo, quod Chriſtus pro omnibus mortuus eſt. Quod argumentum nullum foret, ſi exiſterent, pro quibus Chriſtus mortuus non eſſet.

Neque dicas, S. Aug. & alios SS. Patres eatenus ſolum velle, Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe, quatenus mortis, ac paſſionis ejus meritum ad omnes redimendos ſufficiens fuit.

Reſpondetur 1. quod manifeſte patet, hanc explicationem nullo modo

modo congruere cum verbis Sanctorum Patrum ſupra relatis.

Reſpondetur 2. quod ſi hoc eſſet, inde conſequens foret, quod etiam pro dæmonibus Chriſtus mortuus eſſet, quodque dæmonum æque, ac hominum Salvator dici poſſet, & deberet, cum ad dæmones ſalvandos meritum ejus ſufficiens fuerit: quod non ſolum a mente S. Auguſtini, & aliorum SS. Patrum, ſed etiam a veritate Catholica prorſus alienum eſt.

4. Dicendum 2. quamvis Chriſtus vere pro omnibus mortuus ſit, mortiſque & paſſionis ſuæ merita Deo Patri pro omnibus hominibus obtulerit, non omnes tamen meritorum ejus fructum, ac mortis beneficium recipere. Ita Conc. Trid. ſeſſ. 6. c.

Certum eſt enim ex. gr. plurimos Judæorum olim fuiſſe, qui exterius per Evangelii prædicationem, & interius per Gratiæ motionem ad veritatem amplectendam excitati, illam repulerunt, de quibus conqueritur Deus, ut Apoſtolus teſtatur Rom. 10. his verbis per Iſaiam Prophetam c. 65. olim prænunciatis, *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem*, quibus item exprobrabat Apoſt. Act. 13 *Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud*, &c. Certum eſt etiam, plurimos homines Gratiam Dei (ut ait Apoſtolus 2. Cor. 6.) in vacuum recipere, id eſt variis inſpirationibus, & motionibus Spiritus ſancti præveniri, & excitari, quibus tamen conſentire nolunt, ut ſupponimus ex tractatu de Gratia. Atqui Chriſtus mortis, & paſſionis ſuæ merita Deo Patri pro illis omnibus obtulit, & ex virtute illius oblationis proceſſerunt haud dubie Gratiæ illæ, quibus præventi, & excitati ſunt; cum nulla Gratia niſi ex meritis Chriſti hominibus conferatur. Quia tamen illas ex voluntatis pravitate abjecerunt, ideo nullus ad eos ex Chriſti morte fructus derivatus eſt, non defectu applicationis ex parte ipſius Chriſti, ſed defectu conſenſus, & cooperationis ex parte illorum.

Dices, inde ſequi, Chriſti Domini voluntatem humanam non fuiſſe ſemper Divinę conformem. Sciebat enim, v. g. Judęos a Deo Patre ob pręviſam eorum incredulitatem eſſe reprobatos, & tamen ad promerendam illis Gratiam, & Gloriam merita mortis ſuę applicavit.

Reſpondetur, Chriſti Domini voluntatem fuiſſe ſemper Divinę Patris voluntati perfectiſſime conformem, nec in applicatione meritorum ſuorum ullatenus ab illa receſſiſſe.

Quod ut melius intelligatur, varios actus in Chriſti Domini voluntate diſtinguere poſſumus.

3. Primus eſt, illum voluntate quadam generali, & antecedente voluiſſe, ut omnes homines, qui per peccatum Adę perierant, per media quędam convenientia ſalutem ęternam conſequerentur, ſicut & ſciebat, Deum Patrem eo modo velle, *omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, ut habetur, 1. Tim. 2.

Secundus eſt, illum voluiſſe pro omnibus mori, ac mortis, & paſ-

ſionis ſuę merita Deo Patri offerre, ut omnibus media illa ad ſalutem conſequendam neceſſaria, & Gratias ad id ſufficientes obtineret, ſicut & Patrem etiam velle ſciebat.

Tertius denique, cum prævidiſſet, quod aliqui Gratias illas oblatas abjicerent, alii vero eas acceptarent, iiſque conſenſum præberent, tum illos in peccato ſuo juſtiſſime dereliquiſſe, ut ipſemet declaravit S. Jo. 8. *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini*: iſtis autem juſtificationem, & ſi in accepta juſtitia fideles eſſent, finalem in ea perſeverantiam, ac demum æternam ſalutem voluiſſe, & ad id obtinendum paſſionis, ac mortis ſuę merita efficaciter applicaſſe, & Deo Patri obtuliſſe, quod & voluntati ejus conforme eſſe certo ſciebat, & ſic in omnibus perfectam cum illo conformitatem ſemper ſervaviſſe.

Dicendum 3. Chriſtum Dominum non tantum in generali omnibus hominibus, ſed etiam in particulari cuilibet illorum merita ſua applicaſſe, ut ſpecialia Gratię dona ſecundum cujuſque ſtatum, & exigentiam obtineret.

Conſtat tum ex illis Chriſti verbis S. Matth. 18. *Non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, ut pereat unus de puſillis iſtis*, tum ex parabola boni Paſtoris ovem errantem requirentis, & inventam in humeros reportantis, & etiam ex eo, quod dicit S. Jo. 11. bonam Paſtorem vocare oves nominatim. Conſtat enim ex illis Apoſtoli verbis Epheſ. 4. *Unicuique noſtrum data eſt Gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti*, ex quibus colligitur, omnes, & ſingulas Gratias, quę unicuique conferuntur, ab illa ſpeciali applicatione meritorum Chriſti provenire. Quod & docuit, & cum maximo pietatis ſenſu explicavit præfatus Epiſcopus Genevenſis Introductionis ſuę par. 5. cap. 13. adeo ut ſicut olim ſummus Sacerdos ſuper pectus in Rationali ſuo filiorum Iſrael nomina deſcripta gerebat, ita Chriſtus Dominus (ut veritas figurę reſponderet) omnes homines vere in corde ſuo habuerit, & ſic omnibus, & ſingulis meritorum ſuorum fructus diſtribuerit.

Dicendum 4. & ultimo, merita Chriſti Domini non æqualiter omnibus ab ipſo fuiſſe applicata.

Conſtat manifeſte ex Script. S. Matth. 25. *Uni dedit quinque talenta, alii duo, alii unum.* Et 1. Cor. 7. *Unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, unus quidem ſic, alius vero ſic.* Hęc autem diverſitas, & inæqualitas Gratiarum ab ipſius Chriſti voluntate procedit, qui dividit ſingulis prout vult. In qua gratiarum diviſione tamen nihil aliud facit, quam quod Divinę Patris voluntati gratum, & acceptum eſſe cognoſcit.

Supereſt adhuc una difficultas, nimirum quomodo fieri potuerit, ut omnia Gratię beneficia antiquis Patribus collata ex meritorum ipſius Chriſti applicatione proceſſerint, cum nulla tunc adhuc eſſent Chriſti merita.

Reſpondetur, Gratias illas antiquis Patribus a Deo collatas fuiſſe propter Chriſti merita, non quidem adhuc exiſtentia, ſed futura, & intui-

intuitu applicationis per ipſum Chriſtum faciendæ. Nihil enim repugnat, ut aliqua res nondum exiſtens, ſed tantum futura ſit cauſa motiva, & excitans ad aliquid faciendum. Quamvis etiam dici poſſit, merita illa Chriſti Domini, ſicut & alia omnia, quæcunque futura, fuiſſe tunc æternitati Dei præſentia, ac proinde Deum intuitu illorum æque operari potuiſſe in diſtributione donorum ſuorum, ac ſi jam de facto extitiſſent.

Quæres, quomodo intelligi poſſit, Chriſtum merita paſſionis ſuæ obtuliſſe pro ſalute illorum, qui ante ejus adventum non ſolum mortui, ſed & ob peccata ſua, in quibus deceſſerant, jam damnati erant.

Reſpondetur, eatenus intelligi Chriſtum merita paſſionis ſuæ obtuliſſe pro illis, quatenus approbavit, & veluti ratam habuit conceſſionem gratiarum ad ſalutem ſufficientium ipſi a Patre cœleſti factam intuitu futurorum meritorum ſuorum, quæ quidem eodem modo ipſis applicavit, quo a Patre ſuo jam applicata fuerant; quod non impedivit, quin ſimul etiam ratam haberet illorum reprobationem ob abuſum gratiarum, & finalem impœnitentiam.

SECTIO VI.

Quando Chriſtus Deum Patrem oraverit.

1. QUoniam oratio genus quoddam actionis eſt ſummopere meritoriæ, ideo locus hic poſtulare videtur, ut de Chriſti Domini oratione breviter aliquid dicamus.

Certum eſt 1. Chriſtum Dominum, quatenus hominem, dum in ſtatu viæ eſſet, vere oraviſſe.

Conſtat ex variis Euangelii locis. S. Luc. 6. *Erat pernoctans in oratione Dei*. S. Marc. 1. *Diluculo valde ſurgens abiit in deſertum locum, ibique orabat*.

Quamvis autem Chriſtus oratione pro ſe non indiguerit, ſicut nos indigemus, maxime tamen conveniens fuit, ut oraret, tum quia actus orandi ex ſe eſt excellentiſſimus, cum ſit actus Religionis, tum etiam quia Chriſtus orando ſubmiſſionis, ac fiduciæ erga Deum nobis exemplum præbuit.

Certum eſt 2. Chriſtum Dominum, quatenus hominem, etiam nunc in ſtatu gloriæ Deum Patrem pro nobis orare, vel expreſſe petendo a Deo, ut ea, quę nobis ſalutaria ſunt, conferat, vel ſaltem tacite, humanitatem ſuam, tanquam hoſtiam olim in cruce oblatam, illi exhibendo, ut in eam Deus intuens nobis benefaciat. Et de hac aſſertione ſic disjunctive poſita dubitari non debet.

Conſtat enim ex variis Scripturæ locis, ut Rom. 8. *Chriſtus Dominus, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*. 1. S. Jo. 2. *Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum*.

An autem nunc tantum oret modo illo tacito, an vero etiam per expreſſam petitionem, non eſt ſatis compertum. Quidam enim negant, Chriſtum nunc expreſſe aliquid pro nobis petere, ut Rup. l. 9. de Div. Offic. c. 3. & Alenſis p.4. q.91. memb.1. alii vero affirmant, ut S.Th.in Ep.ad Rom.8. lect.7. & ad Heb.c.7. lect.4. & S. Bonav. opuſc.39.c.38. Et hæc ſententia propter Sanctorum illorum auctoritatem videtur probabilior. Neque hinc ſequitur, orationem illam Chriſti eſſe nunc meritoriam, cum non ſit amplius in ſtatu merendi, nec etiam impetratoriam proprie loquendo, ſed ſolum quatenus nunc a Deo Patre pro nobis exigit, quod præteritis paſſionis, ac mortis ſuæ meritis debetur, quodque jam per merita illa pro nobis impetravit.

Porro recte obſervat S.Th. in ſuppl.3. p. q. 72. ar. 2. ad 3. Eccleſiam non ſolere, nec nos etiam debere abſolute petere a Chriſto Domino, ut oret pro nobis, ſed tantum, ut exaudiat nos, vel ut noſtri miſereatur, ne ſcilicet Arrianis, aut Neſtorianis aſſentiri videamur, qui ipſam Chriſti Perſonam, ad quam dirigitur oratio, ſentiebant eſſe creatam, & Divina inferiorem.

2. Quæres, an omnis Chriſti oratio fuerit ſemper exaudita.

Reſpondetur 1. orationem omnem Chriſti proprie dictam, quæ ex abſoluta, & efficaci voluntate proficiſcebatur, fuiſſe ſemper exauditam. Ita S. Th. q. 21. ar. 4. Ratio eſt, quia Chriſtus voluntate abſoluta nihil unquam voluit, aut oravit, niſi quod Deum Patrem abſolute velle ſciebat.

Reſpondetur 2. quod ſi quæſtio ſit de oratione improprie dicta, per quam deſideria inferioris appetitus explicabat, certum eſt, non fuiſſe ſemper exauditam, cum & ipſe Chriſtus voluntate abſoluta, & efficaci eam exaudiri noluerit, qualis fuit illa Matth. 26. *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte, verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*. Quamvis autem hæc oratio non fuerit exaudita, non fuit tamen inutilis, imo ſumma cum ratione Chriſtus Dominus illam exprimere voluit, tum ut per illam indicaret, ſe eſſe verum hominem, qui inſtar aliorum naturaliter mortem exhorreſceret, tum etiam ut patientiæ, ac ſubmiſſionis perfectæ erga Divinam voluntatem nobis præberet exemplum, ut docet S. Auguſt. Epiſt. 121. ad Probam, cap. 14.

CAPUT VII.

De vitæ, ac mortis Chriſti Domini myſteriis.

QUamvis ea, quæ pertinent ad myſteria vitæ, ac mortis Chriſti Domini ex ante dictis ſatis intelligi poſſint, cum omnia, quæ de myſterio Incarnationis dicuntur, non alio fine dicantur, niſi ut quæ Chriſtus Dom. in aſſumpta carne geſſit, aut paſſus eſt, recte, & ſane intelligantur; quia tamen præter illa, quæ dicta ſunt, quædam adhuc

huc occurrere poſſunt, in quibus aliqua luce opus eſt, ut quæ certa ſunt, ab incertis, aut etiam falſis, & erroneis diſcernantur, ideo breviter in hoc capite myſteria illa tranſcurremus, eaque adnotabimus, quæ ad finem nobis propoſitum neceſſaria videbuntur. Quod ut facilius exequamur, juxta ordinem a S. Doct. præſcriptum, conſiderabimus in primis ingreſſum Chriſti Domini in hunc mundum, deinde progreſſum vitæ ejus in hoc mundo, demum ejuſdem egreſſum ex hoc mundo, & ea, quæ egreſſum illum conſequuta ſunt.

SECTIO I.

De Chriſti Domini ingreſſu in hunc mundum.

1. INgreſſus Chriſti Domini in mundum duo præcipua myſteria hic a nobis breviter conſideranda complectitur, Conceptionem ſcilicet ejus, & Nativitatem.

Quod ad Chriſti conceptionem ſpectat, duo ſunt obſervanda.

Obſervandum 1. id, quod docet S. Ambroſ. lib. de Incarnat. c. 6. in illa reperiri aliquid ſecundum naturam, aliquid ſupra naturam. Secundum naturam fuit, quod Chriſtus ex muliere ortus eſt, ſupra naturam, quod ex Virgine.

Ad ſupernaturalem itaque modum conceptionis Chriſti pertinet, quod activum principium generationis ejus non fuit virtus maris generativa, ſed virtus ſupernaturalis Divina, juxta quod SS. Virgini prædixerat Angelus, S. Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Quibus verbis quamvis hoc opus (utpote charitatis Dei infinitæ) per quandam appropriationem Spiritui Sancto tribuatur, illum tamen (ut ait S. Doctor qu. 32. ar. 1. & ex ante dictis patet) tota Trinitas operata eſt.

Ad naturalem vero modum conceptionis illius pertinet, quod materia, de qua Corpus Chriſti formatum eſt, fuit conformis materiæ, quam aliæ fœminæ concipiendo fœtui ſubminiſtrant, cum hac tamen differentia (ut docet S. Doct. q. 31. a. 1. & 3.) quod cæterorum hominum corpora ex ſanguine menſtruo, & ſemine mulieris formantur, at vero corpus Chriſti ex puriſſimis ſanguinibus SS. Virginis formatum eſt, quod ante illum docuerat S. Damaſc. l. 3. de Fide c. 2.

2. Obſervandum 2. ex eodem S. Doct. q. 33. a. 1. 2. & 3. Corpus Chriſti eodem inſtanti, quo Divina virtute conceptum eſt, fuiſſe eadem virtute perfecte formatum, & organizatum, & ſimul animatum, ac Verbi Divini Perſonæ unitum.

Ita etiam S. Damaſc. ſup. & Sophron. in ſupra citata Epiſt. quæ in 6. Synodo generali Act. 11. & 13. lecta, & approbata eſt, ubi hæc verba habentur: *Simul quippe caro, ſimul Verbi Dei caro, ſimul caro animata rationalis, ſimul Verbi Dei caro animata rationalis*. Unde S. Th. cit. q.

Digitized by Google

33. art. 3. docet, contra Fidem esse, si quis dicat, quod caro Christi fuit prius concepta, & postmodum a Verbo assumpta.

* Observandum 3. ex eodem S. Doct. q. 34. a. 2. & 3. Christum a primo instanti conceptionis perfectum rationis, ac liberi arbitrii usum habuisse, actusque virtutum sanctissimos, ac perfectissimos jam tum exercuisse, & proinde per illos jam ab illo primo instanti mereri incepisse, ut jam alio in loco dictum est.

Quod autem ad Christi nativitatem attinet,

Notandum est 1. Christum Dominum ex Sanctissima Virgine Matre Maria ita esse natum, ut neque conceptione sua, neque nativitate ullum ejus Virginitati perpetuæ intulerit detrimentum, ita ut ante partum, & in partu, & post partum inviolata, & illibata semper Virgo permanserit.

3. Huic veritati, quæ de Fide est, oppositus olim fuit error Helvidii Hæretici, qui (ut refert S. August. lib. de Her. c. 84.) ore blasphemo asserere ausus est, SS. Virginem post partum fuisse corruptam, quod ante illum docuerat Jovinianus, eodem S. August. teste c. 82.

Refellitur hic error, & nostræ Fidei veritas probatur 1. ex Script. Isa. 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*, quem locum pro asserenda Matris Dei Virginitate communiter SS. Patres urgent, ac præ cæteris S. Basil. orat. in sanctam Christi nativitatem, S. Hieron. in illum Prophetæ locum.

Probatur 2. ex Symbolo Apostolorum, ubi Christus dicitur conceptus de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, cujus Symboli Apostolici auctoritate perpetuam beatæ Mariæ Virginitatem astruit S. Ambros. Epist. 81. ad Siricium.

Probatur 3. ex S. Leone Papa serm. 2. de Nativ. Dom. *Humano*, inquit, *usu, & consuetudine, quod credimus, caret, sed Divinæ potestate subnixum est, quod Virgo conceperit, Virgo pepererit, & Virgo permanserit*, & S. August. Ep. 3. ad Volusianum, *Ipsa virtus Divina per inviolatæ Matris virginea viscera membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia membra juvenis introduxit*.

Notandum est 2. Sanctissimam Virginem omnis prorsus doloris in partu expertem fuisse.

Prob. auctoritate 6. Synodi generalis c. 79. *Absque ullo dolore Virginis partum esse confitemur*. Et S. Aug. ser. de Assumpt. B. Virginis, *Illa enim*, inquit, *quæ sine peccati corruptione, & sine virilis admixtionis detrimento Christum suscepit, sine dolore peperit*. S. Hieron. denique l. cont. Helvid. c. 4. id probat ex eo, quod in Evangelio dicitur, B. Virginem puerum JESUM recens natum suis manibus pannis involvisse, & in præsepio reclinasse, nec ulla obstetrice opus habuisse.

* Notandum 3. ex S. Doct. q. 35. ar. 7. & 8. inter alia plurima discrimina, quæ inter nativitatem Christi, & aliorum infantium reperiuntur, illud consideratione dignum esse, quod alii infantes nascuntur subje-

subjecti neceſſitati temporis, Chriſtus vero tanquam Dominus, & conditor omnium temporum elegit ſibi tempus, in quo naſceretur, & nec citius, nec tardius vel unico momento natus eſt, quam ipſe naſci voluit. Unde Apoſtolus vocat tempus nativitatis Chriſti *plenitudinem temporis*, ad Galat. 4. Nec ſolummodo tempus, ſed & locum nativitatis ſuæ Chriſtus ſibi delegit, civitatem ſcilicet Bethlehem, tum ut Prophetiæ, quæ de ipſo erant, implerentur, tum ut agnoſceretur eſſe de domo, & familia David, qui ex Bethlehem ortus erat, & inde ad Regni Judaici ſolium aſſumptus, & cui promiſſum fuerat, quod ex ejus ſtirpe Chriſtus naſcetur, ut ex ipſo loco nativitatis Chriſti promiſſio ei facta impleta oſtenderetur.

SECTIO II.

* *De Circumciſione, & impoſitione nominis Jeſu.*

1. DOcet S. Thom. 3. p. q 37. art. 1. pluribus de cauſis Chriſtum debuiſſe circuncidi, 1. ut carnis humanæ, quam aſſumpſerat, veritatem oſtenderet contra Manichæum, qui eum dixit habuiſſe corpus phantaſticum, & contra Apollinarem, qui dixit, Corpus Chriſti eſſe Divinitati conſubſtantiale, & contra Valentinum, qui dixit, Chriſtum de Cœlo corpus attuliſſe. 2. ut ritum Circunciſionis olim a Deo inſtitutum ſe approbare demonſtraret. 3. ut teſtaretur, ſe eſſe filium Abrahæ, qui Circunciſionis mandatum in ſignum Fidei acceperat. 4. ut tolleret Judæis omnem excuſationem, & prætextum, quo uti potuiſſent ad eum non recipiendum, ſi fuiſſet incircunciſus. 5. ut obedientiæ virtutem ſuo nobis commendaret exemplo. 6. ut quia in ſimilitudinem carnis peccati advenerat, remedium, quo caro a peccatis mundari conſueverat, non reſpueret. 7. denique, ut legis onus in ſe ſuſtinens, alios a legis onere liberaret, juxta illud Apoſt. ad Gal. 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ſub lege, ut eos, qui ſub lege erant, redimeret.*

Quod ſpectat ad impoſitionem nominis Jeſu, obſervat S. Doct. ſup. art. 2. ad 3. conſuetum fuiſſe apud Judæos ipſo circunciſionis die imponere nomina pueris, quaſi antequam circunciſionem acciperent, perfectum eſſe habere non cenſerentur. Et ideo Chriſtus Dominus, ut per omnia, quantum ejus infinita ſanctitas fieri permittebat, aliis aſſimilaretur, nomen Jeſu in circunciſione accepit.

Dignitas vero, & excellentia illius nominis ex duobus præſertim capitibus deſumitur. 1. ex illius auctore, qui non alius fuit, quam ipſe Deus, cujus ſpeciali mandato Angelus Gabriel tum Sanctiſſimæ Virgini Mariæ, etiam antequam ex Spiritu ſancto in ejus utero conciperetur, tum etiam S. Joſepho ejus ſponſo, antequam Divinus ille Infans naſceretur, ſignificavit, illum vocandum eſſe Jeſum. Et in eo impletum fuit, quod a Propheta fuerat longe ante prædictum,

Digitized by Google

Isa. 62. Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit.

2. Ejusdem nominis dignitas, & excellentia desumitur ex illius significatione. Ut enim recte observat S. Doct. sup. art 2. nomina debent proprietatibus rerum respondere, unde & communiter nomina imponi solebant pueris apud Judæos ab aliqua proprietate, seu qualitate, aut dispositione illius, cui nomen imponebatur, quod variis exemplis ex Scriptura confirmat. Quia igitur excellentissima hæc proprietas, seu potius dignitas Christo Domino singulariter competebat, ut salutem humano generi tribueret, ipsique hoc munus Gratiæ prorsus singularis collatum erat, ut per ipsum omnes homines, quantum ex ipso erat, salvarentur, ideo convenienter vocatum est nomen ejus *Jesus*, idest Salvator.

Porro Jesus dictus est Christus, idest *unctus*, quia scilicet non modo omni Gratiarum genere, sed & ipsamet Divinitate unctus est, & veluti consecratus, utpote qui futurus erat Sacerdos æternus secundum ordinem Melchisedech, & Rex super Sion montem sanctum, cujus Regnum nunquam desiturum esset.

Appositе ad utrunque nomen S. Augustinus tract. 1. in Ep. 1. Joan. *Aliam*, inquit, *significationem habet Jesus, aliam habet Christus. Cum sit unus Jesus Christus Salvator noster, Jesus tamen proprium est nomen illius. Quomodo Moyses proprio nomine appellatus est, quomodo Elias, quomodo Abraham, sic tanquam proprium nomen habet Dominus noster Jesus. Christus autem Sacramenti nomen est. Quomodo si dicatur Propheta, quomodo si dicatur Sacerdos, sic Christus commendatur unus, in quo esset redemptio totius populi Israel.*

CAPUT III.

De progressu vitæ Christi Domini in hoc mundo.

1. TRia hic præsertim occurrunt observanda.

Observandum est 1. conveniens fuisse, ut Christus Dominus a S. Joanne baptizaretur, tum ut suo Baptismate mundaret, ac sanctificaret aquas, vimque regenerandi illis conferret, ut docet S. Ambr. lib. 2. in S. Luc. tum etiam, ut insigne humilitatis exemplum nobis exhiberet, & prius ipse exequeretur id, ad quod alios adhortari volebat, ut idem S. Amb. declarat l. c. & S. Aug. ser. 63. de verb. Dom.

Est autem hic obiter notandum, Baptismum illum, quem S. Joannes conferebat, non fuisse Sacramentum, nec habuisse ullam vim ex opere operato, sed fuisse quemdam ritum externum divinitus ipsi S. Joanni inspiratum, quo homines excitabantur ad pœnitentiam agendam de peccatis (unde appellatur *Baptismus pœnitentiæ*. S. Luc. 3. & Act. 19.) & sic disponebantur ad Gratiam per Baptismum Christi recipiendam. Ita S. Thom. q. 38. art. 2.

Observandum est 2. conveniens quoque fuisse Christum Dominum a dæ-

a dæmone tentari ob varias rationes, quas S. Doct. explicat q. 41. a. 1.

Ubi tamen notandum est, hanc Christi Domini tentationem fuisse tantum exterius factam, apparente scilicet ei dæmone sub specie aliqua humana, ut probabilissime conjici potest, & externa voce illum alloquente, non vero per internam suggestionem, quia cum omnes motus animæ Christi essent perfecte rationi subjecti, nulla illicita cogitatio, nullus illicitus affectus a dæmone poterat in eo excitari. Ita docet S. Greg hom. 6. in Euang. & S. Damasc. lib. 3. cap. 20.

Observandum est 3. conveniens etiam fuisse, ut Christus Dominus doctrinam suam variis miraculis confirmaret ob eas rationes, quas explicat S. Doctor q. 43. art. 3. Porro circa hæc Christi miracula tres præsertim difficultates hic solvendæ occurrunt.

Prima est, an Christus Dominus, non solum ut Deus, sed etiam ut homo, potestatem habuerit faciendi miracula.

Respondetur affirmative. Quod probatur ex eo, quod in Euangeliis passim Christus Dominus multas curationes miraculosas solo tactu perfecerit, & S. Luc. c. 6. dicitur, quod *Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes*. Unde S. Cyrillus lib. de recta Fide ad Reginas, titulo, Quod Christus sit vita, dicit, Christi Corpus fuisse vivificum, id est vitam aliis tribuens, & S. Damasc. l. 3. de Fide c. 5. dicit, *Idem corpus fuisse instrumentum, ac veluti organum Divinitatis ad operationes Divinas efficiendas*, & S. Hilar. c. 9. in S. Matth. *Potestas*, inquit, *intra Corpus Christi manens rebus ipsis caducis efficientiam addebat sanitatis*. Ex quibus, & aliis similibus SS. Patrum dictis sequitur, probabilissimum esse, quod plures Theologi docent, Christi humanitatem fuisse illorum miraculorum causam instrumentalem, non tantum moralem, sed etiam physicam, & effectivam, idest Christum Dominum, quatenus hominem; non solum orando, & per modum causæ moralis, & meritoriæ, sed etiam physicæ simul cum Divina virtute miracula illa esse operatum. Quod confirmari potest ex eo, quod Christus Dominus plurima ex illis miraculis fecit non deprecando, sed imperando, ut S. Matth. 8. ubi dicitur, quod *imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna*, & S. Luc. 4. ubi de socru Simonis febricitante dicitur, *Stans super illam imperavit febri, & dimisit illam*.

2. Secunda difficultas est, an miracula, quæ Christus fecit, fuerint ad ejus Divinitatem probandam sufficientia.

Respondet S. Doctor qu. 43. ar. 4. affirmative, idque probat 1. ex eo, quod illa miracula transcendebant omnem creatæ virtutis potestatem, ideoque non nisi Divina virtute fieri poterant. Et propterea cœcus illuminatus recte dicebat S. Jo. 9. *A sæculo non est auditum, quod aperuerit quis oculos cæci nati*. Probat. 2. ex modo, quo faciebat miracula. Non enim (ut dictum est) orando, ut cæteri Prophetæ, & Sancti, sed imperando, & tanquam potestatem habens illa perficiebat.

Undo

Unde colligi poterat illum cum Deo Patre æqualem habere virtutem. Probat. 3. ex ipſa ejus doctrina, qua ſe Deum dicebat, quæ ſi vera non fuiſſet, miraculis Divina virtute factis confirmata non fuiſſet.

Tertia difficultas eſt, an per illa miracula dæmones Chriſti Divinitatem certo cognoſcere potuerint.

3. Reſpondetur, quod (ſicut recte dicit S. Aug. lib. 6. de Civ. c. 21.) Chriſtus Dominus tantum innotuit dæmonibus, quantum voluit; tantum autem voluit, quantum oportuit. Quare, cum ex una parte non eſſet expediens, ut dæmones Chriſti Divinitatem aperte cognoſcerent, ex altera vero requireretur, ut aliquid de illa ſuſpicarentur; ideo ſpeciali quadam Dei providentia factum eſt, ut dæmones ſimul aliquo pacto cognoſcerent, & etiam dubitarent. Ita S. Thom. q. 45. art. 1. ad 2. ubi etiam id confirmat auctoritate S. Ambroſ. S. Chryſoſt. & aliorum Patrum.

Quamvis autem dæmones Chriſti Divinitatem, quandiu mortalis inter homines vixit, certo cognoſcere non potuerint; eſt tamen verum, ipſis illam poſt ejus mortem certo innotuiſſe, illoſque vel invitos Chriſtum Dominum eſſe verum, & naturalem Dei Filium credidiſſe. Unde dixit S. Jacob. in Epiſt. can. c. 2. *Dæmones credunt, & contremiſcunt*, & S. Paul. ad Phil. 2. *Ut in nomine Jeſu omne genuflectatur, Cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*. Et ratio eſt, quia tunc evidentiſſima ſigna Divinitatis ipſius experti ſunt, cum viderunt eum ad inferiores terræ partes deſcendentem, & inde ſumma cum poteſtate juſtorum animas eripientem.

SECTIO IV.

De egreſſu Chriſti Domini ex hoc mundo.

CIrca egreſſum Chriſti tria quæri poſſunt.

Quæres 1. quid nobis Chriſti paſſio, & mors contulerit, & qua ratione nobis proficua fuerit.

Reſp. S. Doct. q. 48. quinque præſertim modis paſſionem, ac mortem Chriſti ad ſalutem noſtram contuliſſe, nobiſque proficuam fuiſſe.

Primo per modum meriti, quia Chriſtus quatenus caput omnium hominum, per illam nobis ut membris ſuis de condigno meruit ipſam æternam ſalutem, & omnia etiam media ad illam conſequendam aut neceſſaria, aut utilia, ut ſupra dictum eſt.

Secundo per modum ſatisfactionis pro totius mundi peccatis, quæ quidem ſatisfactio a Chriſto Domino in paſſione, ac morte Deo Patri pro nobis exhibita, non ſolum ſufficiens, ſed & ſuperabundans fuit, non tantum propter dignitatem Perſonæ ſatisfacientis, aut rei oblatæ, ut c. 1. diximus, ſed præterea propter nimiam charitatem, ex qua patiebatur, & atrocitatem tormentorum quæ patiebatur. Ut enim obſervat S. Doct. q. 46. art. 1. paſſus eſt in omnibus, in quibus pati potuit, & ab omnibus, a quibus pati potuit.

Ter-

Tertio per modum Sacrificii. Chriſti enim paſſio, & mors fuit verum, & proprium, & vere propitiatorium Sacrificium, ut vocatur a Concil. Trid. ſeſſ. 22. c. 2. quod quidem ex quacunque parte conſideretur, infiniti valoris fuit, ut ex ante dictis conſtat.

Quarto per modum redemptionis, paſſio ſiquidem, & mors Chriſti fuit quædam ſolutio, per quam homines a ſervitute tum peccati, tum dæmonis redempti ſunt, ſicut captivi, ac ſervi pretio redimi ſolent. Unde Princeps Apoſtolorum Ep. 1. c. 1. *Non corruptibilibus*, inquit, *auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione, ſed pretioſo ſanguine quaſi Agni immaculati Chriſti*. Et hinc vere, ac proprie Chriſtus Dominus hominum Redemptor dicitur, ut fuſius explicabitur infra Sect. 12.

Quinto denique, & ultimo, per modum efficientiæ, hoc eſt, quod paſſio, & mors Chriſti Domini ſalutem noſtram, ac media omnia ad illam operata eſt per modum cauſæ efficientis inſtrumentalis. Cum enim humanitas Chriſti Domini fuerit inſtrumentum Divinitatis (ut ſupra dictum eſt) ideo ex conſequenti omnes actiones paſſionis Chriſti inſtrumentaliter operatæ ſunt ad ſalutem humanam in virtute Divinitatis, & ſecundum hoc paſſio, & mors Chriſti ſalutem humanam efficienter cauſare dicitur.

Obſervat autem S. Doct. ſup. a. 6. ad 3. inter iſtos quinque modos hanc eſſe differentiam, quod Paſſio Chriſti Domini, in quantum comparatur ad ejus Divinitatem, agit per modum efficientiæ, in quantum vero refertur ad ejus voluntatem humanam, agit per modum meriti, ſecundum vero quod conſideratur in ipſa carne Chriſti Domini, agit per modum ſatisfactionis, redemptionis, & ſacrificii.

2. Quæres, an in Chriſti Domini morte humanitas ejus fuerit a Divinitate ſeparata.

Reſpondetur, humanitatem Chriſti Domini, etiam in ejus mortis triduo, manſiſſe inſeparabiliter Divinitati unitam, ipſamque Divinitatem ejus corpori in ſepulcro, & animæ in Inferno conjunctam ſemper extitiſſe.

Ita S. Damaſc. l. 3. de Fide c. 275. Fulgent. l. ad Traſimundum c. 23. & unanimiter omnes alii SS. Patres, eſtque de Fide, ut ex ante dictis conſtat. Probatque S. Doctor q. 50. a. 2. ex eo, quod in Symbolo de Filio Dei dicitur, quod fuerit crucifixus, mortuus, & ſepultus, quod ejus corpori mortuo tantum convenit, item quod deſcenderit ad Inferos, quod ſolam ejus animam ſpectat, quæ vera non eſſent, niſi ratione unionis hypoſtaticæ, per quam utraque pars Divinitati ſemper conjuncta remanſit.

Quæres 3. an corpus Chriſti Domini poſt mortem corruptum fuerit.

Reſpondet S. Doct. q. 51. a. 3. negative. Quod, ut melius intelligatur, notandum eſt ex S. Dam. l. 3. de Fide c. 18. duplicem eſſe corporis humani corruptionem. Una eſt, quæ fit per ſeparationem animæ ab illo, &

hoc

hoc modo tam certum est, Christi Domini corpus fuisse corruptum, quam ipsum Christum fuisse mortuum. Alia corruptio est illa, quæ fit per resolutionem corporis in vermes, cineres, aut aliquid simile, & hoc modo constat ex Fide, Christi Domini corpus non fuisse corruptum, juxta illud Psal. 15. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Hunc enim locum S. Petrus Act. 2. & Paulus c. 13. de Christi corpore mortuo exponunt. Additque S. Doctor supra, non decuisse, Christum pati corruptionem in corpore, ne mors ejus potius necessitati, quam voluntati adscriberetur.

SECTIO V.
De Christi Domini descensu ad Inferos.

1. CErtum est ex Fide, Christum Dominum, secundum animam, vere, & proprie descendisse ad Inferos, non vero metaphorice tantum, ut falso hunc Symboli articulum Hæretici interpretantur, quorum aliqui dicunt descendere ad Inferos idem esse, ac interire, alii idem esse, ac sepulturæ tradi, alii denique omnium impiissime, per descensum Christi ad Inferos, significari asserunt, Christi animam dolores, ac desperationem animarum damnatarum pertulisse. Ita Calvinus l. 2. de Instit. c. 16. §. 8. & seq.

Refellitur hæc blasphemia,& nostræ Fidei veritas prob. 1. ex Script. S. Matth. 12. *Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus*, &c. *sic erit Filius hominis in corde terræ*, &c. ubi per cor terræ S. Hier. in c. 2. Jonæ Infernum intelligit. Et ad Ephes. 4. *Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ*? quem locum de Christi Domini descensu ad Inferos exponunt S. Chrys. & Hier. commentariis in illam Apostoli Epistolam, & S. Iren. l. 5. c. 31.

Probatur 2. ex Symbolo Apostolorum, & Symbolo S. Athanasii, in quibus hæc veritas expressis verbis continetur.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui unanimiter huic veritati subscribunt, ut S. Leo Papa ser. 1. de Resur. *Resurrectio Salvatoris nec animam in Inferno, nec carnem diu morari passa est in sepulcro*. S. Ambr. l. de mysterio Paschæ c. 4. S. Greg. Papa l. 13. Mor. c. 20. & plures alii, qui citantur a Bellarmino l. 4. de Christo, c. 14.

Cum igitur hoc certum sit, quædam dubia circa hunc Christi ad Inferos descensum solvenda superfunt.

2. Primum dubium est,ad quæ Inferorum loca Christus descenderit.

Ad hujus dubii solutionem observandum est ex S. Doct. in 4. dist. 45. a. 3. Inferorum nomine quatuor loca intelligi. Primus est ille, in quo damnatorum animæ cum Dæmonibus torquentur; secundus est Limbus puerorum cum solo peccato originali ex hac vita decedentium; tertius est locus ignis Purgatorii, in quo animæ justorum a peccatorum reliquiis expiantur; quartus denique est Limbus Sanc-

Digitized by Google

ctorum Patrum, in quo ante Chriſti adventum Sanctorum animæ recipiebantur, ubi abſque ullo doloris ſenſu beata redemptionis ſpe ſuſtentati placida quiete fruebantur, qui locus paſſim in ſactis Literis Abrahæ Sinus nuncupatur. Hac obſervatione præmiſſa,

Dicendum eſt cum S. Doctore q. 52. a. 1. Chriſti Domini animam vere quidem, & ſecundum ſubſtantialem præſentiam deſcendiſſe ad Limbum SS. Patrum, ibique cum illis manſiſſe per triduum illud, quo a corpore fuit ſeparata, ad alia vero loca Inferorum non deſcendiſſe, niſi ſecundum aliquem ſpecialem ſuæ virtutis effectum.

Prima pars aſſertionis, qua diximus Chriſtum in Limbum Sanctorum Patrum deſcendiſſe, patet ex eo, quod communiter SS. Patres dicunt, ideo Chriſtum Dominum deſcendiſſe ad Inferos, ut inde Sanctorum animas educeret, ac ſecum in cœlum eveheret, ut S. Ignatius in epiſt. ad Trallianos, & S. Hieron. in c. 4. ad Epheſ. Quod autem ibi triduum remanſerit, præter auctoritatem S. Doctoris, id aſſertum habetur apud Irenæum l. 5. c. ult. & Tertull. in l. de anima c. 13.

Altera vero aſſertionis pars, qua diximus, Chriſtum Dominum non deſcendiſſe ſecundum realem præſentiam ad alia Inferorum loca, probatur a S. Doctore ex eo, quod

In primis Chriſtus Dominus nullam habuit cauſam ad Infernum damnatorum deſcendendi, cum neque locus eſſet ipſi congruus, & decens, neque ad hoc ut damnatos, ac Dæmones ſibi genuflectere compelleret, neceſſarium fuerit, ut eorum teterrimum, ac fœdiſſimum carcerem adiret. Idem de Limbo puerorum dici debet, tum quia locus ille minime Chriſto Domino congruebat, tum etiam, quia non ſatis conſtat, an Chriſtus Dominus ſe illis manifeſtaverit.

Similiter videtur non fuiſſe conveniens, ut locum Purgatorii Chriſtus adiret, ac præſentia ſua illuſtraret, cum locus ille ſit tantum pœnis deſtinatus.

3. Secundum dubium eſt, quid Chriſtus Dominus ad Inferos deſcendens animabus juſtis contulerit.

Reſpondetur, Chriſtum Dominum illis tria contuliſſe.

In primis enim Gloriæ lumen illis indidit, atque adeo illas beatas effecit, ut docet S. Th. q. 52. a. 3. ad 1. Hoc colligitur ex illis Domini ad latronem crucifixum verbis, S. Luc. 24. *Hodie mecum eris in Paradiſo*, hoc eſt in loco, ubi mecum, & cum aliis eris beatus. Poſtea illuceſcente tertia die, beatas illas animas inde ſecum eduxit. Quo pertinet illud Zachar. 9. *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu.*

Denique quadrageſima poſt reſurrectionem die ſanctas illas animas ſecum in cœlum invexit, quando ipſe (ut dicitur Pſal. 67.) *Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem.*

SE-

Digitized by Google

SECTIO VI.

De Christi Domini resurrectione.

1. FIdes Catholica docet, Christum Dominum tertia post mortem die surrexisse a mortuis, animamque ejus proprio corpori iterum fuisse unitam. Circa hanc vero Christi resurrectionem quædam hic observanda occurrunt.

Primum est, Christum Dominum non aliena, sed propria sua virtute a mortuis surrexisse, juxta quod ipse dixerat S. Jo. 10. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.*

Secundum est, Christum Dominum post resurrectionem in corpore suo glorioso vulnerum cicatrices retinuisse, idque *non ex impotentia curandi*, ut ait Beda in cap. ult. S. Luc. *sed ut perpetuum victoriæ suæ circumferret triumphum.* Quod & de Sanctis Martyribus dicit S. Aug. l. 22. de Civ. c. 10. his verbis: *Fortassis in illo Regno in corporibus Martyrum videbimus cicatrices vulnerum, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam quamvis in corpore non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit.*

Tertium est, Christi Domini corpus glorioſum resurgendo clausum sepulcrum penetrasse. *Neque enim existimare debemus* (ut ait S. Hier. Ep. ad Hedibiam q. 6.) *Angelum idcirco venisse, ut aperiret Domino resurgenti, & revolveret lapidem, sed postquam Dominus resurrexit, indicasse, quod factum est, & sepulcrum vacuum revolutione lapidis ostendisse.* Hoc enim corporis sui glorioſi proprium fuisse ipsemet postea ostendit, cum ad Discipulos in Cœnaculo congregatos januis clausis ingressus est, ut habetur S. Jo. 20.

2. Quartum est, Christi Domini resurrectionem vere dici, ac esse causam resurrectionis nostræ futuræ (ut docet S. Th. q. 56. a. 1. & 2.) non quidem meritoriam, cum post mortem nihil amplius meruerit, sed efficientem, in quantum humanitas Christi est instrumentum Divinitatis. Sicut enim per illam plurima miracula, & etiam mortuorum aliquorum resurrectionem alias fecit, sic etiam universalem omnium resurrectionem faciet. Quo sensu Christus D. S. Jo. 5. dixit: *Venit hora, quando omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, & procedent qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ*, &c. Quæ Christi verba S. Doct. in supplem. q. 76. art. 2. litteraliter intelligit de sensibili voce Christi, per quam imperabit resurrectionem, & simul illam operabitur. De qua etiam voce Cassiod. interpretatur illud Psal. 67. *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis*, ad suscitandum scilicet mortuos.

Dici etiam potest, Christi Domini resurrectionem esse causam non solum efficientem, sed etiam exemplarem resurrectionis nostræ futuræ, in quantum scilicet (ut dicit Apost. Philipp. 3.) *Reformabit*

bit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Et eodem ſenſu reſurrectio Chriſti Domini dici etiam poteſt cauſa exemplaris reſurrectionis ſpiritualis animarum noſtrarum ; *ut ſicut Chriſtus reſurrexit a mortuis per Gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*, ut habetur Rom. 6.

SECTIO VII.

De Chriſti Domini in cœlos Aſcenſione, & ad dexteram Patris ſeſſione.

1. SIcut de reſurrectione, ſic etiam de aſcenſione dicendum eſt, Chriſtum Dominum non aliena ope, ſed propria virtute tum Divinitatis, tum etiam humanitatis glorificatæ ad cœlos aſcendiſſe. Ita S. Doct. q. 57. art. 3.

Sicut autem certiſſimum eſt, Chriſtum Dominum ad cœlos aſcendiſſe, ſic etiam convenientiſſimum fuit, ut idem S. Doct. dicit a. 6. Cum enim locus debeat eſſe locato proportionatus, hinc ſequitur, corpori Chriſti, glorioſo, & incorruptibili locum gloriæ, & incorruptionis debitum fuiſſe.

Quæres, quo Chriſtus aſcenderit, ſeu quiſnam fuerit terminus aſcenſionis ejus.

Reſpondet S. Doct. q. 57. ar. 4. Chriſti Domini humanitatem fuiſſe ſupra omnes cœlos elevatam, juxta quod dixit Apoſt. Epheſ. 2. quod Deus Pater *conſtituit illum ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, & omnia ſubjecit ſub pedibus ejus.*

Cæterum quomodo, & quo ſitu, & in qua cœli parte ſit corpus Chriſti Domini, ſupervacaneum eſt quærere, ut ait S. Aug. lib. de Fide, & Symb. c. 6. tantummodo in cœlo eſſe credendum eſt. Non enim eſt fragilitatis noſtræ cœlorum ſecreta diſcutere, ſed eſt noſtræ Fidei de Dominici corporis dignitate ſublimia, & honeſta ſapere, ut ibidem dicit.

2. Quod ſpectat ad ſeſſionem ipſius Chriſti Domini, quæ dicitur eſſe ad dexteram Patris, obſervandum eſt ex S. Doct. q. 58. figuratam eſſe iſtam locutionem, proindeque non corporalem aliquam ſeſſionem, ſed tranquillitatem, ac firmitatem ſtatus gloræ Chriſti Domini debere intelligi, vel etiam Regiam, & Judiciariam ejus poteſtatem, ſicut & nomine dexteræ Patris non ſignificatur pars illa corporis humani, quæ appellatur dexrera (cum enim Deus ſit puriſſimus ſpiritus, nihil in eo corporeum cogitari fas eſt) ſed ipſius Divina beatitudo, & gloria, quæ dexteræ nomine quandoque in Scripturis deſignatur, ut Pſ. 15. *Delectationes in dextera tua uſque in finem*, vel potius ſupremæ poteſtatis ejus participatio. Et ſic Chriſtus

ſtus Dominus dicitur ſedere ad dexteram Patris. 1. in quantum Deî Filius, ipſi Patri conſubſtantialis, ac proinde paternæ poteſtatis, & gloriæ conſors, & particeps. 2. in quantum homo ad ejuſdem gloriæ, & poteſtatis conſortium, & participationem ratione unionis hypoſtaticæ admiſſus, & a Deo Patre ſupremus omnium Rex, ac Judex conſtitutus, ut ex infra dicendis conſtabit. Et eo ſenſu docet S. Th. art. 4. ſolius Chriſti proprium eſſe ſedere ad dexteram Patris, nec ulli Angelo, vel homini poſſe convenire.

SECTIO VIII.

De Regia poteſtate, quæ Chriſto Domino competit.

1. CErtum eſt 1. Chriſtum Dominum, non modo ut Deum, ſed etiam ut hominem, Regiam poteſtatem, & ſummam auctoritatem habuiſſe circa omnia ſpiritualia, ita ut potuerit arbitratu ſuo inſtituere, præcipere, & immutare, quæcunque ad Eccleſiæ Hierarchiam, ejuſque ſtatum ſpiritualem pertinent.

Hæc veritas, quæ de Fide eſt, conſtat ex eo, quod in Evangeliis dicitur, Chriſtum Dom. abſolute, & ſine ulla limitatione poteſtate illa ſpirituali uſum fuiſſe, illiuſque virtute legem veterem abrogaſſe, novam condidiſſe, Sacramenta inſtituiſſe, peccata remiſiſſe, & alia ejuſmodi feciſſe, quæ non niſi ab habente ſummam in Eccleſiæ regimine auctoritatem fieri potuerunt. Huc pertinet illud Pſ. 2. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus*.

Certum eſt 2. Chriſtum Dominum non habuiſſe tale dominium in res omnes temporales, quo ipſe ſolus eſſet quarumcunque rerum temporalium Dominus, ita ut nullus præter ipſum cujuſcunque rei dominus, aut proprietarius eſſet; cum nec ipſe Deus tale dominium ſibi vindicare voluerit, ſed retento abſoluto quodam, & ſupremo in res omnes dominio, proprietatem illarum hominibus benigne conceſſerit, ita ut dependenter ab illo ſupremo dominio vere ſint, ac dicantur rerum ſuarum proprietarii, & domini. Unde refellitur quorundam error, qui aſſerunt, omnes Principes, ac dominos terræ a Chriſti Domini conceptione fuiſſe ſuis dominiis privatos. Cujus præterea falſitas evidenter convincitur vel ex ipſius Chriſti teſtimonio dicentis S. Matth. 22. *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*.

Cum hæc duo certa ſint, unum eſt dubium, an ſcilicet Chriſtus Dominus, quatenus homo, habuerit ſupremum quoddam dominium directum, & abſolutum in res omnes temporales, & in omnia Regna mundi, ita ut poſſet quoſcunque Reges, & Principes privare ſuis Regnis, & dominiis, ſi voluiſſet. Pro cujus reſolutione duo breviter dicenda ſunt.

2. Primum eſt, Chriſtum Dominum, etiam ut hominem, vere, & pro-

proprie dominium illud in res omnes habuiſſe, ac proinde fuiſſe verum, & ſupremum Regem, ac Monarcham rerum omnium temporalium.

Prob. 1. ex Scriptura. Pſal. 2. *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* S. Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Apoc. 19. *Habet in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum, Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Quæ Scripturæ teſtimonia de Chriſto Domino, ut homine, communiter a Sanctis Patribus intelliguntur.

Prob. 2. ex S. Auguſt. tract. 115. in S. Jo. ſuper hęc Chriſti verba, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, ubi recte obſervat, Chriſtum Dominum non dixiſſe, *Regnum meum non eſt in hoc mundo*, cum vere haberet Regnum etiam in terra, ſed ſolum dixiſſe, *Non eſt de hoc mundo*, id eſt non acceptum ab hominibus, nec humana auctoritate, aut humano jure devolutum. Et S. Bern lib. 3. de conſid. ad Eugenium Papam, ubi de Chriſto ſic loquitur. *Hic eſt, de quo Propheta ait, Et erit omnis terra poſſeſſio ejus, Chriſtus hic eſt, qui poſſeſſionem ſibi vindicat & jure creationis, & merito redemptionis, & dono Patris. Cui enim alteri dictum eſt, Poſtula a me, & dabo tibi gentes?*

Probatur denique ex eo, quod Chriſti Domini, etiam in quantum hominis, dignitas, & excellentia, ratione unionis hypoſtaticę, talis, ac tanta fuit, ut nullus honoris, prerogativę, aut poteſtatis titulus eſſe potuerit, qui non illi merito deberetur.

Secundum eſt, Chriſtum Dominum poteſtate illa, & dominio, quandiu mortalis inter homines vixit, numquam uti voluiſſe, ſed ſponte, ac voluntarie illius uſu ſeipſum abdicaſſe, ac paupertatem perfectiſſimam amplexum fuiſſe, ut ſic non ſolum merito ſuo, ſed etiam exemplo nos efficacius juvaret. Unde Apoſt. de illo dicit 2. Cor. 8. quod *Cum eſſet dives, propter nos egenus factus eſt.* Et ipſe Chriſtus Dominus eo ſenſu de ſe locutus eſt, cum dixit S. Matth. 8. *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.*

SECTIO IX.

De Judiciaria Chriſti Domini poteſtate.

1. CUm (ut ait S. Doct. q. 59.) Regiam dignitatem poteſtas judiciaria conſequatur, de illa, prout Chriſto Domino competit, nobis agendum eſt, ac

Dicendum in primis, judiciariam illam poteſtatem Chriſto Domino competere, non modo quatenus Deus eſt, ſed etiam quatenus homo, cum hac tamen differentia, quod, quatenus Deus eſt, illam ex ſe habeat, quatenus autem homo, non ex ſe, ſed auctoritate ſibi divinitus commiſſa, & delegata.

Digitized by Google

Hoc conſtat ex Scriptura. Act. 10. *Hic eſt, qui conſtitutus eſt a Deo Judex vivorum, & mortuorum.* & S. Jo. 5. *Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt.*

2. Dicendum 2. ad judiciariam Chriſti poteſtatem pertinere non ſolum ultimum illud, & generale Judicium, de quo ſæpius in Euangeliis mentio fit, ut S. Matth. 16. 24. & 25. & 2. Cor. 5. ſed etiam particulare judicium in morte cujuſque ab illo faciendum. Tale enim judicium in morte cujuſque faciendum eſſe

Conſtat 1. ex Scriptura Eccl. 11. *Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundum vias ſuas.* & Heb. 9. *Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem Judicium.*

Conſtat 2. ex S. Auguſt. lib. 2. de anima, ubi hanc veritatem aſſerit: S. Hieron. in cap. 2. Joel. ubi per diem Domini diem Judicii intelligendum eſſe dicit, ſive diem exitus uniuſcujuſque de corpore. *Quod enim*, inquit, *in die judicii futurum eſt omnibus, hoc in ſingulis in die mortis impletur.* & S. Chryſoſt. hom. 14. in S. Matth. *Omnes*, inquit, *animæ, cum hinc emigraverint, variis peccatorum catenis implicitæ ad terribile illud tribunal ducentur.*

Tertio id conſtat ex eo, quod Fide certum eſt, atque in Conc. Florentino definitum in decreto unionis, animas poſt mortem ſine mora recipi in cœlum, ſi ſint omnino expiatę, vel amandari in infernum, ſi peccato mortali obſtrictę ex hac vita deceſſerint. Atqui dici non debet, hoc ita fieri ſine ſpeciali judicii Divini decreto.

Quod vero Judicium illud particulare æque, ac ultimum generale a Chriſto Domino quatenus homine exerceatur, conſtat ex eo, quod dicitur S. Jo. 5. quod *Pater non judicat quenquam, ſed omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium.*

Porro ad hoc judicium particulare ſubeundum, neceſſe non eſt, animas realiter in cœlum deferri, aut Chriſtum ad illas e cœlo delabi, ſed ſufficit, quod illæ in ipſo mortis inſtanti intellectualiter eleventur ad audiendam ſententiam Judicis, ita ut in eodem inſtanti cognoſcant ſeſe judicari, & pro ratione eorum, quæ in vita geſſerunt, & boni, vel mali ſtatus, in quo deceſſerunt, ſalvari, vel damnari, imperio, & auctoritate non ſolum Dei, ſed etiam hominis Chriſti, ac eodem momento per inſtantaneam loci mutationem conſtituantur in loco illo, in quo ex vi judicii, & imperii Chriſti Domini futurę ſunt, ſive in Paradiſo, ſive in Purgatorio, ſive in Inferno.

3. Dicendum 3. ad eandem quoque judiciariam Chriſti poteſtatem pertinere alia omnia judicia, quę erga homines, etiam dum in hac vita mortali degunt, divinitus exercentur, erga bonos quidem, cum pro eorum meritis, & recto Gratiarum uſu Gratię ipſis augentur, & copioſiora auxilia ſubminiſtrantur, erga malos vero, cum pro eorum demeritis abundantiora Gratiæ auxilia ipſis ſubtrahuntur, permittunturque excęcari, & indurari. Quod enim hęc non tantum ęterno,

ac ſupremo Dei judicio, ſed etiam Chriſti Domini, quatenus homo eſt, imperio peragantur, conſtat ex eo, quod (ut ſupra ex Act. 10. retulimus) non ſolum mortuorum, ſed etiam vivorum Judex a Deo ſit conſtitutus.

Quæres, an etiam ad Angelos extendat ſe judiciaria illa Chriſti Domini poteſtas.

Reſpondetur affirmative cum S. Doctore q. 59. ubi dicit, Angelos omnes, ſive bonos, ſive malos judiciariæ poteſtati Chriſti Domini, etiam quatenus hominis, ſubeſſe, idque ratione eorum, quæ circa homines operantur. Cum enim tam boni, quam mali Angeli aliquid ad ſalutem, vel damnationem hominum cooperentur, ideo Chriſti ſupremi Judicis ſententiam, quoad præmium, vel ſupplicium accidentale ſunt ſubituri. Quo ſenſu ipſe Chriſtus Dominus dicit S. Luc. 15. quod *Gaudium erit Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*: & e contra dæmones dicunt c. 8. S. Matth. & c. 1. S. Marc. *Quid nobis, & tibi, Jeſu Fili Dei? veniſti huc ante tempus torquere, & perdere nos?*

SECTIO X.

De dignitate capitis, quæ Chriſto Domino competit reſpectu tam Angelorum, quam hominum.

1. OBſervandum eſt hic ex S. Th. qu. 8. rationem capitis myſtici deſumi ex proportione ad caput naturale, in quo cum tria conſiderari poſſint, ordo, perfectio, & virtus; ordo quidem, quia eſt prima pars hominis, perfectio vero, quia in eo vigent omnes ſenſus interiores, & exteriores, cum in cæteris membris ſit ſolum tactus; virtus denique, quia motus omnis cæterorum membrorum ab illo derivatur: ſic etiam tria de capite myſtico intelligi debent, ita ut cum quæritur, an Chriſtus Dom. ſit caput hominum, vel Angelorum, idem ſit, ac ſi quæratur, an reſpectu illorum hę tres prerogativę Chriſto Domino competant. Hac obſervatione ſuppoſita,

Dicendum 1. Chriſtum Dominum, etiam quatenus hominem, eſſe caput totius Eccleſię.

Conſtat in primis ex Apoſt. Epheſ. 1. ubi dicitur, quod Deus Pater Chriſtum Dominum *dedit caput ſupra omnem Eccleſiam*. & Coloſſ. 1. *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ*.

Conſtat preterea ex eo, quod Chriſto Domino, etiam quatenus homini, tres ſupradictæ capitis prærogativę competunt. Eſt enim primus in ordine predeſtinationis Divinę, unde vocatur ab Apoſt. Rom. 8. *Primogenitus in multis fratribus*. Deinde ceteros omnes fideles omni virtutum, & gratiarum genere antecedit, ut ex ante dictis patet. Tertio denique virtutem habet influendi Gratiam in omnia membra Eccleſię. Unde S. Jo. 1. dicitur, quod *de plenitu-*

Digitized by Google

dine ejus omnes accepimus. & ipſe Chriſtus Dominus c. 15. ſeipſum viti comparat, & Fideles palmitibus, qua comparatione influxum ſuum in illos ſatis declarat.

2. Dicendum 2. Chriſtum Dominum, quatenus hominem, eſſe caput omnium prorſus hominum. Ita S. Th. ar. 3.

Probari poteſt enumeratione facta per diverſos gradus hominum, quibus omnibus certum eſt illum & ordine, & perfectione antecellere, & in eos omnes influxum aliquem habere. Et primo quidem de Beatis conſtat, cum ſint membra Eccleſiæ triumphantis ipſi Chriſto perfectiſſime unita. De Juſtis item tum in Purgatorio, tum in hac vita exiſtentibus, cum ab ipſo influxum gratiæ, & charitatis recipiant. De Fidelibus etiam, qui in peccato mortali ſunt, cum adhuc per Fidem, licet velut membra mortua, illi conjungantur, atque ideo ipſe in eos Fidem illam, ſive habitualem, ſive actualem, & alias omnes gratias actuales, quibus ad pœnitentiam excitantur, influat. De Infidelibus quoque idem dici debet, cum (ut ſupra probatum eſt) pro illis etiam Chriſtus Dominus mortuus ſit, & ex conſequenti (ut ſupponimus ex tract. de Gratia) illis, ſicut & aliis omnibus, & etiam parvulis ſine Baptiſmi ſuſceptione decedentibus, gratias ad ſalutem ſufficientes promeruerit.

Porro licet hoc ſenſu Infideles dicantur membra Chriſti, non tamen propterea dici poſſunt membra Eccleſiæ. Ad hoc enim non ſufficit, ut quis a Chriſto Dom. influxum aliquem recipiat, aut recipere poſſit, ſed præterea neceſſarius eſt aliquis alius Gratiæ effectus, nempe ut fiat Fidelis, & ſaltem in voto Baptiſmi Sacramentum recipiat.

Ex dictis autem intelligi poteſt, Chriſtum Dominum nullo modo eſſe, aut dici poſſe caput damnatorum, cum ex lege Dei ordinaria non ſint amplius in potentia ad ullam cum Chriſto unionem, aut ad ullum Gratiæ influxum ab ipſo recipiendum, qui proinde neque ſunt, neque dici debent membra Chriſti.

3. Dicendum 3. Chriſtum Dominum, etiam quatenus hominem, eſſe caput Angelorum. Ita S. Thom. ar. 4.

Conſtat ex Scriptura. Coloſſ. 2. Chriſtus vocatur ab Apoſtolo *Caput omnis Principatus, & Poteſtatis*. & Epheſ. 1. idem Apoſt. dicit, Chriſtum Dominum a Deo Patre *conſtitutum eſſe ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, & Virtutem, & Dominationem, & ipſum dediſſe caput ſupra omnem Eccleſiam*. & Ep. 1. S. Pet. 3. Chriſtus Dominus dicitur *profectus in cœlum ſubjectis ſibi Angelis*. Ex quibus Scripturæ verbis conſtat, Chriſtum Dominum, ſaltem quoad ordinem, & perfectionem, Angelis præeminere, & ſic illorum eſſe caput.

Quod vero ſit etiam illorum caput quoad influxum, conſtat ex iis, quæ præcedenti capite diximus, ubi probavimus, Angelos Gratiæ, ac Gloriæ dona ex Chriſti meritis accepiſſe.

4. Di-

Digitized by Google

4. Dicendum 4. quod licet ſolius Chriſti proprium ſit eſſe caput totius Eccleſiæ, quatenus eſt fons, & origo Gratiarum omnium; hoc tamen non obſtat (ut recte docet S. Th. ar. 6.) quominus alia ſint ipſi ſubordinata Eccleſiæ capita. Itaque, quoniam ſub Chriſto Romanus Pontifex totam viſibiliter gubernat Eccleſiam, in illamque influit, docendo, præcipiendo, paſcendo, leges ferendo, varia gratiarum dona conferendo, ideo vere, ac proprie caput viſibile totius Eccleſiæ dicitur. Imo & unuſquiſque Epiſcopus in Eccleſia ſua quandam habere capitis dignitatem vere dici poteſt.

Neque id abſurdum videri debet, quod in myſtico Eccleſiæ corpore plura ſint capita ſub uno primario, & præcipuo capite; ſicut nec abſurdum eſt, ſub uno ſummo Paſtore Chriſto plures eſſe, & dici in Eccleſia Paſtores, Epiſt. 1. S. Pet. c. 5. & præter fundamentum primarium, & præcipuum (quod eſt Chriſtus) alia etiam eſſe, & dici ejuſdem Eccleſiæ fundamenta, Apoc. 21. ſicut in quolibet Regno præter Regem, qui (ut dicitur 1. Reg. 15.) totius Regni caput eſt, ſunt etiam alii duces, & optimates ab eo dependentes, qui etiam dicuntur *capita populorum*, Amos 6.

CAPUT XI.

* *De Sacerdotio Chriſti.*

SAcerdotii nomine intelligitur munus illud, quo quis conſtituitur, ut res ſacras, & Divinas tanquam Dei miniſter hominibus communicet, & viciſſim etiam pro hominibus offerat Deo dona, preces, & ſacrificia, ut colligitur ex variis Scripturæ locis, & præſertim Malach. c. 2. & Ep. ad Hebr. 5. & plenius explicat D. Th. 3. p. q. 22. a. 1.

Hac obſervatione ſuppoſita, dicendum 1. Chriſtum Dominum verum, ac proprie dictum Sacerdotem extitiſſe, & munere Sacerdotii vere, ac proprie functum fuiſſe. Id manifeſte conſtat ex his verbis Pſal. 109. *Tu es Sacerdos in æternum*, &c. & ex cap. 4. & 5. Epiſt. ad Hebr. ubi Apoſtolus de Chriſti Sacerdotio agit, & plenius adhuc conſtabit ex aſſertionibus ſequentibus.

Dicendum 2. Chriſtum Dominum Sacerdotii ſui munus exercuiſſe in cœna ultima, cum ſub ſpeciebus panis, & vini, incruento, & admirabili modo ſemetipſum Patri ſuo in ſacrificium obtulit. Ita expreſſe definitum eſt in Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. ita etiam docuerunt SS. Patres, S. Cypr. lib. 2. Ep. 3. ad Cæcilium, ubi ſic loquitur: *Jeſus Chriſtus Dominus, & Deus noſter, ipſe eſt ſummus Sacerdos Dei Patris, & Sacrificium Deo Patri ſeipſum primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit.* Et S. Greg. Niſſ. orat. 1. de ſancto Feſto Paſchæ, *Pro ineffabili*, inquit, *arcanoque Sacrificii modo, ſua diſpoſitione, & adminiſtratione præoccupat impetum violentum, ac ſeſe ob-*

lationem, & victimam offert pro nobis Sacerdos simul, & Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quando hoc accidit? cum suum Corpus ad comedendum, & Sanguinem suum familiaribus exhibuit ad bibendum. Qua autem ratione actio illa, quam Christus Dominus in cœna exercuit, verum, & proprie dictum sit Sacrificium, plenius explicabitur in Secunda Parte hujus Operis tract. 1. cap. 4. sect. 11.

Dicendum 3. Christum Dominum Sacerdotii quoque sui munere functum fuisse in cruce, ibique seipsum Deo Patri in Sacrificium obtulisse. Id constat manifeste ex Scripturis, ac præsertim cap. 5. Epist. ad Ephes. ubi Apost. dicit, quod *Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo.* D. Thom. de eadem veritate pluribus agit 3. p. q. 22. & q. 48. ar. 3.

Verum difficultas est, quomodo Christus Dominus dici possit Sacrificium in cruce Deo Patri obtulisse. Nam ille proprie sacrificare dicitur, qui ad honorem Dei rem aliquam ita offert, ut ad eum finem eam consumat, & destruat; at Christus Dominus non obtulit seipsum eo modo in cruce; non enim seipsum in cruce interfecit, sed ab aliis interfectus est.

Ad hanc difficultatem variis modis Theologi respondent. Quidam enim dicunt, Christum Dominum sacrificium sui ipsius obtulisse, in quantum ad mortem propriam est aliquo modo cooperatus, eam scilicet non impediendo, cum potuisset impedire virtute beatitudinis animæ, qua a primo instanti conceptionis fruebatur: unde ipse dixit Jo. 10. *Nemo tollit animam meam a me* (invito scilicet) *sed ego potestatem habeo ponendi eam.* Alii dicunt, Christum cooperatum esse ad actionem illam, qua mors ipsi illata est, non quidem in quantum erat homo, sed in quantum erat Deus, sine cujus, ut causæ primæ, concursu actio illa fieri non potuisset. Melius tamen, & verius juxta D. Th. doctrinam respondet Gregorius a Valentia disp. 1. de Incarn. q. 22. punct. 4. ad rationem Sacrificii non esse determinate necessarium, ut ille, qui rem offert, eam etiam ipsemet conficiat, & destruat, sed sufficere, ut ab ipso offeratur, & eo consentiente, & volente conficiatur, & destruatur; quod quidem perfectissime a Christo Domino in cruce peractum est, cum mortem sibi illatam volens acceptavit, & seipsum morientem tanquam hostiam in sacrificium Deo Patri obtulit.

Dicendum 4. Christum Dominum ejusdem Sacerdotii sui munere quotidie adhuc fungi per ministros suos Sacerdotes in Missæ sacrificio. Ita expresse habetur in Conc. Trid. sess. 22. cap. 2. ubi dicitur, quod *In Divino Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis semel seipsum cruente obtulit*, &c. *Idem etiam offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Hujus vero assertionis veritas fusius explicabitur, & plenius constabit ex iis, quæ dicentur in Secunda hujus Operis Parte loco sup. cit.

S E-

SECTIO XII.

* *De eximio, & honorifico Redemporis, & Mediatoris titulo, qui in Scripturis Chriſto Domino tribuitur.*

VAria ſunt ſacræ Scripturæ loca, in quibus tum Redemptoris, tum Mediatoris titulus in utroque Teſtamento ſive a Prophetis, ſive ab Apoſtolis Chriſto Domino tribuitur. Ac in primis vocatur Redemptor, Job. 19. Iſa. 41. 44. 47. 49. 59. Act. 7. Rom. 3. dicit Apoſtolus, nos eſſe juſtificatos per Redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu. & Coloſſ. 1. idem dicit, nos habere Redemptionem in Chriſto per ſanguinem ejus. & 1. Timoth. 2. dicit, ipſum Chriſtum dediſſe ſemetipſum Redemptionem pro omnibus. Additque ibidem, unum eſſe Mediatorem Dei, & hominum, Chriſtum Jeſum. & paſſim in Epiſt. ad Hebræos vocat illum Mediatorem novi Teſtamenti.

Jam quod ſpectat ad titulum Redemptoris, error fuit Petri Abaillardi negantis, Chriſtum redemiſſe genus humanum a ſervitute diaboli, quia, ut ajebat, diabolus nullum jus acquiſierat in homines per peccata illorum. Contra quem errorem S. Bern. fuſe agit Ep. 191. ad Innoc. Papam, ubi pluribus Scripturæ teſtimoniis veritatem oppoſitam probat, oſtenditque, Chriſtum Dominum vere genus humanum redemiſſe, ac vere dici hominum Redemptorem.

Porro ad majorem veritatis illius elucidationem, obſervandum eſt ex S. Doct. 3. p. qu. 4. a. 4. hominem per peccatum duplicem contraxiſſe ſervitutem, primo ratione culpæ, per quam Deo ita juſte permittente redactus erat in poteſtatem diaboli, & ejus ſervus effectus. *A quo enim quis ſuperatus eſt* (inquit Apoſtolorum Princeps 2. Pet. cap. 2.) *hujus & ſervus efficitur*. Erat autem homo peccator in diaboli poteſtatem redactus, in quantum peccando amiſerat juſtitiæ libertatem, & dignus effectus erat, qui in æternum privaretur omni Gratia, ſine cujus auxilio neque a peccato commiſſo reſurgere, neque alia omnia peccata in futurum, ſaltem toto vitæ tempore, vitare poterat. Et ſic unuſquiſque hominum in illo miſerando ſtatu vere ſibi applicare poterat illud Auguſt. Confeſſ. lib. 8. cap. 5. *Suſpirabam ligatus non ferro alieno, ſed ferrea mea voluntate; velle meum tenebat inimicus, & inde catenam fecerat, & conſtrinxerat me*. Et hoc etiam ſenſu peccatores ab Apoſt. 2. ad Timoth. 2. dicuntur eſſe *in laqueis diaboli, & ab eo captivi teneri ad ipſius voluntatem*.

Secunda obligatio, ſeu ſervitus, quam contraxit homo per peccatum, eſt quantum ad reatum pœnæ, quam pati debebat, & ad quam adſtrictus erat ſecundum ordinem Divinæ juſtitiæ. *Ad ſervitutem enim pertinet* (ut ait S. Doct.) *quod aliquis patiatur id quod non vult, liberi ſiquidem hominis eſt uti ſeipſo, prout vult*. Et in Jure illi, qui ad aliquam pœnam damnati ſunt, dicuntur *Servi pœnæ*. Et ea ratio-

ne S. Aug. tract. 52. in Jo. dicit, quod *diabolus possidebat genus humanum, & homines reos supplitiorum tenebat chirographo peccatorum.*

Quia igitur (ut loquitur S. Th. sup.) *Passio Christi Domini fuit sufficiens, & superabundans satisfactio pro peccatis hominum, tam quoad reatum culpæ, quam quoad reatum pœnæ, idcirco ejus passio fuit quasi quoddam pretium, quo redempti sumus, & liberati ab utraque obligazione, & servitute. Nam ipsa satisfactio, qua quis satisfacit sive pro se, sive pro alio, pretium quoddam dicitur, quo se, vel alium redimit a peccato, & a pœna, juxta illud Danielis 4. Peccata tua eleemosynis redime. Christus autem satisfecit, non quidem pecunias dando, aut aliquid simile, sed dando id, quod fuit maximum, scilicet seipsum pro nobis. Unde Apostolus: Non corruptibilibus* (inquit) *auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione*, &c. *sed pretioso Sanguine quasi Agni immaculati, & incontaminati Christi.*

Ex quo intelligitur, qua ratione Passio Christi Domini fuit vera redemptio, & ipse Christus verus hominum Redemptor dictus est, & simul refellitur error Abaillardi. Quamvis enim verum sit, diabolum in homines nullum jus acquisiviisse per peccata illorum, hominesque quantumcunque peccatores semper Divinæ potestati subjectos remanere, hoc tamen non obstat, quin sit etiam verum, peccatores dæmonum tentationibus, & suggestionibus in malum consentientes eorundem servituti, Divina id exigente justitia, subdi; sicut illi, qui ad metalla, aut ad remos damnati sunt, humanæ justitiæ executoribus, qui ejusmodi operibus præsunt, subduntur. Æquum est enim, ut ii, qui optimo Patri obedire, ejusque onus leve, & jugum suave ferre noluerunt, in pœnam inobedientiæ sæviissimi tyranni servituti mancipentur, coganturque vel inviti ejus duriissimum jugum portare.

Unde solvitur alia objectio ejusdem Abaillardi dicentis, pretium redemptionis hominum non fuisse persolutum Diabolo, quod tamen fieri debuisse videtur, ut ab ejus servitute redimerentur. Respondetur enim, quod cum diabolus jus nullum haberet in peccatores, sed tantummodo se haberet ut executor Divinæ Justitiæ in illos, nihil pro redemptione illorum ei solvi debebat; sed ipsi Justitiæ Divinæ, cui debitores erant, & cui proinde tam pro culpa, quam pro pœna satisfacere debebant.

Quæres, qua ratione dici possint redempti illi, qui a Deo sunt reprobati, cum diaboli servituti sint in æternum mancipati. Respondetur, illos vere fuisse redemptos, quantum ex parte Christi Domini requisitum fuit, hoc est pretium ab eo pro ipsorum liberatione fuisse persolutum, Gratiasque sufficientes ad salutem acquisitas esse virtute meritorum ejus, ipsisque oblatas, ut supponimus ex dicendis in tractatu sequenti. Quia vero Gratiis illis cooperari noluerunt, nec redemptione oblata uti, idcirco in æternam illam servitutem devoluti sunt, non defectu Redemptoris, sed vitio pravæ volun-

voluntatis, quæ redemptionis Gratiam aut repudiavit, aut neglexit.

Quæres iterum, quibus præſertim actibus Chriſtus Dominus redemptionem hominum perfecerit. Reſpond. Chriſtum Dominum Redemptoris officio functum fuiſſe omnibus humanis, ac liberis actibus ſuis, idque ab ipſo Incarnationis momento uſque ad mortem, ita tamen, ut quamvis ſinguli illi actus ex ſe ſufficientiſſimi fuerint ad redemptionem illam perficiendam, ea nihilominus Dei voluntas fuerit, ut non niſi per Chriſti paſſionem, & mortem in Cruce redemptio illa perficeretur. Et quidem, quod Chriſtus per totam vitam huic Redemptionis operi incubuerit, vel ex illo ejus dicto Jo. 17. ſatis intelligi poteſt, *Opus conſummavi, quod dediſti mihi ut faciam*, ubi dicit, ſe conſummaſſe, id eſt, jam, cum morti vicinus eſſet, conſummaturum eſſe opus redemptionis, quod ſcilicet jam ante inchoaverat. Quod autem non niſi per paſſionem ejus, & mortem in Cruce, opus illud redemptionis conſummatum re ipſa fuerit, patet ex iis Scripturæ locis, quibus illud quaſi pactum dicitur, ut per ejus paſſionem, & mortem in Cruce perficeretur noſtra redemptio, ut Iſa. 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum*. & Jo. 12. *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. & Luc. 24. *Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?*

Jam quod ſpectat ad titulum Mediatoris, dicendum eſt, illum Chriſto Domino ita convenire, ut ſolius Chriſti proprium ſit eſſe Mediatorem inter Deum Patrem, & homines, mediatione ſcilicet redemptionis, in quantum (ut loquitur S. Doctor 3.p.q.26. art.1.) homines Deo reconciliavit, ipſum placando, & pro peccatis eorum ipſi ſatisfaciendo. Quod docuit Apoſtolus 1. Tim. 2. cum dixit: *Unus eſt Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus*, quibus verbis aperte declaravit, Chriſtum Dominum eatenus fuiſſe Mediatorem, quatenus nos redemit, ac proinde ea ratione, quæ illius ſolius propria eſt, fuiſſe unicum, & ſingularem Mediatorem.

Quod tamen non obſtat, quin alii etiam dicantur Mediatores aliquo modo, & ſecundum quid, in quantum ſcilicet (ut dicit idem S. Doctor ſupra) cooperantur ad unionem hominum cum Deo diſpoſitive, & miniſterialiter, v. g. Sancti in cœlo, in quantum interceſſionibus ſuis varias nobis Gratias obtinent, quibus ad illam cum Deo unionem juvamur, & Sacerdotes in terra, qui Chriſti perſonam gerunt, & vice illius Sacramenta, & alia ſanctificationis media nobis exhibent. Ex quo duplex differentia innoteſcit inter mediationem Chriſti, & aliorum. Nam Chriſtus eſt Mediator per Redemptionem, alii per interceſſionem, aut miniſterium aliquod: Chriſtus eſt Mediator per ſeipſum, & ex propriis meritis; Sancti vero non niſi per ipſum Chriſtum, & ejus merita, ſine quibus nihil poſſunt apud Deum.

C A-

Digitized by Google

CAPUT VII.

De adoratione Chriſto Domino debita, Nec non De veneratione Sanctiſſimæ Matri ejus, cæteriſque Sanctis, ac eorum reliquiis, & imaginibus exhibenda.

SECTIO I.

Quænam adoratio humanitati Chriſti Domini debeatur.

1. AD clariorem eorum, quæ dicenda ſunt, intelligentiam, notandum 1. eſt ex S. Doctore 2.2.q.84.91.& 103. inter laudem, honorem, & adorationem hoc eſſe diſcriminis, quod laus ſit quædam excellentiæ teſtificatio, quæ in verbis conſiſtit; honor etiam in factis, & aliis ſignis externis; adoratio vero, præter illam teſtificationem excellentiæ, includit eſſentialiter ſubmiſſionem aliquam erga id, quod adoratur. In quo differt a laude, & honore; ſiquidem laudamus, & honoramus etiam æquales, vel inferiores, non adoramus vero niſi ſuperiores. Unde adoratio definitur a S. Damaſc. lib. 3. cap. 4. *Animi cedentis, demiſſi, & humilis ſignificatio.*

Notandum 2. ad completum actum adorationis tria ex parte hominis requiri. 1. ut intellectus agnoſcat excellentiam ejus, qui adoratur. 2. ut voluntas internum erga eundem affectum concipiat. 3. denique, ut aliquo exteriori actu ſubmiſſionem aliquam erga eum proteſtetur.

Notandum 3. duplicem in univerſum eſſe adorationem, ſicut duplex excellentia eſt, ratione cujus poteſt aliquis nobis eſſe ſuperior, una increata, altera creata.

Adoratio illa, quæ ratione increatæ excellentiæ defertur, uſu in Eccleſia communiter recepto Latria vocatur, quo vocabulo ſignificatur cultus religioſus, qui ſoli Deo habetur in ſignum, & proteſtationem ſupremi dominii, quod in res omnes creatas obtinet. Sicque ſumitur in Scriptura, in qua falſorum Deorum cultus nomine Idololatriæ exprimitur. Act. 17. *Videns idololatriæ deditam civitatem.* & falſorum Deorum cultores, idololatræ vocantur. 1. Cor. 10. *Neque idololatræ efficiamini*, ideo, quod cultum illum latriæ, quæ ſoli Deo debetur, ad idola transferrent. Et eodem etiam ſenſu illud latriæ vocabulum ſumitur in 7. Synodo generali act. 3.4. & 6. & in Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 5. & apud S. Baſil. in cap. 1. Iſa. & S. Aug. l. 10. de Civ. c. 1. & l. 15. cont. Fauſt. c. 9. Imo & ipſa vox adorationis paſſim ex communi uſu jam recepta eſt ad ſignificandum illum cultum, qui ſoli Deo debetur. Unde dicimus, ſolum Deum eſſe adorandum.

2. Cultus autem ille religioſus, qui ob creatam excellentiam defertur, com-

Digitized by Google

communiter dulia vocatur, quo nomine ex uſu Eccleſiæ ſignificatur ſervitus, & ſubmiſſio, non quælibet abjecta, & vilis, qualis eſt mancipiorum, neque etiam honoraria, & politica, qualis eſt ſubditorum erga Principes, & inferiorum erga ſuperiores, ſed religioſa, & pia, quæ ſcil. Sanctis defertur ob eorum virtutem, & ſanctitatem. Et quoniam inter Sanctos varii, & inæquales ſunt gradus ſanctitatis; ideo iis, qui meritis, ac virtutibus inſigniores fuerunt, ſpecialis aliquis honor defertur, qui ex communi uſu hyperduliæ nomine ſignificatur, quo quidem honoris genere ſanctiſſimam Virginem Deiparam præ aliis omnibus Sanctis colendam eſſe, Orthodoxi omnes unanimiter conſentiunt.

Notandum 4. diſcerni non poſſe ex actu exteriori, utrum cultus, qui defertur, latriæ ſit, vel duliæ. Iiſdem enim actibus, & ſignis externis, quibus Deum adoramus, Sanctos etiam ſæpiſſime colimus. Sicut enim Deo, ſic & illis caput aperimus, genua flectimus, &c. Quare hoc interno voluntatis affectu diſcernendum eſt. Si enim exterior ille, v.g. genuflexionis actus dirigatur ad proteſtandam infinitam Dei ſupra omnes creaturas eminentiam, noſtramque omnimodam ab illo dependentiam, erit adorationis, ſeu latriæ actus: ſi vero illa genuflexione intendamus cultum religioſum alicui Sancto ob ejus virtutes, vel gloriam deferre, erit actus duliæ. His prænotatis, pro quæſt. propoſitæ reſolutione

3. Dicendum eſt, Chriſti Domini humanitatem Verbo Divino hypoſtatice unitam eadem adoratione latriæ, quæ ipſi Verbo Divino debetur, eſſe adorandam. Ita S. Th. 1. p. q. 25.

Probatur 1. ex Concilio Epheſino can. 8. ubi definitur, Chriſtum hominem Deum unam eſſe adoratione adorandum, quod S. Cyrillus, qui huic Concil. nomine Summi Pontificis præfuit, clarius explicavit lib. 1. de Fide ad Reginas, ubi docet, *in Chriſto non eſſe unam naturam, quæ adoretur, & alteram, quæ non adoretur, ſed utranque ſimul adorari unica adoratione*. Item ex 2. Synodo generali collat. 8. can. 9. *Si quis duas adorationes introducit, & non una adoratione Verbum incarnatum cum propria carne adorat, anathema ſit*.

Probatur 2. ex S. Amb. lib. 3. de Spiritu ſancto c. 12. ubi explicans illa verba Pſal. 98. *Adorate ſcabellum pedum ejus: Per ſcabellum*, inquit, *terra intelligitur, per terram autem caro Chriſti, quam hodie quoque in myſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu adoraverunt; neque enim diviſus eſt Chriſtus*. Et S. Auguſt. orat. in eundem Pſalm. *Exponens*, inquit, *Scriptura, quid ſit ſcabellum pedum ejus, dicit, Terra autem ſcabellum pedum meorum. Anceps factus ſum, timeo adorare terram, ne damnet me, qui fecit cœlum, & terram*, &c. *Fluctuans converto me ad Chriſtum, & invenio, quomodo ſine impietate adoretur terra. Suſcepit enim terram de terra, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulavit, ipſamque carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adoraverit; in-*

ven-

ventum eſt, quomodo adoretur ſcabellum pedum Domini, & non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.

Objicies, ſoli Deo deberi adorationem, & latriæ cultum, humanitatem autem Chriſti, quantumvis unitam hypoſtatice Deo, Deum tamen non eſſe.

Reſpondetur, duplicem eſſe adorationem, unam abſolutam, quæ fit propter excellentiam inexiſtentem illi, qui adoratur, ſeu quando aliquid adoratur propter ſe, alteram vero reſpectivam, quando aliquid adoratur propter aliud, ſeu propter excellentiam inexiſtentem alteri, ad quod habet ſpecialem ordinem, & habitudinem; & primo quidem genere adorationis adorari debere Chriſti Divinitatem, imo ipſum Chriſtum, cum per hoc nomen connotetur Divinum Suppoſitum, quod propter ſe, & ratione propriæ increatæ excellentiæ adorari debet, ſecundo vero adorationis genere humanitatem ejus adorandam eſſe, hoc eſt non propter ſe, ſed propter Verbum Divinum, cui conjuncta eſt, non accidentaliter, ſed vera, ſubſtantiali, & hypoſtatica unione. Sicque humanitatem Chriſti honore Divino affici debere affirmant SS. Patres, ut S. Athan. lib. de Incarn. Chriſti pag. 6. ubi de Corpore Chriſti loquens ait; *Illud Divina adoratione coli, quia increati Corpus factum eſt.* Et S. Aug. ſer. 58. de verb. Dom. *Ego*, inquit, *Dominicam Carnem, imo perfectam in Chriſto humanitatem propterea adoro, quod a Divinitate ſuſcepta, atque Deitati unita eſt.*

4. Quæres, utrum humanitas Chriſti Domini per ſe præciſe ſumpta, & conſiderata ſolum ſecundum excellentiam aliquam creatam, quæ ipſi ineſt, puta ratione Gratiæ ſanctificantis, aut virtutum, debeat cultu latriæ, an aliquo alio adorari.

Reſpondetur ex S. Thom. q. 15. ar. 3. ad 2. humanitati Chriſti Domini, ut ſic, non deberi latriæ cultum, ſed tantum hyperduliæ, quia in illa hypotheſi nihil in ea conſideratur, niſi creatum, quod proinde latriæ cultu adorari non debet.

Quamvis autem ſpeculative hoc verum ſit, ſapienter tamen monet Philippus Gammachæus ad præfatam quæſt. 25. moraliter, & practice loquendo iſtas præciſiones, & abſtractiones non eſſe admittendas, ſed Chriſtum perpetuo adorandum ſupremo latriæ cultu, cum vere, & a parte rei ſit ſemper homo Deus, iſtamque quæſtionem non metaphyſice, ſed moraliter, ac theologice eſſe tractandam, nec ludendum in rebus tanti momenti, ne forte occaſio vel ſcandali, vel erroris aliquibus præbeatur. Adde, quod Eccleſia nunquam ſolet humanitatem Chriſti hoc modo ſpectatam venerari, ſed ſemper tanquam conjunctam, & unitam Verbo Divino adorare. Unde S. Athanaſius orat. cont. Arianos, *Adoraturi*, inquit, *non ſeponimus Verbum a carne.*

SECTIO II.

Quomodo Sancti a nobis colendi ſint.

1. CUm (ut ait S. Hier. Epiſt. 53. ad Riparium) *Honor ſervorum redundet ad Dominum*, & ad gloriam Chriſti ſummi totius Eccleſiæ capitis pertineat veneratio membris ejus nobilioribus exhibita, ideo poſt explicationem eorum, quæ ad humanitatis ipſius adorationem pertinent, agendum eſt de cultu illius Sanctis debito.

Dicendum igitur 1. Sanctis tam Angelis, quam hominibus, æterna gloria in cœlo perfruentibus, cultum aliquem ſacrum, & religioſum eſſe reddendum, longe quidem minorem eo, qui Deo debetur, ſed tamen majorem cultu illo civili, & politico, qui hominibus quantæcunque dignitatis in hac vita defertur.

Probatur 1. ex Scriptura. Geneſ. 18. & 19. ubi Abraham, & Loth dicuntur Angelis ſibi apparentibus honorem aliquem ſingularem, & religioſum detuliſſe. Idem dicitur de Joſue c. 5. & de Patre, ac Matre Samſonis Judic. 13.

Probat. 2. ex SS. Patribus, qui id unanimiter docent, ut Greg. Niſſen. orat. in S. Theod. Mart.: *Cui Regum*, inquit, *talis honor habetur? quis ex iis, qui ſupra modum inter homines excellere viſi ſunt, tali memoria celebratur? quis Imperatorum adeo honoratur, ut hic miles pauper?* &c. & S. Damaſc. l. 4. de Fide c. 16. *An non honorandi, qui totius humani generis patronos ſe profitentur, ac Deo noſtri cauſa ſupplicant? honorandi certe, & quidem ita, ut in eorum nomine templa Deo extruamus.*

Probatur 3. ex eo ritu, qui in univerſa Eccleſia ſemper viguit, templa, & Baſilicas in honorem Sanctorum ædificandi, illorumque feſta celebrandi; cujus rei fidem faciunt omnes fere SS. Patres, & Eccleſiaſtici Scriptores, qui videri poſſunt apud Judocum Coccium, tom. 1. l. de Sanctis Eccleſiæ, ar. 13. & 14. Et certe vel ipſa antiquiſſima Baſilicarum, & ſacrorum ædificiorum monumenta in honorem Sanctorum Deo conſecrata, quæ ubique terrarum viſuntur, ſatis aperte teſtantur, Sanctis ab univerſa Eccleſia cultum religioſum ſemper fuiſſe delatum, minorem quidem illo, qui Deo debetur, ſed longe majorem quovis honore politico, & civili, qui Principibus, & Regibus in terra defertur.

2. Dicendum 2. Sanctos gloria cœleſti perfruentes a nobis eſſe invocandos, & hanc invocationem ad cultum ipſis debitum pertinere.

Probatur 1. ex Scriptura. Gen. 48. ubi Jacob benedicens filiis Joſeph, Angelum ſuum cuſtodem invocat, ut ipſe illis benedicat. Exod. 32. Moyſes ſic orat: *Recordare, Domine, Abraham, Iſaac, & Jacob, ſervorum tuorum.*

Probatur 2. ex Concilio Chalcedonenſi act. 11. ubi Patres Concilii ſic loquuntur: *Flavianus poſt mortem vivit, martyr pro nobis oret.* Et in 7. Synodo generali act. 6. hæc verba habentur: *Cum timore omnia*

mnia agamus, poſtulantes interceſſionem incontaminatæ Deiparæ, & ſanctorum Angelorum, omniumque Sanctorum.

Probatur 3. ex antiquo uſu Litaniarum, quæ in honorem Sanctorum indicebantur, de quo ritu mentio fit in variis Conciliis, ut in Concilio Aurelianenſi I. can. 29. Toletano V. can. 1. Bracarenſi II. can. 9. Moguntino ſub Carolo Magno can. 33. Quæ quidem Concilia ante mille annos ſunt celebrata.

Probatur 4. ex SS. Patribus, qui & ipſi Sanctos invocaverunt, ut S. Athanaſ. ſerm. in Evang. de Sanctiſſima Deipara, ſeu de Annuntiatione, in ejus fine ipſam Sanctam Deiparam invocat; S. Greg. Niſſen. orat. in S. Theodorum, ipſum etiam Sanctum invocat. Idem facit S. Greg. Nazianz. orat. in S. Athanaſ. quem in fine invocat, & S. Hieron. in Epitaphio S. Paulæ eam ſimiliter invocat.

3. Dicendum 3. Sanctos in cœlo pro nobis orare, & orando patrocinari, ac ſubvenire.

Probatur 1. ex Scriptura. 2. Machab. 15. *Hic eſt Jeremias Propheta Dei, qui multum orat pro populo, & pro univerſa ſancta Civitate.* & S. Pet. Epiſt. 2. c. 1. *Dabo*, inquit, *operam, & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.*

Probatur 2. ex S. Baſil. Epiſt. ad Julianum Apoſtatam. *Suſcipio*, inquit, *ſanctos Apoſtolos, Prophetas, Martyres, qui pro me apud Deum ſupplicant, quo per illorum mediationem propitius mihi ſit Deus.* Et S. Greg. Nazianz. orat. 20. in laudem ipſius S. Baſilii: *Ac nunc ille quidem in cœlo eſt, pro populo preces fundens. Neque enim ita nos reliquit, ut prorſus reliquerit.* Eandem veritatem fuſe probat S. Hieronymus in toto libro contra Vigilantium hæreticum, qui Sanctos ex hac vita functos pro nobis orare negabat.

Porro circa illam Sanctorum interceſſionem, & (ut loquitur S. Baſilius) mediationem, obſervandum eſt, illam nullo modo derogare qualitati Mediatoris, quæ Chriſto Domino competit, quamque illi Apoſt. tribuit 1. Tim. 2. *Unus eſt Mediator Dei, & hominum, Chriſtus Jeſus*, tum quia loquitur ibi Apoſtolus de mediatione redemptionis, quod ex verbis immediate ſequentibus patet, *Qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus*, qua ratione ſolus, & unicus Mediator eſt Chriſtus: tum quia quocunque modo dicitur Mediator, ſemper illi hæc dignitas ſalva, & integra manet, cum Sanctorum interceſſiones, & interventiones non niſi ex ipſius Chriſti meritis, & ex unione Sanctorum cum illo, ut capite valorem hauriant. Unde quantumcunque Eccleſia ſuffragia Sanctorum apud Deum impendat, ſemper tamen orationes, ac petitiones ſuas concludit his verbis: *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*, &c. ex quibus evidens eſt, Sanctorum mediationem, & interceſſionem Chriſti Domini honori, ac dignitati nullatenus officere, imo vim omnem ſuam ab ejus mediatione accipere.

4. Quæ-

Digitized by Google

4. Quæres, quomodo Sancti in cœlo audiant, & cognoſcant preces, & ſupplicationes, quæ ad ipſos a nobis diriguntur.

Variæ ſunt ſuper hac re SS. Patrum, & Doctorum ſententiæ, quas refert Bellarm. l. 1. de SS. beatit. c. 20.

Quidam enim exiſtimant, id fieri per relationem Angelorum, qui nunc a cœlis ad nos deſcendunt, nunc a nobis ad cœlos aſcendunt, & hunc modum attingit S. Aug l. de cura pro mortuis c. 15.

Alii dicunt, Sanctorum animas, ſicut etiam Angelos, mira quadam celeritate naturæ quodammodo ubique adeſſe, & ſic per ſe preces ſupplicantium poſſe audire, quem modum videtur innuere S. Hieron. lib. cont. Vigilant.

Alii denique probabilius aſſerunt, Sanctos vel in Eſſentia Divinæ clare viſa preces illas cognoſcere, vel per ſpeciales revelationes ſibi a Deo factas eaſdem preces percipere. Ita S. Greg. l. 12. moral. c. 13. S. Th. 2. 2. q. 83. a. 4. & 3. p. q. 10. a. 10. & S. Aug. ſup. c. 15.

SECTIO III.

Qualis cultus Sanctiſſimæ Virgini Deiparæ Mariæ debeatur.

1. CUm (ut ex ante dictis conſtat) honoris, ac cultus, qui Sanctis deferendus eſt, menſura, & modus ex magnitudine ſanctitatis, virtutum, ac meritorum accipiendus ſit; hinc colligi poteſt, qualis honor, & cultus Sanctiſſimæ Virgini debeatur, cum ejus ſanctitas, virtus, ac meritum ſupra omnes alios Sanctos longe ſuperemineat. Ut tamen certius, & evidentius iſtud innoteſcat, aliquot ſpeciales ſanctitatis, & excellentiæ titulos in illa Sanctiſſima Virgine hic adnotabimus, ex quibus inferre quivis poterit, quo Religionis cultu proſequenda ſit. *Neque enim* (ut recte dixit S. Bern. Ep. 174) *Virgo Regia falſo, aut fucato eget honore, cum veris honorum titulis, & inſulis dignitatum decora ſit.*

Primus igitur excellentiæ titulus ducitur ex ſingulari ejus innocentia, quæ conſiſtit in eo, quod Sanctiſſima Virgo privilegio ſpeciali, nec ulli alteri Sanctorum unquam conceſſo, ab omni peccati, ſive originali, ſive actuali labe prorſus immunis extitit.

Quod nullum unquam peccatum actuale, ne veniale quidem commiſerit, docet S. Th. 3. p. q. 27. a. 4. eſtque communis totius Eccleſiæ ſenſus, ut habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 23. Huic etiam veritati ſuffragatur S. Aug. l. de natura & Grat. c. 36. ubi dicit de Sanctiſſima Virgine Maria loquens, *De qua propter honorem Domini nullam prorſus, cum de peccatis agitur, habere volo mentionem.* Et S. Bernard. Epiſt. 174. *Decuit, Reginam Virginum ſingulari privilegio ſanctitatis abſque omni peccato ducere vitam.*

2. Quod autem etiam originalis peccati maculam nunquam contraxerit,

Pro-

Digitized by Google

Probari poteſt ex iis omnibus Scripturæ locis, in quibus illius ſingularis, & omnimoda puritas, & innocentia ſignificatur, ut Cantic. 4. *Tota pulchra es, amica mea, & macula non eſt in te*; atqui tota pulchra non eſſet, nec maculæ omnis expers, ſi originali peccato fœdata fuiſſet. Ibidem vocatur *Hortus conclusus, fons ſignatus*. Et c. 6. *Una eſt columba mea, perfecta mea*. Item ex illis ad eandem ſanctiſſimam Virginem Angeli verbis S. Luc. c. 1. *Ave gratia plena, Dominus tecum*. *Quibus* (ut dicit S. Aug. ſer. 11. in natali Dom.) *oſtendit ex integro iram primæ ſententiæ excluſam, & plenam benedictionis Gratiam reſtitutam*.

Probari etiam poteſt ex eo, quod idem S. Aug. l. 5. cont. Julian. c. 9. dicit, illum, qui in ætate adulta peccatum nullum commiſit, nullum etiam in infantili contraxiſſe. Unde ſequitur, cum, ex eodem S. Aug. ſupra, Beatiſſima Virgo nullum in vita ſua peccatum commiſerit, nullum etiam in origine ſua contraxiſſe. Et S. Anſel. l. de conceptu Virginali c. 18. *Decens*, inquit, *erat, ut Sanctiſſima Virgo ea puritate niteret, qua major ſub Deo nequit intelligi*. & in c. 12. ad Cor. *Omnes mortui ſunt in peccatis, ſive originalibus, ſive voluntate additis, nemine prorſus excepto, dempta Matre Dei*. Et Petrus Damian. ſerm. de Aſſumptione, *Caro Virginis*, inquit, *ex Adam aſſumpta, maculas Adæ non admiſit*.

Accedit auctoritas Xyſti IV. Summi Pontificis in Extravagan. *Cum præexcelſa*, de reliquiis, & veneratione Sanctorum, ubi Fideles ad celebrationem Immaculatæ Conceptionis Sanctiſſimæ Virginis (ſic enim loquitur) etiam Indulgentiarum largitione invitat.

Et quamvis nihil adhuc ab Eccleſia ſuper hac re definitum fuerit, nec proinde cenſendus eſset Hæreticus, qui oppoſitum teneret, ut expreſſe declaravit idem Xyſtus IV. in Extravagante, *Grave nimis*, quam renovavit Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 5. ſententia tamen illa, quæ aſſerit Sanctiſſimæ Virginis ab omni originali peccato exemptionem, adeo vera eſt, ut Paulus V. oppoſitum aſſerere in Concionibus, Lectionibus, aut aliis actibus publicis prohibuerit, quam prohibitionem Gregorius XV. ejus ſucceſſor etiam ad privata colloquia, & ſcripta extendit.

3. Dices, hinc ſequi, Beatiſſimam Virginem a Chriſto Domino non fuiſſe redemptam. Cum enim nullum unquam peccatum actuale, aut originale incurrerit, videtur; quod Chriſti Domini redemptione non indiguerit.

Reſpondetur, illam indiguiſſe Chriſti Domini redemptione, non quidem ut a peccato liberaretur, ſed ut a peccato præſervaretur, ac proinde illam excellentiori modo præ omnibus Adæ poſteris a Chriſto Domino fuiſſe redemptam. Cum enim ex modo Conceptionis ſuæ, utpote vera Adami filia, & ex eo via generationis ordinaria ortum ducens, peccatum originale contrahere deberet, quod illud non contraxit, Chriſto Redemptori debitrix fuit, cum propter prævisa ejus merita ab illo peccato penitus præſervata fuerit.

Secun-

Secundus excellentiæ titulus ducitur ex perfectiſſima Gratiarum omnium plenitudine, & eminentiſſima ſanctitate, qua B. Virgo cæteros omnes Sanctos tam Angelos, quam homines longe ſuperavit.

Conſtat 1. ex illis verbis, quibus ab Angelo dicta eſt *Gratia plena*, & a Beata Eliſabeth *Benedicta inter mulieres*, item ex iis, quæ de ſeipſa Sanctiſſima virgo dixit, *Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt*.

Conſtat 2. ex eo, quod univerſa Eccleſia profeſſa eſt in 7. Synodo generali act. 5. his verbis, *Si quis non confitetur, Sanctam ſemper Virginem Mariam, proprie, ac vere Dei Genitricem, ſublimiorem eſſe omni viſibili, & inviſibili creatura, anathema ſit*.

4. Accedunt plurima eximia, & præclara Sanctiſſimæ Virginis elogia a SS. Patribus prolata, quibus illius ſupra omnes Sanctos eminentiam ſingularem aperte teſtantur. Aliquot illuſtriora hic proferemus. S. Epiph. ſerm. de laudibus Deiparæ ipſam alloquens, *Quid dicam*, inquit, *aut quod proloquar, & quo pacto beatam prædicabo gloriæ radicem? ſolo enim Deo excepto, cunctis aliis ſuperior exiſtit*. S. Ephrem orat. de laudibus ejuſdem, illam vocat *Optimam, præcellentiſſimam, ſublimiorem Cœlitibus, honoratiorem Cherubim, Seraphim ſanctiorem, & incomparabiliter cunctis aliis ſupernis exercitibus ſuperiorem*. S. Gregorius Neocæſar. hom. in Annunciat. B. Virg. *Maria ſic Gratia plena dicitur, quod in illa totius Gratiæ theſaurus reconderetur*. S. Ambr. in c. 2. S. Luc. *Bene Gratia plena dicitur, quæ ſola Gratiam, quam nullæ alia meruerat, conſecuta eſt, ut Gratiæ repleatur Auctore*. S. Petrus Chryſol. ſer. 143. *Bene gratia plena, quia cæteris per partes tribuitur, Mariæ vero ſimul ſe totam infudit Gratiæ plenitudo*. S. Chryſoſt. or. in Hypapante vocat illam *Mundi miraculum*, S. Damaſc. orat. de Aſſumpt. *Abyſſum Gratiæ, & ſanctitatis*. S. Anſelm. lib. de excell. Virg. c. 8. dicit, in B. Virgine fuiſſe *quandam immenſitatem gratiæ, & gloriæ*, S. denique Gregor. Papa explicans illa verba Iſa. 2. *Erit in novisſimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium*, *Poteſt*, inquit, *hujus montis nomine Beatiſſima ſemper Virgo Maria deſignari. Mons quippe fuit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis ſuæ dignitate tranſcendit. An non mons ſublimis Maria? quæ, ut ad Conceptionem Verbi æterni pertingeret, meritorum verticem ſupra omnes Angelorum choros uſque ad ſolium Deitatis erexit?*

Ex quibus S. Gregorii verbis colligitur, probabiliſſimum eſſe, quod aliqui Doctores exiſtimant, Gratiam illam ſanctificantem, quæ Beatiſſimæ Virgini in primo inſtanti conceptionis collata fuit, majorem, ac pleniorem extitiſſe Gratia conſummata cujuslibet etiam maximi Sancti. Quod ſi tanta fuit Mariæ Gratia in primo ingreſſu, quantam in progreſſu fuiſſe exiſtimare debemus? cum præſertim nullum vel momentum vitæ otioſum in ea fuerit, fideliſſimeque, ac perfectiſſime Gratiis acceptis cooperata ſit.

5. Tertius denique, & ultimus excellentiæ titulus desumitur ex dignitate Maternitatis Dei.

Constat enim, illam esse vere, & proprie Dei Matrem, quia scilicet is, qui ex ea natus est, sicut est verus homo, sic etiam verus Deus est, ut ex ante dictis patet; & proinde cum verus Deus ex ea natus sit, inde sequitur, illam esse veram Matrem Dei. Et idcirco hanc in ea dignitatem universa Ecclesia agnovit in Concilio Ephesino, ubi can. 1. anathema dicitur in eum, qui sanctam Virginem Dei genitricem esse non confitetur. Et in 5. Synodo generali act. 4. idem anathema rursus profertur in eum, *qui sanctam, & glorioſam ſemper Virginem proprie, & vere Genitricem Dei esse non confitetur*.

Neque solum Beata Virgo vere, & proprie Dei Mater extitit, sed præterea dignissima fuit, quæ ad illam maternitatem divinitus eligeretur: hancque proinde meritis suis, si non de condigno, certe de congruo consecuta est. Ita S. Ambr. l. 2. de Virg. *Maria*, inquit, *digna extitit, ex qua Filius Dei nasceretur*. Et S. Hieron in Ep. ad Eustochium de custodia virginitatis, *Tantæ*, inquit, *puritatis extitit Maria, ut Filii Dei Mater effici mereretur*. Et universa Ecclesia in quadam Antiphona id ipsum profitetur.

Ex hac autem dignitate Matris Dei, quam sic promeruit, & cujus sublimitas nec dici, nec concipi potest, duplex adhuc excellentia derivatur. Prima, quod ratione illius dicatur, & vere sit omnium creaturarum, etiam sanctissimarum, & in altissimo gloriæ gradu existentium, Regina, & Domina (prout ab Ecclesia honorifice nuncupatur) ab iisque proinde cultum, & honorem tantæ majestati condignum recipiat. Secunda, quod ratione ejusdem maternitatis ipsemet Dei Filius illi se subjecerit, & (ut testatur Euangelista) subditus illi esse voluerit. His igitur paulo fusius explicatis, restat, ut videamus qualis cultus sanctissimæ Virgini ratione tantæ, & tam sublimis excellentiæ debeatur. Pro cujus resolutione

6. Dicendum est, sanctissimam Virginem singulari, & maxima præ omnibus aliis Sanctis veneratione, seu hyperdulia colendam esse tam publice, quam privatim. Ita S. Th. 3. p. q. 25. ar. 5.

Ratio est, quia veneratio, & cultus (ut jam dictum est) excellentiæ, ac sanctitati correspondere debet; atqui excellentia, & sanctitas Beatissimæ Virginis omnium aliorum Sanctorum excellentiæ, ac sanctitati longe præeminet, ut ex titulis supra explicatis constat; ergo cultus illi debitus longe major esse debet eo cultu, qui aliis quibuscunque Sanctis defertur.

Quæres, an præter cultum hyperduliæ, possit etiam cultus latriæ exhiberi sanctissimæ Virgini, ratione unionis illius, quam inter illam, & Filium ejus Christum Dominum esse concipimus.

Respondetur negative cum S. Th. ar. 5. sup. cit. Quamvis enim metaphysice loquendo, aliquo sensu possit adorari adoratione aliqua respe-

ſpectiva, moraliter tamen, & practice loquendo, id fieri non debet, propter periculum erroris, & ſcandali. Unde merito S. Epiph. hæreſ. 78. & 79. reprehendit, & hæreſeos arguit aliquas mulieres in Syria, quæ Beatæ Virgini in ſignum adorationis libationes quaſdam offerebant.

7. * Jam vero cum inter plurima cultus, ac venerationis officia, quæ univerſa Eccleſia ſanctiſſimæ Virgini exhibet paſſim in precibus, & doxologiis diurnis, & nocturnis, ſalutationem Angelicam in ejus honorem ſæpius illi offerat, non erit inutile breviſſimam hic verborum, quibus hæc ſalutatio conſtat, explicationem ſecundum mentem Sanctorum Patrum attexere.

Ave, ideſt ſalve, ſeu gaude. *Non ſimplex, fateor* (inquit S. Petrus Chryſol. ſer. 140.) *vel conſueta fuit iſta ſalutatio, ſed omni admiratione digna; ſiquidem venerationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus obſequii. Injungitur* (inquit S. Bern. ſer. de Annunc.) *nova legatio Angelo Gabrieli, & novam profeſſa virtutem novæ ſalutationis honoratur obſequio. Antiqua excluditur maledictio mulierum, novam nova Mater accipit benedictionem.*

Maria. *Dignitas Virginis* (inquit S. Chryſol. ſup.) *annunciatur ex nomine. Nam Maria Hebræo ſermone, Latine domina dicitur. Hoc nomen Maria interpretatum* (inquit S. Bern. ho. 2. in *Miſſus eſt*) *Maris Stella dicitur, & Matri Virgini valde convenienter aptatur. Ipſa namque aptiſſime ſideri comparatur, quia ſicut ſine ſui corruptione ſidus ſuum emittit radium, ſic abſque ſui læſione Virgo parturit Filium. Nec ſideri radius ſuam minuit claritatem, nec Virgini Filius ſuam integritatem.*

Gratia plena. *Singulis* (inquit S. Chryſol. ſup.) *Gratia ſeſe per partes largita eſt, Mariæ vero ſe ſimul totam infudit Gratiæ plenitudo. Vere Gratia plena* (inquit S. Hieron. apud S. Thom. in caten. aur.) *per quam largo Sancti Spiritus imbre ſuperfuſa eſt omnis creatura.*

Dominus tecum *Cum Deus ſit cum omnibus Sanctis* (inquit S. Bern. ho. 3. in *Miſſus eſt*) *ſpecialiter tamen cum Maria eſt, cum qua utique tanta ei conſenſio fuit, ut illius non ſolum voluntatem, ſed etiam carnem ſibi conjungeret, ac de ſua, Virginiſque ſubſtantia unum Chriſtum efficeret.*

Benedicta tu in mulieribus. *Quia* (ut ait S. Bern. ſup.) *illam generalem maledictionem evaſit, & ſingularem conſecuta eſt benedictionem &c. & in terris ab Angelo benedicta, a cunctis generationibus merito beata prædicatur.* Vel (ut loquitur S. Aug. ſer. 2. de Annunc.) *ideo in mulieribus benedicta, quia vitam & viris, & mulieribus peperit.*

Et benedictus fructus ventris tui. *Vere* (inquit S. Bern. ſup.) *benedictus, in quo benedictæ ſunt omnes gentes. Benedictus Fructus* (inquit Andreas Cretenſis ſer. in ſalut. Ang.) *ex quo emanant fontes aquæ ſalientis in vitam æternam, Fructus, ex quo vitalis panis Dominici Corporis, & ſalutare immortalitatis poculum conficitur.*

8. Additur huic ſalutationi ex priſco Eccleſiæ uſu brevis precatiuncula, qua hujus ſanctiſſimæ Virginis interceſſionem poſtulamus toto

hujus vitæ tempore, sed præsertim in extremo illius exitu, ac novissima mortis hora. Quod & antiquos Patres peculiari devotionis affectu feciſſe constat, inter quos S. Ephrem, qui ante 12. sæcula vixit, orat. ad Sanctissimam Virginem, sic eam precabatur: *Adesto mihi nunc, & semper, o Virgo Dei Genitrix, Mater misericordiæ, benigna, & clemens, in præsenti quidem vitæ cursu protectrix, & auxiliatrix, ac in extremo vitæ articulo miseram animam meam conservans, & tenebrosos, atque horrendos pessimorum dæmonum insultus ab ea procul repellens.*

SECTIO IV.

Qualis veneratio imsginibus, & reliquiis exhibenda sit.

1. SUpponimus, hanc esse differentiam imaginis, & idoli (ut recte docet, & probat Bellarm. lib. 2. de Sanctis c. 5.) quod imago sit vera similitudo rei alicujus, ut cum pingitur homo, equus, &c. unde & imago ab imitando dicta est, idolum vero sit falsa similitudo, quæ repræsentat id, quod re vera non est, ut cum Gentiles repræsentabant statuas Jovis, Martis, &c. tanquam Deorum, qui tamen revera Dii non erant, nec esse poterant.

Hanc autem esse differentiam illarum vocum, inde patet, quia Scriptura nunquam tribuit nomen idoli veræ imagini, sed solum simulacris Gentilium, v. g. vocat Filium Dei, imaginem Patris, ad Coloss. 1. at nunquam vocat idolum Patris. Item 3. Reg. c. 6. Salomon dicitur feciſſe ad ornatum Templi imagines leonum, boum, palmarum, &c. nec tamen unquam ista vocantur idola, quia rerum verarum erant similitudines. Unde Theodor. qu. 8. in Exod. dicit, *Repræsentationes rerum non subsistentium dici idola*, & S. Hieron. in c. 7. Oseæ, loquens de idolis, notat expresse simulacrum, seu idolum ita opponi Deo, sicut mendacium veritati.

Hinc patet, imagines Christi, & Sanctorum non esse idola, cum res veras exhibeant, sed nec etiam Sanctissimæ Trinitatis, & Angelorum imagines idola dici posse, quia non sunt factæ ad repræsentandam naturam Trinitatis, vel Angelorum, sed ad exhibendam formam, in qua Divinæ Trinitatis Personæ, aut Angeli ipsi aliquando apparuerunt, vel certe ad eorum proprietates, & perfectiones signis quibusdam corporalibus exprimendas. Unde S. Greg. Nazianz. orat. in laud. Heronis dicit, quod quando Angeli pinguntur, candida vestis, atque hilaris, & splendida facies solet illis tribui, ad designandum scilicet tum naturæ illorum puritatem, tum gloriæ, qua perfruuntur, splendorem. Hoc præsupposito, pro resolutione quæstionis propositæ

2. Dicendum 1. usum sacrarum imaginum, seu quibus res sacræ repræsentantur, esse honestum, & licitum.

Probatur 1. ex Script. Exod. 25. *Dixit Dominus ad Moysen, facies duos*

duos Cherubim aureos ex utraque parte Oraculi, ubi per duos illos Cherubim aureos S. Hieron. in cap. 41. Ezech. intelligit duas ſtatuas, ſeu imagines aureas, quæ duos Angelos Cherubinos repræſentabant. Et 3. Reg. 6. dicitur, quod Salomon Cherubinorum imagines ex lignis olivarum factas poſuit in Sanctuario.

Probatur 2. ex 7. Synodo generali act. 6. ubi hæc habentur: *Non eſt pictorum adinventio, imaginum factura, ſed Catholicæ Eccleſiæ approbata legislatio, & traditio*, &c. *Teſtimonium perhibet ipſa rerum antiquitas, & Sanctorum Patrum doctrina, qui has in venerabilibus templis ſuſceperunt, & venerabilia templa dedicantes, has pingere ſtuduerunt*.

Probatur 3. ex uſu antiquo Eccleſiæ Catholicæ, qui paſſim apud antiquos Partes refertur. Tertull. lib. de pudic. c. 7. & 10. teſtatur, antiquitus Chriſti Domini imaginem ſub ſpecie paſtoris ovem deperditam, & recuperatam ſuper humeros geſtantis, in calicibus ſacris effigiari conſueviſſe. S. Aug. l. 1. de conſenſu Evangeliſt. c. 10. teſtatur, Chriſtum Dominum in templi parietibus depictum fuiſſe cum Sanctis Apoſtolis Petro, & Paulo ſibi ex utroque latere aſtantibus. S. Greg. Nazianz. orat. in laudem defuncti patris refert, templum ab illo extructum fuiſſe variis picturis, & imaginibus ſacris decoratum. Sanctus denique Paulinus Ep. 12. loquitur de variis imagnibus SS. Trinitatis, & myſteriorum vitæ Chriſti in Eccleſiæ apſide pingi ſolitis.

3. Dicendum 2. ſacras imagines eſſe a nobis venerandas, & colendas.

Prob. 1. ex eo, quod Scriptura docet, rebus ſacris, & Divino cultui dicatis venerationem, & honorem deberi. Pſal. 98. *Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt*, quæ verba, quamvis in ſenſu myſtico, & allegorico a quibuſdam SS. Patribus de Chriſti Domini humanitate accipiantur, ut ſupra vidimus, in ſenſu tamen literali intelliguntur de arca teſtamenti, quæ 1. Paral. 28. vocatur ſcabellum pedum Dei. Atqui ſacræ imagines ſunt etiam res quædam Divino cultui dicatæ. Ergo a pari veneratio illis, & honor debetur.

Prob. 2. ex ſupra relata Synodo 7. generali, in cujus Act. 7. hæc verba habentur: *Sanctorum Patrum doctrinæ inſiſtentes, & Eccleſiæ Catholicæ (in qua Spiritus Sanctus inhabitat) traditionem obſervantes, definimus, cum omni diligentia, & cura venerandas eſſe ſanctas imagines*, &c. *illaſque in templis eſſe collocandas*. Et in Conc. Trid. ſeſſ. ult. definitum eſt, imagines ſacras in templis præſertim habendas, & retinendas eſſe, eiſque debitum honorem, & venerationem impertiendam eſſe.

Prob. 3. ex S. Baſil. ſupra citata Epiſt. ad Julian. Apoſtat. ubi poſtquam locutus eſt de cultu Chriſto Domino, Sanctiſſimæ Virgini, & aliis Sanctis debito, & a ſeipſo exhibito; ſubjungit: *Unde & characteres imaginum ipſorum honoro, & adoro, præcipue cum hoc a ſanctis Apoſtolis traditum ſit*. Et ex S. Athanaſ. in qq. ad Antioch. q. 39 ubi ait eos eſſe dementes, & faſtu quodam arreptitio, qui Crucem, effigieſque Sanctorum adorare recuſant. Item ex S. Hieron. in Epitaphio S.

Paulæ c. 3. ubi dicit, illam proſtratam ante Crucem, quaſi pendentem Dominum cerneret, adoraſſe. Plures alii SS. Patres citantur in præfata Synodo 7. præſertim Act. 4. diverſa etiam miracula pro confirmatione ejus veritatis divinitus facta ibidem referuntur.

4. Quæres, quo genere cultus imagines honorandæ ſint.

Reſpondetur cum S. Doct. qu. 25. imaginem duplici modo poſſe conſiderari, 1. ut eſt res quædam, puta lignum ſculptum, vel pictum, 2. ut eſt imago alterius, & ipſi quidem, priori modo ſpectatæ nullum honorem deberi, cum nullam habeat excellentiam honore dignam, poſteriori vero eundem illi cultum, & honorem deferendum eſſe, qui debetur prototypo, cum hac tamen differentia, quod prototypo honor, & cultus primario, & per ſe ſeu propter excellentiam propriam tribuatur, imagini vero non niſi ſecundario, & propter ipſius prototypi excellentiam, cui aliquo modo participare cenſetur propter moralem quam habet cum ipſo prototypo unionem, & conjunctionem. Unde proprié loquendo cultus imaginum, v. g. Chriſti, aut Sanctorum, neque latria, neque dulia dici poteſt, cum hæ voces interiorem ſubmiſſionis affectum deſignent erga eum, qui adoratur, aut colitur, qui affectus proinde erga ipſam imaginem præciſe concipi non poteſt, ſed tantum improprie, & reſpective, ita ut dum externa ſubmiſſionis nota, puta genuflexionis, imagini exhibetur, internus honoris, puta latriæ, vel duliæ, affectus erga prototypum concipiatur.

Hunc imaginum cultum ita eſſe intelligendum, & explicandum, conſtat ex præfata Synodo 7. generali, in cujus Act. 3. in literis Orientalium Epiſcoporum ibidem lectis, & approbatis habentur hæc verba: *Sanctas imagines reveremur* &c. *non in materia, aut coloribus honorem conſtituentes, ſed per hoc officium noſtrum, quod ipſis debemus, quorum typum imagines geſtant, impertientes.* Et ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. in decr. de vener. imag. ubi expreſſe dicitur, *Imaginibus venerationem debitam impertiendam eſſe, nō quod credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ*, &c. *ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypa, quæ illæ repræſentant, ita ut per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos veneremur, quorum illæ ſimilitudinem gerunt.*

Quod ſpectat ad Sanctorum reliquias, dicendum eſt, illis quoque cultum, & honorem eſſe deferendum.

Probatur 1. ex Scriptura. Iſa. 11. *In eum gentes ſperabunt, & erit ſepulcrum ejus glorioſum*, ubi Propheta de Chriſto Domino loquitur, dicitque, ſepulcrum illius fore honorandum, quod intelligendum eſt non tantum pro eo tempore, quo Chriſti Domini corpus in eo jacuit, ſed etiam pro tempore futuro, poſtquam a mortuis reſurrexit, ut explicat S. Hieron. in Epiſt. ad Marcellam.

Prob. 2. ex Conc. Nicæ. II. & ex Trid. ſeſſ. 25. in præfato decreto, ubi dicitur, Sanctorum corpora a Fidelibus eſſe veneranda, quia viva mem-

membra Christi fuerunt, ac templum Spiritus sancti, ab ipsoque ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda; & per illa multa beneficia hominibus a Deo præstari.

Probatur 3. ex miraculis, quæ per Sanctorum reliquias divinitus facta sunt. 4. Reg. 13. ad contactum corporis Elisæi defuncti mortuus dicitur resurrexisse, quod S. Ambr. in c. 1. S. Luc. ipsius Elisæi sanctitati tribuit. Et Act. 19. refertur, sudaria, & semicinctia S. Pauli ægrotis applicata, sanitatem ipsis contulisse. Sanctus item Ambr. Ep. 54. testatur, plures a possessione dæmonum esse liberatos ad inventionem, & translationem corporum SS. Martyrum Gervasii, & Protasii, ut vestem prædictorum Sanctorum contigerunt, & Epist. 55. dicit, idem factum esse, dum reliquiæ SS. Martyrum Vitalis, & Agricolæ transferrentur. Et S. Aug. l. 22. de Civ. c. 2. refert varia insignia miracula, quæ facta sunt ad contactum reliquiarum S. Martyris Stephani. Ex quibus miraculis colligitur, pium ac Deo gratum esse cultum illarum reliquiarum, cum cultores earum tot beneficiis cumulet.

6. Quod si quæras quo cultu honorandæ sint Sanctorum reliquiæ,

Respondetur, idem de illis, ac de imaginibus esse dicendum, illas scilicet cultu respectivo esse honorandas propter Sanctos, quorum sunt reliquiæ, ac proinde eodem honore, quo illi, ita ut qui honorat reliquias, illum primario honorare intendat, cujus sunt reliquiæ, & simul cum illo has ejus reliquias tanquam aliquid illius.

Docet autem S. Thom. 2. 2. q 96. art. 4. ad 3. reliquias collo appensas circumferri posse, & hoc patet etiam ex S. August. Epist. 103. & S. Chrysost. (quod Christus sit Deus) & S. Greg. lib. 7. Epist. 120. tum ut ea gestatione honorem, & amorem nostrum erga Sanctos testemur, tum etiam, ut per intercessionem illorum, quos hoc pacto honoramus, vel ab aliquibus malis Divina misericordia liberemur, vel gratias aliquas impetremus.

Hinc etiam patet, quid de cultu, & adoratione Sanctæ Crucis sentiendum sit. Cum enim (ut observat S. Thom. q. 25. art. 4.) duobus modis spectari possit, vel ut Christi in ea fixi, & extensi figuram repræsentat, vel prout ipsius Christi Corpori, & Sanguini contactu conjuncta fuit; si priori modo spectetur. habet rationem imaginis, & convenit omnino Cruci, sive in materia solida sculptæ, sive depictæ in pariete, sive manu in aere formatæ, & quovis alio modo expressæ, & de illa idem omnino dicendum est, ac de aliis imaginibus Christi Domini. Si vero spectetur modo posteriori, habet rationem reliquiæ, quod quidem de illa sola Cruce dici potest, in qua ipse Dominus passus, & mortuus est, & de illa ut sic eodem modo, ac de aliis reliquiis loquendum est.

Observandum est autem, quod quamvis honor, qui reliquiis debetur, ejusdem generis sit, ac ille, qui defertur imaginibus, hæc tamen inter utrumque differentia est, quod reliquiæ peculiarem

quandam venerationem poſtulant præ imaginibus, propter unionem, quam habent cum illo, cujus ſunt reliquiæ, quæ haud dubie major, & arctior eſſe cenſetur ea, quæ inter imaginem, & ejus prototypum intercedit. Et ea ratione Sanctorum reliquiæ in majori habentur veneratione, quam illorum imagines, & Crux illa, in qua Chriſtus affixus, & mortuus eſt, peculiari affectu, & devotione colitur præ aliis Crucis ejuſdem imaginibus, propter unionem, quam habuit cum ipſius Chriſti corpore, cujus contactu nobilitata eſt, & ſanguinis ejuſdem effuſione decorata.

TRACTATUS VI.

DE GRATIA DIVINA.

CUm præcipuus meritorum Chriſti Domini effectus ſit Gratia Divina, quæ reliqua omnia bona ex illius Salvatoris fontibus ſcaturientia vel in ſe complectitur, vel ex ſe diffundit, doctrinæ ordo poſtulat, ut de illa nunc tractemus, eaque præſertim circa illam inveſtigemus, quæ a nobis Deus ſciri voluit, & idcirco Eccleſiæ ſuæ revelare dignatus eſt, ſepoſitis in hac materia omnibus aliis, quæ tenuitatis noſtræ modum excedunt, memores illius effati, *Altiora te ne quæſieris*, Eccl. 3. & *Qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria*, Prov. 25.

Ut igitur ordine procedamus, tractatum hunc in quinque capita dividemus, in quorum 1. agemus de neceſſitate Gratiæ Divinæ, in 2. de ipſius Gratiæ ſufficientia, in 3. de ejuſdem efficacia, in 4. de primario ejus effectu, ſeu de juſtificatione, in 5. denique de altero Gratiæ effectu ſeu de merito.

CAPUT I.

De neceſſitate Gratiæ Divinæ.

SECTIO I.

Quid nomine Gratiæ intelligatur.

1. GRatiæ nomen, ſi illius etymologiam ſpectemus, ſignificat id, quod datur gratis, ſeu ex pura benevolentia, ut docet S. Iſidorus l. 7. etymolog. cap. 3. Si autem illius communem acceptionem attendamus, duobus præſertim modis inveniemus, nomen illud Gratiæ apud Sanctos Patres ſumi, ut alias acceptiones minus proprias, & a noſtro inſtituto alienas omittamus.

Primo late pro quocunque dono gratuito divinitus collato, quo ſenſu

ſu creatio, conſervatio, &c. poteſt Divinæ Gratiæ nomine appellari. Unde S. Hier. ep. 139. ad Cyprianum dixit, *Gratiæ Dei eſſe, quod creatus ſit homo.* Et in 6. Synodo generali act. 11. in Ep. Sophronii dicuntur Angeli eſſe ex Gratia Dei immortales, quia ſcilicet immortalitatem ſicut & alia dona naturalia, ex gratuito Dei beneplacito acceperunt.

Secundo ſtricte, & magis proprie, pro ſolis illis donis ſupernaturalibus, quę intuitu meritorum Chriſti Domini nobis conferuntur, quæ quidem magis proprie nomine Gratiæ nuncupantur, tum quia ut habetur in Epiſtola Patrum Africanorum ad Innocentium Papam (quæ eſt 95. inter Auguſtinianas) Apoſtolus Gratiam non niſi in ea ſignificatione ſumere ſolet, tum etiam, quia beneficia, quæ indignis, & immerentibus conferuntur, Gratiæ nomen longe potiori jure merentur, talia autem ſunt beneficia nobis per Chriſti meritum collata.

Gratia vero modo illo poſteriori ſumpta multipliciter dividitur, 1. in Gratiam gratis datam, & Gratiam gratum facientem.

Gratia gratis data eſt (ut docet S. Th. 1. 2. q. 111.) per quam unus homo operatur alteri ad hoc, quod ad Deum reducatur, ſeu (quod idem eſt) quæ primo, & per ſe refertur ad ſalutem alterius. Et hujus Gratiæ novem ſpecies ab Apoſtolo enumerantur 1. Cor. 12. his verbis: *Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii Gratia ſanitatum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum*, quæ omnia fuſe a S. Doctore explicantur ar. 4. ubi & obſervat,

Quaſdam ex illis Gratiis dari ad perfectam, & accuratam myſteriorum cognitionem, quæ neceſſaria eſt ad alios erudiendos, qualis eſt Gratia ſapientiæ, & ſcientiæ, non quidem acquiſitæ, ſed infuſæ, & ſupernaturalis, Gratia item Fidei, non quidem prout ſignificat ipſam Fidei virtutem, ſed prout denotat excellentiam quandam, & eminentem ipſius Fidei certitudinem, qua homo aliquis efficitur idoneus ad inſtruendos, & confirmandos alios, vel etiam ad Hæreticos convincendos circa myſteria Religionis.

Alias vero dari ad expoſitionem, & explicationem earum rerum, quæ aliis ad ſalutem neceſſariæ ſunt. Talis eſt Gratia linguarum, & interpretatio ſermonum.

Alias denique ad efficaciter perſuadendum ea, quæ expoſita, & explicata ſunt. Et ad hunc finem conceditur donum Prophetiæ, diſcretio ſpirituum, & virtus miraculorum, ſive ad reſtituendam corporis valetudinem, & ſic dicitur gratia ſanitatum, ſive ad alia miracula exterius facienda, & vocatur operatio virtutum.

3. Quamvis autem omnis, & quæcunque Gratia ſit gratis data, ut ejus nomen ſonat, ac proinde nomen illud Gratiæ gratis datæ ſit nomen genericum, quod omnibus Gratiæ ſpeciebus convenit; hæc tamen Gratiæ ſpecies, de qua nunc agimus, communiter Gratia gratis data

voca-

vocatur, quia ſolet ignobiliori ſpeciei nomen generis appropriari, e. g. nomen genericum animalis communiter brutis tribuitur.

4. Obſervandum eſt, hanc Gratiam, cum non ad propriam ſanctificationem, ſed tantum ad aliorum utilitatem concedatur, æque peccatoribus, ac juſtis tribui. Unde S. Matthæi 7. Chriſtus Dominus dicit, in die judicii multos impios, & reprobos ſibi dicturos, *Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus?* &c. Et S. Aug. l. 83. qq. qu. 79. dicit, poſſe aliquem non modo peccatorem, ſed etiam Infidelem prophetare, miracula facere, dæmonem expellere, in honorem nominis Chriſti Domini.

Gratia autem gratum faciens (de qua potiſſimum in hoc tractatu agendum nobis erit) ea eſt, quæ per ſe primo dirigitur, & ordinatur ad hominem, in quo eſt, ſanctificandum, & amabilem ac gratum Deo reddendum. Et hæc longe dignior eſt, quam Gratia gratis data. Unde Apoſtolus loco cit. explicatis variis iſtius Gratiæ gratis datæ generibus, ad meliora æmulanda chariſmata, hoc eſt, ad Gratiam gratum facientem optandam, hortatur. Ideoque propter excellentiam, ac dignitatem ſibi propriam, abſolute, & ſimpliciter Gratia dicitur. Et ſubdividitur in Gratiam habitualem, & Gratiam actualem.

Gratia habitualis eſt ea, quæ per modum habitus, ſeu qualitatis permanentis divinitus infunditur, exiſtitque in nobis, licet actu non operemur. Hujus habitualis Gratiæ mentio fit in variis Scripturæ locis, ut Iſa. 11. *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini:* S. Joan. 14. *Ad ipſum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* 1. S. Joan. 3. *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quia ſemen ipſius in eo manet.* Etenim quoniam *requieſcere*, & *manere* ſunt voces ſignificantes habitualem, & durabilem exiſtentiam, qua Deus in animæ juſti maneat per aliquod donum ſpeciale, eamque inhabitet, S. Aug. ep. 85. Gratiam illam vocat interioris hominis pulchritudinem, eamque aſſerit in parvulis quoque poſt Baptiſmum remanere, & S. Cyril. Alex. l. 4. in Iſa. orat. 2. eandem Gratiam dicit eſſe ornatum animæ, illique inſidere, ac inhærere.

Gratia autem actualis ea eſt, quæ tribuitur per modum actus, ſeu operationis tranſeuntis, conſiſtitque in piis motibus intellectus, & voluntatis, quos Deus in nobis excitat, illiſque nos adjuvat vel ad bonum libere proſequendum, vel ad malum fugiendum. Et de hac plenius in ſequentibus agendum erit.

SECTIO II.

Quinam fuerint errores Pelagianorum circa Gratiæ neceſſitatem.

1. UT Catholicæ Fidei veritas circa Divinæ Gratiæ neceſſitatem clarius effulgeat, diſcutiendum nobis eſt, quinam errores olim illi adverſati fuerint, cumque inter alios Hæreticos Gratiæ Divinæ infen-

fenſos Pelagiani primas olim partes tenerent, de illorum erroribus hic nobis agendum eſt. De quibus quidem quoniam non levis hodie inter Theologos controverſia eſt, nullum ad ejuſmodi errores dignoſcendos certius, ac facilius medium adhiberi poſſe exiſtimavimus, quam ſi ſedulo inveſtigemus, & attente conſideremus, quid in illis Hæreticis Eccleſia tanquam erroneum reprobaverit, id eſt, quid Concilia, & Pontifices Summi de Pelagii, & aſſeclarum ejus dogmatibus pronunciaverint, quid in eorum dictis, aut ſcriptis condemnaverint, & quas veritates erroribus illorum oppoſitas Fide credendas definierint. Cum enim Fidei Catholicæ veritas ſola Divina auctoritate conſtet, non argutiis, aut diſceptationibus eruenda eſt, ſed ex fontibus iis liquido hauriendа, per quos illam ad nos Deus voluit derivari. Ut igitur ordine aliquo procedamus,

2. Obſervandum, Pelagii, ejuſque aſſeclarum errores in quatuor præſertim Conciliis, Carthaginenſi, Milevitano, Carthaginenſi altero, & Arauſicano ſecundo proſcriptos fuiſſe, & a quatuor potiſſimum Summis Pontificibus, Innocentio, Zoſimo, Cœleſtino, & Gelaſio condemnatos, & anathemate perculſos. De quibus ſingillatim, ac breviter nobis agendum eſt.

Ac in primis nullam hic facimus mentionem Dioſpolitanæ Synodi, quæ ante quatuor præfata Concilia contra Pelagium coacta eſt. Huic enim ipſe Pelagius fictis, & ſimulatis verbis illuſit, in eaque, occultatis potius, quam ejuratis erroribus, abſolutus eſt, ut teſtatur S. Auguſtinus variis in locis, ac præſertim in lib. de geſtis Pelagii, ubi acta illius Synodi fuſe refert. Unde S. Hieron. Epiſt. 77. hanc Synodum miſerabilem vocat.

§. I.

Quid de Pelagianorum erroribus cenſuerint Africana Concilia, Carthaginenſe, ac Milevitanum.

1. CUm igitur ea, quæ Dioſpoli facta fuerant, in Africam ab Oroſio Presbytero relata fuiſſent, ſimulque Gallorum quorundam Epiſcoporum litteræ adverſus Pelagium ab eodem fuiſſent exhibitæ; Concilium 68 Epiſcoporum Carthagine coactum eſt anno Chriſti 416. in quo rebus omnibus diligentius examinatis, & perſpectis, decretum eſt, Pelagium, ejuſque diſcipulum Cœleſtium, niſi errores ſuos palam, & ex animo ejurarent, anathemate feriendos eſſe, ut patet ex Epiſtola Epiſcoporum ipſius Synodi ad Innocentium Papam, quæ eſt inter Auguſtinianas 90. in qua quidem Epiſtola, poſtquam dixerunt, *Ideo hæc illi intimare, ut ſtatutis ſuis etiam Apoſtolicæ Sedis adhibeatur auctoritas*, ipſius Pelagii, ejuſque aſſeclarum hæreſim his verbis exponunt, *Iſti*, Pelagiani ſcilicet, *aſſerunt, in eo Dei Gratiam deputandam eſſe, quod talem hominis inſtituit, crea-*

Digitized by Google

creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei poſſit implere, &c. *eandem legem ad Gratiam pertinere, quod illam Deus in adjutorium hominibus dedit. Illam vero Gratiam, qua Chriſtiani ſumus, nolunt omnino agnoſcere*, &c. *Hominibus perſuadere non ceſſant, ad operandam, perficiendamque juſtitiam, & Dei mandata complenda, ſolam ſibi humanam ſufficere poſſe naturam*, &c.

Eodem anno in Africa congregatum eſt Concilium Milevitanum, cui interfuit S. Auguſt. cum 70. aliis Epiſcopis, in quo ad eundem Innocentium Papam ipſe S. Auguſt. nomine totius Synodi ſcribens de Pelagianorum erroribus ſic loquitur: *Iſti dicunt, poſſe hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem juſtitiæ, ſine adjutorio Gratiæ Salvatoris, per ſolum liberum voluntatis arbitrium pervenire, ut ei non ſit jam neceſſarium dicere*, Dimitte *nobis debita noſtra; illud vero, quod ſequitur*, Ne *nos inducas in tentationem, non ita intelligendum, tanquam Divinum adjutorium poſcere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, ſed hoc in noſtra poſitum eſſe poteſtate, & ad hoc ſolam ſufficere voluntatem hominis*.

§. II.

Quale judicium fuerit Innocentii Papæ ſuper iiſdem erroribus.

1. HIs acceptis Epiſtolis, Innocentius reſcripſit ad ſupra dictorum Concilior. Patres, eorum ſententiam confirmans, erroreſque Pelagianorum condemnans; & in Epiſtola quidem ad Patres Concilii Carthaginenſis, quæ numeratur inter Auguſtinianas 91. poſtquam dixit illos in eo, quod Apoſtolicam ſedem conſulebant, antiquæ traditionis exempla ſervare, de Pelagianorum erroribus ſic loquitur: *Quid enim poteſt eſſe tam iniquum, tam barbarum, tam Chriſtianis mentibus inimicum, quam huic denegare debere, quidquid in quotidiana Gratia conſequeris, cui te ipſe confiteris debere, quod natus es? & cui putas debere, quod vivis, quomodo te non putas illi debere, quod quotidianam ejus conſequendo Gratiam taliter vivis?* Subjungit poſtea, *illos negare, nos adjutorio indigere Divino, quaſi ex noſtra in totum poſſibilitate perfectos*. Item *Illos neſcire, quod niſi magnis precibus Gratia in nos implorata deſcendat, nequicquam terrenæ labis, & mundani corporis vincere conemur errores; cum pares nos ad reſiſtendum, non liberum arbitrium, ſed Dei ſolum facere poſſit auxilium*, &c. Addit, *Deum quotidiana nobis præſtare remedia, quibus niſi freti, confiſique; nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Neceſſe eſt enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur*. Et tandem concludit: *Quiſquis ergo huic aſſentiens videtur eſſe ſententiæ, quod dicat, adjutorio nobis non opus eſſe Divino, inimicũ ſe Catholicæ Fidei, & Dei beneficiis profitetur ingratum*.

2. In Epiſtola autem 93. ad Patres Concilii Milevitani, poſtquam ſimiliter dixit, *Antiquæ regulæ formam toto ſemper orbe obſervatam hanc eſſe*

zed by Google

esse, ut super anxiis rebus Sedes Apostolica consuleretur, & de Apostolico fonte responsa per omnes Provincias semper emanarent, præsertim quoties Fidei ratio ventilatur, de Pelagianis subjungit: *Ecce homines, qui non posuerunt Deum adjutorem suum. Negantes enim auxilium Dei, inquiunt, hominem sibi posse sufficere, nec Gratia hunc egere Divina, qua privatus, necesse est, ut laqueis diaboli irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, sola tantummodo libertate contendit.* Addit postea: *Quare Pelagium, Cœlestiumque, idest inventores vocum novarum, quæ, sicut dixit Apostolus, ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consueverunt parere quæstiones, Ecclesiastica communione privari, Apostolici vigoris auctoritate censemus.*

§. III.

Quid contra eosdem errores in altero Concilio Carthaginensi statutum fuerit.

1. DEfuncto Innocentio, cum, ab ejus in Apostolica Sede successore Zosimo, Cœlestius, ejusque magister Pelagius variis, & subdolis artibus, nec non ficta, ementitaque professione, anathematis, quo eos Innocentius perculerat, absolutionem obtinere conarentur, Episcopi Africani n. 214. rursum Carthagine convenientes, anno Domini 418. contra præfatum Pelagium, ejusque asseclas Can. 8. condiderunt, qui licet ab aliquibus Concilii Milevitani supra citati esse dicantur, probabilius tamen est, ab isto Concilio Carthaginensi editos esse, ut constat ex Epistola Cœlestini Papæ ad Episcopos Galliæ infra citanda, in qua hujus Concilii nomine citantur, & confirmantur.

In illis autem Canonibus Patres Concilii sedulo collegerunt omnes Pelagianorum errores, quos jam ab Ecclesia damnatos, vel denuo damnandos esse judicaverunt, ut quivis scire distincte posset, quid in Pelagianis dogmatibus fugiendum, ac devitandum esset. Itaque postquam in duobus primis anathema dixerunt in eos, qui asserebant, Adamum, etsi non peccasset, moriturum tamen fuisse, aut qui infantibus Baptismum ad salutem necessarium esse, illosque originale peccatum ab Adamo contrahere negabant, in reliquis canonibus damnant eos, qui dixerint,

2. *Gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, & non etiam ad adjutorium, ut non committantur.*

Item, *Eandem Gratiam Christi propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus.*

Item,

Digitized by Google

Item, *Ideo Gratiam nobis juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per Gratiam, quanquam etiamſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſemus etiam ſine illa implere Divina mandata.*

Item, *Eos, qui verba hæc S. Joannis Apoſtoli: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt; ſic accipienda putaverint, ut dicant, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quod vere ita ſit.*

Item, *Qui dixerint, in Oratione Dominica ideo dicere Sanctos, Dimitte nobis debita noſtra, ut non pro ſeipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis, qui ſunt in populo ſuo peccatores, ideoque hæc ab illis verba non veraciter, ſed humiliter dici.*

Hos autem Canones ad Zoſimum Papam a Patribus Concilii tranſmiſſos, & ab ipſo approbatos, & confirmatos fuiſſe teſtatur S. Proſper in Chronico ad annum 419. his verbis: *Concilio apud Carthaginem habito 214. Epiſcoporum ad Papam Zoſimum Synodalia decreta perlata ſunt, quibus probatis per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.*

§. IV.

Quid ſuper Pelagianorum, & Semipelagianorum erroribus edixerit Cœleſtinus Papa.

1. CUm igitur Pelagiana Hæreſis toties proſcripta, & damnata jam ubique fere extincta eſſet; nihilominus aliquot poſt annis in Urbe Maſſilienſi, aliiſque deinde Galliæ partibus novi rurſus errores circa gratiam exorti ſunt, quorum auctores, licet a Pelagio recederent, Divinæ gratiæ neceſſitatem admittentes, quia tamen non ſatis ad Fidei veritatem accederent, ipſamque gratiam dicerent non pure gratis dari, ſed intuitu alicujus bonæ diſpoſitionis, ex. gr. boni alicujus deſiderii, aut conatus ipſius voluntatis, ex ſolis arbitrii viribus eliciti, ideo Hæretici habiti ſunt, dictique Semipelagiani.

Cumque illi præſertim S. Auguſtini tunc defuncti doctrinam de gratia, & libero arbitrio impeterent, multa in illum invidioſiſſime criminantes, Sancti Proſper, & Hilarius tanti viri memoriam tam indigne vellicari non ferentes, Cœleſtinum Papam adierunt, egeruntque cum illo, ut & Maſſilienſium frænaret audaciam, & S. Auguſtini doctrinam ab illorum calumniis vindicaret. Quod Cœleſtinus eorum votis annuens, & Eccleſiæ paci providere cupiens, præſtitit in Epiſtola decretali, quæ incipit, *Apoſtolici verba præcepti*, quam ad Epiſcopos Galliæ tranſmiſit, in qua increpatis Maſſilienſibus, & collaudato S. Auguſtino, ea ex ejus doctrina colligit, quæ a prædeceſſoribus ſuis probata, & definita ab omnibus recipi, & Fide Catholica credi deberent. Sic igitur loquitur:

2. *Neceſſarium fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanæ Eccleſiæ de Hæreſi* (Pelagiana ſcilicet) *quæ temporibus eorum exorta fuerat, ju-*

judicaverint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de Gratia Dei sentiendum esse censuerint, ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, & comprobarunt. Ut ergo plenius, qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones Sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat, omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat, & dicat,

In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruinę per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum Gratia Dei miserantis erexerit.

Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui illi donet, qui solus est bonus.

Neminem, etiam Gratia Baptismatis renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum Dei adjutorii perseverantiam bonę conversationis acceperit.

Quod nemo, nisi per Gratiam, libero bene utatur arbitrio.

Quod omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo, quod ipse donaverit.

Quod ita Deus in cordibus hominum, atque ipso libero cooperetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil boni possumus.

Illud etiam, quod inter Carthaginensis Synodi decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis amplectimur, quod scilicet 3. *Capitulo definitum est, ut quicunque dixerit, Gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit.* Adjungit demum ea, quæ capitulo, seu can. 4. & 5. ejusdem Concilii Carthaginensis definita, & a nobis supra relata sunt. Ac denique sic concludit.

His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex Divina sumptis auctoritate documentis, ita, adjuvante Domino, confortati sumus, ut omnium bonorum effectuum, atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio Fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur auctorem, & non dubitemus, ab ipsius Gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus, & facere. Et paucis interjectis, *Profundiores vero, difficiliores que partes occurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui Hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere, quia ad confitendam Gratiam Dei, cujus operi, ac dignationi nihil subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ*

licæ Sedis nos ſcripta docuerunt, ut prorſus non arbitremur Catholicum, quicquid apparuit præfixis ſententiis eſſe contrarium.

Hic ſolas oppoſuimus Fidei definitiones. Summorum vero Pontificum teſtimonia brevitatis gratia omiſimus.

§. V.

Quid Gelaſius Papa, quid item Concilium Arauſicanum II. contra Pelagianorum, & Semipelagianorum reliquias decreverint.

1. CUm igitur his Pontificum, Conciliorumque decretis penitus extincta videretur Hæreſis Pelagiana cum omnibus ſuis reliquiis; nihilominus ex ejus veluti cineribus poſt plures annos ſcintillæ quædam rurſus in aliquibus Dalmatiæ, & Italiæ partibus emerſerunt temporibus Gelaſii Papæ, qui hac de cauſa duas ſcripſit Epiſtolas ad Honorium Dalmatiæ Epiſcopum, in quibus confirmat quæcunque a Prædeceſſoribus ſuis contra hæreſim Pelagii ſtatuta fuerunt, & in Epiſt. circulari ad omnes Epiſcopos per Picenum tria capita Hæreſis Pelagianæ tunc repullulantis refert, 1. ſcilicet parvulos naſci ſine ullo peccato originali, 2. Gratiam Chriſti ad ſalutem conſequendam non eſſe neceſſariam, 3. denique illam ſecundum hominum merita conferri; quæ quidem capita iterum ſub anathemate damnat.

Cumque inſuper circa idem tempus Semipelagiani turbas aliquas iterum in Galliis moverent; occaſione illarum in civitate Arauſicana congregatum eſt Concilium Provinciale 14. Epiſcoporum, quod Arauſicanum II. dictum eſt, in quo eadem rurſus contra Pelagianos, & Semipelagianos decreta ſunt, quæ in præcedentibus Conciliis, & a præfatis Summis Pontificibus definita fuerant, quorum ſumma hæc eſt, gratiam interiorem Dei per Chriſtum, ideſt Spiritus Sancti illuminationem, & inſpirationem, quæ ex meritis Chriſti tribuitur, ita eſſe nobis neceſſariam, ut ſine illa neque Deum invocare, neque a peccato purgari, neque affectum credendi concipere, neque ad Baptiſmum pervenire, neque externæ prædicationi Evangelii conſentire, neque recte cogitare, aut pedes noſtros a falſitate retinere, neque bonum aliquod opus æternæ vitæ meritorium exercere, aut in bonorum operum exercitio perſeverare poſſimus.

Quas veritates poſtquam expreſſit viginti quinque canonibus, ſeu capitulis (quæ quidem capitula ſibi ab Apoſtolica Sede tranſmiſſa fuiſſe, in illorum præfatione declarat) hanc ſubjungit concluſionem, in qua omnium illarum veritatum ſummam complectitur his verbis,

Ac ſic ſecundum ſupra ſcriptas Scripturarum ſententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc, Deo propitiante, & prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit libe-

liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi gratia eum, & miſericordia Divina prævenerit.

2. Ex his igitur Conciliorum, Pontificumque ſententiis, & decretis conſtat, ſummam totius Hæreſis Pelagianæ, reliquiarumque ejus hanc fuiſſe, ut ſcilicet 1. Hæretici illi omnem prorſus Dei Gratiam repudiaverint, aſſeruerintque, ad ſalutem æternam conſequendam ſolas humani arbitrii ſufficere vires.

Poſtea vero, ut Eccleſiæ damnationem effugerent, illos Gratiæ quidem neceſſitatem admiſiſſe, ſed ficte & ſubdole nomine Gratiæ liberum arbitrium, naturamque, in qua conditi ſumus, intelligentes.

Cumque ſic fraus illorum pateſceret, ut errorem tegerent, Gratiam Chriſti in legis notitia, Euangelicæ doctrinæ promulgatione, ipſiuſque Chriſti Domini, ac Sanctorum exemplis, necnon in peccatorum remiſſione, & condonatione poſuiſſe.

Cumque nihilominus adhuc urgerent Sancti Patres, ut non ſolum externum, ſed etiam præſertim internum Gratiæ auxilium agnoſcerent, illud tandem Scripturæ teſtimoniis convicti admiſerunt, ita tamen, ut dicerent, Gratiam illam internam non eſſe abſolute neceſſariam, ſed tantum utilem ad bonum facilius operandum.

Denique cum ulterius adhuc urgerentur ad confitendam ipſius Gratiæ neceſſitatem, huic veritati tandem ſubſcripſerunt, ſed ſimul etiam dixerunt, Gratiam illam internam non prevenire hominis voluntatem, ſed potius ab illa præveniri, adeoque per aliqua bona deſideria, aut aliquos pios affectus, & conatus humanæ voluntatis obtineri, Deumque illam Gratiam piorum illorum deſideriorum, & affectuum intuitu tribuere, pertinaciter aſſeveraverunt.

3. E contrario autem conſtat, ſummam veritatum illarum, quæ præfati Pontifices, & Concilia, tanquam Fide Catholica credendas definierunt, hanc eſſe,

Primo, ſolam hominis voluntatem, aliaque adjumenta externa legis, & Euangelii, ad ſalutem æternam conſequendam, aut ad opera bona illius ſalutis meritoria facienda non ſufficere.

Secundo, ad bona illa opera ſalutis æternæ meritoria exercenda neceſſariam eſſe internam Dei Gratiam, quæ in interiori illuſtratione intellectus, & pia voluntatis motione conſiſtit.

Tertio, Gratiam illam Divinam non ſolum omnia illa opera bona, ſed etiam omnes pios, & liberos voluntatis affectus, & conatus, quibus homo aliquid a Deo mereri poteſt, prævenire.

Quarto, illam Gratiam prævenientem pure gratis homini tribui, ac ſine ullis meritis ex parte ipſius.

Quinto denique, Gratiam illam nihilominus intuitu meritorum Chriſti Domini hominibus tribui, ideoque Gratiam Chriſti vocari.

SECTIO III.

De variis humanæ naturæ ſtatibus.

1. PEr ſtatus humanæ naturæ intelligimus varios modos, quibus ſe natura humana habuit, aut habere potuit, juxta Divinæ providentiæ diſpoſitionem, in ordine ad finem ſuum ultimum conſequendum.

Hoc poſito, quinque præſertim ſtatus humanæ naturæ communiter a Theologis dignoſcuntur, ſcilicet naturæ puræ, naturę integrę, innocentię, ſeu juſtitię originalis, naturę lapſę ſibi relictę, & naturę lapſę reparatę. Quorum ultimus nunc reipſa exiſtit, tertius initio creationis mundi extitit, tres vero alii, cum nunquam extiterint, aut extituri ſint, conſiderantur ut pure poſſibiles. De ſingulis hic breviter aliquid adnotandum eſt.

Status purę naturę ille eſt, in quo ea ſolum haberet homo, quæ ipſi connaturalia ſunt, puta facultates omnes naturales, & concurſum Dei generalem tam conſervationi, quam operationibus ſuis naturalibus neceſſarium, omnes etiam imperfectiones, & defectus pure naturales; careret vero, ſicut peccato, ejuſque omni reatu, ſic etiam omni Gratia ſupernaturali, & auxiliis quibuſvis etiam naturalis ordinis, ſibi minime ratione naturę ſuę debitis. Circa hunc ſtatum igitur

2. Dicendum 1. nullum unquam hominem in puris naturalibus aut creatum fuiſſe, aut extitiſſe.

Eſt de Fide contra Pelagium, qui (ut refert S. Aug. lib. de peccat. orig. cap. 15.) exiſtimabat, hominem ſine virtute, aut vitio, ſine gratia, aut peccato, ideſt in puris naturalibus fuiſſe conditum.

Verum hic error refelli, & veritas oppoſita probari facile poteſt ex iis, quę dicta ſunt Tract. 4. ubi probatum eſt, primum hominem in ſtatu Gratię ſanctificantis fuiſſe conditum, illoque peccante poſteros ejus omnes ordinaria generationis via propagatos in peccati originalis reatu concipi. Unde ſequitur, nullum hominem in puris naturalibus aut creatum eſſe, aut unquam extitiſſe.

3. Dicendum 2. ſtatum illum purę naturę, licet nunquam extiterit, eſſe tamen poſſibilem, Deumque potuiſſe (ſi ita illi placuiſſet) hominem in puris naturalibus creare.

Probatur 1. ex Bulla Pii V. & Greg. XIII. quę renovata fuit per Urbanum VIII. in Bulla, quę incipit, *In eminenti*, data anno 1641. in qua damnantur hi duo articuli, ſcilicet, *Deum non potuiſſe talem ab initio creare hominem, qualis nunc naſcitur, & falſam eſſe Doctorum ſententiam, qui dicunt, primum hominem creari, & inſtitui potuiſſe a Deo ſine juſtitia naturali*. Et quamvis hi duo articuli ita damnati ſint in prę-fatis Bullis, ut non ſit plane evidens, an ideo quia falſi, & hęretici, an

vero

vero tantum quia temerarii, & ſcandaloſi, ac proinde pacis, ac unitatis Eccleſiæ inimici; quovis tamen modo damnati dicantur, certe poſt Apoſtolicæ ſedis judicium hæ, & aliæ propoſitiones in illis Bullis reprobatæ a nullo hodie propugnari poſſunt, quin ſe aut veritatis, aut ſaltem unitatis, & pacis Eccleſiæ inimicum profiteatur.

Probatur 2. ex eo, quod manifeſtum eſt, Deum potuiſſe hominem ſine peccato, & ſine ullo Gratiæ dono creare; ſine peccato quidem, cum illius auctor nec ſit, nec eſſe poſſit, ſine Gratia autem, quia ſi Deus hoc non poſſet, ſequeretur, Gratiam illam ſimul eſſe Gratiam, & non eſſe; eſſe ex hypotheſi, non eſſe, quia hominis naturæ debita eſſet, quod ipſi Gratiæ repugnat, ut patet ex ante dictis.

Objicies, ſi Deus poſſet hominem creare in puris naturalibus, ſequeretur, illum auctorem eſſe concupiſcentiæ, quæ ab Apoſtolo Rom. 7. vocatur peccatum, quia (ut explicat Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 5.) ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat, ac proinde Deum eſſe auctorem alicujus rei, quæ ad peccatum inclinaret.

Reſpondetur, Deum eſſe auctorem concupiſcentiæ, in quantum eſt auctor facultatis ſenſitivæ in homine, ac propenſionis, quam talis facultas habet in bonum ſibi connaturale. Et hæc propenſio dicitur inclinare ad peccatum, non quidem per ſe, & ex natura ſua, ſed per accidens, quatenus propenſio illa in bonum ſenſibile rectæ rationis ordini aliquando repugnat, voluntatemque ad illius boni ſenſibilis fruitionem contra rationis ordinem pellicit. Hæc autem lucta partis inferioris in ſuperiorem in puris naturalibus *non fuiſſet peccati ſupplicium* (ut recte dicit S. Auguſt. lib. 3. de lib. arb.) *ſed proficiendi admonitio, ac perfectionis exordium.*

4. Jam quod ſpectat ad alios quatuor ſtatus, breviter dicimus, quod Status naturæ integræ ille eſt, in quo pars hominis ſuperior Deo, ut auctori naturæ, ultimoque illius fini ſubjecta eſſet, & pars inferior, ſeu ſenſitiva ſuperiori, ſeu rationi, ita ut, licet, quantum ex ſe eſt, appetitus ſenſitivus rationem prævenire, & contra illam inſurgere poſſet, impediretur tamen per auxilia quædam naturalis ordinis ipſius hominis naturæ, & meritis indebita. Hunc autem ſtatum poſſibilem eſſe patet ex eo, quod nullam ſecum invehit contradictionem, aut repugnantiam neque ex parte Dei, cujus bonitati maxime convenit hominem donis ejuſmodi, licet indebitis, afficere, neque ex parte hominis, qui ſic ad perfectionem naturæ ſuę facilius comparandam, finemque ultimum ſibi connaturalem aſſequendum juvaretur.

Status autem innocentiæ, ſeu juſtitię originalis huic integrę naturę ſtatui ſuperaddit Gratiam, ac reliqua dona ſupernaturalia, quę homini in prima creatione a Deo collata ſunt, de quibus Trac. 4. egimus.

Status naturę lapſę, ac ſibi relictę ille eſt, in quem per peccatum primi hominis humana natura decidit, & in quo remanſiſſet, niſi per

Digitized by Google

Divinam miſericordiam ab illo liberata fuiſſet. Hunc autem ſtatum poſſibilem eſſe hinc patet, quod potuiſſet Deus univerſę naturę humanę maſſam in eo peccati, & damnationis ſtatu relinquere, in quo per peccatum primi hominis conſtitura eſt. Unde, quando de illius per Chriſti Gratiam reparatione Scriptura loquitur, dicit factam illam fuiſſe ex Dei charitate, benignitate, miſericordia, &c.

Status denique naturę lapſę, & per Chriſtum reparatæ ille eſt, in quo naſcimur, & in quo per Chriſti Gratiam a peccato liberari, & ſalutem conſequi poſſumus. In illo autem ſtatu, quamvis per Baptiſmum reatus omnis peccati originalis penitus tollatur, remanet nihilominus in baptizatis concupiſcentia, ſeu fomes peccati. *Quæ cum ad agonem relicta ſit* (ut loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 5.) *nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti Gratiam repugnantibus non valet, quinimo qui legitime certaverit, coronabitur.*

SECTIO IV.

An, & qua ratione Gratia, quæ in ſtatu innocentiæ primo homini collata fuit, diverſa ſit ab illa, quæ in ſtatu naturæ lapſæ confertur.

1. CErtum eſt 1. Gratiam ſanctificantem in ſtatu innocentiæ fuiſſe primo homini collatam, ſive illam poſt creationem acceperit, ſive quod probabilius eſt, in ea creatus fuerit, ut docet S. Th. 1. p. qu. 95. ar. 1. de qua re Tract. 4. ſup. cit. egimus.

Certum eſt 2. Gratiæ actualis auxilium aliquod in ſtatu innocentiæ fuiſſe homini neceſſarium, illumque ſolis arbitrii viribus juſte vivere, & in juſtitia perſeverare non potuiſſe. Ita docet paſſim S. Aug. præſertim lib. de corrept. & grat. cap. 11. ubi dicit, primum hominem gratiam habuiſſe, in qua ſi permanere vellet, nunquam malus eſſet, & ſine qua etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet.

Certum eſt 3. in pluribus differre Gratiam ſtatus innocentiæ, quam aliqui vocant Gratiam ſanitatis, a Gratia ſtatus naturæ lapſæ reparatæ, quam vocant medicinalem.

Ac in primis in eo, quod omnis Gratia medicinalis ſit ex Chriſti Domini meritis, Gratia vero ſanitatis ex illis non ſit, ſi eorum ſententia vera ſit, qui exiſtimant, Adamo non peccante, Filium Dei non fuiſſe incarnandum.

Deinde in eo, quod Gratia medicinalis amplior ſit, & abundantior, quam Gratia ſanitatis, juxta illud Chriſti Domini S. Jo. 10. *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Unde Apoſt. Rom. 5. dicit, quod, *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.* Ubi enim gravior eſt miſeria, ibi amplior miſericordia, ubi major inopia, ibi abundantior copia requiritur.

2. Præterea, Gratia ſanitatis ad id tantum conferebatur, ut homo ſan-

ſanctitatem, & innocentiam acceptam conſervaret: Gratia vero medicinalis ad hoc, ut tum a variis, & graviſſimis peccati originalis, & actualis ægritudinibus ſanetur, tum ut ſanatus a variis periculis, quæ ſive interius, ſive exterius occurrere poſſunt, præſervetur, tum etiam ut in recuperata ſanitate, & ſanctitate proficiat, & uſque in finem perſeveret. Hancque tertiam utriuſque Gratiæ differentiam fuſe explicat S. Auguſt. lib. cit. de corrept. & grat.

Cum igitur hæc in confeſſo ſint apud omnes, ſupereſt adhuc una difficultas hic ſolvenda, an ſcilicet Gratia ſanitatis in eo præſertim differat a Gratia medicinali, quod Gratiæ ſanitatis homo, ſi vellet, diſſentire poſſet, Gratiæ vero medicinali neceſſario aſſentiatur, nec ab illa diſſentire poſſit.

Hanc utriuſque illius Gratiæ differentiam affert Calvinus in Antidoto Conc. Trid. ad ſeſſ. 6. c. 5. ubi in Patres illius Concilii invehitur, quod dicentes, hominem in ſtatu naturæ lapſæ poſſe Gratiam oblatam abjicere, & can. 4. poſſe illi diſſentire, ſi velit, Gratiæ medicinali tribuerent, quod erat proprium Gratiæ ſanitatis, ipſiſque hac de cauſa Pelagianiſmi notam inurit.

Verum falſitas hujus dogmatis evidenter patebit ex dicendis infra c. 4. Unum hic tantum interim, aut alterum teſtimonium S. Auguſt. (cujus auctoritate Calvinus hoc ſuum dogma propugnare maxime conatur) afferemus, ad probandum, ex mente illius S. Patris Gratiam illam, quæ in ſtatu naturæ lapſæ homini tribuitur, nullam ipſi ad agendum inferre neceſſitatem, ejuſque voluntatem liberam, & indifferentem ad conſentiendum Deo, vel dæmoni relinquere. Sic igitur loquitur S. ille Pater l. 50. hom. 12. *Cum per Dei adjutorium in poteſtate tua ſit, ut non conſentias diabolo, quare non magis Deo, quam ipſi obtemperare deliberas?* &c. *quare ad peccandum ſeducit Satanas, cum Deus poſueris in homine non conſentire Satanæ?* &c. *Dat quidem ille* (diabolus ſcilicet) *conſilium, ſed Deo auxiliante noſtrum eſt vel agere, vel repudiare, quod ſuggerit.* Et hom. 16. *In tuo arbitrio Deus poſuit, cui pares locum, Deo, an diabolo.* Huic veritati ſubſcripſit etiam S. Hieron. in c. 49. Iſa. cum dixit, *Dei vocare eſt, & noſtrum credere, nec ſtatim, ſi nos non credamus, impotens eſt Deus, ſed potentiam ſuam noſtro arbitrio derelinquit, ut juſte voluntas præmium conſequatur.* Et S. Fulgent. lib. de prædeſt. & grat. c. 9. ubi dicit, Deum inter ſe, & homines ita ordinaſſe, *ut vocatione ipſius, bonorum principia ſumeremus, vocati autem, & illuminati viam mandatorum ejus boni ingenii intelligentia noſceremus, & ea libero eligeremus, vel relinqueremus arbitrio.* S. item Bern. ſer. 5. in Quadrag. *Poteſt*, inquit, *inimicus excitare tentationis motum, ſed in te eſt, ſi volueris dare, ſeu negare conſenſum.*

3. Cum igitur in his S. Aug. aliorumque SS. Patrum teſtimoniis agatur de homine in ſtatu naturæ lapſæ, de illoque dicatur, quod a Deo

adjutus & auxilio Gratiæ præventus, liber remaneat ad obtemperandum Deo, vel diabolo, ad conſenſum tentationi dandum, vel negandum, ad bonum eligendum, vel relinquendum; inde infertur, ſecundum illorum mentem, Gratiam medicinalem æque ac Gratiam ſanitatis nullam inferre homini ad agendum neceſſitatem, illumque ſi velit, poſſe Gratiam illam ſequi, vel abjicere, & illi conſentire, vel diſſentire: ac proinde fictitiam eſſe illam differentiam, quam Calvinus inter utranque Gratiam in odium Con. Trid. invehere conatus eſt.

SECTIO V.

An Gratia neceſſaria ſit ad cognoſcendum quodlibet verum.

1. NOn agimus hic de neceſſitate Gratiæ habitualis ſanctificantis. Certum eſt enim, ſine illa quodlibet verum cognoſci poſſe. Unde S. Aug. lib. 1. Retract. c. 4. retractavit id, quod dixerat l. 1. Soliloq. c. 1. Deum nonniſi mundos corde verum ſcire voluiſſe.

Quæſtio igitur intelligi debet de neceſſitate Gratiæ actualis ad cognoſcendum quodlibet verum in ſtatu naturæ lapſæ, de quo ſolo in hac Sectione agitur. Sunt autem veritates, quæ ab homine cognoſci poſſunt, in duplici differentia; aliæ naturales, quæ vel ex objectis ſenſibilibus cognoſci, vel naturali diſcurſu intelligi poſſunt; aliæ ſupernaturales, ad quarum cognitionem neque per objecta ſenſibilia, neque per naturalem diſcurſum perveniri poteſt. Rurſum utriuſque generis veritates ſunt vel ſpeculativæ, vel practicæ. Speculativæ ſunt earum rerum, quæ tantummodo cognoſcendæ ſunt, ut animam hominis eſſe immortalem, practicæ vero illarum, quæ non ſolum cognoſcendæ, ſed etiam faciendæ ſunt, ut virtutem eſſe amplectendam. Hac diſtinctione ſuppoſita, pro quæſtionis propoſitæ reſolutione

2. Dicendum 1. quamlibet veritatem ſpeculativam naturalem, quæ ex effectis, aut objectis ſenſibilibus deducitur, poſſe cognoſci ſeorſim ab homine per ſolas naturæ vires; abſque ullo ſpeciali Gratiæ auxilio. Ita S. Thom. 1. 2. qu. 109. ar. 1.

Conſtat ex eo, quod talis cognitio non ſuperat naturæ vires, cum ſit de objecto naturali per media naturalia cognoſcendo. Unde & ipſi Ethnici Philoſophi tam multa de rebus creatis perſpecta naturaliter habuerunt, imo & de Deo ipſo, juxta quod dicit Apoſt. Rom. 1. *Inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*. Conſtat præterea ex eo, quod S. Aug. l. 1. ad Simplician. qu. 2. ait, Deum in eligendis hominibus ad Gratiam ſalutarem, neque ingenium, neque ſcientiam, & doctrinam attendere. Unde ſequitur, ſcientiam, & doctrinam ante omnem Gratiam haberi poſſe.

Objicies, multa eſſe in rebus naturalibus, etiam ſeorſum, ac diſtributive ſumptis, quæ a nobis cognoſci nequeunt, v. g. quænam ſint ultimæ rerum differentiæ, & ſimilia.

Re-

Digitized by Google

Reſpondetur, quamplurima ex iis non cognoſci revera de facto, quia eorum proprietates, vel effectus aliquando non ſatis apparent. Nos vero in concluſione egimus non de quibuſcunque veritatibus naturalibus, ſed de iis dumtaxat, quæ ex effectis, & objectis ſenſibilibus deducuntur. Adde etiam, multa ex iis naturaliter ſciri poſſe, quæ tamen non cognoſcuntur, quia non ſatis diligenter inveſtigantur, & etiam multa ſciri a quibuſdam, quæ tamen putantur adhuc eſſe incognita.

Inſtabis, in Concil. Arauſicano I. can. 9. dici, Divini muneris eſſe cognoſcere veritatem.

Reſpondetur, Concilium ibi loqui de cognitione ſupernaturali, quæ conferat ad veram, & Chriſtianam pietatem, ut patet ex canonibus præcedentibus, & conſequentibus, non vero de naturali, de qua ſola hic quæſtio eſt.

3. Dicendum 2. veritates ſpeculativas ſupernaturales non poſſe naturaliter ab homine cognoſci, ſed tantum per ſpecialem Gratiam, ac revelationem Dei.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. Cor. 7. *Miſericordiam conſecutus ſum, ut ſim fidelis*. Unde S. Aug. lib. de Grat. & lib. arb. c. 7. colligit, ipſam Fidem non haberi, niſi Deo miſerante. Et c. 14. ex iis verbis Apoſt. ad Philip. 1. *Vobis donatum eſt, non ſolum ut in ipſum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini*, idem S. Auguſt. recte infert, Dei donum eſſe æque in eum credere, ac pro eo pati.

Probatur 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 3. ubi dicitur anathema ei, qui aſſeruerit, hominem per ſe, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, & adjutorio, credere poſſe, ſicut oportet.

Porro ex his ultimis Concilii verbis colligitur, poſſe quidem hominem per ſolas naturæ vires aſſentiri veritatibus Fidei ſibi exterius propoſitis, aſſenſu quidem opinativo, ita ut ratio, propter quam illis aſſentitur, non ſit Divina revelatio, ſed motivum aliquod probabile, ut in Hæreticis contingere cernimus, quorum hic aſſentiendi modus proprius eſt; at vero iiſdem veritatibus aſſentiri non poſſe, ſicut oportet, id eſt aſſenſu certo, & infallibili, auctoritate Dei revelantis innixo, ſine ipſius Divinæ Gratiæ auxilio ſpeciali.

4. Dicendum 3. hominem non poſſe per proprias vires ullam veritatem practicam ſupernaturalem cognoſcere, poſſe tamen aliquas practicas naturales, licet non omnes. Aſſertio conſtat tribus partibus.

Prima ſatis conſtat ex iis, quæ pro ſecunda concluſione jam diximus, & confirmari poteſt ex Concil. Milevit. ſeu Carthagin. can. 4. ubi dicitur, *donum Dei eſſe ſcire, quid facere debeamus*, ſupple ad vitam æternam conſequendam, de qua ibi loquitur Concilium.

Secunda aſſertionis pars probatur 1. ex Ap. Rom. 1. ubi dicit, Philoſophos inexcuſabiles fuiſſe, quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt. Unde ſequitur, illos non tantum ſpeculative cognoviſſe, unum eſſe Deum, ſed & practice illum eſſe glorificandum

& colendum; alias si hoc invincibiliter ignorassent, fuissent excusabiles, cum ad culpam non deputetur (juxta S. Aug. l. 3. de lib. arb. c. 18.) quod quis invitus ignorat. Probatur 2. ex eodem S. Aug. in Psalm. 57. ubi dicit, præceptum illud nostris cordibus ipsa veritatis manu scriptum esse, *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.*

Tertia denique pars assertionis constat tum ex humanæ mentis imbecillitate, tum ex difficultate, quæ plerunque occurrit ad discernendum bonum a malo in multis casibus particularibus, tum etiam ex contrariis passionibus, quibus tanquam nubibus mens obscuratur. Sæpe enim evenit, sentientem appetitum in objectum sibi conveniens, licet aliunde a recto rationis ordine alienum, vehementi motu abripi. Unde sequitur mentis languor, & obnubilatio, exhaustis per fomitis æstum animæ viribus, juxta illud Sap. 9. *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.*

SECTIO VI.

An possit homo velle, aut facere bonum aliquod sine Gratia.

1. QUæstio intelligenda est non de Gratia habituali, de qua sequenti Sectione agetur, sed de actuali, an scilicet homo bonum aliquod opus sine illius auxilio velle, aut facere possit. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. neminem sine speciali Divinæ Gratię auxilio posse velle, aut perficere bonum aliquod opus, quod ad salutem æternam consequendam conferat. Est de Fide contra Pelagianos.

Probatur 1. ex Script. 1. Cor. 15. *Gratia Dei sum id, quod sum.* Eph. 2. *Gratia enim estis salvati per Fidem.* Philip. 1. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.* Plura alia Scripturæ testimonia pro confirmatione illius veritatis videri possunt passim in libris S. Hieron. ac S. August. contra præfatos Hæreticos conscriptis.

Probatur 2. ex Conciliis Milevit., Carthag., Arausic., & ex Summis Pontificibus Innocentio, Zosimo, Cœlestino, & Gelasio, quorum auctoritates fuse retulimus sup. sect. 2. & præterea Conc. Trid. sess. 6. can. 1. 2. & 3. ubi anathema profertur in eum, qui dixerit, hominem posse sine Christi Gratia juste vivere, & vitam æternam promereri.

Probatur 3. hac ratione, qua utitur S. Th. 1. 2. q. 109. ar. 5. quia actus perducentes ad finem, ipsi fini proportionati esse debent; atqui vita æterna est finis excedens naturæ humanæ proportionem; ergo actus ad eam perducentes, ipsius naturæ proportionem excedere debent, proindeque solis illius viribus, sine Divinæ Gratiæ auxilio fieri nequeunt.

2. Dicendum 2. probabile esse, quod homo per proprias arbitrii vires, cum solo generali Dei concursu, sine ullo Gratiæ actualis auxilio, ali-

Digitized by Google

aliquod bonum opus morale (quod tamen nihil ad æternæ vitæ meritum conferat) perficere poſſit , probabilius tamen eſſe , quod non poſſit, ſed quod ad perficiendum quodcunque opus , quod ſit ex omni parte moraliter bonum,tam ratione objecti,quam finis,& circumſtantiarum, aliquo Divinæ Gratiæ auxilio indigeat . Hæc aſſertio duas habet partes .

In 1. dicimus , probabile eſſe , quod homo per proprias arbitrii vires poſſit aliquod opus bonum moraliter exercere , quia multi graves Auctores ita exiſtimant , ut Magiſter ſententiarum in 2. diſt. 26. c. ult. S. Bonav. Scotus, Durandus , Cajet. Bellarm. Suar. Gammach. & alii plures , idque probant variis tum auctoritatibus , tum rationibus , quæ apud illos videri poſſunt .

In 2. vero aſſertionis parte dicimus , probabilius eſſe , hominem in ſtatu naturæ lapſæ nullum opus ex omni parte moraliter bonum poſſe re ipſa efficere cum ſolo generali Dei concurſu , ſine ſpeciali aliquo Gratiæ auxilio . Ita Greg. Ariminenſis , Hiſpalenſis, Capreolus , Petrus Sotus , & plures alii , quos citat , & ſequitur Vaſquez diſp. 190.

Probatur 1. ex Scriptura , S. Joan. 15. ubi Chriſtus Dominus dicit , *Sine me nihil poteſtis facere* , in quæ verba S. Aug. tract. 81. in Joan. *Sive ergo parum*, inquit, *ſive multum ſine illo fieri non poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt* . Et 2. Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis , quaſi ex nobis , ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt* . Atqui nullum opus moraliter bonum fieri poteſt , niſi bona aliqua cogitatio præcedat .

Probat. 2. ex Cœleſtino Papa Ep. ſupra cit. ad Epiſcopos Galliæ,can. 9. ubi ait , omnem ſanctam cogitationem , pium conſilium , omnemque bonæ voluntatis motum ex Deo eſſe . Et ex Conc. Arauſ. II. can. 22. ubi dicitur , quod *nemo habet ex ſe , niſi mendacium , & peccatum* .

Probatur 3. ex S. Ambroſio lib. de vocat. Gen. cap. 3. ubi dicit,quod ſi Deus non operatur in nobis, nullius poſſumus participes eſſe virtutis . & c. 9. dicit, quod omne verbum bonum, & omne opus ſanctum ſubminiſtratio ſit Spiritus ſancti , ſine quo nihil recte agatur . Et ex S. Aug. ſer. 33. de verbis Apoſtoli, ubi loquens de auxilio Gratiæ Dei : *Prorſus*, inquit , *ſi defuerit , nihil boni agere poteris . Agis quidem , illo non adjuvante , libera voluntate , ſed male* .

Probatur 4. auctoritate S. Doctoris q. 14. de veritate , art. 14. ubi poſtquam dixit , ſine Gratia habituali fieri poſſe aliquod virtutis opus , ſtatim adjungit : *Sed ſi velimus Gratiam Dei dicere, non aliquod habituale donum ,ſed ipſam miſericordiam Dei,per quam interius motum mentis operatur , & exteriora ordinat ad hominum ſalutem , ſic nec ullum bonum poteſt homo facere ſine Gratia Dei* . Et 1. 2. q. 109. ar. 2. dicit, hominem poſſe quidem , etiam in ſtatu naturæ corruptæ, per virtutem ſuam naturalem , aliquod bonum particulare agere , ſicut ædificare domos , plantare vineas , & alia ejuſmodi , non tamen totum bonum ſibi connaturale , ita ut in nullo deficiat .

3. Probatur denique hac ratione deducta ex iis , quæ idem S. Doct. dixit ,

dixit, tum in corpore articuli, tum in reſponſione ad 1. Nullum unquam opus bonum morale homo deliberate vult, aut facit, quin aliqua præcedat deliberatio rationis, quæ ſemper ex aliqua prima cogitatione indeliberata pendet, quæ niſi occurrat, nunquam de tali bono faciendo deliberabit, nec proinde illud unquam faciet. Unde Ariſtoteles a S. Doctore ibidem citatus dicit, initium bonæ conſultationis eſſe a bona fortuna, ideſt, non procedere ab ipſius hominis deliberata voluntate. Quod igitur talis ante omnem deliberationem in mente hominis exoriatur cogitatio, qua moveatur ejus voluntas ad aliquod bonum faciendum, ab ejus electione non pendet, neque id ex ſe præſtare poteſt. *Nemo enim* (ut ait S. Aug. lib. de ſpiritu, & lit. c. 33.) *habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem*. Unde ſequitur, illud ſpeciali Divinæ Providentiæ ordinationi adſcribendum eſſe, reſpectu cujus nihil fortuito, & indeliberate accidere poteſt. Proindeque quoties aliquis bonum aliquod opus vult, & exequitur, illius initium ſpeciali Divinæ beneficentiæ auxilio ſemper adſcribere tenetur. Quod quidem auxilium cum alias ſit ipſi indebitum, neque ulla poſſit afferri ratio, cur hanc potius, quam aliam cogitationem ejus menti Deus immittere teneatur; recte, ac merito gratuitum, ſeu gratiæ Divinæ auxilium dici debet.

Confirm. ex eo; quod recte a Deo per Chriſti merita petimus, aut petere poſſumus Gratiam ad quodvis etiam minimum opus virtutis moralis exercendum; item recte ipſi Deo gratias agimus pro ſingulis virtutum moralium actibus per nos exercitis. Atqui, ut dicit S. Aug. Ep. 107. *Prorſus non oramus Deum, ſed orare fingimus, ſi nos ipſos, non illum credimus facere, quod oramus: prorſus non agimus gratias Deo, ſed agere fingimus, ſi unde illi gratias agimus, ipſum facere non putamus.*

Objicies illud Apoſtoli Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt.*

4. Reſpondetur varias eſſe hujus dicti Apoſtolici interpretationes, ac veriſſimam omnium illam videri, quam profert S. Aug. l. de Spirit. & lit. c. 26. S. Proſp. lib. cont. Collat. c. 12. S. Fulgent. lib. de Incarnat. c. 25. S. Thom. in illum locum, & alii, Apoſtolum ibi loqui de Gentilibus veri Dei cultoribus, & abſque circumciſione, aliiſque ſcriptæ legis ceremoniis bene operantibus, ac Divinam legem ſervantibus ex vera Fide in Deum, & auxilio Gratiæ, quales fuerunt Melchiſedech, Job, & alii. Quod autem eos dicit Apoſtolus naturaliter ea, quæ legis ſunt facere: vult tantum illos id facere ſine ulla lege ſcripta, qualis data fuerat Judæis, & propter quam ſe tantopere ſupra cæteras gentes efferebant, ſed cum ſola lege naturæ, quæ tamen non excludebat, imo ad ſui obſervantiam Divinæ Gratiæ auxilium requirebat.

Ex dictis colliges, ſicut ſine Divinæ Gratiæ auxilio non poteſt homo ullum opus bonum facere, ſic etiam illum nullam tentationem (quæ vera tentatio ſit) poſſe perfecte, & per aliquod motivum moraliter bonum ſuperare, cum utrobique ſit par ratio. Poterit quidem ſine

Gra-

Gratia tentationi alicui leviori conſenſum denegare, eique reſiſtere ex motivo aliquo indifferenti, v. g. illicitam aliquam voluptatem repudiare ex motivo tuendæ ſanitatis, cui noxia eſt, ſed ex motivo honeſto, & bono, ſine Gratia nunquam poterit, quia motivum illud bonum, cujuſcunque virtutis ſit, ſemper bonam aliquam cogitationem divinitus immiſſam præſupponit, ut ex ſupra dictis conſtat.

SECTIO VII.

An poſſit homo ſine Gratia habituali bonum aliquod opus exercere.

1. QUæſtionis ſenſus eſt, an ſicut actualis Gratia, ſic etiam habitualis ad quodlibet opus bonum exercendum neceſſaria ſit, ac proinde an homo illa privatus, & in ſtatu peccati mortalis exiſtens, cum ſolo Gratiæ actualis auxilio, aliquod opus moraliter bonum exercere poſſit, ſive opus illud ſit quocunque modo æternæ vitæ meritorium, ſive non ſit, de qua re agetur c. 4. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, poſſe aliquod opus moraliter bonum fieri ſine Gratia ſanctificante, ſeu hominem in ſtatu peccati mortalis poſſe aliquos actus moraliter bonos exercere.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, opponitur error Joannis Hus, qui ut refert in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. aſſerebat, extra ſtatum Gratiæ ſanctificantis nullum opus bonum fieri poſſe, & omnia peccatorum opera eſſe peccata. Quem etiam errorem ſecutus eſt Calvinus lib. 2. Inſtit. c. 3. Michael Bajus, qui articulo 35. ex iis, qui damnati ſunt in Bulla ſuperius relata, dixit, *Omne, quod agit peccator, aut fœtum peccati, aut peccatum eſſe.*

Refellitur hic error, & oppoſita veritas probatur 1. ex Scriptura, S. Luc. 11. ubi Chriſtus Dominus alloquens Phariſæos, quos ibidem dicit rapina, & iniquitate plenos eſſe, *Veruntamen*, inquit, *date elecmoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Et eodem capite dicit Chriſtus, *Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenietis.* Quod autem illic non tantum juſtos, ſed etiam peccatores alloquatur, conſtat ex iis, quæ ſubjungit: *Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris*, &c. Et c. 18. Publicanus percutiens pectus ſuum, & orans juſtificationem impetrat.

Probatur 2. ex Concilio Conſtantienſi, in quo prædictus error damnatus eſt, & ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 6. ubi enumerantur varii actus virtutum, qui ab homine in peccato mortali exiſtente, ex Divinæ Gratiæ auxilio exercentur, ut Fidei, timoris, ſpei, &c. quibus peccator ad juſtificationem recipiendam ſe diſponit.

Probatur 3. ex S. Aug. Epiſt. 105. ubi in peccatoribus ante juſtificationem agnoſcit virtutem, & meritum Fidei. *Nec ipſe*, inquit, *remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi Fides hanc impetrat. Neque enim nullum eſt meritum Fidei.*

Pro-

Digitized by Google

Probatur 4. ex eo, quod multa ſunt opera virtutum, puta religionis, temperantiæ,&c. ad quæ exercenda etiam peccatores legibus Eccleſiaſticis obligantur, v. g. ad Miſſam diebus feſtivis audiendam, ad jejunium certis diebus ſervandum, &c. nec tamen legimus, Eccleſiam ullo canone, aut lege ejuſmodi hominibus in peccato mortali exiſtentibus injunxiſſe, ut antequam Miſſæ celebrationi interſint, aut jejunii obſervationem inchoent, de peccatis ſuis confiteantur, aut ſaltem perfecto contritionis actu doleant, ſicut injunxit iis, qui ſacram Euchariſtiam, aut alia Sacramenta eſſent ſuſcepturi, vel eadem confecturi, aut aliis miniſtraturi. Quod tamen haud dubie feciſſet, ſi nullum opus virtutis moraliter bonum a peccatoribus exerceri poſſe exiſtimaſſet.

Objicies, Iſa. c. 1. dici, ſacrificia, & quæcunque alia opera Religionis a peccatoribus exercita, eſſe Deo exoſa, & abominanda.

Reſpondetur, non ideo præciſe opera illa Judæorum fuiſſe Deo exoſa, quia ipſi Judæi peccatores eſſent, ſed quia illa ex prava intentione, & cum aliis vitioſis circunſtantis exercebant, ut patet ex his verbis, quæ immediate ſequuntur: *Manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine, & in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra.*

2. Quæres an ſicut abſque Gratia ſanctificante poteſt homo aliquod bonum opus exercere, ſic etiam poſſit ſine illa omnia Divinæ legis præcepta ſervare.

Reſpondetur, ſi de præceptis illis quæſtio ſit, quæ ad actus aliquos ſupernaturales exercendos obligant, quamvis aliqua eorum ſine Gratia ſanctificante impleri poſſint, omnia tamen, & ſingula non poſſe, cum aliqua ex iis ſint, quorum obſervatio Gratiam ſanctificantem in homine præſupponit, quale eſt præceptum de Euchariſtia digne ſumenda. Quod ſi de præceptis ſolius legis naturalis quæſtio intelligatur, dicendum eſt, quamvis ab obſervationem cujuslibet illorum diviſe ſumpti Gratia ſanctificans minime requiratur, ſine illa tamen omnia legis naturalis præcepta collective ſumpta ſaltem tempore aliquo diuturno ſervari non poſſe, proindeque hominem in ſtatu peccati mortalis diu ſubſiſtere non poſſe, qui in alia peccata dilabatur. Ita S. Th. cit. q. 109. a. 4. & 8. ubi dicit, hominem non poſſe ſervare totam legem ſine Gratia habituali ſanante, ſeu ſanctificante.

Et probatur ex eo, quod dicit Ap. Rom. 2. *Non auditores legis juſtè ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur*, quæ Apoſtoli verba S. Aug. l. de Spir. & lit. c. 26. ſic intelligenda eſſe dicit: *Ut ſciamus, aliter eos non eſſe factores legis, niſi juſtificentur, ut non juſtificatio factoribus accedat, ſed ut factores legis juſtificatio præcedat.*

Hujus autem rei ratio alia non eſt, quam quod, ſi peccator in illo peccati mortalis ſtatu fideliter cooperetur auxiliis Gratiæ actualis, quæ ipſi a Deo miſericorditer ſubminiſtrantur ad vincendas tentationes, quæ occurrunt, & exercenda bona opera moralia, quorum ſeſe offert occaſio, Deus pro ſua ineffabili bonitate abundantiora illi Gratiæ ſuæ

præ-

præſtabit auxilia, in eoque veræ compunctionis ſpiritum excitabit, qui ſecum Gratiam ſanctificantem, vel per alicujus Sacramenti ſuſceptionem, vel extra Sacramentum per actum veræ contritionis afferet. Unde infertur, neminem eſſe, qui notabili aliquo tempore torpeſcat in ſtatu peccati mortalis, & non incidat in novum aliquod mortale peccatum. Si enim per illud tempus internis gratiæ auxiliis ſibi a Deo ad ſervanda omnia legis Divinæ præcepta, & ad ſuperandas tentationes occurrentes oblatis fideliter cooperaretur, Deus haud dubie prædictum illi compunctionis ſpiritum immitteret, juxta ſuavem miſericordiæ ſuæ diſpoſitionem, quo efficaciter excitatus a peccato tandem reſurgeret, & Gratiam ſanctificantem conſequeretur.

SECTIO VIII.

An poſſit ſine Fide aliquod opus moraliter bonum exerceri.

1. QUæſtionis ſenſus eſt, an ſicut ſine Gratia ſanctificante, ſic etiam ſine ulla Fide ſupernaturali, ſive habituali, ſive actuali poſſit aliquod opus moraliter bonum exerceri, id eſt, an Infidelis, ſive Hæreticus, ſive Ethnicus, aliquod opus moraliter bonum facere poſſit. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, poſſe Infideles opera aliqua moraliter bona exercere. Ita S. Th. 2. 2. q. 10. a. 4.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua laudantur aliqua opera Infidelium, tanquam bona, ut Exod. 1. laudantur obſtetrices Ægyptiorum, quod Hebræorum maſculis contra injuſtum Regis edictum peperciſſent, & Act. 10. Cornelius Centurio adhuc Infidelis exiſtens (ut obſervat S. Th. ſup.) dicitur feciſſe eleemoſynas, & orationes obtuliſſe, quæ acceptæ Deo fuerunt.

* Probatur 2. auctoritate Pii V. & Gregorii XIV. qui in Bullis ſuis contra Bajum hanc ejus propoſitionem condemnarunt: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.*

Probatur 3. ex S. Chryſ. hom. de Fide, & lege naturæ, ubi dicit, multos, qui Deum ignorant, bonis operibus florere, quamvis hæc opera ad ſalutem promerendam non ſint ipſis utilia. Et ex S. Hier. in c. 1. ad Galat. ubi dicit, multos abſque Fide, & Evangelio Chriſti, multa ſalubriter, & ſancte perficere, v. g. parentibus obſequi, inopi manum porrigere, &c. Item ex S. Aug. l. de Spiritu, & lit. c. 26. ubi dicit, quod *Impiorum Deum verum neque veraciter, neque juſte colentium quædam tamen facta legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundum juſtitiæ regulam non ſolum vituperare non poſſumus, verum etiam merito, rectèque laudamus.* Et l. 5. de Civ. c. 15. dicit, Deum Romanis tam amplum Imperium dediſſe in remunerationem bonarum virtutum, quæ in ipſis erant. Et Ep. 163. de Polemone loquens, quem dicit exhortatione Xenocratis ex luxurioſo con-

continentem esse factum: *Quanquam ergo*, inquit, *non fuerit Deo acquisitus, sed tantum a dominatu luxuriæ liberatus, tamen ne id ipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed Divino*. Et quibusdam interjectis: *Polemon ergo, si ex luxurioso continens factus, ita sciret, cujus esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus coleret, non solum continens, sed & veraciter sapiens, & salubriter religiosus existeret.*

2. Neque dicas, his, & similibus locis apud S. Augustinum agi de operibus Infidelium, quæ fuerunt quidem bona ex objecto, seu (ut ipse loquitur) ex officio, sed non ex fine.

Respondetur enim, opera illa, quæ ut bona referuntur, & laudantur a S. Aug. citatis locis, fuisse bona non tantum ex objecto, & officio, sed etiam ex fine, alioquin si mala fuissent ex fine, seu si ob pravum aliquem finem facta fuissent, simpliciter, & absolute mala fuissent, adeoque peccata, unde sequeretur, Deum peccata remunerare, ad peccata facienda juvare, peccata esse dona Dei, quod absurdum est, & nullatenus dici debet.

Objic. 1. illud Apost. Ro. 14. *Omne, quod non est ex Fide, peccatum est.*

Respondetur, per fidem hoc loco non intelligi Fidem Theologicam, sed dictamen conscientiæ, ut ex contextu verborum Apostoli evidens est. Ibi enim agit de novis Christianis, qui conscientia reclamante, cibos manducabant, quos vetitos credebant, quia in lege Mosaica vetiti erant, illosque monet conscientiam illam erroneam deponere, alias si dum illis vescuntur, credant, sibi hoc licitum non esse, dicit, illos peccatum committere, quia omne, quod fit contra conscientiæ persuasionem, peccatum est.

Objicies 2. S. Aug. variis in locis aperte docere, ab Infidelibus nulla opera bona præstari.

Respondetur, illis in locis Sanctum illum Patrem velle tantum, quod Infideles raro exerceant opera, quæ vere bona sint, propter defectum intentionis, quæ in illis ut plurimum prava erat, ac vitiosa, quamvis alioquin ex auxilio Gratiæ Divinæ, qua excitabantur, recta esse potuissent. unde l. de Spir. & lit. c. 27. loquens de Gentilium operibus dicit, quod, *si discutiantur, quo fine fiant, vix invenientur, qui justitiæ debitam laudem mereantur*, ubi particula *Vix* indicat aliqua Infidelium opera, quamvis rarissime, ex recta intentione processisse; vel si absolute aliquando neget, ab Infidelibus opera ulla bona exerceri, illum intelligi debere de operibus bonis æternæ vitæ meritoriis, unde libro 4. cont. Julianum c. 3. *Scito*, inquit, *nos illud tantum dicere bonum hominis, per quod solum potest ad æternum Dei donum, regnumque perduci.*

3. Objicies 3. ex ante dictis constare, nullum opus moraliter bonum sine Divinæ gratiæ auxilio fieri posse; atqui nullum gratiæ Divinæ auxilium in Infidelibus ante Fidei perceptionem reperitur.

Respon-

Reſpondetur, falſum eſſe nullum Gratię auxilium Infidelibus dari ante Fidem. Docet enim aperte S. Aug. l. de Grat. Chriſti c. 24. Regem Aſſuerum Infidelem peculiari Gratiæ Divinæ auxilio excitatum fuiſſe ac adjutum, ut furorem deponeret, & manſuetudinem ſectaretur. Et ſupra ex eodem S. Aug. vidimus, Polemonem Infidelem dono Divinæ Gratiæ ex luxurioſo continentem eſſe factum: & capite ſequenti probabitur, omnibus omnino hominibus, ac proinde etiam Infidelibus, antequam Fidem recipiant, imo etſi nunquam illam recipiant, Gratias ex Chriſti Domini meritis dari ad ſalutem ſufficientes.

* Porro ſuper hac quæſtione utiliter legi poterit B. Franciſci Saleſii Epiſcopi Genevenſis Liber Secundus de Amore Dei præſertim c. 11. ubi non minus pie, quam erudite docet, & probat, Deum varia Gratiæ ſuæ dona Infidelibus ante donum Fidei elargiri, ut illos ſcilicet ad iſtud accipiendum præparet, & diſponat, & ſi fideliter cooperentur, ut tandem illis eximium illud Fidei donum tribuat.

SECTIO XI.

An homo in Gratiæ habitualis ſanctificantis ſtatu indigeat aliquo Gratiæ actualis auxilio ad operandum bonum, & ad finalem perſeverantiam conſequendam.

1. QUæſtionis ſenſus eſt, an homo in Gratiæ habitualis ſanctificantis ſtatu conſtitutus, præter habitus ſupernaturales Fidei, Spei, & Charitatis, aliarumque virtutum, quæ ipſam Gratiam ſanctificantem comitantur (ut dicetur infra) indigeat aliquo Gratiæ actualis auxilio, ut poſſit bonum operari, tentationes occurrentes ſuperare, & in illo Gratiæ ſanctificantis ſtatu uſque ad finem vitæ perſeverare. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. hominem juſtum, ſeu Gratia ſanctificante præditum non poſſe abſque novo Gratiæ actualis auxilio opera exercere æternæ vitæ meritoria. Ita S. Th. q. 109. a. 9.

Prob. 1. ex Conc. Arauſicano V. can. 10. ubi dicitur, baptizatos omnes, accepta per Baptiſmum Gratia, poſſe quidem, & debere ea, quę ad ſalutem pertinent, adimplere, ſed Chriſto auxiliante, & cooperante. Et ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. ubi dicitur, Chriſtum Jeſum, tanquam caput in membra, & tanquam vitem in palmites, in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influere, quæ virtus bona illorum opera ſemper antecedit, comitatur, & ſubſequitur. Hæc autem ſolum de juſtorum operibus æternæ vitæ meritoriis intelligi debent.

Probatur 2. ex S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 6. ubi ſic loquitur: *Neceſſarium eſt homini, ut Gratia Dei non ſolum juſtificetur impius, id eſt ex impio fiat juſtus, cum redduntur ei bona pro malis, ſed etiam cum fuerit jam juſtificatus ex Fide, ut ambulet cum illo in Gratia, & incumbat ſuper ipſam, ne cadat.*

Pro-

Digitized by Google

Probatur 3. ex eo, quod habitus non movent potentiam, nec illam ad operandum juvant, niſi prius ab ipſa potentia applicentur ad operandum; naturalis autem potentia hominis non poteſt per ſe ipſam habitum ſupernaturalem applicare ad operandum, niſi ipſa prius excitetur a Deo, cum initium omnis boni operis ex Deo ſit, ut ex ante dictis conſtat.

2. Dicendum 2. neque etiam poſſe hominem in ſtatu Gratiæ ſanctificantis exiſtentem ullum cujuſcunque virtutis opus bonum exercere abſque aliquo Gratiæ actualis auxilio. Ita S. Th. loc. cit.

Probatur 1. ex can. 9. ſup. cit. Concilii Arauſicani, ubi dicitur, quod quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, ut operemur, operatur. & can. 10. dicit, adjutorium Dei etiam renatis, ac ſanctis eſſe ſemper implorandum.

Probatur 2. eadem ratione, qua ſup. ſect. 6 oſtendimus, non poſſe hominem ex ſolis naturæ viribus ſine Gratiæ actualis auxilio ullum opus moraliter bonum exercere. Ratio enim illa id æque probat de homine in ſtatu Gratiæ ſanctificantis exiſtente, cum in tali ſtatu nullum virtutis actum poſſit exercere, niſi tales in ejus mente oriantur cogitationes, quibus moveatur voluntas ad illius virtutis actum exercendum; hæ autem cogitationes, cum omnem deliberationem præveniant, ex ſola Dei miſericordia provenire cenſendæ ſunt, ac proinde Chriſti Domini Gratiæ adſcribi debent.

Dicendum 3. non poſſe hominem in ſtatu Gratiæ uſque in vitæ ſuæ finem perſeverare abſque ſpeciali Divinæ Gratiæ auxilio. Ita S. Th. ſupra art. 10.

Conſtat ex ante dictis. Cum enim homo ſine auxilio Gratiæ actualis nullam tentationem vincere, nec ullum bonum opus exercere poſſit, a fortiori ſequitur, nec poſſe ſine ſpeciali Gratiæ auxilio in accepta juſtitia uſque in vitæ finem perſeverare, cum perſeverantia illa obtineri nequeat, niſi per exercitium bonorum operum, & victoriam tentationum occurrentium, ut fuſe docet, & explicat Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 13. Et c. 22. anathema profert in eum, qui dixerit, juſtificatum ſine ſpeciali Dei adjutorio in accepta juſtitia perſeverare poſſe. Eodem ſenſu dixit Cœleſtinus Papa in Ep. ad Epiſcopos Galliæ can. 6. *Neminem, etiam Baptiſmatis Gratia renatum, idoneum eſſe ad ſuperandas diaboli inſidias, niſi per quotidianum Dei adjutorium perſeverantiam bonæ converſationis accipiat.* Quod optime explicat S. Hier. Ep. ad Cteſiphontem adver. Pelag. c. 3. his verbis: *Non ſufficit mihi, quod ſemel Gratiam mihi donavit, niſi ſemper donaverit; peto, ut accipiam, & cum accepero, rurſus peto, avarus ſum ad accipienda Dei beneficia, nec ille deficit in dando, nec ego ſatior in accipiendo.*

3. Dices, contingere poſſe, ut aliquis ſtatim poſt acceptam juſtificationem ex hac vita decedat, in quo caſu nullum ſpeciale Gratiæ actualis auxilium illi ad perſeverandum neceſſarium eſt.

Reſpon-

Reſpondetur, in tali caſu poſſe quidem hominem perſeverare absque novo gratiæ actualis auxilio, ſed non ſine novo, & indebito favore, ac dono Divinæ miſericordiæ, quo fit, ut ex hac vita in eo ſtatu ſubtrahatur, & ex variis, & maximis ſalutis amittendæ periculis ſingulari Dei beneficio eruatur, juxta quod dicitur Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Placita enim erat Deo anima illius. Propter hoc properavit illum educere de medio iniquitatum.*

Quæres, an homo in gratia ſanctificante conſtitutus poſſit cum auxilio gratiæ omnia, & ſingula peccata venialia devitare.

Reſpondetur 1. certum eſſe, quodlibet peccatum veniale diviſive ſumptum poſſe ab homine juſto cum ordinario gratiæ auxilio devitari, poſſe item tot, & tanta, tamque ſpecialia gratiæ auxilia homini juſto a Deo communicari, ut eorum beneficio vitam ab omni prorſus veniali peccato immunem ducat. Hoc enim re ipſa factum eſſe in Sanctiſſima Virgine MARIA, univerſa tenet Eccleſia, ut patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 23.

Reſpondetur 2. ſi quæſtio ſit, an homo juſtus cum illis gratiæ auxiliis, quæ communiter juſtis dantur, omnia, & ſingula peccata venialia per totum vitæ tempus evitare poſſit, illum id non poſſe.

Hoc enim expreſſe definitum eſt in citato canone 23. Conc. Trid. in quo damnatur, qui dixerit, hominem juſtificatum poſſe in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio. Id enim probat S. Auguſt. Epiſt. 89. qu. 1. ex his orationis Dominicæ verbis, *Dimitte nobis debita noſtra. Omnibus enim*, inquit, *neceſſaria eſt Oratio Dominica, quam etiam ipſis Apoſtolis ſuis Dominus dedit, ut unuſquiſque Deo dicat: Dimitte nobis debita noſtra. Cui enim hac in oratione verba neceſſaria non fuerint, ipſe hic ſine peccato vivere pronunciandus eſt, quales ſi aliquos futuros Dominus prævideret, meliores utique, quam extiterunt ejus Apoſtoli, aliam orationem illos doceret.*

CAPUT II.

De Gratia ſufficienti.

SECTIO I.

Quid ſit Gratia præveniens, excitans, & operans.

1. AD faciliorem eorum, quæ de Gratia ſufficienti dicturi ſumus, intelligentiam, prius hic explicandæ ſunt variæ ſpecies, ſeu acceptiones ipſius gratiæ actualis.

Alia ſiquidem eſt gratia excitans, alia adjuvans. Utriuſque mentio fit Apoc. 3. *Eccè ſto ad oſtium, & pulſo* en gratia excitans: *ſi quis ape-*

tuerit, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum, en gratia adjuvans. Et in Conc. Trid. seſſ. 6. ca. 5. *Ut qui per peccatum a Deo averſi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem Gratiam ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem Gratiæ libere aſſenticndo, & cooperando diſponantur.*

Alia item gratia operans, alia cooperans. De operante loquitur Apoſt. Philipp. 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere.* De cooperante 1. Cor. 15. *Abundantius omnibus laboravi, non ego, ſed Gratia Dei mecum.* De utraque loquitur S. Auguſt. lib. de grat. & lib. arb. c. 17. *Deus*, inquit, *cooperando in nobis perficit, quod operando incipit.* Et paulo poſt. *Sine illo enim vel operante, ut velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Alia denique gratia præveniens, alia comitans, & alia ſubſequens. De præveniente dicitur Pſ. 58. *Miſericordia ejus præveniet me.* De comitante Pſ. 72. *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me.* De ſubſequente vero Pſ. 22. *Miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ.* De his etiam tribus mentio fit in Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 16. ubi dicitur, Chriſtum Dominum in ipſos juſtificatos influere virtutem, quę bona illorum opera antecedit, comitatur, & ſubſequitur. Jam aliquid de ſingulis dicamus.

2. Gratia excitans, quæ eadem eſt cum præveniente, & operante, (ut recte obſervat Gammach. in 2. 2. q. 111. c. 3.) & ratione tantum ab illis diſtinguitur, nihil eſt aliud, quam motus aliquis bonus tam intellectus, quam voluntatis in nobis a Deo ſine nobis productus, quo nos excitat vel ad bonum libere proſequendum, vel ad malum fugiendum.

Dicitur in primis, *motus*, quia non conſiſtit in dono ullo habituali, ſed in auxilio aliquo actuali, ut conſtat ex ante dictis, & ex dicendis adhuc patebit.

Dicitur *motus intellectus*, quia conſiſtit in pia cogitatione, & illuſtratione intellectus, ut conſtat ex Concilio Arauſicano II. can. 7. & Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. ubi gratia illa, de qua nunc loquimur, vocatur illuminatio.

Dicitur præterea *motus voluntatis*. Illa enim gratia excitans comprehendit non tantum ſanctas cogitationes, & illuſtrationes intellectus, ſed etiam repentinos, & indeliberatos motus voluntatis, puta delectationis, timoris, & ſimiles. Unde dicitur in Concilio Arauſicano can. 7. Spiritum Sanctum dare ſuavitatem in credendo, & conſentiendo veritati.

Dicitur etiam, *motus illos intellectus, & voluntatis in nobis a Deo produci*, quia Deus illos in nobis efficit, idque non ſolum, quatenus in eos influit per veram actionem phyſicam, verum etiam, quia ſoli Deo, ejuſque gratuitæ miſericordiæ tribuendum eſt, quod in nobis exorti ſint, cum in noſtra poteſtate non fuerit, ut orirentur,

ut

ut constat ex iis, quæ cap. præced. dicta sunt. Unde S. Aug. lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. *Vocanti Deo recte tribuitur, quod bene volumus, nobis vero tribui non potest, quod vocamur.*

3. Dicitur denique, *præfatos motus in nobis sine nobis fieri*, quia quamvis fiant in nobis physice, & vitaliter in eos influentibus in genere causæ efficientis (quod constat ex eo, quod ejusmodi gratiæ excitantis motus passim in Scripturis, & apud Sanctos Patres exprimuntur per actus vitales intellectus, & voluntatis) fiunt tamen sine nobis libere operantibus, cum omnem deliberationem, ac libertatis usum præveniant, ut patet ex ante dictis, & ex ipsamet experientia, qua constat, in nostra potestate non esse, ut hi motus in nobis vel oriantur, vel non oriantur, licet postquam exorti sunt, liberum nobis sit ipsos vel continuare, vel interrumpere. *Nemo* (inquit S. August. lib. de Spir. & lit.) *habet in potestate, quid veniat in mentem, sed consentire, vel dissentire voluntatis est.*

Ex dictis patet, qua ratione eadem gratia dicatur præveniens, excitans, & operans. Dicitur enim præveniens, quatenus non solum omne meritum nostrum, sed etiam omnem libertatis usum prævenit. Dicitur excitans, quatenus potentias animæ nostræ excitat, & per modum suasionis impellit ad bonum, vel retrahit a malo. Unde S. Aug. l. de Spir. & lit. c. 34. *Suasionibus*, inquit, *agit Deus, ut velimus, & credamus*. Dicitur denique operans, quatenus operatur in nobis, ut velimus, seu consentiamus, inclinando, & movendo voluntatem ad volendum, sive reipsa consensum obtineat, sive non. Qui enim alteri aliquid suadere nititur, dicitur operari, & laborare, ut alter id velit, & præstet, sive persuadeatur ille, sive non persuadeatur.

SECTIO II.

Quid sit Gratia adjuvans, cooperans, comitans, & subsequens.

1. GRatia adjuvans, quæ & cooperans, vel comitans dicitur, illa est secundum S. August. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17. *per quam Deus volentibus cooperatur perficiens*, seu per quam Deus, cum volumus bonum, aut illud exequimur, nos ad illud volendum, & exequendum adjuvat, ac nobiscum cooperatur.

Cum autem difficillimum sit explicare, quid sit illud, per quod Deus ad id nos adjuvat, ac nobiscum cooperatur; hinc factum est, ut Theologi super hac re in varias sententias distracti sint. Nos in re valde abstrusa, aliorum omissis sententiis, id, quod nobis probabilissimum visum est, breviter proponemus.

Dicimus 1. probabile esse id, quod asserunt aliqui Doctores, gratiam scilicet excitantem, & operantem posse aliquando habere veram rationem gratiæ adjuvantis, seu cooperantis, tunc nimirum, cum sic allicit voluntatem ad consentiendum, ut re ipsa consentiat.

Digitized by Google

Hoc conſtat ex eo, quod gratia illa, quæ cauſat conſenſum noſtrum liberum, eſt gratia adjuvans, ſeu cooperans. Ad gratiam enim cooperantem nihil aliud requiritur, quam ut ſit gratia, & ut nobiſcum operetur. Atqui talis eſt aliquando gratia operans, quia eſt vera gratia, ut ex ante dictis conſtat; & quando voluntas illi conſentit, ac bonum operatur, eſt cauſa moralis ipſius conſenſus, & boni operis, quod fit. Omnis enim impulſio, exhortatio, ſuaſio (qualis eſt gratia operans, ut ſupra diximus) vi cujus voluntas ſic allicitur ad aliquid boni bene volendum, & faciendum, ut re ipſa velit, & faciat, eſt cauſa moralis efficiens ipſius volitionis, & operis, quod fit. Hinc S. Auguſtinus variis in locis aſcribit conſenſum noſtrum liberum in bonum Gratiæ operanti tanquam cauſæ, quæ illum efficit, ut lib. 1. de prædeſt. SS. c. 19. *Deus*, inquit, *operatur in cordibus hominum vocatione illa ſecundum propoſitum ſuum, ut non inaniter audiant, ſed eo audito convertantur*.

Eſt autem hic advertendum, etiamſi ſupradicti Doctores dicant, gratiam excitantem, & operantem eſſe quoque poſſe adjuvantem, & cooperantem, illos tamen hæc duo confundere, quaſi ſit idem eſſe gratiam operantem, & cooperantem, excitantem, & adjuvantem. Hoc enim tantum intendunt, eandem entitatem gratiæ dici poſſe operantem, & cooperantem varia conſideratione; operantem quidem, quatenus illam in nobis Deus ſine nobis producit, & ut ſic vim habet in actu primo efficiendi conſenſum liberum noſtræ voluntatis, ſive illum in actu ſecundo efficiat, ſive non efficiat, cooperantem vero, quatenus re ipſa moraliter in eum influendo, ipſum ſimul cum noſtra voluntate in actu ſecundo cauſat, & efficit.

2. Dicimus 2. quemlibet ſupernaturalem habitum virtutum infuſarum poſſe quoque habere rationem gratiæ cooperantis.

Eſt enim donum aliquod ſupernaturale naturæ noſtræ minime debitum, quodque primam originem ex pura Dei miſericordia ducit, ac phyſice concurrit ſimul cum voluntate ad operationes ſupernaturales, quas ut eliceremus, ab ipſa gratia operante excitati ſumus.

Dicimus 3. influxum ſupernaturalem, quo Deus phyſice nobiſcum concurrit ad conſenſum noſtrum liberum, & opera bona, veram, & propriam rationem habere gratię cooperantis.

Eſt enim donum aliquod Dei, naturæ noſtræ minime debitum, ac proinde mere gratuitum, per quod cum volumus (ut ait S. Aug. l. de grat. & lib. arb. c. 7.) & ſic volumus, ut faciamus, Deus nobiſcum operatur, ac proinde veram gratię cooperantis rationem obtinet.

Jam quod ſpectat ad gratiam ſubſequentem, omiſſis variis ejus acceptionibus, quę paſſim apud Theologos videri poſſunt,

Dicimus, per illam intelligi poſſe gratiam illam, quæ liberum noſtrum conſenſum in bonum ſubſequitur, interius excitando ad bonum opus exequendum, cum ejus exequendi opportunitas exhibetur,

betur, & ad illius boni executionem, ſi conſentiat voluntas, concurrendo. Unde S. Fulgentius ad Monimum cap. 11. *Prævenit*, inquit, *Deus*, *& donat homini bonam voluntatem*, *deinde ſubſequitur bene volentem*, *operando in illo boni operis facultatem*.

Hinc patet, gratiam ſubſequentem nihil in re differre ab operante, & cooperante, ſed tantum in eo, quod aliquam priorem gratiam tam operantem, quam cooperantem præſupponit.

SECTIO III.

An detur aliqua Gratia ſufficiens.

1. PRæter ſupra relatas, & explicatas gratiæ actualis diviſiones, ſupereſt adhuc una, in qua major difficultas reperitur, qua ſcilicet ipſa gratia excitans, ſeu operans ſubdividitur in ſufficientem, & efficacem. Quæ antequam explicetur, obſervandum eſt, nomen gratiæ ſufficientis bifariam ſumi apud Theol. 1. generice, prout convenit gratiæ tam efficaci, quam inefficaci. 2. ſpecifice, prout eſt ſpecies quædam ipſius gratiæ ſufficientis generice ſumptæ, ac ipſi gratiæ efficaci opponitur, eique tanquam imperfectiori ſpeciei nomen genericum attribuitur.

Gratia ſufficiens generice ſumpta eſt ea, quæ vires homini ſufficientes præbet ad bene operandum, quamque, ſi velit, abjicere poteſt, ſive de facto illam abjiciat, ſive illi aſſentiatur, & cooperetur. Eo ſenſu gratiæ ſufficientis nomen tam efficaci, quam inefficaci tribui poteſt. Unde gratia illa, quæ S. Paulo divinitus conceſſa eſt, & per quam tentationes ſuperabat, ac ſalutem operabatur, quæque proinde efficax erat, ſufficiens nominatur 2.Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea*. Et S. Proſper l. de vocatione Gentium cap. 10. Gratiam, quæ ſalutem re ipſa operatur, ſufficientem vocat. Gratia ſufficiens ſpecifice ſumpta eſt ea, quæ homini præbet quidem vires ad bene operandum, ſeu cum qua poteſt homo bene operari, quamvis re ipſa non bene operetur, defectu liberæ cooperationis.

2. Gratia vero efficax ea eſt, cum qua ita poteſt homo bene operari, ut etiam re ipſa bene operetur.

Jam circa ipſam ſufficientem gratiam, ſive generice, ſive ſpecifice ſumptam, duæ ſunt præcipuæ difficultates a nobis ſolvendæ. Prima eſt, utrum in ſtatu naturæ lapſæ Deus talem hominibus det gratiam excitantem, & operantem, cui conſenſum prębere, vel negare, & quam recipere, vel abjicere poſſint, ſi velint, imo quam de facto aliquando abjiciant, illique diſſentiant. Secunda eſt, an talis gratia ſufficiens detur omnibus hominibus adultis, ſive Fidelibus, ſive Infidelibus.

Circa primam duę ſunt ſententiæ erroneę, & ab Eccleſia proſcriptæ, quæ licet inter ſe valde oppoſitę videantur, in eo tamen conveniunt, quod gratiam illam ſufficientem dari negent.

Prima ſententia eſt Pelagianorum, qui (ut ſupra vidimus) cum exiſtimarent, voluntatem hominis ſibi ipſi ſufficere ad bonum quodlibet operandum, & ad ſalutem conſequendam, ideo negabant, ullam dari gratiam internam ſufficientem, quæ voluntatis humanæ inſufficientiam ſuppleret.

Verum hujus ſententiæ falſitas pleniſſime conſtat ex iis, quæ de gratiæ neceſſitate capite præcedenti dicta ſunt.

Secunda ſententia eſt Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum hujus temporis aſſerentium, in ſtatu naturæ lapſæ nullam nobis dari gratiam ſufficientem, quæ talis ſit, ut voluntas illi diſſentire, eamque abjicere poſſit; ac proinde omnem gratiam actualem, quæ datur in hoc naturæ lapſæ ſtatu, eſſe ſemper efficacem, hoc eſt habere ſemper effectum illum, ob quem datur, & quamvis nullam voluntati inferat violentiam, illi tamen afferre, ſeu imponere conſentiendi neceſſitatem, ita ut non coacte quidem, ſed tamen neceſſario conſentiat.

Ita Lutherus in lib. de ſervo arbitrio, ubi ſic loquitur: *Neceſſariis operamur, ſive bonum, ſive malum, neceſſario, inquam, non vero coacte.* Et ut apertius adhuc explicet mentem ſuam, utitur hac comparatione: *Humana voluntas* (inquit) *in medio poſita eſt, ceu jumentum, ſi inſederit Satban, vult, & vadit, quo vult Satban; ſi inſederit Deus, vult, & vadit, quo vult Deus.*

Et Calvinus l. 2. inſtit. cap. 3. ubi ſic loquitur: *Voluntatem movet Gratia, non qualiter multis ſæculis traditum eſt, & creditum, ut noſtræ poſtea ſit electionis motioni illius aut obtemperare, aut refragari, ſed illam efficaciter afficiendo.*

Et lib. contra Pighium: *Nego* (inquit) *Gratiam ſic nobis offerri, ut noſtræ poſtea ſit optionis vel obtemperare, vel refragari: nego tantum in hoc dari, ut imbecillitatem noſtram ſubſidio ſuo adjuvet. Neque enim efficere Deum in nobis teſtatur Paulus, ut poſſimus bene velle, ſed hoc quoque ipſum, ut velimus. Proinde efficaciter formari voluntatem noſtram conſtituo, ut Spiritus Sancti ductum ſequatur neceſſario.*

Et in antidoto Concilii Trident. ad ſeſſ. 6. invehitur idem Hæreſiarcha in Patres illius ſancti Concilii, quod dicant, homines gratiæ libere aſſentiri, & gratiam poſſe abjicere, ipſique poſſe diſſentire, ſi velint, contenditque eos in hoc hallucinari, & falli, nec cognoſcere diſcrimen præcipuum inter gratiam, quæ data fuerat Adæ in ſtatu innocentiæ, & gratiam, quæ in ſtatu naturæ lapſæ confertur, quod nempe hęc neceſſitatem imponat voluntati, illa vero nullam neceſſitatem impoſuiſſet, ſed voluntatem liberam, & indifferentem reliquiſſet ad aſſentiendum, vel diſſentiendum. Quod quidem multis probare nititur, ac præſertim variis D. Auguſt. teſtimoniis partim truncatis, partim in ſenſu falſo, & ab illius S. Doctoris mente prorſus alieno explicatis. Ac inſuper Doctores almæ Facultatis Sorbonicæ tanquam Sophiſtas, & Pelagianos fugillat, eo quod gratiam ſufficientem in ſtatu naturæ

lapſæ

lapſæ dari aſſererent, cui poſſet homo diſſentire, ſi vellet, illique de facto aliquando diſſentiret.

Tertia igitur, & vera ſententia illa eſt, quæ aſſerit, homini etiam in ſtatu naturæ lapſæ dari Gratiam ſufficientem, talem, ut illam poſſit abjicere, ſi velit, illique diſſentire, & de facto aliquando illam abjiciat, illique diſſentiat.

Quoniam vero hæc ſententia gravioris alicujus momenti merito eſſe judicatur, ex eaque plurimæ aliæ Theologicæ veritates pendent, idcirco probationem illius paulo fuſiorem proponemus, eamque majoris facilitatis gratia in plures paragraphos dividemus.

§. I.

Gratiam ſufficientem, quæ in ſtatu naturæ lapſæ homini datur, talem eſſe, ut illi reſiſtere poſſit, & de facto aliquando reſiſtat, probatur ex variis Scripturæ locis.

1. INnumera ſunt fermæ Scripturæ teſtimonia, quæ ad id probandum faciunt: nos hic aliquot tantum illuſtriora ſeligemus.

Primum petitur ex Iſa. cap. 5. ubi Deus de Judæis conquerens, ſic loquitur: *Quid eſt, quod ultra facere debui vineæ meæ, & non feci? an quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruſcas?* Quo loco parabolice referuntur multa Gratiæ auxilia Judæis a Deo collata, ut bonorum operum fructus producerent. Eſt autem evidens, Gratias illas effectum ſuum non habuiſſe, proindeque Judæos illis aſſentiri noluiſſe. Neque dicas, ſolius externæ Gratiæ ibi fieri mentionem, puta legis Moſaicæ, &c. Cum enim externa illa adjumenta ſola non ſufficiant ad bene operandum, ſine Gratia interiori; ſi hanc Deus ipſis non contuliſſet, quorſum diceret ſe expectaſſe, ut opera bona facerent, cum ad id facultatem ſufficientem non haberent?

Secundum petitur ex cap. 1. Proverb. *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium, & increpationes meas neglexiſtis*, quibus verbis manifeſte conqueritur Deus, internas Gratias vocantes, & excitantes fuiſſe neglectas, ac deſpectas.

Tertium ex cap. 11. S. Matth. ubi Chriſtus Dominus ſic loquitur: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent*, quibus verbis aperte ſignificatur, datam fuiſſe gratiam harum civitatum incolis, per quam converti potuerunt, & tamen noluerunt. Neque dicas, Chriſtum Dominum hic ſolum loqui de miraculis, & ſignis exterioribus, quia Pelagianum eſſet dicere, quod Tyrii, & Sidonii ſolis exterioribus ſignis, & miraculis ſine interioris Gratiæ auxilio converti potuiſſent. Ergo de his ſolis Chriſtus Dominus ibi non loquitur, ſed ſimul de internis Gratiæ auxiliis, quæ cum aliis exterioribus miraculorum adjumentis collata Judæis fuerant,

Digitized by Google

quæque ipſi ex voluntatis ſuæ pravitate abjecerant, licet talia eſſent, ut Idololatræ ipſi, & omni vitiorum genere perditi homines, iiſdem acceptis, non ſolum ad pœnitentiam converti potuiſſent, ſed etiam re ipſa converſi fuiſſent.

2. Quartum ex his Chriſti Domini verbis S. Matth. cap. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti?* ubi obſervandum eſt, illos qui noluerunt, habuiſſe Gratiam ad volendum ſufficientem, qua potuerunt velle, alioquin non diceret Chriſtus Dominus, *Volui congregare filios tuos, & noluiſti*. Quomodo enim voluit, & ita voluit, ut de nolentibus conqueratur, ſi eos, quos ſciebat per ſe non poſſe velle, non juvit, quantum neceſſarium erat, ad hoc ut poſſent velle?

Quintum ex cap. 7. Act. ubi S. Stephanus Judæos alloquens, *Vos*, inquit, *ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*. Quid eſt autem aliud Spiritui Sancto reſiſtere, quam ejus Gratiæ reluctari?

Sextum denique ex Rom. 2. *Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram*. Per quid vero benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit, niſi per Gratiæ interioris auxilia? quomodo autem impii theſaurizant ſibi iram ſecundum duritiem ſuam, & impœnitens cor, niſi Gratiæ illi reſiſtendo?

§. II.

Eadem ſententia Conciliorum auctoritate probatur.

1. EX tribus præſertim Conciliis noſtræ ſententiæ veritas probari poteſt.

Primum eſt Concilium Valentinum c. 2. ubi dicitur, *Malos non ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt*. Unde ſequitur, Gratiam malis conferri, qua boni eſſe poſſint, cum ex ſe ipſis, & ſine illa tales eſſe non poſſint, ſed Gratiam ab iis repudiari, quod boni eſſe nolint.

Secundum eſt Concilium Senonenſe celebratum anno 1528. paulo ante Tridentinum, in cujus decreto 15. expreſſis verbis definitum habetur, *Tale non eſſe Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*, quod poſtea probat iiſdem ferme Scripturæ locis, quæ paragr. præcedenti relata ſunt; additque: *Fruſtra certe Stephanus Judæos duræ cervicis, & incircumciſi cordis argueret, qui ſemper Spiritui Sancto reſiſterent, fruſtra Paulus Theſſalonicenſes admoneret, Spiritum ne extinguerent, ſi Divinis inſpirationibus homines inevitabiliter raperentur*.

2. Tertium denique eſt Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. ubi dicit, peccatores *per excitantem, atque adjuvantem Gratiam, ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem Gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponi, ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat, inſpirationem illam*

illam recipiens, quippe qui illam & abjicere poteſt, neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit. Et can. 4. anathema profert in eum, qui dixerit, *liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum non poſſe diſſentire, ſi velit.* Ex quibus Concilii verbis ſic poſſumus argumentari: Gratia illa vocans, & excitans, de qua loquitur Concilium, talis eſt, ut ſufficiat homini ad convertendum ſe, & ad bonum operandum; atqui ex mente Concilii poteſt homo ejuſmodi gratiam abjicere, ſi velit, etiam tunc, cum per eam actualiter a Deo excitatur, & movetur, illique diſſentire; ergo ex Concilii mente poteſt homo gratiam ſufficientem abjicere, illique diſſentire.

§. III.

Probatur eadem ſententia ex Sanctis Patribus.

1. EX innumeris fere Sanctorum Patrum teſtimoniis, quæ hic afferri poſſent, aliquot illuſtriora proferemus.

In primis S. Chryſ. hom. 7. in Jo. *Gratia Dei*, inquit, *in omnes diffuſa eſt, omnibus ſe facilem exhibet, omnes pari honore advocat: qui autem ejus munere frui negligunt, hanc ſuam cæcitatem ſibi ipſis imputent.*

Et S. Leo Papa ſerm. 2. in ſolemnitate Epiphaniæ, *Si dona Dei*, inquit, *non irrita fecerimus, per ea, quæ dedit, merebimur accipere, quod promiſit.* Ergo ſecundum illius mentem, dona Dei, per quæ meremur, id eſt, auxilia gratiæ excitantis irrita facere poſſumus.

Et S. Ambroſius ſerm. 8. in Pſalm. 118. *Plena eſt*, inquit, *terra miſericordia Domini. Si quis autem non credit in Chriſtum, generali beneficio ipſe ſe fraudat, ut ſi quis, clauſis feneſtris, radios Solis excludat, non ideo Sol non ortus eſt omnibus, quia calore ejus ipſe ſe fraudavit, ſed quod Solis eſt, prærogativam ſuam ſervat, quod imprudentis eſt, communis a ſe lucis gratiam excludit.*

2. Et S. Auguſt. Epiſt. 54. ad Macedonium: *Pertinet*, inquit, *ad nos, ut boni ſimus, accipere, & habere id, quod dat is, qui de ſuo bonus eſt, quo quiſque neglecto, de ſuo malus eſt.* Ergo ex illius mente id negligere, & abjicere poſſumus, quod Deus dat, ut boni ſimus. Et lib. 2. Act. cum Felice Manichæo cap. 8. *Non eſt ergo indignum*, inquit, *ut Deus dicat: Ite in ignem æternum, iis, qui per liberum arbitrium miſericordiam ejus reſpuerunt.* Lib. ad Simplicianum qu. 2. dicit, quod Eſau *vocatione Dei contempta, reprobus factus eſt.* Et lib. de natur. & grat. cap. 63. *Non tibi*, inquit, *deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere, quod ignoras, neque quod vulnerata membra non colligis, ſed quod volentem ſanare contemnis.* Neque dicat aliquis, ideo hominem dici contemnere Deum ſanare volentem, quia vocationi externæ non obtemperat. Vocatio enim illa, & Gratia externa nullatenus hominem ſola ſanare poteſt, niſi

adſit

adiit etiam interna. Unde S. Auguſt. lib. de Spir. & lit. cap. 4. *Doctrina illa*, inquit, *qua mandatum accipimus continenter, rectèque vivendi, litera eſt occidens, niſi ſpiritus adſit vivificans.*

Denique & S. Proſper lib. de vocat. Gen. c. 26. *Gratia Dei*, inquit, *in omnibus juſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & Fidei affectionibus imbuendo.* Et aliquibus interjectis ſubjungit: *Quæ opitulatio per innumeros modos, ſive occultos, ſive manifeſtos, omnibus adhibetur, & quod a multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ, quod autem a multis recipitur, & Gratiæ eſt Divinæ, & voluntatis humanæ.*

§. IV.

Solvuntur objectiones.

1. PRima petitur ex illis Apoſtoli verbis 1. Cor. 4. *Quis te diſcernit?* quibus declarat non eſſe in hominis poteſtate ſe ab aliis diſcernere in iis, quæ ad ſalutem ſpectant, ſed id ſolius Dei proprium. Atqui ſi poſſet homo gratiæ Divinæ conſentire, vel diſſentire, poſſet etiam per arbitrii ſui vires ſe ab aliis diſcernere.

Reſpondetur, id non ſequi, quia quamvis, cum homo a gratia diſſentit, hoc per ſolius arbitrii libertatem, ſeu potius pravitatem faciat, quando tamen illi conſentit, id non arbitrii ſui viribus, ſed Gratiæ Divinæ aſcribere debet, quia per illam excitatur, & juvatur ad hoc, ut ipſi conſentiat, & niſi ab illa excitaretur, & juvaretur, nullo modo conſentire poſſet. Unde ſemper Divinæ Gratiæ debitorem ſe totius boni, quod agit, agnoſcere debet, nec ullo modo in ſe gloriari, quaſi per illum conſenſum ſe ab aliis diſcernat. Quod fuſe explicat Sanctus Franciſcus Epiſcopus Genevenſis lib. 4. Divini Amoris, c. 6. ubi ad id exprimendum utitur ſimilitudine ficariorum, & Tyrannorum, qui illis ſe vitam immerito, ac ſine ulla ratione donare arbitrantur, quibus necem non inferunt; ſic (inquit) ridiculum, imo impium eſſet, exiſtimare voluntatem hominis inſpirationi, ac Gratiæ Divinæ virtutem operandi, ac efficaciam tribuere, eo quod reſiſtentia ſua illam ejus virtutem, ac efficaciam non impediat. Poſſumus quidem ejus efficaciæ obicem ponere, ſed non hanc illi tribuere; Gratia ſiquidem hanc ſuam virtutem, & efficaciam haurit e ſola Divina bonitate, ex qua ortum ducit, non ab humana voluntate, ad quam juvandam adhibetur.

Adde, quod ad illum conſenſum eliciendum longe ſemper potiores ſunt Divinæ Gratiæ, quam arbitrii humani partes. Cum enim liberum hominis arbitrium per peccatum a Deo averſum ſit, & longe proclivius ad malum, quam ad bonum; hinc fit, ut numquam amplectatur bonum, niſi Gratia potentiſſima adjuvetur. Quando autem quis averſus eſt a re

ali-

aliqua, quam tamen amplectitur, cum fortiſſime ſuadetur, licet poſſit ſuaſioni reluctari, tum ſuadenti potius, quam agenti aſcribi ſolet effectus. Et hæc eſt doctrina S. Aug. l. de prædeſt. Sanct. c. 5. *Quiſquis*, inquit, *audet dicere, Habeo ex meipſo Fidem, non ergo accepi, profecto contradicit huic apertiſſimæ veritati Apoſtoli dicentis: Quis te diſcernit?* &c. *non quia credere, vel non credere non ſit in arbitrio voluntatis, ſed in electis præparatur a Domino voluntas.*

Secunda obiectio eſt, Gratiam illam ſufficientem, cui dicimus poſſe ab homine reſiſti, eandem prorſus eſſe cum Gratia poſſibilitatis, quam admittebant Pelagiani, & contra quam tamen S. Auguſtinus toto libro de Gratia Chriſti invehitur, ut veritati Orthodoxæ contrariam.

Reſpondetur, Gratiam ſufficientem, quam hic propugnamus, longe diverſam eſſe ab illa Gratia poſſibilitatis, quam admittebat Pelagius. Primo enim per Gratiam poſſibilitatis intelligebat Gratiam externam legis, & Euangelicæ doctrinæ, nos vero internam illam eſſe profitemur. Deinde Pelagius aſſerebat, Gratiam illam poſſibilitatis eſſe tantum neceſſariam ſecundum quid, id eſt ad facilius operandum, nos vero dicimus, illam abſolute, & ſimpliciter neceſſariam eſſe ad bene operandum. Tertio Pelagius per Gratiam poſſibilitatis exiſtimabat omnimodam bene agendi virtutem ita homini conferri, ut ad volitionem, ac operationem boni nulla præterea Gratia neceſſaria illi eſſet, ſicque bonum ipſum propria, & ſola arbitrii ſui virtute vellet, & operaretur; nos autem ſic dicimus voluntatem excitari ad hoc, ut poſſit bonum facere, & operari, ut neceſſarium præterea ſit Gratiam illi cooperari, eamque adjuvare, dum vult, & operatur. Quarto denique Pelagius exiſtimabat, ſoli arbitrio libero deferendum eſſe totum illud bonum, quod vellet, & operaretur; nos vero quamvis ſoli voluntati aſcribendum dicamus, quod voluntas poſſit Gratiæ reſiſtere, & de facto aliquando reſiſtat; ſi tamen Gratiæ conſentiat, id aſſerimus aſcribendum eſſe tum Divinæ Gratiæ, tum humanæ voluntati, ſed multo magis adhuc Divinæ Gratiæ, quam humanæ voluntati, ut ex ante dictis conſtat.

2. Quod autem hæc eſſet Pelagii mens, conſtat tum ex dictis c. 1. tum ex iis, quæ habet S. Aug. lib. de grat. Chriſti c. 27. quæ hic referemus, quoniam ſunt obſervatu digniſſima. *Si*, inquit, *conceſſerit nobis Pelagius non ſolam poſſibilitatem in homine, etiam ſi nec velit, nec agat bene, ſed ipſam quoque voluntatem, & actionem, id eſt, ut bene velimus, & bene agamus, quæ non ſunt in homine, niſi quando vult, & bene agit, ſi, ut dixi, conceſſerit, etiam ipſam voluntatem, & actionem divinitus adjuvari, & ſic adjuvari, ut ſine illo adjutorio nihil bene velimus, & agamus, eamque eſſe Gratiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, in qua nos ſua, non noſtra juſtitia juſtos facit, ut ea ſit vera noſtra juſtitia, quæ nobis ab illo eſt: nihil de adjutorio Gratiæ Dei (quantum arbitror) inter nos controverſiæ relinquetur.*

SE-

SECTIO IV.

An cuilibet homini detur Gratia ſufficiens ad ſalutem.

1. QUæſtio de ſolis adultis intelligenda eſt, de infantibus enim agetur poſtea. Illius igitur ſenſus eſt, an cuilibet adulto detur gratia ſufficiens ad bene operandum, & ad ſalutem per bona opera conſequendam. Pro cujus reſolutione

Dicendum eſt, Deum cuilibet homini adulto, ſive Fideli, ſive Infideli, ſive prædeſtinato, ſive reprobato dare gratias ſufficientes & ad bene operandum, & ad ſalutem per bona opera conſequendam.

Hujus aſſertionis veritas probatur ex Scriptura. Prov. 1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba ſua, dicens: Uſquequo parvuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſunt ſibi noxia, cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam? Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea*, ex quibus verbis aperte colligitur, Divinam gratiam undequaque diffundi, & ad omnium corda penetrare, omneſque per illam ſufficienter admoneri, & excitari ad bonum. Et Sap. 11. *Miſereris omnium, Domine, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Diligis enim omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.* Quomodo autem Deus miſereretur omnium, & parceret omnibus, ſi non daret ſaltem iis auxilium, quo converti ad pœnitentiam poſſent, ſi vellent? S. Jo. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, quæ verba de luce interioris gratiæ intelligunt SS. Patres, ac nominatim S. Chyſ. & Cyrill. in illum Evangelii locum, & etiam S. Aug. infra citandus.

* 2. Probatur 2. auctoritate duorum Conciliorum, Senonenſis, & Colonienſis.

In Senonenſi quidem can. 15. dicitur, quod *Gratia ſemper in promptu eſt, & quod ne momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet, cui qui aperuerit, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo.*

In Colonienſi vero par. 7. c. 32. dicitur, quod *quanquam nemo convertatur ad Dominum, niſi tractus per Patrem: attamen nemo hic excuſationem prætexere debet, quod non trahatur, quia Deus ſemper ſtat ad oſtium pulſans, nimirum per internum, & externum verbum commonens, ut convertamur a via noſtra peſſima.*

Prob. 3. ex SS. Patribus. S. Dion. in Cœl. Hier. c. 9. ubi dicit, *Immenſum, & infinitum Divini luminis pelagus ſemper paratum eſſe, & patere omnibus ad participandum.* S. Chryſ. hom. 7. in S. Jo. *Gratia*, inquit, *in omnes diffuſa eſt, non Judæum, non Gentilem, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, non liberum, aut ſervum, non virum, aut mulierem, non ſenem, aut juvenem fugit, & dedignatur, omnibus eadem eſt,*

eſt, omnibus ſe facilem exhibet. S. Ambr. l. 2. de Abel, & Cain c. 3. *Omnibus*, inquit, *opem ſanitatis detulit, ut quicunque perierit, mortis ſuæ cauſas ſibi aſcribat, qui curari noluit, cum remedium haberet, quo poſſet evadare*. S. Aug. l. 1. de Gen. cont. Manich. c. 3. ubi explicans ſup.cit. S. Jo. verba: (*Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem*) *Illud*, inquit, *lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad ejus præcepta ſervanda convertunt, quod omnes homines poſſunt, ſi velint, quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; quod confirmat lib. 1. Retract. c. 50.

Paulus Oroſius denique (ut plurimos alios omittamus, prolixitatis evitandæ gratia) qui S. Aug. diſcipulus fuit, cujuſque opera, & ſtudio ſanctus ille Pater ad Pelagianam Hæreſim profligandam plurimum uſus eſt, in Apologetico de arbitrii libertate contra Pelagium non longe ante medium, ſic loquitur: *Mea ſemper hæc eſt fidelis, atque indubitata ſententia, Deum adjutorium ſuum, non ſolum in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, cui ſpecialia ob credentium Fidem Gratiæ ſuæ dona largitur, verum etiam univerſis in hoc mundo degentibus, propter longanimem ſui, æternamque clementiam, ſubminiſtrare, idque ſpeciatim, quotidie, per tempora, per dies, per momenta, per atomos, & cunctis, & ſingulis*. Et aliquibus interjectis ſic concludit: *Ex quo evidentiſſime declaratum eſto, nemini hominum deeſſe Dei adjutorium, præſertim cum & Seductor adſiſtat, & inſit infirmitas*.

Probatur 4. auctoritate S. Th. lib. cont. Gent. c. 159. ubi ſic loquitur: *Cum hoc ſit in poteſtate liberi arbitrii impedire Divinæ Gratiæ receptionem, vel non impedire, non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præſtat Gratiæ receptioni. Deus enim, quantum in ſe eſt, paratus eſt omnibus Gratiam dare; vult enim, omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur 1. Tim. 2. ſed illi ſoli gratia juvantur, qui in ſe impedimentum non præſtant*.

Et in c. 6. Jo. *Cor humanum ex ſe ad inferiora tendens, non poteſt ſurſum elevari, niſi tractum, ſi vero non elevatur, non eſt defectus ex parte trahentis, qui, quantum in ſe eſt, nulli deficit, ſed eſt propter impedimentum ejus, qui non trahitur*, &c. *Deus enim omnibus ad trahendum manum porrigit, quantum in ſe eſt, &, quod plus eſt, non ſolum attrahit manum recipientis, ſed etiam averſos a ſe convertit*, &c. *Ex quo ergo Deus paratus eſt dare omnibus Gratiam, & ad ſe attrahere, non imputatur ei, ſi aliquis non accipiat, ſed ei, qui non accipit*.

3. Probatur 5. tum ex eo, quod diximus in tractatu præcedenti, Chriſtum pro omnibus ſalvandis mortuum eſſe, & ſeipſum redemptionem pro omnibus dediſſe, quod aliter intelligi non poteſt, niſi in quantum omnibus media ex ſe ad ſalutem ſufficientia morte ſua eſt promeritus, tum etiam ex eo, quod Sectione ſequenti dicemus.

Obſervandum eſt autem, quamvis nemo ſit, cui auxilium Gratiæ deſit,

Digitized by Google

ſit, illud tamen omnibus non æqualiter dari. Aliis ſiquidem majus, aliis minus confertur.

Hoc manifeſte conſtat ex variis Scripturæ locis. Pſ. 147. *Non fecit taliter omni nationi*. S. Matth. 13. *Vobis datum eſt noſſe myſteria Regni Dei, cæteris autem in parabolis*. Et ſatis conſtat, ante Chriſti adventum longe uberiora Gratiæ auxilia Judæorum præ aliis populis habuiſſe, ut teſtatur locus Pſalmi citatus, & certum eſt, Chriſtianis longe potiora ejuſdem gratiæ beneficia, quam Turcis, & aliis Infidelibus conferri. Cujus rei alia ratio afferri non poteſt, quam illius voluntas, qui dividit ſingulis prout vult, quique poteſt ex eadem maſſa facere vas, aliud quidem in honorem, aliud vero in contumeliam.

SECTIO V.

An Deus velit omnes homines ſalvos fieri.

1. MAgnam hujus quæſtionis ſolutio lucem dabit iis, quæ præcedenti Sectione dicta ſunt. Si enim vere ſit in Deo voluntas, ut omnes homines ſalvi fiant, ſequitur, ut iiſdem ſufficientia ad ſalutem Gratiarum auxilia præbeat, cum aliter intelligi non poſſit, quod ei talis voluntas inſit, cum bene velle Dei reſpectu creaturarum nihil aliud ſit, quam benefacere. Ad faciliorem autem propoſitæ quæſtionis reſolutionem

Notandum eſt, duplicem in Deo voluntatem a Theologis diſtingui, ut tractatu 3. c. 4. dictum eſt, antecedentem ſcilicet, & conſequentem. Hujus Divinæ voluntatis diſtinctionem agnoverunt SS. Patres, ut conſtat ex eo loco citato, & adhuc plenius ex infra dicendis conſtabit. Antecedens illa eſt, qua Deus, ſecundum noſtrum concipiendi modum, aliquid ex ſe vult ante prævisionem cooperationis creaturarum liberarum. Conſequens vero, qua faciendum aliquid decrevit, prævisis creaturarum liberarum bonis, vel malis actionibus.

Certum eſt autem, Deum non velle voluntate illa conſequente omnes homines ſalvos fieri, imo velle plurimos illorum a ſalute excludi, quos ſcilicet prævidit per voluntatis pravitatem peccaturos, & in peccato morituros. De voluntate igitur antecedente propoſita quæſtio intelligenda eſt, an ſcilicet Deus ab eterno veram habuerit voluntatem ſalvandi omnes homines, ipſiſque, vi illius voluntatis, gratias ad ſalutem ſufficientes conferendi, ea conditione, ut qui gratiis illis recte uterentur, ad ſalutem pervenirent, qui autem non uterentur, a ſalute exciderent. Pro cujus reſolutione

2. Dicendum eſt, Deum antecedenti voluntate eo ſenſu, qui ſupra explicatus eſt, velle omnes homines ſalutem conſequi.

Prob. 1. ex Script. 1. ad Timoth. 2. *Obſecro*, inquit Apoſtolus, *fieri obſecrationes, orationes*, &c. *pro omnibus hominibus*, &c. *Hoc enim bonum*

bonum est, & acceptum coram Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Ubi observandum est ex mente Apostoli, Deum velle omnes illos homines salvos fieri, pro quibus hortatur fieri orationes. Atqui hortatur, ut orationes fiant pro omnibus omnino hominibus, nullo excepto. Unde sequitur, Deum etiam omnes homines, nullo prorsus excepto, velle salvos fieri; ea tamen conditione, ut ipsi homines media ad salutem consequendam præparata amplectantur, iisque recte utantur. Sic enim hunc locum explicat S. Damasc. l. 2. de Fide c. 29. & S Th. 1. p. q. 19. ar. 6. ad 1. Eodem sensu dixit S. Petrus Ep. 2. c. 3. *Deus non vult aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*. Et Ezech. c. 33. ipse Deus loquens: *Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, & vivat*; super quæ verba Tertull. l. de pœnit. c. 4. *O beatos nos*, inquit, *quorum causa Deus jurat! o miserrimos, si nec juranti Domino credimus!*

Prob. 2. ex S. Ambr. l. de Paradiso c. 8. *Venerat*, inquit, *Dominus omnes salvos facere, quare etiam circa impios suam debuit ostendere voluntatem: & ideo nec proditurum debuit præterire, ut adverterent omnes, quod in electione etiam proditoris sui servandorum omnium insigne præsendit*. Et S. Chrys. in 2. ad Cor. c. 1. *Imitare Deum tuum, si omnes ille vult salvos fieri, merito pro omnibus oportet orare*. Et homil. 1. in Ep. ad Ephes. distinguit in Deo voluntatem primam, & secundam, hoc est, antecedentem, & consequentem, dicitque, voluntatem primam Dei esse, ut non pereant omnes, qui peccaverunt, voluntatem secundam, ut pereant, qui pravitate resurgere noluerunt. Denique ex S. Damasc. l. 2. de Fide. c. 29. ubi dicit, Deum primario quidem velle omnes homines salvari, ac regni sui compotes esse, illos creasse, ut bonitatis ipsius sint participes, ac nihilominus iis, qui peccant, pœnam Inferni velle, prius illud quidem voluntate antecedente, seu beneplacito, quod ex ipsa manat, posterius vero voluntate consequente, seu permissione, quæ ex nostro vitio ortum ducit.

3. Objicies, sanctos August. Prosp. & alios, qui Divinæ Gratiæ veritatem contra Pelagianos propugnaverunt, locum supra relatum ex Ep. 1. ad Tim. c. 2. ita exponere, ut sensus illius sit, Deum eatenus velle, omnes homines salvos fieri, quatenus vult, ut ex omnibus hominum nationibus, conditionibus, ætatibus aliqui salvi fiant, vel quatenus nullus salvatur, quem Deus salvum fieri non velit, cæterum illos negare, quod Deus velit, omnes homines salvos fieri.

Respondetur, illos negare quidem, Deum velle, omnes homines salvos fieri voluntate consequente, quod verissimum est, non vero voluntate antecedente, alias sibi ipsis contradicerent. S. Aug. enim l. de vera Relig. c. 65. sic loquitur: *Placuit Auctori suo, ut non interiret, quicquid a Deo per Verbum factum est*. & l. de Spir. & lit. c. 33. *Vult autem Deus, omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venir*

non

non sic tamen, ut eis liberum adimat arbitrium, quo vel bene, vel male utentes, justissime judicentur. S. Prosper vero in responsione ad objectiones Vincentianas 2. sic loquitur: *Sincerissime credendum est, atque profitendum, Deum velle, ut omnes homines salvi fiant: siquidem Apostolus, cujus illa est sententia, sollicite præcipit (quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur) ut Deo pro omnibus supplicetur, ex quibus, quod multi pereunt, pereuntium est meritum, quod multi salvantur, salvantis est donum.* Et in responsione ad capitula Gallorum c. 7. *Qui dicit, quod non omnes homines Deus velit salvos fieri, sed certum numerum prædestinatorum, durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabili Gratiæ Dei, qui & omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

SECTIO VI.

* *De turne Gratia sufficiens ad mandata Dei servanda omnibus illis, qui ea servare tenentur, & peccant non servando.*

1. QUamvis hujus quæstionis resolutio ex iis, quæ in præcedentibus Sectionibus dicta sunt, satis intelligi possit, ac posito, quod Deus velit omnes homines salvos fieri, iisque ad salutem consequendam media, & gratiæ auxilia sufficientia tribuat, inde manifeste sequatur, gratiam illis sufficientem tribui ad servanda mandata, cum eorum observatio ad salutem consequendam necessaria sit; quia tamen Hæretici nonnulli in tam aperta luce cæcutiunt, jugumque Domini, quod ex se maxime leve, ac suave est, aggravare nituntur, ac mandata ejus, quæ desiderabilia esse, & dulciora super mel, & favum testatur Propheta, importabilia tamen, & impossibilia esse contendunt, ideo visum est in hac Sectione propositæ quæstionis elucidationem juxta Fidei Catholicæ normam proponere.

Lutherus lib. adver. Latom. & Calvin. in Antidot. Concil. Trid. ad c. 12. sess. 6. negant, ejusmodi gratiam ad observanda Divina mandata omnibus dari, contenduntque, aliqua Divina mandata esse hominibus aliquibus observatu impossibilia, ac deesse illis gratiam, qua possibilia fiant. Addit vero Calvinus l. 2. Instit. cap. 5. præcepta illa Divina, etsi observatu impossibilia sint, frustra tamen non esse hominibus imposita, eo quod per illa homines admoneantur infirmitatis suæ, intelligantque melius, quanta sit gratiæ necessitas, & etiam in die Judicii reddantur inexcusabiles.

Sed contra illos duos Hæresiarchas dicendum est, gratiæ sufficientis auxilium ad mandata Divina servanda tribui omnibus illis, qui ad illa servanda obligantur, & non servando peccarent.

Probatur 1. auctoritate Scripturæ. Deut. 30. *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi* (inquit Deus) *non supra te est, neque procul positum, sed juxta*

juxta te eſt ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. Matth. 11. ubi Chriſtus Dominus loquens de lege ſua: *Jugum*, inquit, *meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Et S. Jo. Epiſt. 1. c. 5. teſtatur, quod *mandata ejus gravia non ſunt*. Dici autem vere non poſſet, mandata Dei non eſſe gravia, aut jugum ejus eſſe ſuave, ac leve, ſi vires, & auxilia gratiæ neceſſaria non tribueret ad mandata illa ſervanda, quæ hominibus impoſuit.

Probatur 2. auctoritate Concilii Arauſicani II. can. 25. ubi hæc habentur: *Hoc etiam ſecundum Fidem Catholicam credimus, quod acceptа per Baptiſmum gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere*.

Et Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 11. *Nemo temeraria illa, & a Patribus ſub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe impoſſibilia. Deus enim impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis*. Et c. 18. *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub Gratia conſtituto eſſe ad obſervandum impoſſibilia, anathema ſit*.

Prob. 3. auctoritate SS. Patrum S. Cypriani lib. de Baptiſmo: *Et quod agendum eſt, ſcimus, & quod ſcimus, facere poſſumus*. S. Baſ. in regulis brevior. reſp. 176. ubi loquens de præcepto dilectionis inimicorum, quod eſt haud dubie difficillimum, *Non præcepiſſet*, inquit, *hoc Deus, qui bonus, ac juſtus eſt, niſi etiam facultatem, qua id faceremus, largitus fuiſſet*. S. Hier. in c. 5. S. Matth. *Sciendum eſt, Chriſtum impoſſibilia non præcipere, ſed perfecta*. Et l. 1. cont. Pelagianos: *Fatemur, poſſibilia Deum dediſſe mandata, ne ipſe auctor injuſtitiæ ſit, ſi exigat fieri, quod fieri non poteſt*. S. Ennodii Epiſcopi Ticinenſis l. 2. Ep. 19. *Inter homines ille a rectitudinis affectu diſcordat, qui a ſubditis exigit, quod eis in poteſtate non tribuit: hoc de Deo, qua conſcientia ſentiatur, advertite*. S. Odonis Cluniacenſ. l. 2. collat. n. 13. *Naturæ fragilitatem opponimus Deo, quaſi neſciat ille, quales nos fecit, & oblitus noſtræ humanæ fragilitatis impoſuerit homini mandata, quæ facere non poſſit. O cæcam veſaniam! o profanam temeritatem! dupliciter quippe Deum videmur incuſare. Neque enim juſtus, qui poſſe dedit, impoſſibile aliquid imperare poteſt; neque qui pius eſt, hominem damnare pro iis, quæ vitare non poteſt. Et quomodo ſtaret, quod ipſe perhibet: Jugum meum ſuave eſt? Hanc itaque neque juſto iniquitatem, neque pio crudelitatem aſcribamus*.

Prob. 4. auctoritate S. Auguſt. qua tamen ad patrocinium erroris ſui præfati Hæreſiarchæ, eorumque ſequaces præcipue abuti ſolent. Ille igitur S. Doct. l. 2. de pecc. merit. & remiſſ. c. 6. ſic loquitur: *Dubitare non poſſum, nec Deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, nec Deo ad opitulandum, & adjuvandum, quo fiat, quod jubet, impoſſibile aliquid eſſe, ac per hoc, quin homo, ſi velit, eſſe poſſit abſque peccato, adjutus a Deo*. Et in Pſ. 56. *Non imperaret hoc Deus, ut face-*

remus, si impossibile judicaret, ut ab homine fieret. Et in l. de nat. & grat. c. 43. *Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis.* Et c. 63. *Quis peccat in eo, quod cavere nullo modo potest? peccatur autem, igitur cavere potest.* Et c. 69. *Eo ipso, quo firmissime creditur, Deum justum, & bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilioribus quid petamus.* Denique ser. 61. de temp. *Nec Deus impossibile aliquid potuit imperare, quia justus est, nec damnaturus est hominem pro eo, quod non potuit vitare, quia pius est.*

Ex quo ultimo S. Augustini testimonio hoc argumentum conficitur, quo nostra assertio probatur. Id, quod neque justitiæ, neque pietati convenit, dici de Deo nullatenus debet; atqui neque justitiæ convenit impossibile aliquid præcipere, nec pietati acerbissimis suppliciis hominem cruciare pro eo, quod vitare non potuit, quod nulli tyranno, quantumvis crudeli, & immani, unquam venit in mentem; ergo de Deo dici non debet, quod impossibilia homini præceperit, aut quod hominem æternis pœnis puniat pro eo, quod vitare non potuit. Unde consequens est, mandata Dei non esse homini impossibilia, illique sufficientem gratiam dari ad mandata illa exequenda, quando illa exequi tenetur, & non exequendo peccaret.

Porro ut hujus nostræ assertionis veritas adhuc evidentior fiat, observandum est, illam vel de hominibus justis, vel de iis, qui sunt in statu peccati, intelligi posse. Si de justis, id apertissime constat tum ex omnibus, quæ in ejus probationem allata sunt, tum maxime ex supra cit. Conc. Trid. auctoritate, ubi id expressis verbis definitum est. Si vero de iis, qui sunt in statu mortalis peccati, id etiam patet tum ex S. Augustino, cujus rationes æque probant de peccatoribus, atque de justis, tum ex auctoritate Concilii Arausicani definientis, *secundum Fidem Catholicam credendum esse, omnes baptizatos, Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem pertinent, posse, & debere, si fideliter laborare velint, adimplere.* Cum enim inter baptizatos plurimi reperiantur peccati mortalis labe inquinati, non est dubium, quin mens Concilii fuerit, etiam illos in ejusmodi statu peccati ea, quæ ad salutem pertinent, posse, & debere, si Christo auxilianti fideliter cooperari voluerint, adimplere, ac proinde gratiam illis sufficientem tribui ad servanda Divina mandata, quando non servando peccarent.

Verum hæc eadem nostræ assertionis veritas quoad peccatores plenius adhuc constabit ex iis, quæ sequenti Sectione dicturi sumus.

CAPUT VII.

Deturne peccatoribus obduratis auxilium Gratiæ sufficiens ad conversionem.

1. QUæritur, an peccatoribus obduratis, quamdiu in præsentis vitæ statu

ſtatu manent, Deus aliqua gratię auxilia tribuat, quibus converti ad pœnitentiam poſſint.

Quidam Theologi exiſtimant, quamvis Deus ordinarie omnibus gratiam ſufficientem largiatur, illum tamen aliquando eam quibuſdam peccatoribus denegare, ob graviſſima quædam ab ipſis patrata crimina. Ita Toſtat. in c. 4. Exod. q. 12. Medina l. 3. de recta Fide c. 1.

Alii vero (quod longe probabilius eſt) aſſerunt, nulli peccatori, quantumlibet horrenda, & atrocia flagitia commiſerit, quandiu tamen in hac vita degit, ſufficientia auxilia gratiæ a Deo denegari. Ita D. Th. 3. p. q. 86. ar. 1. Alenſis 3. p. q. 69. Dominicus Soto in 4. diſt. 15. q. 1. Petrus Soto in 4. diſt. 15. q. 1. Vega lib. 13. de juſtific. c. 12. Malder. 1. 2. q. 111. a. 3. Gammachæus ad eandem qu. & plures alii.

* Prob. 1. ex Script. Act. 6. ubi S. Stephanus ſic Judęos alloquitur: *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis*. Illi autem, quos ſic alloquebatur, obdurati erant, & excęcati voluntarie, ut ſatis patet ex iis, quę ibi dicuntur, & tamen excitabantur interius a Spiritu ſancto, alioquin non dicerentur ei ſemper reſiſtere. Rom. 2. *Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram* &c. Quibus verbis exprimitur, Deum non deſinere ſollicitare identidem peccatores ad pœnitentiam etiam eos, qui corde duro, & impœnitenti ejus gratię reſiſtunt, & reſiſtendo ſibi iram theſaurizant. S. Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis* (hoc eſt, peccatis ingentibus gravati, & oppreſſi, ut explicat S. Hieron. in eum locum, & S. Aug. ſer. 11. de verb. Dom. c. 7.) *& ego reficiam vos*. S. Petri 2. c. 3. *Patienter agit Deus propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti*.

2. Prob. 2. ex S. Auguſt. cit. ſer. c. 13. *De nulla*, inquit, *deſperandum eſt, ſive inter, ſive foris fuerit, ſive in Eccleſia, ſive extra Eccleſiam, quandiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium*. Item S. Fulgent. Epiſt. 7. c. 8. *Sicut Medico noſtro nulla eſt incurabilis plaga, ita nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore cœleſtis poteſt deficere medicina*.

* Prob. 3. ex S. Th. 3. p. q. 86. a. 1. ubi ſic loquitur: *Dicere, quod aliquod peccatum ſit in hac vita, de quo aliquis pœnitere non poſſit, erroneum eſt, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii, & derogaretur virtuti Gratię, per quam moveri poteſt cor cujuſcumque peccatoris ad pœnitendum.*

Et ibid. q. 52. a. 6. ad 3. *Homines, quandiu vivunt, poſſunt ad Fidem, & Charitatem converti, quia in hac vita non ſunt homines confirmati in bono, vel in malo, ſicut poſt exitum ex hac vita*.

Et q. 24. de verit. a. 11. cor. *Nemo poteſt ita eſſe in hac vita obſtinatus in malo, quin ad ſuam liberationem cooperari poſſit*. Atqui ſine gratię auxilio peccatores obdurati neque pœnitere, neque converti, neque ad ſuam liberationem cooperari poſſunt. Ergo ſi ſecundum mentem S.

Doct. ista possunt, sequitur ex ejusdem mente, ut illis gratia etiam in illo obdurationis, & obstinationis statu non desit.

Prob. 4. ex eo, quod si ob aliquod peccatum Deus gratiam omnem sufficientem peccatori subtraheret, sequeretur, quod peccator de tali peccato pœnitere non posset, cum id ex solis arbitrii viribus non possit. Atqui S. Th. 3. p. q. 36. asserit, erroneum esse, si dicatur, aliquod esse peccatum in hac vita, de quo quis pœnitere non possit. Unde sequitur, quemlibet peccatorem, quandiu in hac vita degit, de quolibet peccato suo pœnitere posse, proindeque Deum gratiæ auxilium illi necessarium non denegare.

3. Observandum est autem, auxilium illud gratiæ non adesse quidem omnibus momentis cuilibet homini. Neque enim id naturæ humanæ conditio patitur, ut scilicet semper actu aliquam bonam cogitationem in mente, aut pium affectum in voluntate experiatur. Neque etiam id necessarium est ad hoc, ut quis dicatur habere auxilium gratiæ sufficiens ad pœnitendum, aut bene agendum; sed sufficit; ut opportunis temporibus ad hoc excitetur, & adjuvetur, juxta quod dicitur Ps. 9. Deum esse adjutorem in opportunitatibus. Unde quamvis non omnibus momentis, creberrima tamen, & (ut loquitur Innocentius Papa in Epist. ad Concil. Carthag.) *quotidiana Deus præstat remedia*. Ideoque recte dicit Apost. Hebr. 4. *Adeamus cum fiducia ad thronum Gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*.

Objicies 1. obdurationem peccatoris in subtractione gratiæ consistere, juxta quod dicit S. Aug. Epist. 105. *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam*. Ergo ex illius mente peccatori obdurato nulla amplius gratia tribuitur.

Respondetur, obdurationem duplicem esse, unam absolutam, alteram secundum quid. Prior consistit in subtractione cujuscunque gratiæ, & talis est obduratio dæmonum, & damnatorum. Posterior vero in subtractione gratiæ alicujus specialis, qua efficaciter cor peccatoris moveretur, quamvis semper aliquod ei gratiæ auxilium sufficiens tribuatur, quo posset converti, si vellet, licet de facto propter pravitatem voluntatis non convertatur. Priori autem modo nulli quantumvis maximo peccatori, quandiu in hac vita degit, gratia subtrahitur, ut ex ante dictis patet, sed tantum posteriori.

* Quo sensu dixit S. Aug. l. de peccat. merit. & remiss. *Scio, Domine, ad correptionem meam non pertinere, quod minus abs te adjuvor*.

Objic. 2. varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur peccatores non posse converti, credere, &c. ut S. Jo. 12. ubi de Judæis dicitur, quod *non poterant credere, quia dixit Isaias, excæcavit oculos eorum*, &c. unde sequitur, sufficientem gratiam illis defuisse ad hoc, ut credere possent.

Respondetur, his verbis Scripturam significare solum aut maximã in agendo difficultatem, quæ quasi quædam moralis impossibilitas dici solet,

let, aut impossibilitatem consequentem, quia scil. Deus prævideret fore, quod quamvis illis signis externis, & Gratiis internis excitarentur ad Fidem, minime tamen ex pravitate voluntatis crederent. Atque ita S. Aug. tr. 53. in Jo. exponit hunc locum: *Propterea*, inquit, *non poterant credere, quia hoc Isaias dicit: hoc autem Propheta prædixit, quia hoc Deus futurum præscivit. Quare autem non poterant? cito respondeo, quia nolebant. Malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus.*

Observant etiam recte aliqui Doctores, fieri interdum posse, ut peccatores ipsi obdurati in statum adeo miserabilem voluntatis suæ pravitate decidant, ut inde resurgere, imo & tentationes aliquas sibi a Dæmone illatas vincere nullatenus possint, neque ad id gratiam ullam sufficientem habeant, Deo sic permittente, & juste illis hanc gratiam in peccatorum punitionem subtrahente. Quod quamvis ita sit, nihilominus tamen Deus pro sua ineffabili clementia aliquam aliam gratiam sufficientem semper illis tribuit, ut & status sui miseriam agnoscere, & gratiæ Divinæ auxilium optare, & invocare possint. Quod si convenienter faciunt, Deus haud dubie illis aderit, ac gratiæ suæ auxilium opportuno tempore præstabit. Unde Conc. Trid. sess. 6. c. 11. hanc S. Augustini sententiam ex ejus lib. de natur. & grat. c. 47. refert, & approbat, *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Ex quo sequitur, quod quamvis aliquando desit gratia bene operandi, nunquam tamen deest gratia postulandi, & impetrandi auxilii Divini.

Dices, frustra induratos Deum orare. Nam, ut refertur 2. Machab. 9. Rex Antiochus Deum oravit, nec tamen fuit misericordiam consecutus. Similiter Hebr. 12. de Esau dicitur, quod non invenit pœnitentiæ locum, quamvis cum lacrymis eam requisivisset.

Respondetur, peccatores obduratos non frustra Deum orare, quando convenienter orant, hoc est cum recta intentione, & ex vero pœnitentiæ motivo; quando vero eorum oratio ex prava aliqua intentione procedit, aut cum vitioso aliquo motivo conjungitur, tunc verum esse, frustra illos orare. Orabat quidem Antiochus Divina ictus plaga, sed doloris solatium, non peccati remedium quærens; plangebat Esau primogenita sibi erepta, non vero peccata in Deum a se commissa. Et ideo minime mirum videri debet, si neuter illorum a Deo exauditus est.

SECTIO VIII.

* *An vere dici possit, etiam parvulis absque Baptismo decedentibus dari media ad salutem sufficientia.*

1. AD faciliorem quæstionis propositæ resolutionem notandum primo, cum varia sint, & multiplicia media, quibus Deus homines ad beatum finem consequendum adjuvat, illa censeri ad salutem suffi-

ſufficientia, quæ ſecundum proprium cujuſque ſtatum ad finem illum conſequendum apta ſunt.

Notandum 2. infantes ante rationis uſum ex ſe ipſis quidem nullos virtutum actus exercere poſſe, quibus ad finem illum ultimum tendere valeant, eſſe tamen capaces recipiendæ gratiæ ſanctificantis, qua veluti veſte nuptiali induti ad cœnam nuptiarum Agni admitti poſſint. Quæ quidem gratia ſecundum legem Dei ordinariam non alio modo illis infundi poteſt, quam per Baptiſmum, quem cum non poſſint ſuſcipere niſi per miniſterium alterius; hinc ſequitur, media illa ad ſalutem ſufficientia, quæ parvulorum ſtatui conveniunt, in eo differre ab aliis mediis, quæ cuivis adulto congruunt, quod hæc pendeant a libero conſenſu, & libera acceptatione recipientis, qui gratias internas, & alia ſalutis conſequendæ media oblata poteſt, ſi velit, recipere vel repudiare, illa vero, quæ infantili ſtatui apta ſunt, non pendeant a libero conſenſu infantium, ſed a voluntate, ac miniſterio aliorum, qui media illa ipſis applicare poſſunt, & debent.

His obſervationibus præſuppoſitis, quamvis aliqui Theologi exiſtiment parvulos abſque Baptiſmo decedentes carere mediis ad ſalutem ſufficientibus, quæ quidem illorum opinio iis, quæ de gratia ſufficienti diximus, nullo modo præjudicat, cum quæſtiones de illa propoſitę de ſolis adultis communiter intelligantur; nihilominus veritati magis conſentaneum videtur dicere, etiam parvulis abſque Baptiſmo decedentibus, ſive id ex parentum negligentia, aut culpa eveniat, ſive ex alia quacunque cauſa, Deum, quantum ex parte ſua requiritur, media ad ſalutem ſufficientia pręparaſſe, ac providiſſe.

Ratio eſt, quia Deus media eorum ſtatui apta, & congrua, & ex ſe ad ſalutem ſufficientia ipſis providit, & pręparavit, cum Baptiſmi Sacramentum pro illis ęque ac pro omnibus aliis inſtituit, & pręterea deſtinavit Baptiſmi miniſtros, quorum opera hoc Sacramentum ipſis conferri poſſet: diſpoſuit etiam cauſas naturales, quarum vi, & efficacia fieret, ut in lucem ederentur; pręceptum etiam parentibus, & aliis impoſuit, ut in lucem editos baptizarent, aut baptizari curarent.

Quod ſi ex incuria parentum, aut culpa miniſtrorum, aut defectu cauſarum naturalium inter ſe concurrentium, ſeque invicem impedientium contingat, eos non baptizari, nihil aliud inde ſequitur, niſi Deum extraordinario aliquo providentię ſuę modo illis non adfuiſſe, ut ejuſmodi effectus impediret.

Porro hęc ratio clarior adhuc, & evidentior hoc exemplo fiet. Si Rex aliquis plurimos ex ſubditis ſuis captivos ab hoſtibus detentos redimere vellet, nihil melius & amplius ad hunc finem pręſtare poſſet, quam pretium redemptionis ſingulorum adultorum in propria uniuſcujuſque illorum manu conſignare, ut prout quiſque vellet, ſeſe illud ſolvendo in libertatem aſſerere poſſet, pretium vero redemptionis infantium, & aliorum uſu rationis carentium in manu parentum, aut pro-

pin-

pinquorum, & ipsis deficientibus in manu omnium aliorum deponere, ut sic per ministerium illorum ab ejusmodi captivitate liberarentur. Sane quamvis postea accideret, ut parentum, vel aliorum incuria, aut culpa pretium illud non solveretur, ac sic infantes illi captivi remanerent, nullus tamen esset, qui non agnosceret, Regem illum, quantum ex se est, media ad redemptionem infantium illorum apta, & sufficientia præparasse, ac providisse.

Ex hoc exemplo, quod satis per se clarum est, nec alia magis speciali applicatione indiget, quivis intelligere potest, quam vere dictum a nobis sit, Deum etiam parvulis absque Baptismo decedentibus media ad salutem consequendam necessaria præparasse, ac providisse.

CAPUT III.

De Gratia efficaci.

SECTIO I.

Quid sit Gratia efficax, & qua ratione a sufficienti distinguatur.

1. OBservandum est 1. duobus modis Gratiam dici posse efficacem. Primo late, in quantum apta est ex se consensum voluntatis simul cum ipsa efficere, nisi pravitas illius obstet, quo sensu quælibet gratia sufficiens, etiam ea, quæ respuitur, & cui resistitur, dici potest efficax, quia ex se apta est ad illum voluntatis consensum eliciendum, quamvis re ipsa ob ejus resistentiam non eliciat.

Secundo stricte, prout non solum potest elicere consensum nostræ voluntatis, sed etiam illum re ipsa elicit. Et de Gratia efficaci tali modo spectata nobis hic agendum est.

Hoc enim constat ex Scriptura. Ezech. 36. *Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis.* Non dicit solum, ut possitis ambulare, sed ut de facto ambuletis. Philip. 2. *Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere.* Et ex Conc. Arausc. V. can. 6. ubi dicitur, per infusionem, & inspirationem Spiritus sancti fieri in nobis, ut credamus, velimus, &c. Et ex S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. cap. 16. *Certum est*, inquit, *nos facere, cum facimus; sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam, ut in justificationibus meis ambuletis.* His observatis,

Quod spectat ad primam quæstionis partem, duæ sunt præcipuæ circa naturam gratiæ efficacis Theologorum sententiæ.

2. Prima dicit, Gratiam efficacem esse motionem quandam, & impulsionem a Deo voluntati creatæ impressam, qua sic impellitur, ut ab ejus vi physice ad agendum prædeterminetur, ita ut non possit non agere, nec motioni, aut impulsioni resistere.

Verum refellitur hæc sententia ex iis, quæ Sectione sequenti dicemus, cum ostendemus, gratiam efficacem talem esse, ut quamvis

vis infallibiliter illi voluntas assentiatur, possit tamen non assentiri, sed illam possit abjicere, si velit.

Secunda sententia docet, Gratiam efficacem nihil aliud esse, quam illustrationem, ac inspirationem, seu persuasionem internam divinitus immissam, quæ talis est, ut per eam infallibiliter inducatur creata voluntas ad hoc, ut velit, & operetur bonum.

Hæc sententia, quam ut veriorem amplectimur, probatur ex S. Augustino variis in locis, in quibus manifeste docet, Gratiam illam, quæ nos facit operari, in inspirationibus, & suasionibus internis consistere, præsertim lib. de Spir. & lit. cap. 34. ubi sic loquitur: *Suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus.* Et paulo post: *His quando agit Deus cum anima rationali, ut ei credat (neque enim credere potest quolibet libero arbitrio, si nulla sit suasio, vel vocatio, cui credat) profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine.* Et lib. de peccat. merit. cap. 17. *Noluit homines*, inquit, *facere quod justum est, sive quia latet, an justum sit, sive quia non delectat*, &c. *ut autem innotesceat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, Gratia Dei est.*

Quod spectat ad secundam quæstionis propositæ partem, in quo scilicet gratia efficax a gratia sufficiente differat, dicendum est, gratiam sufficientem sumptam pro gratia illa, quæ vires homini sufficientes ad operandum præbet, sive re ipsa operetur, sive non, ab efficaci aliter non differre, nisi tanquam genus a specie, ut satis constat ex iis, quæ supra dicta sunt. Si vero gratia sufficiens sumatur pro gratia illa, quæ, licet sufficienter homini vires præbeat ad bene operandum, nunquam tamen infert operationem, non quidem defectu virtutis sufficientis ad eam inferendam, sed defectu creatæ voluntatis, quæ cum libera sit, non vult ei cooperari; eo sensu gratia sufficiens, seu inefficax distinguitur ab efficaci (de qua nunc agimus) 1. in eo, quod gratia efficax semper major est gratia sufficiente in ratione doni, cum longe sit accipienti utilior, & melior. 2. in eo, quod efficacia gratiæ est a solo Deo, tanquam a propria causa; inefficacia vero gratiæ est a sola creata voluntate, quæ gratiæ ipsi consensum denegat, & sic eam inefficacem reddit. Unde S. Prosp. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. *Quod Gratia*, inquit, *a multis respuitur, ipsorum est nequitiæ, quod vero suscipitur, & Gratiæ Divinæ est, & voluntatis humanæ.*

Verum ad clariorem hujus distinctionis intelligentiam, quæres, utrum ex duobus hominibus æquali gratia præventis, & excitatis contingat aliquando, aut contingere possit, ut unus gratiæ consentiat, altero non consentiente, proindeque ut æqualis gratia in uno efficax sit, in altero vero sufficiens tantum, seu inefficax.

Respondetur 1. Illum, qui consentit, majorem semper, absolute loquendo, gratiam accipere, non solum in ratione doni, ut supra dixi-

mus,

mus, ſed etiam in ratione entitatis ipſius Gratiæ, cum ipſum conſenſum accipiat, atque adeo Gratiæ adjuvantis, & cooperantis donum, quo caret is, qui non conſentit.

Reſpondetur 2. ſi de ſola Gratia excitante ſermo ſit, ſecluſis omnibus aliis, multos graves Theologos exiſtimare, fieri poſſe, ut ex duobus æquali prorſus Gratia prævenţis, & excitatis, unus conſentiat, alter vero diſſentiat. Ita Ruardus Taperus ar. 7. contra Lutherum, Bell. l. 6. de lib. arb. c. 15. & plures alii, quibus merito adjungere poſſumus Franciſcum Saleſium Epiſc. Genevenſem lib. 1. Divini Amoris cap. 10. ubi explicans judicium, quod vocat comparationis, de quo in variis Evangelii locis mentio fit, illud in eo faciendum eſſe dicit, quod aliqui æqualibus, imo majoribus Gratiæ auxiliis prævenţi, & excitati, Divinæ nihilominus miſericordiæ conſenſum negaverint, alii æqualibus, imo minoribus Gratiæ auxiliis excitati, inſpirationem Divinam ſecuti fuerint, & ad pœnitentiam converſi.

* Hujus autem ſecundæ reſponſionis veritas conſtat 1. ex his Chriſti Domini verbis Matth. 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent*. Quæ quidem exprobratio ut juſta ſit, & rationabilis, ſupponit Tyrios, & Sidonios fuiſſe conſenſuros, & pœnitentiam acturos, ſi habuiſſent idem auxilium, aut par illi, quod Judæi reſpuerunt, par, inquam, non ſolum quoad externa miracula, & virtutes, verum etiam quoad Gratiam internam, ſine qua impoſſibile eſt converti ad ſalutarem pœnitentiam.

Conſtat 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. ca. 5. & can. 4. ubi dicitur, liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum ita conſentire Gratiæ excitanti, ut poſſit diſſentire, ſi velit, & illam abjicere. Quod ſi quis poteſt uni & eidem Gratiæ diſſentire æque, ac conſentire eodem tempore, poterit etiam diverſis temporibus modo conſentire, modo diſſentire eidem, aut pari auxilio Gratiæ: poterit & alius eidem, aut pari auxilio Gratiæ diſſentire, cui iſte conſentit.

SECTIO II.

In quo proprie conſiſtat ipſius Gratiæ efficacia.

1. VAriæ ſunt ſuper hac quæſtione Theologorum ſententiæ. Quidam enim (ut in præcedenti Sectione dictum eſt) efficaciam Gratiæ in impulſione quadam, & prædeterminatione phyſica ipſius voluntatis conſtituunt.

Alii efficaciam illam volunt eſſe tantum moralem, ac ſitam eſſe in aliqua vi intrinſeca prædeterminandi, non tamen phyſice, ſed moraliter tantum, ipſam voluntatem.

Alii in ſuavitate, ac delectatione quadam interiori, quæ voluntatis conſenſum infallibiliter & inſuperabiliter eliciat:

Alii

Digitized by Google

Alii in contemperatione quadam, & congruitate ipſius Gratiæ cum ingenio, indole, affectionibus, & aliis diſpoſitionibus hominis, qui Gratiæ conſentit.

Quidam efficaciam Gratiæ collocant quidem in prædicta congruitate, non tamen præciſe, ſed ut ſubeſt ſcientiæ Dei, quam mediam, ſeu conditionalem vocant.

Sunt denique, qui paulo cæteris audentiores aſſerunt, Gratiam efficacem formaliter, ut talem, conſtitui per conſenſum liberum, quem ſimul cum voluntate efficit, ita ut ab illo conſenſu formaliter efficax denominetur.

Nos in quæſtione difficillima, & abſtruſiſſima, quid maxime ſecundum Catholicæ Fidei principia tenendum nobis videatur, tribus ſequentibus propoſitionibus breviter aperiemus.

2. Prima eſt, certum eſſe, Gratiam illam, quæ efficax dicitur, non tantum præſtare, ut humana voluntas velle, & operari poſſit, ſed etiam efficere, ut re ipſa velit, & operetur, idque infallibiliter, (& ut loquitur S. Aug.) indeclinabiliter, inſuperabiliter, ac invictiſſime.

Hoc conſtat ex variis ipſius S. Auguſtini teſtimoniis, præſertim l. de corrept. & grat. c. 12. ubi ſic loquitur: *Subventum eſt infirmitati voluntatis humanæ, ut Divina Gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur.* Et paulo poſt dicit, *ipſam Gratiam efficere in hominibus, ut Deo donante invictiſſime, quod bonum eſt, vellent, & hoc deſerere invictiſſime nollent.*

Secunda eſt, cum hac infallibili, indeclinabili, inſuperabili, ac invictiſſima Gratiæ efficacia ſtare nihilominus ſemper ſalvam, & illibatam voluntatis humanæ libertatem, ita ut poſſit ſemper homo Gratiam illam, quam recipit, & cui conſentit, abjicere, illique diſſentire, ſi velit.

Hoc ſatis conſtat ex ante dictis, & confirmari denuo poteſt ex illis Apoſtoli verbis 2. Corin. 6. *Hortamur vos, ne in vacuum Gratiam Dei recipiatis*, ex quibus ſequitur, eandem poſſe in vacuum recipi, hoc eſt abjici, & repudiari, & in vacuum non recipi, hoc eſt in voluntate conſenſum operari, alias fruſtra hortaretur Apoſtolus, ne in vacuum Gratia reciperetur, ſi in vacuum recipi non poſſet. Et ex Conc. Trident. loco ſupra ſæpius citato ex c. 5. ſeſſ. 6. ubi expreſſis verbis dicit, hominem Gratiam illam, cui libere aſſentitur, & cooperatur, poſſe abjicere ſi velit: quod & can. 4. iterum repetit. Addere poſſumus inſuper & ipſius S. Auguſtini teſtimonium lib. 2. cont. Pelagium c. 84. ubi ſic loquitur: *Si tibi proponam quæſtionem, quomodo Deus Pater attrahit ad Filium, quos in libero dimiſit arbitrio, fortaſſis eam difficile ſoluturus es. Quomodo enim attrahit, ſi dimittit, ut quis, quod voluerit, eligat? & tamen utrumque verum eſt.* Ac etiam ſupra cit. D. Franciſci Saleſii, qui in præfato l. 2. c. 12. dicit, *Voluntatem noſtram, cum motionem Divinæ Gratiæ ſequitur, æque libere illi conſentire, atque libere eidem diſſentit, quando illam abjicit*: atqui quando voluntas Gratiæ diſſentit, poſſet illi conſentire,

tire, si vellet; ergo secundum illius mentem, quando eidem gratiæ consentit, ita consentit, ut illi etiam dissentire possit, si velit.

Tertia denique est, si quæratur, quomodo hæc duo adeo inter se opposita simul convenire possint, ut & gratia invictissime, & voluntas liberrime operetur, & quæ sit illa Divinæ gratiæ virtus adeo mirabilis, quæ sine ulla humanæ libertatis læsione effectum suum infallibiliter sortiatur;

Nihil certius, ac melius respondere possumus, nisi quod ille solus novit, qui id efficit, neque aliquid ulterius inquirere necessarium est. Hoc ipse S. August. profitetur lib. de Grat. Christi cap. 24. *Fateamur*, inquit, *interna, atque occulta, mirabili, ac ineffabili potestate operari in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*. Et Epist. 107. Gratiam efficacem dicit esse, *Vocationem altam, ac secretam*. Et lib. de Spir. & lit. c. 34. *Cur*, inquit, *illi ita suadeatur, ut persuadeatur, alteri autem non ita? duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placet: O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* &, *Nunquid est iniquitas apud Deum? Cui responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caveat, ne inveniat præsumptores*. Quare merito hic profiteri possumus, quod idem Sanctus Pater Ep. 3. ad Volusianum alia occasione dixit, *Demus, Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse*. Et certe videtur hæc quæstio una esse ex illis occurrentibus, quas *profundiores, difficilioresque* appellat Cœlestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliæ, quasque (ut ejusdem Pontificis verbis utamur) *latius pertractarunt ii, qui Hæreticis restiterunt*, & adhuc hoc die pertractant illi, qui in Theologicis palæstris exercentur, ac proinde *sicut illas non audemus contemnere, sic etiam non necesse habemus adstruere, cum ad cognitionem, & confessionem Divinæ Gratiæ, cujus operi, ac dignationi nihil subtrahendum est, sufficere possint ea, quæ hic secundum Ecclesiæ regulas, & Sedis Apostolicæ definitiones explicata sunt*.

CAPUT IV.

De Gratiæ effectibus, ac in primis de justificatione.

SECTIO I.

In quo proprie, & formaliter consistat hominis justificatio.

1. SEnsus quæstionis est, quidnam sit, quod proprie, & formaliter efficiat hominem coram Deo justum, & sanctum, & in quo vera, & formalis ejus justitia consistat. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. justitiam illam, & sanctitatem, quæ vere, & formaliter nos justos efficit, non esse favorem aliquem extrinsecum Dei,

Dei, ſed donum aliquod ſupernaturale nobis inhærens, quo vere, & formaliter juſti dicimur, & ſumus.

Huic veritati, quæ de Fide eſt, varii Hæreticorum opponuntur errores. Quidam enim dixerunt, nos formaliter juſtos eſſe per ipſammet eſſentialem Dei juſtitiam, alii per Chriſti juſtitiam nobis imputatam, alii per ſolam extrinſecam peccatorum condonationem.

Hi errores, & ſi qui ſunt alii ſimiles, damnati ſunt in Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. & ſimul noſtræ aſſertionis veritas definita, & explicata his verbis: *Unica formalis cauſa* (noſtræ juſtificationis ſcilicet) *eſt juſtitia Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur ſpiritu mentis noſtræ, & non modo reputamur, ſed vere juſti nominamur, & ſumus*, &c. *dum ejuſdem ſanctiſſimæ paſſionis merito, per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inhæret.*

Hujus autem controverſiæ ſtatus (ut rectè obſervat Bellarm. l. 2. de juſtificat. c. 1.) revocari poteſt ad hanc unicam quæſtionem, utrum ſcilicet formaliter juſti efficiamur per juſtitiam aliquam in nobis inhærentem. Si enim partem affirmantem probaverimus, conſequens erit, nos neque ſola eſſentiali Dei juſtitia, aut ipſius Chriſti juſtitia nobis imputata, neque etiam ſola extrinſeca peccatorum condonatione, ſed aliquo alio dono ſupernaturali nobis inhærente vere, & formaliter juſtificari. Quod ut probemus

Obſervandum eſt, nos hic ſumere nomen juſtitiæ, non prout ſignificat ſpecialem illam virtutem moralem, quæ jus ſuum unicuique reddit, ſed prout in Scripturis frequentiſſime, præſertimque in Epiſt. S. Pauli accipitur, ſcilicet pro rectitudine illa interna, quâ homo bene, ac rectè ordinatur erga Deum. A qua juſtitia ſic intellecta derivatur nomen juſtificationis, quod quidem, ſi ſumatur in fieri, denotat translationem hominis a ſtatu peccati ad ſtatum juſtitiæ, & ſanctitatis, quo ſenſu accipitur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 4. ſi vero ſumatur in facto eſſe, ſignificat terminum illius translationis, qui eſt, hominem eſſe juſtum, & erga Deum rectè ſe habere. Hac obſervatione ſuppoſita,

2. Aſſertionis noſtræ veritas probatur 1. ex Scriptura. Rom. 5. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, ita per unius obeditionem juſti conſtituentur multi*. Sicut igitur per inobedientiam Adami conſtituti ſumus injuſti, non ſola injuſtitia ejus nobis imputata, ſed injuſtitia aliqua nobis vere intrinſeca, & inhærente, ut probavimus tract. 4. ubi de peccato originali egimus; ita ex mente Apoſtoli per obeditionem Chriſti conſtituimur, & efficimur juſti, non ſola juſtitia Chriſti nobis imputata, ſed per juſtitiam nobis intrinſecam, & inhærentem. Et 1. Cor. 6. *Et hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis*, ubi Apoſt. explicans, quid ſit hominem eſſe juſtificatum, dicit, idem eſſe ac ablutum, & ſanctificatum eſſe. Et ad Tit. 3. juſtificationem dicit eſſe regenerationem, renovationem,

effu-

effusionem Spiritus Sancti, quæ verba de sola justitiæ imputatione, vel extrinseca peccatorum condonatione explicari nequeunt, sed aliquid longe majus significant, ac proinde de dono aliquo supernaturali nobis inhærente intelligi debent.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. can. 11. *Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa Gratia, & Charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam Gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Probatur 3. ex S. Aug. qui variis in locis, & nominatim in Epist. 85. ad Consentium, justitiam, & sanctitatem vocat interioris hominis pulchritudinem; unde sequitur, illam esse ipsi intrinsecam, & inhærentem. Et enarratione in Ps. 98. *Laudemus*, inquit, *& exaltemus illum, qui fecit ipsam justitiam, quam habemus. Ipse in nobis fecit. Quis enim in nobis fecit justitiam, nisi qui nos justificavit?*

3. Objicies 1. hæc verba Ps. 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: beatus vir, cui non imputavit Deus peccatum*, ex quibus colligunt Hæretici peccatorem eatenus justificari, quatenus peccatum illi a Deo non imputatur.

Respondetur, Sanctos Patres hunc locum longe alio sensu intelligere, & explicare, quam faciant Hæretici. Quod ut evidens fiat, aliquot illius loci explicationes ex illis colligemus, & breviter hic afferemus. S. Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone prope finem, *Beatus*, inquit, *cui non imputabit Dominus peccatum, hoc est, cui pœnitenti Deus peccata remittet, non sicut prædicatis, vosmetipsos fallentes, & alii quidam vestri similes asseverant, quod, etiamsi peccatores fuerint, modo Deum noverint, non imputabit eis Dominus peccatum*. S. Hier. in illum Psalmi locum, postquam sic illum explicavit, *Beati quorum peccata per confessionem a Domino diluuntur*, immediate subjungit: *Remittuntur peccata per Baptismum, teguntur per charitatem, non imputantur per martyrium*. S. August. in enarrat. 2. in eundem Psal. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, idest, quorum peccata abolita sunt*. Et paucis interjectis, *Deus tegat vulnera, non tu. Nam si tu tegere volueris erubescens, medicus non curabit. Medicus tegat, & curet. Emplastro enim tegit, & sub tegmine medici sanatur vulnus.*

Objicies 2. 1. Cor. 1. dici, Christum factum esse nobis a Deo justitiam, & redemptionem, unde videtur sequi nos per ipsammet Christi justitiam nobis imputatam justificari.

Respondetur cum distinctione. Si enim dicatur, Christum esse redemptionem, & justitiam nostram in genere causæ meritoriæ, verum est: si autem in genere causæ formalis, falsum, & a veritate prorsus alienum, ut ex supra dictis constat.

4. Dicendum 2. donum illud supernaturale animæ inhærens, per

quod

quod formaliter juſti efficimur, eſſe ipſammet Gratiam habitualem, ſic dictam, quod animæ inhæreat per modum habitus.

Probatur 1. ex eo, quod (ut ſupra dictum eſt) Apoſtolus de dono illo loquens dicit, illud diffundi in cordibus noſtris, nos illo ungi, quæ verba melius, & aptius intelligi non poſſunt, quam de Gratia habitualiter inhærente.

Probatur 2. auctoritate Concilii Viennenſis Clementina 1. ubi dicitur, opinionem illam Theologorum, quæ aſſerit, in Baptiſmo virtutes, & Gratiam informantem quoad habitum conferri, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum Patrum magis conſonam, & concordem, ſacro approbante Concilio, eſſe amplectendam.

Probatur 3. ex SS. Patribus, quorum verba non niſi de Gratia habituali proprie intelligi poſſunt. S. Dionyſ. Eccleſiaſt. Hier. par. 1. c. 2. dicit, per ſacræ dilectionis operationem ſtatum in nobis Divinum effici. S. Baſil. lib. de Spiritu Sancto c. 26. explicans, quomodo Spiritus Sanctus per Gratiam inhabitet in homine, *Sicut*, inquit, *cernendi vis eſt in oculo ſano, ſic & operatio Spiritus in anima purgata*, &c. *Et quemadmodum ars eſt in eo, qui nactus eſt illam; ita Spiritus in eo, qui recipit, ſemper quidem præſens, at non perpetuo orans*. Et S. Cyril. Alex. l. 4. in Iſa. ora. 2. *Formatur*, inquit, *in nobis Chriſtus, Spiritu Sancto nobis quandam formam per ſanctificationem, & juſtitiam imprimente. Sic enim in animis noſtris elucet character ſubſtantiæ Dei, ac Patris reformans Spiritu Sancto nos per ſanctificationem in ipſam*.

Probatur 4. hac ratione: Homo denominatur juſtus, non ſolum quando actu operatur, ſed etiam quando nihil actu agit, v. g. quando dormit, & hæc denominatio non eſt extrinſeca, ſed intrinſeca, & ex conſequenti per Gratiam inhærentem, quæ proinde habitualis eſſe debet. Præterea etiam ipſi infantes per Baptiſmum juſtificantur, per ſuſceptionem veræ, & internæ Gratiæ, atqui ejuſmodi Gratia actualis eſſe non poteſt, cum ipſi infantes nullius motionis actualis in Deum capaces ſint; ergo Gratia illa, per quam juſtificantur, debet eſſe permanens, & habitualis.

Quæres, an hujus ſecundæ aſſertionis veritas de Fide ſit.

Reſpondet Philippus Gaumachæus ad quæſt. 120. cap. 1. quamvis de Fide ſit, hominem juſtificari per aliquam Gratiam, quæ habet veram entitatem realem in anima juſti, ut ex ante dictis conſtat; non eſſe tamen prorſus ex Fide certum, an Gratia illa juſtificans ſit verus habitus, quamvis proxime ad Fidem accedat, nec niſi maxima temeritate negari poſſit. Licet enim Concilium Viennenſe ſupra relatum veritatem illam non definiat, tanquam Fide certam, illam tamen approbat, & amplectendam dicit, tanquam Sanctorum doctrinæ magis conſonam, & concordem.

SE-

SECTIO II.

Quinàm ſint effectus Gratiæ habitualis ſanctificantis.

1. INter plurimos alios ipſius Gratiæ habitualis effectus, qui a Sanctis Patribus, & Doctoribus enumerantur, ſeptem ſunt præcipui, quos hic breviter explicabimus.

Primus eſt remiſſio peccatorum, quæ ſtatim, ac animæ Gratia infunditur, eſſe deſinunt, & penitus ab ea delentur.

Probatur 1. ex Scriptura. Ezech. 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.* Pſal. 50. *Lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Et Rom. 8. *Nihil ergo damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu.*

Probatur 2. ex Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 5. ubi profert anathema in eum, qui dixerit, *per Gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, non tolli totum id, quod veram!, & propriam peccati rationem habet.*

Probatur 3. ex S. Greg. Nazianz. orat. in ſanctum Baptiſma, ubi dicit, Baptiſmi Gratiam uniuſcujuſque hominis peccatum purgare, & maculas omnes peccati prorſus abſtergere. Quod & teſtatur S. Ambroſ. lib. de initiandis c. 7. & S. Aug. lib. 1. cont. duas Epiſt. Pelagianorum c. 12. ubi dicit, Gratiam in Baptiſmo collatam *dare omnium indulgentiam peccatorum, auferre crimina*, &c.

Secundus Gratiæ effectus eſt naturæ ſanitas. Cum enim peccatum ſit languor, & morbus maximus, illo ſublato, ſequitur naturæ ſanitas, juxta quod dicitur Pſal. 102. ubi poſtquam Pſalmiſta ſic locutus eſt, *Benedic anima mea Domino*, &c. *qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis*, adjungit immediate poſtea, *Qui ſanat omnes infirmitates tuas*. Et eadem ratione S. Matth. 9. Chriſtus Dominus ſe medicum eſſe declarat his verbis: *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus.*

2. Obſervandum eſt autem, ſanitatem illam, quam confert Gratia, in eo conſiſtere, non quod per illius infuſionem eximatur homo ab omnibus illis infirmitatibus, quas per peccatum originale contraxit, cum in baptizatis remaneat ſemper concupiſcentia, ſeu fomes peccati, ſed quod per Gratiam infirmitates illæ, quæ mortem animæ inferunt, omnino curentur. Quamvis autem aliæ quædam infirmitates ex originali peccato contractæ in homine juſtificato remaneant, quidquid tamen in illis vere, & proprie nocivum eſt, hoc per Gratiam aufertur, quod Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 5. declarat his verbis: *Manere autem in baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem, hæc ſancta Synodus fatetur, & ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti Gratiam repugnantibus, non valet; quinimo qui legitime certaverit, coronabitur.*

Tertius effectus eſt decor, & pulchritudo quædam ſpiritualis ipſius

Digitized by Google

pſius animæ, ut habetur in Catechiſmo Conc. Trid. p. 2. c. 11. *Eſt autem Gratia qualitas Divina in anima inhærens, ac veluti ſplendor quidam, & lux, quæ animarum noſtrarum maculas omnes delet, ipſaſque pulchriores, & ſplendidiores efficit.* Unde S. Aug. tract. 9. in 1. Ep. S. Joannis inquit: *Anima noſtra fœda eſt per iniquitatem; amando Deum pulchra efficitur; quantum in te creſcit amor, tantum creſcit pulchritudo.* Porro ex hac pulchritudine animæ ſequitur

Quartus effectus eſt reddere hominem Deo gratum, & dilectum Pſal. 145. *Dominus diligit juſtos.* Sap. 4. *Placita erat Deo anima illius.* Et S. Hieron. in cap. 10. Danielis, ad illa verba, *vir deſideriorum*, dicit in alia verſione haberi, virum deſiderabilem, eo quod omnis Sanctus habens in ſe animæ pulchritudinem, amabilis, & deſiderabilis Domino efficitur.

Quintus Gratiæ effectus eſt hominem juſtum efficere filium Dei adoptivum. Unde Apoſt. Rom. 8. Gratiam Chriſti vocat *Spiritum adoptionis.* Et S. Joan. Epiſt. 1. c. 3. *Videte*, inquit, *qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & ſimus.* Et in Catechiſmo Conc. Trid. par. 4. cap. 9. dicitur, Baptiſmum ideo Sacramentum regenerationis ab Apoſtolo vocari, quia per Gratiam in eo collatam naſcimur ex Deo, tanquam ejus filii. Et S. Th. q. 114. a. 4. dicit, per eandem gratiam hominem Divinæ naturæ conſortem fieri, ac in filium Dei adoptari. Ex qua adoptione, ut ibidem aſſerit S. Th. ſequitur

3. Sextus gratiæ effectus, ſcilicet jus ad vitam æternam, idque titulo hæreditatis. *Si filii* (inquit Apoſto. Rom. 8.) *& hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Pſal. 36. *Juſti autem hæreditabunt terram.* Illud autem jus ad æternam gloriam eatenus effectum ſuum obtinebit, ſi homo juſtus uſque ad extremum vitæ in ſtatu Gratiæ perſeveret.

Septimus denique Gratiæ effectus eſt dignitas, & valor, qui ex ipſa gratia derivatur in actiones bonas, & meritorias hominis juſti, ratione cujus poteſt per illas de condigno ejuſdem gratiæ, & gloriæ augmentum promereri. Unde Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. docet, vitam æternam duplici titulo juſtis uſque in finem vitæ in juſtitia perſeverantibus eſſe reddendam, hæreditatis ſcilicet, & mercedis. Hanc enim ut hæreditatem obtinent infantes poſt Baptiſmi ſuſceptionem ante rationis uſum ex hac vita decedentes, cum nullius meriti capaces ſint: eandem vero tum ut hæreditatem, tum ut mercedem juſti adulti recipiunt, qui præter jus adoptionis ad illam, etiam bonorum operum meritis ſe illa dignos reddiderint, & ſic uſque in finem vitæ perſeveraverint. Verum de illo ſeptimo gratiæ effectu plenius capite ſequenti agetur.

SECTIO III.

An simul cum habituali Gratia aliqui virtutum habitus in anima infundantur.

1. SUpponimus ex S Th. 1. 2. q. 57. & seqq. duo esse virtutum genera, acquisitarum scilicet, & infusarum. Acquisitæ dicuntur illæ, quarum habitus per earundem actus acquiruntur, de quibus Philosophi in Ethicis agere consueverunt. Infusæ vero illæ dicuntur, quarum habitus non producuntur per actus, sed divinitus infunduntur. Virtutes autem illæ infusæ duplicis adhuc sunt generis. Quædam enim sunt Theologicæ, sic dictæ, quod Deum, tanquam objectum suum immediatum respiciant, quales sunt Fides, Spes, & Charitas. Aliæ vero sunt morales, quæ in eo præsertim ab acquisitis differunt, quod morales virtutes acquisitæ finem aliquem rectæ rationi naturali convenientem duntaxat spectent, infusæ vero ad altiorem, & supernaturalem actus suos dirigant.

Supponimus 2. præter illas virtutes morales infusas, dari etiam aliquos alios habitus supernaturales, qui communiter vocantur dona Spiritus sancti, de quibus agit S. Th. qu. 68. ar. 1. ubi docet, dona illa differre a virtutibus infusis in eo, quod animam perficiunt ad hoc, ut efficiatur prompte mobilis ab inspiratione Divina, seu a Spiritu sancto, ad actiones quasdam virtutum exequendas. His præsuppositis, pro quæstionis propositæ resolutione

Dicendum 1. simul cum gratia virtutum Theologicarum, Fidei, Spei, & Charitatis habitus in animam infundi.

Hæc veritas expresse habetur in Concil. Trident. sess. 6. c. 7. his verbis: *Unde in ipsa justificatione, cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem*, &c.

2. Dicendum 2. simul cum gratia habitus virtutum moralium supernaturalium, quæ ad communem statum Christianorum pertinent, in animam infundi.

Prob. 1. ex c. 8. Sap. ubi dicitur, Sapientiam Divinam docere sobrietatem, & prudentiam, & justitiam, & virtutem. Atqui Sapientiam Divinam, seu Deum docere illas virtutes nihil est aliud, quam eas infundere, ut dicitur in Conc. Milevit. seu potius Carthag. c. 4.

Prob. 2. ex SS. Patribus, qui simpliciter asserunt, hominem, dum in gratia Dei est, omnibus præditum esse virtutibus, quas, cum ab eadem gratia excidit, infeliciter amittit. Unde S. Hier. præfatione in Threnos Jeremiæ, de anima in peccatum lapsa loquens, *Non auri*, inquit, *& argenti metallo, sed virtutibus radiabat, ablata sunt hæc omnia, nudata est domus Dei cunctis ornamentis suis*. Et S. Aug. tract. 8. in Ep.

1. S. Joannis, enumeratis variis virtutibus, quæ in anima juſti reperiuntur, dicit, illas eſſe ad inſtar exercitus, Chriſtumque Dominum in interiori homine habitantem, virtutibus illis quaſi miniſtris ſuis uti. Et in Catechiſmo Conc. Trid. par. 2. c. 2. hæc verba habentur: *Huic autem Gratiæ additur nobiliſſimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum Gratia divinitus infunduntur. Quare cum Apoſtolus ſcribens ad Titum ait, Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis Spiritus ſancti, quem effudit in nobis abunde per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum, S. Auguſtinus hæc verba explanans (effudit abunde) Nimirum, inquit, ad remiſſionem peccatorum, & copiam virtutum.*

Diximus in aſſertione, virtutes illas infundi, quæ ad communem Chriſtianorum ſtatum pertinent. Certum eſt enim, virtutes quaſdam eximias, & ſingulares, quæ ad ſtatum illum non ſunt neceſſariæ, in juſtificatione ſimul cum gratia omnibus non conferri, ut patet de continentia virginali, de qua loquens Apoſtolus 1. Cor. 7. *Unuſquiſque*, inquit, *proprium donum habet ex Deo.*

Notandum eſt, virtutum illarum infuſarum habitus non conferre facilitatem in operando, cum formaliter non expellant malos habitus contrarios, qui ante juſtificationem in ſtatu peccati contracti ſunt, ſed tribuere ſolum voluntati novam poteſtatem ad actus ſibi proprios exercendos. Unde minime mirum videri debet, ſi aliquando peccatores recenter juſtificati difficultatem in exercendis illis actibus experiantur; quæ tamen difficultas ab ipſis ſuperari poteſt auxilio tum ipſarum virtutum infuſarum, tum etiam gratiarum actualium, quæ nunquam illis deſunt.

Dicendum 3. præter ſupra dictas virtutes Theologicas, & morales, dona etiam Spiritus ſancti ſimul cum gratia in animam infundi.

Conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 7. ubi dicit, *Juſtificationem non eſſe ſolam peccatorum remiſſionem, ſed ſanctificationem, & renovationem interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem Gratiæ, & donorum.* Id etiam docet S. Th. ſup q. 68. ar. 2. ubi dicit, dona illa Spiritus Sancti eſſe homini ad ſalutem neceſſaria, quoniam ad hunc finem, qui prorſus ſupernaturalis eſt, & omnem ejus facultatem longe ſupergreditur præter omnia ſupra dicta, indiget adhuc peculiari motione, & ductu Spiritus ſancti, juxta illud Pſal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.*

In quo elucet admirabilis prorſus, & magnifica Dei erga homines benignitas, & miſericordia, qui naturæ noſtrę adeo fragili, & imbecilli tot & tanta gratiæ ſuæ adminicula, & auxilia providit, ut nos elevet, & deducat ad finem illum ſublimem, & ſupernaturalem, propter quem creati, & redempti ſumus.

Dices, multos eſſe idiotas, & ſimplices, qui, quamvis ſint in ſtatu gratiæ, illis tamen donis carere videntur, ut dono ſapientiæ, ſcientiæ, &c.

Reſpon-

Reſpondetur, dona illa infundi quoad habitus, quorum actus varii ſunt pro varietate conditionum, & ſtatuum, in quibus Spiritus ſanctus per illa dona unumquenque juſtum ad ſequendum inſtinctum ſuum diſponit in iis, quæ ſtatui ſuo competunt, ut ſalutem æternam conſequatur. Unde nullus eſt adeo idiota, & ſimplex, qui, ſi gratia ſanctificante præditus ſit, non habeat lumen ſapientiæ, & ſcientiæ infuſum, quatenus ſibi neceſſarium eſt, ut ad finem ſupernaturalem in omnibus ſuis actibus dirigatur. Imo experientia ſatis conſtat, idiotas, & ſimplices in gratia Dei conſtitutos, quamvis nullo ingenii acumine, nulla ſcientia, aut humana ſapientia præditi ſint, in iis tamen, quæ ad ſalutem ſpectant, interiore lumine dirigi, quo carent illi, quos ſapientes, & prudentes hujus ſæculi vocat Apoſtolus, qui in temporalibus negotiis maxime perſpicaces, in rebus ad æternam ſalutem ſpectantibus cæci ſunt, & quaſi judicio, ac ratione deſtituti. Unde dicit Apoſt. 1. Cor. 1. *Videte, fratres, vocationem veſtram, quia non multi ſapientes ſecundum carnem.* Et S. Auguſt. lib. 8. Confeſſ. cap. 8. *Surgunt indocti, & cœlum rapiunt, & nos cum doctrinis noſtris ſine corde volutamur in carne, & ſanguine.*

SECTIO IV.

An Gratia habitualis a charitate diſtincta ſit.

1. CErtum eſt ex ante dictis, charitatem a gratia habitualis ſanctificante nunquam eſſe disjunctam, proindeque illum, qui gratiam habitualem accipit, etiam charitatis habitum ſibi infuſum recipere. Sed controverſum eſt inter Doctores, an gratia, & charitas ſint a parte rei quid unum, an vero illarum habitus realiter inter ſe ſint diſtincti.

Duæ ſunt autem ſuper hac quæſtione Theologorum ſententiæ.

Alii enim exiſtimant, realiter inter ſe diſtingui, & gratiam quidem in ipſa animæ ſubſtantia, tanquam in proprio ſubjecto, ſedem habere, charitatem vero in voluntate; & per charitatem nos diligere Deum, per gratiam nos a Deo diligi.

Alii vero aſſerunt, gratiam, & charitatem unum, eundemque eſſe habitum, nec ab invicem, niſi ratione diſtingui. Ita Bellar. l. 1. de grat. & alii.

Hujus autem ſecundæ ſententiæ (quam ut probabiliorem amplectimur) veritas probatur 1. ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. ubi quamvis ſuper hac quæſtione (cum ad fidem minime pertineat) nihil definire voluerit, ſatis aperte tamen indicavit, cui ſententiæ magis faveret. Poſtquam enim dixit, unicam formalem cauſam noſtræ juſtificationis eſſe juſtitiam Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit, explicans poſtea, quænam ſit illa juſtitia, dicit,

peccatorem juſtum fieri, dum paſſionis Chriſti merito, per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inhæret. Ubi nullius alterius gratiæ juſtificantis, præter quam charitatis, mentionem facit.

Prob. 2. ex S. Auguſt. lib. de nat. & grat. cap. ult. ubi ſic loquitur: *Charitas inchoata, inchoata juſtitia eſt, charitas provecta, provecta juſtitia eſt, charitas magna, magna juſtitia eſt, charitas perfecta, perfecta juſtitia eſt.* Et S. Bernard. lib. de modo bene vivendi cap. 4. *Timor ſanctus introducit in mentem hominis perfectam charitatem, perfecta autem charitas perfecta eſt ſanctitas.*

Quærunt hic aliqui, an ſicut habitualis, ſic etiam actualis charitas formaliter hominem ſanctificet, an v. g. actus perfectæ contritionis ex vero charitatis motivo elicitus per ſe formaliter hominen juſtificet.

Reſpondetur 1. certum eſſe, quacunque ratione id fiat, ſive formaliter, ſive meritorie, ſive alio quovis modo, actum perfectæ contritionis, ſeu charitatis peccata delere, hominemque juſtificare. Id enim expreſſe definitum eſt in Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi dicit, contingere aliquando, contritionem charitate perfectam eſſe, hominemque Deo reconciliare, priuſquam Sacramentum pœnitentiæ actu ſuſcipiatur.

Reſpondetur 2. probabiliſſimum eſſe, etiam formaliter, per ipſummet actum charitatis hominem juſtificari, proindeque peccata omnia deleri, cum (ut ait S. Doct 2.2. q.27. a.4.ad 3.) per actum quemlibet perfectum charitatis averſio a Deo formaliter tollatur, & anima immediate Deo conjungatur vinculo ſpiritualis unionis. Unde dicitur 1.S. Jo. 4. quod *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Et S. Bern. ſer. 83. in Cant. dixit, Charitatis actum eſſe, *ſpiritualis connubii animæ cum Deo non ſolum contractum, ſed etiam amplexum*.

SECTIO V.

An aliquæ diſpoſitiones ad juſtificationem requirantur, & quæ.

1. SUpponimus tanquam certum ex Fide, ſolum Deum eſſe cauſam principalem efficientem juſtificationis. Hoc enim conſtat ex Script. Job. 14. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu, qui ſolus es?* Iſa. 43. *Ego ſum, qui deleo iniquitates tuas*. Unde ſequitur, ex pura, & gratuita Dei miſericordia pendere juſtificationem hominis, illumque proinde non alio modo poſſe juſtificationem conſequi, niſi eo quem ipſe Deus illi præſcripſit. Hoc præſuppoſito, pro quæſtionis propoſitæ reſolutione,

Dicendum 1. Deum, ut hominem adultum juſtificet, aliquas ab illo diſpoſitiones, ſeu bonos aliquos motus liberi arbitrii exigere, ad quos tamen illum gratiæ actualis auxilio excitat, & adjuvat. Ita S. Th. q. 113. a. 3.

Prob.

Prob. 1. ex Script. quæ innumeris prope in locis hortatur peccatores ad pœnitentiam, ad timorem Dei, & alios ſimiles actus virtutum, ut per illos ad peccatorum remiſſionem accipiendam ſe diſponant.

Prob. 2. ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. ubi explicat varios actus virtutum, per quos peccator ad juſtificationem diſponitur, & c. 9. ubi profert anathema in eum, qui dixerit, nulla ex parte neceſſe eſſe, ut impius ad juſtificationis gratiam conſequendam voluntatis ſuæ motu præparetur, ac diſponatur.

Prob. 3. ex his verbis S. Aug. ſer. 16. de verb. Dom. c. 11. *Qui fecit te ſine te, non juſtificat te ſine te; fecit neſcientem, juſtificat volentem.*

Objicies, in Conc. Arauſicano II. can. 4. dici Deum, ut a peccato purgemur, voluntatem noſtram non expectare.

Reſpondetur, verum eſſe, quod Deus non expectat voluntatem noſtram, ut primam gratiam vocantem, & excitantem tribuat, a qua incipit noſtra juſtificatio, falſum autem eſſe, poſtquam Deus peccatorem gratia ſua excitavit, ut pœniteat, illum ejus voluntatem non expectare, ut ei tribuat peccati remiſſionem, gratiamque juſtificantem ei infundat. Et hunc eſſe Concilii ſenſum indicant verba ſequentia, quibus dicit, Ut purgari velimus, per Spiritus Sancti infuſionem, & operationem in nobis fieri.

Dicendum 2 primam ex diſpoſitionibus in adulto requiſitis ad juſtificationem, eſſe Fidem. Ita S. Th. 1. 2. q. 113. a. 4. & 5.

Probatur ex eo, quod dicit Apoſt. Hebr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum*, &c.

Deinde ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 8. ubi Fides dicitur eſſe *humanæ ſalutis initium, & fundamentum, ac radix omnis juſtificationis.*

Et S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. c. 7. *Fides*, inquit, *prima dicitur, ex qua cætera impetrantur.* Et ex S. Cyrillo Jeroſol. Catecheſi 1. ubi dicit, Fidem eſſe quaſi oculum, & lampadem ad viam ſalutis inveniendam.

2. Obſervandum eſt autem, Fidem illam, quam dicimus ad juſtificationem requiri, non eſſe fiduciam, ſeu confidentiam, qua credit homo, ſua peccata ſibi eſſe a Deo remiſſa (ut falſo dicunt Hæretici) ſed eſſe Fidem illam, qua veritatibus a Deo revelatis aſſentimur. Unde Scriptura deſcribens Fidei actum ad juſtificationem neceſſarium explicat illum per aſſenſum datum veritatibus a Deo revelatis, non vero per fiduciam de peccatorum commiſſorum obtenta remiſſione. S. Jo. 20. *Hæc ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Et Eccleſia etiam nullam aliam a baptizandis Fidem exigit, quam eorum, quę in Symbolo continentur.

Dicendum 3. Fidem ſolam non ſufficere, ſed præter illam, aliarum quoque virtutum actus, tanquam diſpoſitiones ad juſtificationem conſequendam requiri.

Hoc conſtat ex eo, quod Scriptura ad peccatoris juſtificationem,

timoris, ſpei, pœnitentiæ, aliarumque ſimilium virtutum actus, æque ac Fidei requirit, ut mox dicetur.

Ad objectiones autem Hæreticorum ſolvendas, hoc unum advertere ſufficiat, nuſquam haberi in Scripturis, fidem ſolam juſtificare. Dicit quidem Apoſtolus variis in locis, nos juſtificari ex Fide, quod veriſſimum eſt, cum ſit initium, ac radix omnis juſtificationis, ſed non dicit, nos ex ſola Fide juſtificari.

3. Dicendum 4. præter Fidem quinque alias diſpoſitiones ordinarie concurrere ad juſtificationem, ut habetur in Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 6. ſcilicet Divinæ juſtitiæ timorem, ſpem veniæ ex Divina miſericordia, dilectionem Dei, qua ipſe propter ſe, & ſuper omnia diligatur, & ex illius dilectionis motivo odium, ac deteſtationem peccati, ac propoſitum novæ vitæ, obſervationiſque mandatorum, nec non ſuſcipiendi Baptiſmi in eo, qui nondum baptizatus eſt. Idem dicendum eſt de Pœnitentię Sacramento, ſi homo baptizatus ſit.

Jam quod ſpectat ad timorem Divinæ juſtitiæ, dicit Concilium, peccatores illo utiliter concuti, quod adverſus Lutherum declaravit, qui docuit, timorem illum eſſe peccatum, ut patet ex Bulla condemnationis articulorum ipſius a Leone X. factæ, & ex can. 8. ejuſdem ſeſſ. 6. Conc. Trid. ubi anathema dicitur ei, qui hoc docuerit.

Hæc autem veritas, præter ipſius Concilii, ac Summi Pontificis auctoritatem, probari poteſt, & error oppoſitus refelli ex Script. Prov. 14. *Timor Domini fons vitæ*. Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum*. Et l. 2. Reg. c. 12. Nathan Propheta comminatione pœnarum Davidem ad pœnitentiam cohortatus eſt. Et S. Matth. 3. S. Joannes Baptiſta idem fecit erga Judęos Et Chriſtus Dom. S. Luc. 12. hortatur ad timendum eum, qui poſtquam corpus occiderit, animam poteſt mittere in gehennam. Unde patet, quam vere dixerit Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. timorem illum gehennæ *eſſe donum Dei*, *& impulſum Spiritus Sancti*, *non adhuc quidem inhabitantis*, *ſed tantum moventis*, *quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat*. Ut autem hæc melius intelligantur,

4. Obſervandum eſt, timorem illum ſervilem duplici modo concipi poſſe, 1. quando quis a peccato abſtinet, vel bonum aliquod facit, eo tantum fine, ut effugiat pœnam, & ita diſpoſitus eſt, ut niſi timeret pœnam, nec malo abſtineret, nec bonum faceret, & ſic fuga pœnæ ſit quaſi ultimus finis, quem ſibi proponit in faciendo bono, vel abſtinendo a malo: & hic timor malus eſt. 2. quando aliquis abſtinet quidem a malo, vel bonum aliquod facit, ut pœnam effugiat, ſed ita, ut fuga, & devitatio pœnæ ſit tantum finis proximus, non vero ultimus, quo ad abſtinendum a malo, vel ad bonum faciendum moveatur, atque ita diſpoſitus ſit, ut quamvis pœnam evitare poſſet, non tamen propterea vellet aut malum committere, aut bonum, quod ſibi faciendum eſt, omittere: & hic timor bonus eſt, atque utilis, ac de illo intelligenda ſunt ea, quæ ſupra diximus.

Quod

Quod ſpectat ad ſpem, certum quoque eſt ex Scriptura, illam requiri ad juſtificationem. Pſ. 31. *Sperantem in Domino miſericordia circundabit*. Prov. 28. *Qui ſperat in Domino, ſanabitur*.

De dilectione Dei ſimiliter conſtat ex his Chriſti Domini verbis S. Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*.

De odio etiam, & deteſtatione peccati, patet ex innumeris prope Scripturæ locis, hanc præſertim diſpoſitionem ad peccatoris juſtificationem requiri, ſicut & propoſitum novæ vitæ, obſervationis mandatorum, ac ſuſcipiendi Sacramenti ſive Baptiſmi, ſive Pœnitentiæ, ut plenius dicetur in tractatu de Sacramentis.

Dices, ex Concilio Tridentino ſupra, ſolam contritionem perfectam ſufficere ad peccatoris juſtificationem, unde ſequitur, illarum virtutum actus ad eam minime requiri.

Reſpondetur concedendo antecedens, & diſtinguendo conſequens, non requiri, ut illarum virtutum actus explicite ſemper eliciantur, conceditur, non requiri, ut ſaltem virtualiter, & implicite, negatur. In actu enim perfectæ contritionis omnium illarum virtutum actus virtualiter, & implicite continentur. Nam qui vere dolet Deum offendiſſe, eo quod illum perfecte, & ſumme diligat, is & virtualiter in Deum credit, & timet illum, ſi non timore ſervili, certe reverentiali, & filiali & ſperat in eum, quem ſumme bonum agnoſcit, & in poſterum vult illi obſequi, & omnia præſtare, quæ ipſi placita eſſe cognoſcit.

SECTIO VI.

An gratia habitualis, ſeu charitas, augeri, vel minui, vel amitti poſſit.

QUod ſpectat ad primam quæſtionis propoſitæ partem, dicendum eſt, gratiam habitualem, ſeu charitatem poſſe in hac vita augeri. Ita S. Thom. 2. 2. q. 24. a. 4.

Conſtat in primis ex Scriptura. Prov. 4. *Juſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens, creſcit uſque in perfectam diem*: & Apoc. 22. *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc, & qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc*. Deinde ex Conc. Trident. ſeſſ. 5. c. 10. ubi dicit, *Juſtificatos in ipſa juſtitia per Chriſti Gratiam accepta, cooperante Fide, bonis operibus creſcere, atque magis juſtificari*.

Obſervandum eſt autem, gratiæ habitualis, ſeu charitatis augmentum non fieri inſtar aliarum virtutum acquiſitarum, quæ quidem, ſicut per actus producuntur, ſic etiam per eoſdem augentur, & intenduntur. Cum enim gratiæ, ſeu charitatis habitus non producatur per actus, ſed a Deo infundatur, augmentum illius a ſolo Deo eſt, tanquam a cauſa efficiente, non vero ab actibus bonis hominis juſtificati, niſi quatenus per illos ipſius gratiæ, & charitatis augmentum promeretur, ut capite ſequenti dicemus.

Digitized by Google

Quod ſpectat ad ſecundam quæſtionis propoſitæ partem, dicendum eſt, Gratiam habitualem, ſeu charitatem minui non poſſe. Ita S. Th. ſup. art. 10.

Quod probatur ex eo, quod ſi minueretur, hoc fieret vel per ceſſationem ab actibus ipſius charitatis, vel per aliquos actus ſibi contrarios; ſicut & in virtutibus acquiſitis, quæ utroque illo modo minuuntur, quia conſervatio cujuſque rei dependet a ſua cauſa, virtutis autem acquiſitæ cauſa ſunt ipſius actus, unde illis ceſſantibus, vel aliis contrariis advenientibus, paulatim minuitur ipſius virtutis habitus, ac tandem totaliter corrumpitur. Hoc autem in Gratia, ſeu charitate locum non habet. Cum enim charitatis habitus neque producatur, neque augeatur per actus, hinc fit, ut (præciſe loquendo) per actuum ceſſationem directe non minuatur. Neque etiam per actus contrarios, ſeu per peccata. Peccatum enim, ſi mortale ſit, non minuit, ſed totaliter charitatis habitum corrumpit, ut mox dicetur, ſi autem veniale ſit, habitum charitatis non minuit. Si enim minueret, vel effective, vel meritorie minueret: non effective, quia ipſi charitati non opponitur, neque etiam meritorie; qui enim delinquit in minori (aut ait S. Doct.) non meretur detrimentum in majori, neque Deus ſe ab homine magis avertit, quam homo avertat ſe ab ipſo. Quod quamvis verum ſit, recte tamen monet S. Doct. ibidem, aliquo ſenſu dici poſſe, per peccata venialia, vel per ceſſationem ab exercitio bonorum operum indirecte minui Gratiam, vel charitatem, in quantum minuitur fervor ejus, & homo magis, ac magis diſponitur ad totalem ipſius corruptionem.

Quod denique ad tertiam quæſtionis propoſitæ partem attinet, certum eſt, gratiam poſſe amitti.

Conſtat ex Script. 1. Ezech 18. *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus non recordabuntur*. Et experientia nimis funeſta compertum eſt, juſtitiam, & gratiam non ſolum poſſe amitti, ſed etiam de facto fere ab omnibus amitti, ac pauciſſimos eſſe, imo pene nullos, qui gratiam in Baptiſmo acceptam uſque in finem vitæ retineant, quique Pœnitentiæ remedio non indigeant.

SECTIO VII.

An aliquis certo ſcire poſſit, ſe eſſe juſtificatum.

1. QUæſtionis ſenſus eſt, an aliquis certus eſſe poſſit certitudine Fidei, cui proinde non poſſit ſubeſſe falſum, ſe eſſe juſtificatum, ac in ſtatu gratiæ habitualis ſanctificantis conſtitutum. Pro cujus reſolutione

Dicendum 1. neminem debere, nec poſſe credere certo, ſe eſſe juſtificatum.

Eſt de Fide contra Calvinum, qui l. 3. Inſt. c. 2. §. 16. & ſequentibus, & in

& in Antidoto Concil. Trid. ad c. 13. & 1. ſeſſ. 6. aſſerit, quemlibet Fidelem non ſolum eſſe certum de ſua juſtificatione, ſed etiam teneri ad credendum, ſe per Chriſti juſtitiam ſibi imputatam eſſe juſtificatum.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ Fidei probatur 1. ex Scriptura. Eccl. 9. *Neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit.* Pſal. 18. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, Domine*, ex quo loco S. Hieronym. l. 1. adverſus Pelagianos probat, juſtorum nemini plane cognitum eſſe, ſitne abſque peccatis, an non. Et 1. Cor. 4. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum.*

Probatur 2. ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 9. ubi expreſſe habetur, quod, *Sicut nemo pius de miſericordia Dei, de Chriſti merito, deque Sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet, ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuamque propriam infirmitatem, & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua Gratia formidare, & timere debet, cum nullus ſcire valeat certitudine Fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe Gratiam Dei eſſe conſecutum.*

Probatur 3. ex S. Auguſt. ſerm. 23. de verbis Domini, *Fortaſſe*, inquit, *tu nihil inveneris in conſcientia tua, invenit ille qui melius videt.* Et S. Bernard. ſerm. 3. de Adventu, *Accedit ad ſollicitudinis cumulum, & pondus timoris, quod, cum & meam, & proximi conſcientiam ſervare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota; utraque abyſſus eſt imperſcrutabilis; utraque mihi nox eſt.*

Porro id ſapientiſſime a Deo factum eſſe, ut de propria juſtificatione nullam habeant homines (quandiu in hac mortali vita degunt) certitudinem, inde conſtat, quod (ut ait S. Auguſt. l. de corrept. & Grat. cap. 15.) *In hoc loco tentationis tanta eſt infirmitas, ut etiam poſſit ſuperbiam generare ſecuritas.*

Dicendum 2. quamvis ſecundum legem ordinariam nemo ſcire certo poſſit, ſe eſſe in ſtatu gratiæ ſanctificantis, id tamen extraordinarie per ſpecialem revelationem divinitus factam poſſe cognoſci, ut de facto SS. Virgo id cognovit, cum ab Angelo audivit, *Ave Gratia plena, Dominus tecum*, item S. Magdalena, cum Chriſtus Dominus illi dixit, *Remittuntur tibi peccata tua*, & etiam omnes Sancti Apoſtoli, ut docet S. Th. q. 24. de verit. art. 49.

Dicendum 3. poſſe etiam quemlibet juſtum, citra omnem revelationem, habere certitudinem aliquam moralem, ſeu conjecturalem de ſua juſtificatione, ſigniſque quibuſdam, & veriſimilibus argumentis atque conjecturis probabiliter cognoſcere, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, in quibus tamen, qualiacumque ſint, nullus abſolute debet conquieſcere, neque in ſeipſo confidere, vel gloriari, *Quoniam* (ut recte monet Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 16.) *omnis hominum vita non humano judicio examinanda, & judicanda eſt, ſed Dei, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo.*

C A-

Digitized by Google

CAPUT VII.

De altero Gratiæ effectu, seu de Merito.

SECTIO I.

An possit homo aliquid a Deo mereri.

1. OBservandum est, nos hic non sumere nomen meriti late, prout etiam aliquando in malam partem accipitur, ut 2. Paralip. c. 19. *Iram Domini mereberis*, sed stricte, & proprie, prout significat actionem liberam, honestam, & bonam, quæ mercede aliqua, & præmio digna est, qua in significatione dicitur Eccl. 16. *Omnis misericordiæ faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum.* Hac observatione supposita, pro quæstionis propositæ resolutione

Dicendum est, hominem posse vere, & proprie aliquid a Deo mereri.

Est de Fide contra Calvinum, & ejus asseclas, qui nomen Meriti communiter rejiciunt, tanquam Divinæ gratiæ, ac misericordiæ injuriosum, ac superbiam, & præsumptionem redolens. Verum, quam falso id dicant, & ut potius desidiæ suæ, ac socordiæ, quam ut Dei gloriæ consulant, ex iis, quæ mox dicemus, patebit. Nostræ igitur assertionis veritas

Probatur 1. ex pluribus Scripturæ locis, in quibus mentio fit mercedis a Deo justis reddendæ, propter bona illorum opera, ut S. Matth. 5. *Cum persecuti vos fuerint propter nomen meum, gaudete, & exultate, quia merces vestra multa est in cælo.* 1. Cor. 3. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.*

Probatur 2. ex Conc. Arausc. can. 18. *Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed Gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant.* Et ex Concil. Trident. sess. 6. c. 16. *Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam Gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda.*

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui unanimi consensu bonis justorum operibus merendi vim inesse docent, ut S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ post medium, *Justitia*, inquit, *opus est, ut promereri quis possit Deum, præceptis ejus, ac monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.* S. Aug. Ep. 105. *Nonnulla*, inquit, *sunt plane, quia justi sunt, sed ut justi fierent, merita non fuerunt.*

Objicies 1. S. Luc. cap. 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia servi inutiles sumus.*

Respondetur, nos esse servos inutiles (ut explicat S. Ambr. lib. 8. in S. Luc.) si consideremus id, quod facimus, prout a nobis tantum est, sed non, ut est a Christo in nobis per Gratiam suam operan-

Digitized by Google

rante, vel, ut explicat Beda in hunc locum, nos esse servos inutiles respectu Dei, cum nihil illi utilitatis accedat ex operibus nostris, quamvis per ejus misericordiam, & gratiam opera illa bona nobis sint valde utilia, & proficua.

Objicies 2. ex Isa. 64. *Facti sumus immundi omnes nos, & ut pannus menstruatæ omnes justitiæ nostræ.*

Respondetur, Prophetam illic loqui, non in persona justorum, sed Judæorum, qui cum peccatis in anima sordescerent, merito dicere poterant, justitias suas, id est legis externas observationes, immundas esse, & sordidas in conspectu Dei, cum (ut Christus dixit) quæ de corde exeunt, ea sint, quæ coinquinent hominem. Ita hunc locum explicat S. Hieronymus in Commentariis in illud Prophetæ caput.

SECTIO II.

An meritum recte dividatur in meritum de condigno, & meritum de congruo.

1. PEr meritum de condigno intelligunt Theologi meritum illud, quod mercede, ac præmio ex se dignum est, & cui proinde ex quadam justitia debetur merces, ac præmium; per meritum autem de congruo illud, quod, quamvis mercede non sit ex se dignum, illi tamen ex decentia quadam, & congruitate debetur. Hac observatione supposita,

Dicendum 1. Justos posse de condigno aliquid a Deo mereri.

Probat. 1. ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur, justos per bona opera fieri dignos præmio, & remuneratione. Sap. 3. *Deus tentavit illos, & invenit eos dignos se.* S. Matth. 10. *Dignus est operarius mercede sua.* Apoc. 3. *Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.* Item ex iis, in quibus dicitur, Deum bonis justorum operibus reddere mercedem ex quadam justitia. S. Matth. 20. *Quod justum fuerit, dabo vobis.* Hebr. 6. *Non est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri.* Ad Timoth. 4. *Bonum certamen certavi*, &c. *in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex, non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus,* quæ Apostoli verba Concilium Trident. supra de mercede bonis justorum operibus debita, & a Deo reddenda explicat.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui passim Deum erga justos debitorem esse dicunt, ut S. Cypr. l. de eleemosyna, *Præclara,* inquit, *ac divina res, salutaris operatio, quæ promeretur Christum judicem, & Deum computat debitorem.* S. Ambr. l. 7. in S. Luc. *Reddes ergo, Domine, quod debes; beati, quibus es debitor.* S. Hieron. Ep. ad Helvidiam cap. 1. *Quanta beatitudo pro parvis magna recipere, & Deum habere debitorem!* Et S. Aug. serm. 6. de verbis Apostoli, *Possumus ita Deum alloqui tanquam debitorem, eique dicere, Redde, quod promisisti, quia fecimus, quod jussisti.*

Obji-

Objicies, inter Deum, & creaturam nullam esse posse justitiam, neque Deum posse esse unquam debitorem ulli creaturæ fieri.

2. Respondetur, hoc verissimum esse, si creatura præcise secundum se consideretur, non item, si quatenus homo justus est membrum vivum Christi Dom. & ex ejus merito, ac virtute operatur. Et quamvis etiam ea ratione inter Deum, & hominem non possit esse justitia stricte sumpta; est tamen inter utrunque vera aliqua ratio justitiæ late sumptæ, qualis est inter patrem, & filium, dominum, & servum.

Dicendum 2. dari etiam meritum de congruo.

Probatur ex iis Scripturæ locis, in quibus aliquid a Deo Peccatoribus dari dicitur intuitu aliquorum bonorum operum, ut Exod. 1. refertur de obstetricibus Ægyptiorum, & Act. 10. de Cornelio Centurione. Certum est autem, peccatores nihil a Deo posse de condigno mereri, ut Sectione sequenti dicetur; unde sequitur, meritum illorum esse tantum de congruo.

SECTIO III.

Quænam conditiones requirantur ad meritum ex parte illius, qui meretur.

1. QUæstio intelligenda est de merito de condigno, quod proprie, & simpliciter meritum dicitur. Et pro illius resolutione Dicendum est, duas potissimum conditiones requiri ex parte illius, qui meretur. Prima est, ut sit in statu Gratiæ sanctificantis, secunda, ut sit in statu viæ. Ita communiter omnes.

Primæ conditionis necessitas probatur 1. ex Scriptura S. Joan. 15. *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* Et 1. Cor. 13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 16. ubi meritum dicitur esse fructus justificationis, diciturque, sine unione cum Christo, ac virtute, quam in justificatos influit, bona illorum opera meritoria esse non posse.

Probatur 3. ex S. Greg. lib. 2. Moral. c. 8. ubi dicit, quod *non Abel ex muneribus, sed ex Abel munera oblata placuerunt*, quasi dicat, Deum prius intueri personam, quam munera, & opera ejus, illaque ipsi accepta esse non posse, nisi persona offerentis, vel operantis ipsi grata, & accepta sit.

2. Secundæ conditionis necessitas constat 1. ex Scriptura S. Jo. 9. *Venit nox* (mortis tempus scilicet) *quando nemo potest operari*, Galat. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum*. Eccles. 11. *In quocunque loco ceciderit lignum, ibi erit.*

Constat 2. ex S. Hier. in c. 6. 1. ad Cor. *Tempus*, inquit, *sementis est vita*

vitæ præsent, quam currimus; cum vita ista transierit, operandi tempus auferetur. Et S. Aug. in Enchir. c. 110. *Nemo*, inquit, *speret, quod hic neglexerit, cum obierit, apud Deum promereri.*

Ratio autem hujus conditionis alia non est, quam ipsius Dei voluntas, qui constituit, ut merita omnia morte finirentur; alias, si ita voluisset, Beati etiam in cœlo mereri potuissent, cum status beatitudinis merito non repugnet, ut patet in Christo Domino.

SECTIO IV.

Quænam conditiones requirantur ex parte actus meritorii.

1. DUæ sunt præsertim conditiones, quæ ex parte actus requiruntur ad hoc, ut sit meritorius.

Conditio prima est, ut sit liber non tantum a coactione, sed etiam a necessitate. Quod hæc conditio requiratur ex parte actus,

Probat. 1. ex Scriptura, Eccl. 31. ubi de homine justo bene operante hæc dicuntur, *Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna; qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Et 2. Cor. 6. ubi Apost. loquens de eleemosyna, ad quam Fideles hortabatur, dicit. *Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate.*

Probat. 2. ex SS. Patribus, qui unanimiter hanc in bonis operibus conditionem requirunt, ut S. Justin. mart. Apolog. 1. circa medium, ubi de bonis justorum operibus loquens, *Neque enim*, inquit, *quidquam horum laude dignum esset, nisi utranque in partem convertere, & quasi flectere se possent.* S. Iren. l. 4. c. 11. *Qui operantur bonum, gloriam, & honorem percipient, quoniam operati sunt bonum, cum possent illud non operari.* Tertull. l. 2. contra Marcion. c. 4. *Tota libertas arbitrii concessa est homini, ut sui dominus constanter occurreret & bono sponte servando, & malo sponte vitando*, &c. *Cæterum nec boni, nec mali merces jure penderetur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate inventus fuisset.* S. Hier. l. 2. cont. Jovin. *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona, nec damnatio est.* Quam illius sententiam referens, & approbans S. Aug. lib. de nat. & Grat. c. 5. *Quis*, inquit, *non agnoscat, quis non toto corde suscipiat, quis taliter conditam humanam neget esse naturam? sed in recte faciendo ideo nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis.* S. Bernard. lib. de Grat. & lib. arbit. non longe post initium, *Ubi necessitas*, inquit, *ibi libertas non est, nec meritum.*

2. Probatur 3. ex eo, quod ad demeritum, seu peccatum requiritur, ut peccantis voluntas libera sit non solum a coactione, sed etiam a necessitate; ergo a contrario ad meritum bene operantis voluntas nullam in agendo non modo coactionem, sed etiam necessitatem pati debet.

Digitized by Google

debet. Consequentia patet, cum utrobique sit par ratio. Antecedens probatur ex S. Aug. lib. de duabus animabus, ubi dicit c. 11. *Neminem vituperatione, suppliciove dignum esse, qui id non faciat, quod facere non potest.* Additque, *Nonne ista cantant & in montibus pastores, & in theatris Poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* Et in lib. de liber. arb. c. 18. *Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? peccatur autem? caveri igitur potest?*

3. Secunda conditio requisita ex parte ipsius actus, ad hoc ut sit meritorius, est, ut sit bonus, & honestus tam ex parte objecti, quam finis, & aliarum circumstantiarum, idest, ut actus ille habeat objectum bonum, & honestum, & fiat propter finem bonum, ac Deo gratum, ac in ipsum Deum vel actualiter, vel saltem virtualiter referatur, nec ulla prava circumstantia vitietur.

Hujus conditionis necessitas constat ex eo, quod in Scripturis retributio, merces, & corona promittuntur tantum operibus bonis. Id etiam expresse habetur in Conc. Trid. sess. 6. ca. 16. & can. 31. & 32. Unde S. Aug. lib. de Grat. & lib. arb. c. 6. *Quæ mala sunt*, inquit, *non coronat Deus*. Quod autem opera illa bona nulla mala circumstantia vitiari debeant, patet ex eo, quod si aliqua tali circumstantia vitiarentur, desinerent esse bona, & honesta cum juxta commune Philosophorum axioma, bonum sit ex integra causa, malum ex quocunque defectu, quod fusius explicabitur in tractatu de actibus humanis.

Addunt aliqui Doctores tertiam conditionem ex parte ipsius actus, ad hoc ut sit meritorius, nimirum ut a charitate sit elicitus, aut saltem imperatus. Quamvis autem verum sit, actus illos, qui a charitate eliciuntur, vel imperantur, esse maxime meritorios præ actibus aliarum quarumcunque virtutum; nihilominus Divinam largitatem, ac benignitatem magis commendat sententia illorum, qui existimant, conditionem hanc, licet optimam, minime tamen esse necessariam ad meritum. Quam proinde ut probabiliorem amplectimur, asserimusque cuivis operi bono, & honesto hominis justi, quamvis non eliciatur ex motivo, vel imperio charitatis, inesse veram, & propriam rationem meriti, dummodo conditiones omnes supra explicatæ illi adsint.

Probatur hæc sententia 1. ex iis omnibus Scripturæ, & SS. Patrum testimoniis, quæ prope innumera sunt, in quibus excitantur, & adjuvantur homines ad opera misericordiæ, aliarumque virtutum exercenda, nulla facta mentione, quod ex motivo, vel imperio charitatis fieri debeant, asseriturque, bonis illis operibus reddendam esse a Deo mercedem.

4. Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. ca. 16. ubi postquam dixit, Christum Dominum in justificatos jugiter influere virtutem, idest Gratiam actualem, quæ bona eorum opera antecedit, comitatur, & subsequi-

tur,

tur, addit postea: *Nihil deesse ipsis justificatis, quominus operibus illis, quæ in Deo* (hoc est in statu Gratiæ habitualis sanctificantis, seu charitatis, per quam Deo unimur, & in ipso manemus) *sunt facta, Divinæ legi plene satisfeciisse, & æternam vitam promeruisse censeantur.*

Ex quibus Concilii verbis constat, bonis operibus, quæ per Gratiæ actualis auxilium, & in statu Gratiæ sanctificantis fiunt, nihil deesse, quominus sint meritoria. Atqui talia sunt opera bona justorum, quæ conditiones supra explicatas habent. Fiunt enim in statu Gratiæ sanctificantis, ut supponimus: fiunt etiam per auxilium Gratiæ actualis, ut cap. 1. docuimus. Ergo talia opera sunt meritoria, nec ulterius requiritur, ut a charitate eliciantur, aut imperentur.

5. Confirmari potest eadem sententia ex can. 24. ejusdem sess. ubi anathema profertur in eum, qui dixerit, *Justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera*. Ubi duo advertenda sunt. Primum est, justitiam seu Gratiam sanctificantem augeri per bona opera, non physice, sed tantum meritorie, ut supra diximus, ac proinde, quando Concilium dicit, justitiam, seu Gratiam augeri per bona opera, idem esse, ac si diceret, hominem justum per bona opera, ipsius justitiæ, & Gratiæ augmentum promereri. Secundum est, Concilium loqui de quibuscunque operibus bonis indistincte, & indefinite, ut recte observavit S. Franciscus Salesius in tractatu Divini Amoris l. 3. c. 2. Unde (ut idem monet) ubi nihil excipitur, nihil distinguendum est; proindeque ipsius Concilii verba intelligi debent de quibuscunque justorum operibus, dummodo ex omni parte bona sint, qualia sunt illa, quæ supradictas conditiones habent, quæ haud dubie juxta Concilii mentem sunt vere meritoria.

Probatur 3. hac ratione ducta ex supra relatis Concilii verbis: Iisdem operibus potest homo justus mereri, quibus potest Divinæ legi satisfacere. Atqui potest homo justus Divinæ legi satisfacere per opera moraliter bona, etiamsi non fiant ex motivo, vel imperio charitatis. Quis enim dixerit, hominem justum v. g. eleemosynam graviter, aut extreme indigenti erogantem ex motivo obedientiæ, quia Deus sic fieri præcepit, non satisfacere Divino præcepto, quo eleemosyna in tali casu facienda præscribitur? Ergo si per illud opus moraliter bonum Divinæ legi satisfacit, quamvis illud non eliciat ex motivo, vel imperio charitatis, per idem opus bonum etiam mereri poterit.

6. Quæres, an præter supra dictas conditiones, tam ex parte operantis, quam ex parte operis, requiratur insuper pactum, vel promissio ex parte ipsius Dei.

Respondetur affirmative cum S. Doct. q. 14. a. 1. ad 3. ubi dicit, actionem nostram non habere rationem meriti, nisi ex præsuppositione Divinæ ordinationis.

Constat ex Scriptura, in qua bonorum operum merces dicitur reddi ex promissione Dei. S. Jac. 1. *Cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*,

vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Et ex S. Aug. in Pſ. 86. *Debitorem*, inquit, *Dominus ipſe fecit ſe non accipiendo, ſed promittendo*. Accedit & hæc ratio, quia reddenti acceptum non debetur merces, niſi ex promiſſione remunerantis; atqui quando aliquis bonum operatur, Deo reddit, quod ab illo accepit. Unde Cœleſtinus Papa in Ep. ad Epiſcopos Galliæ: *Tanta eſt*, inquit, *bonitas Dei erga homines, ut noſtra velit eſſe merita quæ ſunt ipſius dona*.

Ex dictis colliges, quinque conditiones requiri ad hoc, ut opus aliquod ſit de condigno meritorium. Prima eſt, ut is, qui meretur, ſit in ſtatu viæ, ſecunda, ut ſit in ſtatu Gratiæ ſanctificantis, tertia, ut liber ſit ab omni coactione, & neceſſitate, quarta, ut opus, quod exercet, ſit omni ex parte bonum, & honeſtum, quinta denique, ut intercedat pactum, & promiſſio ex parte ipſius Dei de mercede pro hujuſmodi opere bono retribuenda. Ad hoc autem, ut opus ſit meritorium de congruo, ſecunda, & quinta conditio minime requiruntur, ſed ſufficit ſtatus viæ, libertas operantis, ac bonitas, & honeſtas operis.

SECTIO V.

Quænam res cadant ſub meritum.

1. QUæſtio intelligenda eſt de rebus illis, quas quis ſibi mereri poteſt. De iis enim, quas alteri poteſt mereri, agetur Sectione 7. Et pro illius reſolutione

Dicendum 1. neminem de condigno, vel congruo poſſe ſibi primam Gratiam actualem promereri.

Hæc veritas, quæ de Fide eſt, conſtat tum ex Scriptura. 2. Timo. 1. *Vocavit nos vocatione ſua ſancta, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum propoſitum ſuum, & Gratiam*, tum ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 5. ubi dicit, *Juſtificationis exordium in adultis a Deo, per Jeſum Chriſtum præveniente Gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt ab ejus vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur*, tum etiam ex iis omnibus, quæ c. 1. contra Pelagianos, & Semipelagianos allata ſunt.

Dicendum 2. hominem in ſtatu peccati mortalis non poſſe ullis bonis operibus de condigno mereri primam Gratiam juſtificantem, poſſe tamen de congruo.

Quod non poſſit de condigno, conſtat ex Scriptura, Rom. 3. *Juſtificati gratis per Gratiam ipſius*, id eſt Chriſti, quæ verba expendens Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 8. *Gratis*, inquit, *juſtificari dicimur, quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive Fides, ſive opera, ipſam juſtificationis Gratiam promeretur*, de condigno ſcilicet.

Quod autem peccator Gratiæ actualis auxilio prævenius poſſit de congruo primam Gratiam ſanctificantem promereri, conſtat ex Scriptura Dan. 4. ubi Propheta Nabuchodonoſorem infidelem, & peccatorem alloquens, *Peccata*, inquit, *tua eleemoſynis redime*. Et ex S. Aug. Epiſt.

Digitized by Google

Epiſt. 89. q. 4. *Si dives Epulo pauperis ulceroſi miſertus fuiſſet, mereretur & ipſe miſericordiam.* Et Epiſt. 105. jam alias citata: *Neque*, inquit, *ipſa remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi Fides hanc impetrarit. Neque enim nullum eſt Fidei meritum.*

2. Dicendum 3. hominem in ſtatu gratiæ ſanctificantis conſtitutum poſſe ipſius gratiæ augmentum de condigno promereri. Ita S. Th. q. 114. a. 8. Probatur ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 32. ubi profert anathema in eum, qui dixerit, *Hominem juſtificatum bonis operibus non vere mereri augmentum gratiæ*, quæ illius verba de vero, & proprie dicto merito, quale eſt meritum de condigno, intelligenda ſunt, non autem de congruo, quod non niſi improprie meritum dicitur.

Probatur præterea ex eo, quod ejuſmodi juſtorum bonis operibus nihil deſit ad hoc, ut ſint augmenti ipſius gratiæ de condigno meritoria. Sunt enim, ut ſupponimus, opera ex omni parte bona, libere ab homine viatore, & juſto exercita, & præterea ejuſmodi operibus gratiæ augmentum Deus promiſit S. Jo. 14. *Si diligitis me, mandata mea ſervate, & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.* Illis enim verbis, dum Spiritus ſanctus juſtis promittitur, augmentum ipſius gratiæ promitti intelligendum eſt, ut docet S. Aug. tract. 74. in S. Joan. *Reſtat, ut intelligamus, Spiritum Sanctum habere illum, qui diligit, & diligendo mereri, ut plus habeat, & plus habendo diligat.*

Dicendum 4. hominem juſtum ſibi reparationem poſt lapſum non poſſe de condigno promereri.

Conſtat ex iis verbis Ezech. 18. *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus quas fecerat, non recordabuntur.* Ex quibus recte inferunt Theologi, omnia hominis juſti merita mortificari, & extingui per peccatum mortale ſuperveniens; nemo autem meretur per opera, quæ mortificata, & extincta ſunt. Præterea nuſquam Deus promiſit, ſe quibuſcunque juſti operibus hanc conceſſurum gratiam, ut ſi juſtus ille peccatum aliquod mortale committat, ipſi tempus pœnitendi & gratiam efficacem a peccato reſurgendi concedat, quæ tamen promiſſio neceſſaria eſſet ad hoc, ut de condigno illam promereri poſſet.

3. An autem id ſaltem de congruo mereri poſſit, valde dubium, & incertum eſt. Quamvis enim quidam Theologi hoc aſſerant, alii tamen probabilius negare videntur, quia (ut ex ante dictis patet) omnia prorſus merita hominis juſti per peccatum mortale, quod committit, extinguuntur; unde, quandiu in ſtatu illo peccati remanet, nullum prorſus effectum habere poſſunt.

Dicendum 5. hominem juſtum non poſſe de condigno finalem in ſtatu gratiæ perſeverantiam ullis operibus bonis promereri. Ita S. Th. ſupra a. 9.

Conſtat 1. ex eo, quod dicit Apoſtolus, omnes, & quoſcumque Juſtos alloquens Philip. 2. *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram o-*

peramini: metu autem illo, ac timore amplius non indigeret, qui finalem perseverantiam de condigno semel meritus esset.

Constat 2. ex Conc. Trid. sess. 6. c. 13. ubi dicit, neminem sibi certi aliquid absoluta certitudine circa perseverantiam suam posse polliceri; posset autem is, qui perseverantiam illam de condigno meritus esset.

Constat 3. ex eo, quod nulla in Scripturis habetur Dei promissio de dono perseverantiæ infallibiliter in ullius boni operis compensationem tribuendo per modum mercedis; quin potius vetat nos de perseverantia esse securos 1. Cor. 10. *Qui se existimat stare, videat, ne cadat.* Apoc. 3. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.*

Quæres, an saltem de congruo justus finalem in Gratia perseverantiam mereri possit.

Respondetur affirmative, quia quamvis Deus illam tanquam alicujus operis mercedem non promiserit, est tamen ejus infinitæ bonitati valde congruum, ut illam justo humiliter, & obnixe petenti tribuat; alias, si illius perseverantiæ donum justus nulla ratione mereri posset, frustra pro illo impetrando Deum oraret. Quare, cum saluberrimum sit, & consultissimum homini justo quotidie donum perseverantiæ illius finalis a Deo postulare, indicium est, quod possit illam aliquo pacto promereri, & impetrare. Unde S. August. lib. de bono pers. cap. 17. *Restat*, inquit, *in his bonis usque in finem perseverantia, quæ frustra quotidie a Deo poscitur, si non eam Dominus per Gratiam suam in illo, cujus orationem exaudit, operatur.*

Dicendum 6. bona temporalia, quatenus ad vitam æternam consequendam necessaria sunt, cadere posse sub meritum condignum hominis justi. Ita S. Th. supra art. 10.

Prob. ex eo, quod qui potest mereri finem, potest etiam mereri media necessaria ad illum finem; atqui justus salutem æternam de condigno mereri potest, ut constat tum ex ante dictis, tum ex iis, quæ Sectione sequenti dicentur; ergo poterit etiam de condigno mereri bona illa temporalia, quatenus sibi necessaria sunt ad vitam æternam consequendam, id est poterit mereri, ut Deus speciali providentia ita disponat rerum exteriorum ordinem, ut conatus viri justi necessarius ad bona illa temporalia obtinenda suum effectum assequatur.

4. Hinc sequitur, bona temporalia non dari justis secundum proportionem, & quantitatem meritorum, sicut ipsis tribuuntur bona spiritualia ipsius Gratiæ, sed prout magis, vel minus ipsis conducunt ad salutis æternæ consecutionem. Unde fit, ut multi justi relinquantur in extrema paupertate, alii e contra divitiis affluant, alii in statu quasi medio consistant, Deo pro sua providentia ita disponente, prout unicuique videt magis expedire ad salutem.

Quod si de iis bonis temporalibus præcise, & secundum se consideratis quæstio fit, dicendum est, illa non cadere sub meritum de condigno, cum ut sic re vera bona non sint, sed res indifferentes,

quibus

quibus homo bene, vel male uti poteſt, ac proinde ad quæ Chriſti Gratia quæ eſt omnis meriti principium) non ordinatur, poſſe tamen cadere ſub meritum de congruo; unde S. Auguſtinus paſſim in lib. 1. de Civ. Dei dicit, Deum virtutes antiquorum Romanorum variis bonis temporalibus compenſaſſe.

SECTIO VI.

An Juſtus de condigno mereri vitam æternam poſſit.

1. NEgant Hæretici hujus temporis, affirmant e contrario Catholici, quorum ſententia, ut certiſſima, & Fide credenda,

Prob. 1. ex Script. S. Matth. 5. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt Regnum Cœlorum.* Et ibidem, *Merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Rom. 2. *Reddet unicuique ſecundum opera ejus, iis quidem, qui ſecundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam.*

2. Prob. 2. ex Conç. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. ubi dicit, vitam æternam tanquam mercedem ex ipſius Dei promiſſione bonis juſtorum operibus, & meritis eſſe fideliter reddendam. Et can. 32. anathema profertur in eum, qui dixerit, juſtificatum bonis operibus non vere mereri vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ (ſi tamen in Gratia deceſſerit) conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum.

Prob. 3. ex S. Baſil. or. in initium Proverbiorum, *Omnes*, inquit, *qui viam Evangelicam incedimus, mercatores ſumus, per opera mandatorum nobis poſſeſſionem cœleſtium comparantes*, quibus verbis cum dicat, bona opera eſſe veluti pretium, quo gloria cœleſtis emitur, hinc ſequitur, illa eſſe vere digna, quæ tali gloria compenſentur, ac proinde illius de condigno meritoria. Et S. Aug. Epiſt. 105. ad Sixtum, *Sicut*, inquit, *merito peccati, tanquam ſtipendium, redditur mors, ſic merito juſtitiæ, tanquam ſtipendium, vita æterna.*

Probatur 4. ex eo, quod in bonis juſtorum operibus reperiuntur omnes conditiones neceſſariæ ad promerendum de condigno vitam æternam. Sunt enim opera libere ab homine juſto, & viatore facta, & ex omni parte bona, ut ſupponimus; & talibus operibus Deus pro mercede vitam æternam pollicitus eſt, juxta quod dicit Apoſt. 1. Timoth. 4. *Pietas ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.* Et Tit. 1. *In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit, qui non mentitur, Deus.*

Objicies, variis Scripturæ locis dici, gloriam æternam dandam eſſe juſtis hominibus ex Dei miſericordia; ergo non ex juſtitia, nec proinde illam juſtos de condigno mereri.

Reſpondetur, illorum Scripturæ locorum, quæ a S. Auguſtino diligenter expenduntur tum in citata Ep. 105. tum in l. de corr. & grat.

Digitized by Google

c. 13. duas afferri expoſitiones. Una eſt, gloriam æternam ex Divinæ miſericordia juſtis tribui, non quod non ſit vera merces meritorum, ſed quia ipſa juſtorum merita ex Dei miſericordia, & gratia ortum ducunt: Altera eſt, quia juſti ex hac vita decedentes ſemper Divina indigent miſericordia, ut æternæ vitæ mercedem percipiant. Nullus eſt enim adeo juſtus, qui in multis non offendat, quique peccata venialia non committat, ſine quibus (ut ait S. Aug.) nulli vivunt, & pauci vitam finiunt. Unde Divina indigent miſericordia, ut illorum remiſſionem percipiant, & ſic ad æternæ vitæ fruitionem perveniant.

Addere poſſumus, vitæ æternæ mercedem recte dici ex Divina dari miſericordia, quia Deus, ſecundum commune Theologorum axioma, juſtos ſemper remunerat ſupra condignum, & ipſius gloriæ cœleſtis merces quorumcunque operum meritum longe exſuperat. Unde S. Baſilius in illud Pſalm. 114. *Convertere anima mea in requiem tuam. Propoſita eſt*, inquit, *æterna requies iis, qui legitime in hac vita decertarint, quæ non ſecundum operum debitum, ac meritum retribuitur, ſed juxta magnificentiam Dei, iis, qui in ipſam ſperaverunt, exhibetur*. Et S. Fulgentius lib. 1. c. 10. ad Monimum rationem reddens, cur vita æterna dicatur Gratia, cum ſit merces meriti, dicit id eſſe, *quia non ſolum donis ſuis Deus dona ſua reddit, ſed etiam, quia tantum ibi Gratia Divinæ retributionis exuberat, ut incomparabiliter, atque ineffabiliter omne meritum quantumvis bonæ, & ex Deo datæ humanæ voluntatis, atque operationis excedat*.

Quæres hic obiter, in quo conſiſtat vita illa, & beatitudo æterna, quam juſti bonis operibus promerentur. Pro illius quæſtionis reſolutione

3. Dicendum 1. vitam illam, & beatitudinem æternam proprie, & formaliter conſiſtere in actionibus intellectus ſimul, & voluntatis, quibus Beati Deum, prout in ſe eſt, clare vident, perfecte amant, illoque perfruuntur.

De actione intellectus conſtat ex Scriptura. Pſ. 83. *Videbitur Deus Deorum in Sion*. 1. Jo. 3. *Videbimus eum, ſicuti eſt*. 1. Cor. 13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Item ex S. Ambr. l. 2. c. 2. Offic. *Scriptura poſuit vitam æternam in cognitione Divinitatis*. S. Auguſt. lib. 1. de Trinit. c. 10. *Chriſtus tradet Regnum Deo Patri, quando perducet credentes ad contemplationem Dei, ubi eſt finis omnium bonarum actionum*.

De actione autem voluntatis conſtat ex eadem Script. Pſ. 35. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*, S. Matth. 5. *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*; vera autem ſaturitas proprie reſpicit appetitum, & voluntatem, & in cœleſti beatitudine tantum reperitur. Et ita hunc locum exponit S. Hier. c. 32. Item ex S. Aug. l. 1. de Doctr. Chriſt. c. 30. *Summa hæc eſt merces, ut fruamur Deo*. Et l. 22. de Civ. c. ult. *Ibi* (in cœleſti beatitudine ſcilicet) *vacabimus, & videbimus, videbimus, & amabi-*

mabimus, amabimus, & laudabimus, ecce quod erit in fine; fine fine. Nam quis alius eſt noſter finis, niſi pervenire ad Regnum, cujus nullus eſt finis? Et S. Bern. Epiſt. 28. *Sicut in hac vita initiat Fides, & deſiderium, ita in alia conſummat viſio, & amor.*

3. Dicendum 2. ad complementum illius beatitudinis pertinere quoque ipſius corporis reſurrectionem, & glorificationem.

Quod corpora ſint reſurrectura, conſtat ex Script. Job. 19. *In noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſum circundabor pelle mea.* 1. Cor. 15. *Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti.*

Quod autem juſtorum corpora ſint glorificanda, conſtat ex eo, quod dicit Apoſtolus ibidem: *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale, ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria.*

Porro hæc corporum glorificatio in eo conſiſtit, quod corpora rediviva Sanctorum, inſignia quædam, & præclara ornamenta Eccleſiæ habitura ſint, quæ communiter dotes gloriæ vocantur, & quatuor præſertim numerantur a Doctoribus, ſcilicet Impaſſibilitas, ratione cujus nulla unquam moleſtia, aut dolore afficientur, ut dicitur Apoc. 21. *Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor.* Claritas, qua luce quadam excellentiſſima radiabunt. S. Matth. 13. *Fulgebunt juſti ſicut Sol.* & Philip. 3. *Reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratũ corpori claritatis ſuæ.* Agilitas, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur, & facillime in quamcunque partem pro libito moveri ita poterit, ut ea motione nihil celerius eſſe queat. Ita docet S. Aug. l. 3. de Civ. c. 18. & 20. & l. 22. c. 11. & S. Hier. in c. 40. Iſai. Unde ab Apoſtolo dicitur 1. Cor. 15. *ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute.* Subtilitas denique, qua fiet, ut corpus animæ imperio perfecte, & omnimode ſubjiciatur, eique ad nutum præſto ſit, quod ex ſupra citatis Apoſtoli verbis colligitur, *ſeminatur corpus animale, ſurget ſpirituale.* Quæ quidem verba non ſic intelligenda ſunt, quod Sanctorum corpora in reſurrectione futura ſint ætherea, aut aerea aut auræ, & ſpiritui ſimilia, ut quidam olim arbitrati ſunt, contra quos agit S. Hieron. Ep. 61. ad Pammachium; ſed quia, quamvis corpora Beatorum vera carne conſtent, ut ibidem probat, perfectæ ſubtilitatis dote prædita erunt, per quam dotem perfectiſſime ſpiritui ſubjicientur, ideoque corpus Sanctorum ab Apoſtolo ſpirituale futurum eſſe dicitur.

4. Dicendum 3. præter ſupra dictæ beatitudinis dona, quæ omnibus Beatis (licet inæqualiter pro meritorum inæqualitate) communia erunt, tria inſuper ſpecialia gloriæ præmia quibuſdam Sanctorum bonis operibus eſſe a Deo conſtituta, quæ communiter aureolæ vocantur, quaſi parvæ coronæ aureę, non quod ſimpliciter in ſe maximę non ſint, ſed quod in comparatione ipſius eſſentialis beatitudinis ſint exiguę. Hę autem tres aureolę conceduntur ob tres inſignes victorias, quas juſti aliqui prę aliis in hac vita reportaverint, contra carnem

quidem per continentiam virginalem, contra mundum verò, ſuſtinendo opprobria, & perſecutiones mundi uſque ad mortem propter Deum, contra diabolum denique, per ſapientiam, & doctrinam, quæ non tantum a ſe, ſed etiam ab aliis ignorantiæ, & infidelitatis tenebras, in his, quæ ad ſalutem ſpectant, propulſaverint. Diabolus enim tenebrarum Princeps dicitur, & continuo decipere, & in errorem homines mittere nititur. Et ſic hæ tres aureolæ Virginibus, Martyribus, & Doctoribus competunt. Et de Virginibus quidem ſpecialis mentio fit Apoc. 14. ubi dicitur, quod ii, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, ſequuntur Agnum, quocumque ierit, & canticum novum cantant, quod alii cantare non poſſunt. De Martyribus autem ejuſdem lib. c. 7. dicitur, quod ii, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni, amicti ſunt ſtolis albis, & palmas in manibus geſtant. De Doctoribus denique Daniel. 12. dicitur, quod qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates: & Matth. 5. dicitur, quod is, qui fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in Regno Cœlorum.

5. Dicendum 4. beatum in fruitione gloriæ æternæ ſemper manſurum, ac gloriam illam ejus fore æternam. Eſt de Fide.

Conſtat ex eo, quod beatitudo illa paſſim in Evangeliis, & aliis ſacræ Scripturæ libris vocatur vita æterna. Etenim æterna non eſſet, nec dici poſſet, ſi aliquando amittenda eſſet. Eadem veritas definita eſt ab Eccleſia in 6. Synodo generali in Epiſt. Sophronii, quæ actione 11. lecta, actione 13. recepta, & approbata eſt, & in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. c. *Firmiter*, Quare S. Auguſt. lib. 12. de Civit. cap. 20. vocat turpem eorum ſtultitiam, qui putant, Sanctorum beatitudinem aliquando eſſe deſituram.

SECTIO VII.

An unus poſſit alteri mereri primam Gratiam, & alia dona ad ſalutem neceſſaria.

1. QUæſtio intelligi debet de puro homine. Certum eſt enim, Chriſtum Dominum potuiſſe ratione unionis hypoſtaticæ de condigno pro aliis mereri, & de facto nobis quaſcunque Gratias fuiſſe promeritum, ut in tractatu de Incarnatione diximus Intelligi etiam debet ſecundum legem Dei ordinariam, & poſito rerum ſtatu, qui nunc eſt, quia nihil repugnat, ſi Deus ita vellet, talem, ac tantam Gratiam puro homini concedi, ut accedente præſertim Dei pacto, & promiſſione, non tantum ſibi, ſed etiam aliis mereri aliquid de condigno poſſet. Hac obſervatione præmiſſa, pro quæſtionis propoſitæ reſolutione,

Dicendum 1: purum hominem nullam poſſe Gratiam alteri de condigno promereri. Ita S. Thom. q. 114. a. 6.

Probatur 1. ex eo, quod dicitur 1. Corinth. 5. & paſſim in aliis Scri-

pturæ

pturæ locis, unumquenque receptúrum, prout egerit ipſe, non alter pro eo. Unde S. Hieron. in c. 25. S. Matth. *Unuſquiſque*, inquit, *pro operibus ſuis mercedem accipiet*. Et S. Auguſt. tract. 102. in S. Jo. explicans hæc Chriſti Domini verba, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: *Exaudiuntur*, inquit, *omnes Sancti pro ſeipſis, non autem pro omnibus exaudiuntur vel amicis, vel inimicis ſuis, vel quibuslibet aliis, quia non utcunque dictum eſt, Dabit, ſed Dabit vobis*.

2. Dicendum 2. poſſe unum alteri primam Gratiam, aliaque dona de congruo promereri.

Conſtat 1. ex Scriptura. Job 42. *Job ſervus meus orabit pro vobis, faciem ejus ſuſcipiam, ut non vobis imputetur ſtultitia*. S. Jacob. 5. *Orate pro invicem, ut ſalvemini*.

Conſtat 2. ex praxi univerſæ Eccleſiæ, in qua hæc pia conſuetudo ſemper viguit, ut Fideles pro invicem orarent. Unde S. Aug. ſer. 90. de diverſis c. 20. *Si martyr Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum hodie non haberet*.

Obſervandum eſt autem, unum alteri primam Gratiam ſanctificantem, aut illius augmentum non aliter mereri, etiam de congruo, poſſe, niſi in quantum meretur illi Gratias actuales, aut alia media, quibus ad illam Gratiam, aut ejus augmentum diſponatur. Ut autem ejuſmodi ſequatur effectus, opus eſt, ut is, qui pro altero meretur, opus illud bonum, quo meretur, ſaltem interpretative referat ad hunc finem. Requiritur etiam præterea, ut is, ad cujus Gratiam opus illud bonum dirigitur, nullum ejus effectui obicem ponat.

Porro cum hoc meritum (ſicut diximus) quadam ſolum congruentia, & convenientia, non vero ulla Dei promiſſione innitatur, fieri etiam aliquando poteſt, ut effectum ſuum non conſequatur, cum poſſint eſſe aliæ rationes, ob quas magis conveniens ſit, ut Deus bona illa non conferat, quæ unus alteri impetrare, ac promereri intendit. Unde apud Jerem. c. 31. dicebat Deus: *Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum*.

Atque hactenus de Gratia Divina, ejuſque effectibus ad ipſius Gratiæ, omniumque ejus effectuum Auctoris, & largitoris majorem gloriam.

CUm ab eo tempore, quo prima hujus Medullæ Theologicæ editio in lucem prodiit, duæ Conſtitutiones in materia Fidei a Summis Pontificibus Innocentio X. & Alexandro VII. emanaverint, quibus quinque Propoſitiones ex libro Cornelii Janſenii Epiſcopi Yprenſis, qui inſcribitur (Auguſtinus) *excerptæ, tanquam hæreticæ damnatæ ſunt, aliaque inſuper Reſcripta Apoſtolica ad Epiſcopos Gallicanos miſſa, necnon variæ ipſorum Epiſcoporum Gallicanorum Epiſtolæ tum ad præfatos Summos Pontifices, tum ad alios Epiſcopos diverſis temporibus ſuper eadem materia directæ fuerint, in quibus omnibus plurima continentur, quæ ad veritates Catholicas, præſertim in materia Gratiæ, elucidandas maxime conferre poſſunt; idcirco viſum eſt non modo pergratum, ſed & perutile, ut non dicam aliquo pacto neceſſarium Lectori Catholico veritatum Theologicarum ſtudioſo fore, ſi præfatas Conſtitutiones, & Epiſtolas ad calcem hujus tractatus de Gratia ſubjungeremus, ut ex iis novam lucem, novumque robur haurire queat, tum ad novas æque, ac veteres Hæreſes circa Gratiam Chriſti dignoſcendas, ac profligandas, tum ad Fidem Catholicam ab omni errore illibatam dilucidius, ac firmius profitendam.*

RELATIO GALLICANORUM EPISCOPORUM

AD PONTIFICEM MAX. INNOCENTIUM X.

BEATISSIME PATER.

Majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem Fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure ſuo poſtulat. Æquiſſimæ huic legi obſequentes, de graviſſimo circa Religionem negotio Sanctitati Tuæ ſcribendum eſſe cenſuimus. Decennium eſt, ex quo vehementiſſimis turbis Gallia magno noſtro mœrore commovetur, ob librum poſthumum, & doctrinam Reverendiſſimi Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſcopi. Tales quidem motus ſedari oportebat tum Concilii Tridentini auctoritate, tum Bullæ illius, qua Urbanus VIII. felicis memoriæ adverſus Janſenii dogmata pronuntiavit, & Decreta Pii V. & Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem, ac robur novo diplomate vindicaſti. Sed quia nulli ſingillatim propoſitioni certa cenſuræ nota inuſta fuit, locus etiamnum aliquis quorundam cavillis, & effugio relictus eſt. Intercludendum autem penitus ſperamus, ſi, ut precamur S. T. quid in hac re ſentiendum ſit, clare, diſtincteque definiat. Obteſtamur ergo, ut has præſertim Propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior, ac contentio ardentior eſt. S. T. expendat, & perſpicuam, ac certam de unaquaque ſententiam ferat.

Prima, Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conanti-

Digitized by Google

tibus, ſecundum præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoque iis gratia, qua poſſibilia fiant.

Secunda, Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Tertia, Ad merendum, vel demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.

Quarta, Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent, eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta, Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, ac ſanguinem fudiſſe.

Experta eſt nuper Beatitudo Tua, quantum Apoſtolicæ Sedis in gemini Eccleſiæ Capitis errore profligando valuerit auctoritas, continuo ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem, & imperium venti, & mare obediunt. Quamobrem flagitamus, Beatiſſime Pater, ut clara, firmaque de propoſitionum iſtarum ſenſu prolata ſententia, cui Reverend. ipſe Janſenius morti proximus opus ſuum ſubjecit, caliginem omnem diſcutias, animos fluctuantes componas, diſſidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem, ſplendoremque reſtituas. Dum hæc ſpes mentibus noſtris affulget, Sanctitati tuæ multos, & proſperos annos, ſæculaque, & beatiſſimam æternitatem Rex ſæculorum immortalis adjiciat, optamus, ac vovemus.

Subſcripſerunt Epiſcopi octogintaquinque.

CONSTITUTIO

SS. in Chriſto P. ac D. N. Innocentii Papæ X. qua declarantur, & definiuntur quinque Propoſitiones in materia Fidei.

INNOCENTIUS EPISCOPUS
Servus Servorum Dei.

Univerſis Chriſtifidelibus Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

CUm occaſione impreſſionis libri, cui titulus *Auguſtinus Cornelii Janſenii Epiſcopi Yprenſis*, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præſertim in Galliis, controverſia ſuper quinque ex illis; complures Galliarum Epiſcopi apud nos inſtiterunt, ut eaſdem Propoſitiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam.

Tenor

Digitized by Google

Tenor vero præfatarum Propoſitionum eſt, prout ſequitur.

Prima, Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant.

Secunda, Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Tertia, Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.

Quarta, Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent, eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta, Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum noſtrum aſſidue pulſant, illa in primis cordi eſt, ut Eccleſia Dei nobis ex Alto commiſſa purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, & tanquam navis in tranquillo mari, ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus, ac procellis, ſecure navigare, & ad optatum ſalutis portum pervenire poſſit:

Pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id ſpecialiter ſæpius congregatis, a pluribus in ſacra Theologia Magiſtris eaſdem quinque Propoſitiones, ut ſupra, nobis oblatas, fecimus ſingillatim diligenter examinari, eorumque ſuffragia tum voce, tum ſcripto relata mature conſideravimus, eoſdemque Magiſtros, variis coram nobis actis Congregationibus, prolixe ſuper eiſdem, ac ſuper earum qualibet differentes audivimus.

Cum autem ab initio hujuſmodi diſcuſſionis ad Divinum implorandum auxilium multorum Chriſtifidelium preces, tum privatim, tum publice indixiſſemus, poſtmodum iteratis eiſdem ferventius, ac per nos ſollicite implorata Sancti ſpiritus aſſiſtentia, tandem Divino Numine favente, ad infraſcriptam devenimus declarationem, & definitionem.

Primam prædictarum Propoſitionum, Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia qua poſſibilia fiant, *temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Secundam, Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur: *hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Tertiam, Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione, *hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Quartam, Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc e-

rant

rant hæretici, quod vellent, eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare, *falsam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Quintam, Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse, *falsam, temerariam, scandalosam*, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat Prædestinatorum mortuus sit, *impiam, blasphemã, contumelioſam, Divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Mandamus igitur omnibus Christifidelibus utriusque sexus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac præsenti nostra declaratione, & definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, necnon Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscunque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis, omnino coerceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem, super prædictis quinque Propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii.

Datum Romæ apud S. Mariam majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1653. prid. Kal. Junii, Pontificatus nostri anno nono.

RESCRIPTUM

SS. D. N. INNOCENTII PAPÆ X. ad universos Archiepiscopos, & Episcopos Galliæ.

INNOCENTIUS PAPA X.

VEnerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Recte, atque ordine fecit Fraternitatum vestrarum pietas, quæ cum in Ecclesiis istis Propositionum, de quibus ad nos scripsistis, occasione turbas ingentes excitari cerneret, ascendit ad locum hunc sanctum, quem elegit Dominus, ut Catholicam super his veritatem a nobis quæreret. Nos igitur post longam accurati examinis indaginem, & preces luminum Patri Deo enixe porrectas, quid sentiendum sit de Propositionibus illis, declaravimus, ac definivimus hac Constitutione, quam cum his litteris ad vos mittimus. Ex ea sententiam Orthodoxæ Fidei in gravi hoc negotio a nobis audietis, nec dubitamus, quin futura sit cum populis Christianis salutaris, tum summopere grata insigni zelo Fraternitatum vestrarum, quibus benedictionem Apostolicam peramanter impartimur.

Da-

Digitized by Google

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, ſub annulo Piſcatoris, die 31. Maji 1653. Pontificatus noſtri anno nono.

EPISTOLA
Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliæ in Pariſienſi urbe Congregatorum

SANCTISSIMO PATRI INNOCENTIO X.
Summo Pontifici.

BEATISSIME PATER.

Optata pervenit ad nos tandem Conſtitutio illa, qua Veſtræ Sanctitatis auctoritate, quid ſentiendum ſit de controverſis quinque Propoſitionibus, quæ ſunt excerptæ e Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſcopi Libris, perſpicue decernitur. Excitatæ in Belgio contentiones flagrabant etiam in Galliis, & latiſſimum incendium per univerſas Eccleſiæ partes minabantur, ni peſti graſſanti, & certiſſimam perniciem allaturæ obſtitiſſet Beatitudinis veſtræ indefeſſum ſtudium, & ex alto petita poteſtas, quæ ſola acerrimam illam animorum colliſionem compeſcere poterat. Agebatur de re magni momenti, de aditu ſcilicet ad ſalutem per neceſſaria Chriſtianæ Gratiæ præſidia, & humanæ voluntatis adjumentis illis excitatæ, ac fotæ conatu libero, atque de Divina Chriſti pietate, ac beneficentia in univerſum genus humanum. Hujus doctrinæ lucem recentioris illius Auctoris diſputationibus obſcuratam priſtino nitori reſtituit, juxta veterem Fidei regulam, ex Scripturis, & antiqua Patrum traditione in Conciliis olim, & nuper auctoribus Summis Pontificibus conſtitutam, prolatam a Sanctitate Veſtra, poſtulantibus compluribus Galliarum Epiſcopis Decretum. Quo in negotio illud obſervatione dignum accidit, ut quemadmodum ad Epiſcoporum Africæ relationem, Inocentius I. Pelagianam hæreſim damnavit olim, ſic ad Gallicanorum Epiſcoporum conſultationem, hæreſim ex adverſo Pelagianæ oppoſitam, Innocentius X. auctoritate ſua proſcripſerit. Enimvero vetuſtæ illius ætatis Eccleſia Catholica, ſola Cathedræ Petri communione, & auctoritate fulta, quæ in Decretali Epiſtola Innocentii ad Africanos data elucebat, quamque dein Zoſimi altera ad univerſos orbis Epiſcopos Epiſtola ſubſecuta eſt, Pelagianæ hæreſis damnationi abſque cunctatione ſubſcripſit. Perſpectum enim habebat, non ſolum ex Chriſti Domini noſtri pollicitatione Petro facta, ſed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex Anathematiſmis adverſus Apollinarium, & Macedonium nondum ab ulla Synodo Oecumenica damnatos a Damaſo paulo antea jactis, Judicia pro ſancienda Regula Fidei a Summis Pontificibus lata, ſuper Epiſcoporum conſultatione

(ſive

(ſive ſuam in actis relationis ſententiam ponant , ſive omittant , prout illis collibuerit) Divina æque , ac ſumma per univerſam Eccleſiam auctoritate niti , cui Chriſtiani omnes ex officio , ipſius quoque mentis obſequium præſtare teneantur . Ea nos quoque ſententia , ac Fide imbuti , Romanæ Eccleſiæ præſentem , quæ in Summo Pontifice Innocentio X. viget , auctoritatem debita obſervantia colentes , Conſtitutionem Divini Numinis inſtinctu a B. V. conditam , nobiſque traditam ab Illuſtriſſimo Athenarum Archiepiſcopo Nuntio Apoſtolico , & promulgandam curabimus in Eccleſiis , ac Diœceſibus noſtris, atque illius executionem apud Fideles populos urgebimus . Neque vero pœnæ deerunt adverſus temerarios illius violatores , quæ a jure Hæreticis infliguntur , quibus juxta Conſtitutionis tenorem , & Breve Sanctitatis Veſtræ nobis directum , contumaces omnes , nullo conditionum , vel ſtatuum diſcrimine facto , perſtringemus ; præſertim cum Galliis ad Epiſcopos in ſolidum iſthæc cura pertineat , ubi nullos Hæreticæ pravitatis Inquiſitores conſtitui patitur mos antiquus ex jure communi profectus . Sane ſpondere poſſumus Beatitudini Veſtræ, nihil fore, quod Decreto Apoſtolico , noſtræque in eo exequendo ſolicitudini moram afferre poſſit , præcipue cum Piiſſimus , ac Chriſtianiſſimus Rex noſter , cui Breve Apoſtolicum una cum exemplo Conſtitutionis Illuſtriſſimus Nuntius tradidit , interpellato quoque Regiæ Majeſtatis præſidio , Nos ad illius Decreti executionem , Edicto ſuo ad nos dato pro ea , quam debet Eccleſiæ conſtitutis , tuitione , conſtanter hortetur , & Magiſtratibus univerſis , atque cæteris ſibi ſubditis , tum ad vim arcendam , tum ad amputandas, quæ forte poſſent ab Hæreſeos reis excitari , de foro competenti , cavillationes , præcipiat , quatenus executionem illam omni ſtudio , & opera juvent , atque tueantur . Quare cum Rex cœleſtis hac in cauſa fœderatum habeat Regem terrarum (ſi fas ita loqui cum Xyſto III.) Sanct. V. per Petræ ſoliditatem , jam contuſis veritatis hoſtium animis , ſecuros ab omni externa perturbatione de nova hæreſi triumphos aget . Porro nos Innocentio X. cujus ore Petrus locutus eſt , ut Leoni I. acclamabat quarta Synodus , hanc Divinam lauream gratulati , ſacros inter Eccleſiæ Faſtos , quod olim de Synodis Oecumenicis fieri ſolitum , Conſtitutionem iſtam ab eo editam lubentes ex animo reponemus ; cui optatiſſimam in longæva vita felicitatem adprecantur , qui ſunt cum ea , qua par eſt , veneratione

BEATISSIME PATER ,

SANCTITATIS VESTRÆ

Devotiſſimi , & addictiſſimi filii Cardinales , Archiepiſcopi , & Epiſcopi Galliæ in Pariſienſi urbe congregati .

Pariſiis die 15. Julii 1653.

ALIA

ALIA EPISTOLA
Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliæ in Pariſienſi urbe congregatorum

SS. PATRI INNOCENTIO X. PONT. MAX.

BEATISSIME PATER.

Poſt promulgatam ab univerſis Galliarum Epiſcopis Sanctitatis Veſtræ Conſtitutionem, qua quinque Propoſitiones e libro Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſcopi excerptæ damnantur, nihil aliud expectandum videbatur, præcipue a Gallis, qui in Sede Apoſtolica colenda ſemper potiores fuerunt, quam ut pura, & non fucata concordia in veræ Fidei unitatem omnium animi conſpirarent. Sed diſſidiorum Auctor tam ſingulare, & piis omnibus ſummopere expetendum bonum Gallis invidit; quodque palam obtinere non poterat, nempe ut a debita Sedi Apoſtolicæ reverentia per apertum Conſtitutionis editæ contemptum recederetur, callidis molitionibus ad ſimplicium, & incautorum mentes ſubvertendas aggredi tentavit. Quare ad munus Epiſcopale pertinere putavimus, recens excitatas a Clericis numero paucis contentiones definitione noſtra compeſcere, qua Conſtitutionis Apoſtolicæ integra executio, quæ nobis commiſſa eſt, adverſus alienas a vero illius ſenſu expoſitiones ſanciatur. Et veteri Fidei depoſito, cujus cuſtodia Cathedræ Petri a Chriſto concredita eſt, partem adimere tentant, Decreti Apoſtolici majeſtatem ad fictas controverſias dirimendas turpiter dejiciendo. Quinque etenim Propoſitiones Decreto illo proſcriptas damnare ſe quoque profitentur, ſed alio plane ſenſu, quam qui a Janſenio traditus, & explicatus eſt, ad quem Propoſitiones illas nullatenus pertinere conſtantiſſime aſſerunt. Hac arte reſtaurandis diſputationibus iiſdem ſibi locum apertum relinquere parant, & redivivæ litis prolixam materiam. Quare ut his incommodis præverteretur, & Conſtiturioni auctoritas ſua conſtaret, atque ſincera ejus executio ſequeretur, Nos in hac urbe Pariſienſi congregati cenſuimus, & per Epiſtolam encyclicam his literis adjunctam declaravimus, Propoſitiones illas, & opiniones eſſe Cornelii Janſenii, & in ſenſu ejuſdem Janſenii a S. V. damnatas diſertis, & manifeſtis verbis. Quam enim auctor ille uſurpatione privata novam doctrinam ſub ſpecie veteris inducebat, neceſſum fuit, ut Apoſtolica Sedes, judicio lato, ex publica, & antiqua Eccleſiæ traditione refelleret, ne Chriſtianæ Fidei doctrina, pravis ab illo Scriptore ad teſtimonia veterum Patrum, quos laudat, adhibitis interpretationibus obrueretur. Nihil quippe aliud egit Conſtitutione ſua Innocentius X. quam ut auctoritatis ſuæ præſidio antiquam Fidem muniret (Vinc. Lirin. Commen. 1. c. 27. & 32.) *non dicendo*

endo novè, sed dicendo novè; juxta receptas in Scholis Theologiæ locutiones, quibus Jansenius quoque utitur. Eo pacto B. V. liquido explicuit, atque confirmavit regulam Fidei de Gratia, & libero arbitrio, quam ex parte prius assertam adversus Manichæos, quod attinet ad arbitrii libertatem, postea Decessores vestri Innoc. I. & Zosimus (Aug. l. 2. Retr. c. 50. *cooperantibus Africanorum Conciliorum litteris*) contra Pelagianos plene constabiliverant, quamque deinde Coelestinus I. ac Concilium Arausicanum, juxta capitula a Sede Apostolica transmissa, & superiori sæculo Tridentinum sollicite, atque diligenter enucleatam definiverant. Quapropter & Constitutionem ordine Canonico latam, atque genuino in sensu intellectam, quem litteræ istę patefaciunt, devotissimo obsequio nos suscipere testamur: præterea vero daturos operam profitemur, ne quis curæ nostræ subditus impune contraria vestris definitionibus docere, scribere, aut loqui præsumat, poenis in Hæreticos a jure decretis alioquin a nobis statim puniendus. Ex qua concordi omnium sententia subscriptionibus nostris firmata, B. V. facile intelliget, nulli e Collegio nostro propositum fuisse, ut aliquid dignitati Constitutionis adversum proferret, aut scriberet, quinimo destinatum esse nobis plenissima veneratione Sacram B. Petri Sedem, & Sanctitatem Vestram colere, qui prosperos, & felices annos vovent, qui sunt cum ea, qua par est, observantia,

BEATISSME PATER,

SANCTITATIS VESTRÆ

Devotissimi, & addictissimi filii Cardinales, Archiepiscopi, & Episcopi Galliæ in Parisiensi urbe congregati.

Parisiis die 28. Martii 1654.

ALIA EPISTOLA
Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliæ in Parisiensi urbe congregatorum.

Reverendissimis, ac Religiosissimis D. D. Archiepiscopis, & Episcopis, per Gallias, Fratribus observandissimis,

Cardinales, Archiepiscopi, & Episcopi Parisiis agentes salutem in Christo, & felicitatem.

QUod B. quondam Augustino, & aliis Concilii Carthaginensis, & Milevitani Patribus, magnis illis Divinæ Gratiæ defensoribus, assertoribusque contigit, idem nunc prorsus evenisse nobis videtur. Sperabant illi, sed frustra, post Librum quendam, cujus Auctor, scriptorque fuerat Pelagius, ab Inocentio I. Papa (S. Aug. Ep. 5. & 95.) *anathematizatum, & damnatum, Pelagianos non ausuros ulterius de*

Gra-

Gratia illa perverſa, & perniciosa ſentiendo, loquendoque, pectora fidelia, & ſimpliciter Chriſtiana turbare, ſed tanti Præſulis auctoritati ceſſuros. Et ſpes quoque nobis erat, homines eos, qui ſe Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſcopi amatores, ſectatoreſque profitentur, poſt ejus ab Innocentio X. anathematizatas, & damnatas quinque opiniones, deſituros tandem ab omni motu, atque cum ſuo ille Decreto (*Matth.* 8.) *imperaſſet ventis, futuram* in Eccleſia *tranquillitatem magnam.* Sed contra plane, quam expectatum a nobis fuerat, accidit: mirarique ſatis non poſſumus, poſt æquiſſimam, ſanctiſſimamque Conſtitutionem illam, qua Beatiſs. Pater Innocentius X. prædictas quinque Propoſitiones damnavit, & iis quidem verbis, quibus nihil dici poteſt expreſſius, nihil clarius, homines illos affirmare, imo & perſuadere aliis velle res duas vanas omnino, & inanes, alteram, quinque illas Propoſitiones non eſſe Janſenii, alteram, damnatas eſſe eo in ſenſu, qui ad Janſenium nihil pertineat. Poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quam tueri id velle, cui refellendo, revincendoque nihil opus ſit multis rationibus, nihil diſquiſitione, etiam mediocri, aut levi, ſed ſola Pontificiæ Conſtitutionis, quæ per ſeipſam rem totam aperte dirimit, lectione? Et quidem cum ejuſmodi ſint duæ res illæ, ut multis videri poſſint ipſæ per ſe, & ſponte ſua ruituræ, atque adeo ſpernendæ prorſus, & negligendæ; Nobis tamen, quibus compertum eſt, eas (1. *Tim.* 1. *Corinth.* 8. *Matth.* 13.) *ignorantibus, infirmiſque* non paucis *eſſe offendicula*, quibuſque pro muneris noſtri ratione id præſertim incumbit, ut *tollamus omnia ſcandala de Regno Dei*, viſum fuit occurrendum eſſe huic malo, comprimendumque mature hoc virus, quod jam aliquos occupavit. Quod ut fieret accuratius, & pro ea, qua par erat, gravitate, dignitateque, quotquot in hac urbe Regni primaria negotiorum Eccleſiaſticorum cauſa fuimus, Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, collecti in unum cenſuimus, hoc, quicquid eſt rei, committendum eſſe curæ, ac diligentiæ Illuſtriſſimorum, Reverendiſſimorumque Fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum Turonenſis, Ebrodunenſis, Rothomagenſis, Tholoſani, & Epiſcoporum Eduenſis, Montalbanenſis, Redonenſis, Carnotenſis, ſic tamen, ut quicquid inter ſe ipſi legiſſent, obſervaſſent, ſenſiſſent, referrent ad nos. His vero ex ipſa Conſtitutionis lectione, atque inſuper ex opere Janſeniano, quod etiam, quantum ad quinque illas propoſitiones attinet, ſtudioſe legerunt, expenderuntque (quanquam ſola per ſe ad id ſufficiat Conſtitutio) manifeſtum, & perſpectum fuit, illas quinque propoſitiones vere eſſe Janſenii, & damnatas eſſe in vero, ac proprio verborum ſenſu, & eo plane, quo a Janſenio traduntur, & explicantur. Atque cum id ipſi ad nos, ſcilicet in unum rurſus congregatos retuliſſent, & a nobis quoque idem cognitum, & exploratum fuiſſet, declaravimus, & hoc noſtro Judicio declaramus, rem plane ita ſe habere, & nullum dubitandi eſſe locum, quare & eos, qui quinque illas Propoſitiones tuentur, aut

pro-

probant, vere esse ex eorum numero, quos Innocentius X. sua illa in Constitutione vocat *contradictores*, *& rebelles*, & quos vult *a Patriarchis, & Archiepiscopis, & Episcopis per censuras & pœnas contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, omnino coerceri, & compesci*. Id vero nos omnes, quantum in nobis quidem erit, effecturi sumus, rogamusque, quotquot hinc absunt, Gallicani Cleri Dilectissimos, & religiosissimos Fratres nostros, ut idem quoque pro virili præstent, ut sic *idem omnes sentiamus secundum Jesum Christum* (Rom. 15.) *& unanimes, atque uno ore honorificemus Deum, & Patrem Domini nostri Jesu Christi* (1. Cor. 10.) *& ædificemus Ecclesiam Dei*, atque adeo *nos ipsos, & eos, qui nos audiunt*, curæque nostræ sunt ab ipso commissi, *salvos faciamus*.

Parisiis die 28. *Martii* 1654.

ALIUD RESCRIPTUM

SS. D. N. Innocentii Papæ X. ad Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos Cleri Gallicani in Comitiis generalibus congregatos.

INNOCENTIUS PAPA X.

Dilecti Filii nostri, ac venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex literis, quas a vobis die 28. Martii proxime elapsi ad Nos datas a venerabili Fratre Episcopo Lodevensi accepimus, jucundum sane accidit, probari Nobis luculentius vestræ pietatis zelum in iis partibus obeundis, quas nos omnibus Pastoralis officii Administris injunximus, ut qua par est obedientia ubique servari enixe curent Constitutionem nostram, qua die 31. Maji anni 1553. damnavimus in quinque Propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus *Augustinus*. Atque ideo placet auctam exinde in vos benevolentiam nostram hoc itidem locupletissimo literarum nostrarum testimonio palam fieri majoribus etiam in dies argumentis vobis præclarius constitutam, ac simul vos, dilecti Filii nostri, & venerabiles Fratres, ac cæteros quoscunque regni istius Episcopos hortamur quam vehementer in visceribus Christi Jesu, ut studio, & conatu prorsus unanimi conspirantes in Domino in id sedulo operam detis, quod opportunius, validiusque contulerit ad executionem stabiliendam, ac firmandum penitus usum ejusdem nostræ Constitutionis, nostrique identidem Decreti, quo sanctionem ipsam necessario consequentes, die 23. Aprilis 1654. libri quoque de ea re editi damnantur. Id vero si vos una, & constanter exequamini, piæ so-

licitudinis zelum, quo ſanctæ huic Sedi, ac Nobis egregie obſequuti hactenus eſtis, inſigni profecto meritorum incremento cumulabitis, ac ſponte propenſam in vos Pontificiam voluntatem excitabitis majorem in modum ad benevolentiſſimos erga vos ſenſus Apoſtolicæ charitatis, qua interim vobis ex animo benedicimus.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub annulo Piſcatoris, die 29. Septembris 1654. Pontificatus noſtri anno decimo.

EPISTOLA
Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliæ in generalibus Cleri Gallicani Comitiis congregatorum.

SS. PATRI ALEXANDRO VII. PONT. MAX.

BEATISSIME PATER.

Non obſcura ſunt Divini Numinis conſilia, cur Beatitudinem Veſtram ad Epiſcopatus apicem, id eſt, Apoſtolicæ Sedis Principatum, ſuffragantibus omnium votis, evexerint. Intererat quippe rei Chriſtianæ, ut is unitatem Eccleſiæ his difficillimis temporibus regeret, qui pietate ſua, cœleſte præſidium Fidelium gregi promereri poſſet, atque prudentia ſua æque, ac conſtantia, fluctus illos ſuperare, quibus Petri navis, cujus clavo feliciter tenendo admotus eſt, atrociter concutitur. Nos ſane, qui a Chriſto Domino in partem ſollicitudinis vocati ſumus, miniſterio noſtro id egimus ſuperioribus annis, apud felicis memoriæ Innocentium X. ut Conſtitutionem ederet, qua motus in Galliis excitati, ob Janſenii Yprenſis quondam Epiſcopi doctrinam certis capitibus comprehenſam, compeſcerentur. Promulgatum a Gallicanis Epiſcopis decretum ſtudioſe amplexi ſunt Fideles populi, demptis paucis, qui de Janſenii doctrina nihil conſtitutum fuiſſe palam cum ſimularent, intimis animorum ſenſibus ex illius damnatione urebantur. Horum cavillationes ſine mora comprimendas rati, judicio ſuo decreverunt religioſiſſimi Epiſcopi, quinque Propoſitiones illas ad Janſenium pertinere, ejuſque opiniones fuiſſe proſcriptas. Quam ſuam ſententiam cum retuliſſent ad eundem Pontificem Maximum, illam humaniſſimis verbis non ſolum probavit, ſed auctoritatis Apoſtolicæ pondere de integro confirmavit, Brevi dato ad hunc Cleri Gallicani Cœtum, qui tunc propediem cogendus erat, niſi moræ quædam obſtitiſſent. Porro dum conventum agimus, primum nobis ſtudium fuit tuendæ Religionis, quam ab infeſtis Calvinianę hæreſeos ſectatorum molitionibus vindicare curavimus, impetrato a clementia Chriſtianiſſimi noſtri Regis edicto, quo nefarios illorum conatus repreſſum iri

no-

nobis merito pollicemur. Priorem curam excepit alia illi germana, ob erroris ſocietatem, de profligandâ Janſeniana doctrina, Brevis Apoſtolici majeſtate, quod frequenti cœtu legi, promulgari, in acta redigi, omniumque ſubſcriptionibus muniri decrevimus. Eadem ſane mentis alacritate illud ſuſcepimus, qua Concilii Africani Patres ab ipſis expetitam Zoſimi Epiſtolam amplexi ſunt, quæ Pelagii, atque Cœleſtii errores, quos clanculum propugnabant, peremptorio Decreto proſtravit. Iiſdem artibus graſſantur novæ ſectæ diſcipuli, ac præterea, ut a capitibus ſuis fulminis Apoſtolici amoliantur ictum (licet obſirmato animo quinque Propoſitiones Janſenio iterum abjudicent) ad Facti quæſtionem, in qua Eccleſiam falli poſſe docent, controverſiam deducere nituntur. Quas ingeniorum verſutias vera, prudentique verborum complexione infregit Breve Apoſtolicum, quod tricis illis ſyllabarum ad umbratiles ſcholarum diſputationes relegatis, deciſioniſque auctoritate ad juris quæſtionem reſtricta doctrinam Janſenii, quam opere illo ſuo explicuit, in Propoſitionum confixarum materia, Pontificia Conſtitutione damnatam fuiſſe declarat. At enim ut ſe damnationi ſubducant, celeberrimum beati Auguſtini nomen obtendunt, cujus doctrinæ ſe profitentur eſſe ſectatores, repudiato etiam, ſi res eorum ita ferant, ipſo Janſenio. Hujus tamen pravas, & detortas, quas ad Doctoris egregii locos adhibet, interpretationes amplectuntur; ſicque magiſtrum illum optimum a Cœleſtino laudatum, dum verbis colunt, adultero ſenſu violant. Quod a nobis adnotari oportuit in actis de Brevis promulgatione confectis, ut eorum calliditatibus iretur obviam, quibus incautorum, & ſimplicium animis illudunt, ac ſi Auguſtinum aſſererent ipſi, a cujus tamen ſententia pertinaciter diſcedunt, quæ per Conſtitutionem de iis, quæ ſunt regulæ Fidei adverſa, latam conſtabilita eſt; ſicque in priorem illam fulguriti Janſeniani erroris damnationem recidunt. Totam videremur debellati hoſtis gloriam in Deceſſorem refudiſſe, niſi conſtaret orbi Chriſtiano, quis tunc fuiſſet particeps curarum, & præcipuus rerum adminiſter, quem Patens optimus ad laudis ex hoc egregio facinore partæ communionem adſciviſſet. Decoris iſtius pars maxima pertinet ad Sanctitatem Veſtram, quæ quidem cum ſuis nunc auſpiciis res Eccleſiæ univerſæ inexhauſta ſollicitudine gerat, illud augere perget meditata, & uberiore, ſi opus ſit, Catholici dogmatis illuſtratione. Nos ſane officio noſtro non deerimus, nec reliqui Epiſcopi, quos encyclica Epiſtola monuimus de rebus in hoc Conventu actis, fideque in iis, quæ nobis gerenda videntur in Provinciis, ut Fideles omnes, obſequio ſuo, & uſu, Conſtitutionem firment, pœnis alioquin a jure decretis adverſus Hæreticos Epiſcopali judicio coercendi. Finita eſt cauſa reſcriptis Apoſtolicis; utinam finiatur & error, ſi licet verbis Auguſtini vota noſtra concipere, quorum compotes erimus, ſi Alexandri VII. Pontificis Maximi Sanctitas,

Digitized by Google

juxta veterem ritum, Divino nomini illa conſecraverit, a quo vicissim longævitatem Beatitudini Veſtræ ſtudioſiſſime poſtulant, qui ſunt cum ea, qua par eſt, reverentia, & veneratione,

BEATISSIME PATER

Obſequentiſſimi, & devotiſſimi Filii veſtri Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Eccleſiaſtici viri in generalibus Cleri Gallicani Comitiis congregati.

Die 2. *Septembris* 1656.

CONSTITUTIO
SS. in Chriſto P. ac D. N. D. Alexandri Papæ VII. ſuper quinque Propoſitionibus ab Innocentio X. damnatis.

ALEXANDER EPISCOPUS,
Servus Servorum Dei

Univerſis Chriſti Fidelibus Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

AD ſacram B. Petri Sedem, & univerſalis Eccleſiæ regimen inſcrutabili Divinæ Providentiæ diſpoſitione, nullis noſtris ſuffragantibus meritis, evecti, nihil nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſſe duximus, quam ut ſanctæ Fidei noſtræ, ac ſacrorum dogmatum integritati, tradita nobis a Deo poteſtate, opportune conſuleremus.

Ac licet ea, quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abunde fuerunt definita, novæ deciſionis, ſeu declarationis acceſſione nequaquam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latius divagetur, promptum Apoſtolicæ auctoritatis remedium cenſuimus non eſſe differendum. Emanavit ſiquidem alias a fel. record. Innocentio X. Prædeceſſore noſtro Conſtitutio, declaratio, & definitio tenoris, qui ſequitur, videlicet,

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti Fidelibus Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Cum occaſione Impreſſionis libri, cui titulus *Auguſtinus Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis*, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præſertim in Galliis, controverſia ſuper quinque ex illis, complures Galliarum Epiſcopi apud Nos inſtiterunt, ut eaſdem Propoſitiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam.

Tenor

Tenor vero præfatarum Propoſitionum eſt, prout ſequitur.

Prima, Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque iis Gratia, qua poſſibilia fiant.

Secunda, Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſę nunquam reſiſtitur.

Tertia, Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.

Quarta, Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent, eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta, Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum noſtrum aſſidue pulſant, illa in primis cordi eſt, ut Eccleſia Dei nobis ex Alto commiſſa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, & tanquam navis in tranquillo mari, ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus, ac procellis, ſecure navigare, & ad optatum ſalutis portum pervenire poſſit.

Pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id ſpecialiter ſæpius congregatis, a pluribus in ſacra Theologia Magiſtris, eaſdem quinque Propoſitiones, ut ſupra nobis oblatas fecimus ſingillatim diligenter examinari, eorumque ſuffragia, tum voce, tum ſcripto relata mature conſideravimus, eoſdemque Magiſtros variis coram nobis actis Congregationibus, prolixe ſuper iiſdem, ac ſuper earum qualibet differentes audivimus.

Cum autem ab initio hujuſcemodi diſcuſſionis, ad Divinum implorandum auxilium multorum Chriſti Fidelium preces, tum privatim, tum publice indixiſſemus, poſtmodum iteratis eiſdem ferventius, ac per nos ſollicite implorata Sancti Spiritus aſſiſtentia, tandem Divino Numine favente, ad infra ſcriptam devenimus declarationem, & definitionem.

Primam prædictarum Propoſitionum, Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant, *temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Secundam, Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur, *hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Tertiam, Ad merendum, vel demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione, *hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Quartam, Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei; & in hoc erant Hæretici, quod vellent, eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare, *falſam*, *& hæreticam declaramus*, *& uti talem damnamus*.

Quintam, Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe, *falſam*, *temerariam*, *ſcandaloſam*, & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, *impiam*, *blaſphemam*, *contumelioſam*, *Divinæ pietati derogantem*, *& hæreticam declaramus*, *& uti talem damnamus*.

Mandamus igitur omnibus Chriſti Fidelibus utriuſque ſexus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant, quam in hac præſenti noſtra declaratione continetur, ſub cenſuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expreſſis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis, necnon Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut contradictores, & rebelles quoſcunque per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, implorato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis, omnino coerceant, & compeſcant.

Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem ſuper prædictis quinque Propoſitionibus factam approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Janſenii. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1653. pridie Kal. Julii, Pontificatus noſtri anno nono.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propoſitiones, vel in libro prædicto ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, ſed ficte, & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſſe, aſſerere magno cum Chriſti Fidelium ſcandalo non reformident, Nos, qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt, ſufficienter, & attente perſpeximus, utpote qui ejuſdem Innocentii Prædeceſſoris juſſu, dum adhuc in minoribus conſtituti Cardinalatus munere fungeremur, omnibus congreſſibus interfuimus, in quibus Apoſtolica auctoritate eadem cauſa tractata eſt ea profecto diligentia, qua major deſiderari non poſſet, quamcunque dubitationem ſuper præmiſſis in poſterum auferre volentes, ut omnes Chriſti Fideles in ejuſdem Fidei unitate ſeſe contineant, ex debito noſtro Paſtoralis officii, ac matura deliberatione præinſertam Innocentii Prædeceſſoris noſtri Conſtitutionem, declarationem, & definitionem harum ſerie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas Propoſitiones, ex libro præmemorati Cornelii Janſenii Yprenſis Epiſc. cui titulus eſt, *Auguſtinus*, excerptas, ac in ſenſu ab eodem Cornelio intento damna-

Digitized by Google

mnatas fuiſſe declaramus, & definimus, & uti tales, inuſta ſcilicet eadem ſingulis nota, quæ in prædicta declaratione, & definitione unicuique illarum ſingillatim inuritur, iterum damnamus.

Ac eundem librum ſæpe dicti Cornelii Janſenii, cui titulus, *Auguſtinus*, omneſque alios tam manuſcriptos, quam typis editos, & ſi quos forſan in poſterum edi contigerit, in quibus prædicta ejus Cornelii Janſenii doctrina, ut ſupra damnata defenditur, vel aſtruitur, aut defendetur, vel aſtruetur, damnamus itidem, atque prohibemus, Mandantes omnibus Chriſti Fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo, vel ſcripto exponant, vel interpretentur publice, vel privatim, palam, vel occulte imprimant, ſub pœnis, & cenſuris contra Hæreticos in jure expreſſis ipſo facto, abſque alia declaratione incurrendis.

Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque locorum Ordinariis, ac Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, & Judicibus Eccleſiaſticis, ad quos pertinet, ut præinſertam Innocentii Prædeceſſoris Conſtitutionem, declarationem, & definitionem, juxta præſentem noſtram determinationem ab hominibus obſervari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis, aliiſque juris, & facti remediis, invocato etiam, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis auxilio, omnino coerceant.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1656. 17. Kalend. Novembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

ALIA EPISTOLA

Archiepiſoporum, & Epiſcoporum Galliæ in generalibus Cleri Gallicani Comitiis congregatorum.

SANCTISSIMO PATRI ALEXANDRO VII. Pontifici Maximo.

BEATISSIME PATER.

Ad Petri Sedem per nos accurrit Eccleſia Gallicana, tuoque obſequens Decreto, qua par eſt, vigilantia, & labore, ſollicite curat, ut proſcripta jampridem a Sanctitate Tua Janſenii dogmata procul e Galliæ finibus exulent. Ad eam enim novimus referri debere, ut ajebat Innocentius I. quod per totum mundum poſſit in omnibus Eccleſiis in commune prodeſſe. Quod præcipue locum habet in his, quæ ſpectant ad exequendum Apoſtolicum Reſcriptum tam ſalutare Reipublicæ Chriſtianæ, quam tibi magnificum, quo quin-

Digitized by Google

que Propoſitiones e Janſenio excerptas prolocutus es damnatas eſſe a Deceſſore tuo in ſenſu ab hoc auctore intento . Jamdudum Montium tuorum altitudo primos Divini Solis excipiens radios coruſcabat in illo Eminentiſſimorum Purpuratorum Procerum cœtu, e quibus Dominus illuminat tanquam a montibus æternis, & turbantur inſipientes corde, unde aſcitus es a Deceſſore tuo, ut doctiſſimus Fidei noſtræ myſtes, ad efferenda ex divinis Eccleſiæ adytis Fidei dogmata, & ad enucleandos hæreticos, qui in Janſenio latebant, ſenſus. Scimus, te Summi hujus Pontificis conſiliorum, & curarum fuiſſe participem, tuam opem in hoc negotio valde fuiſſe probatam, teque non minus feliciter, quam ſtrenue laboraſſe, ita ut ſicut quondam Proſper de ſtudio Africanorum Conciliorum in profligandæ hæreſi Pelagianæ dicebat, tua induſtria diſcuſſæ artes, virusque retectum ſit hæretici ſenſus. At poſtquam ſupra montem illum, qui eſt in vertice montium, aſcendiſti, ut euangelizares Sion, vox Domini in manu forti, quippe dedit Deus vocis ſuæ vocem virtutis in tua Beatitudine, locuta eſt, ſicuti poteſtatem habens, clamavit, & quaſi tuba exaltavit vocem ſuam, ad retundendos omnes impetus Janſenianæ ſectæ. Hoc patuit, cum incipientes Summi Pontificii tui curas oneraſti ad exquirendas omnes hujus hæreticæ pravitatis verſutias, edita tua Conſtitutione, quam Epiſcopi Gallicani in poſterioribus Comitiis officio ſuo incumbentes, ſumma erga tuum Apoſtolatum reverentia receperunt (quem Valentinianus Divinæ Fidei principatum appellat) & Fidem explicatam in illis quinque Propoſitionibus non a te inventam, ſed tibi a Deo creditam, cujus exaltatio fuit provectio, propriis ſubſcriptionibus firmaverunt, & ab omnibus Epiſcopis, eorumque mandato ab omnibus Presbyteris & inferioris gradus Clericis tam exemptis, quam non exemptis, firmandam cenſuerunt . Ad quod remedium excitati ſunt per Apoſtolicum Breve, quo Innocentius X. eos hortatus eſt, ut ſedulo ſtudio, conatuque prorſus unanimi conſpirantes, in Domino, darent operam in id, quod opportunius, validiuſque conferret ad executionem ſtabiliendam, firmandumque penitus uſum ſuæ Conſtitutionis. Ita ex præcepto ſanctiſſimi Pontificis illius egerunt, nulla alia meliori data via, qua dicta Conſtitutio ipſo uſu roboraretur. Et hoc ex inſtituto Majorum, qui ad vindicandam veram Fidem, ſanctionibus ſummorum Pontificum, & decretis Conciliorum ſubſcribebant. Sic Eccleſiæ unius inſtitutionis jura commiſcebant, ut pateret, ex Irenæo, Chriſtianos omnes unius eſſe labii, atque unius oris. Ita contra Hæreticos portabant Fidem Chirographo munitam, quæ, Joanne dicente, *vincit mundum* . Ex illo Eccleſiæ more Leo II. ſextæ Synodi ſubſcriptionem omnibus Epiſcopis imperat, ut ſecundum ejus Epiſtolæ verba, omnis Epiſcopus, cum Dominus ad judicandum venerit, conſor-

tem

tem ſe Apoſtolicæ Sedis per ſuæ manus ſignaculum demonitret. Idem quoque Pontifex ſe omnium ſubſcriptiones ad Petri confeſſionem depoſiturum pollicetur, ut mediante Petro, Chriſto ipſi offerantur. Hoc idem ſtatuit Conc. Trident. & ad denſandam (ut Tertull. ajebat) diſciplinam, omnibus etiam Presbyteris, & Clericis Fidem definitam ſcripto profiteri, & damnatas hæreſes anathematizare præcipit, ad abradendam omnem penitus Hæreticorum cavillationem. His prudentiſſime ſtatutis, Epiſcopi Gallicani Apoſtolicæ Sedis auctoritate muniti, ſcuto Fidei, & Catholicæ veritatis lorica protecti, repentino veluti exciti claſſico, conglobatis agminibus viſi ſunt in cauſa Fidei opitulari, ut impia ſecta, propugnante Sanctitate Veſtra, in æternum proſtrata ſuccumberet, ſicut habetur in Epiſtola Concilii Mediolanenſis ad Leonem. Sed veluti ſi totus orbis Chriſtianus eſſet in ſecuritatem compoſitus, exploſo & exuſtulato errore Vaticani fulmine, vis horum ſtatutorum aliquatenus imminuta eſt per non uſum, plurimis non ſubſcribentibus, neque de ſubſcriptione requiſitis, acribus initiis, incurioſo fine. Omnia in ſpeciem pacata videbantur. Sed quibus compoſitis rebus nulla ſpes, omne in turbido conſilium, lingua ſua cœperunt concinnare dolos, & veluti ſi æternum ſacramentum Janſenio dicturi eſſent, exquiſierunt novos ſinus, & ad novos ſenſus illarum Propoſitionum vocabula traxerunt. Ita novarum rerum avidi nihil intentatum reliquerunt, ut Fides hæc quaſi dubia tractaretur, & damnatæ clariſſimis verbis Janſenii Propoſitiones redivivis conatibus excitarentur. Solertes ſibi videri volunt, omnia verba Janſenii ad aliquem ſenſum Catholicum futiliter detorquentes, quanquam tui obſervantiam imitentur, contumaciæ propiores. Interim ſermo eorum, ſicut cancer, ſerpit, ſcinditque populum Chriſtianum ſtudia in contraria diverſis incitamentis. Hæc indicia non aſpernati ſumus, neque voluimus alere dubitatione, aut cunctatione bellum. Quapropter, Beatiſſime Pater, nobis viſum eſt, ſociatis laboribus, conjunctiſque viribus, tuam exequi Conſtitutionem, atque aliam Deceſſoris tui, ſicque hanc luem ab Eccleſia procul depellere. Inſiſtentes igitur veſtigiis decreti ultimorum Comitiorum Cleri noſtri, te audimus loquentem ſapientiam inter perfectos, & volumus ſervare, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem, ut commendat Cœleſtinus. Et, ut continuo præſtetur aſſenſus dictæ Conſtitutioni ab omnibus Clericis, quin ab ipſis etiam Epiſcopis ſubſcriptionem duximus requirendam, ſub pœnis in tuo Diplomate expreſſis. Et ſi qui ſunt, qui aliter ſe gerant, quod abſit, aut qui aliqua novarum rerum, vel occultæ Societatis ſuſpicione laborent, reos læſæ Fraternitatis reputamus, & innodatos pœnis, quæ de Eccleſiaſticis regulis, & Canonum promulgatæ ſunt diſciplinis, adverſus Epiſcopos negligentes, vel doloſe agentes in negotio inquirendæ hæreticæ pravitatis.

Ency-

Encyclicam quoque ad omnes miſimus, quæ certiores eos de his omnibus faciat, & quid deceat in hac cauſa Catholicæ unitatis, ac veritatis Sacerdotes ex Conſtitutionis tuæ præſcripto. Optamus vero, ut omnes nobiſcum choros gaudii celebrent de profligato Janſenii dogmate ſub tanti Pontificis auſpiciis, eodem voto, quo Patres olim Concilii Chalcedonenſis in relatione ad Pulcheriam Auguſtam. Te enim novimus Montem illum Domini, ad quem confluunt omnes, id eſt ea propenſione feruntur, qua flumina per alveos ſuos; ad te ita fluimus, ita ferimur pondere amoris, & obſervantiæ in te noſtræ, cum hæ partes præcipuæ ſint Eccleſiæ Gallicanæ, debitam Apoſtolicæ Sedi exhibere reverentiam; te ſolum ſuſpicimus tanquam montem coagulatum, montem pinguem, & inclamamus attendentes gregi noſtro, ſuper quem Spiritus Sanctus poſuit nos regere Eccleſiam Dei, *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos?* Nullum quippe novimus montem coagulatum, quam Apoſtolicum, ubi doctrina cœleſtis, ſicut lac parvulis, bene autem valentibus tanquam ſolidus cibus miniſtratur. In hoc Monte nos ipſi paſcimur, ut ait D. Auguſt. ad populum ſuum, *Paſcimus vos, paſcimur vobiſcum*. Et quia in eo Dominus docet, ſtatuimus ibi, ſecundum verba Tertulliani, finem quærendi, ſtationem credendi, expunctionem inveniendi. Tuam ergo auctoritatem nobis fore præſto ſperamus adverſus eos, qui omnem curioſitatis libidinem effundunt poſt definitam Fidei doctrinam, nec ad Marciani dictum attendunt, quo ait: *Cum quis poſt acceptam Fidei veritatem aliquid amplius quærit, mendacium quærit*. In te autem velut in Petri ſucceſſore noſtrum omnium fortitudo firmata eſt, cum ad conſultationem noſtram reſponſum ab Apoſtolica Sede manavit adverſus ſcientiam falſi nominis, quæ in D. Auguſtini doctrinam invaſerat, atque ejus nomine circumferebatur. Cauſa hæc jam finita, ſi aliqua novitas iterum emerſerit, indiget tantum in ſolatium defenſione tua, ut Flavianus de hæreſi Eutychiana ad Leonem ſcribebat. Exurgat veritas, & de ſua patientia erumpat tuo munita præſidio, quæ jandudum abſcondi erubeſcebat, adhibita charitate manſuetudinis. Adhibeat S. T. charitatem ſeveritatis, jaculare fulmina ex altiſſima tua ſpecula adverſus ſcientiam extollentem ſe ſupra ſcientiam Dei, dum nos totius Eccleſiæ Gallicanæ vires colligemus, atque inſtructa acie depugnabimus ſub tuis auſpiciis, & Chriſtianiſſimi Regis tutela, cui non ſolum Regium, ſed etiam Sacerdotalem animum in hoc negotio ineſſe gaudemus, & gaudere S. T. novimus eodem ſenſu, quo Leo de Theodoſii Auguſti animo in Eutychiana hæreſi obruenda loquebatur. Enituit enim in hacce Janſeniana lue procul eliminanda non ſolum Regis, Reginæque matris pietas ſingularis, ſed etiam Eminentiſs. Cardinalis Julii Mazarini zelus, ac ſtudium, quo virus hoc ne latius ſerperet, vel creſcendo noceret, in

aula

aula Regia, totoque Regno vias omnes illi præclusit. Tot, tantisque suffulta præsidiis Ecclesia Gallicana, terribilis, ut castrorum acies ordinata, sistit se Sanctitati Tuæ, cujus armata fulmine non minus certos, quam glorioſos in profligande hac nova hæresi sperat triumphos. Hæc consociatis in unum animis, viribusque nostrum omnium, disjunctos in contrarias partes paucorum sensus ad veram, germanamque Fidei normam revocare conabitur, & firmissimam supra petram, vel angularem Christi lapidem fundata, inter varias insultantium Novatorum procellas immota, ac in æternum duratura, victrixque gloriabitur. Nos interim, Beatissime Pater, tuam demirati gloriam, earumque splendorem virtutum, quas Pontificalis in Te Dignitas non peperit, sed invenit, Divinam profusis votis implorabimus clementiam, ab eaque prolixam Sanctitatis Tuæ publico bono sospitatem deposcemus, eadem semper animi propensione, qua sumus,

BEATISSIME PATER,

Obsequentissimi, ac devotissimi Filii, ac servi vestri, Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiastici Viri in Comitiis generalibus Cleri Gallicani Parisiis congregati.

Parisiis die 20. Februarii 1661.

RESCRIPTUM

SS. D. N. Alexandri Papæ VII. ad Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos Cleri Gallicani in Comitiis generalibus congregatos.

ALEXANDER PAPA VII.

Dilecti Filii nostri, venerabiles Fratres, ac dilecti Filii, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Literas vestras accepimus datas die 20. Februarii, easque non minus veræ pietatis, & in hanc Sedem illustribus observantiæ notis distinctas, quam sacræ sapientiæ, & insignium Patrum sententiis validas. Ex his profecto magna cum animi lætitia cognovimus, quam vigili, & præstanti zelo studeatis cum tuendæ puritati doctrinæ, quam de fontibus Salvatoris haustam Ecclesia Romana communicat, tum perniciosis novitatum zizaniis ex agro Dominico Diœcesum vestrarum evellendis. Tam præclaram erga Sedem Apostolicam obsequii gloriam

ut

Digitized by Google

ut incorruptam uſque retineatis, admonere, tantarum virtutum injuria ſane foret. Veruntamen, quod veſtra ſponte facitis, ut in opus tam ſalutare Janſeniſmi radicitus extirpandi ſedulo incumbatis, pro Pontificii debiti ſollicitudine, vos etiam, atque etiam hortari non definimus. Sed hujus mali vivacitas numquam penitus extinguetur, niſi contra contumaces ad pœnas præſcriptas in Conſtitutione fel. record. Innocentii X. & in alia noſtra, ſerio procedatur. Porro autem omnia diligenter curata, eo facilius, & expeditius fluent, quo Chariſſimi in Chriſto Filii noſtri Regis Chriſtianiſſimi magis enituit in hac ipſa ſanctæ Fidei cauſa pietas, ac Religio. In reliquo, Vos omnes, dilecti Filii noſtri, venerabiles Fratres, & dilecti Filii, eximia paternæ charitatis voluntate complectimur, & Pontificium Patrocinium, ubi uſus eſſe poterit, benigne pollicemur. Sed omnia melius etiam Venerabilis Frater Archiepiſcopus Cæſareæ Nuncius noſter ediſſeret. Interim Apoſtolicam benedictionem unicuique veſtrum peramanter impertimur.

Datum Caſtri Gandulphi ſub Annulo Piſcatoris, die 16. Maji 1661. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

IN-

Digitized by Google

INDEX

ERRORUM FIDEI

Veritatibus adverſantium, qui paſſim in hac prima Medullæ Theologicæ parte referuntur, & refelluntur.

Circa ipſius Fidei virtutem.

HElcheſaitæ dicebant, licitum eſſe, inſtante perſecutione, Fidem exterius negare, etiam addito juramento, & ſufficere, ſi tunc in animo retineatur. *tract.* 1. *cap.* 1. *ſect.* 5.

Eraſmus arbitratus eſt, poſſe aliquem errorem in ſacris libris reperiri, & Sanctos Evangeliſtas interdum memoria lapſos eſſe. *ſup. cap.* 2. *ſect.* 1.

Idem in dubium revocavit, an Symbolum Fidei fuerit ab Apoſtolis conditum. *ib. ſect.* 5.

Calviniſtæ dicunt, Scripturas eſſe cuivis apertas, & ad intelligendum facillimas. *ſup. ſect.* 3.

Iidem profitentur, ſe libros Scripturæ canonicos a non canonicis dignoſcere, non tam communi Eccleſiæ conſenſu, quam interiori teſtimonio, & ſuaſione Spiritus Sancti. *ſup. cap.* 3. *ſect.* 1.

Manichæi dicebant, vana ſuperſtitione teneri Chriſtianos in eo, quod Fides illis imperaret ante rationem, ſeque prius velle per rationem cognoſcere, ut poſtea, ſi liberet, crederent. *ſup. cap.* 3. *ſect.* 2.

Circa Eccleſiam.

VVicleffus, & Calviniſtæ ſolos prædeſtinatos, Lutherani, & Confeſſioniſtæ ſolos juſtos ad Eccleſiam Chriſti in terris pertinere aſſerunt, Anabaptiſtæ vero illam ex ſolis perfectis conſtare volunt. *ſup. cap.* 2. *ſect.* 4.

Circa Deum.

GIlbertus Porretanus aſſerebat, Sapientiam, Juſtitiam, & reliqua Divina Attributa eſſe ab ipſo Deo, & ab ejus Eſſentia realiter diſtincta. *tract.* 2. *cap.* 2. *ſect.* 1.

Aetius,

Digitized by Google

Aetius, & Eunomius, nullam conceptus, & rationis distinctionem inter Attributa Divina admittere volebant, sed permiscebant, & confundebant omnia, quæ in ipsa etiam Sacra Scriptura de Attributis Divinis dicebantur. *ibid.*

Anthropomorphitæ asserebant, Deum esse corporeum. *eod. tract. cap.* 2. *sect.* 2.

Vvicleffus contendebat, quamlibet creaturam posse dici Deum, Servetus vero eo vesaniæ provectus est, ut diceret, Deum in lapide, v. gr. esse vere, & proprie lapidem, in trunco, truncum. *ib. sect.* 3.

Circa prædestinationem, & reprobationem.

VVicleffus ajebat, omnia, quæ a Deo præscita sunt, ex absoluta necessitate evenire. *tract.* 2. *cap.* 3. *sect.* 1.

Calvinus per horrendam blasphemiam Deum auctorem peccati faciebat, contendebatque, illum non modo permittere, sed & positive velle peccatum. *eod. tract. cap.* 4. *sect.* 1.

Origenes existimabat, animas ante mundum corporeum creatas fuisse, & Deum prædestinare, vel reprobare intuitu operum bonorum, vel malorum, quæ ab illis animabus facta fuerant, antequam corporibus unirentur. *eod. tract.* 5. *sect.* 2.

Pelagiani asserebant, homines a Deo prædestinari intuitu bonorum operum, quæ per solas naturæ vires ab ipsis fiebant, illosque per ejusmodi bona opera Gratiam prædestinationis promereri. *ib.*

Semipelagiani, licet faterentur, homines sine Gratia Christi salutem consequi non posse, existimabant tamen, Deum decreviisse ab æterno Gratiam illam hominibus conferre intuitu alicujus boni desiderii, seu conatus propriæ voluntatis per solas naturæ vires eliciti. *ibid.*

Iidem Sempelagiani contendebant, parvulos, qui post Baptismum susceptum moriuntur, antequam ad annos discretionis perveniant, prædestinatos fuisse propter bona opera, quæ facturos illos, si diutius vixissent, Deus prævidit. *ibid.*

Calvinus asserit, Deum ante prævisionem cujuscunque peccati, non tantum excluisse aliquos a cœlesti gloria, sed etiam efficaci voluntate eos ad pœnam æternam deputasse, ideoque non modo gratiis ad salutem necessariis eos privare, sed & peccandi necessitatem iis injicere, quam evadere nequeant. *ibid.*

Circa visionem Dei, & statum beatitudinis.

EUnomius non minus impie, quam stolide jactabat, se clare, & perfecte Essentiam Dei in hac vita cognoscere. *tr.* 2. *cap.* 6. *sect.* 1.

Arme-

Digitized by Google

Atmeni negabant, ab ullo intellectu creato Divinam Essentiam, prout in se est, clare cognosci posse. *ibid.*

Calviniſtæ contendunt, non niſi poſt communem reſurrectionem Beatos in cœlo Dei viſione fruituros. *ib. ſect.* 2.

Millenarii viſionis illius fruitionem differabant adhuc mille annis poſt ruſurrectionem communem, quibus exiſtimabant, Chriſtum in terris cum Sanctis regnaturum, antequam ad beatitudinis, ſeu beatificæ viſionis fruitionem eos deducat. *ib.*

Begardi Hæretici negabant, intellectum creatum indigere ullo lumine gloriæ ad Eſſentiam Divinam intuitive videndam. *ib. ſect.* 3.

Calviniſtæ aſſerunt, Sanctos beatos noſtras, quæ ad illos dirigun-tur, orationes nullo modo in cœlo cognoſcere. *ib. ſect.* 5.

Jovinianus contendebat, nullam eſſe inter Sanctos beatos ſive in ratione meriti, ſive in ratione præmii inæqualitatem. *ib. ſect. 6.*

Circa myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis.

SAbellius aſſerebat, unam tantum eſſe in Deitate Perſonam, quæ pro diverſis officiis diverſa nomina ſortiretur. *tract.* 3. *cap.* 1. *ſect.* 2.

Gilbertus Porretanus dicebat, relationes, quæ ſunt inter Divinas Perſonas, ab ipſa Divina Eſſentia diſtingui realiter, eſſeque illi velut aſſiſtentes, & affixas. *ib.*

Arrius dicebat, Filium in Divinis nec Deum eſſe, nec genitum ex ſubſtantia Patris, nec proinde eſſe conſubſtantialem, ſed eſſe creaturam non ab æterno, ſed in tempore, ante alias tamen crea-turas productam. *ib. cap.* 2. *ſect.* 2.

Macedonius negabat, Spiritum Sanctum eſſe Deum, dicebatque, illum eſſe ſubſtantiam aliquam ſpiritualem, ſuperiorem omnibus aliis, creatam a Patre per Filium. *ib. ſect.* 5.

Græci contendunt, Spiritum Sanctum a ſolo Patre procedere, non vero a Filio. *ibid.*

Circa Creationem.

SImon Magus, Menander, & alii quidam veteres Hæretici dice-bant, mundum hunc viſibilem non a Deo, ſed ab Angelis fuiſſe conditum. *tract.* 4. *cap.* 1. *ſect.* 1.

Marcion docebat, materiam primam eſſe ex ſe, proindeque non fuiſſe a Deo productam. *ibid.*

Manichæi aſſerebant, res omnes corporeas non a Deo bono, ſed a Deo malo fuiſſe productas. *ibid.*

Tertullianus cenſebat, animas eſſe corporeas, & generari ab ani-mabus parentum, ſicut corpora a corporibus. *cap.* 4. *ſect.* 1.

Oti-

Digitized by Google

Origenes exiſtimabat, animas durante corporum formatione fuiſſe a Deo creatas. *ibid.*

Circa Sanctos Angelos cuſtodes.

CAlvinus negavit, Angelos cuſtodes ſingulis hominibus attribui, contenditque cum blaſphemia, illam ſanctorum Angelorum cuſtodiam, quam Eccleſia Fidelibus credendam proponit, non aliud eſſe, quam falſum commentum. *cap.* 3. *ſect.* 3.

Circa ſtatum damnatorum.

ORigenes cenſebat, Dæmonum, & damnatorum pœnas aliquando finem habituras eſſe, ipſoſque tam dæmones, quam damnatos de peccatis ſuis aliquando acturos eſſe pœnitentiam. *cap.* 3. *ſect.* 5.

Circa peccatum originale.

PElagiani negabant, pueros ullum originale peccatum contrahere, aſſerebantque, tales homines naſci poſt peccatum Adami, quales ante illius peccatum nati fuiſſent, & æque tunc morti obnoxios futuros fuiſſe, etiam Adamo non peccante, quam nunc ſunt, ipſumque Adamum univerſo generi humano per peccatum obfuiſſe, non peccati ipſius propagatione, ſed exemplo, quatenus ſcilicet imitati ſunt eum, qui poſtea peccaverunt. *cap.* 5. *ſect.* 3.

Matthias Illyricus aſſeruit, peccatum originale eſſe ſubſtantiam quandam a dæmone factam, quæ ſit ipſius dæmonis eſſentialis imago, quæ quidem poſt peccatum primi hominis ita unicuique animæ impreſſa eſt, ut illam totam ſubſtantialiter corruperit, & in imaginem ipſius diaboli transformaverit. *cap.* 5. *ſect* 3.

Lutherus, & Calvinus cenſuerunt, peccatum originale nihil aliud eſſe, quam concupiſcentiam, ſeu inordinationem potentiarum inferiorum animæ, quæ reos nos facit æternæ damnationis. *ibid.*

Calvinus docuit, unum ex effectibus peccati originalis eſſe extinctionem liberi arbitrii, ita ut poſt peccatum Adami non amplius habeat homo liberam boni, vel mali electionem, ſed quicquid bene, vel male operatur, illud neceſſario operetur, quamvis non coacte operetur. *cap.* 5. *ſect.* 4.

Pelagiani aſſerebant, parvulos abſque Baptiſmo decedentes, æternam nihilominus beatitudinem conſecuturos. *cap.* 5. *ſect.* 5.

Cir-

Digitized by Google

NEſtorius prædicabat, Beatiſſimam Virginem Mariam purum hominem peperiſſe, proindeque nec ejus Filium Deum, nec ipſam Dei Genitricem dici debere. Addebat, Perſonam Divinam Verbi unitam fuiſſe poſtea Filio Mariæ, non quidem ſubſtantialiter ſuam communicando hypoſtaſim, ſed tantum accidentaliter, in quantum ſcilicet Verbum Divinum illi nomen, ac dignitatem ſuam impertivit, ut nimirum Deus, & Dei Filius diceretur, & ut talis adoraretur. *tract. 5. cap. 1. ſect. 4.*

Eutyches e contra, cum nimio zelo, & abſque ſufficienti ſcientia adverſus hunc errorem moveretur, in alterum extremum errorem huic oppoſitum delatus eſt. Aſſerebat enim, poſt Incarnationem Verbi non modo unam in Chriſto eſſe Perſonam, ſed unam quoque ſolummodo remanſiſſe naturam, ſive per compoſitionem utriuſque naturæ Divinæ, & humanæ, ſive per converſionem alterius in alteram. Dicebat præterea, Divinitatem Verbi in Chriſto non modo dici poſſe, ſed re vera fuiſſe paſſam, mortuam, & ſepultam. *ibid.*

Hæretici Ubiquiſtæ contendunt, humanam naturam Verbo Divino hypoſtatice unitam eo ſenſu intelligi debere, quod omnis plenitudo, & (ut loquuntur) energia Divinitatis Verbi ſit ipſi humanitatis realiter communicata, & ita in eam transfuſa ſit, ut Chriſtus etiam ſecundum humanitatem, & quatenus homo, dicatur eſſe omnipotens, æternus, ubique præſens. Unde & Ubiquiſtæ dicti ſunt. *cap. 2. ſect. 3.*

Cerdon, & Manichæus aſſerebant, Chriſtum Dominum non habuiſſe verum, & naturale corpus, ſed phantaſticum, & apparens. *eod. cap. ſect. 4.*

Apollinaris contendebat, Verbum Divinum aſſumpſiſſe carnem ſine anima, & ipſius Verbi Divinitatem fuiſſe inſtar animæ rationalis in carne aſſumpta. *ibid.*

Quidam Concionator Barcinonenſis docuit, ſanguinem Chriſti fuiſſe in ejus morte ab ipſa Divinitate ſeparatum. *ibid.*

Severiani aſſerebant, Corpus Chriſti non fuiſſe vere paſſibile, aut vulnerabile cum aliquo ſenſu doloris. *ibid. ſect. 6.*

Agnoitæ aſſerebant Chriſtum diem Judicii ignoraſſe. *ibid. ſect. 7.*

Monothelitæ contendebant, unam tantum fuiſſe in Chriſto voluntatem, Divinam ſcilicet, nullamque in eo fuiſſe voluntatem humanam. *cap. 6. ſect. 1.*

Jovinianus, & Helvidius negabant, ſanctiſſimam Mariam Matrem Dei poſt partum Virginem permanſiſſe. *cap. 7. ſect. 1.*

Petrus Abaillardus titulum Redemptoris hominum Chriſto Domino proprie competere negabat. *eod. cap. ſect. 3.*

Calvinus articulum Symboli de Chriſti deſcenſu ad Inferos eo ſenſu intelligi debere dixit, quod Chriſti anima in deſperationem inciderit, & pœnas damnatorum ad tempus pertulerit. *cap. 7. ſect. 4.*

Circa Gratiam Chriſti.

PElagius, & ejus ſectarii omnem Chriſti Gratiam primo repudiaverunt, aſſeruerunt, ad ſalutem æternam conſequendam ſolas ſufficere humanæ voluntatis vires.

Poſtea vero, ut Eccleſiæ damnationem effugerent, Gratiæ neceſſitatem admiſerunt, ſed ficte, & ſubdole nomine Gratiæ liberum arbitrium, naturamque, in qua conditi ſumus, intelligentes.

Cumque fraus illorum pateſceret, ut errorem tegerent, Gratiam Chriſti in legis notitia, Evangelicæ doctrinæ promulgatione, ipſiuſque Chriſti Domini, ac Sanctorum exemplis, necnon in peccatorum remiſſione, & condemnatione poſuerunt.

Poſtea cum urgerentur, ut non modo externum, ſed etiam præſertim internum Gratiæ auxilium agnoſcerent., illud tandem Scripturæ teſtimoniis convicti admiſerunt, ita tamen, ut dicerent, Gratiam illam internam non eſſe abſolute neceſſariam, ſed tantum utilem ad bonum facilius operandum.

Denique cum omnes ſupradicti errores damnati fuiſſent, eorum ſucceſſores dicti Semipelagiani Gratiæ internæ neceſſitatem agnoverunt, ſed ſimul etiam dixerunt, eam non prævenire hominis voluntatem, ſed potius ab illa præveniri, ac per bona deſideria, & pios aliquos effectus, & conatus humanæ voluntatis obtineri, Deumque primam Gratiam internam intuitu piorum illorum deſideriorum, & affectuum tribuere. *tract. 6. cap. 1. ſect. 2. §. V.*

Idem Pelagius dicebat, hominem in puris naturalibus ſine ulla Gratia, aut juſtitia originali fuiſſe creatum. *ib. ſect. 3.*

Calvinus aſſeruit, hanc eſſe differentiam inter Gratiam ſanitatis, ſeu ſtatus innocentiæ propriam, & Gratiam medicinalem, quæ in ſtatu naturæ lapſæ hominibus confertur, quod Gratiæ ſanitatis homo, ſi vellet, diſſentire poſſet, Gratiæ vero medicinali neceſſario aſſentiatur, nec ab illa diſſentire, aut eam abjicere poſſit, ſeu impedire, quominus habeat effectum ſuum, ob quem data eſt. *ib. ſect. 4.*

Joannes Hus aſſerebat, extra Gratiæ ſanctificantis ſtatum nullum opus bonum fieri poſſe, & omnia peccatorum opera mala eſſe. *ib. ſect. 7.*

Lutherus dixit, timorem omnem Divinæ Juſtitiæ eſſe vitioſum, & malum. *cap. 4. ſect. 5.*

Calvinus aſſeruit, quemlibet Fidelem non modo de ſua juſtificatione

Digitized by Google

tione certum esse, sed & teneri ad credendum, se esse justificatum per Christi justitiam sibi imputatam. *eod. cap 4. sect. 7.*

Calvinus, & ejus sectarii nomen Meriti rejiciunt tanquam Divinæ Gratiæ injuriosum, negantque, hominem, quantumlibet justum, & sanctum, ullis bonis operibus vitam æternam promereri posse. *cap. 5. sect. 1. & 6.*

Observabit Lector, præter errores hic recensitos, alias quamplurimas veritates Fide Divina credendas tum in hac prima, tum etiam in secunda hujus Operis parte passim explicari, & probari, ex quibus plurimarum aliarum hæresecon, quarum in hoc Indice nulla mentio fit, refutatio poterit intelligi.

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM,

Quæ in hac prima Medullæ Theologicæ parte continentur.

Quæ quidem in eum ordinem digeſtæ ſunt, ut quicquid de unaquaque notatu dignum variis in locis ſparſim continetur, ſub uno veluti aſpectu poſitum reperiatur.

Adoratio.

QUæ ſit differentia inter laudem, honorem, & adorationem. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 1. *num.* 1.
Quænam requirantur ad completum adorationis actum. *ibid.*
Quotuplex ſit adoratio. *ibid.*
Quid ſit adoratio latriæ, quid duliæ. *ibid. n.* 2.
Quænam adoratio Chriſto Domino debeatur. *ibid. n.* 3.

Angelus.

Quid nomine Angeli intelligatur. *tr.* 4. *cap.* 2. *initio.*
An Angeli exiſtant. *ibid.*
Quandonam Angeli creati ſint. *ibid. ſect.* 1.
Utrum de Fide ſit, Angelos ſimul cum mundo corporeo fuiſſe creatos. *ibid. n.* 3.
Ubinam Angeli creati ſint. *ſect.* 2.
An Angeli ſint omnino incorporei. *ſect.* 3.
Quid de apparitionibus Angelorum in forma corporea ſentiendum ſit. *ibid. n.* 3.
An Angeli ſint incorruptibiles, & immortales. *ibid. n.* 4.
Quid de loco Angelorum ſentiendum ſit. *ſect.* 4. *n.* 1.
Quænam ſit formalis ratio, per quam Angelus in loco aliquo eſſe dicatur. *ibid.*
Quid de motu Angelorum ſentiendum ſit. *ibid. n.* 2.
An Angeli poſſint res alias a ſe movere localiter. *ibid. n.* 3.

Co-

INDEX.

Cognitio Angelorum.

Quid de cognitione Angelorum ſentiendum ſit. *ſect.* 5. *n.* 1.
Quomodo Angeli ſeipſos cognoſcant. *ibid.*
An ad alias res cognoſcendas ſpeciebus aliquibus indigeant. *ibid. n.* 2.
An ſpecies illas ab objectis accipiant. *ibid. n.* 3.
An Angeli ſemper actu cognoſcant ea, quæ cognoſcunt. *ibid. n.* 5.
An aliquo diſcurſu utantur. *ibid.*
Quaſnam res Angeli cognoſcant. *ſect.* 6. *n.* 1.
An cognoſcant res futuras, & occultas cordium cogitationes. *ibid. n.* 2.
An cognoſcant res ſupernaturales. *ibid. n.* 4.

Voluntas Angelorum.

An Angeli prædíti ſint libero arbitrio. *ſect.* 7. *n.* 1.
An habeant liberum arbitrium inflexibile. *ibid. n.* 2.

Loquutio Angelorum.

An Angeli inter ſe loquantur. *ſect.* 8. *n.* 1.
Quomodo Angeli inter ſe loquantur. *ib. n.* 2.
An uti poſſint vocibus corporeis in corporibus aſſumptis. *ibid.*
Quæ ſit differentia inter locutionem, & illuminationem Angelorum. *ibid.*

Ordines Angelorum.

An ſint plures Angeli numero diſtincti. *ſect.* 9. *n.* 1.
An Angeli inter ſe ſpecie diſtinguantur. *ibid.*
An ſint plures ordines inter Angelos, & quot. *ib. n.* 2.
An diſtinctio ordinum in Angelis ſit a natura, vel a gratia. *ibid. n.* 3.

Meritum Sanctorum Angelorum.

An Angeli creati ſint in ſtatu beatitudinis ſupernaturalis. *cap.* 3. *ſect.* 1. *n.* 1.
An ſint creati in ſtatu gratiæ. *ibid.*
An boni Angeli beatitudinem æternam fuerint promeriti. *ib. n.* 2.
Quanto tempore Angeli fuerint in ſtatu merendi. *ibid. n.* 5.

Beatitudo Sanctorum Angelorum.

Quiſnam ſit ſtatus ſanctorum Angelorum in gloria. *ſect.* 2. *n.* 1.
An beati Angeli poſſint in beatitudine proficere. *ibid.*

Digitized by Google

An poſſint beatitudinis accidentalis incrementum aliquod accipere. *ib. n. 2.*

Officia Sanctorum Angelorum erga homines.

An Angeli a Deo mittantur ad homines. *ſect. 3. n. 1.*
Quinam ex Angelis mittantur. *ibid.*
An cuique homini adſit Angelus tutelaris. *ibid.*
An ſint Angeli tutelares Regnorum, Provinciarum, &c. *ibid. n. 3.*
An ſint aliqui ſingulis rerum ſpeciebus præpoſiti. *ibid.*
Quænam ſint officia ſanctorum Angelorum erga homines. *ibid. n. 4.*

Angeli mali, ſeu Dæmones.

An ſint aliqui Angeli mali, & a Deo reprobati. *cap. 3. ſect. 1. n. 2.*
Quinam Angeli peccaverint, & quot. *ibid. n. 3.*
An ſuperbia fuerit peccatum malorum Angelorum. *ibid.*
In quo poſita fuerit ſuperbia Angelorum peccantium. *ibid. n. 4.*
An Angeli mali ſtatim poſt peccatum ſuum in Infernum ſint detruſi. *ſect. 4. n. 1.*
An aliqui dæmones Dei permiſſu ſuper terram divagentur. *ibid.*
An dæmones ſint alicujus doloris ſuſceptibiles. *ibid.*
An dæmones ab igne Inferni torqueantur, & qua ratione. *ib. n. 2.*
An dæmonum pœnæ futuræ ſint æternæ. *ibid. n. 3.*
Qua ratione pœnæ æternæ juſte dæmonibus infligantur, cum eorum peccatum fuerit momentaneum. *ibid. n. 4.*
Quænam ſit dæmonum conditio quoad intellectum, & voluntatem. *ſect. 5.*
Quomodo homines a dæmonibus impugnentur. *ſect. 6.*

Anima humana.

An cujuſque hominis anima immediate a Deo creata ſit. *tr. 4. c. 4. ſect. 1. n. 1.*
An anima humana ſit ſubſtantia pure ſpiritualis. *ibid. n. 2.*
An anima humana ſit immortalis. *ibid. n. 3.*

Beatitudo æterna.

In quo formaliter conſiſtat beatitudo. *tract. 6. c. 5. ſect. 6. n. 3.*
An ad complementum beatitudinis requiratur corporis glorificatio. *ibid.*
Quænam ſint dotes corporis glorificati. *ibid.*
Quænam ſint aureolæ Beatorum. *ibid. n. 4.*
An beatitudo futura ſit æterna. *ibid. n. 5.*
Vide infra tit. (*Viſio beatifica*)

INDEX.

Cœlum Empyreum.

An ſit de Fide, Cœlum, quod dicitur Empyreum, exiſtere. *tract.* 4. *c.* 2. *ſect.* 2. *n.* 2.

Chriſtus Dominus.

An Chriſtus dici debeat Dei Servus, aut Filius adoptivus. *tract.* 5. *c.* 3. *ſect.* 3. *n.* 1.
An Chriſtus ſit Rex, & quæ ſit ejus Regia poteſtas. *c.* 7. *ſect.* 8.
An ſit Judex, & qua ratione judiciaria poteſtas illi competat. *ſect.* 9.
An Chriſtus ſit caput Angelorum, & hominum. *ſect.* 10.
An, & qua ratione Chriſtus ſit Sacerdos. *ſect.* 11.
An, & qua ratione Chriſtus ſit Redemptor, & Mediator, *ſect.* 12.

Chriſti ſanctitas, & Gratia.

Per quam Gratiam Chriſti humanitas ſanctificata fuerit. *c.* 4. *ſect.* 1. *n.* 1.
An Chriſtus indiguerit aliqua Gratia actuali. *ibid. n.* 3.
An habuerit Gratias gratis datas. *ibid.*
An Gratia in illo incrementum aliquod acceperit. *ibid.*
An in Chriſto fuerint virtutes infuſæ, & quæ. *ſect.* 2. *n.* 1. *&* 2.
An in eo fuerint dona Spiritus Sancti. *ibid. n.* 3.

Chriſti ſcientia.

Qualis fuerit ſcientia Chriſti. *c.* 5. *ſect.* 1. *n.* 1.
An in Chriſto fuerit ſcientia aliqua acquiſita. *ibid. n.* 2.
Ad quas res ſe extenderit ſcientia Chriſti. *ſect.* 2.

Chriſti voluntas, & meritum.

An voluntas Chriſti fuerit libera. *c.* 6. *ſect.* 1. *&* 2.
An Chriſtus potuerit peccare. *ibid. n.* 3.
Qua ratione actiones Chriſti fuerint meritoriæ. *ſect.* 3.
An fuerint infiniti valoris ad merendum. *ibid. n.* 2.
Quandonam Chriſti meritum inceperit, & deſierit. *ibid.*
Per quam actionem Chriſti completum fuerit opus Redemptionis. *ibid. n.* 4.
An Chriſtus ſibi aliquid meruerit, & quid. *ſect.* 4. *n.* 1.
Quid nobis Chriſtus meruerit. *ibid. n.* 1. *&* 2.
An Chriſtus Angelis Gratiæ, & gloriæ dona promeruerit. *ibid. n.* 4.
An Chriſtus pro omnibus hominibus redimendis mortuus fuerit. *ſect.* 5. *n.* 1. 2. 3.
An Chriſtus ſingulis hominibus applicaverit merita ſua. *ibid. n.* 3.

Digitized by Google

An Christus Patrem oraverit, & adhuc oret. *sect. 6. n. 1.*
An Christi oratio fuerit semper exaudita. *ibid. n. 2.*

Christi Domini vita, mors, resurrectio.

An activum principium conceptionis Christi fuerit virtus supernaturalis Divina. *c. 7. sect. 1. n. 1.*
An Corpus Christi eodem instanti, quo conceptum fuit, fuerit etiam Divina virtute perfecte organizatum. *ibid. n. 2.*
An Christus a primo instanti conceptionis usum rationis, & liberi arbitrii perfectum habuerit. *ibid.*
An Christus tempus, & locum nativitatis sibi delegerit. *ibid.*
An conveniens fuerit, Christum a Joanne baptizari, & a dæmone tentari. *sect. 3. n. 1.*
An Christus doctrinam suam miraculis confirmare debuerit. *ibid. n. 2.*
An miracula Christi sufficientia fuerint ad Divinitatem ejus comprobandam. *ibid.*
Quid passio, & mors Christi nobis contulerit. *sect. 4. n. 1.*
An in morte Christi Divinitas ejus fuerit ab humanitate separata. *ibid. n. 2.*
An corpus Christi in morte corruptum fuerit. *ibid.*
Quomodo intelligi debeat descensus Christi ad Inferos. *sect. 5. n. 1.*
Ad quæ Inferorum loca Christus descenderit. *ibid. n. 2.*
Quid Christus apud Inferos egerit. *ibid.*
An Christus propria virtute a mortuis surrexerit. *sect. 6. n. 1.*
Cur Christus in corpore glorioso vulnerum cicatrices retinere voluerit. *ibid.*
An Christi corpus resurgendo clausum sepulchrum penetraverit. *ib.*
Qua ratione Christi resurrectio dicatur causa nostræ resurrectionis. *ibid. n. 2.*
An Christus propria virtute cœlos ascenderit. *sect. 7. n. 1.*
Ad quosnam cœlos Christus ascenderit. *ibid,*
Quo sensu Christus dicatur sedere ad dexteram Patris. *inid. n. 2.*

Crux Christi.

Quis honor, & cultus cruci Christi, aut ipsius crucis imagini deferri debeat. *tr. 3. c. 8. sect. 4. n. 6.*

Creatio.

An Deus sit causa efficiens rerum omnium. *tract. 4. c. 1. sect. 1.*
An solius Dei proprium sit creare. *sect. 2. n. 2.*
An creatura tanquam causa instrumentalis possit simul cum Deo concurrere ad creationem alicujus rei. *ibid. n. 3.*

An

Digitized by Google

I N D E X.

An aliquæ creaturæ fuerint, aut eſſe potuerint ab æterno. *ſect.* 3.
An, & qua ratione homo dicatur a Deo creatus. *c.* 4. *ſect.* 1. *n.* 1.
Quomodo dicatur homo creatus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei. *ib. n.* 4.

DEUS.

Quibus rationibus probari poſſit, Deum eſſe. *tr.* 2. *c.* 1. *ſect.* 1.
Quomodo probari poſſit, non eſſe niſi unum Deum. *ſect.* 2.
An poſſit aliquod nomen Deo imponi. *ſect.* 3. *n.* 1.
Quænam nomina affirmativa, aut negativa Deo tribui poſſint. *ib. n.* 3.
An, & qua ratione Attributa Dei inter ſe, & ab ejus Eſſentia diſtinguantur. *cap.* 2. *ſect.* 1.
An Divina Eſſentia in ſua ſimplicitate omnium rerum perfectiones contineat. *ſect.* 3.
Quanam ratione rerum omnium creatarum perfectiones ſint in Deo. *ib. n.* 2.
An Deus ſit immutabilis. *ſect.* 4.
An Deus ſit æternus. *ſect.* 5.
Qua ratione æternitas ſit ſolius Dei propria. *ib. n.* 2.
An, & qua ratione Deus ſit ubique præſens. *ſect.* 6.
An Deus ſit in omni genere perfectionis infinitus. *ſect.* 7.

Scientia Dei.

An ſit in Deo ſcientia, & qualis illa ſit. *c.* 3. *ſect.* 1.
Quæ ſit differentia inter ſcientiam Divinam, & humanam. *ibid. n.* 2.
Quodnam ſit objectum ſcientiæ Divinæ. *ſect.* 2.
Qua ratione Deus cognoſcat futura contingentia libera. *ſect.* 3.
An, & qua ratione Deus cognoſcat futura conditionata. *ſect.* 4.
An ſint in Deo rerum creatarum Ideæ. *ſect.* 5.

Voluntas Dei.

An ſit in Deo voluntas, & qualis. *c.* 4. *ſect.* 1.
Quænam ſit illa, quæ in Deo dicitur voluntas ſigni, aut beneplaciti, item voluntas antecedens, & conſequens, abſoluta, & conditionata. *ib. n.* 2. *&* 3.
Quænam ſint objecta Divinæ voluntatis. *ſect.* 2. *n.* 1.
An Deus velit malum pœnæ, vel culpæ. *ib. n.* 2. *&* 3.
An, & qua ratione voluntas Dei ſit libera. *ſect.* 3.
Quænam ſit Divinæ voluntatis virtus, & omnipotentia. *ſect.* 4. *num.* 1.
An ſit in Deo impotentia non poſſe mori, non poſſe peccare, &c. *ib. n.* 2.

Digitized by Google

An, & qua ratione in Divina voluntate ſit odium, amor, juſtitia, miſericordia, &c. *ſect.* 5.
An ſit in Deo providentia, & ad quæ ſe extendat. *ſect.* 6.

Eccleſia.

Quænam ſit vera Eccleſia. *tr.* 1. *c.* 2. *ſect.* 4.
Quibus notis vera Eccleſia dignoſci poſſit. *ib. n.* 3.

Epiſcopus.

An unuſquiſque Epiſcopus dici debeat caput ſuæ Eccleſiæ. *tr.* 5. *c.* 7. *ſect.* 10. *n.* 4.

Fides, & ejus neceſſitas.

Quid ſit Fides, & quotuplex. *tr.* 1. *c.* 1. *ſect.* 1. *n.* 1.
An Fides ad ſalutem neceſſaria ſit neceſſitate præcepti. *ſect.* 2.
Quotuplex ſit præceptum Fidei. *ib. n.* 3.
An Fides ad ſalutem neceſſaria ſit neceſſitate medii. *ſect.* 3.
Qua ratione ignorantia myſteriorum Fidei dici poſſit vincibilis in Infidelibus. *ib. n.* 3.
An explicita Fides myſteriorum aliquorum ſit neceſſaria. *ſect.* 4.
Qua ratione adulti teneantur ad habendam Fidem explicitam. *ib. n.* 2.
An externa Fidei confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem. *ſect.* 5.
An præceptum obligans ad externam Fidei confeſſionem ſit affirmativum. *ib. n.* 1.
Quo tempore præceptum illud obliget. *ib. n.* 2.
An liceat aliquando Fidem occultare. *ib. & n.* 3.

Objectum materiale Fidei.

Quodnam ſit objectum materiale Fidei. *c.* 2. *ſect.* 1.
An objecta Fidei creverint ſucceſſu temporis. *ſect.* 7.
An eadem Fides fuerit in Patriarchis ante Chriſti adventum, & in Apoſtolis, & in aliis Chriſtianis. *ib. n.* 1.
An Concilia, & Summi Pontifices condiderint novos articulos Fidei. *ib. n.* 2.

Objectum formale Fidei.

Quodnam ſit objectum formale Fidei. *cap.* 3. *ſect.* 1.
An ſuprema, & infallibilis Dei veritas ſit objectum formale Fidei. *ib. n.* 2.
An actualis revelatio pertineat ad rationem objecti formalis Fidei. *ib. n.* 3.
An Divina revelatio debeat eſſe obſcura, & inevidens. *ſect.* 2.
An objectum Fidei poſſit ſciri, aut ſenſibus percipi. *ib. n.* 3.
An revelatio Divina debeat eſſe publica. ſect. 3.
An Fidei Divinæ poſſit ſubeſſe falſum. *ſect.* 5.

An

Digitized by Google

INDEX.

An veritates Fidei ſint evidenter credibiles. *ſect. 6.*
Quæ ſint rationes illius credibilitatis. *ſect. 7.*
Quodnam ſit illud, in quod ultimo Fides reſolvitur. *ſect. 8.*
Quomodo actus fidei ſit in praxim redigendus. *ſect. 9.*

Gratia.

Quid nomine Gratiæ intelligendum ſit. *tr. 6. cap. 1. ſect. 1.*
Quotuplex ſit Gratia. *ib.*
Quid ſit gratia gratis data. *ib. n. 3.*
An gratia gratis data æque peccatoribus, ac juſtis tribuatur. *ib. n. 4.*
Quid ſit gratia gratum faciens. *ib.*
Quid ſit gratia habitualis, quid actualis. *ib.*
Quid ſit gratia præveniens, excitans, operans. *cap. 2. ſect. 1.*
Quid ſit gratia adjuvans, cooperans, concomitans, & ſubſequens. *ſect. 1.*

Gratiæ neceſſitas.

An gratia aliqua actualis neceſſaria ſit ad cognoſcendum quodlibet verum. *ſect. 5.*
An poſſit homo facere, aut velle aliquod bonum ſine gratia actuali. *ſect. 6.*
An poſſit homo tentationem ullam perfecte vincere abſque gratia actuali. *ibid. n. 4.*
An poſſit homo ſine Gratia habituali aliquod bonum opus exercere. *ſect. 7.*
An poſſit ſine fide aliquod bonum opus exerceri. *ſect. 8.*
An homo in Gratiæ ſanctificantis ſtatu indigeat aliquo Gratiæ actualis auxilio ad operandum bonum. *ſect. 9.*
An poſſit in tali ſtatu gratiæ perſeverare abſque ſpeciali aliquo Gratiæ auxilio. *ib. n. 2.*
An poſſit in tali ſtatu omnia, & ſingula peccata venialia devitare. *ib. n. 3.*

Gratia ſufficiens.

Quid nomine Gratiæ ſufficientis intelligatur. *cap. 2. ſect. 3. n. 3. 1.*
Deturne Gratia aliqua ſufficiens. *ib. n. 2.*
An cuilibet homini detur gratia ſufficiens ad ſalutem. *ſect. 4.*
An Deus velit, omnes homines ſalvos fieri. *ſect. 5.*
Deturne gratia ſufficiens ad mandata Dei ſervanda omnibus, qui ea ſervare tenentur, & peccant non ſervando. *ſect. 6.*
Deturne etiam peccatoribus obduratis ſufficiens auxilium Gratiæ ad converſionem. *ſect. 7.*

An

Digitized by Google

An vere dici poſſit, etiam parvulis abſque Baptiſmi perceptione decedentibus dari media ſufficientia ad ſalutem. *ſect.* 8.

Gratia efficax.

Quid ſit gratia efficax, & qua ratione a ſufficiente diſtinguatur. *cap.* 3. *ſect.* 1.
Utrum ex duobus æquali gratia præventis, & excitatis, contingat aliquando, aut contingere poſſit, ut unus gratiæ conſentiat, alter minime. *ib. n.* 4.
In quo proprie conſiſtat efficacia gratiæ. *ſect.* 2.

Hæreſis.

Quid ſit Hæreſis, & quinam Hæretici cenſeri debeant. *tr.* 1. *cap.* 4. *ſect.* 3. *n.* 1.
Quænam pertinacia faciat Hæreticum. *ib. n.* 3.
An ille cenſendus Hæreticus, qui ſcienter, & deliberate de aliqua Fidei veritate dubitat. *ib.*
Quanam ratione dignoſci poſſit, an doctrina aliqua ſit Hæretica. *ſect.* 4. *n.* 1.
Quænam ſit differentia inter propoſitionem hæreticam, erroneam, ſchiſmaticam, ſuſpectam, temerariam, ſcandaloſam, piarum aurium offenſivam, &c. *ib. n.* 2.
Qua ratione quivis Theologus de doctrina aliqua, ſeu propoſitione in materia Fidei judicium ferre poſſit. *ib.* §. 5.

Imagines Chriſti, & Sanctorum.

Quæ ſit differentia inter Imaginem, & idolum. *tract.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 4. *n.* 1.
An ſacrarum Imaginum uſus ſit licitus. *ib. n.* 2.
An ſacræ Imagines ſint a nobis venerandæ, & quo cultu. *ib. n.* 4.

Incarnatio Verbi Divini.

Quid nomine Incarnationis Verbi Divini intelligi debeat. *tr.* 5. *cap.* 1. *ſect.* 1.
Quibus argumentis myſterii Incarnationis veritas contra Ethnicos, Judæos, & Hæreticos propugnari poſſit. *ſect.* 2. 3. & 4.
An Incarnatio Verbi Divini fuerit conveniens. *ſect.* 5.
An fuerit ad reparationem generis humani neceſſaria. *ſect.* 6.
An ſi primus homo non peccaſſet, Filius Dei incarnatus fuiſſet. *ſect.* 7.
An ſola Filii Perſona humanam naturam aſſumpſerit. *cap.* 2. *ſect.* 2.
An poſt duarum in Chriſto naturarum unionem, manſerit proprietatum utriuſque naturæ diſtinctio. *ſect.* 3.

Quæ-

Digitized by Google

Quænam humanæ naturæ partes a Filio aſſumptæ fuerint. *ſect.* 4.
Quo ordine aſſumptæ fuerint. *ſect.* 5.
An Filius Dei aliquos defectus corporis aſſumpſerit, & quos. *ſect.* 6.
An Chriſtus in anima ſua aliquos defectus habuerit. *ſect.* 7.
An in Chriſto inter utranque naturam Divinam, & humanam aliqua proprietatum communicatio admittenda ſit. *cap.* 3. *ſect.* 1.
Quænam obſervanda ſint in illa proprietatum communicatione. *ſect.* 2. *&* 3.

Infidelitas.

An infidelitas eorum, qui nihil unquam de Fide audierunt, nec audire potuerunt, ſit peccatum. *tr.* 1. *cap.* 4. *ſect.* 1.
Quot ſint ſpecies Infidelitatis. *ſect.* 2.

Innocentiæ, ſeu Juſtitiæ originalis ſtatus.

Qualiſnam fuerit conditio primi hominis in ſtatu Juſtitiæ originalis, ſive quoad intellectum, ſive quoad voluntatem. *tr.* 4. *cap.* 4. *ſect.* 2. *&* 3.
An in illo ſtatu appetitus inferior fuerit rationi perfecte ſubditus. *ſect.* 3. *n.* 2.
An in illo ſtatu animantia omnia fuiſſent homini ſubdita, & obtemperantia. *ibid. n.* 3.
An Juſtitia originalis fuerit habitus aliquis ſimplex, an plurimorum habituum ſupernaturalium complexio. *ibid.*
An primus homo Juſtitiam in poſteros transfudiſſet, ſi non peccaſſet. *ibid. n.* 4.
An in illo ſtatu homo fuiſſet immortalis. *ſect.* 4. *num.* 1.
An arbor vitæ virtutem habuiſſet conferendi immortalitatem. *ibid. n.* 1.

Juſtificatio.

In quo proprie conſiſtat hominis juſtificatio. *tr.* 6. *cap.* 4. *ſect.* 2. *num.* 1.
An juſtificatio ſit ſolummodo aliquis Dei favor pure extrinſecus. *ibid.*
An ſit donum aliquod ſupernaturale nobis inhærens. *ibid. n.* 2.
An donum illud inhæreat animæ per modum habitus. *ibidem n.* 4.
Quinam ſint effectus juſtificationis. *ſect.* 2.
An ſimul cum gratia habituali juſtificante aliqui virtutum ſupernaturalium habitus in animam infundantur. *ſect.* 3. *n.* 1. *&* 2.
An præter virtutes, dona etiam Spiritus Sancti ſimul cum gratia habituali ſanctificante infundantur. *ibid. n.* 3.

An

Digitized by Google

An gratiæ ſanctificantis habitus ſit a charitatis habitu diſtinctus. *ſect.* 4.
An charitas actualis per ſe hominem formaliter juſtificet. *ibid. num.* 3.
Quænam diſpoſitiones ad juſtificationem requirantur. *ſect.* 5.
An in adultis bonus aliquis uſus liberi arbitrii ad juſtificationem prærequiratur. *ibid.*
An fides prærequiratur neceſſario ad juſtificationem. *ibid. n.* 2.
An aliquarum aliarum virtutum actus ad juſtificationem prærequirantur, & quarum. *ibid. n.* 3.
An gratia habitualis, ſeu habitus charitatis poſſit augeri. *ſect.* 6.
An augmentum illud producatur per actus, & an ſit a ſolo Deo. *ibid.*
An gratia, ſeu charitas poſſit minui, vel amitti. *ibid.*
An aliquis certo ſcire poſſit, ſe eſſe juſtificatum. *ſect.* 7.

Liberum arbitrium.

Quotuplex ſit libertas. *tr.* 2. *cap.* 4. *ſect.* 3. *n.* 1.
Quæ ſit differentia inter libertatem naturæ, gratiæ, & gloriæ. *ibid.*
An neceſſitas obſtet libertati arbitrii. *tr.* 3. *c.* 6. *ſect.* 2. *n.* 2. & 3.
An indifferentia tam quoad ſpecificationem, quam quoad exercitium actus, ſit ad rationem liberi arbitrii neceſſaria. *ibid. num.* 1.
Qua ratione libertas voluntatis humanæ cum infallibilitate præſcientiæ Divinæ poſſit concordari. *tr.* 2. *cap.* 3. *ſect.* 3.

Maria Virgo.

An ſanctiſſima Virgo Maria vere, & proprie ſit, & dici debeat Mater Dei. *tr.* 3. *cap.* 1. *ſect.* 4. & *cap.* 8. *ſect.* 3. *n.* 5.
An, & qua ratione maternitatem illam promeruerit. *ibid. n.* 5.
An in partu, & poſt partum Virgo permanſerit. *cap.* 7. *ſect.* 1.
An omnis doloris expers in partu fuerit. *ibid. n.* 3.
An nullum unquam actuale peccatum commiſerit. *cap.* 8. *ſect.* 3. *n.* 2.
An peccati originalis maculam ullam contraxerit. *ibid.*
An omnibus Sanctis, & Angelis gratia, & ſanctitate excelluerit. *ibid.*
An ſit, & dici debeat omnium creaturarum Regina, & Domina. *ibid. n.* 5.
An ſingulari, & maxima veneratione præ omnibus Sanctis colenda ſit. *ibid. n.* 6.

Meritum.

An poſſit homo aliud a Deo mereri. *tr.* 6. *cap.* 5. *ſect.* 1.
Quid ſit mereri de condigno, vel de congruo. *ſect.* 2.

Quæ-

Digitized by Google

Quænam conditiones requirantur ex parte ejus, qui meretur. *sect.* 3.
Quænam ex parte actus meritorii. *sect.* 4. *n.* 1.
An requiratur, ut sit a charitate elicitus, vel imperatus. *ibid. n.* 3.
An ad meritum requiratur pactum, vel promissio ex parte Dei. *ibid. n.* 6.
Quænam res cadant sub meritum. *sect.* 5.
Possitne justus sibi promereri reparationem post lapsum. *ibid. n.* 2.
Possitne sibi mereri finalem in Gratiæ statu perseverantiam. *ib. n.* 3. & 4.
Possintne bona temporalia cadere sub meritum. *ib. n.* 5.
Possitne justus de condigno vitam æternam mereri. *sect.* 6.
Possitne unus justus alteri primam gratiam, & alia media ad salutem necessaria mereri. *sect.* 7.

Naturæ status varii.

Quot naturæ status communiter a Theologis numerentur. *tr.* 6. *cap.* 1. *sect.* 3.
Quis sit status puræ naturæ, & an in eo creatus aliquis fuerit, aut creari potuerit. *ib. n.* 2.
Quis sit status naturæ integræ. *ib. n.* 4.
Quis status innocentiæ, seu justitiæ originalis. *ibid.*
Quis status naturæ lapsæ sibi relictæ. *ib.*
Quis status naturæ lapsæ per Christum reparatæ. *ib.*

Nomen sanctissimum Jesu Christi.

Quæ sit dignitas, & excellentia nominis Jesu. *tr.* 5. *cap.* 7. *sect.* 2. *n.* 2.
Quid significet *Jesus*, quid *Christus*. *ibid.*

Paradisus terrestris.

An Paradisus terrestris fuerit locus aliquis corporeus. *tr.* 4. *cap.* 4. *sect.* 4. *n.* 2.
An Paradisus terrestris adhuc extet. *ib.*

Peccatum originale.

Quodnam fuerit peccatum primi hominis. *tr.* 4. *cap.* 5. *sect.* 1.
An fuerit unum, vel multiplex. *ib.*
An peccatum superbiæ fuerit primum, & præcipuum peccatum primi hominis. *ib. n.* 3.
An peccatum primi hominis traducatur in omnes ejus posteros. *sect.* 2.
Quid sit proprie peccatum originale. *sect.* 3.
An consistat in privatione Justitiæ originalis. *ib. n.* 3.
Quinam sint effectus peccati originalis in hac vita. *sect.* 4.

Quo-

Digitized by Google

INDEX.

Quo ſenſu dicatur natura humana per peccatum originale corrupta. *ib. n.* 2.

An dolores, morbi, & mors ſint effectus peccati originalis. *ib. n.* 3.

Quinam ſint effectus peccati originalis in futura vita. *ſect.* 5.

Quo in ſtatu futuri ſint parvuli cum ſolo peccato originali decedentes. *ib. n.* 2. *&* 3.

Pelagiani, & Semipelagiani.

Quinam fuerint Pelagianorum errores circa gratiæ neceſſitatem. *tr.* 6. *cap.* 1. *ſect.* 2.

Quid ſuper Pelagianorum erroribus cenſuerint Africana Concilia, Carthaginenſe, ac Milevitanum. *ibid.* §. 1.

Quale fuerit judicium Innocentii Papæ ſuper iiſdem erroribus. *ib.* §. 2.

Quid contra eoſdem errores in altero Concilio Carthaginenſi fuerit ſtatutum. *ib.* §. 3.

Quid ſuper Pelagianorum, & Semipelagianorum erroribus Papa Cœleſtinus edixerit. *ib.* §. 4.

Quid Gelaſius Papa, quid item Concilium Arauſicanum ſecundum contra Pelagianorum, & Semipelagianorum reliquias decreverint. *ib.* §. 5.

Quæ ſit ſumma totius Pelagianæ hæreſis, & reliquarum ejus, necnon veritatum contra illam hæreſim ab Eccleſia definitarum. *ib. n.* 2. *&* 3.

Pontifex Romanus.

An Pontificis Romani auctoritas in iis, quæ ad Fidem ſpectant, ſit medium certiſſimum ad doctrinam orthodoxam dignoſcendam, eamque ab heterodoxa, & hæretica ſecernendam. *tr.* 1. *cap.* 4. *ſect.* 4. §. 4. *n.* 1.

An quivis Chriſtianus teneatur in iis, quæ ad Fidem ſpectant, Romani Pontificis judicio aſſentiri, & decretis obtemperare. *ib. n.* 2.

An illi, qui Apoſtolicæ Sedis judicio in materia Fidei damnati ſunt, pro Hæreticis haberi debeant. *ib. n.* 3.

An Pontifex Romanus ſit caput totius Eccleſiæ. *tr.* 5. *cap.* 7. *ſect.* 4. *n.* 1.

Prædeſtinatio.

Quid ſit prædeſtinatio. *tr.* 2. *cap.* 5. *ſect.* 1.

An Deus aliquos prædeſtinaverit. *ſect.* 2. *n.* 1.

An detur aliqua cauſa prædeſtinationis ex parte prædeſtinati. *ib. n.* 2.

An detur cauſa aliqua reprobationis ex parte reprobi. *ib. n.* 4.

An ſolum peccatum originale ſit cauſa reprobationis poſitivæ. *ſect.* 3.

An

Digitized by Google

An prædeſtinatio ad gloriam ſit ante, vel poſt præviſa merita? *ſect.* 4.
Quis ſit ordo Gratiarum, & donorum in Divina prædeſtinatione. *ib. n.* 3.
Quinam ſint effectus prædeſtinationis, & reprobationis. *ſect.* 6.
An prædeſtinatio a prædeſtinato cognoſci poſſit. *ſect.* 7.

Reliquiæ Sanctorum.

An reliquiis Sanctorum honor aliquis deferri debeat. *tr.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 4. *n.* 5.
Quo cultu honorandæ ſint Reliquiæ Sanctorum. *ib. n.* 6.
Quæ ſit differentia cultus, qui Reliquiis, & qui ſacris imaginibus defertur. *ibid.*

Revelatio.

An revelationes privatæ ſufficiant ad rationem Fidei. *tr.* 1. *cap.* 3. *ſect.* 3.
Quomodo dignoſci poſſit, an revelationes privatæ ſint a Deo, necne. *ſect.* 4.

Salutatio Angelica.

Quis ſit ſenſus verborum Salutationis Angelicæ. *tr.* 5. *c.* 7. *ſect.* 3. *num.* 7.

Sancti.

Quis cultus Sanctis in cœlo beatis deferendus ſit. *tr.* 5. *cap.* 8. *ſect.* 2. *n.* 1.
An Sancti ſint a nobis invocandi, & pro nobis intercedant. *ib. n.* 2.
Quomodo Sancti in cœlo cognoſcant orationes noſtras. *ib. n.* 4.

Satisfactio.

An purus homo poſſit pro peccatis aliorum condigne Deo ſatisfacere. *tr.* 5. *cap.* 1. *ſect.* 6. *n.* 1.
An Chriſtus de condigno ſatisfecerit pro peccatis hominum. *ib. n.* 3.

Scriptura Sacra.

Quinam libri Sacræ Scripturæ habendi ſint Canonici. *tr.* 1. *cap.* 2. *ſect.* 1.
Quænam editio Scripturæ pro authentica haberi debeat. *ſect.* 2.
Quid de editione Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Græca, & Latina tenendum ſit. *ib. n.* 2.
Ad quem pertineat definire verum Scripturæ ſenſum. *ſect.* 3.
An in Scriptura reperiatur aliqua contradictio, vel falſitas. *cap.* 3. *ſect.* 5. *n.* 2.

Symbolum Fidei.

An fuerit neceſſarium condi Symbolum Fidei. *tr.* 1. *cap.* 2. *ſect.* 6.
An Symbolum Fidei fuerit ab Apoſtolis conditum. *ib. n.* 2.
An alia Symbola fuerint ab Eccleſia edita, & quæ. *ib. n.* 3.
An teneantur adulti omnes ſcire Symbolum Fidei. *cap.* 1. *ſect.* 4. *n.* 5.

Theo-

INDEX.

Theologia.

Quid ſit Theologia, & quodnam ejus objectum. *quæſt.* 1. *proœmial.*
Ex quibus locis argumenta Theologica deducantur. *quæſt.* 2.
Quænam ſit certitudo concluſionis Theologicæ. *quæſt.* 3.
Quænam diſpoſitiones ad ſtudia Theologica requirantur. *quæſt.* 4.

Traditio.

An præter Scripturas aliquæ Traditiones admittendæ ſint. *tr.* 1. *cap.* 2. *ſect.* 5. *num.* 1.
Quid nomine Traditionis intelligatur. *ibid.*
Quænam ſint Traditiones Divinæ, & Apoſtolicæ. *ib. n.* 2.
Qua ratione Traditiones Eccleſiaſticæ differant ab Apoſtolicis. *ib. n.* 3.

Trinitatis Myſterium.

An Myſterium SS. Trinitatis naturali ratione cognoſci poſſit. *tr.* 3. *cap.* 1. *ſect.* 1.
An ſint plures in Deo Perſonæ inter ſe diſtinctæ, & quot. *ſect.* 2.
An ſint aliquæ Proceſſiones in Perſonis Divinis, & quot. *ſect.* 3.
An conveniat Perſonæ Divinæ procedere ab alia. *ib. n.* 2.
Quodnam ſit principium immediatum Divinarum Proceſſionum. *ib. n.* 3.
An ſint aliquæ relationes reales inter Perſonas Divinas, & quot. *ſect.* 4.
An ſint aliquæ notiones in Perſonis Divinis, & quæ. *ſect.* 5.
Quænam nomina Primæ Perſonæ conveniant. *cap.* 2. *ſect.* 1.
Quid Fides Catholica doceat de ſecunda Perſona. *ſect.* 2.
Qua ratione Filius dicatur Patri conſubſtantialis. *ib. n.* 3.
Cur Filii Proceſſio dicatur, & vere ſit generatio, Spiritus Sancti non item. *ſect.* 3.
Quo ſenſu ſecunda Perſona dicatur Verbum. *ſect.* 4.
Ex quarum rerum cognitione Verbum Divinum procedat. *ib. n.* 3.
Quid Fides Catholica de tertia Perſona doceat. *ſect.* 5.
Cur vocetur Spiritus Sanctus. *ibid.*
An Spiritus Sanctus a Patre, & Filio tanquam ab unico principio procedat. *ib. n.* 3.
Quo ſenſu Spiritus Sanctus vocetur Amor. *ſect.* 6.
Qua ratione una Perſona in Divinis dicatur mitti ab alia. *ſect.* 7.
Quomodo de SS. Trinitatis myſterio loquendum ſit. *ſect.* 8.

Viſio beatifica.

An clara, & intuitiva Dei cognitio ſit intellectui creato poſſibilis. *tr.* 2. *cap.* 6. *ſect.* 1.
An de facto nunc Beati eſſentiam Divinam intuitive videant. *ſect.* 2.
An intellectus creatus indigeat ſpecie aliqua intelligibili ad videndum Deum. *ſect.* 3.

An

I N D E X.
An ad Deum clare videndum intellectus creatus aliquo lumine gloriæ indigeat. *sect.* 4. *n.* 1.
Quid sit illud lumen gloriæ. *ibid. n.* 2.
An per aliquod lumen gloriæ oculus corporeus ad intuitivam Dei visionem elevari possit. *ibid. n.* 4.
Quid intellectus gloriæ lumine illustratus in Divina Essentia videat. *sect.* 4.
An Beati in cœlo cognoscant futura contingentia libera, & cordium cogitationes liberas. *sect.* 6.
An omnes Beati æqualiter Deum videant. *sect.* 7.

Unio hypostatica.

Quid sit unio hypostatica. *tr.* 5. *cap.* 2. *sect.* 1.
An unio hypostatica sit modus aliquis substantialis. *ibid.*
An sit relativus. *ibid.*
An unio Verbi Divini cum natura humana sit unionum maxima, & arctissima. *ibid.*

F I N I S

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google